EUROOPA PARLAMENT

2026 - 2027

VÄLJAVÕTE

DOKUMENDIST „VASTUVÕETUD TEKSTID”

OSAISTUNGJÄRK

27. - 30. aprill 2026

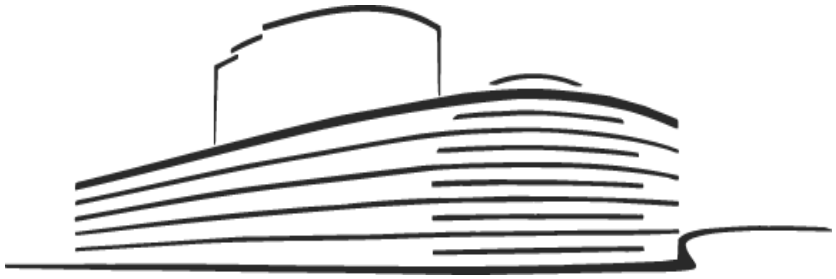

SISUKORD

P10_TA(2026)0013 5
TRANSPORDITEENUSTE KASVUHOONEGAASIDE HEITE ARVESTUS

P10_TA(2026)0114 7
TARIIFISOODUSTUSTE ÜLDINE KAVA

P10_TA(2026)0115 169
KOERTE JA KASSIDE HEAOLU JA NENDE JÄLGITAVUS

P10_TA(2026)0116 313
GLOBALISEERUMISEGA KOHANEMISE EUROOPA FOND: TÖÖTAJAD, KEDA MÕJUTAB PEATNE KOONDAMINE

P10_TA(2026)0117 355
BIOTSIIDIMÄÄRUSE MUUTMINE SEOSES TEATAVATE ANDMEKAITSEPERIOODIDE PIKENDAMISEGA

P10_TA(2026)0124 367
EUROOPA PARLAMENDI VALIMISI KÄSITLEVA AKTI MUUTMINE, VÕIMALDAMAKS PARLAMENDILIIKMETEL RASEDUSE AJAL JA PÄRAST SÜNNITUST HÄÄLETADA TÄISKOGUL VOLITATUD ESINDAJA KAUDU

P10_TA(2026)0123 369
ÜHENDATUSE SUURENDAMINE, KULTUURIPÄRANDI SÄILITAMINE JA KOHALIKU TIPPTASEME EDENDAMINE EUROOPA TURISMIS – SIHTKOHTADE HALDAMINE JA PIIRKONDLIKU TURISMI KASV

P10_TA(2026)0125 397
ELI 2024. AASTA ÜLDEELARVE TÄITMISELE HEAKSKIIDU ANDMINE – KOMISJON

P10_TA(2026)0141 495
RAHVUSVAHELINE KAKAOLEPING

P10_TA(2026)0142 497
ELI JA ISLANDI VAHELINE LEPING, MIS KÄSITLEB BRONEERINGUINFO EDASTAMIST TERRORIAKTIDE JA RASKETE KURITEGUDE ENNETAMISEKS, AVASTAMISEKS, UURIMISEKS JA NENDE EEST VASTUTUSELE VÕTMISEKS

P10_TA(2026)0143 499
ELI JA NORRA VAHELINE LEPING, MIS KÄSITLEB BRONEERINGUINFO EDASTAMIST TERRORIAKTIDE JA RASKETE KURITEGUDE ENNETAMISEKS, AVASTAMISEKS, UURIMISEKS JA NENDE EEST VASTUTUSELE VÕTMISEKS

P10_TA(2026)0144 501
ELI, USA, ISLANDI JA NORRA VAHELINE LENNUTRANSPORDILEPING JA KÕRVALLEPING SEOSES SELLE KOHALDAMISEGA

P10_TA(2026)0146 503
PÕHIÕIGUSTE OLUKORD EUROOPA LIIDUS 2024. JA 2025. AASTAL

P10_TA(2026)0149 543

ELI ÄRIÜHINGUTE, TÖÖKOHTADE JA TOODETE KAITSMINE KOLMANDATE RIIKIDE EBAAUSA KONKURENTSI EEST

P10_TA(2026)0150 551
GENEETILISELT MUUNDATUD SOJAUBA MON 94637

P10_TA(2026)0161 557
VASTUTUSE JA ÕIGLUSE TAGAMINE SEOSES VENEMAA JÄTKUVATE RÜNNAKUTEGA UKRAINA TSIVIILELANIKKONNA VASTU

P10_TA(2026)0162 565
DEMOKRAATIA VASTUPANUVÕIME TOETAMINE ARMEENIAS

P10_TA(2026)0163 571
VAJADUS SIHIPÄRASTE KRIMINAALNORMIDE JÄRELE JA PLATVORMIDE KOHUSTUS VÕTTA MÕJUSAID MEETMEID KÜBERKIUSAMISE JA VEEBIAHISTAMISE VASTU

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0013

Transporditeenuste kasvuhoonegaaside heite arvestus

Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta seadusandlik resolutsioon nõukogu esimese lugemise seisukoha kohta eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb transporditeenuste kasvuhoonegaaside heite arvestust (15614/2025 – C9-0305/2023 – 2023/0266(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: teine lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse nõukogu esimese lugemise seisukohta (15614/2025 – C9-0305/2023),

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 25. oktoobri 2023. aasta arvamust[1],

– võttes arvesse Regioonide Komitee 1. veebruari 2024. aasta arvamust[2],

– võttes arvesse oma esimese lugemise seisukohta[3] Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitatud komisjoni ettepaneku (COM(2023)0441) suhtes,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 7,

– võttes arvesse vastutavate komisjonide poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 kohaselt heaks kiidetud esialgset kokkulepet,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 68,

– võttes arvesse keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni ning transpordi- ja turismikomisjoni teise lugemise soovitust (A10-0062/2026),

1. kiidab nõukogu esimese lugemise seisukoha heaks;

2. märgib, et seadusandlik akt võetakse vastu kooskõlas nõukogu seisukohaga;

3. teeb presidendile ülesandeks kirjutada koos nõukogu eesistujaga seadusandlikule aktile alla vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 297 lõikele 1;

---

1 ELT C, C/2024/890, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/890/oj.
2 ELT C, C/2024/1982, 18.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1982/oj.
3 ELT C, C/2025/1313, 13.3.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1313/oj.

4. teeb peasekretärile ülesandeks pärast kõikide menetluste nõuetekohase läbiviimise kontrollimist seadusandlikule aktile alla kirjutada ja korraldada kokkuleppel nõukogu peasekretäriga selle avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas*;

5. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0114

Tariifisoodustuste üldine kava

Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb üldiste tariifsete soodustuste kava kohaldamist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EL) nr 978/2012 (COM(2021)0579 – C9-0364/2021 – 2021/0297(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2021)0579),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artikli 207 lõiget 2, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C9-0364/2021),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,

– võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 19. detsembri 2025. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 60,

– võttes arvesse väliskomisjoni ja arengukomisjoni arvamusi,

– võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse komisjoni raportit (A9-0147/2022),

1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

P10_TC1-COD(2021)0297

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 28. aprillil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…, *mis käsitleb tariifi*soodustuste üldise kava kohaldamist ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 978/2012

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli ***207 lõiget 2***,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[1]

[1] Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Liit on tariifisoodustuste üldise kava (ingl *generalised scheme of tariff preferences* – edaspidi „GSP“) raames andnud arenguriikidele alates 1971. aastast kaubandussoodustusi.

(2) Liidu ühine kaubanduspoliitika peab juhinduma Euroopa Liidu lepingu artiklis 21 sätestatud liidu välistegevuse põhimõtetest ning täidab selles sättes seatud eesmärke.

(3) Kuna liidu arengukoostöö valdkonna poliitikat tuleb ellu viia liidu välistegevuse põhimõtete ja eesmärkide raames, peab liidu ühine kaubanduspoliitika olema kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklis 208 sätestatud liidu arengukoostöö valdkonna poliitika põhieesmärkidega, milleks on eelkõige vaesuse vähendamine ja kaotamine, ja neid eesmärke toetama ning see peaks ühtlasi edendama arenguriikides kestlikku majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast arengut ja head valitsemistava. Liidu ühine kaubanduspoliitika peab samuti olema vastavuses Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) nõuetega, eriti üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe (GATT) raames 1979. aastal vastu võetud otsusega arenguriikide diferentseeritud ja soodsama režiimi, vastastikuse ja täielikuma osalemise kohta (volitusklausel), mille kohaselt võivad WTO liikmed pakkuda arenguriikidele diferentseeritud ja sooduskohtlemist.

(4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 978/2012[2], mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2023/2663[3], on ette nähtud GSP kohaldamine kuni 31. detsembrini ***2027***, välja arvatud vähim arenenud riikide suhtes kohaldatava erikorra puhul, millele sellist lõpptähtaega ei kohaldata. Pärast seda peaks GSP kohaldamine jätkuma järgneva kümne aasta jooksul alates käesolevas määruses sätestatud tariifisoodustuste kohaldamise alguskuupäevast, välja arvatud vähim arenenud riikide suhtes kohaldatava erikorra puhul, mille kohaldamine peaks jätkuma tähtajatult.

(5) GSP üldeesmärgid on aidata kaasa vaesuse kaotamisele selle kõigis vormides kooskõlas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) Peaassamblee resolutsiooniga A/RES/70/1 „Kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 „Muudame oma maailma““ (edaspidi „ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030“), eelkõige kaubandusega seotud kestliku arengu eesmärgi 17 alaeesmärgiga 12, ning edendada ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030, vältides seejuures liidu tööstuse huvide kahjustamist. Tariifisoodustuste üldise kava kohta 2018. aastal tehtud vahehindamisel ja 2021. aasta uuringus, mis tehti GSPd käsitleva määruse (EL) nr 978/2012 läbivaatamiseks valmistudes koostatud mõjuhinnangu toetuseks, jõuti järeldusele, et määruse (EL) nr 978/2012 kohane GSP raamistik on täitnud neid üldeesmärke, mis olid GSP 2012. aasta reformi keskmes.

---

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määrus (EL) nr 978/2012 üldiste tariifsete soodustuste kava kohaldamise ning nõukogu määruse (EÜ) nr 732/2008 kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 303, 31.10.2012, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2012/978/oj).

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. novembri 2023. aasta määrus (EL) 2023/2663, millega muudetakse määrust (EL) nr 978/2012 üldiste tariifsete soodustuste kava kohaldamise kohta (ELT L, 2023/2663, 27.11.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2663/oj).

(6) GSP üldeesmärgid on praeguses üleilmses kontekstis endiselt asjakohased ning on kooskõlas komisjoni ▌18. veebruari 2021. aasta teatise „Kaubanduspoliitika läbivaatamine – avatud, kestlik ja jõuline kaubanduspoliitika“ analüüsi ja vaatenurgaga. Selles teatises on märgitud, et liidul on „strateegiline huvi toetada haavatavate arenguriikide suuremat integreerumist maailmamajandusse“ ning et liit „peab täielikult ära kasutama tugevust, mis tuleneb tema avatusest ja ühtse turu atraktiivsusest,“ et toetada mitmepoolsust ja tagada universaalsete väärtuste järgimine. GSP kohta märgitakse teatises, et sellel on olnud oluline roll „põhiliste inimõiguste ja töötajate õiguste austamise edendamisel“ ning seatakse GSP jaoks eesmärk „suurendada arenguriikide kaubandusvõimalusi vaesuse vähendamiseks ning luua töökohti, mis põhinevad rahvusvahelistel väärtustel ja põhimõtetel“. Lisaks peaks GSP aitama soodustatud riikidel ***tugevdada*** majandust kestlikult▌, järgides sealhulgas rahvusvahelisi inimõiguste, töötajate õiguste, kliima ja keskkonnakaitse ning hea valitsemistava standardeid. Kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 208 ja liidu poliitikavaldkondade arengusidususega, mis moodustab peamise samba, millele liit tugineb oma pingutustes suurendada arengukoostöö positiivset mõju ja tulemuslikkust, tuleks GSP eesmärkide ning soodustatud riikidele antava abi vahel tagada sidusus.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/947[4] reguleeritud liidu arenguabi ja GSP ühine eesmärk on kestlik areng. Selle eesmärgi saavutamisele võivad kaasa aidata käesolevas määruses sätestatud tariifisoodustuste kasutamine soodustatud riikide poolt ning inimõigusi, töötajate õigusi, kliimat ja keskkonnakaitset ning head valitsemistava käsitlevate rahvusvaheliste konventsioonide ja lepingute ratifitseerimine ja tulemuslik rakendamine. Seega tuleks käesoleva määruse rakendamisel tagada koostoime ja vastastikune täiendavus määruse (EL) 2021/947 raames võetavate meetmetega.

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/947, millega luuakse naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument „Globaalne Euroopa“, muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 466/2014/EL ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/1601 ja nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 480/2009 (ELT L 209, 14.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj).

(7) Võimaldades soodustingimustel pääsu liidu turule, peaks GSP aitama arenguriike nende pingutustes vähendada vaesust ning saavutada ja edendada head valitsemistava ja kestlikku arengut, aidates neil teenida rahvusvahelisest kaubandusest lisatulu, mille nad saavad investeerida oma arengu hüvanguks, ja mitmekesistada oma majandust. GSP raames tariifisoodustuste andmisel tuleks keskenduda nendele arenguriikidele, kelle arengu, kaubandus- ja finantsvajadused on kõige suuremad.

(8) ELi toimimise lepingu artiklis 8 on selgelt sätestatud, et liit edendab kõigis liidu poliitikavaldkondades soolist võrdõiguslikkust, ning see on ühtlasi ka ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 keskmes, nagu on kindlaks määratud selle kestliku arengu eesmärgis nr 5. Kaubandus- ja investeerimislepingud mõjutavad naisi ja mehi struktuurse soolise ebavõrdsuse tõttu sageli aga erinevalt. GSP võib soodustada naiste tööhõivet ja nende mõjuvõimu suurendamist.

(9) GSP peaks koosnema üldkorrast (edaspidi „standardne GSP“) ja kahest erikorrast, st kestlikku arengut ja head valitsemistava stimuleerivast erikorrast (GSP+) ning vähim arenenud riikide suhtes kohaldatavast erikorrast „kõik peale relvade“ (ingl Everything But Arms – EBA). Seega jäetakse kehtima GSP eelmise ***perioodi*** struktuur, kuna selles keskendutakse kõige enam abi vajavatele riikidele ja käsitletakse soodustatud riikide erinevaid arenguvajadusi. ***GSP peaks edendama arenguriikide vahelist piirkondlikku integratsiooni ja see peaks kohalduma kogu soodustatud riigi territooriumil, sealhulgas erimajandustsoonides ja eksportkauba tootmise eritsoonides.***

(10) Standardse GSP raames soodustuste saamise võimalus tuleks anda kõigile arenguriikidele, kellel on ühesugused arenguvajadused ja kes on sarnases majandusarengu etapis. WTO tasandil arenguriike määratletud ei ole ning soodustusi andvad riigid peavad ise otsustama, millised arenguriigid nad kannavad nende riikide nimekirja, kellel on õigus GSP raames soodustusi saada. Riike, kus üleminek tsentraliseeritud majanduselt turumajandusele on edukalt lõpule viidud ning kellel on võimas majandus ja rahvusvahelises kaubanduses tugev positsioon, ▌ei tohiks käsitada GSP kontekstis arenguriikidena ning nad tuleks seetõttu välja jätta nende riikide nimekirjast, kellel on õigus soodustusi saada. Maailmapanga poolt suure või keskmisest suurema sissetulekuga riikideks liigitatud riikides on sissetuleku suurus elaniku kohta selline, mis võimaldab saavutada suurema mitmekesisuse ka ilma GSP raames antavate tariifisoodustusteta. Need riigid on erinevas majandusarengu etapis ning seega ei ole nende arengu-, kaubandus- ja finantsvajadused samasugused kui väiksema sissetulekuga või haavatavamatel arenguriikidel. Põhjendamatu diskrimineerimise vältimiseks ei tohiks nad standardse GSP raames soodustusi seetõttu ei saada. Lisaks ei tohiks GSP raames antavaid tariifisoodustusi saada suure ega keskmisest suurema sissetulekuga riigid, kuna see suurendaks konkurentsisurvet vaesematest ja haavatavamatest riikidest pärit ekspordile ning võiks seega panna haavatavamatele arenguriikidele põhjendamatu koormuse. Standardse GSP kohaldamisel tuleks arvesse võtta asjaolu, et riigi arengu-, kaubandus- ja finantsvajadused võivad muutuda. Seepärast tuleks tagada, et standardset GSPd saab kohandada.

(11) Järjepidevuse huvides ei tohiks standardse GSP raames antavaid tariifisoodustusi laiendada arenguriikidele, kelle suhtes kohaldatakse liiduga kokkulepitud turulepääsu sooduskorda, millega nähakse sisuliselt kogu kaubavahetuse ulatuses ette tariifisoodustused, mis on standardse GSP raames antavate soodustustega vähemalt samal tasemel. Selleks et soodustatud riigil ja ettevõtjatel jääks piisavalt aega kohanemiseks, tuleks standardse GSP raames anda soodustusi veel kahe aasta jooksul alates kuupäevast, mil nimetatud soodustatud riigis hakati turulepääsu sooduskorda kohaldama.

(12) GSP+ põhineb kestliku arengu tervikkontseptsioonil, mida tunnustatakse sellistes rahvusvahelistes konventsioonides ja dokumentides nagu 1986. aasta ÜRO arenguõiguse deklaratsioon, 1992. aasta Rio keskkonna- ja arengudeklaratsioon, Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) 1998. aasta tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsioon, 2000. aasta ÜRO aastatuhande deklaratsioon, 2002. aasta Johannesburgi kestliku arengu deklaratsioon, 2019. aasta ILO sajanda aastapäeva deklaratsioon töö tuleviku kohta, ÜRO kestliku arengu kava 2030, 2011. aasta ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted ning ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel 12. detsembril 2015 vastu võetud Pariisi kliimakokkulepe (edaspidi „Pariisi kliimakokkulepe“). Seega tuleks GSP+ raames antavaid täiendavaid tariifisoodustusi võimaldada neile arenguriikidele, kes on mitmekesisuse puudumise tõttu majanduslikult haavatavad, on ratifitseerinud inim- ja töötajate õigusi, kliimat ja keskkonnakaitset ning head valitsemistava käsitlevad rahvusvahelised konventsioonid ja lepingud ning võtnud kohustuse tagada nende tulemuslik rakendamine. GSP+ peaks aitama neil riikidel täita kõnealuste rahvusvaheliste konventsioonide ja lepingute ratifitseerimise ja tulemusliku rakendamisega kaasnevaid lisakohustusi. ***Liit peaks korraldama GSP+ raames soodustatud riikidesse seireks ja dialoogi pidamiseks korrapäraseid missioone, et edendada inimõigusi kui universaalseid väärtusi, sealhulgas teha edusamme surmanuhtluse kaotamisel, sõjakuritegude ja muude raskete kuritegude eest vastutusele võtmisel ning kehtivate inimõiguste järgimise tagamisel. Lisaks peaks dialoog GSP+ raames soodustatud riikidega edendama tööalaseid aluspõhimõtteid ja põhiõigusi, keskkonnakaitset ja head valitsemistava***.

(13) GSP raames asjakohaste rahvusvaheliste konventsioonide loetelu, mis on esitatud määruse (EL) nr 978/2012 VIII lisas, tuleks ajakohastada, et võtta peamiste rahvusvaheliste dokumentide ja standardite muutumist ajas rohkem arvesse, ning selles tuleks kooskõlas kestliku arengu tegevuskavaga 2030 ja kestliku arengu eesmärkidega hakata kestlikku arengut ennetavalt käsitlema. Seetõttu tuleks lisada järgmised konventsioonid: Pariisi kliimakokkulepe, millega asendatakse ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni 1997. aasta Kyoto protokoll, 2006. aasta ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon, 2000. aasta lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokoll laste kaasamise kohta relvastatud konfliktidesse, 1947. aasta ILO konventsioon (nr 81) töötingimuste järelevalve kohta tööstuses ja kaubanduses, 1976. aasta ILO rahvusvaheliste tööstandardite täitmist edendavate kolmepoolsete konsultatsioonide konventsioon (nr 144) ja 2000. aasta ÜRO konventsioon rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise kohta. Komisjon peaks asjakohasel juhul koos Euroopa välisteenistusega vaatama standardse GSP või EBA raames soodustatud riikidega peetava dialoogi käigus läbi edusammud, mida nad on teinud GSP jaos asjakohaste ja käesoleva määruse VI lisas loetletud inimõigusi, töötajate õigusi, kliimat ja keskkonnakaitset ning head valitsemistava ***käsitlevate rahvusvaheliste konventsioonide ja lepingute (edaspidi „asjaomased konventsioonid“) ratifitseerimisel, ning veelgi selliste edusammude tegemist soodustada, et saavutada kestliku arengu eesmärk.***

(14) Riike, kes kasvavad ÜRO poolt vähim arenenud riikide kategooriasse arvatud riikide hulgast välja, tuleks stimuleerida kestliku arengu suunas liikumist jätkama. Selleks tuleks määrusega (EL) nr 978/2012 võrreldes muuta leebemaks majandusliku haavatavuse kriteeriume, mille alusel saab GSP+ kohaldada, et suuremal arvul vähim arenenud riikide kategooriast välja kasvavatel riikidel oleks võimalik soodustusi saada.

(15) Tariifisoodustused tuleks kavandada selliselt, et need aitaksid veel rohkem edendada soodustatud riikide ***kestlikku*** majanduskasvu ja vastaksid kestliku arengu vajadustele. Seega tuleks asjaomaste soodustatud riikide puhul GSP+ raames väärtuselise tollimaksu kohaldamine peatada. Ka koguselise tollimaksu kohaldamine tuleks peatada, välja arvatud juhul, kui seda kohaldatakse koos väärtuselise tollimaksuga.

(16) Riikidele, kes vastavad GSP+ raames soodustuste saamise kriteeriumidele, tuleks võimaldada täiendavaid tariifisoodustusi, kui komisjon teeb nendelt riikidelt taotluse saamisel kindlaks, et asjaomased tingimused on täidetud.

(17) Riigid, mis on ***31. detsembri 2026. aasta seisuga määruse (EL) nr 978/2012 kohaselt GSP+ raames soodustatud riigid***, ***nagu on loetletud kõnealuse määruse III lisas, ja kes soovivad GSP+ raames soodustusi edasi saada***, peaksid ***kooskõlas käesolevas määruses sätestatud soodustuse saamise kriteeriumidega*** esitama 31. detsembriks 2028 uue taotluse. Selleks aga, et tagada ettevõtjatele järjepidevus ja õiguskindlus, tuleks ***neile riikidele*** määrusega (EL) nr 978/2012 kehtestatud GSP+ raames antud tariifisoodustused jõusse jätta ajavahemikuks, mil nende taotlust hinnatakse***. Sellise üleminekuperioodi eesmärk on anda GSP+ raames soodustatud riikidele taotluse ettevalmistamiseks piisavalt aega, et käesoleva määruse alusel läbi vaadatud soodustuse saamise tingimused oleksid täidetud, ning jätta kehtima seni määrusega (EL) nr 978/2012 kehtestatud GSP+ raames antud soodustingimustel turulepääs***. Tehnilise ja rahalise abi taotlustele, mille taotlevad riigid esitavad seoses asjaomaste konventsioonide ratifitseerimise ja rakendamisega, võib anda positiivse hinnangu.

(18) Komisjon ja asjakohasel juhul Euroopa välisteenistus peaksid jälgima asjaomaste konventsioonide ratifitseerimise seisu ja nende tulemuslikku rakendamist, analüüsides asjakohast teavet, eelkõige asjaomaste konventsioonide alusel loodud seireorganite järeldusi ja soovitusi, kui need on kättesaadavad***, ning analüüsides seda, kuidas soodustatud riigis rakendatakse kavandatud tulevikku suunatud ja peaeesmärkidele keskenduvat tegevuskava ning kohapeal toimunud korrapäraste missioonide käigus saadud teavet ning asjaomaste sidusrühmade, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate panust***. Komisjon peaks iga kolme aasta tagant esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, mis käsitleb asjaomaste konventsioonide ratifitseerimise seisu ning seda, kuidas soodustatud riigid täidavad asjaomaste konventsioonide kohaseid aruandekohustusi ning milline on nende konventsioonide rakendamise seis tegelikkuses. ***Aruanne peaks sisaldama soovitusi ja esmatähtsaid tegevusi, kui asjaomaste konventsioonide tulemuslikul rakendamisega on spetsiifilisi probleeme.***

(19) Kogu seiretsükli jooksul tuleks kodanikuühiskonna ja muude asjaomaste sidusrühmadega konsulteerida ning nende edastatavat teavet tuleks asjakohasel juhul igakülgselt arvesse võtta.

(20) Komisjon nimetas 2020. aasta juulis ametisse kaubandusvaldkonna juhtiva järelevalveametniku, kelle ülesanne on tagada, et kaubandusnorme täidetakse ELis ja et seda teevad ka kaubanduspartnerid. Selle ametikoha tõttu käivitas komisjon 2020. aasta novembris uue kaebuste käsitlemise mehhanismi – ***ühtse kontaktpunkti*** –, mis on osa täiendavatest pingutustest tugevdada kaubanduskohustuste täitmist ja täitmise tagamist. Ühtse kontaktpunkti kaudu saab komisjon kaebusi mitmesuguste kaubanduspoliitikaga seotud küsimuste kohta, sealhulgas GSP raames võetud kohustuste rikkumise kohta. ***Ühtne kontaktpunkt annab asjakohaseid suuniseid kaebuste esitamiseks ja tagab kaebuste konfidentsiaalsuse.*** See uus kaebuste süsteem tuleks integreerida käesoleva määruse raamistikku.

(21) Rakendamise jälgimiseks ja kohaldataval juhul tariifisoodustuste kohaldamise peatamiseks on väga vajalikud asjaomaste seireorganite aruanded. Selliste aruannete kõrval peaks aga olema võimalik arvesse võtta ka muud komisjonile kättesaadavat teavet, sealhulgas kahe- või mitmepoolsete tehnilise abi programmide raames ja muudest allikatest saadud teavet, tingimusel et see on tõene ja usaldusväärne. See võib hõlmata teavet, mis saadakse ***liidu institutsioonidelt, organitelt ja asutustelt***, valitsustelt, rahvusvahelistelt organisatsioonidelt, kodanikuühiskonnalt, sotsiaalpartneritelt või ühtse kontaktpunkti kaudu esitatud kaebustest, kui need vastavad asjakohastele nõuetele. Seireprotsessi käigus tuvastatud puudused võivad olla komisjoni tulevase arenguabi programmitöö sihipärasemaks kavandamise aluseks.

(22) Võttes arvesse kodanikuühiskonna panuse tähtsust, peaks komisjon küsima kodanikuühiskonna seisukohti, eelkõige GSP+ taotluse läbivaatamisel, GSP+ raames soodustatud riikide siduva kohustuse täitmise jälgimisel ja hindamisel, sealhulgas seiremissioonide läbiviimisel, tõhustatud kaasamise käigus ning käesoleva määruse rakendamist käsitleva aruande koostamisel.

(23) EBAga tuleks jätkuvalt tagada, et ÜRO poolt vähim arenenud riikide hulka arvatud riikidest pärit toodetel, välja arvatud relvadel, on liidu turule tollimaksuvaba pääs. Riigi jaoks, keda ÜRO ei arva enam vähim arenenud riikide hulka, tuleks kehtestada üleminekuperiood, et leevendada EBA raames antud tariifisoodustuste kohaldamise lõpetamisest tulenevat kahjulikku mõju. EBA raames antavaid tariifisoodustusi tuleks edasi anda nendele vähim arenenud riikidele, kelle suhtes kohaldatakse muud liidu kokkulepitud turulepääsu sooduskorda.

(24) Standardse GSP puhul tuleks jätkuvalt eristada mittetundlike toodete tariifisoodustusi ja tundlike toodete tariifisoodustusi, et võtta arvesse samu tooteid tootvate sektorite olukorda liidus.

(25) Mittetundlike toodete suhtes peaks ühise tollitariifistiku tollimaksude kohaldamine olema jätkuvalt peatatud ja tundlike toodete tollimaksumäära tuleks alandada, et tagada piisav kasutamise määr, võttes seejuures arvesse liidu vastavate tööstusharude olukorda.

(26) Tollimaksumäära tuleks alandada piisavalt palju, et see motiveeriks ettevõtjaid kasutama GSP raames pakutavaid võimalusi. Seetõttu peaks väärtuseliste tollimaksude puhul üldiselt alandama enamsoodustusrežiimi tollimaksumäära kindlal määral ehk 3,5 protsendipunkti võrra, tekstiili ja tekstiiltoodete puhul tuleks aga selliseid tollimaksumäärasid alandada 20 %. Koguseliste tollimaksude määra tuleks vähendada 30 %. Kui kehtestatud on tollimaksu alammäär, ei tohiks seda alammäära kohaldada.

(27) Tollimaksude kohaldamine tuleks täielikult peatada juhul, kui üksiku impordideklaratsiooni puhul on soodusrežiimist tulenevalt väärtuselise tollimaksu määr kuni 1 % või koguselise tollimaksu määr kuni kaks eurot, kuna selliste maksude kogumise kulud võivad ületada neist saadava tulu.

(28) Toodete astmestamine peaks põhinema ühise tollitariifistiku jaotiste ja gruppidega seotud kriteeriumidel. Sellist astmestamist tuleks kohaldada kõigi jaotiste ja alajaotiste suhtes, et vähendada juhtumeid, mille puhul astmestatakse heterogeenseid tooteid. Soodustatud riigi suhtes tuleks jaotistel ja alajaotistel, mis koosnevad gruppidest, põhinevat astmestamist kohaldada juhul, kui jaotis vastab astmestamiskriteeriumidele kolme järjestikuse aasta jooksul, et suurendada astmestamise prognoositavust ning erapooletust, kõrvaldades suurte ja erandlike kõikumiste mõju impordistatistikas. Toodete astmestamist ei tuleks kohaldada GSP+ raames soodustatud riikide suhtes ning EBA raames soodustatud riikide suhtes, sest need riigid on väga sarnase majandusprofiiliga, mis muudab nad väikesemahulise ja üheülbalise ekspordi tõttu rohkem haavatavaks.

(29) ***Käesoleva määrusega kehtestatud tariifisoodustusi tuleks kohaldada soodustatud riikidest pärit toodete suhtes kooskõlas päritolureeglitega, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 952/2013[5], ja kooskõlas nimetatud määrusega antud volituste alusel vastu võetud õigusaktides, eelkõige komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2015/2446[6] ja komisjoni rakendusmääruses (EL) 2015/2447[7]. Erinevatesse piirkondlikesse rühmadesse kuuluvate riikide vahelist kumulatsiooni ja delegeeritud määruse (EL) 2015/2446 kohast laiendatud kumulatsiooni tuleks võimaldada tingimusel, et taotlev soodustatud riik esitab piisavad tõendid selle kohta, et kumulatsioon vastab tema arengu-, rahastamis- ja kaubandusvajadustele ning aitab seega muu hulgas kaasa majanduskasvule, vaesuse kaotamisele, ekspordi mitmekesistamisele ja industrialiseerimisele, ning tingimusel, et see ei avalda negatiivset mõju teiste riikide, eelkõige EBA raames soodustatud riikide olukorrale. Hinnates, kas kumulatsiooni võimaldamine on vastavuses taotleva riigi arengu-, rahastamis- ja kaubandusvajadustega, peaks komisjon võtma arvesse soodustatud riigi sõltuvust tarnivast riigist ning kõnealuste toodetega seotud tulevikuväljavaateid.***

---

5 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT L 269, 10.10.2013, lk 1, ELI:*** http://data.europa.eu/eli/reg/2013/952/oj***).***

6 ***Komisjoni 28. juuli 2015. aasta delegeeritud määrus (EL) 2015/2446, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 952/2013 seoses liidu tolliseadustiku teatavaid sätteid täpsustavate üksikasjalike eeskirjadega (ELT L 343, 29.12.2015, lk 1, ELI:*** http://data.europa.eu/eli/reg_del/2015/2446/oj***).***

7 ***Komisjoni 24. novembri 2015. aasta rakendusmäärus (EL) 2015/2447, millega nähakse ette Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013 (millega kehtestatakse liidu tolliseadustik) teatavate sätete üksikasjalikud rakenduseeskirjad (ELT L 343, 29.12.2015, lk 558, ELI:*** http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2015/2447/oj***).***

(30) ***Kui asjaomastes konventsioonides sätestatud põhimõtete, sealhulgas teatavate rahvusvahelise humanitaarõiguse põhimõtete rakendamisel esineb puudusi ja selleks, et aidata saavutada selliste konventsioonide eesmärke, ning kui see oleks kasulik, peaks komisjon alustama soodustatud riigiga olukorra lahendamiseks tõhustatud kaasamist. Asjaomastes konventsioonides sätestatud põhimõtete tõsise ja süstemaatilise rikkumise korral ning kui soodustatud riigiga peetav dialoog, kui see on kohaldatav, ei too kaasa olukorra paranemist, peaks komisjonil olema õigus soodustatud riigis tariifisoodustuste kohaldamine peatada.*** GSP+ raames antavate tariifisoodustuste kohaldamine tuleks ajutiselt peatada juhul, kui soodustatud riik ei täida oma siduvat kohustust jätta asjaomaste konventsioonide ratifitseerimine jõusse, rakendada asjaomaseid konventsioone tulemuslikult ja täita asjaomaste konventsioonidega kehtestatud aruandluskohustusi, ning juhul, kui soodustatud riik ei tee liiduga koostööd käesolevas määruses sätestatud seiremenetluse raames. Ajutine peatamine peaks jätkuma seni, kuni seda õigustavad põhjused langevad ära.

Olukordades, kus rikkumised on erakordselt rasked, peaks komisjonil olema õigus reageerida kiiresti ja kehtestada meetmeid lühema ajavahemiku jooksul. Lähtudes liidu nulltolerantsist lapstööjõu kasutamise suhtes, peaks ajutise peatamise põhjuste hulka kuuluma ka sellise kauba eksport, mille valmistamisel on kasutatud rahvusvaheliselt keelatud lapstööjõudu, sunniviisilist tööd, sealhulgas orjapidamist ja vangide tööd asjakohastes konventsioonides sätestatud tähenduses. ***Lapstööjõu kasutamise kaotamine on aga pikaajaline protsess, eriti riikides, kus puuduvad inimväärsed töötingimused, tasuta kooliharidus ja sotsiaalne turvavõrk. Sellega seoses peaks komisjonil olema õigus arvesse võtta seda, kas soodustatud riik on vastu võtnud tegevuskava lapstööjõu kasutamise vähendamiseks ja kas sellise tegevuskava rakendamise seire näitab, et tehtud on konkreetseid edusamme ja asjaomaste konventsioonide igakülgseks järgimiseks on võetud meetmeid. Käesolevas määruses sätestatud sooduskorra kohaldamise ajutist peatamist tuleks kaaluda viimase abinõuna.***

(31) ***ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 kestliku arengu eesmärgi nr 10 alaeesmärgis nr 7 kutsutakse üles hõlbustama korrakohast, turvalist ja vastutustundlikku rännet ja inimeste liikuvust, sealhulgas kavandatud ja hästi hallatud rändepoliitika rakendamise kaudu. Need poliitikameetmed võivad anda positiivse panuse kaasavasse majanduskasvu ja kestlikku arengusse***. Seetõttu on tähtis, et nii päritolu- kui ka sihtriigid tegeleksid ühiste probleemküsimustega, nagu koostöö tõhustamine oma kodanike tagasivõtmisel ja nende kestlik taasintegreerimine päritoluriiki, ***järgides täielikult rahvusvahelisi inimõiguste standardeid***.

(32) Liidu tagasisaatmis- ja tagasivõtupoliitikas järgitakse täielikult tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ning seda viiakse ellu kooskõlas põhiliste rahvusvaheliste inimõiguste põhimõtetega. Vabatahtlik tagasipöördumine on jätkuvalt kaalukas osa liidu ühisest tagasisaatmissüsteemist, mis võimaldab ebaseaduslike rändajate humaanset, tulemuslikku ja püsivat tagasisaatmist. Liidu rändepoliitika toetab ka kestliku taasintegreerimise ja suutlikkuse suurendamise parandamist partnerriikides, mis omakorda võib märkimisväärselt tugevdada nende riikide kohalikku arengut.

(33) Tagasisaatmine, tagasivõtmine ja taasintegreerimine on liidu ja tema partnerite ühised katsumused. Eelkõige on igal riigil rahvusvahelise tavaõiguse kohaselt kohustus ***võtta tagasi oma kodanikke, kes viibivad ebaseaduslikult teise riigi territooriumil.*** Mitmepoolsetes rahvusvahelistes konventsioonides, näiteks 7. detsembril 1944 Chicagos allkirjastatud rahvusvahelises tsiviillennunduse konventsioonis***, viidatakse ka riikide kohustusele lubada oma territooriumile oma kodanikke, kes on teise riigi territooriumilt välja saadetud. Seda käsitust ja asjakohaseid meetmeid tuleks rakendada kooskõlas põhiliste rahvusvaheliste inimõiguste põhimõtetega.***

(34) Sooduskorra kohaldamise ajutist peatamist soodustatud riigis esinevate tõsiste ja süstemaatiliste puuduste tõttu, mis on seotud tema enda kodanike tagasivõtmise kohustusega, tuleks kaaluda üksnes seoses selliste soodustatud riikidega, kelle puhul on komisjon kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 810/2009[8] (edaspidi „viisaeeskiri“) artikliga 25a seisukohal, et nad ei tee tagasivõtmisel piisavalt koostööd, kelle puhul on tehtud kooskõlas viisaeeskirja artikli 25a lõike 5 punktiga a ettepanek viisapoliitika valdkonna meetmete kohta ning kelle puhul komisjon leiab pärast spetsiaalse tõhustatud kaasamise perioodi, et tagasivõtmisel on koostöö endiselt ebapiisav.

---

[8] ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 810/2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (viisaeeskiri) (ELT L 243, 15.9.2009, lk 1, ELI:*** http://data.europa.eu/eli/reg/2009/810/oj***).***

(35) Võttes arvesse EBA raames soodustatud riikide eriolukorda, sealhulgas nende sotsiaal-majanduslikku olukorda, arengutaset ja suutlikkuse piiranguid, tuleks neile ette näha täiendav 24-kuuline üleminekuperiood, enne kui nende riikide puhul sooduskorra kohaldamine ajutiselt peatatakse tõsiste ja süstemaatiliste puuduste tõttu seoses oma kodanike tagasivõtmise kohustusega. Lisaks peaks EBA raames antava sooduskorra kohaldamise peatamine olema võimalik üksnes juhul, kui pärast viisaeeskirja artikli 25a lõike 5 punkti a kohaste meetmete võtmist jätkub ebapiisav koostöö tagasivõtmisel.

(36) Selleks et hinnata, kas soodustatud riigi kodanike tagasivõtmise kohustuse täitmisel esineb tõsiseid ja süstemaatilisi puudusi, peaks komisjon tuginema viisaeeskirja artikli 25a lõikes 2 sätestatud asjakohastele ja objektiivsetele elementidele, sealhulgas liikmesriikide ning liidu institutsioonide, organite ja asutuste esitatud usaldusväärsetele andmetele. Kui komisjon kaalub sooduskorra kohaldamise ajutist peatamist tõsiste ja süstemaatiliste puuduste tõttu, mis on seotud soodustatud riigi kodanike tagasivõtmise kohustusega, peaks ta võtma arvesse kõiki meetmeid, mis on võetud selle soodustatud riigi tagasivõtualase koostöö parandamiseks.

(37) Määruse (EL) nr 978/2012 ja sellele eelnenud õigusaktide kohaselt on teatavate asjaomaste konventsioonide põhimõtete tõsise ja süstemaatilise rikkumise tõttu sooduskorra kohaldamine peatatud Valgevenest (täielik peatamine) ja Kambodžast (osaline peatamine) pärit toodete impordi suhtes. Kuna sooduskorra kohaldamise peatamist õigustavad põhjused eksisteerivad endiselt, tuleks sooduskorra kohaldamise ajutine peatamine Valgevene ja Kambodža suhtes käesoleva määrusega jõusse jätta.

(38) Kui teatava toote import mõne käesoleva määrusega hõlmatud sooduskorra alusel põhjustab või ähvardab põhjustada asjaomastele liidu tootjatele tõsiseid raskusi, peaks olema võimalik kõnealuse toote suhtes kõik tavapärased ühise tollitariifistiku maksumäärad või osa neist uuesti kehtestada. Asjaomaste liidu tootjate tõsiste raskuste olemasolu hindamisel võib olla oluline ka kõnealuse impordi mõju sektorile tervikuna, sealhulgas tootmisahela eelmise või järgmise etapi toodete tootmisele. See võib olla eriti asjakohane põllumajandussektoris või juhul, kui see puudutab suurt hulka väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid. Käesoleva määruse kohased kaitsemeetmed ei erine ühise tollitariifistiku tavapärastest tollimaksumääradest. Käesoleva määruse kohaselt kehtestataksegi kaubandussuhetes konkreetse riigiga ühine tollitariifistik ajutiselt uuesti, kaotades liidu poolt ühepoolselt antud erisoodustused. Käesoleva määruse kohased kaitsemeetmed ei kujuta endast kaubanduse kaitsevahendit ega kaitsemeedet Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste (EL) 2015/478[9] ja (EL) 2015/755[10] tähenduses, samuti ei ole tegemist kaitsemeetmega WTO kaitsemeetmete lepingu tähenduses, milles on sätestatud GATT 1994 XIX artikli kohaste kaitsemeetmete kohaldamist käsitlevad normid. On asjakohane, et kaitsemeetmetega seotud uurimise võib algatada liikmesriigi taotluse alusel, liidu tootjate nimel tegutsev juriidiline isik või iseseisva õigusvõimeta ühendus või komisjon omal algatusel.

---

9 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2015. aasta määrus (EL) 2015/478 impordi ühiste eeskirjade kohta (ELT L 83, 27.3.2015, lk 16, ELI:*** http://data.europa.eu/eli/reg/2015/478/oj***).***

10 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2015. aasta määrus (EL) 2015/755 teatavatest kolmandatest riikidest pärit impordi ühiste eeskirjade kohta (ELT L 123, 19.5.2015, lk 33), ELI:*** http://data.europa.eu/eli/reg/2015/755/oj***).***

(39) Pidades silmas liidu riisitootjate eriprobleeme, on asjakohane luua prognoositav mehhanism, mille alusel hakatakse tariifikvootide mehhanismi automaatselt kohaldama. Automaatne mehhanism peaks kaitsma liidu riisisektori elujõulisust, tagades samal ajal vähim arenenud riikidele käesoleva määruse alusel märkimisväärse kasu. Riisisektori sihtotstarbeline mehhanism täiendab muid käesolevas määruses sätestatud kaitsevahendeid, mis on kõnealusele sektorile sama moodi kättesaadavad. Mehhanism peaks leevendama erakorralist turusurvet sellega, et niipea kui kindlate riisitoodete impordimaht ületab kehtestatud piirmäära rohkem kui 45 %, kehtestatakse enamsoodustusrežiimi tollimaksud viivitamata uuesti ja sooduskorra alusel toimuvale impordile seatakse järgneva aasta tariifikvoodi abil piirang. Piirmäärad määratakse riikide kaupa kindlaks nii, et aluseks võetakse arvutusaastale eelnenud kümne kalendriaasta jooksul soodustatud riigist liitu toimunud impordi aastase mahu aritmeetiline keskmine. Õiguskindluse ja prognoositavuse huvides tuleks käesoleva määruse kohaldamise esimesel aastal kohaldatavate mahtude arvutamisel võtta aluseks ajavahemik 1. jaanuarist 2015 kuni 31. detsembrini 2024. 2027. aastal on sellest tulenevad piirmäärad Kambodža puhul 216 047 tonni ja Myanmari puhul 171 862 tonni. Kõnealusel ajavahemikul ei ületanud asjaomaste riisitoodete import teistest soodustatud riikidest käesolevas määruses sätestatud liidu koguimpordile kehtestatud 6 % piirmäära. Pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva tuleks igal aastal vaadata läbi järgmise aasta piirmäärad.

(40) Selleks et saavutada tasakaal ühelt poolt paremal tasemel sihiasetuse, sidususe ja läbipaistvuse tagamise vajaduse ning teiselt poolt ühepoolsete kaubandussoodustuste kava kaudu kestliku arengu ja hea valitsemistava tõhusama edendamise vajaduse täitmise vahel, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et muuta käesoleva määruse lisasid, otsustada tariifisoodustuste kohaldamise ajutise peatamise üle, tunnistada ajutine peatamine kehtetuks, lükata edasi ajutise peatamise kohaldamise alguskuupäev või et selle kohaldamisala muuta. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes[11] sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, kus arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

[11] ELT L 123, 12.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj.

(41) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused. Neid volitusi tuleks kasutada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011[12].

(42) Nõuandemenetlust tuleks kasutada selliste rakendusaktide vastuvõtmise korral, mis käsitlevad soodustatud riigi suhtes teatavate GSP jaotiste puhul kehtivate tariifisoodustuste kohaldamise ***lõpetamist või*** peatamist ja ajutise peatamise menetluse algatamist, võttes arvesse kõnealuste õigusaktide olemust ja mõju. ***Võttes arvesse EBA raames soodustatud riikide arengutaset, tuleks kontrollimenetlust kasutada selliste rakendusaktide vastuvõtmise korral, millega algatatakse selliste riikide suhtes ajutise peatamise menetlus oma kodanike tagasivõtmise kohustuse täitmisel esinevate tõsiste ja süstemaatiliste puuduste tõttu.***

(43) Kontrollimenetlust tuleks kasutada selliste rakendusaktide vastuvõtmise korral, mis käsitlevad kaitsemeetmetega seonduvaid uurimisi ja tariifisoodustuste kohaldamise peatamist olukorras, kus import võib põhjustada liidu turul ***häireid, sealhulgas*** tõsiseid häireid.

(44) Et tagada GSP usaldusväärsus ja selle nõuetekohane toimimine, peaks komisjon igakülgselt põhjendatud juhtudel, mis on seotud tolliprotseduuride ja tollikohustuste mittetäitmisest tuleneva ajutise peatamisega, ning kui tungiv kiireloomulisus seda nõuab, võtma vastu viivitamata kohaldatavad rakendusaktid.

---

[12] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

(45) Et tagada ettevõtjatele stabiilne raamistik peaks komisjon igakülgselt põhjendatud juhtudel, mis on seotud tolliprotseduuride ja tollikohustuste mittetäitmisest tingitud ajutise peatamise kohaldamise lõpetamise või pikendamisega, ning kui tungiv kiireloomulisus seda nõuab, võtma enne kuni kuue kuu pikkuse ajavahemiku möödumist vastu viivitamata kohaldatavad rakendusaktid.

(46) Komisjon peaks igakülgselt põhjendatud juhtudel, mis on seotud kaitsemeetmetega seonduvate uurimistega, ning kui seda nõuab tungiv kiireloomulisus, mis on seotud liidu tootjate majandusliku või finantsolukorra halvenemisega, mida oleks raske heastada, vastu võtma viivitamata kohaldatavad rakendusaktid.

(47) Komisjon peaks asjaomaste institutsiooniliste komisjonide kaudu andma Euroopa Parlamendile ja nõukogule korrapäraselt aru GSP mõju kohta. ▌

(48) Käesoleva määruse rakendamisel peaks komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aegsasti teavet oluliste menetlusetappide kohta, nagu ühinemine GSP+-ga, mõju vähim arenenud riikidele, kes EBAst välja kasvavad, ajutise peatamise menetluse algatamine, kaitsemeetmetega seotud uurimine või käesolevas määruses sätestatud kombineeritud nomenklatuuri koodide muutmine, tuues esile, milliste toodete puhul võidakse kaitsemeedet kohaldada. Samuti peaks komisjon teavitama Euroopa Parlamenti ja nõukogu tõhustatud kaasamise raames tehtud toimingutest, sealhulgas GSP+ raames soodustatud riikidesse tehtud seiremissioonide tulemustest, ning asjaomase soodustatud riigiga sellise spetsiaalse tõhustatud kaasamise alustamisest ja tulemustest, mis viidi läbi selleks, et parandada koostööd, mida kõnealune soodustatud riik teeb seoses rahvusvahelise kohustusega võtta oma kodanikke tagasi. Selleks et tagada kooskõla asjaomaste poliitikaeesmärkide vahel, peaks komisjon Euroopa Parlamenti ja nõukogu teavitama, kui ta otsustab soodustatud riigile antud sooduskorra kohaldamise ajutiselt peatada tõsiste ja süstemaatiliste puuduste tõttu, mis on seotud rahvusvahelise kohustusega võtta oma kodanikke tagasi. Eelkõige peaks komisjon esitama asjaomase soodustatud riigi kohta asjakohase teabe, mis sisaldub viisaeeskirja artikli 25a kohaldamise raames koostatud aruannetes ja hinnangutes. Et tagasivõtuga seotud tingimuste kehtestamist põhjendada, peaks komisjon esitama asjakohased andmed asjaomases soodustatud riigis täheldatavate tagasivõtusuundumuste kohta. Vajaduse korral tuleks kohaldada konfidentsiaalse teabe edastamise korda.

(49) Komisjon peaks 1. jaanuariks 2033 esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule käesoleva määruse kohaldamise kohta vahearuande ning hindama GSP läbivaatamise vajadust. Aruanne on vajalik, et analüüsida GSP mõju soodustatud riikide arengu-, kaubandus- ja finantsvajadustele, kahepoolsele kaubandusele ning liidu tollimaksutulule, pöörates seejuures eritähelepanu ÜRO kestliku arengu kavale 2030. Erilist tähelepanu tuleks pöörata EBAst välja kasvanud vähim arenenud riikidele ja kõigile asjakohastele suundumustele, mis on seotud soodustuse andmise tingimustega, eelkõige seoses põhiõigustega tööl ja asjakohaste konventsioonide nimekirjaga. Arvesse võiks võtta ka asjakohaseid arengusuundi, eelkõige WTOs, seoses selliste toodete ja teenustega kauplemise hõlbustamise ja edendamisega, mis aitavad saavutada keskkonna- ja kliimaeesmärke.

(50) Määrus (EL) nr 978/2012 tuleks seetõttu kehtetuks tunnistada,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK
Üldsätted

Artikkel 1

1. Kooskõlas käesoleva määrusega kohaldatakse tariifisoodustuste üldist kava (edaspidi „GSP“), mille alusel võimaldab liit oma turule soodustingimustel pääsu.

2. Käesolevas määruses kehtestatakse GSP raames järgmised sooduskorrad:

   a) standardkord (edaspidi „standardne GSP“);

   b) kestlikku arengut ja head valitsemistava stimuleeriv erikord (GSP+);

   c) vähim arenenud riikide suhtes kohaldatav erikord („kõik peale relvade“) (edaspidi „EBA“).

Artikkel 2

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „riigid“ – riigid ja territooriumid, kellel on olemas tolliasutus;

2) „vähim arenenud riigid“ – riigid, mille ÜRO on arvanud vähim arenenud riikide hulka;

3) „soodustatud riigid“ – riigid, kelle suhtes kohaldatakse GSP raames mõnda sooduskorda;

4) „standardse GSP raames soodustatud riigid“ – standardse GSP raames soodustatud riigid, mis on kantud I lisasse ja I lisa C veerus sellisena tähistatud;

5) „GSP+ raames soodustatud riigid“ – GSP+ raames soodustatud riigid, mis on kantud I lisasse ja I lisa C veerus sellisena tähistatud;

6) „EBA raames soodustatud riigid“ – EBA raames soodustatud riigid, mis on kantud I lisasse ja I lisa C veerus sellisena tähistatud;

7) „ühise tollitariifistiku maksumäärad“ – nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87[13] I lisa teises osas sätestatud tollimaksumäärad, välja arvatud tariifikvootide raames ette nähtud maksumäärad;

[13] Nõukogu 23. juuli 1987. aasta määrus (EMÜ) nr 2658/87 tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta (EÜT L 256, 7.9.1987, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1987/2658/oj).

8) „GSP jaotis“ – jaotis, mis on loetletud III ja VII lisas ja mille aluseks on ühise tollitariifistiku jaotised ja grupid;

9) „turulepääsu sooduskord“ – soodustingimustel liidu turule pääs mõne ajutiselt kohaldatava või kehtiva kaubanduslepingu alusel või liidu antavate ühepoolsete soodustuste alusel;

10) ***„tegevuskava“ – selliste meetmete loetelu, mille GSP+ raames soodustusi taotlev riik on ette näinud asjaomaste konventsioonide tulemuslikuks rakendamiseks;***

11) ***„tõhustatud kaasamine“ – pidev protsess, mille eesmärk on aidata soodustatud riikidel teha käesolevas määruses sätestatud tingimuste täitmisel edusamme ja neid riike selleks stimuleerida, ning kõrvaldada puudused asjaomaste konventsioonide põhimõtete järgimisel;***

12) „tulemuslik rakendamine“ – asjaomaste konventsioonide raames võetud kohustuste täielik rakendamine, mis tagab kõigi asjaomastes konventsioonides sätestatud põhimõtete järgimise, eesmärkide täitmise ja õiguste austamise kogu soodustatud riigi territooriumil***, sealhulgas kõigil asjaomase territooriumi aladel, mille soodustatud riik on määranud erimajandustsooniks või eksportkauba tootmise eritsooniks***;

13) „kaebus“ – ühtse kontaktpunkti kaudu komisjonile esitatud kaebus.

Artikkel 3

1. I lisa A ja B veerus on esitatud selliste riikide nimekiri, kellel on õigus saada GSP raames mõne artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskorra alusel soodustusi (edaspidi „riigid, kellel on õigus soodustusi saada“).

2. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte I lisas esitatud nimekirja muutmiseks, et võtta arvesse riikide rahvusvahelise staatuse või klassifikatsiooni, majandusliku arengu või nende kaubandus-, rahastamis- ja arenguvajaduste muutusi.

3. Komisjon teavitab asjaomast riiki, kellel on õigus soodustusi saada, kõigist asjakohastest muudatustest temale GSP raames omistatavas staatuses.

II PEATÜKK

Standardne GSP

Artikkel 4

1. Riigile, kellel on õigus soodustusi saada, antakse standardse GSP alusel tariifisoodustusi, välja arvatud juhul, kui:

   a) riik on Maailmapanga liigituse kohaselt suure või keskmisest suurema sissetulekuga riik kolmel järjestikusel aastal vahetult enne soodustatud riikide nimekirja ajakohastamist või

   b) riigi suhtes kohaldatakse liiduga kokkulepitud turulepääsu sooduskorda, mis näeb sisuliselt kogu kaubavahetuse ulatuses ette samad tariifisoodustused nagu GSP või veel suuremad soodustused.

2. Lõike 1 punkte a ja b ei kohaldata vähim arenenud riikide puhul.

Artikkel 5

1. Artiklis 4 sätestatud kriteeriumidele vastavad standardse GSP raames soodustatud riigid on kantud I lisasse ja I lisa C veerus sellisena tähistatud.

2. Pärast... [käesoleva määruse jõustumise kuupäev] vaatab komisjon iga järgneva aasta 1. jaanuariks I lisa läbi. Et standardse GSP raames soodustatud riigile ja ettevõtjatele jääks riigile GSP raames omistatud staatuse muutumisega kohanemiseks piisavalt aega,

   a) kohaldatakse kooskõlas käesoleva artikli lõikega 3 ja artikli 4 lõike 1 punkti a alusel tehtud otsust, mille kohaselt riiki standardse GSP raames soodustatud riigina enam ei tähistata, alates selle kalendriaasta 1. jaanuarist, mis järgneb kuupäevale, mil möödub kaks aastat kuupäevast, mil asjaomased kriteeriumid ei ole enam täidetud;

   b) kohaldatakse kooskõlas käesoleva artikli lõikega 3 ja artikli 4 lõike 1 punkti b alusel tehtud otsust, mille kohaselt riiki standardse GSP raames soodustatud riigina enam ei tähistata, alates selle kalendriaasta 1. jaanuarist, mis järgneb kuupäevale, mil turulepääsu sooduskorra kohaldamise alguskuupäevast möödub kolm aastat.

3. Käesoleva artikli lõigete 1 ja 2 kohaldamiseks on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte I lisa C veeru muutmiseks artiklis 4 sätestatud kriteeriumide alusel.

4. Komisjon teavitab asjaomast standardse GSP raames soodustatud riiki kõigist temale GSP raames omistatava staatuse muudatustest.

Artikkel 6

1. Standardse GSPga hõlmatud tooted on loetletud III lisas.

2. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte, et viia III lisasse sisse muudatused, mille on tinginud kombineeritud nomenklatuuri muutmine.

Artikkel 7

1. Ühise tollitariifistiku tollimaksumäärade kohaldamine III lisas loetletud mittetundlike toodete suhtes peatatakse täielikult, välja arvatud põllumajanduslike komponentide puhul.

2. III lisas loetletud tundlike toodete puhul alandatakse ühise tollitariifistiku väärtuselise tollimaksu määra 3,5 protsendipunkti võrra. III lisa GSP jaotiste S-11a ja S-11b alla kuuluvate toodete korral alandatakse määra 20 %.

3. Kui … [käesoleva määruse jõustumise kuupäev] kehtivate ühise tollitariifistiku väärtuselise tollimaksu puhul määruse (EL) nr 978/2012 artikli 7 kohaselt kohaldatavate soodusmääradega alandatakse käesoleva artikli lõikes 2 osutatud toodete tollimaksumäära rohkem kui 3,5 protsendipunkti võrra, kohaldatakse jätkuvalt kõnealuseid tollimaksu soodusmäärasid.

4. III lisas loetletud tundlike toodete puhul alandatakse ühise tollitariifistiku koguselise tollimaksu määra 30 %, välja arvatud tollimaksu alam- ja ülemmäära puhul.

5. Kui III lisas loetletud tundlike toodete suhtes kohaldatav ühise tollitariifistiku maks koosneb väärtuselisest ja koguselisest tollimaksust, siis koguselist tollimaksu ei vähendata.

6. Kui tollimaksude puhul, mille määra lõigete 2 ja 4 kohaselt alandatakse, on ette nähtud ülemmäär, siis seda ülemmäära ei vähendata. Kui selliste tollimaksude puhul on ette nähtud alammäär, siis seda alammäära ei kohaldata.

Artikkel 8

1. Artiklis 7 osutatud tariifisoodustuste kohaldamine peatatakse standardse GSP raames soodustatud riigist pärit GSP jaotisesse kuuluvate toodete puhul, kui sellest standardse GSP raames soodustatud riigist liitu imporditavate asjaomaste toodete keskmine impordiväärtus kolmel järjestikusel aastal ületab IV lisas loetletud piirmäärasid. Piirmäärad arvutatakse protsendina kõigist soodustatud riikidest liitu imporditavate samade toodete impordi koguväärtusest.

2. Enne GSP raames antavate tariifisoodustuste kohaldamist võtab komisjon kooskõlas artikli 48 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega vastu rakendusakti, millega koostatakse nende GSP jaotiste loetelu, mille puhul artiklis 7 osutatud tariifisoodustustuste kohaldamine standardse GSP raames soodustatud riigi suhtes peatatakse. Nimetatud rakendusakti kohaldatakse alates 1. jaanuarist ***2027***.

3. Komisjon vaatab käesoleva artikli lõikes 2 osutatud loetelu läbi iga kolme aasta tagant ning võtab kooskõlas artikli 48 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega vastu rakendusaktid, millega artiklis 7 osutatud tariifisoodustuste kohaldamine peatatakse või hakatakse neid uuesti kohaldama. Nimetatud rakendusakte kohaldatakse alates selle kalendriaasta 1. jaanuarist, mis järgneb nende jõustumise kuupäevale.

4. Käesoleva artikli lõigetes 2 ja 3 osutatud loetelu koostatakse läbivaatamise aasta 1. septembri seisuga kättesaadavate ja sellele kuupäevale eelneva kahe aasta andmete põhjal. Arvesse võetakse importi riikidest, mis on sel ajal GSP raames soodustatud riigid. Arvesse ei võeta nendest GSP raames soodustatud riikidest pärit impordi väärtust, kelle suhtes pärast peatamise kohaldamise alguskuupäeva artikli 4 lõike 1 punkti b kohaseid tariifisoodustusi enam ei kohaldata.

5. Komisjon teavitab asjaomast riiki kooskõlas lõigetega 2 ja 3 vastu võetud rakendusaktidest.

6. Kui artiklis 4 sätestatud kriteeriumide alusel muudetakse I lisa, on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte IV lisa muutmiseks, kohandamaks selles lisas loetletud tingimusi nii, et proportsionaalselt säiliks nende GSP jaotiste osakaal, mille suhtes tariifisoodustuste kohaldamine käesoleva artikli lõike 1 kohaselt on peatatud.

III PEATÜKK

GSP+

Artikkel 9

1. Soodustatud riik võib GSP+ raames antavaid tariifisoodustusi saada, kui täidetud on järgmised tingimused:

   a) riiki käsitatakse V lisas määratluse kohaselt haavatavana mitmekesisuse puudumise tõttu;

   b) riik on ratifitseerinud kõik asjaomased konventsioonid ja kättesaadavale teabele, eelkõige asjaomaste konventsioonide alusel tegutsevate seireorganite viimati esitatud järeldustele tuginedes ei ole komisjon nende asjaomaste konventsioonide tulemuslikus rakendamises tõsiseid puudusi tuvastanud;

   c) riik ei ole esitanud ühegi asjaomase konventsiooni kohta reservatsiooni, mis on kõnealuse asjaomase konventsiooniga keelatud või mida peetakse käesoleva artikli kohaldamisel asjaomase konventsiooni sisu ja eesmärgiga vastuolus olevaks.

d) riik võtab siduva kohustuse hoida asjaomaste konventsioonide ratifitseerimine jõus ning ***seada eesmärgiks ja*** tagada nende tulemuslik rakendamine, mida ***toetab*** tegevuskava;

e) riik nõustub reservatsioonita iga asjaomase konventsiooniga kehtestatud aruandluskohustusega ning võtab siduva kohustuse nõustuda, et kooskõlas asjaomaste konventsioonidega jälgitakse korrapäraselt nende konventsioonide rakendamist ja rakendamisel tehtud edusamme;

f) riik võtab siduva kohustuse osaleda artiklis 13 osutatud liidu aruandlus- ja seiremenetluses ja teha selle raames koostööd.

2. Lõike 1 punkti c kohaldamisel ei peeta reservatsioone asjaomase konventsiooni sisu ja eesmärgiga vastuolus olevaks, kui:

a) see asjaolu on kindlaks tehtud asjaomases konventsioonis sel eesmärgil sõnaselgelt ette nähtud menetluse raames, ja

b) kui sellist menetlust ei ole, siis asjaomase konventsiooni osaliseks olev liit või asjaomase konventsiooni osalisteks olevate liikmesriikide kvalifitseeritud enamus on kooskõlas aluslepingutes sätestatud pädevusega esitanud reservatsiooni suhtes vastuväite põhjendusel, et see on vastuolus asjaomase konventsiooni sisu ja eesmärgiga ning olnud vastu asjaomase konventsiooni jõustumisele nende ja reservatsiooni esitanud riigi vahel kooskõlas 1969. aasta rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsiooniga.

3. Lõike 1 punktis d osutatud tegevuskava põhineb kättesaadaval teabel, eelkõige asjaomase konventsiooni seireorganite viimati esitatud järeldustel. Tegevuskavas esitatakse ka asjakohased ja esialgsed tähtajad ning määratakse asjakohasel juhul kindlaks soodustatud riigi vastutavad asutused. Tegevuskava peab olema tulevikku suunatud ja keskenduma peaeesmärkidele. Tegevuskava avaldatakse siis, kui riigist saab GSP+ raames soodustatud riik.

Artikkel 10

1. GSP+ raames antakse soodustusi, kui on täidetud järgmised tingimused:

   a) GSP raames soodustatud riik on esitanud sellekohase taotluse;

   b) komisjon on taotluse läbivaatamise tulemusena seisukohal, et taotlev riik vastab artiklis 9 sätestatud tingimustele.

2. Taotlev riik esitab oma taotluse komisjonile kirjalikult. Taotluses tuleb esitada täielik teave asjaomaste konventsioonide ratifitseerimise kohta ning sellega tuleb võtta artikli 9 ***punktides*** d, e ja f osutatud siduvad kohustused, ***sealhulgas tegevuskava***.

3. Pärast taotluse saamist teavitab komisjon sellest Euroopa Parlamenti ja nõukogu.

4. Pärast taotluse läbivaatamist on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte I lisa muutmiseks, et omistada taotlevale riigile GSP+ raames soodustatud riigi staatus ja riik I lisa C veerus sellisena tähistada.

5. Kui GSP+ raames soodustatud riik ei vasta enam artikli 9 lõike 1 punktis a või c sätestatud tingimustele või taganeb mõnest artikli 9 lõike 1 punktides d, e ja f osutatud siduvast kohustusest, on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakt I lisa muutmiseks, et riik ei oleks enam tähistatud GSP+ raames soodustatud riigina.

6. Komisjon teavitab taotlevat riiki lõigete 4 ja 5 kohaselt tehtud otsusest pärast seda, kui nendes lõigetes osutatud delegeeritud õigusakt on avaldatud *Euroopa Liidu Teatajas*. Kui taotlevale riigile omistatakse GSP+ raames soodustatud riigi staatus, teatab komisjon talle kuupäeva, mil kõnealust delegeeritud õigusakti hakatakse kohaldama.

7. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust, kehtestades GSP+ raames soodustatud riigi staatuse omistamise menetlust käsitlevad normid, eelkõige tähtaegade ning taotluste esitamise ja menetlemise kohta.

Artikkel 11

1. GSP+-ga hõlmatud tooted on loetletud III ja VII lisas.

2. Ilma et see piiraks artikli 6 lõike 2 kohaldamist, on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte ***III ja*** VII lisa muutmiseks, et võtta arvesse kombineeritud nomenklatuuri muudatusi, mis mõjutavad nendes lisades loetletud tooteid.

Artikkel 12

1. Ühise tollitariifistiku väärtuselise tollimaksu kohaldamine peatatakse kõigi III ja VII lisas loetletud toodete suhtes, mis on pärit GSP+ raames soodustatud riigist.

2. Ühise tollitariifistiku koguselise tollimaksu kohaldamine lõikes 1 osutatud toodete suhtes peatatakse täielikult, välja arvatud toodete puhul, mille suhtes kohaldatavate ühise tollitariifistiku tollimaksude hulka kuulub ka väärtuselisi tollimakse. Kombineeritud nomenklatuuri koodiga 1704 10 90 hõlmatud toodete puhul on koguselise tollimaksu ülemmääraks 16 % tolliväärtusest.

Artikkel 13

1. Alates GSP+ raames tariifisoodustuste andmise kuupäevast ***arutab*** komisjon ***korrapäraselt kolmeaastaste seiretsüklite raames*** iga GSP+ raames soodustatud riigiga ▌ asjaomaste konventsioonide ratifitseerimise ja nende tulemusliku rakendamise seisu, hoiab tähelepanu all ning jälgib seda, samuti arutab seda, kuidas teeb GSP+ raames soodustatud riik koostööd asjaomaste seireorganitega ja ***milliseid edusamme on iga GSP+ raames soodustatud riik oma tegevuskava rakendamisel teinud***. Seejuures analüüsib komisjon kogu asjakohast teavet, eelkõige asjaomaste seireorganite järeldusi ja soovitusi.

2. GSP+ raames soodustatud riik teeb komisjoniga koostööd ning esitab kogu teabe, mida on vaja, et hinnata artikli 9 lõike 1 punktides d, e ja f osutatud siduvate kohustuste täitmist ning riigi olukorda seoses artikli 9 lõike 1 punktidega b ja c.

3. Komisjon teeb seiretsükli jooksul igasse GSP+ raames soodustatud riiki vähemalt ühe seiremissiooni, kohaldataval juhul koos Euroopa välisteenistusega, et hinnata iga GSP+ raames soodustatud riigi edusamme asjaomaste konventsioonide tulemuslikul rakendamisel, võttes arvesse kooskõlas asjaomase tegevuskavaga võetud meetmeid.

Artikkel 14

1. Komisjon esitab 1. jaanuariks ***2030*** ning seejärel iga kolme aasta tagant Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande asjaomaste konventsioonide ratifitseerimise seisu, GSP+ raames soodustatud riikide poolt asjaomaste konventsioonide kohaste aruandekohustuste täitmise ning nende konventsioonide tulemusliku rakendamise seisu kohta.

2. Lõikes 1 osutatud aruanne hõlmab järgmist:

   a) asjaomaste seireorganite järeldused või soovitused iga GSP+ raames soodustatud riigi kohta ning

   b) komisjoni ja asjakohasel juhul Euroopa välisteenistuse järeldused selle kohta, kas iga GSP+ raames soodustatud riik on täitnud siduvaid kohustusi, mis puudutavad aruandekohustuste täitmist, seireorganitega koostöö tegemist kooskõlas asjaomase konventsiooniga ning asjaomaste konventsioonide tulemusliku rakendamise tagamist, ***võttes arvesse tema tegevuskava rakendamist***.

   Aruanne võib sisaldada erinevatest allikatest pärinevat teavet, mida komisjon asjakohaseks peab.

   Konkreetsete probleemide korral esitatakse aruandes soovitused küsimuste ja meetmete kohta, mis tuleks järgmises seiretsüklis esikohale seada, et parandada asjaomaste konventsioonide tulemuslikku rakendamist, millele osutatakse asjaomastes siduvates kohustustes.

3. Asjaomaste konventsioonide tulemusliku rakendamise kohta järelduste tegemisel analüüsib komisjon ja asjakohasel juhul Euroopa välisteenistus asjaomaste seireorganite järeldusi ja soovitusi ning teavet, mille on esitanud Euroopa Parlament, nõukogu või kolmandad isikud, sealhulgas valitsused ja rahvusvahelised organisatsioonid, kodanikuühiskonna esindajad ja sotsiaalpartnerid, ilma et see välistaks muude teabeallikate kasutamise.

Artikkel 15

1. GSP+ kohaldamine peatatakse ajutiselt kõigi või teatavate GSP+ raames soodustatud riigist pärit toodete suhtes, kui GSP+ raames soodustatud riik ei täida artikli 9 lõike 1 punktides d, e ja f osutatud siduvaid kohustusi või kui GSP+ raames soodustatud riik on esitanud reservatsiooni, mis on asjaomase konventsiooniga keelatud või mis on vastuolus asjaomase konventsiooni sisu ja eesmärgiga, nagu on sätestatud artikli 9 lõike 1 punktis c.

2. Artikli 9 lõike 1 punktides d, e ja f osutatud siduvate kohustuste täitmist ning artikli 9 lõike 1 punktis c osutatud asjaolu peab tõendama GSP+ raames soodustatud riik.

3. Kui artiklis 14 osutatud aruande järelduste või kättesaadavate tõendite, sealhulgas koos kaebusega esitatud tõendite alusel ***ja artiklis 20 osutatud tõhustatud kaasamist arvestades*** tekib komisjonil põhjendatud kahtlus, et teatav GSP+ raames soodustatud riik ei täida siduvaid kohustusi, ***mida toetab artikli 9 lõike 1 punktis d osutatud tegevuskava või millele osutatakse artikli 9 lõike 1 punktis e või f***, või see riik on esitanud reservatsiooni, mis on asjaomase konventsiooniga keelatud või mis on vastuolus asjaomase konventsiooni sisu ja eesmärgiga, nagu on sätestatud artikli 9 lõike 1 punktis c, võtab komisjon kooskõlas artikli 48 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega vastu rakendusakti, millega algatatakse GSP+ raames antavate tariifisoodustuste kohaldamise ajutise peatamise menetlus. Komisjon teatab sellest Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

4. Komisjon avaldab teate *Euroopa Liidu Teatajas* ja teavitab asjaomast GSP+ raames soodustatud riiki lõikes 3 osutatud rakendusakti vastuvõtmisest. Teates:

a) esitatakse põhjused, mille tõttu lõikes 3 osutatud põhjendatud kahtlus tekkis ja mille tõttu võib seada kahtluse alla GSP+ raames soodustatud riigi õiguse saada edasi GSP+ raames tariifisoodustusi;

b) määratakse kindlaks tähtaeg, mille jooksul GSP+ raames soodustatud riik peab esitama oma märkused.

Esimese lõigu punktis b osutatud tähtaeg ei ole pikem kui kolm kuud alates teate avaldamise kuupäevast.

5. Komisjon pakub asjaomasele GSP+ raames soodustatud riigile võimalusi lõike 4 punktis b osutatud tähtaja jooksul koostööd teha.

6. Komisjon hangib kogu teabe, mida ta vajalikuks peab, sealhulgas asjaomaste seireorganite järeldused ja soovitused ***ning muudest allikatest saadud asjakohase teabe, sealhulgas tõendid, mis on esitatud koos kaebusega või mille on esitanud kolmandad isikud, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonid, olenevalt sellest, mis on asjakohane.*** Komisjon analüüsib järelduste tegemisel kogu asjakohast teavet.

7. Kolme kuu jooksul pärast lõike 4 esimese lõigu punktis b osutatud tähtaja möödumist teeb komisjon otsuse:

   a) lõpetada ajutise peatamise menetlus või

   b) peatada ajutiselt GSP+ raames antavate tariifisoodustuste kohaldamine.

8. Kui komisjon leiab, et tulemused kohaldamise ajutist peatamist ei õigusta, võtab ta kooskõlas artikli 48 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega vastu rakendusakti, millega ajutise peatamise menetlus lõpetatakse. Nimetatud rakendusakt peab muu hulgas põhinema saadud tõenditel.

9. Kui komisjon leiab, et tulemused õigustavad ajutist kohaldamise peatamist käesoleva artikli lõikes 1 osutatud põhjustel, on tal õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte I ja II lisa muutmiseks, et GSP+ raames antavate tariifisoodustuste kohaldamine ajutiselt peatada.

Delegeeritud õigusaktide koostamisel ***analüüsib*** komisjon ***kättesaadava teabe põhjal*** tariifisoodustuste kohaldamise ajutise peatamise sotsiaal-majanduslikku mõju soodustatud riigile.

10. Kui komisjon teeb otsuse ajutise peatamise kohta, hakatakse asjaomast delegeeritud õigusakti kohaldama kuusekuu möödumisel selle vastuvõtmise kuupäevast.

11. Pärast GSP+ kohaldamise ajutist peatamist käsitlevate delegeeritud õigusaktide vastuvõtmist jätkab komisjon asjakohasel juhul artikli 20 kohase tõhustatud kaasamise raames alustatud dialoogi.

12. Kui ajutise peatamise põhjused langevad enne käesoleva artikli lõikes 9 osutatud delegeeritud õigusaktide kohaldamise alguskuupäeva ära, on komisjonil õigus delegeeritud õigusaktid, millega tariifisoodustuste kohaldamine ajutiselt peatati, kooskõlas artiklis 46 osutatud kiirmenetlusega kehtetuks tunnistada.

13. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust, kehtestades GSP+ kohaldamise ajutise peatamise menetlust käsitlevad normid, eelkõige tähtaegade, poolte õiguste, konfidentsiaalsuse ja läbivaatamise kohta.

Artikkel 16

Kui komisjon leiab, et artikli 15 lõikes 1 osutatud tariifisoodustuste kohaldamise ajutise peatamise põhjused on ära langenud, on tal õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte I ja II lisa muutmiseks, et GSP+ raames antavaid tariifisoodustusi uuesti kohaldada.

Kui mõni artikli 15 lõikes 1 osutatud põhjus, mille tõttu otsustati tariifisoodustuste kohaldamine ajutiselt peatada, endiselt eksisteerib, samal ajal kui mõni neist on ära langenud, või kui lisaks põhjustele, mille tõttu ajutine peatamine toimus, ilmnevad uued põhjused, kohandatakse artikli 15 lõike 9 kohaselt vastu võetud meetmeid vastavalt.

IV PEATÜKK

EBA

Artikkel 17

1. Riigile, kellel on õigus soodustusi saada, antakse EBA raames tariifisoodustusi, kui ta on arvatud vähim arenenud riikide hulka.

2. Komisjon vaatab I lisasse kantud ja I lisa C veerus EBA raames soodustatud riigina tähistatud riikide nimekirja kõige uuemate kättesaadavate andmete põhjal pidevalt läbi.

   Kui EBA raames soodustatud riik käesoleva artikli lõikes 1 osutatud tingimusele enam ei vasta, on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte I lisa muutmiseks, et arvata selline riik kolmeaastase üleminekuaja järel alates kuupäevast, mil EBA raames soodustatud riik nimetatud tingimusele enam ei vasta, EBA raames soodustatud riikide hulgast välja.

3. Kuni ÜRO ei ole äsja iseseisvunud riiki vähim arenenud riikide hulka arvanud, on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte ajutise meetmena I lisa muutmiseks, et lisada asjaomane riik EBA raames soodustatud riikide nimekirja.

   Kui ÜRO asjaomast äsja iseseisvunud riiki vähim arenenud riikide kategooria esimese läbivaatamisvõimaluse ajal vähim arenenud riikide hulka ei arva, on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 45 viivitamata vastu delegeeritud õigusaktid I lisa muutmiseks, et asjaomane riik ilma käesoleva artikli lõikes 2 osutatud üleminekuaega kohaldamata nimetatud lisast välja jätta.

4. Komisjon teavitab asjaomast EBA raames soodustatud riiki kõigist talle GSP raames omistatava staatuse muudatustest.

Artikkel 18

Kõigi selliste toodete suhtes, mis kuuluvad kombineeritud nomenklatuuri gruppidesse 1–97 (välja arvatud grupp 93) ja mis on pärit EBA raames soodustatud riigist, peatatakse ühise tollitariifistiku maksumäärade kohaldamine täielikult.

V PEATÜKK

Kaasamist käsitlevad üldsätted

Artikkel 19

Komisjon ja asjakohasel juhul Euroopa välisteenistus peavad olemasolevate kahepoolsete dialoogide kontekstis koos standardse GSP raames soodustatud riikide ja EBA raames soodustatud riikidega kõnelusi, et asjaomaste konventsioonide ratifitseerimisel tehtud edusamme hinnata ja innustada edusamme jätkama.

Artikkel 20

1. ***Komisjon võib kaebuse alusel või omal algatusel alustada standardse GSP raames soodustatud riigi või EBA raames soodustatud riigiga tõhustatud kaasamist, kui see aitab kõrvaldada puudusi käesolevas määruses sätestatud tingimuste täitmisel, eelkõige juhul, kui esineb puudusi asjaomaste konventsioonide põhimõtete järgimisel. Kui komisjon leiab, et standardse GSP raames soodustatud riik või EBA raames soodustatud riik on võtnud puuduste kõrvaldamiseks vajalikud meetmed, võib ta tõhustatud kaasamise lõpetada.***

2. ***GSP+ raames soodustatud riikide puhul teeb komisjon tõhustatud kaasamise raames vajalikud läbivaatamis-, seire- ja hindamistoimingud kooskõlas artiklis 13 sätestatud korraga.***

Artikkel 21

Käesolevas määruses sätestatud asjaomastes menetlusetappides, mis on seotud asjaomaste konventsioonidega, võtab komisjon arvesse asjaomaste rahvusvaheliste üksuste asjakohaseid meetmeid ja menetlusi inimõiguste, töötajate õiguste, kliima ja keskkonnakaitse ning hea valitsemistava valdkonnas.

Artikkel 22

1. ***Soodustatud riikidega peetava olemasoleva kahepoolse dialoogi ja käesolevas peatükis osutatud tõhustatud kaasamise käigus võib käsitleda koostööd asjaomase riigi enda kodanike tagasivõtmisel, kui nende isikute puhul on tegemist liitu suundunud ebaseaduslike rändajatega.***

2. ***Kui komisjon on esitanud viisaeeskirja artikli 25a lõike 5 punkti a kohase ettepaneku, peab ta koos asjaomase soodustatud riigiga spetsiaalset tõhustatud kaasamist, et parandada koostööd, mida soodustatud riik teeb seoses rahvusvahelise kohustusega võtta oma kodanikke tagasi.***

3. Tõsiste ja süstemaatiliste puuduste tõttu, mis on seotud rahvusvahelise kohustusega, mille kohaselt peab soodustatud riik oma kodanikke tagasi võtma, võib artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade kohaldamise kõigi või teatavate kõnealusest soodustatud riigist pärit toodete suhtes ajutiselt peatada, kui komisjon leiab, et tagasivõtmisel tehtav koostöö ei ole endiselt piisav pärast:

a) käesoleva artikli lõikes 2 osutatud tõhustatud kaasamist, mille kestus on standardse GSP raames soodustatud riikide ja GSP+ raames soodustatud riikide puhul vähemalt 12 kuud alates kuupäevast, mil komisjon esitas nõukogule ettepaneku võtta kooskõlas viisaeeskirja artikli 25a lõike 5 punktiga a vastu rakendusotsus;

b) käesoleva artikli lõikes 2 osutatud tõhustatud kaasamist, mille kestus on EBA raames soodustatud riikide puhul vähemalt 12 kuud alates kuupäevast, mil nõukogu võttis kooskõlas viisaeeskirja artikli 25a lõike 5 punktiga a vastu rakendusotsuse.

4. Komisjon võib soodustatud riigi suhtes sooduskorra kohaldamise ajutise peatamise menetluse vastavalt lõikele 3 algatada alles pärast seda, kui ta on eelnevalt andnud esialgse hinnangu sellele, kas sooduskorra kohaldamise võimalik ajutine peatamine oleks proportsionaalne, võttes arvesse seda, kuidas aitaks ajutine peatamine asjaomase kolmanda riigiga tehtavat koostööd parandada, pidades muu hulgas silmas selle riigi sotsiaal-majanduslikku olukorda. Komisjon teavitab oma hinnangust Euroopa Parlamenti ja nõukogu ning koostab oma järelduste kohta avaliku aruande.

5. Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõigete 2, 3 ja 4 kohaldamist, kohaldatakse käesoleva artikli lõike 3 kohase sooduskorra kohaldamise ajutise peatamise suhtes artikli 23 lõikeid 3–17 ja artiklit 24.

6. Kui komisjon võtab artikli 23 lõike 10 kohaselt vastu delegeeritud õigusakti, et soodustatud riigi suhtes sooduskorra kohaldamine ajutiselt peatada tõsiste ja süstemaatiliste puuduste tõttu, mis on seotud rahvusvahelise kohustusega, mille kohaselt peab soodustatud riik oma kodanikke tagasi võtma, teavitab ta Euroopa Parlamenti ja nõukogu asjakohasest teabest, mis sisaldub viisaeeskirja artikli 25a kohaldamise raames kõnealuse soodustatud riigi kohta koostatud aruannetes ja hinnangutes, sealhulgas asjakohastest andmetest kõnealuses soodustatud riigis täheldatavate tagasivõtusuundumuste kohta.

7. Artikli 49 lõikes 2 sätestatud aruanne käesoleva määruse kohaldamise kohta sisaldab hinnangut GSP ja soodustatud riikide enda kodanike tagasivõtmisel tehtava koostöö vahelise seose vajalikkuse ja toimimise kohta.

8. Lõikeid 3 ja 4 kohaldatakse EBA raames soodustatud riikide suhtes alates 1. jaanuarist 2029.

VI PEATÜKK

Kõigi sooduskordade puhul kohaldatavad ajutist peatamist käsitlevad sätted

Artikkel 23

1. Artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade kohaldamine võidakse kõigi või teatavate soodustatud riigist pärit toodete suhtes ajutiselt peatada mõnel järgmisel põhjusel:

   a) asjaomastes konventsioonides sätestatud põhimõtete tõsine ja süstemaatiline rikkumine;

   b) rahvusvaheliselt keelatud lapstööjõu kasutamise ja sunniviisilise töö, sealhulgas orjade ja vangide töö tulemusena toodetud kaupade eksport;

   c) tõsised puudused tollitegevuses narkootikumide (keelatud ainete või lähteainete) ekspordi või transiidi kontrollimisel või ▌terrorismivastast võitlust ja rahapesu tõkestamist käsitlevate rahvusvaheliste konventsioonide põhimõtete tõsine rikkumine;

d) ulatuslik ja süstemaatiline ebaausate kaubandustavade kasutamine (sealhulgas selliste tavade kasutamine, mis mõjutavad toorme tarneid), millel on liidu tootmisharule kahjulik mõju ning mille kõrvaldamiseks ei ole soodustatud riik midagi ette võtnud;

e) piirkondlike kalandusorganisatsioonide poolt või selliste rahvusvaheliste kokkulepetega, mille osaline liit on, kehtestatud kalavarude kaitse ja majandamise eesmärkide ulatuslik ja süstemaatiline eiramine.

Niisuguste esimese lõigu punktis d osutatud ebaausate kaubandustavade puhul, mis on WTO lepingute alusel keelatud või vaidlustatavad, kohaldatakse käesolevat artiklit pädeva WTO organi eelnevalt tehtud vastavasisulisele otsusele tuginedes.

2. Käesoleva artikli lõike 1 punkti d ei kohaldata soodustatud riigi selliste toodete puhul, mille suhtes kohaldatakse dumpinguvastaseid või tasakaalustusmeetmeid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2016/1036[14] või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2016/1037[15].

[14] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2016. aasta määrus (EL) 2016/1036 kaitse kohta dumpinguhinnaga impordi eest riikidest, mis ei ole Euroopa Liidu liikmed (ELT L 176, 30.6.2016, lk 21, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1036/oj).

[15] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2016. aasta määrus (EL) 2016/1037 kaitse kohta subsideeritud impordi eest riikidest, mis ei ole Euroopa Liidu liikmed (ELT L 176, 30.6.2016, lk 55, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1037/oj).

3. Kui komisjon jõuab kaebuse alusel või omal algatusel järeldusele, et artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskorra raames antavate tariifisoodustuste kohaldamise ajutine peatamine on käesoleva artikli lõikes 1 osutud põhjustel ***ja kohaldataval juhul artiklis 20 osutatud tõhustatud kaasamist arvestades*** piisavalt põhjendatud, võtab ta kooskõlas artikli 48 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega vastu rakendusakti, millega algatatakse ajutise peatamise menetlus. ***Kui komisjon leiab, et tariifisoodustuste kohaldamise ajutine peatamine artikli 22 lõike 3 punkti a alusel on piisavalt põhjendatud, võtab ta kooskõlas artikli 48 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega vastu rakendusakti, millega algatatakse ajutise peatamise menetlus. Kui komisjon leiab, et tariifisoodustuste kohaldamise ajutine peatamine artikli 22 lõike 3 punkti b alusel on piisavalt põhjendatud, võtab ta kooskõlas artikli 48 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega vastu rakendusakti, millega algatatakse ajutise peatamise menetlus.*** Komisjon teatab kõnealuse rakendusakti vastuvõtmisest Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

4. Komisjon avaldab ajutise peatamise menetluse algatamise kohta *Euroopa Liidu Teatajas* teate ja teavitab lõikes 3 osutatud rakendusakti vastuvõtmisest asjaomast soodustatud riiki. Teates:

   a) esitatakse piisavad põhjused, mille alusel võeti vastu lõikes 3 osutatud rakendusakt ajutise peatamise menetluse algatamiseks, ja

   b) märgitakse, et komisjon jälgib ja hindab olukorda asjaomases soodustatud riigis käesoleva artikli lõikes 5 osutatud seire- ja hindamisperioodi jooksul ***ning asjakohasel juhul jätkab artikli 20 kohase tõhustatud kaasamise raames algatatud dialoogi***.

5. ***Komisjon teeb seiret ja koostab hinnangu kuue kuu jooksul alates lõikes 4 osutatud teate avaldamisest.*** Selle aja jooksul tagab komisjon asjaomasele soodustatud riigile võimaluse ***olla igal ajal kaasatud ja*** koostööd teha.

6. Komisjon hangib kogu teabe, mida ta vajalikuks peab, sealhulgas asjaomaste seireorganite hinnangud, märkused, otsused, soovitused ja järeldused, mis on kättesaadavad, ning muudest allikatest saadud asjakohase teabe, sealhulgas tõendid, mis on esitatud koos kaebusega või mille on esitanud kolmandad isikud, nagu on asjakohane. Komisjon hindab järelduste tegemisel kogu asjakohast teavet***, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonidelt saadud teavet***.

7. Kolme kuu jooksul pärast lõikes 5 osutatud tähtaja lõppemist esitab komisjon asjaomasele soodustatud riigile oma tulemuste ja järelduste kohta aruande. Soodustatud riik võib aruande kohta märkusi esitada. Märkuste esitamiseks on aega kuni üks kuu.

8. Kuue kuu jooksul pärast lõikes ***5*** osutatud tähtaja lõppemist teeb komisjon otsuse:

   a) ajutise peatamise menetlus lõpetada või

   b) artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade raames antavate tariifisoodustuste kohaldamine ajutiselt peatada.

9. Kui komisjon leiab, et asjaomaste tulemuste kohaselt ei ole ajutine peatamine õigustatud, võtab ta kooskõlas artikli 48 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega vastu rakendusakti, millega ajutise peatamise menetlus lõpetatakse.

10. Kui komisjon leiab, et asjaomaste tulemuste kohaselt on ajutine peatamine käesoleva artikli lõikes 1 osutatud põhjustel õigustatud, on tal õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte I ja II lisa muutmiseks, et artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade raames antavate tariifisoodustuste kohaldamine ajutiselt peatada. Delegeeritud õigusakti koostamisel ***analüüsib*** komisjon ***kättesaadava teabe põhjal*** tariifisoodustuste kohaldamise ajutise peatamise sotsiaal-majanduslikku mõju soodustatud riigile.

11. Lõikes 9 osutatud rakendusakt ja lõikes 10 osutatud delegeeritud õigusakt, mis on vastu võetud, peab muu hulgas põhinema kogutud ja saadud tõenditel.

12. Kui komisjon otsustab tariifisoodustuste kohaldamise ajutiselt peatada, hakatakse lõikes 10 osutatud delegeeritud õigusakti kohaldama kuue kuu möödumisel selle vastuvõtmise kuupäevast.

13. Pärast käesoleva artikli lõikes 10 osutatud delegeeritud õigusakti vastuvõtmist jätkab komisjon asjakohasel juhul artikli 20 kohase tõhustatud kaasamise raames algatatud dialoogi. Kui tõhustatud kaasamist ei rakendata, võib komisjon kasutada muid dialoogivõimalusi.

14. Kui ajutise peatamise põhjused langevad enne käesoleva artikli lõikes 10 osutatud delegeeritud õigusakti kohaldamise alguskuupäeva ära, on komisjonil õigus vastuvõetud delegeeritud õigusakt, mis käsitleb tariifisoodustuste kohaldamise ajutist peatamist, kooskõlas artiklis 46 osutatud kiirmenetlusega kehtetuks tunnistada.

15. Kui komisjon leiab, et erandlike asjaolude, näiteks üleilmse tervishoiu- või sanitaaralase hädaolukorra, loodusõnnetuse või muu ettenägematu sündmuse tõttu tuleb ajutise peatamise kohaldamisala läbi vaadata, ajutise peatamise kohaldamine edasi lükata või peatada, siis on komisjonil õigus käesoleva artikli lõikes 10 osutatud delegeeritud õigusakti kooskõlas artiklis 46 osutatud kiirmenetlusega muuta.

16. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust, kehtestades kõikide artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade kohaldamise ajutise peatamise menetlust käsitlevad normid, eelkõige vastu võetavate meetmetega seotud tähtaegu, poolte õigusi, konfidentsiaalsust ja läbivaatamist käsitlevad normid.

17. Komisjon algatab kooskõlas lõigetega 3–16 ajutise peatamise menetluse, kui ta leiab, et:

a) on piisavalt tõendeid, et ajutist peatamist lõike 1 punktis a sätestatud põhjusel õigustada, ja

b) ***on olemas igakülgselt põhjendatud tungiv vajadus tegutseda viivitamata, näiteks lõike 1 punktis a osutatud põhimõtete erakordselt raske rikkumine, millele tuleb soodustatud riigi olukorda arvesse võttes kiiresti reageerida ning mida oleks lõikes 3 osutatud menetluse abil raske lahendada***.

Käesoleva lõike kohases menetluses lühendatakse lõikes 5 osutatud tähtaega kahele kuule ja lõikes 8 osutatud tähtaega viiele kuule.

18. Kui komisjon otsustab tariifisoodustuste kohaldamise käesoleva artikli lõike 17 kohaselt ajutiselt peatada, võetakse käesoleva artikli lõikes 10 osutatud delegeeritud õigusakt vastu kooskõlas artikliga 46 ja seda hakatakse kohaldama ühe kuu möödumisel selle avaldamisest *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 24

Kui komisjon leiab, et artikli 23 lõikes 1 osutatud tariifisoodustuste kohaldamise ajutise peatamise põhjused on ära langenud, on tal õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte I ja II lisa muutmiseks, et GSP raames antavaid tariifisoodustusi edasi kohaldada.

Kui mõni artikli 23 lõikes 1 osutatud põhjus, mille tõttu otsustati tariifisoodustuste kohaldamine ajutiselt peatada, endiselt eksisteerib, samal ajal kui mõni neist on ära langenud, või kui lisaks põhjustele, mille tõttu tariifisoodustuste kohaldamine ajutine peatamine toimus, ilmnevad uued põhjused, kohandatakse artikli 23 lõike 10 kohaselt vastu võetud meetmeid vastavalt.

Artikkel 25

1. Artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade kohaldamise võib soodustatud riigist pärit kõigi või teatavate toodete suhtes ajutiselt peatada kelmus- ja pettusejuhtumite, rikkumiste või toodete päritolu ja sellega seotud menetlusi käsitlevate normide süstemaatilise täitmata jätmise või nende täitmise tagamata jätmise korral ning nimetatud sooduskordade rakendamiseks ja kontrolliks vajaliku halduskoostöö tegemata jätmise korral.

2. Lõikes 1 osutatud halduskoostöö eeldab muu hulgas, et soodustatud riik:

a) esitab komisjonile päritolureeglite rakendamiseks ja sellega seotud kontrolliks vajaliku teabe ning ajakohastab seda;

b) abistab liitu, tehes liikmesriikide tolli taotlusel kauba päritolu järelkontrolli, ning edastab tulemused aegsasti komisjonile;

c) abistab liitu, võimaldades komisjonil teha kooskõlastatult ja tihedas koostöös liikmesriikide pädevate asutustega kõnealusesse riiki liidu haldus- ja uurimiskoostöömissioone, et kontrollida artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade võimaldamiseks vajalike dokumentide ehtsust või teabe usaldusväärsust;

d) viib läbi või korraldab päritolureeglite rikkumise tuvastamiseks ja vältimiseks vajalikke uurimisi;

e) järgib delegeeritud määruse (EL) 2015/2446 II jaotise 1. peatüki 2. jao 3. alajaos osutatud piirkondlikku kumulatsiooni käsitlevaid päritolureegleid või tagab nende järgmise, kui asjaomasele soodustatud riigile võimaldatakse kumulatsiooni;

f) abistab liitu sellise tegevuse kontrollimisel, mille puhul võib eeldada päritoluga seotud kelmust või pettust, kusjuures kelmust või pettust võib eeldada juhul, kui nende toodete import, mille suhtes on kehtestatud artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskord, on soodustatud riigi tavalisest ekspordimahust märkimisväärselt suurem.

3. Kui komisjon leiab, et on piisavalt tõendeid, mille kohaselt on sooduskorra kohaldamise ajutine peatamine käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 esitatud põhjustel õigustatud, võtab ta kooskõlas artikli 48 lõikes 4 osutatud kiirmenetlusega vastu viivitamata kohaldatavad rakendusaktid, et artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade raames antavate tariifisoodustuste kohaldamine kõigi või teatavate soodustatud riigist pärit toodete suhtes ajutiselt peatada.

4. Enne selliste õigusaktide vastuvõtmist avaldab komisjon *Euroopa Liidu Teatajas* teate, milles sedastatakse, et lõigete 1 ja 2 järgimise suhtes esineb põhjendatud kahtlusi, mis võivad seada kahtluse alla soodustatud riigi õiguse saada edasi käesoleva määruse alusel võimaldatavaid soodustusi.

5. Komisjon teavitab asjaomast soodustatud riiki igast kooskõlas lõikega 3 vastu võetud rakendusaktist enne asjaomase rakendusakti kohaldamise alguskuupäeva.

6. Tariifisoodustuste kohaldamine ajutise peatamise algne kestus ei ületa kuut kuud. Hiljemalt selle ajavahemiku lõppedes võtab komisjon kooskõlas artikli 48 lõikes 4 osutatud menetlusega vastu viivitamata kohaldatava rakendusakti, et tariifisoodustuste kohaldamise ajutine peatamine lõpetada või tariifisoodustuste kohaldamise ajutise peatamise algset kestust pikendada.

7. Liikmesriigid edastavad komisjonile kogu asjakohase teabe, ***sealhulgas võimalikku päritolureeglitega seotud rikkumist puudutava teabe,*** mille kohaselt võib tariifisoodustuste kohaldamise ajutine peatamine, peatamise pikendamine või selle lõpetamine olla õigustatud.

VII PEATÜKK

Kaitsemeetmeid ja järelevalvet käsitlevad sätted

I JAGU

ÜLDISED KAITSEMEETMED

Artikkel 26

1. Kui artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskorra raames soodustatud riigist pärit toodet imporditakse kogustes või hindadega, mis põhjustavad või ähvardavad põhjustada samasuguste toodete või otseselt konkureerivate toodete tootjatele liidus tõsiseid raskusi, võib kõnealuse toote suhtes täielikult või osaliselt uuesti kehtestada tavapärased ühise tollitariifistiku maksumäärad.

2. Käesolevas peatükis tähendab mõiste „samasugune toode“ toodet, mis on vaatlusaluse tootega identne, see tähendab täiesti sarnane, ja sellise toote puudumisel muud toodet, mis ei ole vaatlusaluse tootega küll täiesti sarnane, kuid on omadustelt väga sarnane.

3. Käesolevas peatükis hõlmab mõiste „huvitatud isikud“ isikuid, kes on seotud lõikes 1 osutatud imporditavate toodete ning samasuguste toodete või otseselt konkureerivate toodete tootmise, levitamise või müügiga.

4. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 45 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust, kehtestades üldiste kaitsemeetmete vastuvõtmise menetlusega seotud normid, eelkõige tähtaegade, poolte õiguste, konfidentsiaalsuse, avalikustamise, kontrolli, kontrollkäikude ja meetmete läbivaatamise kohta.

Artikkel 27

Artikli 26 lõikes 1 osutatud tõsised raskused loetakse ilmnenuks, kui liidu tootjate majanduslik või finantsolukord halveneb. Halvenemise väljaselgitamisel ***võib komisjon asjakohasel juhul hinnata ka kogu sektoris valitsevat turudünaamikat, sealhulgas mõju sektori teistele tootjatele, näiteks tootmisahela eelneva või järgmise etapi toodete tootjatele. Hindamisel võtab komisjon arvesse asjakohaseid majandus- või finantsolukorra näitajaid. Näitajad võivad hõlmata järgmist***:

a) turuosa;

b) toodang;

c) varud;

d) tootmisvõimsus;

e) import.

Artikkel 28

1. Kui komisjon leiab, et on piisavad *prima facie* tõendid selle kohta, et artikli 26 lõikes 1 sätestatud tingimused on täidetud, uurib ta, kas tavapärased ühise tollitariifistiku maksumäärad tuleks täielikult või osaliselt uuesti kehtestada.

2. Komisjon algatab käesoleva artikli lõikes 1 osutatud uurimise liikmesriigi, juriidilise isiku või liidu tootjate huve esindava õigusvõimeta ühenduse taotlusel või omal initsiatiivil, kui ta leiab artiklis 27 osutatud ***hindamise*** põhjal, et uurimise algatamiseks on piisavad *prima facie* tõendid. Uurimise algatamise taotlus peab sisaldama ***piisavaid*** **prima facie** tõendeid selle kohta, et artikli 26 lõikes 1 sätestatud kaitsemeetmete rakendamise tingimused on täidetud. Taotlus esitatakse komisjonile. Komisjon uurib võimalikult põhjalikult taotluses esitatud tõendite usaldusväärsust ja asjakohasust, et teha kindlaks, kas uurimise algatamise õigustamiseks on piisavad *prima facie* tõendid.

3. Kui uurimise algatamise õigustamiseks on piisavad *prima facie* tõendid, avaldab komisjon *Euroopa Liidu Teatajas* sellekohase teate. Teates esitatakse kõik vajalikud üksikasjad menetluse ja tähtaegade kohta, sealhulgas võimaluse kohta pöörduda rahvusvahelise kaubanduse eest vastutavas komisjoni peadirektoraadis töötava ärakuulamise eest vastutava ametniku poole. Uurimine algatatakse ühe kuu jooksul pärast lõike 2 kohase taotluse saamist. ***Kui uurimise algatamiseks piisavaid tõendeid ei ole, teavitab komisjon liikmesriike ühe kuu jooksul alates taotluse saamise kuupäevast, et ta on otsustanud uurimist mitte algatada.***

4. Uurimine, sealhulgas artiklites 29, 30 ja 31 osutatud menetlusetapid, viiakse lõpule 12 kuu jooksul uurimise algatamisest.

5. Üldiste kaitsemeetmetega seotud uurimiste puhul, mis käsitlevad soodustatud riikidest pärit tooteid, mis kuuluvad määruses (EMÜ) nr 2658/87 sätestatud ühise tollitariifistiku gruppidesse 1–24, lüheneb käesoleva artikli lõikes 4 osutatud tähtaeg kahele kuule järgmistel juhtudel:

a) asjaomane soodustatud riik ei taga päritolureeglite järgimist või ei tee artiklis 25 osutatud halduskoostööd;

b) määruses (EMÜ) nr 2658/87 sätestatud ühtse tollitariifistiku gruppidesse 1–24 kuuluvate toodete käesoleva määruse kohaste artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade raames toimuv import on asjaomase soodustatud riigi tavalisest ekspordimahust märkimisväärselt suurem.

Artikkel 29

Igakülgselt põhjendatud tungiva kiireloomulisuse tõttu, mis on seotud liidu tootjate majandusliku või finantsolukorra halvenemisega ja mille puhul võib viivitamine põhjustada kahju, mida oleks raske heastada, võtab komisjon kooskõlas artikli 48 lõikes 4 osutatud menetlusega vastu viivitamata kohaldatavad rakendusaktid, millega kehtestatakse ühise tollitariifistiku tavapärased maksumäärad uuesti kuni 12 kuuks.

Artikkel 30

Kui faktide põhjal on lõplikult kindlaks tehtud, et artikli 26 lõikes 1 sätestatud tingimused on täidetud, võtab komisjon kooskõlas artikli 48 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega vastu rakendusaktid, millega kehtestatakse ühise tollitariifistiku maksumäärad uuesti. Nimetatud rakendusaktid jõustuvad ühe kuu jooksul pärast nende avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 31

Kui faktide põhjal on lõplikult kindlaks tehtud, et artikli 26 lõikes 1 sätestatud tingimused ei ole täidetud, võtab komisjon kooskõlas artikli 48 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega vastu rakendusaktid, millega uurimine lõpetatakse. Nimetatud rakendusaktid avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*. Kui rakendusakti artikli 28 lõikes 4 osutatud tähtaja jooksul ei avaldata, loetakse uurimine lõpetatuks ja kõik artikli 29 kohaselt vastu võetud rakendusaktid kaotavad automaatselt kehtivuse. Selliste rakendusaktide tulemusena kogutud ühise tollitariifistiku kohased tollimaksud makstakse tagasi.

Artikkel 32

Ühise tollitariifistiku maksumäärad kehtestatakse täielikult või osaliselt uuesti ajavahemikuks, mis on vajalik liidu tootjate majandusliku või finantsolukorra halvenemise suhtes vastumeetmete võtmiseks, või nii kauaks, kui halvenemise oht püsib. Maksumäärad kehtestatakse uuesti kuni kolmeks aastaks, välja arvatud juhul, kui seda ajavahemikku igakülgselt põhjendatud asjaoludel pikendatakse.

II JAGU

TEATAVATE TOODETE JAOKS MÕELDUD SPETSIAALSED KAITSEMEETMED

Artikkel 33

1. Ilma et see piiraks käesoleva peatüki I jao kohaldamist, võtab komisjon omal algatusel ning kooskõlas artikli 48 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega iga aasta 1. jaanuariks vastu rakendusakti, et lõpetada ***III lisa*** GSP ***jaotisesse S-11a kuuluvate*** toodete***, III lisa GSP jaotisesse S-11b kuuluvate toodete*** või kombineeritud nomenklatuuri koodide 2207 10 00 ***ja*** 2207 20 00 ▌alla kuuluvate toodete suhtes selliste tariifisoodustuste kohaldamine, millele osutatakse artiklites 7 ja 12, kui sellised tooted on imporditud soodustatud riigist ja nende koguväärtus:

   a) moodustab kalendriaasta jooksul kombineeritud nomenklatuuri koodide 2207 10 00 ***ja*** 2207 20 00 ▌alla kuuluvate toodete puhul kõigist soodustatud riikidest liitu imporditavate samade toodete impordi väärtusest suurema osakaalu, kui on osutatud IV lisa 1. punktis;

b) moodustab kalendriaasta jooksul ***III lisa*** GSP ***jaotisesse*** S-11a ▌ kuuluvate toodete ***ja III lisa GSP jaotisesse S-11b kuuluvate toodete*** puhul kõigist soodustatud riikidest liitu imporditavate ***III lisa*** GSP ***jaotisesse*** S-11a ▌ kuuluvate toodete ***ja III lisa GSP jaotisesse S-11b kuuluvate toodete*** impordi väärtusest suurema osakaalu, kui on osutatud IV lisa 3. punktis.

2. Lõiget 1 ei kohaldata EBA raames soodustatud riikide suhtes ega nende riikide suhtes, kelle puhul ei ole lõikes 1 osutatud asjaomaste toodete osakaal suurem kui 6 % liitu imporditavate samade toodete kogu impordi väärtusest.

3. Tariifisoodustuste kohaldamise lõpetamine jõustub kahe kuu möödumisel asjaomase komisjoni rakendusakti *Euroopa Liidu Teatajas* avaldamise kuupäevast.

Artikkel 34

1. Kui kombineeritud nomenklatuuri koodide 1006 10, 1006 20 ja 1006 30 alla kuuluvate, soodustatud riigist pärit toodete import on kumulatiivselt ja kalendriaasta mis tahes hetkel aastasest impordimahust, mis on asjaomase soodustatud riigi jaoks lõikes 4 sätestatud metoodika kohaselt kindlaks määratud, vähemalt 45 % suurem, teeb komisjon järgmist:

a) peatab viivitamata tariifisoodustuste kohaldamise asjaomasest soodustatud riigist pärit kõnealuste toodete impordi suhtes ülejäänud kalendriaastaks ja

b) kehtestab järgmiseks kalendriaastaks asjaomasest soodustatud riigist pärit kõnealuste toodete impordiks tariifikvoodi.

Esimese lõigu punktis b osutatud tariifikvoot võrdub asjaomasest soodustatud riigist pärit impordi aastamahuga, mis on lõikes 4 sätestatud metoodika kohaselt kindlaks määratud aastaks, mil esimese lõigu punktis a osutatud peatamine jõustus. Tariifisoodustusi kohaldatakse jätkuvalt üksnes esimese lõigu punktis b osutatud tariifikvoodi sisse jääva impordi suhtes.

2. Lõiget 1 ei kohaldata selliste soodustatud riikide suhtes, kelle kombineeritud nomenklatuuri koodide 1006 10, 1006 20 ja 1006 30 alla kuuluvate toodete osakaal ei ületa kumulatiivselt 6 % liidu koguimpordist.

3. Komisjon võtab kooskõlas artikli 48 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega vastu rakendusaktid, millega kehtestatakse impordimahtude seire, tariifisoodustuste kohaldamise peatamise ja käesoleva artikli kohaldamise kord. Esimest neist rakendusaktidest hakatakse kohaldama 1. jaanuaril 2027.

4. 2027. kalendriaastaks määratakse iga lõikes 1 osutatud soodustatud riigi impordimaht kindlaks asjaomasest soodustatud riigist pärit, ajavahemikul 1. jaanuarist 2015 kuni 31. detsembrini 2024 igal aastal liitu imporditud kaupade mahu aritmeetilise keskmisena. Komisjon võtab 31. detsembriks 2027 ja seejärel iga järgneva aasta 31. detsembriks kooskõlas artikli 48 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega vastu rakendusaktid, et määrata kindlaks käesoleva artikli lõikes 1 osutatud ja järgneval kalendriaastal kohaldatavad impordimahud, võttes aluseks igast soodustatud riigist pärit, viimase möödunud kümne kalendriaasta jooksul igal aastal liitu imporditud kaupade mahu aritmeetilise keskmise, tuginedes uusimatele kättesaadavatele andmetele.

5. Artikli 49 teises lõigus ette nähtud käesoleva määruse kohaldamise aruandes antakse hinnang käesolevas artiklis sätestatud mehhanismi vajalikkuse ja toimimise kohta.

Artikkel 35

Ilma et see piiraks käesoleva peatüki I ***ja III*** jao kohaldamist, võtab komisjon juhul, kui ELi toimimise lepingu I lisas loetletud toodete import põhjustab või ähvardab põhjustada tõsiseid häireid liidu turgudel, eelkõige ühes või mitmes äärepoolseimas piirkonnas, või nende turgude reguleerimismehhanismides, omal algatusel või liikmesriigi taotlusel pärast põllumajanduse või kalanduse ühist turukorraldust käsitleva asjaomase komiteega konsulteerimist kooskõlas artikli 48 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega vastu rakendusakti, et artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade kohaldamine asjaomaste toodete suhtes peatada.

Artikkel 36

Komisjon teatab asjaomasele soodustatud riigile igast kooskõlas artikli 33***, artikli 34*** või artikliga 35 tehtud otsusest niipea kui võimalik, ent enne otsuse kohaldamise alguskuupäeva.

III JAGU

PÕLLUMAJANDUS- JA KALANDUSSEKTORIS TEHTAV JÄRELEVALVE

Artikkel 37

1. Ilma et see piiraks käesoleva peatüki I jao kohaldamist, võib soodustatud riikidest pärit ning määrusega (EMÜ) nr 2658/87 kehtestatud ühise tollitariifistiku gruppidesse 1–24 kuuluvate toodete suhtes kohaldada erijärelevalvemehhanismi, et vältida liidu turgudel häireid. ***Konkreetsete toodete üle erijärelevalve tegemist võib taotleda liikmesriik või selle võib algatada komisjon***.

2. ***Kui toodete käesoleva artikli kohase erijärelevalve tulemused kinnitavad, et liidu turgudel on häireid, võtab komisjon pärast asjaomase põllumajandus- või kalandustoodete turu ühise korralduse komiteega konsulteerimist kooskõlas artikli 48 lõikes 3 osutatud kontrollimenetlusega vastu rakendusakti, et kohaldada järelevalve alla kuuluvate toodete suhtes ühise tollitariifistiku maksumäärasid. Tariifisoodustuste kohaldamise lõpetamine jõustub päeval, mis järgneb asjaomase rakendusakti*** **Euroopa Liidu Teatajas** ***avaldamise päevale*****.**

3. Liidu turgude häirete hindamisel lõike 1 alusel võtab komisjon arvesse kõiki asjakohaseid turusuundumusi, sealhulgas asjaomase koguimpordi mõju liidu turu olukorrale. Hindamine hõlmab selliseid tegureid nagu asjaomase impordi mõju liidu hinnatasemele, muudest allikatest pärit impordi mõju, soodustatud riigist pärit impordi suurenemine ning impordi mõju asjaomase toote liidu turu üldisele stabiilsusele.

4. Lõikes 3 osutatud hindamine, mida komisjon teeb, ei kesta kauem kui kuus kuud. Hindamise tähtaega võib vajaduse korral pikendada kuni kuue kuu võrra.

5. Ühise tollitariifistiku maksumäärad kehtestatakse uuesti 12 kuuks. Tähtaega, milleks kõnealused maksumäärad uuesti kehtestatakse, võib pikendada, kui see on vajalik, et asjaomastel liidu turgudel häirete kõrvaldamiseks vastumeetmeid võtta.

Artikkel 38

Komisjon teatab igast kooskõlas artikliga 37 tehtud otsusest asjaomasele soodustatud riigile niipea kui võimalik, ent enne otsuse kohaldamise alguskuupäeva.

VIII PEATÜKK
Ühissätted

Artikkel 39

1. Tariifisoodustuste saamiseks peavad tooted, millele tariifisoodustusi taotletakse, olema pärit soodustatud riigist.

2. Käesoleva määruse artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordade kohaldamisel on sooduspäritolureeglid kooskõlas määruse (EL) nr 952/2013 artikli 64 lõigetega 1 ja 3 sätestatud reeglid.

3. Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõikes 2 osutatud reeglite kohaldamist, võimaldab komisjon soodustatud riigi taotlusel erinevatesse piirkondlikesse rühmadesse kuuluvate soodustatud riikide vahelist delegeeritud määruse (EL) 2015/2446 artiklis 55 osutatud piirkondlikku kumulatsiooni või delegeeritud määruse (EL) 2015/2446 artiklis 56 osutatud laiendatud kumulatsiooni, kui täidetud on järgmised tingimused:

   a) soodustatud riigi taotluses esitatakse piisavad tõendid selle kohta, et selline kumulatsioon on kõnealuse riigi konkreetseid kaubandus-, arengu- ja rahastamisvajadusi silmas pidades vajalik;

b) kumulatsioon ei tekita teistele riikidele, kellel on õigus soodustusi saada, eelkõige EBA raames soodustatud riikidele tarbetuid kaubandusraskusi, pidades silmas kaubavoogude võimalikku ümbersuunamist;

c) soodustatud riik esitab tõendid selle kohta, et kui sellist kumulatsiooni ei võimaldata, ei saa ta kõnealuste kaupade suhtes kohaldatavaid päritolureegleid täita.

4. Kui komisjon hindab, kas taotlus on soodustatud riigi konkreetseid kaubandus-, arengu- ja rahastamisvajadusi silmas pidades õigustatud, tuginedes eelkõige kõnealuse riigi esitatud teabele, võtab ta arvesse seda, mil määral sõltub soodustatud riik taotlusega hõlmatud kolmandate riikidega integreeritud tootmisest, milline on sellise sõltuvuse mõju soodustatud ***riigi kestlikule arengule***, milline on selliste sektorite tähtsus, kus integreeritud tootmist kasutatakse, soodustatud riigi majanduse jaoks ning millised on kõnealuste toodetega seotud tulevikuväljavaated.

5. Komisjon annab enne taotluse kohta otsuse tegemist soodustatud riigile võimaluse esitada oma seisukohad.

Artikkel 40

Käesoleva määruse rakendamisel tagatakse koostoime ja vastastikune täiendavus asjakohaste liidu välistegevuse meetmete ja programmidega, eelkõige arenguvaldkonnas.

Artikkel 41

1. Kui käesoleva määruse kohaselt alandatud väärtuselise tollimaksu määr on ühe impordideklaratsiooni puhul kuni 1 %, peatatakse selle tollimaksu kohaldamine täielikult.

2. Kui käesoleva määruse kohaselt alandatud koguselise tollimaksu määr on ühe impordideklaratsiooni puhul ühe eurodes arvutatud summa kohta kuni 2 eurot, peatatakse selle tollimaksu kohaldamine täielikult.

3. Kui lõigetest 1 ja 2 ei tulene teisiti, ümardatakse kooskõlas käesoleva määrusega arvutatud soodustollimaksu lõppmäär esimese kümnendkohani.

Artikkel 42

1. Käesoleva määruse kohaldamisel kasutatakse statistilise allikana komisjoni (Eurostat) liidu väliskaubandusstatistikat.

2. Liikmesriigid saadavad komisjonile (Eurostat) vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2019/2152[16] oma statistilised andmed toodete kohta, mille suhtes on vabasse ringlusse lubamise tolliprotseduuri kohaldatud tariifisoodustuste raames. Teabe kättesaadavuse hõlbustamiseks ja läbipaistvuse suurendamiseks tagab komisjon, et GSP jaotisi puudutavad asjakohased statistilised andmed on avalikus andmebaasis korrapäraselt kättesaadavad.

3. Kooskõlas rakendusmääruse (EL) 2015/2447 artiklitega 55 ja 56 edastavad liikmesriigid komisjonile tema taotluse korral üksikasjalikud andmed tariifisoodustuste raames taotlusele eelnenud kuudel vabasse ringlusse lubatud toodete koguste ja väärtuse kohta. Need andmed sisaldavad andmeid käesoleva artikli lõikes 4 osutatud toodete kohta.

16 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2019. aasta määrus (EL) 2019/2152, mis käsitleb Euroopa ettevõtlusstatistikat ja millega tunnistatakse kehtetuks kümme ettevõtlusstatistika valdkonna õigusakti (ELT L 327, 17.12.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/2152/oj).

4. Komisjon jälgib tihedas koostöös liikmesriikidega kombineeritud nomenklatuuri koodide 0603, 0803 90 10, 1006, 1604 14, 1604 19 31, 1604 19 39, 1604 20 70, 1701, 1704, 1806 10 30, 1806 10 90, 2002 90, 2103 20, 2106 90 59, 2106 90 98, 6403, 2207 10 00, 2207 20 00, 2909 19 10, 3814 00 90, 3820 00 00, 3824 99 56, 38249957, 38249992, 38248400, 38248500, 38248600, 38248700, 38248800, 38249993 ja 38249996 alla kuuluvate toodete importi, et teha kindlaks, kas artiklites 26, 33***, 34, 35 ja 37*** osutatud tingimused on täidetud.

Artikkel 43

Asjakohasel juhul küsib komisjon korrapäraselt liidu ja soodustatud riikide kodanikuühiskonna esindajate seisukohti ja võtab nende esitatud teavet arvesse, sealhulgas spetsiaalsete dialoogide kaudu, et käesoleva määruse rakendamist kontrollida, seda jälgida ja hinnata.

Artikkel 44

Komisjon teavitab Euroopa Parlamenti ja nõukogu käesoleva määruse rakendamisest, eelkõige VII peatüki alusel vastu võetud meetmetest.

Artikkel 45

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. Artikli 3 lõikes 2, artikli 5 lõikes 3, artikli 6 lõikes 2, artikli 8 lõikes 6, artikli 10 lõigetes 4, 5 ja 7, artikli 11 lõikes 2, artikli 15 lõigetes 9 ja 13, artiklis 16, artikli 17 lõigetes 2 ja 3, artikli 23 lõigetes 10, 15 ja 16, artiklis 24 ja artikli 26 lõikes 4 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile määramata ajaks alates... ***[käesoleva määruse jõustumise kuupäev].***

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 3 lõikes 2, artikli 5 lõikes 3, artikli 6 lõikes 2, artikli 8 lõikes 6, artikli 10 lõigetes 4, 5 ja 7, artikli 11 lõikes 2, artikli 15 lõigetes 9 ja 13, artiklis 16, artikli 17 lõigetes 2 ja 3, artikli 23 lõigetes 10, 15 ja 16, artiklis 24 ja artikli 26 lõikes 4 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.

4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. Artikli 3 lõike 2, artikli 5 lõike 3, artikli 6 lõike 2, artikli 8 lõike 6, artikli 10 lõike 4, 5 või 7, artikli 11 lõike 2, artikli 15 lõike 9 või 13, artikli 16, artikli 17 lõike 2 või 3, artikli 23 lõike 10, 15 või 16, artikli 24 või artikli 26 lõike 4 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle kohta vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 46

1. Käesoleva artikli kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub viivitamata ja seda kohaldatakse seni, kuni selle kohta ei esitata vastuväidet kooskõlas lõikega 2. Delegeeritud õigusakti teatavakstegemisel Euroopa Parlamendile ja nõukogule põhjendatakse kiirmenetluse kasutamist.

2. Nii Euroopa Parlament kui ka nõukogu võivad delegeeritud õigusakti kohta esitada vastuväiteid artikli 45 lõikes 6 osutatud korras. Sellisel juhul tunnistab komisjon pärast seda, kui Euroopa Parlament või nõukogu teatab oma otsusest esitada vastuväide, õigusakti viivitamata kehtetuks.

Artikkel 47

1. Käesoleva määruse alusel saadud teavet kasutatakse ainult sel eesmärgil, milleks seda nõuti.

2. Käesoleva määruse alusel saadud teavet, mis on oma laadilt konfidentsiaalne või mis on esitatud konfidentsiaalsena, ei avalikustata ilma kõnealuse teabe esitaja sellekohase loata.

3. Igas teabe konfidentsiaalsena käsitamise taotluses märgitakse põhjused, miks teave on konfidentsiaalne. Kui teabe esitaja ei soovi teavet avalikustada ega luba seda üldises või kokkuvõtlikus vormis avaldada ning kui ilmneb, et teabe konfidentsiaalsena käsitamise taotlus on põhjendamatu, võib kõnealuse teabe jätta arvesse võtmata.

4. Teavet peetakse igal juhul konfidentsiaalseks, kui on tõenäoline, et selle avaldamisel on teabe esitajale või sellise teabe allikale või liidu kahepoolsetele rahvusvahelistele suhetele märkimisväärselt ebasoodne mõju.

5. Lõigete 1–4 kohaldamine ei takista liidu asutusi osutamast üldisele teabele ja eelkõige käesoleva määruse alusel tehtud otsuste põhjendustele. Need asutused peavad aga arvesse võtma asjaomaste füüsiliste ja juriidiliste isikute õigustatud huvi, et nende ärisaladusi ei avaldataks.

Artikkel 48

1. Komisjoni abistab üldiste tariifisoodustuste komitee, mis on loodud nõukogu määruse (EÜ) nr 732/2008[17] alusel. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.

3. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

4. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 8 koostoimes selle artikliga 5.

17 Nõukogu 22. juuli 2008. aasta määrus (EÜ) nr 732/2008, millega kohaldatakse üldiste tariifsete soodustuste kava ajavahemikus 1. jaanuar 2009 kuni 31. detsember 2011 ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 552/97, (EÜ) nr 1933/2006 ja komisjoni määrusi (EÜ) nr 1100/2006 ja (EÜ) nr 964/2007 (ELT L 211, 6.8.2008, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2008/732/oj).

Artikkel 49

Komisjon esitab 1. jaanuariks ***2030*** ja seejärel iga kolme aasta tagant Euroopa Parlamendile ja nõukogule GSP mõju ***ja käesoleva määruse eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude*** kohta aruande, mis hõlmab kolme viimast aastat ning milles käsitletakse kõiki artikli 1 lõikes 2 osutatud sooduskordasid ***ning komisjoni seiretegevust, sealhulgas ühtse kontaktpunkti kaudu esitatud, käesoleva määruse seisukohast asjakohaseid kaebusi puudutavat mittekonfidentsiaalset teavet***.

Komisjon esitab 1. jaanuariks ***2033*** Euroopa Parlamendile ja nõukogule käesoleva määruse rakendamise kohta aruande. ***Aruandes võib eelkõige arvesse võtta asjaomaste konventsioonide loetelu seoses ÜRO seireorganitelt saadud ajakohastatud teabega, sealhulgas tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste kohta, ning riikide staatuse muutumist astmestamise tulemusel ja üleminekumehhanisme, eelkõige seoses vähim arenenud riikidega.*** Asjakohasel juhul ***võib aruandele lisada*** ka seadusandliku ettepaneku.

Artikkel 50

Määrus (EL) nr 978/2012 tunnistatakse kehtetuks alates 1. jaanuarist ***2027***.

Viiteid kehtetuks tunnistatud määrusele käsitatakse viidetena käesolevale määrusele ning neid loetakse vastavalt VIII lisas esitatud vastavustabelile.

IX PEATÜKK

Lõppsätted

Artikkel 51

1. Kõik määruse (EL) nr 978/2012 alusel algatatud ja lõpetamata uurimised või ajutise peatamise menetlused algatatakse käesoleva määruse alusel automaatselt uuesti, välja arvatud kõnealuse määruse alusel GSP+ raames soodustatud riigi suhtes, kui uurimine või menetlus käsitleb üksnes GSP+ raames antavaid soodustusi. Selline uurimine või menetlus algatatakse aga automaatselt uuesti, kui sama soodustatud riik taotleb käesoleva määruse alusel GSP+ raames soodustuste kohaldamist enne 1. jaanuari ***2029***.

2. Määruse (EL) nr 978/2012 alusel algatatud ja lõpetamata uurimise käigus saadud teavet võetakse arvesse iga uuesti algatatud uurimise puhul.

3. Riike, mis on 31. detsembri 2026. aasta seisuga määruse (EL) nr 978/2012 kohaselt GSP+ raames soodustatud riigid, nagu on sätestatud kõnealuse määruse III lisas nimetatud kuupäeval kehtinud versioonis, käsitatakse käesoleva määruse kohaselt GSP+ raames soodustatud riikidena kuni 31. detsembrini 2028. Riigid, kes soovivad jätkuvalt GSP+ raames soodustusi saada käesoleva määruse kohaselt alates 1. jaanuarist 2029, esitavad enne nimetatud kuupäeva kooskõlas käesoleva määruse artikli 10 lõigetega 1 ja 2 sellekohase taotluse. Taotluse esitanud riikide puhul jäetakse GSP+ raames antavad soodustused käesoleva määruse alusel jõusse ajavahemikul, mil komisjon hindab nende taotlust vastavalt käesoleva määruse artiklile 10, ja kohaldataval juhul käesoleva määruse artikli 45 lõikes 6 sätestatud vastuväidete esitamise tähtaja jooksul.

Artikkel 52

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates 1. jaanuarist ***2027***. ***Artikli 5 lõiget 2, artikli 8 lõiget 2, artikli 10 lõiget 7, artikli 15 lõiget 12, artikli 23 lõiget 15, artikli 26 lõiget 4, artikli 34 lõiget 3 ja artiklit 45 kohaldatakse alates... [käesoleva määruse jõustumise kuupäev].***

Käesolevat määrust kohaldatakse kuni 31. detsembrini ***2036***. Käesoleva määruse kohaldamise lõppemine ei mõjuta IV peatükis sätestatud EBAd ega käesoleva määruse muid sätteid, niivõrd kui neid kohaldatakse koostoimes kõnealuse peatükiga.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

…,

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*

LISADE LOETELU

Lisa	Sisu
I	Riigid, kellel on õigus soodustusi saada, ja soodustatud riigid
II	Soodustatud riigid, kelle suhtes on GSP sooduskordade kohaldamine kõigi või teatavate nendest riikidest pärit toodete puhul ajutiselt peatatud
III	Standardse GSP ja GSP+-ga hõlmatud toodete loetelu
IV	Artiklite 8 ja 33 kohaldamise kord
V	III peatüki kohaldamise kord
VI	Asjaomased konventsioonid
VII	Ainult GSP+-ga hõlmatud toodete loetelu
VIII	Vastavustabel

I LISA

Riigid, kellel on õigus soodustusi saada, ja soodustatud riigid

Veerg A: tähestikuline kood vastavalt liidu väliskaubandusstatistikas kasutatavale riikide ja territooriumide nomenklatuurile

Veerg B: nimi

Veerg C: sooduskord GSP raames, mida riigi suhtes kohaldatakse

A	B	C
AE	Araabia Ühendemiraadid	
AF	Afganistan	EBA
AG	Antigua ja Barbuda	
AL	Albaania	
AM	Armeenia	
AO	Angola	EBA
AR	Argentina	
AZ	Aserbaidžaan	
BA	Bosnia ja Hertsegoviina	
BB	Barbados	
BD	Bangladesh	EBA
BF	Burkina Faso	EBA
BH	Bahrein	
BI	Burundi	EBA
BJ	Benin	EBA
BN	Brunei	
BO	Boliivia	Standardne GSP[1]

[1] Loetakse käesoleva määruse alusel GSP+ raames soodustatud riigiks kuni 31. detsembrini 2028. Vt artikli 51 lõige 3.

A	B	C
BR	Brasiilia	
BS	Bahama	
BT	Bhutan	EBA
BW	Botswana	
BY	Valgevene	Standardne GSP[2]
BZ	Belize	
CD	Kongo Demokraatlik Vabariik	EBA
CF	Kesk-Aafrika Vabariik	EBA
CG	Kongo	Standardne GSP
CI	Côte d'Ivoire	
CK	Cooki saared	Standardne GSP
CL	Tšiili	
CM	Kamerun	
CO	Colombia	
CR	Costa Rica	
CU	Kuuba	
CV	Cabo Verde	Standardne GSP[3]
DJ	Djibouti	EBA
DM	Dominica	
DO	Dominikaani Vabariik	
DZ	Alžeeria	
EC	Ecuador	
EG	Egiptus	
ER	Eritrea	EBA
ET	Etioopia	EBA
FJ	Fidži	
FM	Mikroneesia	Standardne GSP

[2] Täielik peatamine.

[3] Loetakse käesoleva määruse alusel GSP+ raames soodustatud riigiks kuni 31. detsembrini 2028. Vt artikli 51 lõige 3.

A	B	C
GA	Gabon	
GD	Grenada	
GE	Gruusia	
GH	Ghana	
GM	Gambia	EBA
GN	Guinea	EBA
GQ	Ekvatoriaal-Guinea	
GT	Guatemala	
GW	Guinea-Bissau	EBA
GY	Guyana	
HN	Honduras	
HT	Haiti	EBA
ID	Indoneesia	
IN	India	Standardne GSP
IQ	Iraak	
IR	Iraan	
JM	Jamaica	
JO	Jordaania	
KE	Keenia	
KG	Kõrgõzstan	Standardne GSP[4]
KH	Kambodža	EBA[5]
KI	Kiribati	EBA
KM	Komoorid	EBA
KN	Saint Kitts ja Nevis	
KW	Kuveit	
KZ	Kasahstan	

[4] Loetakse käesoleva määruse alusel GSP+ raames soodustatud riigiks kuni 31. detsembrini 2028. Vt artikli 51 lõige 3.

[5] Osaline peatamine.

A	B	C
LA	Laos	EBA
LB	Liibanon	
LC	Saint Lucia	
LK	Sri Lanka	Standardne GSP[6]
LR	Libeeria	EBA
LS	Lesotho	EBA
LY	Liibüa	
MA	Maroko	
MD	Moldova	
ME	Montenegro	
MG	Madagaskar	EBA
MH	Marshalli Saared	
MK	Põhja-Makedoonia	
ML	Mali	EBA
MM	Myanmar/Birma	EBA
MN	Mongoolia	Standardne GSP[7]
MR	Mauritaania	EBA
MU	Mauritius	
MV	Maldiivid	
MW	Malawi	EBA
MX	Mehhiko	
MY	Malaisia	
MZ	Mosambiik	EBA
NA	Namiibia	
NE	Niger	EBA
NG	Nigeeria	Standardne GSP
NI	Nicaragua	

6 Loetakse käesoleva määruse alusel GSP+ raames soodustatud riigiks kuni 31. detsembrini 2028. Vt artikli 51 lõige 3.

7 Loetakse käesoleva määruse alusel GSP+ raames soodustatud riigiks kuni 31. detsembrini 2028. Vt artikli 51 lõige 3.

A	B	C
NP	Nepal	EBA
NR	Nauru	
NU	Niue	Standardne GSP
OM	Omaan	
PA	Panama	
PE	Peruu	
PG	Paapua Uus-Guinea	
PH	Filipiinid	Standardne GSP[8]
PK	Pakistan	Standardne GSP[9]
PW	Belau	
PY	Paraguay	
QA	Katar	
RW	Rwanda	EBA
SA	Saudi Araabia	
SB	Saalomoni Saared	EBA
SC	Seišellid	
SD	Sudaan	EBA
SL	Sierra Leone	EBA
SN	Senegal	EBA
SO	Somaalia	EBA
SR	Suriname	
SS	Lõuna-Sudaan	EBA
ST	São Tomé ja Príncipe	EBA[10]
SV	El Salvador	
SY	Süüria	Standardne GSP
SZ	Svaasimaa (Eswatini)	
TD	Tšaad	EBA

8 Loetakse käesoleva määruse alusel GSP+ raames soodustatud riigiks kuni 31. detsembrini 2028. Vt artikli 51 lõige 3.

9 Loetakse käesoleva määruse alusel GSP+ raames soodustatud riigiks kuni 31. detsembrini 2028. Vt artikli 51 lõige 3.

10 Delegeeritud määruse (EL) 2025/1951 kohaselt ei ole São Tomé ja Príncipe alates 1. jaanuarist 2029 enam EBA raames soodustatud riik ning temast saab standardse GSP raames soodustatud riik.

A	B	C
TG	Togo	EBA
TH	Tai	
TJ	Tadžikistan	Standardne GSP
TL	Ida-Timor	EBA
TM	Türkmenistan	
TN	Tuneesia	
TO	Tonga	
TT	Trinidad ja Tobago	
TV	Tuvalu	EBA
TZ	Tansaania	EBA
UA	Ukraina	
UG	Uganda	EBA
UY	Uruguay	
UZ	Usbekistan	Standardne GSP[11]
VC	Saint Vincent ja Grenadiinid	
VE	Venezuela	
VN	Vietnam	
VU	Vanuatu	Standardne GSP
WS	Samoa	
XK	Kosovo[12]	
RS	Serbia	
YE	Jeemen	EBA
ZA	Lõuna-Aafrika	
ZM	Sambia	EBA
ZW	Zimbabwe	

11 Loetakse käesoleva määruse alusel GSP+ raames soodustatud riigiks kuni 31. detsembrini 2028. Vt artikli 51 lõige 3.

12 Kõnealune nimekasutus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244 (1999) ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

II LISA

Soodustatud riigid, kelle suhtes on GSP sooduskordade kohaldamine kõigi või teatavate nendest riikidest pärit toodete puhul ajutiselt peatatud

Veerg A: tähestikuline kood vastavalt liidu väliskaubandusstatistikas kasutatavale riikide ja territooriumide nomenklatuurile

Veerg B: nimi

Veerg C: sooduskord, mille kohaldamine riigi suhtes on peatatud

A	B	C
BY	Valgevene	Standardne GSP[1]
KH	Kambodža	EBA[2]

[1] Täielik peatamine.
[2] Osaline peatamine.

III LISA

Standardse GSP ja GSP+-ga hõlmatud toodete loetelu

Olenemata kaupade kombineeritud nomenklatuuri klassifitseerimise üldreeglitest, tuleb toodete kirjeldust pidada soovituslikuks ning tariifisoodustused määratakse kindlaks CN-koodidega. Kui esitatud on CN-koodid, millel on prefiks „ex“, määratakse tariifisoodustused kindlaks nii CN-koodi kui ka kirjelduse põhjal.

Tärniga (*) märgistatud CN-koodiga tooted kantakse loetellu asjakohastes liidu õigusaktides ette nähtud tingimuste kohaselt.

Veerus „Tundlik/mittetundlik“ osutatakse toodetele, mis on hõlmatud standardse GSPga (artikkel 6). Kõnealuseid tooteid tähistatakse loetelus lühendiga MT (mittetundlikud tooted artikli 7 lõike 1 kohaldamisel) või T (tundlikud tooted artikli 7 lõike 2 kohaldamisel).

Lihtsustamise huvides on tooted jaotatud gruppidesse. Neisse võivad kuuluda tooted, mille puhul ühise tollitariifistiku maksumäärade kohaldamine on peatatud.

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
S-1a	01	0101 29 90	Elushobused, v.a tõupuhtad aretusloomad, v.a tapaloomad	T
		0101 30 00	Eluseeslid	T
		0101 90 00	Elusmuulad ja -hobueeslid	T
		0104 20 10*	Elusad tõupuhtad aretuskitsed	T
		0106 14 10	Elusad koduküülikud	T
		0106 39 10	Elustuvid	T
	02	0205 00	Hobuse-, eesli-, muula- või hobueesliliha, värske, jahutatud või külmutatud	T
		0206 80 91	Hobuse, eesli, muula või hobueesli söödav rups, värske või jahutatud, v.a farmaatsiatoodete tooraineks	T
		0206 90 91	Hobuse, eesli, muula või hobueesli söödav rups, külmutatud, v.a farmaatsiatoodete tooraineks	T
		0207 14 91	Kana- ja kukemaks (liigist *Gallus domesticus*), külmutatud	T
		0207 27 91	Külmutatud kalkunimaks	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		0207 45 95 0207 55 95 0207 60 91	Pardi-, hane- või pärlkanamaks, külmutatud, v.a rasvane pardi- või hanemaks	T
		0208 90 70	Konnakoivad	MT
		0210 99 10	Hobuseliha, soolatud, soolvees või kuivatatud	T
		0210 99 59	Veise rups, v.a paks vaheliha ja õhuke vaheliha, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud	T
		ex 0210 99 85	Lamba ja kitse rups, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud	T
		ex 0210 99 85	Rups, soolatud, soolvees, kuivatatud või suitsutatud, v.a linnumaks ja kodusea, veise, lamba või kitse rups	T
	04	0403 20 41	Jogurt, šokolaadi-, vürtsi-, kohvi- või kohviekstraktide, taime-, taimeosade, teravilja- või pagaritoodete lisandiga: sisaldavad piimarasvu alla 1,5 %, sahharoosi (sealhulgas invertsuhkur) või isoglükoosi alla 5 %, glükoosi või tärklist alla 5 % massist	T
		0403 20 51	Jogurt, lõhna- või maitseainetega või puuvilja-, pähkli- või kakaolisandiga	T
		0403 20 53		
		0403 20 59		
		0403 20 91		
		0403 20 93		
		0403 20 99		
		0403 90 71	Petipiim, kalgendatud piim ja koor; keefir ja muu fermenteeritud või hapendatud piim ja koor, lõhna- või maitseainetega või puuvilja-, pähkli- või kakaolisandiga	T
		0403 90 73		
		0403 90 79		
		0403 90 91		
		0403 90 93		
		0403 90 99		

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		0405 20 10	Piimarasvavõided, rasvasisaldus vähemalt 39 %, kuid mitte üle 75 % massist	T
		0405 20 30		
		0407 19 90 0407 29 90 0407 90 90	Koorega linnumunad, värsked, konserveeritud või kuumtöödeldud, v.a kodulindude munad	T
		0410 10 10	Putukad	T
		0410 90 00	Mujal nimetamata muud loomse päritoluga toiduained	T
	05	0511 99 39	Looduslikud loomsed käsnad, välja arvatud töötlemata	T
S-1b	03	ex grupp 3	Kalad ja vähid, limused ja muud veeselgrootud, v.a alamrubriigi 0301 19 00 tooted	T
		0301 19 00	Elusad dekoratiivsed merekalad	MT
S-2a	06	ex grupp 6	Eluspuud ja muud taimed; taimesibulad, -juured jms; lõikelilled ja dekoratiivne taimmaterjal, v.a alamrubriikide 0603 12 00 ja 0604 20 40 tooted	T
		0603 12 00	Värsked lõikenelgid ja nelgipungad lillekimpude valmistamiseks ja kaunistusteks	MT
		0604 20 40	Värsked okaspuuoksad	MT
S-2b	07	0701	Kartulid, värsked või jahutatud	T
		0703 10	Sibul ja šalott, värske või jahutatud	T
		0703 90 00	Porrulauk jm sibulköögiviljad, värsked või jahutatud	T
		0704	Kapsas, lillkapsas, nuikapsas, lehtkapsas ja muu söödav kapsas perekonnast *Brassica*, värske või jahutatud	T
		0705	Aedsalat (*Lactuca sativa*) ja sigur (*Cichorium spp.*), värske või jahutatud	T
		0706	Porgand, naeris, söögipeet, aed-piimjuur, juurseller, redis jms söödav juurvili, värske või jahutatud	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		ex 0707 00 05	Kurgid, värsked või jahutatud, 16. mai – 31. oktoober	T
		0708	Kaunviljad, poetatud või poetamata, värsked või jahutatud	T
		0709 20 00	Spargel, värske või jahutatud	T
		0709 30 00	Baklažaan, värske või jahutatud	T
		0709 40 00	Seller, v.a juurseller, värske või jahutatud	T
		0709 51 00 0709 52 00 0709 53 00 0709 54 00 0709 55 00 0709 59 00	Seened, värsked või jahutatud, v.a alamrubriigi 0709 56 00 tooted	T
		0709 60 10	Paprika, värske või jahutatud	T
		0709 60 99	Perekonna *Capsicum* või *Pimenta* viljad, värsked või jahutatud, v.a paprika, v.a kapsaitsiini või õlivaikvärvide tootmiseks, v.a eeterlike õlide või resinoidide tööstuslikuks tootmiseks	T
		0709 70 00	Spinat, uusmeremaa spinat ja aedspinat, värske või jahutatud	T
		ex 0709 91 00	Artišokid, värsked või jahutatud, 1. juuli – 31. oktoober	T
		0709 92 10*	Oliivid, värsked või jahutatud, muuks kasutuseks peale õli tootmise	T
		0709 93 10	Kabatšokid, värsked või jahutatud	T
		0709 93 90 0709 99 90	Muu köögivili, värske või jahutatud	T
		0709 99 10	Salatid, v.a aedsalat (*Lactuca sativa*) ja sigur (*Cichorium spp*.), värsked või jahutatud	T
		0709 99 20	Lehtpeet ehk mangold ja hispaania artišokid, värsked või jahutatud	T
		0709 99 40	Kapparid, värsked või jahutatud	T
		0709 99 50	Apteegitill, värske või jahutatud	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		ex 0710	Külmutatud köögivili (toores või eelnevalt aurutatud või keedetud), v.a alamrubriigi 0710 80 85 tooted	T
		ex 0711	Lühiajaliseks säilitamiseks konserveeritud köögivili, kuid kohe tarbimiseks kõlbmatud, v.a alamrubriigi 0711 20 90 tooted	T
		ex 0712	Kuivatatud köögivili (tervelt, tükeldatult, viilutatult, purustatult või pulbrina), muul viisil töötlemata, v.a oliivid ja alamrubriigi 0712 90 19 tooted	T
		0713	Kuivatatud kaunviljad (poetatud, kooritud või koorimata, tükeldatud või tükeldamata)	T
		0714 20 10*	Bataadid, värsked, terved, mõeldud inimtoiduks	MT
		0714 20 90	Bataadid, värsked, jahutatud, külmutatud või kuivatatud, tükeldatud või tükeldamata või graanulitena, v.a värsked ja terved ja inimtoiduks mõeldud	T
		0714 90 90	Maapirn jms suure inuliinisisaldusega juured ja mugulad, värsked, jahutatud, külmutatud või kuivatatud, tükeldatud või tükeldamata või graanulitena; saagopalmi säsi	MT
	08	0802 11 90	Mandlid, värsked või kuivatatud, lüditud või lüdimata, v.a mõrumandlid	T
		0802 12 90		
		0802 21 00	Sarapuupähklid (*Corylus spp*.), värsked või kuivatatud, lüditud või lüdimata	T
		0802 22 00		
		0802 31 00	Kreeka pähklid, värsked või kuivatatud, lüditud või lüdimata	T
		0802 32 00		

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		0802 41 00 0802 42 00	Kastanid (*Castanea spp*.), värsked või kuivatatud, lüditud või [illegible] või koorimata	T
		0802 51 00 0802 52 00	Pistaatsiapähklid, värsked või kuivatatud, lüditud või lüdimata, kooritud või koorimata	MT
		0802 61 00 0802 62 00	Makadaamiapähklid, värsked või kuivatatud, lüditud või lüdimata, kooritud või koorimata	MT
		0802 90 85	Muud pähklid, värsked või kuivatatud, lüditud või lüdimata, kooritud või koorimata	MT
		0802 91 00 0802 92 00	Piiniapähklid, värsked või kuivatatud, lüditud või lüdimata, kooritud või koorimata	MT
		0803 10 10	Jahubanaanid, värsked	T
		0803 10 90 0803 90 90	Kuivatatud banaanid, sh jahubanaanid	T
		0804 10 00	Datlid, värsked või kuivatatud	T
		0804 20 10 0804 20 90	Viigimarjad, värsked või kuivatatud	T
		0804 30 00	Ananassid, värsked või kuivatatud	T
		0804 40 00	Avokaadod, värsked või kuivatatud	T
		ex 0805 21 ex 0805 22 00 ex 0805 29 00	Mandariinid (sh tangeriinid ja satsumad) ning klementiinid, vilkingid jms tsitrushübriidid, värsked või kuivatatud, 1. märts – 31. oktoober	T
		0805 40 00	Greibid, sh pomelod, värsked või kuivatatud	MT
		0805 50 90	Laimid (*Citrus aurantifolia, Citrus latifolia*), värsked või kuivatatud	T
		0805 90 00	Muud tsitrusviljad, värsked või kuivatatud	T
		ex 0806 10 10	Värsked lauaviinamarjad, 1. jaanuar – 20. juuli ja 21. november – 31. detsember, v.a sordist „Empero“ (*Vitis vinifera cv.*) 1.– 31. detsember	T
		0806 10 90	Muud värsked viinamarjad	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		ex 0806 20	Kuivatatud viinamarjad, v.a alamrubriigi ex 0806 20 30 tooted kontaktpakendis netomassiga üle 2 kg	T
		0807 11 00	Melonid (sh arbuusid), värsked	T
		0807 19 00		
		0808 10 10	Siidriõunad, värsked, lahtiselt, 16. september – 15. detsember	T
		0808 30 10	Siidripirnid, värsked, lahtiselt, 1. august – 31. detsember	T
		ex 0808 30 90	Muud pirnid, värsked, 1. mai – 30. juuni	T
		0808 40 00	Küdooniad, värsked	T
		ex 0809 10 00	Aprikoosid, värsked, 1. jaanuar – 31. mai ja 1. august – 31. detsember	T
		0809 21 00	Hapukirsid (*Prunus cerasus*), värsked	T
		ex 0809 29	Kirsid, värsked, 1. jaanuar – 20. mai ja 11. august – 31. detsember, v.a hapukirsid (*Prunus cerasus*)	T
		ex 0809 30	Virsikud, sh nektariinid, värsked, 1. jaanuar – 10. juuni ja 1. oktoober – 31. detsember	T
		ex 0809 40 05	Ploomid, värsked, 1. jaanuar – 10. juuni ja 1. oktoober – 31. detsember	T
		0809 40 90	Laukaploomid, värsked	T
		ex 0810 10 00	Maasikad, värsked, 1. jaanuar – 30. aprill ja 1. august – 31. detsember	T
		0810 20	Vaarikad, põldmurakad, mooruspuumarjad ja logani murakad, värsked	T
		0810 30	Mustad, valged ja punased sõstrad ning karusmarjad, värsked	T
		0810 40 30	Marjad liigist *Vaccinium myrtillus*, värsked	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		0810 40 50	Marjad liikidest *Vaccinium macrocarpon* ja *Vaccinium corymbosum*, värsked	T
		0810 40 90	Muud marjad perekonnast *Vaccinium*, värsked	T
		0810 50 00	Kiivid, värsked	T
		0810 60 00	Durianid, värsked	T
		0810 70 00 0810 90 75	Kakiploomid (diospüürid) Muud puuviljad ja marjad, värsked	T
		ex 0811	Külmutatud puuviljad, marjad ja pähklid, kuumtöötlemata, aurutatud või vees keedetud, suhkru- või muu magusainelisandiga või ilma, v.a alamrubriikide 0811 10 ja 0811 20 tooted	T
		ex 0812	Lühiajaliseks säilitamiseks konserveeritud puuviljad, marjad ja pähklid, kuid kohe tarbimiseks kõlbmatud, v.a alamrubriigi 0812 90 30 tooted	T
		0812 90 30	Papaiad	MT
		0813 10 00	Aprikoosid, kuivatatud	T
		0813 20 00	Mustad ploomid	T
		0813 30 00	Õunad, kuivatatud	T
		0813 40 10	Virsikud, sh nektariinid, kuivatatud	T
		0813 40 30	Pirnid, kuivatatud	T
		0813 40 50	Papaiad, kuivatatud	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		0813 40 95	Muud kuivatatud puuviljad ja marjad, v.a rubriikidesse 0801–0806 kuuluvad viljad	MT
		0813 50 12	Kuivatatud puuviljade segud (v.a rubriikidesse 0801–0806 kuuluvate puuviljade segud) papaiadest, tamarindidest, kašuõuntest, litšidest, jakadest, sapotilli ploomidest, kannatuslille viljadest, karambooladest ja pitahaiadest, mis ei sisalda musti ploome	T
		0813 50 15	Muud kuivatatud puuviljade segud, v.a rubriikidesse 0801–0806 kuuluvate puuviljade segud, mis ei sisalda musti ploome	T
		0813 50 19	Kuivatatud puuviljade segud, v.a rubriikidesse 0801–0806 kuuluvate puuviljade segud, mustade ploomidega	T
		0813 50 31	Segud, mis koosnevad eranditult rubriikidesse 0801 ja 0802 kuuluvatest troopilistest pähklitest	T
		0813 50 39	Segud, mis koosnevad eranditult rubriikidesse 0801 ja 0802 kuuluvatest pähklitest, v.a troopilised pähklid	T
		0813 50 91	Muud grupi 8 pähklite ning kuivatatud puuviljade ja marjade segud, mis ei sisalda musti ploome ega viigimarju	T
		0813 50 99	Muud grupi 8 pähklite ning kuivatatud puuviljade ja marjade segud	T
		0814 00 00	Tsitrusviljade või meloni (sh arbuusi) koor, värske, külmutatud, kuivatatud või lühiajaliselt säilitatud soolvees, väävlishapus vees või muus konserveerivas lahuses	MT
S-2c	09	ex grupp 9	Kohv, tee, mate ja maitseained, v.a alamrubriikide 0901 12 00, 0901 21 00, 0901 22 00, 0901 90 90 ja 0904 21 10, rubriikide 0905 ja 0907 ning alamrubriikide 0910 91 90, 0910 99 33, 0910 99 39, 0910 99 50 ja 0910 99 99 tooted	MT
		0901 12 00	Kohv, röstimata, kofeiinivaba	T
		0901 21 00	Kohv, röstitud, kofeiiniga	T
		0901 22 00	Kohv, röstitud, kofeiinivaba	T
		0901 90 90	Kohviasendajad, mis sisaldavad naturaalset kohvi mis tahes vahekorras	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		0904 21 10	Paprika, kuivatatud, purustamata ja jahvatamata	T
		0905	Vanill	T
		0907	Nelk (kogu vili, pungad ja varred)	T
		0910 91 90	Kahe või enama rubriikidesse 0904–0910 kuuluva toote segud, purustatud või jahvatatud	T
		0910 99 33	Aed-liivatee, v.a nõmm-liivatee (*Thymus serpyllum* L.); loorberilehed	T
		0910 99 39		
		0910 99 50		
		0910 99 99	Muud maitseained, purustatud või jahvatatud, v.a kahe või enama rubriikidesse 0904–0910 kuuluva toote segud	T
S-2d	10	1008 50 00	Tšiili hanemalts (kinoa ehk *Chenopodium quinoa*)	T
	11	Ex 1104 29 17	Kroovitud teravili, v.a oder, kaer, mais, riis ja nisu	T
		1105	Kartulist valmistatud peen- ja jämejahu, pulber, helbed ja graanulid	T
		1106 10 00	Rubriigi 0713 kuivatatud kaunviljadest valmistatud peen- ja jämejahu ning pulber	T
		1106 30	Grupi 8 toodetest valmistatud peen- ja jämejahu ning pulber	T
		1108 20 00	Inuliin	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
	12	ex grupp 12	Õliseemned ja õliviljad; mitmesugused terad, seemned ja viljad, v.a alamrubriikide 1209 21 00, 1209 23 80, 1209 29 50, 1209 29 80, 1209 30 00, 1209 91 80 ja 1209 99 91 tooted; tööstuses kasutatavad taimed ja ravimtaimed, v.a rubriigi 1210 ja alamrubriigi 1211 90 30 tooted ning alamrubriikide 1212 91 ja 1212 93 00 tooted	T
		1209 21 00	Lutserniseemned, külviks kasutatavad	MT
		1209 23 80	Muud aruheina seemned, külviks kasutatavad	MT
		1209 29 50	Lupiiniseemned, külviks kasutatavad	MT
		1209 29 80	Muude söödataimede seemned, külviks kasutatavad	MT
		1209 30 00	Peamiselt õite saamiseks kasvatatavate rohttaimede seemned, külviks kasutatavad	MT
		1209 91 80	Muude köögiviljade seemned, külviks kasutatavad	MT
		1209 99 91	Peamiselt õite saamiseks kasvatatavate taimede seemned, külviks kasutatavad, v.a alamrubriiki 1209 30 00 kuuluvate rohttaimede seemned	MT
		1211 90 30	Tonkaoad, värsked, jahutatud, külmutatud või kuivatatud, tükeldatud või tükeldamata, purustatud või purustamata, pulbristatud või pulbristamata	MT
	13	ex grupp 13	Šellak; kummivaigud, vaigud ja muud taimemahlad ja -ekstraktid, v.a alamrubriigi 1302 12 00 tooted	T
		1302 12 00	Taimemahlad ja lagritsaekstraktid	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
S-3	15	1501 90 00	Kodulinnurasv ja -rasvkude, v.a rubriiki 0209 või 1503 kuuluv	T
		1502 10 90 1502 90 90	Veise-, lamba- või kitserasv ja -rasvkude, v.a rubriiki 1503 kuuluv ja v.a kasutamiseks tööstusliku toorainena, v.a toiduainete tootmiseks	T
		1503 00 19	Rasvastеariin ja oleostеariin, v.a kasutamiseks tööstusliku toorainena	T
		1503 00 90	Sulatatud searasvaõli, oleoõli ja rasvõli, emulgeerimata, segamata või muul viisil töötlemata, v.a muuks tööstuslikuks kasutuseks ettenähtud rasvõli, v.a toiduainete tootmiseks	T
		1504	Kalade või mereimetajate rasvad, õlid ja nende fraktsioonid (rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata)	T
		1505 00 10	Villarasv, töötlemata	T
		1507	Sojaõli ja selle fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata	T
		1508	Maapähkliõli ja selle fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata	T
		1511 10 90	Palmi toorõli, v.a kasutamiseks tehnilisel otstarbel või tööstusliku toorainena, v.a toiduainete tootmiseks, kuid keemiliselt modifitseerimata	T
		1511 90	Palmiõli ja selle fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata, v.a toorõli	T
		1512	Päevalille-, safloori- või puuvillaõli ja nende fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata	T
		1513	Kookospähkli- (kopra-), palmituuma- või babassupalmiõli ja nende fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata	T
		1514	Rapsi-, rüpsi- või sinepiõli ja nende fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		1515	Muud mittelenduvad taime- või mikroobsed rasvad ja -õlid (sh jojoobiõli) ja nende fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata	T
		ex 1516	Loomsed, taimsed või mikroobsed rasvad või õlid ja nende fraktsioonid, osaliselt või täielikult hüdrogeenitud, esterdatud, ümberesterdatud või elaidiseeritud, rafineeritud või rafineerimata, kuid edasi töötlemata, v.a alamrubriigi 1516 20 10 tooted	T
		1516 20 10	Hüdrogeenitud kastoorõli, nn opaalvaha	MT
		1517	Margariin; söödavad segud või valmistised loomsetest, taimsetest või mikroobsetest rasvadest või õlidest või grupi 15 erinevate rasvade või õlide fraktsioonidest, v.a rubriiki 1516 kuuluvatest toidurasvadest või -õlidest ning nende fraktsioonidest	T
		1518 00	Loomsed, taimsed või mikroobsed rasvad ja õlid ning nende fraktsioonid, keedetud, oksüdeeritud, veetustatud, väävеldatud, läbipuhutud, polümeriseeritud vaakumis kõrge kuumuse juures või inertgaasis või muul viisil keemiliselt modifitseeritud, v.a rubriigi 1516 tooted; mujal nimetamata loomsete või taimsete rasvade või õlide või erinevate gruppi 15 kuuluvate rasvade või õlide fraktsioonide toidukõlbmatud segud või valmistised	T
		1521 90 99	Meevaha ja muud putukavahad, rafineeritud või rafineerimata, värvitud või värvimata, v.a toorvaha	T
		1522 00 10	Degraa (parkerasv)	T
		1522 00 91	Õlijätted ja -setted; seebirasv, v.a oliiviõli omadustega õlisid sisaldav	T
S-4a	16	1601 00 10	Vorstid jms tooted maksast; maksa baasil valmistatud toiduained	T
		1602 20 10	Hane- või pardimaksatooted või -konservid	T
		1602 41 90	Tooted või konservid sea tagaosadest ja nende jaotustükkidest, v.a kodusea	T
		1602 42 90	Tooted või konservid sea abatükkidest ja nende jaotustükkidest, v.a kodusea	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		1602 49 90	Muud tooted või konservid sealihast või rupsist, sh segud, v.a kodusea	T
		1602 90 31	Muud tooted või konservid uluki või küüliku lihast või rupsist	T
		1602 90 69	Muud tooted või konservid lamba, kitse või muu looma lihast või rupsist, mis ei sisalda kuumtöötlemata veiseliha või rupsi ega kodusea liha või rupsi	T
		1602 90 91		
		1602 90 95		
		1602 90 99		
		1603 00 10	Ekstraktid ja mahlad lihast, kalast või vähkidest, limustest või muudest veeselgrootutest, kontaktpakendis netomassiga kuni 1 kg	T
		1604	Kalatooted ja -konservid; kaaviar ja kalamarjast valmistatud kaaviariasendajad	T
		1605	Tooted või konservid vähkidest, limustest või muudest veeselgrootutest	T
S-4b	17	1702 50 00	Keemiliselt puhas fruktoos	T
		1702 90 10	Keemiliselt puhas maltoos	T
		1704	Suhkrukondiitritooted (sh valge šokolaad), mis ei sisalda kakaod	T
	18	Grupp 18	Kakao ja kakaotooted	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
	19	ex grupp 19	Tooted teraviljast, jahust, tärklisest või piimast; valikpagaritooted, v.a alamrubriikide 1901 20 00 ja 1901 90 91 tooted	T
		1901 20 00	Segud ja tainad rubriigis 1905 nimetatud pagaritoodete valmistamiseks	MT
		1901 90 91	Muud, mis ei sisalda piimarasvu, sahharoosi, isoglükoosi, glükoosi ega tärklist või sisaldavad piimarasvu alla 1,5 %, sahharoosi (sealhulgas invertsuhkur) või isoglükoosi alla 5 % ning glükoosi või tärklist alla 5 %, välja arvatud pulbrilised toiduained rubriikide 0401–0404 kaupadest	MT
	20	ex grupp 20	Tooted köögi- ja puuviljadest, marjadest, pähklitest või muudest taimeosadest, v.a alamrubriikide 2008 20 19, 2008 20 39 ja rubriigi 2002, alamrubriikide 2005 80 00 ja 2008 40 19, 2008 40 31, 2008 40 51 – 2008 40 90, 2008 70 19, 2008 70 51, 2008 70 61 – 2008 70 98 alla kuuluvad tooted	T
		2008 20 19	Ananassid, muul viisil toiduks valmistatud või konserveeritud, piirituselisandiga, mujal nimetamata	MT
		2008 20 39		
	21	ex grupp 21	Mitmesugused toiduvalmistised, v.a alamrubriikide 2101 20 ja 2102 20 19 tooted ja v.a alamrubriikide 2106 10, 2106 90 30, 2106 90 51, 2106 90 55 ja 2106 90 59 tooted	T
		2101 20	Tee- ja mateekstraktid, -essentsid ja -kontsentraadid, teel või matel või nende ekstraktidel, essentsidel ja kontsentraatidel põhinevad tooted	MT
		2102 20 19	Muud mitteaktiivsed pärmid	MT
	22	ex grupp 22	Joogid, alkohol ja äädikas, v.a rubriigi 2207, alamrubriikide 2204 10 11 – 2204 30 10 ja 2208 40 alla kuuluvad tooted	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
	23	2302 50 00	Kliid, pebred jm kaunviljade tuulamis-, jahvatus- vm töötlusjäägid ja -jäätmed, granuleerimata või granuleeritud	T
		2307 00 19	Muu veinisete	T
		2308 00 19	Muud viinamarjade pressimisjäägid	T
		2308 00 90	Mujal nimetamata taimse päritoluga loomasöödaks kasutatavad tooted, jäätmed ja kõrvalproduktid, granuleerimata või granuleeritud	MT
		2309 10 90	Muu jaemüügiks pakendatud kassi- ja koeratoit, v.a mis sisaldab tärklist, glükoosi, glükoosisiirupit, maltodekstriini või maltodekstriinisiirupit, mis kuuluvad alamrubriikidesse 1702 30 50 – 1702 30 90, 1702 40 90, 1702 90 50 ja 2106 90 55, või piimatooteid	T
		2309 90 10	Loomasöödana kasutatavad lahustatud tooted kalast või mereimetajatest	MT
		2309 90 91	Loomasöödana kasutatavad suhkrupeedi pressimisjäägid lisatud melassiga	T
		2309 90 96	Muud loomasöödana kasutatavad tooted, mis sisaldavad vähemalt 49 % massist koliinkloriidi, orgaanilisel või anorgaanilisel baasil	T
S-4c	24	ex grupp 24	Tubakas ja tööstuslikud tubakaasendajad, v.a alamrubriigi 2401 10 60 tooted	T
		2401 10 60	Päikese käes kuivatatud idamaine tubakas, eemaldamata leherootsudega	MT
S-5	25	2519 90 10	Magneesiumoksiid, v.a kaltsineeritud looduslik magneesiumkarbonaat	MT
		2522	Kustutatud, kustutamata ja hüdrauliline lubi, v.a rubriigi 2825 kaltsiumoksiid ja -hüdroksiid	MT
		2523	Portlandtsement, aluminaattsement, räbutsement, supersulfaattsement jms hüdraulilised tsemendid, värvitud või värvimata, klinkritena või mitte	MT
	27	Grupp 27	Mineraalkütused, mineraalõlid ja nende destilleerimissaadused; bituumenained; mineraalvahad	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
S-6a	28	2801	Fluor, kloor, broom ja jood	MT
		2802 00 00	Sublimeeritud või sadestatud väävel; kolloidväävel	MT
		ex 2804	Vesinik, väärisgaasid ja muud mittemetallid, v.a alamrubriigi 2804 69 00 tooted	MT
		2805 19	Leelismetallid või leelismuldmetallid, muud kui naatrium ja kaltsium	MT
		2805 30	Haruldased muldmetallid, skandium ja ütrium (ehedana, segudena või sulamitena)	MT
		2806	Vesinikkloriid (vesinikkloriidhape); klorovääveldhape	MT
		2807 00	Väävelhape; ooleum	MT
		2808 00 00	Lämmastikhape; sulfolämmastikhapped	MT
		2809	Difosforpentaoksiid; fosforhape; kindla või muutuva keemilise koostisega polüfosforhapped	MT
		2810 00 90	Booroksiidid, v.a diboortrioksiid; boorhapped	MT
		2811	Muud anorgaanilised happed ja mittemetallide anorgaanilised hapnikuühendid	MT
		2812	Halogeniidid ja mittemetallide halogeniidoksiidid	MT
		2813	Mittemetallide sulfiidid; tehniline fosfortrisulfiid	MT
		2814	Ammoniaak, veevaba või vesilahusena	T
		2815	Naatriumhüdroksiid (kaustiline sooda); kaaliumhüdroksiid (kaustiline potas); naatrium- või kaaliumperoksiid	T
		2816	Magneesiumhüdroksiid ja -peroksiid; strontsiumi ja baariumi oksiidid, hüdroksiidid ja peroksiidid	MT
		2817 00 00	Tsinkoksiid; tsinkperoksiid	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		2818 10	Kindla või muutuva keemilise koostisega tehiskorund	T
		2818 20 00	Alumiiniumoksiidid, v.a tehiskorund	MT
		2819	Kroomoksiidid ja -hüdroksiidid	T
		2820	Mangaanoksiidid	T
		2821	Raudoksiidid ja -hüdroksiidid; muldvärvid, mis sisaldavad vähemalt 70 massiprotsenti keemiliselt seotud rauda (arvestatuna Fe_2O_3-le)	MT
		2822 00 00	Koobaltoksiidid ja -hüdroksiidid; tehnilised koobaltoksiidid	MT
		2823 00 00	Titaanoksiidid	T
		2824	Pliioksiidid; punane ja oranž pliimennik	MT
		ex 2825	Hüdrasiin ja hüdroksüülamiin, nende anorgaanilised soolad; muud anorgaanilised alused; muud metalloksiidid, hüdroksiidid ja peroksiidid, v.a alamrubriikide 2825 10 00 ja 2825 80 00 alla kuuluvad tooted	MT
		2825 10 00	Hüdrasiin ja hüdroksüülamiin, nende anorgaanilised soolad	T
		2825 80 00	Antimonoksiidid	T
		2826	Fluoriidid; fluorosilikaadid, fluoroaluminaadid jm fluori liitsoolad	MT
		ex 2827	Kloriidid, kloriidoksiidid ja kloriidhüdroksiidid, v.a alamrubriikide 2827 10 00 ja 2827 32 00 alla kuuluvad tooted; bromiidid ja bromiidoksiidid; jodiidid ja jodiidoksiidid	MT
		2827 10 00	Ammooniumkloriid	T
		2827 32 00	Alumiiniumkloriidid	T
		2828	Hüpokloritid; tehniline kaltsiumhüpoklorit; kloritid; hüpobromitid	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		2829	Kloraadid ja perkloraadid; bromaadid ja perbromaadid; jodaadid ja perjodaadid	MT
		ex 2830	Sulfiidid, v.a alamrubriigi 2830 10 00 tooted; kindla või muutuva keemilise koostisega polüsulfiidid	MT
		2830 10 00	Naatriumsulfiidid	T
		2831	Ditionitid ja sulfoksülaadid	MT
		2832	Sulfitid; tiosulfaadid	MT
		2833	Sulfaadid; maarjad; peroksosulfaadid (persulfaadid)	MT
		2834 10 00	Nitritid	T
		2834 21 00	Kaaliumnitraadid	MT
		2834 29	Muud nitraadid, v.a kaaliumnitraadid	MT
		2835	Fosfinaadid (hüpofosfitid), fosfonaadid (fosfitid) ja fosfaadid; kindla või muutuva keemilise koostisega polüfosfaadid	T
		ex 2836	Karbonaadid, v.a alamrubriikide 2836 20 00, 2836 40 00 ja 2836 60 00 tooted; peroksokarbonaadid (perkarbonaadid); ammooniumkarbamaati sisaldav tehniline ammooniumkarbonaat	MT
		2836 20 00	Dinaatriumkarbonaat	T
		2836 40 00	Kaaliumkarbonaadid	T
		2836 60 00	Baariumkarbonaat	T
		2837	Tsüaniidid, tsüaniidoksiidid ja komplekstsüaniidid	MT
		2839	Silikaadid; tehnilised leelismetallsilikaadid	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		2840	Boraadid; peroksoboraadid (perboraadid)	MT
		ex 2841	Metallide okso- ja peroksohapete soolad, v.a alamrubriigi 2841 61 00 tooted	MT
		2841 61 00	Kaaliumpermanganaat	T
		2842	Muud anorgaaniliste hapete ja peroksohapete soolad (sh kindla või muutuva keemilise koostisega alumosilikaadid), v.a asiidid	MT
		2843	Kolloidsed väärismetallid; kindla või muutuva keemilise koostisega anorgaanilised ja orgaanilised väärismetallide ühendid; väärismetallide amalgaamid	MT
		ex 2844 30 11	Vähendatud isotoobi U-235 sisaldusega uraani või selle ühendeid sisaldav metallkeraamika, v.a töötlemata metallkeraamika	MT
		ex 2844 30 51	Tooriumit või selle ühendeid sisaldav metallkeraamika, v.a töötlemata metallkeraamika	MT
		2845 20 00 2845 30 00 2845 40 00 2845 90 90	Isotoobid, v.a rubriigis 2844 nimetatud, ja nende kindla või muutuva keemilise koostisega anorgaanilised või orgaanilised ühendid, v.a raske vesi (deuteeriumoksiid) (Euratom) ja v.a deuteerium ja selle ühendid, deuteeriumiga rikastatud vesinik ja selle ühendid, neid aineid sisaldavad segud ja lahused (Euratom)	MT
		2846	Haruldaste muldmetallide, ütriumi ja skandiumi või nende metallide segude anorgaanilised või orgaanilised ühendid	MT
		2847 00 00	Vesinikperoksiid, uureaga tahkestatud või tahkestamata	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		ex 2849	Kindla või muutuva keemilise koostisega karbiidid, v.a alamrubriikide 2849 20 00 ja 2849 90 30 tooted	MT
		2849 20 00	Kindla või muutuva keemilise koostisega ränikarbiid	T
		2849 90 30	Kindla või muutuva keemilise koostisega volframkarbiidid	T
		ex 2850 00	Kindla või muutuva keemilise koostisega hüdriidid, nitriidid, asiidid ja boriidid, v.a rubriigi 2849 karbiidid	MT
		ex 2850 00 60	Kindla või muutuva keemilise koostisega silitsiidid	T
		2852	Kindla või muutuva keemilise koostisega elavhõbeda anorgaanilised või orgaanilised ühendid, v.a amalgaamid	MT
		2853	Kindla või muutuva keemilise koostisega fosfiidid, v.a ferrofosfor; muud anorgaanilised ühendid (sh destilleeritud vesi, konduktomeetriline vesi jm samalaadse puhtusastmega vesi); vedel õhk, millest väärisgaasid on eemaldatud või eemaldamata; suruõhk; amalgaamid, v.a väärismetallide amalgaamid	MT
	29	2903	Süsivesinike halogeenderivaadid	T
		ex 2904	Süsivesinike sulfo-, nitro- või nitrosoderivaadid, halogeenitud või halogeenimata, v.a alamrubriigi 2904 20 00 tooted	MT
		2904 20 00	Ainult nitro- või nitrosorühmi sisaldavad süsivesinike derivaadid	T
		ex 2905	Atsüklilised alkoholid, nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid; v.a alamrubriigi 2905 45 00 toode ja v.a alamrubriikide 2905 43 00 ja 2905 44 tooted	T
		2905 45 00	Glütserool	MT
		2906	Tsüklilised alkoholid, nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		ex 2907	Fenoolid, v.a alamrubriikide 2907 15 90 ja ex 2907 22 00 tooted; fenoolalkoholid	MT
		2907 15 90	Naftoolid ja nende soolad, v.a 1-naftool	T
		ex 2907 22 00	Hüdrokinoon (kinool)	T
		2908	Fenoolide ja fenoolalkoholide halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid	MT
		2909	Kindla või muutuva keemilise koostisega eetrid, eeteralkoholid, eeterfenoolid, eeteralkoholfenoolid, alkoholperoksiidid, eeterperoksiidid, ketoonperoksiidid, nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid	T
		2910	Kolmeaatomilise tsükliga epoksiidid, epoksüalkoholid, epoksüfenoolid ja epoksüeetrid ning nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid	MT
		2911 00 00	Atsetaalid ja poolatsetaalid, millel on või ei ole muid hapnikku sisaldavaid funktsionaalrühmi, nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid	MT
		ex 2912	Aldehüüdid, millel on või ei ole muid hapnikku sisaldavaid funktsionaalrühmi; aldehüüdide tsüklilised polümeerid; paraformaldehüüdid, v.a alamrubriigi 2912 41 00 tooted	MT
		2912 41 00	Vanilliin (4-hüdroksü-3-metoksübensaldehüüd)	T
		2913 00 00	Rubriigis 2912 nimetatud ainete halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid	MT
		ex 2914	Ketoonid ja kinoonid, millel on või ei ole muid hapnikku sisaldavaid funktsionaalrühmi ning nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid, v.a alamrubriikide 2914 11 00, ex 2914 29 ja 2914 22 00 tooted	MT
		2914 11 00	Atsetoon	T
		2914 22 00	Tsükloheksanoon ja metüültsükloheksanoonid	T
		ex 2914 29 00	Kamper	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		2915	Küllastunud atsüklilised monokarboksüülhapped, nende anhüdriidid, halogeniidid ja peroksiidid ning vastavad peroksühapped; nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid	T
		ex 2916	Küllastumata atsüklilised monokarboksüülhapped, tsüklilised monokarboksüülhapped, nende anhüdriidid, halogeniidid, peroksiidid ja peroksühapped ning nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid, v.a alamrubriikide ex 2916 11 00, 2916 12 ja 2916 14 tooted	MT
		ex 2916 11 00	Akrüülhape	T
		2916 12 00	Akrüülhappe estrid	T
		2916 14 00	Metakrüülhappe estrid	T
		ex 2917	Polükarboksüülhapped, nende anhüdriidid, halogeniidid ja peroksiidid ning vastavad peroksühapped; nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid, v.a alamrubriikide 2917 11 00, ex 2917 12 00, 2917 14 00, 2917 32 00, 2917 35 00 ja 2917 36 00 tooted	MT
		2917 11 00	Oblikhape, selle soolad ja estrid	T
		ex 2917 12 00	Adiphape ja selle soolad	T
		2917 14 00	Maleanhüdriid	T
		2917 32 00	Dioktüülortoftalaadid	T
		2917 35 00	Ftaalanhüdriid	T
		2917 36 00	Tereftaalhape ja selle soolad	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		ex 2918	Karboksüülhapped, millel on muid hapnikku sisaldavaid funktsionaalrühmi, nende anhüdriidid, halogeniidid ja peroksiidid ning vastavad peroksühapped; nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid, v.a alamrubriikide 2918 14 00, 2918 15 00, 2918 21 00, 2918 22 00 ja ex 2918 29 00 tooted	MT
		2918 14 00	Sidrunhape	T
		2918 15 00	Sidrunhappe soolad ja estrid	T
		2918 21 00	Salitsüülhape ja selle soolad	T
		2918 22 00	o-atsetüülsalitsüülhape, selle soolad ja estrid	T
		ex 2918 29 00	Sulfosalitsüülhapped ja hüdroksünaftohapped; nende soolad ja estrid	T
		2919	Fosfor(V)hapete estrid ja soolad, sh laktofosfaadid; nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid	MT
		2920	Muud anorgaaniliste metalle mittesisaldavate hapete estrid (v.a vesinikhalogeniidide estrid) ja nende soolad; nende halogeen-, sulfo-, nitro- ja nitrosoderivaadid	MT
		ex 2921	Funktsionaalse aminorühmaga ühendid	T
		2921 42 00	**Aniliini derivaadid ja nende soolad**	**MT**
		ex 2922	Aminoühendid, millel on hapnikku sisaldav funktsionaalrühm	T
		2922 41 00	**Lüsiin ja selle estrid; nende soolad**	**MT**
		2923	Kvaternaarsed ammooniumsoolad ja hüdroksiidid; kindla või muutuva keemilise koostisega letsitiinid jm fosfoaminolipiidid	MT
		ex 2924	Süsihappe funktsionaalse karboksüamidorühmaga ühendid ja funktsionaalse amidorühmaga ühendid, v.a alamrubriigi 2924 23 00 tooted	T
		2924 23 00	2-atseetamidobensoehape (N-atsetüülantraniilhape) ja selle soolad	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		2925	Funktsionaalse karboksüimidorühmaga ühendid (sh sahhariin ja selle soolad) ning funktsionaalse imidorühmaga ühendid	MT
		ex 2926	Funktsionaalse nitrilorühmaga ühendid, v.a alamrubriigi 2926 10 00 tooted	MT
		2926 10 00	Akrüülnitriil	T
		2927 00 00	Diaso-, aso- ja asoksüühendid	***M***T
		2928 00 90	Muud hüdrasiini ja hüdroksüülamiini orgaanilised derivaadid	MT
		2929 10 00	Isotsüanaadid	T
		2929 90	Teised muude lämmastikusisaldusega funktsionaalsete rühmadega ühendid	MT
		2930 10 00	2-(N,N-dimetüülamino)etaantiool	T
		2930 20 00	Tiokarbamaadid ja ditiokarbamaadid	MT
		2930 30 00	Tiuraammono-, -di- ja -tetrasulfiidid	MT
		2930 40 90	Metioniin, v.a metioniin (INN)	T
		2930 60 00	2-(N,N-dietüülamino)etaantiool	T
		2930 70 00	Bis(2-hüdroksüetüül)sulfiid (tiodiglükool (INN))	T
		2930 80 00	Aldikarb (ISO), kaptafool (ISO) ja metamidofoss (ISO)	T
		2930 90 13	Tsüsteiin ja tsüstiin	T
		2930 90 16	Tsüsteiini või tsüstiini derivaadid	MT
		2930 90 80	Foraat (ISO)	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		ex 2930 90 95	Muud väävelorgaanilised ühendid, v.a ditiokarbonaadid (ksantaadid)	MT
		ex 2930 90 95	Muud väävelorgaanilised ühendid, v.a ditiokarbonaadid (ksantaadid)	T
		2931	Elementorgaanilised ühendid	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		ex 2932	Heterotsüklilised ühendid, millel ei ole muid heteroaatomeid peale hapniku aatomite, v.a alamrubriikide 2932 12 00, 2932 13 00 ja ex 2932 20 90 tooted	MT
		2932 12 00	2-furüülaldehüüd (furfuraldehüüd)	T
		2932 13 00	Furfurüülalkohol ja tetrahüdrofurfurüülalkohol	T
		ex 2932 20 90	Kumariin, metüülkumariinid ja etüülkumariinid	T
		ex 2933	Heterotsüklilised ühendid, millel ei ole muid heteroaatomeid peale lämmastiku aatomite, v.a alamrubriigi 2933 61 00 tooted	MT
		2933 61 00	Melamiin	T
		2934	Kindla või muutuva keemilise koostisega nukleiinhapped ja nende soolad; muud heterotsüklilised ühendid	MT
		2935 00	Sulfoonamiidid	T
		2938	Glükosiidid (looduslikud või sünteetilised), nende soolad, eetrid, estrid ja muud derivaadid	MT
		ex 2940 00 00	Keemiliselt puhtad suhkrud, v.a sahharoos, laktoos, maltoos, glükoos, fruktoos, ramnoos, rafinoos ja mannoos; suhkrute eetrid, atsetaalid ja estrid ning nende soolad, v.a rubriikide 2937, 2938 või 2939 tooted	T
		ex 2940 00 00	Ramnoos, rafinoos ja mannoos	MT
		2941 20 30	Dihüdrostreptomütsiin, selle soolad, estrid ja hüdraadid	MT
		2942 00 00	Muud orgaanilised ühendid	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
# S-6b	31	3102 21	Ammooniumsulfaat	MT
		3102 40	Ammooniumnitraadi ja kaltsiumkarbonaadi või muude anorgaaniliste ainete (mis ei ole väetised) segud	MT
		3102 50	Naatriumnitraat	MT
		3102 60	Kaltsiumnitraat ja ammooniumnitraat kaksiksoolana ja nende ainete segud	MT
		3103 11 00 3103 19 00	Superfosfaadid	T
		3105	Mineraal- või keemilised väetised, mis sisaldavad kahte või kolme järgmistest toiteelementidest: lämmastik, fosfor ja kaalium; muud väetised; grupi 31 tooted tablettidena vms kujul või pakendis brutomassiga kuni 10 kg	T
	32	ex grupp 32	Park- ja värvaineekstraktid; tanniinid ja nende derivaadid; värvained ja pigmendid; värvid ja lakid; kitt ja muud mastiksid; tint; välja arvatud rubriikide 3204 ja 3206 tooted ning välja arvatud alamrubriikide 3201 90 20, ex 3201 90 90 (eukalüpti parkaineekstraktid), ex 3201 90 90 (gambiiri- ja mürobalaaniviljadest saadavad parkaineekstraktid) ja ex 3201 90 90 (muud taimsed parkimisekstraktid) tooted	MT
		ex 3204	Kindla või muutuva keemilise koostisega orgaanilised sünteesvärvained; grupi 32 märkuses 3 nimetatud orgaaniliste sünteesvärvainete baasil saadud tooted; fluorestsentsvalgenditena või luminofooridena kasutatavad sünteetilised orgaanilised tooted, mis on kindla või muutuva keemilise koostisega	T
		3204 11 00	***Sünteetilis-orgaanilised dispersioonvärvained; valmistised nende baasil***	***MT***
		3204 13 00	***Orgaanilis-sünteetilised aluselised värvained; valmistised nende baasil***	***MT***

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		3204 14 00	***Orgaanilis-sünteetilised otsevärvained; valmistised nende baasil***	***MT***
		3204 15	***Orgaanilis-sünteetilised küüpvärvained, sh pigmentidena kasutatavad küüpvärvained; valmistised nende baasil***	***MT***
		3206	Muud värvained; grupi 32 märkuses 3 nimetatud valmistised, v.a rubriikide 3203, 3204 ja 3205 tooted; luminofooridena kasutatavad anorgaanilised tooted, mis on kindla või muutuva keemilise koostisega	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
	33	Grupp 33	Eeterlikud õlid ja resinoidid; parfümeeria- ja kosmeetikatooted ning hügieenivahendid	MT
	34	Grupp 34	Seep, pindaktiivsed orgaanilised ained, pesemisvahendid, määrdeained, tehisvaha, vahavalmistised, poleerimis- ja puhastusvahendid, küünlad jms tooted, voolimispastad, stomatoloogiline vaha ja hambaravis kasutatavad kipsisegud	MT
	35	3501	Kaseiin, kaseinaadid jm kaseiini derivaadid; kaseiinliimid	T
		3502 90 90	Albuminaadid ja muud albumiini derivaadid	MT
		3503 00	Želatiin (sh töödeldud või töötlemata pinnaga ristkülikukujuliste (sh ruudukujuliste) lehtedena, värvitud või värvimata) ja selle derivaadid; kalaliim; muud loomsed liimid, v.a rubriigi 3501 kaseiinliimid	MT
		3504 00	Peptoonid ja nende derivaadid; mujal nimetamata valgud ja nende derivaadid; kroomitud või kroomimata naha pulber	MT
		3505 10 50	Esterdatud ja eeterdatud tärklised	MT
		3506	Mujal nimetamata valmisliimid ja muud valmisadhesiivid; liimide või adhesiividena kasutamiseks mõeldud tooted jaemüügipakendis netomassiga kuni 1 kg	MT
		3507	Ensüümid; mujal nimetamata ensüümivalmistised	T
	36	Grupp 36	Lõhkeained; pürotehnilised tooted; tuletikud; pürofoorsed sulamid; teatavad kergsüttivad valmistised	MT
	37	Grupp 37	Foto- ja kinokaubad	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
	38	ex grupp 38	Mitmesugused keemiatooted, v.a rubriikide 3802 ja 3817 00, alamrubriikide 3823 12 00 ja 3823 70 00, ja rubriigi 3825 tooted ning alamrubriikide 3809 10 ja 3824 60 tooted	MT
		3802	Aktiivsüsi; aktiveeritud looduslikud mineraaltooted; loomne süsi, sh ammendatud loomne süsi	T
		3817 00	Alküülbenseenide segud ja alküülnaftaleenide segud, v.a rubriikide 2707 ja 2902 tooted	T
		3823 12 00	Oleiinhape	T
		3823 70 00	Tööstuslikud rasvalkoholid	T
		3825	Keemiatööstuse ja sellega seotud tööstusharude mujal nimetamata jäätmed; olmejäätmed; reoveesetted; muud grupi 38 märkuses 6 nimetatud jäätmed	T
S-7a	39	ex grupp 39	Plast ja plasttooted, v.a rubriikide 3901, 3902, 3903 ja 3904, alamrubriikide 3906 10 00, 3907 10 00, 3907 61, 3907 69 ja 3907 99, rubriikide 3908 ja 3920 ning alamrubriikide ex 3921 90 10 ja 3923 21 00 tooted	MT
		3901	Etüleeni polümeerid algkujul	T
		3902	Propüleeni ja teiste olefiinide polümeerid algkujul	T
		3903	Stüreeni polümeerid algkujul	T
		3904	Vinüülkloriidi või muude halogeenitud olefiinide polümeerid algkujul	T
		3906 10 00	Polü(metüülmetakrülaat)	T
		3907 10 00	Polüatsetaalid	T
		3907 61 00	Polü(etüleentereftalaat), algkujul, viskoossusarvuga vähemalt 78 ml/g	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		3907 69 00	Polü(etüleentereftalaat), v.a ***viskoossusarvuga vähemalt 78 ml/g***	T
		3907 99	Muud polüestrid, v.a küllastumata	T
		3908	Polüamiidid algkujul	T
		3920	Muud tahvlid, lehed, kiled, fooliumid ja ribad, plastist, v.a vahtplastist, armeerimata, lamineerimata, tugevdamata ja muul viisil teiste materjalidega kombineerimata	T
		Ex 3921 90 10	Muud polüestertahvlid, -lehed, -kiled, -fooliumid ja -ribad, v.a vahtplastist tooted ja gofreeritud lehed ja tahvlid	T
		3923 21 00	Etüleeni polümeeridest kotid, sh torbikud	T
S-7b	40	ex grupp 40	Kautšuk ja kummitooted, v.a rubriigi 4010 tooted	MT
		4010	Vulkaniseeritud kummist konveierilindid, ülekanderihmad ning rihmamaterjal	T
S-8a	41	ex 4104	Veiste (sh pühvlite) või hobuslaste pargitud või enne kuivatamist järelpargitud, karvata, laustetud või laustmata, kuid edasi töötlemata nahad, v.a alamrubriikide 4104 41 19 ja 4104 49 19 tooted	T
		ex 4106 31 00	Pargitud või enne kuivatamist järelpargitud, villata või karvata, märjas olekus (sh wet-blue), laustetud, kuid edasi töötlemata seanahad	MT
		4106 32 00	Pargitud või enne kuivatamist järelpargitud, villata või karvata, kuivas olekus, laustetud või laustmata, kuid edasi töötlemata seanahad	MT
		4107	Veiste (sh pühvlite) või hobuslaste pärast parkimist või kuivatamiseelset järelparkimist muul viisil töödeldud nahad, sh pärgamenditud nahk, karvata, laustetud või laustmata, v.a nahk rubriigist 4114	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		4112 00 00	Lammaste või lambatallede pärast parkimist või kuivatamiseelset järelparkimist muul viisil töödeldud nahad, sh pärgamenditud nahk, villata, laustetud või laustmata, v.a rubriigi 4114 nahk	T
		ex 4113	Muude loomade pärast parkimist või kuivatamiseelset järelparkimist muul viisil töödeldud nahad, sh pärgamenditud nahk, villata või karvata, laustetud või laustmata, v.a rubriigi 4114 nahk, v.a alamrubriigi 4113 10 00 tooted	MT
		4113 10 00	Kitsede või kitsetallede nahad	T
		4114	Seemisnahk (sh rääs – formaldehüüdpargiga); lakknahk ja lamineeritud lakknahk; metallitatud nahk	T
		4115 10 00	Komposiitnahk naturaalse naha või nahakiudude baasil (tahvlite, lehtede või ribadena, rullides või mitte)	T
S-8b	42	ex grupp 42	Nahktooted; sadulsepatooted ja rakmed; reisitarbed, käekotid jms tooted; tooted loomasooltest (v.a jämesiidist); välja arvatud rubriikide 4202 ja 4203 tooted	MT
		4202	Reisikohvrid, käsikohvrid, kosmeetikakohvrikesed, diplomaadikohvrid, portfellid, ranitsad, prillitoosid, binokli-, kaamera-, muusikariista- või püssivutlarid, püstolikabuurid jms tooted; reisikotid, termoskotid toidukaupade ja jookide jaoks, tualett-tarvete kotid, seljakotid, käekotid, kandekotid, rahakotid, rahataskud, kaarditaskud, portsigarid, tubakakotid, tööriistakotid, spordikotid, pudelite kandekastid, ehtekarbid, puudritoosid, lauahõbedakarbid jms tooted nahast või komposiitnahast, lehtplastidest, tekstiilmaterjalidest, vulkaniseeritud kiust või papist või täielikult või osaliselt kaetud nimetatud materjalide või paberiga	T
		4203	Nahast või komposiitnahast rõivad ja rõivamanused	T
	43	Grupp 43	Karusnahk ja tehiskarusnahk; nendest valmistatud tooted	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
S-9a	44	ex grupp 44	Puit ja puittooted, v.a rubriikide 4410, 4411, 4412, alamrubriikide 4418 10, 4418 20 10, 4418 74 00, 4420 10 11, 4420 90 10 ja 4420 90 91 tooted; puusüsi	MT
		4410	Puitlaastplaadid, orienteeritud kihtidega plaadid (OSB) jms plaadid (nt vahvelplaadid) puidust või muust puitjast materjalist, vaikude vms orgaaniliste sideainetega aglomeeritud või aglomeerimata	T
		4411	Puitkiudplaadid puidust või muust puitjast materjalist, vaikude vms orgaaniliste sideainete abil kokku ühendatud või mitte	T
		4412	Vineer, spoonitud plaadid jms kihtpuitmaterjal	T
		4418 11 00	Troopilisest puidust aknad, aknaprofiilidest klaasuksed (Prantsuse aknad) ja nende raamid	T
		4418 19	Muust puidust aknad, aknaprofiilidest klaasuksed (Prantsuse aknad) ja nende raamid	T
		4418 21 10	Uksed, ukseraamid ja -piidad ning lävepakud grupi 44 lisamärkuses 2 nimetatud troopilisest puidust	T
		4418 74 00	Puidust muud koostepõrandaplaadid mosaiikpõrandate ehitamiseks	T
		4420 10 11	Kujukesed jm dekoratiivesemed grupi 44 lisamärkuses 2 nimetatud troopilisest puidust Puitmarketrii ja -intarsia Muud puitlaekad ja kastikesed juveeltoodete, terariistade jms hoidmiseks ning grupi 44 lisamärkuses 2 nimetatud troopilisest puidust mööbliesemed, mis ei kuulu gruppi 94	T
		4420 90 10		
		4420 90 91		
S-9b	45	ex grupp 45	Kork ja korgist tooted, v.a rubriigi 4503 tooted	MT
		4503	Looduslikust korgist tooted	T
	46	Grupp 46	Õlgedest, espartost jm punumismaterjalist tooted; korv- ja vitspunutised	T
S-11a	50	Grupp 50	Siid	T
	51	ex grupp 51	Lambavill, muude loomade vill, loomakarvad, v.a rubriigi 5105 tooted; hobusejõhvist lõng ja riie	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
	52	Grupp 52	Puuvill	T
	53	Grupp 53	Muud taimsed tekstiilkiud; paberlõng ja paberlõngast riie	T
	54	Grupp 54	Keemilised filamentkiud; keemiliste tekstiilmaterjalide ribad jms vormid	T
	55	Grupp 55	Keemilised staapelkiud	T
	56	Grupp 56	Vatt, vilt ja lausriie; erilõngad; nöörid, paelad, köied ja trossid ning tooted nendest	T
	57	Grupp 57	Vaibad ja muud tekstiilpõrandakatted	T
	58	Grupp 58	Eririie; taftingriie; pits; seinavaibad; posamendid; tikandid	T
	59	Grupp 59	Impregneeritud, pealistatud, kaetud või lamineeritud tekstiilriie; tekstiiltooted tööstuslikuks otstarbeks	T
	60	Grupp 60	Silmkoelised ja heegeldatud kangad (trikookangad)	T
S-11b	61	Grupp 61	Silmkoelised ja heegeldatud rõivad ning rõivamanused (trikootooted)	T
	62	Grupp 62	Rõivad ja rõivamanused, v.a silmkoelised või heegeldatud	T
	63	Grupp 63	Muud tekstiilist valmistooted; komplektid; kantud rõivad ja kasutatud tekstiiltooted; kaltsud	T
S-12a	64	Grupp 64	Jalatsid, kedrid jms tooted; nende osad	T
S-12b	65	Grupp 65	Peakatted ja nende osad	MT
	66	Grupp 66	Vihma- ja päevavarjud, jalutuskepid, istmega jalutuskepid, piitsad, ratsapiitsad ja nende osad	T
	67	Grupp 67	Töödeldud suled ja udusuled ning tooted nendest; tehislilled; tooted juustest	MT
S-13	68	Grupp 68	Kivist, kipsist, tsemendist, asbestist, vilgust jms materjalist tooted	MT
	69	Grupp 69	Keraamikatooted	T
	70	Grupp 70	Klaas ja klaastooted	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
S-14	71	ex grupp 71	Looduslikud ja kultiveeritud pärlid, vääris- ja poolvääriskivid, väärismetallid, väärismetallidega plakeeritud metallid ja nendest valmistatud tooted; mündid; rubriigi 7117 tooted	MT
		7117	Juveeltoodete imitatsioonid	T
S-15a	72	7202	Ferrosulamid	T
	73	Grupp 73	Raud- ja terastooted	MT
S-15b	74	Grupp 74	Vask ja vasktooted	T
	75	7505 12 00	Niklisulamitest vardad, latid, profiilid	MT
		7505 22 00	Niklisulamitest traat	MT
		7506 20 00	Niklisulamitest plaadid, lehed, ribad ja foolium	MT
		7507 20 00	Niklist toruliitmikud	MT
	76	ex grupp 76	Alumiinium ja alumiiniumtooted, v.a rubriigi 7601 tooted	T
	78	ex grupp 78	Plii ja pliitooted, v.a rubriigi 7801 tooted	T
		7801 99	Survetöötlemata plii, muu kui muudest elementidest massilt valdavana antimoni sisaldav	MT
	79	ex grupp 79	Tsink ja tsinktooted, v.a rubriikide 7901 ja 7903 tooted	T
	81	ex grupp 81	Muud mitteväärismetallid; metallkeraamika; tooted nendest, v.a alamrubriikide 8101 10 00, 8102 10 00, 8102 94 00, 8109 21 00, 8109 29 00, 8110 10 00, 8112 21 90, 8112 51 00, 8112 59 00, 8112 92 ja 8113 00 20 tooted, v.a alamrubriikide 8101 94 00, 8104 11 00, 8104 19 00, 8112 69 10, 8108 20 00 ja 8108 30 00 tooted	T
		8101 94 00	Survetöötlemata volfram, sh üksnes aglomeerimise teel saadud vardad ja latid	MT
		8104 11 00	Survetöötlemata magneesium magneesiumisisaldusega vähemalt 99,8 % massist	MT
		8104 19 00	Survetöötlemata magneesium, muud kui rubriigi 8104 11 00 alla kuuluvad tooted	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		8112 69 10	Survetöötlemata kaadmium; pulbrid	MT
		8108 20 00	Survetöötlemata titaan; pulbrid	MT
		8108 30 00	Titaanijäätmed ja -jäägid	MT
	82	Grupp 82	Mitteväärismetallist tööriistad, terariistad, lusikad ja kahvlid; nende mitteväärismetallist osad	T
	83	Grupp 83	Mitmesugused mitteväärismetallist tooted	T

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
S-16	84	ex grupp 84	Tuumareaktorid, katlad, masinad ja mehaanilised seadmed ning nende osad, v.a alamrubriikide 8401 10 00 ja 8407 21 10 tooted	MT
		8401 10 00	Tuumareaktorid (Euratom)	T
		8407 21 10	Ujuvvahendite käiturid, päramootorid, silindrite töömahuga kuni 325 cm^3	T
	85	ex grupp 85	Elektrimasinad ja -seadmed, nende osad; helisalvestus- ja taasesitusseadmed, telepildi ja -heli salvestus- ja taasesitusseadmed, nende osad ja tarvikud, v.a alamrubriikide 8516 50 00, 8519 20, 8519 30 00, rubriikide 8521, 8525 ja 8527, alamrubriikide 8528 49 00, 8528 59 ja 8528 69 – 8528 72, rubriigi 8529 ja alamrubriikide 8540 11 00 ja 8540 12 00 tooted	MT
		8516 50 00	Mikrolaineahjud	T
		8519 20	Müntide, paberraha, pangakaartide, žetoonide või muude maksevahenditega käitatavad seadmed; plaadimängijad	T
		8519 30 00		
		ex 8521	Videosignaalide salvestus- või taasesitusaparatuur, sisaldab või ei sisalda videotuunerit, v.a alamrubriigi 8521 90 00 tooted	T
		8521 90 00	Videosignaalide salvestus- või taasesitusaparatuur (v.a magnetlindiga); videosignaalide salvestus- või taasesitusaparatuur, sisaldab või ei sisalda videotuunerit (v.a magnetlindiga aparatuur)	MT
		8525	Ringhäälingu ja televisiooni saateaparaadid koos vastuvõtuseadme, helisalvestusseadme või taasesitusseadmega või ilma; telekaamerad; digitaalkaamerad ja salvestavad videokaamerad	T
		8527	Ringhäälingu vastuvõtuaparaadid, samasse korpusesse monteeritud helisalvestus- või taasesitusseadmete või ajanäitajaga või ilma nendeta	T
			Muud televisioonivastuvõtjata monitorid ja projektorid, v.a elektronkiiretoruga monitorid ning monitorid ja projektorid,	T
		8528 59		

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
		8528 69 – 8528 72	mis on otse ühendatavad rubriigi 8471 automaatse andmetöötlusseadmega ja ette nähtud koos sellega kasutamiseks; muud televisiooni vastuvõtuseadmed, mis sisaldavad või ei sisalda ringhäälingu raadiovastuvõtjat või heli- või videosalvestusseadmeid või heli- või videotaasesitusseadmeid, mis ei sisalda värvipildiga kuvarit ega ekraani, v.a monokromaatilise pildiga	
		8529	Osad, mida kasutatakse üksnes või peamiselt rubriikide 8524–8528 aparaatides	T
		8540 11 8540 12 00	Kineskoobid, sh videomonitoridele, värvipildiga või monokromaatilise pildiga	T
S-17a	86	Grupp 86	Raudtee- või trammivedurid, -veerem ning nende osad; raudtee- või trammiteeseadmed ja -tarvikud ning nende osad; mitmesugused mehaanilised (sh elektromehaanilised) liikluskorraldusseadmed	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
S-17b	87	ex grupp 87	Sõidukid, v.a raudtee- ja trammiteeveerem, ning nende osad ja tarvikud, v.a rubriikides 8702, 8703, 8704, 8705, 8706 00, 8707, 8708, 8709, 8711, 8712 00 ja 8714 nimetatud tooted	MT
		8702	Mootorsõidukid vähemalt kümne inimese veoks, sh juht	T
		8703	Sõiduautod ja muud mootorsõidukid peamiselt reisijateveoks (v.a rubriigis 8702 nimetatud), sh universaalid ja võidusõiduautod	T
		8704	Mootorsõidukid kaubaveoks	T
		8705	Eriotstarbelised mootorsõidukid, v.a sõidukid põhiliselt reisijate- või kaubaveoks (nt tehnoabiautod, autokraanad, tuletõrjeautod, betoonisegamisautod, tänavapühkimis- ja tänavakastmisautod, liikuvad töökojad, röntgeniautod)	T
		8706 00	Rubriikide 8701–8705 mootorsõidukite šassiid koos mootoriga	T
		8707	Rubriikide 8701–8705 mootorsõidukite kered (sh kabiinid)	T
		8708	Rubriikide 8701–8705 mootorsõidukite osad ja tarvikud	T
		8709	Tõste- ja teisaldusseadmeta iseliikuvad veokärud, mida kasutatakse tehastes, ladudes, sadamates ja lennujaamades lühikesteks kaubavedudeks; raudteejaama platvormil kasutatavad traktorid; eelnimetatud sõidukite osad	T
		8711	Mootorrattad (sh mopeedid) ja abimootoriga jalgrattad, külgkorviga või ilma; külgkorvid	T
		8712 00	Jalgrattad jm rattad (sh kolmerattalised veojalgrattad), mootorita	T
		8714	Osad ja tarvikud rubriikide 8711–8713 sõidukitele	T
	88	Grupp 88	Õhusõidukid, kosmoseaparaadid ja nende osad	MT
	89	Grupp 89	Laevad, paadid ja ujuvkonstruktsioonid	MT

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus	Tundlik/ mittetundlik
S-18	90	Grupp 90	Optika-, foto-, kino-, mõõte-, kontroll-, täppis-, meditsiini- ja kirurgiainstrumendid ning -aparatuur; nende osad ja tarvikud	T
	91	Grupp 91	Kellad ja nende osad	T
	92	Grupp 92	Muusikariistad; nende osad ja tarvikud	MT
S-20	94	ex grupp 94	Mööbel; madratsid, madratsialused, padjad ja muud täistopitud mööblilisandid; kokkupandavad ehitised, v.a rubriigi 9405 tooted	MT
		9405	Mujal nimetamata lambid ja valgustid, sh prožektorid, ning nende osad; mujal nimetamata sisevalgustusega sildid, valgustablood jms, külgeühendatud valgusallikaga, ja nende detailid	T
	95	ex grupp 95	Mänguasjad, mängud ja spordiinventar; nende osad ja tarvikud; v.a alamrubriikide 9503 00 35 – 9503 00 99 tooted	MT
		9503 00 35 – 9503 00 39	Muud mängukonstruktorid ja kokkupandavad mänguasjad	T
		9503 00 41 – 9503 00 49	Mänguasjad, mis kujutavad loomi või muid olendeid peale inimeste	T
		9503 00 55	Mängumuusikariistad, muusikalised mänguasjad	T
		9503 00 61 – 9503 00 69	Mosaiikpildid	T
		9503 00 70	Muud mänguasjad komplektide või valikutena	T
		9503 00 75 – 9503 00 79	Muud motoriseeritud mänguasjad ning mudelid	T
		9503 00 81	Mängurelvad	T
		9503 00 85	Metallist valatud minimudelid	T
		9503 00 87	Eelkõige laste jaoks ette nähtud kantavad interaktiivsed elektroonilised õppeseadmed	T
		9503 00 95 – 9503 00 99	Muud mänguasjad	T
	96	Grupp 96	Mitmesugused tööstustooted	MT

IV LISA

Artiklite 8 ***ja 33*** kohaldamise kord

1. Artikleid 8 ja artiklit 33 kohaldatakse juhul, kui asjaomase artikli lõikes 1 osutatud osakaal on suurem kui 47 %.

2. Artiklit 8 kohaldatakse III lisa GSP jaotiste S-2a, S-3 ja S-5 suhtes juhul, kui artikli 8 lõikes 1 osutatud osakaal on suurem kui 17,5 %.

3. Artiklit 8 kohaldatakse III lisa GSP jaotiste S-11a ja S-11b suhtes juhul, kui asjaomase artikli lõikes 1 osutatud osakaal on suurem kui 37 %.

V LISA

III peatüki kohaldamise kord

1. III peatüki kohaldamisel tähendab haavatav riik riiki, kelle seitsmesse suurimasse GSP jaotisse kuuluvate III lisas loetletud toodete import liitu moodustab viimase kolme järjestikuse aasta keskmise väärtuse alusel tema kõnealuses lisas loetletud toodete koguimpordi väärtusest rohkem kui 75 %, mis on piirmäär.

2. Artikli 9 lõike 1 punkti a kohaldamisel kasutatakse käesoleva lisa punkti 1 kohaldamiseks teavet, mis on kättesaadav artikli 10 lõikes 1 osutatud taotluse esitamisele eelnenud aasta 1. septembril.

3. Artikli 11 kohaldamisel kasutatakse käesoleva lisa punkti 1 kohaldamiseks teavet, mis on kättesaadav artikli 11 lõikes 2 nimetatud delegeeritud õigusakti vastuvõtmisele eelnenud aasta 1. septembril.

VI LISA

Asjaomased konventsioonid

A. ÜRO inimõiguste konventsioonid

1. Genotsiidi vältimise ja selle eest karistamise konventsioon (1948)
2. Rahvusvaheline konventsioon rassilise diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta (1965)
3. Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt (1966)
4. Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvaheline pakt (1966)
5. Konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta (1979)
6. Piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastane konventsioon (1984)
7. Lapse õiguste konventsioon (1989)
8. Lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokoll laste kaasamise kohta relvastatud konfliktidesse (2000)
9. Puuetega inimeste õiguste konventsioon (2006)

B. ILO töötajate õiguste konventsioonid

10. Sunniviisilise või kohustusliku töö konventsioon, nr 29 (1930)
11. Ühinemisvabaduse ja organiseerumisõiguse kaitse konventsioon, nr 87 (1948)
12. Konventsioon töötingimuste järelevalve kohta tööstuses ja kaubanduses, nr 81 (1947)
13. Organiseerumisõiguse ja kollektiivse läbirääkimisõiguse kaitse konventsioon, nr 98 (1949)
14. Konventsioon mees- ja naistöötajate võrdse tasustamise kohta võrdväärse töö eest, nr 100 (1951)
15. Sunniviisilise töö kaotamise konventsioon, nr 105 (1957)
16. Konventsioon, mis käsitleb kutsealal ja muus töövaldkonnas diskrimineerimise keelustamist, nr 111 (1958)
17. Konventsioon, mis käsitleb vanuse alammäära tööle lubamisel, nr 138 (1973)
18. Rahvusvaheliste tööstandardite täitmist edendavate kolmepoolsete konsultatsioonide konventsioon, nr 144 (1976)
19. Lapsele sobimatu töö ja muu talle sobimatu tegevuse viivitamatu keelustamise konventsioon, nr 182 (1999)

C. Kliimat ja keskkonnakaitset käsitlevad lepingud ja konventsioonid

20. Ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsioon (1973)
21. Osoonikihti kahandavate ainete Montreali protokoll (1987)
22. Ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli Baseli konventsioon (1989)
23. Bioloogilise mitmekesisuse konventsioon (1992)
24. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsioon (1992)
25. Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni Cartagena bioohutuse protokoll (2000)
26. Orgaaniliste püsisaasteainete piiramise Stockholmi konventsioon (2001)
27. Pariisi kokkulepe (2015)

D. Hea valitsemistava konventsioonid

28. Narkootiliste ainete ühtne konventsioon (1961)

29. Psühhotroopsete ainete konventsioon (1971)

30. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastane konventsioon (1988)

31. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni korruptsioonivastane konventsioon (2004)

32. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastane konventsioon (2000)

VII LISA

Ainult GSP+-ga hõlmatud toodete loetelu

Olenemata kaupade kombineeritud nomenklatuuri klassifitseerimise üldreeglitest, tuleb toodete kirjeldust pidada soovituslikuks ning tariifisoodustused määratakse kindlaks CN-koodidega. Kui esitatud on CN-koodid, millel on prefiks „ex“, määratakse tariifisoodustused kindlaks mõlema, CN-koodi ja kirjelduse põhjal.

Tärniga (*) märgistatud CN-koodiga tooted kantakse loetellu asjakohastes liidu õigusaktides ette nähtud tingimuste kohaselt.

Lihtsustamise huvides on tooted jaotatud gruppidesse. Neisse võivad kuuluda tooted, mille puhul ühise tollitariifistiku maksumäärade kohaldamine on peatatud.

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus
S-1a	02	ex 0208	Muu liha ja söödav rups, värske, jahutatud või külmutatud, v.a alamrubriigi 0208 40 20 tooted
	04	0409 00 00	Naturaalne mesi
S-1b	03	Grupp 3[1]	Kalad ja vähid, limused ja muud veeselgrootud
S – 2b	07	0710 80 85	Spargel
		0709 56 00	Trühvlid (*Tuber* spp.)
	08	0811 10	Maasikad
		0811 20	Vaarikad, põldmurakad, mooruspuumarjad, logani murakad, mustad, valged ja punased sõstrad ning karusmarjad
S-4a	16	1602 50 31 1602 50 95	Muud tooted või konservid veiselihast või rupsist, v.a kuumtöötlemata; segud kuumtöödeldud ja kuumtöötlemata lihast või rupsist
S-4b	17	1704[2]	Suhkrukondiitritooted (sh valge šokolaad), mis ei sisalda kakaod

[1] Alamrubriigi 0306 13 toodete puhul on tollimaksumäär 3,6 %.

[2] Alamrubriigi 1704 10 90 alla kuuluvate toodete puhul on koguselise tollimaksu ülemmäär 16 % tolliväärtusest.

GSP jaotis	Grupp	CN-kood	Kirjeldus
	20	2002	Tomatid, toiduks valmistatud või konserveeritud ilma äädika või äädikhappeta
		2005 80 00	Suhkrumais (*Zea mays var. saccharata*)
		2008 40 19	Mujal nimetamata pirnid, piirituselisandiga, kontaktpakendis netomassiga üle 1 kg, suhkrusisaldusega üle 13 % massist
		2008 40 31	Pirnid, piirituselisandiga, kontaktpakendis netomassiga kuni 1 kg, suhkrusisaldusega üle 15 % massist
		2008 40 51 – 2008 40 90	Pirnid, piirituselisandita
		2008 70 19	Mujal nimetamata virsikud, sh nektariinid, piirituselisandiga, kontaktpakendis netomassiga üle 1 kg, suhkrusisaldusega üle 13 % massist
		2008 70 51	Virsikud, sh nektariinid, piirituselisandiga, kontaktpakendis netomassiga kuni 1 kg, suhkrusisaldusega üle 15 % massist
		2008 70 61 – 2008 70 98	Virsikud, sh nektariinid, piirituselisandita
	22	2207	Denatureerimata etüülalkohol alkoholisisaldusega üle 80 % mahust või alla selle; denatureeritud etüülalkohol ja muud denatureeritud piiritusjoogid, mis tahes alkoholisisaldusega
S-6b	31	3102	Mineraalsed ja keemilised lämmastikväetised
S-15b	78	7801 10	Rafineeritud plii
		7801 91	Survetöötlemata plii, mis sisaldab muudest elementidest massilt valdavana antimoni, v.a rafineeritud plii

VIII LISA

VASTAVUSTABEL

Määrus (EL) nr 978/2012	Käesolev määrus
Artikkel 1	Artikkel 1
Artikli 2 punkt a	–
Artikli 2 punkt b	Artikli 2 punkt 1
–	Artikli 2 punkt 2
Artikli 2 punkt c	
–	Artikli 2 punkt 3
Artikli 2 punkt d	Artikli 2 punkt 4
Artikli 2 punkt e	Artikli 2 punkt 5
Artikli 2 punkt f	Artikli 2 punkt 6
Artikli 2 punkt g	Artikli 2 punkt 7
Artikli 2 punktid h ja i	–
Artikli 2 punkt j	Artikli 2 punkt 8
Artikli 2 punkt k	Artikli 2 punkt 9
–	Artikli 2 punktid 10 ja 11
Artikli 2 punkt l	Artikli 2 punkt 12
–	Artikli 2 punkt 13
Artikkel 3	Artikkel 3
Artikli 4 lõiked 1 ja 2	Artikli 4 lõiked 1 ja 2
Artikli 4 lõige 3	–
Artikkel 5	Artikkel 5
Artikkel 6	Artikkel 6
Artikkel 7	Artikkel 7
Artikkel 8	Artikkel 8
Artikli 9 lõige 1	Artikli 9 lõiked 1 ja 2
Artikli 9 lõige 2	–
–	Artikli 9 lõige 3
Artikkel 10	Artikkel 10
Artikkel 11	Artikkel 11
Artikkel 12	Artikkel 12

Määrus (EL) nr 978/2012	Käesolev määrus
Artikli 13 lõiked 1 ja 2	Artikli 13 lõiked 1 ja 2
–	Artikli 13 lõige 3
Artikkel 14	Artikkel 14
Artikli 15 lõiked 1−10	Artikli 15 lõiked 1−10
–	Artikli 15 lõige 11
Artikli 11 lõiked 11 ja 12	Artikli 15 lõiked 12 ja 13
Artikkel 16	Artikkel 16
Artikkel 17	Artikkel 17
Artikli 18 lõige 1	Artikkel 18
Artikli 18 lõiked 2 ja 3	–
–	Artikkel 19
–	Artikkel 20
–	Artikkel 21
–	Artikkel 22
Artikli 19 lõiked 1–12	Artikli 23 lõiked 1–12
–	Artikli 23 lõige 13
Artikli 19 lõige 13	Artikli 23 lõige 14
–	Artikli 23 lõige 15
Artikli 19 lõige 14	Artikli 23 lõige 16
–	Artikli 23 lõiked 17 ja 18
Artikkel 20	Artikkel 24
Artikkel 21	Artikkel 25
Artikkel 22	Artikkel 26
Artikkel 23	Artikkel 27
Artikkel 24	Artikli 28 lõiked 1–4
–	Artikli 28 lõige 5
Artikkel 25	Artikkel 29
Artikkel 26	Artikkel 30
Artikkel 27	Artikkel 31
Artikkel 28	Artikkel 32
Artikkel 29	Artikkel 33

Määrus (EL) nr 978/2012	Käesolev määrus
–	Artikkel 34
Artikkel 30	Artikkel 35
Artikkel 31	Artikkel 36
Artikli 32 lõige 1	Artikli 37 lõiked 1 ja 2
Artikli 32 lõige 2	–
–	Artikli 37 lõiked 3–5
–	Artikkel 38
Artikli 33 lõiked 1 ja 2	Artikli 39 lõiked 1 ja 2
–	Artikli 39 lõiked 3–5
–	Artikkel 40
Artikkel 34	Artikkel 41
Artikkel 35	Artikkel 42
–	Artikkel 43
–	Artikkel 44
Artikli 36 lõiked 1–3	Artikli 45 lõiked 1–3
–	Artikli 45 lõige 4
Artikli 36 lõiked 4 ja 5	Artikli 45 lõiked 5 ja 6
Artikkel 37	Artikkel 46
Artikkel 38	Artikkel 47
Artikkel 39	Artikkel 48
Artikkel 40	Artikkel 49
Artikkel 41	Artikkel 50
Artikli 42 lõiked 1 ja 2	Artikli 51 lõiked 1 ja 2
–	Artikli 51 lõige 3
Artikkel 43	Artikkel 52
I lisa, II, III ja IV lisa positiivne osa	I lisa
II, III ja IV lisa negatiivne osa	II lisa
V lisa	III lisa
VI lisa	IV lisa
VII lisa	V lisa
VIII lisa A ja B osa	VI lisa
IX lisa	III ja VII lisa

Määrus (EL) nr 978/2012	Käesolev määrus
X lisa	VIII lisa

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0115

Koerte ja kasside heaolu ja nende jälgitavus

Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse koerte ja kasside heaolu ja nende jälgitavust (COM(2023)0769 – C9-0443/2023 – 2023/0447(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2023)0769),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2, artiklit 114 ja artikli 43 lõiget 2, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C9-0443/2023),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 21. märtsi 2024. aasta arvamust[1],

– võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 10. detsembri 2025. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 60,

– võttes arvesse keskkonna-, rahvatervise ja toiduohutuse komisjoni arvamust,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni raportit (A10-0104/2025),

1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha[2];

2. võtab teadmiseks käesolevale resolutsioonile lisatud komisjoni avaldused, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teataja* C-seerias;

---

[1] ELT C, C/2024/3388, 31.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3388/oj.

[2] Käesolev seisukoht asendab 19. juunil 2025. aastal vastu võetud muudatusettepanekud (ELT C, C/2025/6280, 19.12.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/6280/oj).

3. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab oma ettepaneku, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

4. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

P10_TC1-COD(2023)0447

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 28. aprillil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…, mis käsitleb koerte ja kasside heaolu ja nende jälgitavust

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 43 lõiget 2 ja artiklit 114,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust[1],

pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega ▌,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[2]

[1] ELT C, C/2024/3388, 31.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3388/oj.
▌

[2] Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Elusloomad, sealhulgas ***koerad ja kassid***, on hõlmatud Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise lepingu) I lisaga ja on osa liidu ühisest põllumajanduspoliitikast ***ning nende heaolu tuleb kaitsta***. Koertele ja kassidele on liidus turg ja nendega kaubeldakse laialdaselt ka piiriüleselt. ***Liikmesriigid on võtnud kohustuse kaitsta lemmikloomi ja enamik neist*** on allkirjastanud ***13. novembri 1987. aasta*** lemmikloomade kaitse Euroopa konventsiooni***, mis sisaldab sätteid lemmikloomade aretamise, pidamise ja nendega kauplemise kohta***. On palju tõendeid koerte ja kasside ***turu*** ebaoptimaalse toimimise kohta liidus ning samuti nende loomadega ebaseadusliku kauplemise kohta liidus ning nende impordi kohta liitu ***tingimustes, mis kahjustavad nende heaolu***. ***Arvestades et loomad on aistimisvõimelised olendid, kellel on võime kogeda emotsioone ja valu ning suhelda,*** on seetõttu vaja kehtestada ettevõtetes aretatavate ja peetavate koerte ja kasside heaolu miinimumnõuded ning samuti rangemad nõuded ▌ koerte ja kasside jälgitavuse kohta.

(2) ***Lemmikloomadena peetavate koerte ja kasside arv liidus on viimastel aastatel märkimisväärselt suurenenud, mis tähendab, et need loomad on liidu kodanikele väga olulised. Loomade heaolu on liidu väärtus, mis on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 13, mille kohaselt pööravad liit ja selle liikmesriigid täit tähelepanu loomade kui aistimisvõimeliste olendite heaolule.***

(3) ***Liidus peetakse koeri ja kasse ning nendega ka kaubeldakse. Neil on omad ainulaadsed bioloogilised ja käitumuslikud vajadused.*** Koerte ja kasside aretamist, pidamist ja turuleviimist käsitlevate liidu heaolu sätete puudumine ning erinevad riiklikud normid, kui need on olemas, on ***mõnikord*** viinud selleni, et need loomad sünnivad, neid aretatakse, müüakse või antakse tasuta üle ***tingimustes, millel võivad nende heaolule olla tõsiselt kahjulikud tagajärjed***. Koerte ja kasside kaubanduslikele aretajatele ei kehti eri liikmesriikides võrdsed võimalused. Loomade heaolu tingimusi käsitlevad nõuded on liikmesriigiti väga erinevad. Need nõuded on üks peamisi tegureid, mis määrab kõnealuste ettevõtjate konkurentsivõime. Seetõttu on konkurents moonutatud. Rangeid nõudeid järgivad aretajad ja pidajad ei saa piiriülesel kauplemisel loomade heaolusse tehtud investeeringutelt õiglast tulu, kuna nad peavad konkureerima ettevõtjatega, kes saavad kasu ebapiisavatest loomade heaolu tingimustest, tekitades konkurentsi ning viies hindu ja standardeid alla.

(4) Samuti ei ole tarbijad koera või kassi võtmisel piisavalt kaitstud. Neid mõjutavad sageli ***koera või kassi*** aretamise ja pidamisega tegelenud ettevõtete halbade heaolutingimuste negatiivsed tagajärjed. Selliste negatiivsete tagajärgede hulka kuuluvad ▌ võetud koera või kassi tervise- ja käitumisprobleemid või geneetilised defektid.

(5) Seetõttu tuleks kehtestada loomade heaolu miinimumnõuded ettevõtetele, kes tegelevad koerte ja kasside aretamise, pidamise ja turuleviimisega. Sellised miinimumnõuded peaksid tagama sektori loogilise arengu, ***õiglased*** konkurentsitingimused ja piisava tarbijate kaitse, kindlustades samal ajal kõrgetasemelise loomade heaolu.

(6) Haldusabi ja -koostöö võrgustiku alla kuuluv lemmikloomavõrgustik hõlbustab liikmesriikidevahelist koostööd, aidates neil tuvastada ebaseaduslikud ettevõtted, likvideerida nendega seotud võrgustikud ning tagada kohaldatavate normide toimiv täitmine. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625[3] IV jaotisele tuleb käesoleva määruse rikkumise juhtudest teavitada lemmikloomavõrgustiku kaudu. See aitab tugevdada piiriülest koostööd ja teabevahetust, mis on oluline, et tegeleda teatava ebaseadusliku tegevuse riikidevahelise olemusega ning kaitsta loomade heaolu ja tarbijate huve kogu liidus.

---

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2017. aasta määrus (EL) 2017/625, mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ (ametliku kontrolli määrus) (ELT L 95, 7.4.2017, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/625/oj).

(7) Viimasel kümnendil on nõudlus ▌ lemmikloomadena peetavate koerte ja kasside järele märkimisväärselt kasvanud. Seetõttu on oluliselt suurenenud koerte ja kasside aretamine liidus ja nendega kauplemine liidu turul, sealhulgas müük ja tasuta üleandmine, ning import kolmandatest riikidest. Nende loomade heaolu käsitlevate nõuete puudumine liidus ja eri liikmesriikides kohaldatavate nõuete erinevused on põhjustanud märkimisväärses ulatuses ebaseaduslikku kauplemist ***ning eksitavate või ebaausate kaubandustavade järgimist, kusjuures koeri ja kasse hoitakse*** tingimustes, mis kahjustavad nende heaolu väga suurel määral.

(8) Jälgitavus on oluline, et tagada koerte ja kasside turu sujuv toimimine liidus ja kõrgetasemeline loomade heaolu, kuna ebaseaduslik kaubandus moonutab konkurentsi ning kontrolli puudumine ja kasumi maksimeerimise soov kahjustab tõsiselt loomade heaolu. Jälgitavusnõudeid on vaja ka selleks, et teha kindlaks koerte ja kasside päritolu ning vastutav isik, eelkõige juhul, kui ilmneb heaoluprobleem seoses mõne konkreetse loomaga.

(9) ***Tarbijate nõudluse suurenemine*** koerte ja ***kasside järele ning seda hõlbustav veebimüük on viinud vastuvõetamatute ja ebaseaduslike kaubandustavadeni, mis*** on kujunenud välja osaliselt seetõttu, et ei suudeta ***seostada looma ettevõttega, millest ta algselt pärineb***. ***Neid vastuvõetamatuid ja*** ebaseaduslikke kaubandustavasid seostatakse omakorda kontrollimata aretustavade ning koerte ja kasside kannatustega. Ei ole võimalik tagada, et ettevõtjad järgivad samu loomade heaolu nõudeid, ega saavutada siseturul ***õiglaseid*** konkurentsitingimusi seoses koerte ja kasside ***turuleviimisega***, kui puuduvad usaldusväärsed viisid teha kindlaks ***nende*** loomade päritolu. Seetõttu on hädavajalik tagada koerte ja kasside jälgitavus süsteemiga, mille abil identifitseeritakse ning registreeritakse koerad ja kassid ***ning milles sisalduvat teavet uuendatakse iga kord, kui konkreetse looma omanik või looma eest vastutav isik*** vahetub.

(10) On tõendeid selle kohta, et ebaseaduslikud kauplejad jätkavad sageli kaubandustegevust, esinedes lemmiklooma omanikena. 2022. ja 2023. aastal ellu viidud ELi kooskõlastatud meede, mis käsitles ebaseaduslikku kauplemist koerte ja kassidega, näitas, et koerte ja kasside liikumist kauplemise eesmärkidel esitletakse tavaliselt mittekaubandusliku liikumisena. Ka liidus müügiks olevate koerte ja kasside internetireklaamide uurimine on näidanud, et ebaseaduslikud kauplejad esinevad sageli lemmiklooma omanikena. Liidu hoiatus- ja koostöövõrgustikule esitatakse suur hulk teateid ebaseadusliku kauplemise kohta koerte ja kassidega, keda reklaamivad lemmikloomadena kauplejad, kes esinevad lemmiklooma omanikena või keda veavad liidus kauplejad, kes esinevad lemmiklooma omanikena. On vaja võidelda petturliku tegevuse vastu, mille käigus saadakse kasu halbade heaolutingimuste tõttu ja mis eksitab tarbijaid ning ohustab inimeste ja loomade tervist. Mõned liikmesriigid juba nõuavad, et kõik omanikud, sealhulgas lemmiklooma omanikud, identifitseeriksid ja registreeriksid kõik koerad ja kassid, kelle omanikud nad on, olenemata sellest, kas nad kavatsevad koeri või kasse turule viia. Koerte ja kasside riiklike jälgitavussüsteemide erinevused jätavad paratamatult ruumi ebaseaduslikele kaubandustavadele, mille vastu käesoleva määrusega soovitakse võidelda. Seetõttu on vaja laiendada identifitseerimis- ja registreerimiskohustust kõigile koera- ja kassiomanikele liidus. Kõnealused meetmed tagaksid võrdsed tingimused kõigile koerte ja kasside turuleviimisega seotud osalistele. Ühtlustatud jälgitavussüsteem aitaks ühtlasi hoida ära loomade heaolu standarditest kõrvalehoidmise ning võidelda eksitavate ja ebaausate kaubandustavade vastu turul, tugevdades võitlust ebaseadusliku koerte ja kassidega kauplemise vastu.

(11) ***Koerte ja kasside ebaseaduslik import*** väljastpoolt liitu on suurenenud. Koerte ja kasside liidus liikumist ja liitu sisenemist käsitlevad kehtivad liidu normid, näiteks ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/429***[4], ei sisalda piisavalt vahendeid selle ebaseadusliku kaubanduse ***ega sellest tingitud loomade heaolu probleemide*** tõkestamiseks. See tähendab, et on vaja kehtestada täiendavad normid, et ***võidelda pettuste ning*** koerte ja kassidega ***ebaseadusliku kauplemise vastu***. ▌

(12) Käesoleva ***määruse*** jälgitavussätted panustavad samuti rahvatervise kaitsesse loomade parema heaolu ***ja*** parema loomatervise ***ning*** loomahaiguste (millest mõned on zoonootilised) ülekandumise parema kontrolli kaudu, järgides terviseühtsuse põhimõtet.

---

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/429 loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks (loomatervise määrus) (ELT L 84, 31.3.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/429/oj).

(13) Nn viie valdkonna kontseptsioon (toitumine, füüsiline keskkond, tervis, käitumuslik mõju ja vaimne seisund) on töötatud välja, tuginedes teaduslikele tõenditele, et kirjeldada loomade heaolu eri mõõtmeid. See keskendub looma negatiivsete kogemuste puudumisele ja hõlmab ka positiivseid kogemusi. Käesolev määrus peaks seega põhinema nn viie valdkonna kontseptsioonil.

(14) Määrusega (EL) 2016/429 reguleeritakse loomataude, et vältida nende levikut liidus. ***Seetõttu ei käsitleta määruses (EL) 2016/429 otseselt loomade heaolu. Haiguste levik mõjutab siiski selgelt*** loomade tervist, mis on üks viiest valdkonnast. ***Kuigi käesolevas*** määruses ei käsitleta määruses (EL) 2016/429 loetletud taude, käsitletakse selles loomade heaolu. Käesolevas määruses käsitletakse koerte ja kasside terviseseisundit, mida mõjutavad mittenakkuslikud haigused, sealhulgas vigastused***, nagu traumad, ning rünnakutest põhjustatud hammustused loomadel või inimestel***, või loetellu kandmata taudid, mille on põhjustanud näiteks parasiidid ***Giardia ja Leishmania, nakatumine Leptospira bakteriga ning nahainfektsioonid nagu dermatofütoos ja sügelised (sarkoptoos). Lisaks võivad koerad ja kassid kanda selliseid organisme nagu antimikroobikumiresistentsed bakterid, millega võivad nakatuda ka inimesed***. ***Kuna jälgitavuse nõudel on kaks eesmärki – võidelda pettuste ja ebaseadusliku kauplemise vastu ning kaitsta rahvatervist –, on asjakohane laiendada jälgitavuse nõuet kõigile koera- ja kassiomanikele, sealhulgas ettevõtjatele, koeri ja kasse turule viivatele isikutele ning lemmiklooma omanikele.***

(15) Määruse (EL) 2016/429 kohaselt tuleb koerad ja kassid identifitseerida mikrokiibi abil, aga ainult juhul, kui neid veetakse ühest liidu liikmesriigist teise ***või nad sisenevad liitu***. Kõnealuse määrusega nõutud identifitseerimine ei ole täielikult ühtlustatud, kuna see ei hõlma mikrokiipe käsitlevaid täpseid nõudeid. Lisaks sellele ei nõuta kõnealuse määrusega, et liikmesriigid peaksid koerte ja kasside andmebaase. Seetõttu ***on käesolevas määruses sätestatud normide eesmärk täiendada määruses (EL) 2016/429 sätestatud norme, ning neid mitte korrata ega nendega kattuda***.

(16) Käesolevas määruses keskendutakse kahele elemendile. Sellega reguleeritakse turule viidavate koerte ja kasside aretus- ja pidamisnõudeid. Neid heaolunõudeid tuleks kohaldada aretusettevõtteid käitavatele ettevõtjatele, müügiettevõtetele ja varjupaikadele, samuti ettevõtjatele, kes paigutavad koeri või kasse hoiukodudesse ja vastutavad nende eest. Neid nõudeid ei tuleks kohaldada isikutele, keda ei käsitata ettevõtjatena. Lisaks sätestatakse käesolevas määruses koerte ja kasside jälgitavuse nõuded. Kõik koera või kassi omanikud, sealhulgas ettevõtjad, lemmiklooma omanikud ja muud füüsilised või juriidilised isikud, peaksid olema kohustatud oma koerad ja kassid identifitseerima ja need registreerima selleks loodud koostalitlevates riiklikes andmebaasides. Ettevõtjad ja muud füüsilised või juriidilised isikud, kes viivad koeri ja kasse turule, peaksid olema kohustatud esitama selle teabe koera või kassi turuleviimisel.

(17) Digivahendite väljatöötamine ja kasutamine loomatervise ja loomade heaolu valdkonnas toob palju kasu, suurendades muu hulgas tegevuse tõhusust, muutes andmete kogumise kättesaadavamaks ja usaldusväärsemaks ning parandades jälgitavust ja regulatiivset järelevalvet. Käesolev määrus sisaldab mitut digilahendust, mille eesmärk on parandada koerte ja kasside jälgitavust kogu liidus. Nende meetmete eesmärk on hõlbustada asjakohaste andmete agregeerimist ja edastamist pädevatele asutustele, tagades seeläbi käesoleva määruse täitmise järjepideva tagamise. Ühtlasi aitavad meetmed ametiasutustel koguda uusi teadmisi ning võidelda mõjusamalt pettuste vastu ja seda koordineerida. Lisaks aitavad need huvitatud ostjatel teha koera või kassi võtmise ajal teadlikke otsuseid.

(18) Koerte ja kasside ***turuleviimine*** kas tasu eest või tasuta mõjutab siseturgu. Seetõttu tuleks pettuste vältimiseks tagada ***nende koerte ja kasside*** jälgitavus, kellega liidu turul kaubeldakse, ning ***koerte ja kasside*** pidamist aretusettevõtetes, ***müügiettevõtetes,*** varjupaikades ***ja hoiukodudes*** peaksid reguleerima üksikasjalikud normid.

(19) Et tagada koerte ja kasside turu sujuv toimimine ning aidata kaasa lemmikloomade sektori mõistlikule arengule tervikuna, tuleks käesolevas määruses sätestada nõuded koerte ja kasside aretamise, pidamise ja liidu turule viimise kohta. Need tegevused on seotud kaupade ja teenuste korrapärase pakkumisega turul kas tasu eest või tasuta. Kasumi teenimise kavatsus ja ettevõtja õiguslik või majanduslik seisund ei ole otsustavad. Oluline on see, kas tegevus toimub kutsealases või ärilises kontekstis. Sõjaväe-, politsei- või tolliasutused, kes aretavad või peavad koeri oma ametlike teenistuste tarbeks, on teises olukorras, kuna nad ei tegele loomade aretamise või pidamisega nende turuleviimise eesmärgil. Lemmiklooma omanikke, kes juhuti ja ebakorrapäraste ajavahemike tagant loovutavad koera või kassi ilma looma internetis reklaamimata, ei tohiks käsitada nende loomade turuleviijana. See tähendab näiteks, et kuni ühe pesakonna loovutamist 24 kuu jooksul pereliikmetele või naabritele ei käsitata käesoleva määruse kohaldamisel turuleviimisena.

(20) Koerte ja kasside pidamine kokkuleppel omanikuga, näiteks lemmikloomade hoiulevõtmine, on ***lühiajaline*** ja kohalik tegevus ning see ei mõjuta märkimisväärselt ***turgu***. ***Kuna selline tegevus ei hõlma turuleviimist, ei ole vaja seda käesoleva määrusega reguleerida. Samamoodi ei pea koeri ega kasse turuleviimise eesmärgil hoiupaigad. Erinevalt varjupaikadest pakuvad nad leitud koerale või kassile erakorralist majutust ja hoiavad looma lühiajaliselt enda juures, kuniks omanik loomale järele tuleb.***

(21) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2010/63/EL[5] reguleeritakse teaduslikul eesmärgil loomade, sealhulgas koerte ja kasside pidamist, aretamist ja tarnimist. ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/6[6] reguleeritakse veterinaarravimite kliinilisi uuringuid, mille käigus kasutatakse loomi, sealhulgas koeri ja kasse.*** Koerad ja kassid, keda ***kavatsetakse kasutada või kasutatakse*** teaduslikul eesmärgil, ***ning veterinaarravimite müügiloa saamiseks vajalike kliiniliste uuringute jaoks kasutatavad koerad ja kassid*** tuleks seega käesoleva määruse kohaldamisalast välja arvata. ***Põllumajandusettevõtetes ja nende ümbruses vabalt ringi liikuvad hulkuvad kassid on sageli kasulikud, hoides põllumajandusettevõttes näriliste populatsioone kontrolli all. Põllumajandustootjad, kes annavad sellistele kassidele toitu ja varju kahjuritõrje eesmärgil, tuleks samuti käesoleva määruse kohaldamisalast välja jätta, tingimusel et nad ei ole ettevõtjad ega vii neid kasse turule.***

---

5 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. septembri 2010. aasta direktiiv 2010/63/EL teaduslikel eesmärkidel kasutatavate loomade kaitse kohta (ELT L 276, 20.10.2010, lk 33, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2010/63/oj).

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2019/6, mis käsitleb veterinaarravimeid ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2001/82/EÜ (ELT L 4, 7.1.2019, lk 43, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/6/oj).

(22) Käesoleva määruse kohaldamise tulemusena hõlmatakse suur arv koeri ja kasse üksikasjalike heaolu käsitlevate normidega esimest korda, mis võimaldab neile paremaid elamistingimusi. Kuid ***mõningatel juhtudel võib see ettevõtjatele kaasa tuua märkimisväärseid kulusid. Võimalik heaoluga seotud probleemide risk kasvab vastavalt sellele, mida suurem on ettevõttes aretatavate või peetavate koerte või kasside arv. Seetõttu on proportsionaalsuse huvides asjakohane eelnimetatut arvesse võtta ja eristada eri suurusega ettevõtteid. Üldisi heaolupõhimõtteid ja teatavaid heaolunõudeid tuleks kohaldada kõigi ettevõtete suhtes, olenemata kasvatatavate pesakondade arvust või peetavate koerte või kasside arvust. Ulatuslikumaid ja üksikasjalikumaid heaolunõudeid tuleks kohaldada üksnes teataval arvul koeri või kasse pidavate või turule viivate ettevõtete suhtes. Sellise käsituse puhul võetakse arvesse finantskoormust, mis tuleneb ulatuslikumate ja üksikasjalikumate heaolunõuete täitmisest, näiteks kulukad struktuursed investeeringud.***

(23) ***Käesolevas määruses tuleks kehtestada künnised aretusettevõtetele, varjupaikadele ja hoiukodudele, kelle suhtes kohaldatakse üksikasjalikke loomade heaolu käsitlevaid nõudeid.*** Isegi kui aretustegevus toimub kodumajapidamistes, ***nagu*** see on sageli ▌ mitmesuguste kaubanduslike aretajate puhul***, tuleks nende künniste ületamisel kohaldada kõiki käesoleva määruse kohaseid loomade heaolu käsitlevaid nõudeid. Võttes arvesse müügiettevõtete eranditult ärilist olemust, ei ole vaja neile künniseid kehtestada ning käesoleva määruse nõudeid tuleks kohaldada kõigi müügiettevõtete suhtes, olenemata peetavate koerte või kasside arvust.***

(24) Praegu puuduvad teatavat liiki müügiettevõtetes asjakohased materiaalsed tingimused, et tagada seal peetavate koerte ja kasside heaolu. Näiteks osades lemmikloomapoodides peetakse koeri või kasse läbipaistvate külgedega väikestes konteinerites ja koertel puudub vajalik ligipääs õuele. Sellistes ettevõtetes eksponeeritavad koerad ja kassid elavad stressirohkes keskkonnas. Ühtlasi suurendab selline teguviis potentsiaalsete tarbijate impulssostude riski. Käesoleva määruse eesmärk on tõhustada müügiettevõtetes peetavate koerte ja kasside kaitset, ajakohastades nende suhtes kohaldatavaid heaolustandardeid, eelkõige keelates koerte ja kasside pidamise konteinerites, tagades koertele õues viibimise võimaluse, kehtestades minimaalsed ruuminõuded ja kohustuse võimaldada koertel ja kassidel sotsialiseerida liigikaaslaste ja inimestega. Selle eesmärk on tagada, et pärast nõuete kohaldamist on kõigis müügiettevõtetes kehtestatud struktuurid ja tavad, millega tagatakse kõrgetasemeline loomade heaolu.

(25) Kuigi teatavate aretusettevõtete tegevust juhivad ametlikud aretajad, kes järgivad loomapidamise rangeid nõudeid, pärineb suur osa liidu turule viidavatest ***koertest ja kassidest*** „hallil turul“ tegutsevatelt ja nõuetele mittevastavatelt aretajatelt, kes ei taga aretatavatele koertele ja kassidele piisaval tasemel heaolu. See põhjustab ebaõiglast konkurentsi neile aretajatele, kes järgivad loomade heaolu rangeid nõudeid. Seetõttu on vaja kehtestada loomade heaolu üksikasjalikud normid kõigile aretusettevõtteid käitavatele ettevõtjatele.

(26) Koeri ja kasse ***viivad liidu turule*** eri liiki ettevõtjad, kes viivad ellu erinevat tegevust. Lisaks kaubanduslikele aretajatele on olemas teatavad ***müügiettevõtted***, kuhu tavaliselt tuuakse kokku ja kus hoitakse müügiks ***või kogumiseks*** muudes ettevõtetes sündinud ja aretatud koeri ja kasse. Mõnel juhul on nende ***koerte ja kasside*** kaitse ebapiisav ja praegu ei kohaldata nendele ettevõtetele ühiseid loomade heaolu standardeid. Võttes arvesse, et ***müügiettevõtted*** on kaubanduslikud ettevõtjad, kes viivad turule koeri ja kasse, on vaja kohaldada nende ettevõtete suhtes käesoleva määruse nõudeid.

(27) Varjupaiku ***käitavad*** era- ja avalik-õiguslikud ettevõtjad või mittetulundusühendused, kes koguvad ja peavad ***soovimatuid või*** hulkuvaid koeri ja kasse või varem kellegi omandis olnud ***koeri ja kasse***, kes on eksinud, ära võetud või hüljatud. Vahel suureneb ▌ kontrollimatu paljunemise või ülearetuse tagajärjel hulkuvate koerte ja kasside arv, kes jõuavad lõpuks varjupaikadesse. Olenevalt nende päritolust võivad ***need koerad ja kassid*** olla tõupuhtad või segatõulised ja nende ***koerte ja kasside*** hulka võivad kuuluda varjupaigas paljunemise käigus tekkinud pesakonnad. Varjupaigad võivad pidada palju ***koeri ja kasse*** ja neid müüa või pakkuda äraandmiseks või otsida neile uue kodu, vahel tasuta või tekkinud mõistlike kulude hüvitamise tingimusel.

(28) Hoolimata ühelt poolt ***aretusettevõtete ja müügiettevõtete*** ning teiselt poolt varjupaikade ja hoiukodude tegevuse erinevustest ***viivad*** nad kõik koeri ja kasse liidu ***turule***. Seega kattub nende tegevus teataval määral, eelkõige nõudluse tasandil. Kui tarbijad tahavad saada endale koera või kassi, siis valivad nad aretajalt kas otse või ***müügiettevõtte*** kaudu looma ostmise või varjupaigast või hoiukodust looma võtmise vahel ▌. Üks oluline tegur koera või kassi valimisel on käitumis- või muud probleemid, mis ***koeral või kassil*** ilmnevad, kuna teda on hoitud ebapiisavates heaolutingimustes, ning mis võivad vähendada looma sobilikkust lemmikloomana pidamiseks, olenemata sellest, kas looma on peetud ▌ aretusettevõttes, ***müügiettevõttes*** või varjupaigas või hoiukodus. Võttes lisaks arvesse, et loomadega kauplevad ka vahendajad ning nad teevad seda peamiselt interneti kaudu, ei pruugi tarbijad olla enne koera või kassi võtmist kursis, kas loom on pärit varjupaigast, hoiukodust, aretaja juurest või ***müügiettevõttest***. ***Sellise teabe andmine võib aidata tarbijatel teha teadlikke ja vastutustundlikke valikuid.*** On tõendeid selle kohta, et varjupaikadest liidu turule viidud ***koerte ja kasside*** arv on märkimisväärne, eelkõige kasside puhul. Samuti on tõendeid selle kohta, et ***koeri ja kasse antakse*** teatavates liikmesriikides varjupaikadest ▌ üle lemmiklooma omanikele teistes liikmesriikides, eelkõige koerte puhul. Selleks et tagada käesoleva määruse eesmärgi saavutamine, mis seisneb koerte ja kasside ***turu*** sujuvas toimimises, ning sektori mõistlik areng, tagades samal ajal kõrgetasemelise loomade heaolu, on vaja kohaldada käesoleva määruse teatavaid nõudeid varjupaikade suhtes, kus peetakse teatavat minimaalset hulka ***koeri ja kasse***, olenemata sellest, kas ***neid viiakse liidu turule tasu eest,*** loovutatakse tasuta või mõistlike kulude hüvitamise tingimusel. Kuid proportsionaalsuse kaalutlustel ja võttes arvesse, et varjupaikade ja hoiukodude tegevus erineb muude ettevõtjate tegevusest ning ***on avalikes huvides***, ***ei tohiks*** varjupaikade ja hoiukodude suhtes kohaldada käesoleva määruse teatavaid sätteid, sealhulgas ***teatavaid minimaalseid ruuminõudeid***.

(29) Liikmesriigid on täheldanud, et ettevõtjad, kes vastutavad soovimatute, hüljatud, hulkuvate, kaotatud või konfiskeeritud koerte või kasside eest, kasutavad üha enam hoiukodusid. Kuna hoiukodudes peetavate koerte ja kasside arv võib mõjutada koerte ja kasside turgu, peaksid hoiukodud olema käesoleva määrusega hõlmatud. Ettevõtjad, kes paigutavad koeri või kasse hoiukodudesse, peaksid vastutama selle eest, et need kodud vastavad käesolevas määruses sätestatud nõuetele. Seda on võimalik tagada muu hulgas ettevõtja ja hoiupere vahel lepingulise suhte loomisega.

(30) Kuna hoiukodud on oma olemuselt kodumajapidamised, mille võimekus koeri ja kasse majutada on piiratud, ei tohiks ettevõtjad paigutada ühte hoiukodusse suurt hulka koeri ega kasse. Seepärast on asjakohane kehtestada ühes kodus ajutiselt hoitavate koerte ja kasside maksimaalne arv. See on ka põhjus, miks hoiukodude suhtes tuleks kohaldada üksnes üldisi heaolupõhimõtteid ja -nõudeid ning ainult mõningaid konkreetseid heaolunõudeid.

▌ ▌

(31) Kuna ***määrust (EL) 2017/625 kohaldatakse ametliku kontrolli suhtes, mida tehakse selleks, et kontrollida vastavust loomade heaolu nõuete valdkonna normidele, mis hõlmavad koerte ja kasside heaolunõudeid, näiteks käesolevas määruses sätestatud nõudeid, on käesolevas määruses asjakohane kohaldada määruses (EL) 2017/625*** sätestatud pädevate asutuste määratlust, et tagada kooskõla loomade ▌ heaolu käsitlevate ametlike kontrollide suhtes kohaldatavate normidega.

(32) Kuna käesolev määrus on näide loomade heaolunõudeid käsitlevast liidu tasandi õigusaktist, millele viidatakse määruse (EL) 2017/625 artikli 1 lõike 2 alapunktis f, kohaldatakse lisaks käesolevas määruses sätestatud nõuetele määruse (EL) 2017/625 nõudeid. Eelkõige on liikmesriigid määruse (EL) 2017/625 kohaselt kohustatud esitama aastaaruande eelmisel aastal tehtud ametlike kontrollide kohta. See kohustus peaks hõlmama ametlikke kontrolle, mida tehakse koerte ja kasside heaolu ja jälgitavuse normide täitmise kontrollimiseks. Komisjoni rakendusmääruses (EL) 2019/723[7] sätestatud standardvormi, mida liikmesriigid peavad kõnealuseks aruandluseks kasutama, tuleks ajakohastada, et võtta arvesse käesolevat määrust.

[7] Komisjoni 2. mai 2019. aasta rakendusmäärus (EL) 2019/723, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 rakenduseeskirjad seoses liikmesriikide esitatavate aastaaruannete puhul kasutatava standardvormi näidisega (ELT L 124, 13.5.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2019/723/oj).

(33) Käesoleva määruse kohaste heaolunõuete rakendamisel võiks ettevõtjad lähtuda terviseühtsuse põhimõttest. Määrus (EL) 2019/6 sisaldab põhjalikke nõudeid, et tagada loomade puhul antimikroobikumide mõistlik kasutamine. Et tegeleda antimikroobikumiresistentsuse riskidega, tagades samal ajal loomade tervise ja heaolu ranged standardid, kohaldatakse neid nõudeid ka aretusettevõtetes, müügiettevõtetes ja varjupaikades peetavate koerte ja kasside suhtes. On oluline, et veterinaararstid võtaksid neid elemente arvesse loomade heaolu hindamiseks tehtavatel nõustavatel kontrollkäikudel.

(34) On tõendeid selle kohta, et liidu territooriumil toimuvate ja kohati piiriülese laadiga tegevuse tagajärjel kannatavad koerad ja kassid nii füüsiliselt kui ka vaimselt, mis võib mõnel juhul viia surmani. Tähelepanuväärne näide on koertevõitlus. Käesoleva määrusega keelatakse ettevõtjatel osaleda mis tahes tegevuses, mis põhjustab nende hoole all olevatele koertele ja kassidele kannatusi.

(35) Selleks et tagada käesoleva määruse nõuetekohane täitmine, on hädavajalik, et pädevad asutused saaksid teha kindlaks ettevõtted, kelle suhtes nende ametlikke kontrolle kohaldatakse. Seega on vaja, et koeri ***või*** kasse ettevõtetes pidavad ettevõtjad teavitaksid oma tegevusest pädevaid asutusi ***ning et pädevad asutused peaksid nende ettevõtete ajakohastatud registrit***. ***Ettevõtjate halduskoormuse vähendamiseks peaks pädevad asutused kasutama sel eesmärgil määruse (EL) 2016/429 alusel ettevõtete registrisse kantud teavet või andmeid.***

(36) Hästi koolitatud ja oskuslikud töötajad on hädavajalikud loomade heaolu parandamiseks ***ettevõtetes***. ***Nendel töötajatel peavad olema teadmised*** asjasse puutuva liigi peamistest käitumismustritest ja vajadustest. Et vältida koertele ja kassidele füüsiliste ja vaimsete kannatuste tekitamist, peaks loomahooldajatel olema teadmised ja oskused loomade heaolu valdkonnas kooskõlas nende ülesannetega ***ning koerte ja kassidega***, kellega nad kokku puutuvad. ***Koerte ja kasside puhul hõlmab toimiv loomadega tegelemine selliseid meetodeid nagu operantne tingimine ja positiivne kinnitamine, mis edendavad stressivaba keskkonda. Loomade heaolu valdkonna teadmisi ja oskusi tuleks omandada hariduse, koolituse või töökogemuse kaudu. Kuna varjupaigad sõltuvad sageli vabatahtlike tehtavast tööst ja kuna praktikandid läbivad nendes asutustes sageli praktilise koolituse, ei tohiks varjupaikades tegutsevatelt vabatahtlikelt ja praktikantidelt nõuda formaalharidust, koolitust ega töökogemust, tingimusel et neid juhendab pädev loomahooldaja.***

(37) Et tagada koerte ja kasside heaolu ettevõttes, peaks vähemalt üks looma hooldaja saama käesoleva määruse nõuetele ja asjakohasel juhul täiendavatele riiklikele nõuetele vastavat koolitust ning tal peaksid olema teadmised ajakohastatud teaduslikest ja tehnilistest soovitustest. Ettevõtja peaks tagama, et koolitusel osalenud hooldaja jagab omandatud teadmisi ettevõttes ka teiste hooldajatega. Komisjon peaks võtma vastu rakendusaktid, milles sätestatakse sellise koolituse miinimumnõuded. Komisjonil on võimalus luua määruse (EL) 2017/625 artikli 95 alusel koerte ja kasside heaolu Euroopa Liidu referentkeskus, et anda pädevatele asutustele käesoleva määruse täitmise tagamiseks tehtavate ametlike kontrollide raames tehnilist ja teaduslikku nõu. Nimetatud koerte ja kasside heaolu Euroopa Liidu referentkeskus võiks pärast komisjoniga kooskõlastamist avaldada soovitusi ja koolitusmaterjalide näiteid kooskõlas rakendusaktides sätestatud miinimumnõuetega ning võttes arvesse kõige ajakohasemaid teaduslikke ja tehnilisi teadmisi.

(38) ***Pädevad asutused, kes vastutavad koolituste kättesaadavuse ja piisava kvaliteedi tagamise eest, võiksid teha koostööd teiste asjaomaste asutuste, veterinaarühingute ja haridusasutustega, et töötada välja kvaliteetsed teaduspõhised koolitusprogrammid.***

(39) Võttes arvesse asjaolu, et loomade heaolu hõlmab nende tervist, on veterinaararstid parimad isikud, et anda ettevõtjatele nõu eesmärgiga parandada loomade heaolu ettevõtetes. ***Seetõttu peaks ettevõtetesse, kus peetakse teatavat künnist ületaval arvul*** koeri ja kasse***, tegema*** loomade heaolu ***kontrollkäigu veterinaararst käesoleva määruse esimesel kohaldamisaastal või esimese aasta jooksul, mis järgneb uuest ettevõttest teavitamisele***.

(40) Heaolu huvides tuleks koerte ja kasside elu lõpetada alati viisil, mis põhjustab asjaomasele koerale või kassile minimaalselt valu ja stressi. Veterinaararste õpetatakse hindama looma seisundit ja vajaduse korral looma eutaneerima. Ettevõtjad peaksid konsulteerima veterinaararstiga ning veterinaararst peaks koera või kassi eutaneerima põhimõtteliselt ettevõtja eelneval nõusolekul. Hädaolukordade või õnnetuste korral, kui veterinaarabi ei ole kättesaadav, peaks liikmesriikidel olema õigus lubada koera või kassi elu lõpetada väljaõppe saanud pädeval isikul, tingimusel et kasutatav meetod lõpetab looma elu hetkega.

(41) Teatavad aretusstrateegiad põhjustavad probleeme koerte ja kasside heaolule. Kui valida teatavad geneetilised omadused esteetilistel või muudel turustamise kaalutlustel, võidakse luua ja tulevastele põlvkondadele edasi anda ka loomade heaolu seisukohast soovimatuid omadusi. Seega peaksid ettevõtjad võtma meetmeid, mille eesmärk on tagada, et nende aretusstrateegiad ei põhjusta selliseid negatiivseid tagajärgi koerte ja kasside heaolule. ***Eelkõige võivad turunduseesmärkidest ajendatud aretusstrateegiad viia selleni, et teatavat liiki koertele ja kassidele luuakse liialdatud välimikuomadused. Kuna sellised liialdatud välimikuomadused võivad neile koertele ja kassidele põhjustada olulisi terviseprobleeme, peaksid aretajad need isendid aretusprogrammidest välja jätma.***

(42) Esteetilise suunitlusega üritustel, näitustel ja võistlustel on mõju turuvõimalustele ning koerte ja kasside hindadele. Keha moonutamine ja teatavad aretusstrateegiad, mille tulemuseks on liialdatud välimikuomadustega koerad või kassid, võivad esteetilise suunitlusega üritustel, näitustel ja võistlustel konkureerivatele aretajatele kasulikud olla. Selliste ürituste, näituste ja võistluste korraldamine ja nendel osalemine võib olla ajendatud muudest teguritest kui loomade heaolu, näiteks esteetilistest standarditest, mille eesmärk on reklaamida teatavaid tõuge ja füüsilisi tunnuseid. Tagamaks, et aretajad seavad esikohale nende poolt paljundatavate koerte ja kasside heaolu ning et loomadel ei tekiks liialdatud välimikuomadusi või et nende keha ei moonutataks ebatervete esteetiliste standardite saavutamiseks, ei tohiks aretusettevõtteid ja müügiettevõtteid käitavad ettevõtjad ning selliste ürituste, näituste ja võistluste korraldajad kasutada ega neile üritustele, näitustele ega võistlustele kaasata koeri ja kasse, kes on liialdatud välimikuomadustega või kelle keha on moonutatud.

(43) Teaduslikud tõendid näitavad, et sugulusaretus avaldab loomade ▌ heaolule märkimisväärset negatiivset mõju. Koerte ja kasside sugulusaretus ***vanemate ja järglaste vahel, vendade ja õdede vahel, poolvendade ja -õdede vahel ning vanavanemate ja lapselaste vahel tuleks*** keelata, kuna see suurendab pärilike häirete ilmnemist ja kahjustab immuunsüsteemi toimimist, mis mõlemad mõjutavad negatiivselt koerte ja kasside ▌ heaolu. ***Sugulusaretus võib siiski olla vajalik piiratud genofondiga kohalike tõugude säilitamiseks. Seepärast peaks pädeval asutusel olema õigus anda sellistel juhtudel vastav luba.***

(44) Ristamist metsloomaliikidega ei tohiks soodustada, kuna ristandid ei ole nii kodustatud kui koerad ja kassid. Võttes arvesse märkimisväärseid raskusi selliste ristandite käitumuslike erivajaduste rahuldamisel ning nende ebamugavust või kannatusi, tuleks selliste ristandite tõuaretus keelata.

(45) Euroopa Toiduohutusamet (EFSA) andis tehnilist ja teaduslikku abi mitmes küsimuses, mis on seotud pidamisalade, tervise ja valu tekitavate protseduuridega aretusettevõtetes peetavate koerte ja kasside puhul. Käesolevas määruses võetakse arvesse EFSA soovitusi pidamisalade tüübi ja seal liikumise, pidamisalade temperatuuri ja valguse ning tervise ja valu tekitavate kirurgiliste protseduuride kohta.

(46) Teaduslikud tõendid toovad esile söötmise, jootmise, pidamisalade, tervishoiu, käitumuslike vajaduste rahuldamise tähtsuse ning valu tekitavate tavade tõkestamise olulisuse koerte ja kasside heaolu huvides. Seetõttu on hädavajalik, et neid koerte ja kasside pidamise aspekte reguleeritaks üksikasjalikult.

(47) Teaduslikud tõendid näitavad selgelt, et koertel ja kassidel peab olema piisavalt ruumi loomulikult käituda ja omavahel tavapäraselt sotsiaalselt läbi käia. See ei ole võimalik, kui loomi hoitakse eraldatult ja eelkõige, kui neid hoitakse ***konteinerites***. Koerte ja kasside ***konteinerites*** pidamine tuleks seega keelata***, välja arvatud juhul, kui seda on vaja loomade transpordiks või üksikute koerte ja kasside lühiajaliseks isoleerimiseks, üritustel, näitustel ja võistlustel osalemise ajal, vähenenud termoreguleerimisvõimega kutsikate või kassipoegade puhul või oma emaga koos peetavate kutsikate või kassipoegade jaoks, tingimusel et minimeeritakse stressi, välditakse äärmuslikest temperatuuridest tingitud kannatusi ning loomal on võimalik seista, ümber pöörata ja lamada loomulikus asendis***.

(48) ***Koertele ja kassidele tuleks tagada kindel puhkekoht koos võimalusega pikali heita ja end turvaliselt tunda. Puhkekoht peaks olema puhas ja kuiv ning kaetud näiteks pehmete materjalidega, nagu matt, tekk või muu sobiv materjal, et tagada mugavus ja kehale hea tugi. Puhkekoht peaks olema piisavalt suur, et loom saaks seista, ümber pöörata ja lamada loomulikus asendis. Kõik sama ruumi jagavad koerad või kassid peaksid saama puhata samal ajal.***

(49) ***Paaritumist, mille puhul isas- ja emasloomad suhtlevad omavahel looduslikult, mõjutavad mitmed tegurid, sealhulgas hormonaalne tsükkel, käitumine ja ajastus. Seega on koerte või kasside liikumisvõimaluse piiramine paaritumise ajal vastuolus nende loomuliku käitumisega ja kahjustab nende heaolu. Ettevõtjad ei tohiks koeri ega kasse paaritumise ajal füüsiliselt kinni hoida. Selle asemel peaksid ettevõtjad leidma eduka paaritamise soodustamiseks muu võimaluse, näiteks optimeerima paaritamise aega.***

(50) Ettevõtja võib veterinaararsti nõuande alusel ning koera või kassi konkreetset olukorda arvesse võttes otsustada kontrollida paljunemist kirurgiliste või mittekirurgiliste vahendite abil. Valu vältimiseks peaks kirurgilise steriliseerimise protseduuri tegema veterinaararst või isaste kasside puhul, kui liikmesriik seda lubab, litsentseeritud veterinaarõde, kasutades anesteesiat ja pikaajalist analgeesiat.

(51) Pikaks ajaks kinnisidumine tuleks keelata, kuna see võib märkimisväärselt kahjustada loomade heaolu. Seda võib seostada liikumishäirete suurema esinemisega, võimetusega mugavalt lebada või puhata ja normaalse käitumise probleemidega.

(52) Koertele ja kassidele loomuliku käitumise võimaldamiseks piisava ruumi tagamine on väga oluline. Samal põhjusel tuleks konteinereid kasutada üksnes erakordsetes olukordades, näiteks agressiivsete koerte või kasside ***lühiajaliseks*** isoleerimiseks või nende vedamiseks veterinaararsti juurde. Koerte ja kasside eluruumides peaks samuti olema ▌ juurdepääs loomulikule valgusele, mida täiendatakse vajaduse korral tehisvalgustusega, et soodustada loomade loomulikku ööpäevarütmi. ***Kutsikate arengu paremaks toetamiseks võib vähemalt viie nädala vanuseid loomi lasta teatavaks ajaks turvalisele välialale, võttes arvesse kutsikate individuaalseid vajadusi ning ilmastikutingimusi. Et rahuldada*** nende vajadust liikuda, sotsialiseeruda ning käituda muul neile omasel viisil***, tuleks üle kaheksa nädala vanustele koertele tagada võimalus viibida õues***. ***Sellistele koertele tuleks tagada ohutu võimalus viibida iga päev kokku vähemalt üks tund õues või käia jalutamas***.

(53) Et mitte kahjustada emaste koerte ja emaste kasside heaolu ning eelkõige vältida tiinusega seotud komplikatsioone***, ei tohiks neid paaritada enne suguküpseks saamist***. Et võimaldada neil tiinusest ja imetamisest füüsiliselt taastuda, tuleks emaseid koeri ja kasse uuesti paaritada alles pärast piisava aja möödumist. Kuid selleks et vältida emaste koerte ja emaste kasside paljunemisega seotud patoloogilisi seisundeid, näiteks püometrat, tuleks lubada kuni kolme ▌ tiinust ***kahe aasta jooksul***, millele järgneb piisav taastumisperiood***. Kui emane koer või emane kass on saanud kahe aasta jooksul kolm pesakonda, sealhulgas surnult sündinud kutsikad või kassipojad, peab taastumisperiood kestma vähemalt ühe aasta***. Paljunemine tuleks ▌ peatada vananevate emaste koerte ja emaste kasside puhul ***ning selliste emaste koerte ja emaste kasside puhul, kellele on tehtud kahel korral keisrilõige, kuna ei saa välistada uue tiinuse negatiivset mõju nende heaolule***.

(54) Käesoleva määrusega nõutud paljunemistsükli tavade muudatused võivad mõnel juhul vähendada koerte ja kasside aretajate tulu, kuna aastas toodetakse vähem pesakondi. Seega on vaja anda aretajatele rohkem aega, et kohandada oma ärimudelit.

(55) On oluline, et koerad ja kassid ei ***sea*** ohtu inimesi. Inimestevastase agressiivsuse riski vähendamiseks tuleks ***ettevõtetes*** sündinud ***ja peetavaid*** koeri ja kasse asjakohaselt sotsialiseerida liigikaaslaste***, inimeste*** ning võimaluse korral teist liiki ***loomadega***. Neid tuleks pidada stimuleerivas ja turvalises ning elukeskkonna rikastamisega, näiteks mänguasjadega varustatud oludes, mis annab neile võimaluse mängida ja käituda muul loomuomasel viisil. Koerte ja kasside eraldamine nende emadest ***ei tohiks toimuda liiga noores eas, sest see*** võib põhjustada märkimisväärset ***eraldamisega seotud*** stressi ja ***sellega seotud käitumisprobleeme. Seetõttu tuleks eraldamine keelata, välja arvatud juhul, kui selleks on meditsiinilised põhjused***.

(56) Protseduurid, mille eesmärk on muuta koerte ja kasside välimust või takistada teatavat käitumist, näiteks kõrvade lõikamine, saba lõikamine, küünte eemaldamine ja häälepaelte välja opereerimine, võivad avaldada märkimisväärset negatiivset mõju nende heaolule. Need protseduurid põhjustavad valu ning ei võimalda ***koertel ja kassidel*** loomulikul viisil käituda. Seetõttu tuleks selliseid protseduure lubada ainult juhul, kui need teeb veterinaararst ja need on vajalikud meditsiinilistel kaalutlustel. ***Profülaktiline sekkumine ei tohiks olla lubatud, välja arvatud juhul, kui veterinaararst tuvastab meditsiinilise näidustuse, mis sellist sekkumist õigustab.***

(57) Sõjaväes, politseis ja tollis kasutatavatel koertel on riigi julgeolekus tähtis roll. Et võtta arvesse sõjaväe, politsei- ja tolliteenistuste ning nende asutuste jaoks koeri aretavate ja treenivate ettevõtjate erivajadusi, peaks liikmesriikidel olema lubatud teha erandeid seoses valulike kohtlemisviiside ja kinnisidumisega, kuna sellised tavad ja kinnisidumine võivad olla selliste koerte treenimise ajal vajalikud. Nendest eranditest hoolimata on oluline, et töötajad, kes treenivad koeri sõjaväele või politsei- ja tolliteenistustele, saaksid korrapäraselt asjakohaste oskuste alast koolitust, et nad kohaldaksid asjakohaseid kohtlemis- ja treenimismeetodeid ning tekitaksid nende hoole all olevatele koertele võimalikult vähe valu.

(58) Karjavalvekoeri aretatakse selleks, et valvata kariloomi ja kaitsta neid põllumajanduslikus või maakeskkonnas kiskjate eest. Sellised koerad viibivad sageli inimese juuresolekuta pikka aega õues. Nende kasutamise viisi ja selle otsese mõju tõttu nende elutingimustele on selliste loomade korrapärane söötmine ja nende järele valvamine mõnikord keeruline. Sageli on raske täita neid käesoleva määruse nõudeid, mille eesmärk on tagada selliste loomade pidamis- ja sotsialiseerimisvajaduste rahuldamine. Lisaks kasutatakse karja suunamiseks karjakoeri, kes saadavad nende eest vastutavat isikut. Selliste koerte puhul on hooajalise rändkarjatamise ajal vaja teha erandeid teatavatest käesoleva määruse nõuetest, mis käsitlevad selliste karjade pidamisala ja sotsialiseerumist.

(59) Tingimused aretusettevõtetes on eriti olulised, et tagada koerte ja kasside nõuetekohane ***aretamine,*** pidamine ja kohtlemine enne turuleviimist***, eelkõige tagajärgede tõttu, mida loomade ebapiisav heaolu varases eas võib koertele ja kassidele kaasa tuua***. Seega on tähtis, et pädevad asutused kiidaksid ***suurel hulgal koerte ja kasside pesakondi saavad aretusettevõtted*** heaks ning nende suhtes tehtaks enne nende heakskiitmist kohapealseid eelkontrolle. Sellised ***ametlike veterinaararstide eelkontrollid või juhul, kui ametliku kontrolli ülesanne on delegeeritud, muude spetsialistide eelkontrollid ja neile järgnev ettevõtete heakskiitmine on toimiv viis tagada ettevõtete vastavus käesoleva määruse nõuetele. Võttes aga arvesse, et sellised kontrollid peaksid keskenduma ettevõtetele, kus võib loomade heaolu käsitlevate nõuete järgimist silmas pidades näha suuremat riski, ning arvestades ametlike veterinaararstide piiratud kättesaadavust liikmesriikides, ei ole proportsionaalne nõuda eelnevat kohapealset kontrolli ja heakskiitmist kõigi ettevõtete puhul.*** Samuti on oluline, et nende heakskiidetud ettevõtete nimistu oleks üldsusele kättesaadav, et võimaldada potentsiaalsetel ***looma võtjatel aretusettevõtete*** staatust kontrollida***, suurendades seeläbi avalikku kontrolli selliste ettevõtete üle ja kodanike teadlikkust***. ***Kuna aretusettevõtted vajavad*** aega pidamisalasid ***käsitlevate nõuete rakendamiseks ja pädevad asutused vajavad aega olemasolevate aretusettevõtete kohapealseks kontrollimiseks***, tuleks aretusettevõtete kohustust saada heakskiit hakata kohaldama samal kuupäeval kui pidamisalasid ▌käsitlevaid nõudeid.

(60) Mõned koeri ***või*** kasse turuleviivad ettevõtjad ▌ julgustavad võimalikke kliente ostma iga hinna eest, kasutades emotsionaalseid argumente ja teavitamata potentsiaalset omanikku ***koera või kassi*** omamise tagajärgedest. Muud ettevõtjad ▌ nõuavad lemmikloomade omamisega seotud kohustuste täitmist, mis võib loomulikult piirata nende võimet ***koeri või kasse liidu turule viia***. See suhtumise erinevus kipub soodustama vähem vastutustundlikke ettevõtjaid, mis moonutab konkurentsi, hoolimata sellest, kui oluline on loomade heaolu ja avaliku korra huvides teavitada kliente nende kohustustest koera või kassi ***võtmisel***. Seetõttu on põhjendatud nõuda, et kõik ***ettevõtjad, kes viivad liidu turule koeri ja kasse,*** teavitaksid tulevasi omanikke nende kohustustest. Kui ***ettevõtja viib*** koeri või kasse ***turule internetireklaami*** kaudu, siis peaks ***sellega*** kaasnema vastav hoiatus, mis annaks tulemuslikult edasi vastutustundliku loomapidamise sõnumi. ***Vastutustundlikku lemmikloomapidamist on oluline edendada selleks, et tagada turu hea toimimine, kaitsta tarbijaid ning vältida koerte ja kasside hülgamist seetõttu, et lemmiklooma omanikud ei olnud enne looma võtmist teadlikud lemmiklooma omamisega kaasnevatest kohustustest. Seepärast tuleks müügi, loovutamise või omandiõiguse muul viisil üleandmise korral internetireklaamis vastutustundlikku loomapidamist käsitleva hoiatuse esitamise kohustust kohaldada ka füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes, kes ei ole ettevõtjad. Vastutustundliku loomapidamise kohta hoiatuse esitamise kohustus kehtib isikutele, käesoleva määruse tähenduses koeri ja kasse turule viivad. Selle eesmärk ei ole sekkuda ajakirjandusvabadusse, väljendusvabadusse ega kehtivatesse toimetusvastutust käsitlevatesse riigisisestesse õigusnormidesse, mis ei ole liidu tasandil ühtlustatud.***

(61) Koerte ja kasside ***liidu turule viimisega*** seotud ebaseaduslikku kaubandust ja pettusi soodustab nende loomade jälgitavuse puudumine. Selliste loomade jälgitavuse puudumine on tingitud ***lünklikest identifitseerimis- ja registreerimisnõuetest***. Lisaks sellele võidakse kasutada pettust juhul, kui koerte ja kasside identifitseerimise ja registreerimise süsteemid ei ole ühtlustatud või neid ei saa lihtsasti kasutada, kuna tehnilised taristud ei ole koostalitlusvõimelised. ***Nii 2018. aasta koerte ja kasside internetimüüki käsitlev ELi kooskõlastatud kontrollikava kui ka 2022.–2023. aasta ELi täitemeede ebaseadusliku koerte ja kassidega kauplemise vastu tõid esile laialt levinud pettused koerte ja kasside turuleviimisel liidus ning sellega seotud loomade heaolu probleemid.*** Seetõttu on hädavajalik ühtlustada koerte ja kasside identifitseerimise ja registreerimise nõuded***. Koerte ja kasside identifitseerimist ja registreerimist käsitleva ulatusliku kohustuse kehtestamine võimaldab vältida lünki jälgitavussüsteemis, mida võivad vastasel juhul kasutada ära petturid. Füüsilised või juriidilised isikud, kes viivad koeri või kasse liidu turule,*** peaksid esitama tõendid identifitseerimise ja registreerimise kohta ühes liikmesriikide poolt sel otstarbel loodud andmebaasis. Iga kord, kui muutub konkreetse ***koera või kassi*** omanik või tema eest vastutav isik, ***peab muutuse registreerima*** ühes andmebaasis. ***Pidades silmas sõjaväes ning politsei- ja tolliteenistustes kasutatavate koerte tähtsat rolli riikliku julgeoleku tagamisel, peaks liikmesriikidel olema lubatud teha erandeid selliste koerte registreerimisest, et vältida nende seostamist nimetatud teenistustega***.

(62) ***Füüsilised või juriidilised isikud, kes koerad või kassid liidus turule viivad,*** peaksid esitama tõendid identifitseerimise kohta, näidates dokumenti, mis osutab ***koerale või kassile*** paigaldatud transpondri koodile, ja ka tõendid looma registreerimise kohta ametlikus andmebaasis. Nii edastatakse oluline teave looma kohta uuele omanikule ja tagatakse jälgitavus.

(63) Kuna suuremat osa koertest ja kassidest pakutakse praegu müügiks või äraandmiseks ▌ ***internetireklaamide*** kaudu, ▌ peaks komisjon tagama, et töötatakse välja üldsusele kättesaadav ***ja*** tasuta süsteem, mis võimaldab ***looma võtjatel*** kontrollida ***reklaamitava*** koera või kassi identifitseerimise***,*** registreerimise ***ja omandiõiguse*** autentsust***. Selleks tuleks nõuda, et füüsiline või juriidiline isik, kes reklaamib koera või kassi internetis, kasutaks kontrollisüsteemi ja kuvaks reklaamis selle süsteemi loodud tokenit***. Selle meetme eesmärk on paremini tõkestada pettusi, parandades liidus ***turule viidavate*** koerte ja kasside jälgitavust nende päritolu kindlaks tegemiseks, mis võimaldab pädevate asutuste paremaid kontrolle ja parandab kokkuvõttes nende loomade heaolu. ***Digiplatvormide pakkujad peaksid koerte ja kasside liidu turule viimisel vahendajatena toimides tegutsema hoolikalt. Ilma et see piiraks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/2065[8] kohaldamist, tuleks digiplatvormidelt, mis võimaldavad koerte ja kasside reklaamimist turuleviimise eesmärgil, seega nõuda, et nad projekteeriksid ja korraldaksid oma internetipõhise kasutajaliidese viisil, mis võimaldab koeri ja kasse reklaamivatel füüsilistel või juriidilistel isikutel asjaomast tokenit kuvada ja looma võtjaid kontrollisüsteemist teavitada.*** Sellest ei tohiks tekkida digiplatvormidele kohustust jälgida üldiselt nende platvormide kaudu avaldatavaid reklaame ega üldist faktide kogumise kohustust, mille eesmärk on hinnata identifitseerimise ja registreerimise õigsust enne reklaami avaldamist.

---

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

(64) Kuna loomahooldajate teadlikkuse tase loomade heaolust mõjutab otseselt nende hoole all olevate koerte ja kasside heaolu, peaksid liikmesriigid tagama, et neil on võimalik saada piisavat koolitust nii mahu kui ka kvaliteedi seisukohast, et võimaldada neil täita loomahooldajatele käesoleva määrusega sätestatud koolitusnõudeid.

(65) Koerte ja kasside jälgitavuse tagamiseks tuleks ***nad individuaalselt identifitseerida*** kordumatu tunnusega transpondri kujul ***ning*** nende identifitseerimise üksikasjad tuleks registreerida ka andmebaasis. Seetõttu peaksid liikmesriigid ***vastutama oma territooriumil asuvate*** koerte ja kasside ***andmebaaside loomise ja pidamise eest***, et ***tagada nende loomade jälgitavus***. ***Samuti tuleb tagada selliste andmebaaside koostalitlusvõime. See teeb kogu*** liidus ***koeri ja kasse puudutava teabe leidmise lihtsamaks ning võimaldab*** pädevatel asutustel ***teha ametlikke kontrolle, et tagada vastavus loomade heaolu käsitlevatele normidele***. ***Riiklike andmebaaside koostalitlusvõime hõlbustamiseks peaks komisjon looma indeksandmebaasi.***

(66) Selleks et hinnata koeri ja kasse pidavate ettevõtete edusamme loomade heaolutingimuste ning loomade jälgitavuse seisukohalt, on vaja, et liikmesriigid koguksid, edastaksid ja analüüsiksid andmeid oluliste poliitikanäitajate kohta. Need peamised poliitikanäitajad tuleks käesoleva määruse alusel ühtlustada, et tagada nende võrreldavus liidu tasandil ja võimaldada käesoleva määruse poliitikaeesmärkide saavutamisel tehtud edusammude jälgimist liidu tasandil.

(67) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2018/1725[9] on sätestatud õigusnormid, mis käsitlevad füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist. Kui asjaomaste menetluste käigus töötleb isikuandmeid liikmesriik, kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679[10]. Et tagada kõrgetasemeline andmekaitse, tuleks selgelt kindlaks määrata komisjoni ja liikmesriikide roll seoses isikuandmete töötlemisega nende pädevuses olevates käesoleva määruse kohastes menetlustes.

---

9 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39, ELI:*** http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1725/oj***).***

10 ***Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1, ELI:*** http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj***).***

(68) Käesoleva määruse kohaldamisel peaks füüsiliste isikute nimed ja nendega seotud kontaktandmed olema esitatud dokumentides, mida komisjon ja liikmesriigid käesoleva määruse rakendamise käigus töötlevad, nimelt ettevõtetest teavitamine ja nende heakskiitmine, koerte ja kasside registreerimine, koerte ja kasside registreerimise kontrollimine ning koerte ja kasside import. Nende isikuandmete töötlemine on põhjendatud avaliku huviga tagada koerte ja kasside heaolunõuete järgimine, sealhulgas ametlike kontrollide tegemine, ja jälgitavus ning vältida nendest heaolunõuetest kõrvalehoidmist ning võidelda koerte ja kasside ebaseadusliku kaubanduse vastu nii liikmesriikide vahel kui ka impordi korral kolmandatest riikidest.

(69) Ettevõtete registris ja heakskiidetud aretusettevõtete nimistus sisalduvate isikuandmete säilitamise tähtaeg peaks olema kümme aastat alates ettevõtte tegevuse lõpetamise kuupäevast, kuna pädevatel asutustel peab olema juurdepääs ettevõtja varasemale tegevusele seoses koerte ja kasside aretamise, pidamise ja liidu turule viimisega ning nad peavad uue tegevusest teavitamise või heakskiidutaotluse saamisel olema loomade heaolu käsitlevate normide varasemast rikkumisest teadlikud.

(70) Koerte või kasside praeguste ja endiste omanike isikuandmeid tuleks riiklikes andmebaasides ja indeksandmebaasis säilitada viis aastat pärast koera või kassi surma registreerimist nendes andmebaasides või 25 aastat pärast koera või kassi esmakordset registreerimist nendes andmebaasides. Selle säilitamistähtaja eesmärk on hõlmata koerte ja kasside eeldatav eluiga, tagada, et kõigi liidus kaubeldavate koerte ja kasside jaoks on olemas usaldusväärne jälgimissüsteem, ning esitada andmeid, sealhulgas pärast konkreetse koera või kassi surma, ametlikeks kontrollideks heaoluprobleemide, näiteks ebatavaliselt suure suremuse kohta, mis nõuavad andmeanalüüsi.

(71) Selliste andmete säilitamise tähtaeg, mis käsitlevad mittekaubandusliku liikumise raames koerte või kassidega liitu sisenevaid omanikke ja volitatud isikuid ning millest on liidu reisivate lemmikloomade andmebaasi eelnevalt teavitatud, peaks olema viis aastat alates omaniku eelteatest, et võimaldada pädevatel asutustel teha andmeanalüüse, tuvastada kahtlasi liikumisi ja kehtestada riskipõhised ametlikud kontrollid eesmärgiga võtta sihikule võimalikke pettureid.

(72) Selliste liidu kontrollisüsteemis hoitavate andmete säilitamise tähtaeg, mis käsitlevad füüsilisi või juriidilisi isikuid, kes reklaamivad koera või kassi tema turuleviimise eesmärgil ja kasutavad kontrollisüsteemi nõutava tokeni genereerimiseks, peaks olema 18 kuud alates tokeni genereerimisest, et süsteem saaks kinnitada seda süsteemi kasutavale looma võtjale reklaamitava koera või kassi identifitseerimise, registreerimise ja omandiõiguse autentsust internetireklaami eeldatava maksimaalse avaldamisaja jooksul.

(73) Liitu imporditavaid koeri ja kasse võidi aretada või hoida kolmandates riikides nende heaolu kahjustavates tingimustes. ***See tekitab üldsuses*** muret ***seoses moraaliga ning seoses ohutuse, loomatervise ning rahvatervise riskidega liidus. Liidu kodanikud on seisukohal, et*** koerte ja kasside kõrgetasemeline heaolu ***on moraalne kohustus, nagu seda näitavad loomade heaolu kohta 2023. aastal tehtud Eurobaromeetri uuringu tulemused ning arvukad sellel teemal edastatud kirjad, paljud Euroopa Parlamendile saadetud petitsioonid ja parlamendi esitatud küsimused, Euroopa Parlamendi 12. veebruari 2020. aasta resolutsioon ELi siseturu ja tarbijate õiguste kaitse kohta ebaseadusliku lemmikloomadega kaubitsemise negatiivse mõju eest ning liidu keeld viia turule ja importida koerte ja kasside karusnahka ja sellist karusnahka sisaldavaid tooteid. Lisaks on loomade elu ja tervisega seotud probleemid ühtlasi ka loomade heaolu probleemid. Näiteks võivad kurnatus, haiglane olek ja suurem vastuvõtlikkus nakkushaigustele tuleneda emaste koerte või emaste kasside liiga intensiivsest kasutamisest aretamiseks, mis ei vasta nende loomade heaoluvajadustele. Samuti võivad ebapiisavad heaolutingimused põhjustada rahvaterviseriske, sealhulgas suurendada selliste zoonoossete haigusetekitajate esinemist nagu dermatofütoos või sisemised parasiidid, ning suurenenud kaudset riski mikroobide resistentsuse tekkeks, mis tuleneb vajadusest kasutada päritolu kindlakstegemiseks suures koguses antimikroobikume. Kehvades heaolutingimustes aretatud koerad ja kassid võivad samuti ohustada avalikku turvalisust, sest on võimalik, et nad reageerivad agressiivse käitumisega. Pidades silmas avalikkuse muret seoses moraaliga ning ohutuse,*** loomatervise ja rahvatervisega seotud riske, ***ning selleks, et saavutada käesoleva määruse eesmärgid,*** on oluline, et kolmandatest riikidest koeri ja kasse importivad ettevõtjad järgiksid loomade heaolu käsitlevaid norme, mis on ***identsed või*** võrdväärsed käesolevas määruses sätestatuga ning pakuvad loomade jälgitavuse seisukohast võrdväärseid tagatisi. Võttes arvesse, et see nõuab muudatusi kolmandate riikide ettevõtjatelt, kes tegelevad koerte ja kasside ekspordiga liitu, on vaja tagada üleminekuperiood, mille kestus on sama nagu liidu ettevõtjate puhul.

(74) ***Kindlustamaks, et impordireeglite*** täitmine on nõuetekohaselt tagatud, peaks komisjon koostama selliste kolmandate riikide nimekirja, kes on saanud heakskiidu koerte ja kasside ***liidu turule viimiseks,*** lähtuvalt oma hinnangust sellele, kuivõrd usaldusväärsed on nende kolmandate riikide ametlikud kontrollid, mille eesmärk on tagada käesoleva määruse kohaste loomade heaolu käsitlevate normide või ***liidu poolt samaväärsena tunnustatud*** normide täitmine nende territooriumil tegutsevates ettevõtetes, kes ***ekspordivad*** või kavatsevad ***eksportida*** koeri ja kasse ***liidu turule***. Lisaks sellele tuleks koostada selliste ettevõtete nimekiri, kes aretavad ja peavad koeri ja kasse nendes kolmandates riikides ja kellel on luba eksportida neid loomi liitu, et tagada jälgitavus ja hõlbustada kontrolle liidu piiripunktides. Komisjon peaks lähtuvalt riskipõhisest käsitusest tegema käesoleva määruse alusel heaks kiidetud ja heakskiitmist taotlevate kolmandate riikide ametlike kontrollisüsteemide usaldusväärsuse auditid. ***Vastavust käesoleva määruse asjakohastele normidele või normidele, mida liit tunnustab samaväärsete normidena, tuleks tõendada sellise ekspordi puhul kasutatavas asjakohases loomatervise sertifikaadis. Selleks peaks komisjon püüdma muuta asjakohast ametliku sertifikaadi näidist, et lisada sellesse vastav loomade heaolu kinnitus.***

▌

(75) Selleks et tõhustada tarbijakaitset ning tagada liitu imporditud koerte ja kasside nõuetekohane jälgitavus, on asjakohane nõuda, et loomad identifitseeritaks enne nende liitu sisenemist ning et nende importijad tagaksid loomade registreerimise ühes liikmesriigi andmebaasis. See võimaldab nende loomade liikumist paremini jälgida. Lisaks näitas 2022. ja 2023. aastal ellu viidud ELi kooskõlastatud meede, mis käsitles ebaseaduslikku kauplemist koerte ja kassidega, et üks koerte ja kassidega kauplemisel levinud pettuse kohaselt imporditakse kauplemise eesmärgil liitu koeri ja kasse, samal ajal väites, et selline liikumine on liidu loomatervise alastes õigusnormides määratletud mittekaubanduslik liikumine ehk koerte ja kasside liikumine koos omanike või omaniku volitatud isikuga ilma omandiõiguse üleandmise kavatsuseta. Selleks et anda liikmesriikidele vahendid seda pettust sihikule võtvate riskipõhiste kontrollide tegemiseks, on oluline, et koerte ja kasside mittekaubanduslikust liitu sisenemisest teavitataks eelnevalt spetsiaalse liidu reisivate lemmikloomade andmebaasi kaudu, sõltumatult loomade arvust. Sellesse andmebaasi tuleks koguda teated kõigi selliste loomade liitu sisenemise kohta, olenemata sisenemiskohast, et liikmesriikidel oleks vajalik ülevaade ja et aidata tuvastada kahtlased liikumised. Seepärast on asjakohane, et komisjon looks kõnealuse andmebaasi ja haldaks seda, et liikmesriikidel oleks kontrollide tegemiseks juurdepääs kogu olemasolevale teabele. Liikmesriigid peaksid kasutama andmebaasi kogutud teavet ja kui see on asjakohane, tegema kahtlaste liikumiste sihipäraseid kontrolle, sealhulgas vajaduse korral kohapealseid kontrolle.

(76) Käesoleva määruse tulemuslikuks rakendamiseks innustatakse liikmesriike korraldama kampaaniaid, et suurendada teadlikkust käesolevas määruses sätestatud kohustustest, sealhulgas kampaaniaid, mis on suunatud koeri või kasse omavatele füüsilistele või juriidilistele isikutele ning koerte või kasside võimalikele võtjatele. Need kampaaniad võiksid hõlmata kohustust identifitseerida ja registreerida koerad ja kassid kooskõlas käesoleva määrusega, nõudeid koerte või kasside müügi või omandiõiguse või vastutuse üleandmise reklaami sisu kohta, samuti põhjusi, mille puhul süsteem kontrollib internetireklaami autentsust, süsteemi tehnilisi omadusi ja selle kasutamist. Kampaaniates võiks käsitleda vastutustundliku loomapidamise hoiatuse põhjusi ja selgitada vastutustundliku loomapidamise mõistet, sealhulgas seda, kui oluline on koeri ja kasse mitte hüljata. Komisjon peaks hõlbustama niisuguste teadlikkuse suurendamise meetmetega seotud parimate tavade vahetamist. Mitmes liikmesriigis on loodud koerte ja kasside steriliseerimise programmid, et piirata hulkuvate koerte ja kasside kontrollimatut paljunemist. Neis liikmesriikides korraldatakse selliseid programme käsitlevaid teadlikkuse suurendamise kampaaniaid. Steriliseerimisprogrammid, mis ei ole toimivad, võivad põhjustada hülgamise sagenemist. Kui hulkuvate loomade populatsioone ei ohjata piisavalt, võib see kaasa tuua suurema hulga koerte ja kasside turuleviimise liidus. Steriliseerimisprogramme käsitlevad riiklikud kampaaniad võiks integreerida teadlikkuse suurendamise kampaaniasse käesolevas määruses sätestatud kohustuste kohta, et soodustada vastutustundlikku loomapidamist ning vähendada survet koerte ja kasside turule.

(77) Selleks et võtta arvesse tehnoloogilisi edusamme ja teaduse arengut***, eelkõige EFSA arvamusi,*** ning nende sotsiaalset, majanduslikku ja keskkonnamõju, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse ***täiendamiseks, kehtestades näitajad koerte ja kasside käitumise ja füüsilise välimuse kohta, täpsustades genotüüpilisi omadusi ning liialdatud välimikuomadusi, mille tulemusel tuleks koer või kass paljundamisest välja jätta***, et aretusstrateegiad ei kahjustaks koerte ja kasside tervist või heaolu. ***Esteetilise suunitlusega ürituste, näituste ja võistlustega seoses tuleks sellistes delegeeritud õigusaktides pärast EFSA teadusliku arvamuse ning sektori konkreetsete sotsiaalsete ja majanduslike olude arvessevõtmist kajastada järkjärgulist ja tasakaalustatud käsitust, et tagada proportsionaalne ja praktiliselt saavutatav rakendamine.***

(78) Selleks et kehtestada miinimumkriteeriumid, mida jälgida loomade heaolu hindamiseks tehtavate kontrollkäikude ajal, ning võtta arvesse tehnoloogilisi edusamme ja teaduse arengut ning nende sotsiaalset, majanduslikku ja keskkonnamõju, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse artikli 10 täiendamiseks ja lisade muutmiseks seoses koerte ja kasside aretamise, pidamise ja identifitseerimise nõuetega, ning samuti seoses näitajatega käesoleva määruse kohaste poliitikaeesmärkide jälgimiseks. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid toimuksid kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes[11] sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

(79) Komisjonile tuleks anda rakendamisvolitused, et tagada ühetaolised rakendamistingimused, mis puudutavad järgmist:

[11] Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel sõlmitud institutsioonidevaheline parema õigusloome kokkulepe (ELT L 123, 12.5.2016, lk 1).

– ***pädevate*** loomahooldajate hariduse, koolituse või töökogemuste sisu ***ühtlustamine***;

– ***teave, mille peavad esitama ettevõtjad ja füüsilised isikud, kes viivad koeri või kasse turule ja reklaamivad neid ja mis tõendab koerte ja kasside identifitseerimist ja registreerimist, ning*** koerte ja kasside identifitseerimise ja registreerimise autentsust automaatselt kontrolliva kontrollisüsteemi teatavad aspektid;

– ▌ ▌koerte ja kasside registreerimiseks mõeldud andmebaaside sisu miinimumnõuded ning andmebaaside koostalitlusvõimet käsitlevad nõuded;

– ▌ühtlustatud metoodika käesoleva määruse III lisas esitatud kogutavate andmete mõõtmiseks ja sellise aruande vorm, mille alusel liikmesriigid neid andmeid komisjonile esitavad;

– ***teave, mille omanikud peavad liidu reisivate lemmikloomade andmebaasi eelnevalt esitama, ning eelneva teavitamise kord liikumiste kohta, mis kujutavad endast pettuseohtu.***

Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011[12].

(80) Kodanike suhtumine koerte ja kasside heaolusse on ***liikmesriigiti*** erinev**.** Mõned liikmesriigid on juba võtnud vastu põhjalikud õigusnormid nende loomade heaolu kohta. ***Kuna käesolevas määruses sätestatakse miinimumnõuded, on asjakohane lubada liikmesriikidel*** jätta kehtima ***või vastu võtta*** käesolevas määruses sätestatuga võrreldes rangemaid riiklikke norme, mille eesmärk on tagada ***koerte ja kasside*** ulatuslikum kaitse, tingimusel et need ***riigisisesed*** õigusnormid ei mõjuta siseturu nõuetekohast toimimist.

[12] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

(81) Liikmesriigid peaksid teavitama komisjoni kõikidest riigisisestest õigusnormidest, mis on käesoleva määruse alusel kehtestatud õigusnormidest rangemad. Komisjon peaks teavitama sellistest õigusnormidest teisi liikmesriike. Kui riigisisesed õigusnormid kuuluvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535[13] kohaldamisalasse, siis tuleks neist teavitada komisjoni kooskõlas nimetatud direktiiviga.

(82) On hädavajalik, et liidu õigusakte jälgitaks ja hinnataks korrapäraselt, et neid saaks vajaduse korral ajakohastada nii, et need täidaksid jätkuvalt oma eesmärke. Seega tuleks käesoleva määrusega panna komisjonile kohustus jälgida koerte ja kasside heaolu liidus ning teha hindamine, mis esitatakse muudele liidu institutsioonidele.

[13] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.9.2015, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2015/1535/oj).

(83) Käesoleva määruse täieliku kohaldamise tagamiseks peaksid liikmesriigid kehtestama normid käesoleva määruse rikkumiste eest määratavate karistuste kohta***, hõlmates ettevõtjate kõik kohustused, sealhulgas keeld koeri ja kasse hüljata,*** ja tagama nende normide rakendamise. Need karistused peaksid olema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. ***Eelkõige raskete või korduvate rikkumiste korral peaksid liikmesriigid kehtestama karistused, mis on rahaliselt hoiatavad, võttes arvesse ettevõtja käivet, ning mis hõlmavad võimalust ettevõtja tegevus keelata.***

(84) Kui varjupaigad järgivad käesolevas määruses sätestatud nõudeid soovimatute, hüljatud või hulkuvate koerte ja kasside heaolu kohta, innustatakse liikmesriike kaaluma meetmete võtmist, et tagada varjupaikade ja nende loomade eest vastutavate organisatsioonide asjakohane rahastamine kooskõlas riikliku õigusega, võttes arvesse varjupaiga käitamise kulusid ja sellest tegevusest tekkivat ühiskondlikku kasu.

(85) Kuna käesoleva määruse eesmärke, nimelt kehtestada ***miinimumnõuded***, millega tagatakse siseturu nõuetekohane toimimine, tagades samal ajal kõrgetasemelise koerte ja kasside heaolu ning nende loomade jälgitavuse, ei suuda liikmesriigid piisaval tasemel saavutada, küll aga saab neid määruse mõju tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.

(86) Euroopa Andmekaitseinspektoriga konsulteeriti kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1725[14] artikli 57 lõike 1 alapunktiga g ning ta esitas arvamuse 18. novembril 2024,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

[14] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1725/oj).

I PEATÜKK

REGULEERIMISESE, KOHALDAMISALA JA MÕISTED

Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesolevas määruses sätestatakse miinimumnõuded seoses järgmisega:

a) ettevõtetes aretatavate või peetavate või liidu turule viidavate koerte ja kasside heaolu;

b) ▌ koerte ja kasside jälgitavus.

Artikkel 2

Sisuline kohaldamisala

1. Käesolevat määrust kohaldatakse koerte ja kasside aretamise, pidamise, ***jälgimise,*** turuleviimise ning ***liitu sisenemise*** suhtes▌ .

2. Käesolevat määrust ei kohaldata selliste koerte või kasside aretamise, pidamise, turuleviimise ***või liitu sisenemise*** suhtes, keda ***kavatsetakse kasutada või kasutatakse*** teaduslikel eesmärkidel ***või veterinaarravimite müügiloa saamiseks vajalike kliiniliste uuringute jaoks***.

▌

Artikkel 3

Isikuline kohaldamisala

1. II peatükki kohaldatakse kõigi ettevõtjate suhtes.

2. III peatükki kohaldatakse kõigi füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes, kes omavad liidus koeri või kasse.

3. V peatükki kohaldatakse kõigi füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes, kes toovad koeri või kasse liitu.

4. Käesolevat määrust ei kohaldata põllumajandustootjate suhtes, kes pakuvad oma põllumajandusettevõttes elupaika vabalt liikuvatele hulkuvatele kassidele, kellest on kasu kahjuritõrjes, kui need põllumajandustootjad ei ole ettevõtjad ega vii neid kasse turule.

Artikkel 4

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „koer“ – loom liigist *Canis lupus familiaris*;

▌

2) „kass“ – loom liigist *Felis silvestris catus*;

3) „koerte ja kasside heaolu“ – sellise koera või kassi füüsiline ja vaimne seisund***, kes saab sobivat toitu, keda peetakse sobivas keskkonnas, keda peetakse hea tervise juures, kes käitub sobilikult ja kellel on üldiselt positiivne vaimne elukogemus***;

4) ***„ristand“ – esimese kuni neljanda põlvkonna järglased pärast metsloomaliigi ristamist kodukoera või -kassiga või pärast selliste ristandite ristamist metsloomaliikidega, kodukoerte või -kassidega või muude ristanditega;***

5) ***„aretamine“ – koerte või kasside pidamine aretusettevõtetes paljundamise eesmärgil;***

6) „pidamine“ – tegevus, mille käigus ***koeri ja kasse kas*** ettevõttes ***või ettevõtja vastutusel või mõlemal juhul korraga*** hoitakse***, neile peavarju antakse*** või nendega tegeletakse;

7) „turuleviimine“ – koerte ja kasside ▌müük, müügiks pakkumine, turustamine või muul viisil omandiõiguse või vastutuse üleandmine ***kas*** tasu eest või ***tasuta, samuti koerte ja kasside reklaamimine*** sel eesmärgil***, välja arvatud juhuti ja ebakorrapäraste ajavahemike tagant loovutamine füüsiliste isikute poolt, kes ei ole ettevõtjad ja kes ei avalda reklaami internetis***;

8) ***„reklaamimine“ – igasugune üldsuse või selle osaga suhtlemine, mille otsene või kaudne tagajärg on koera või kassi, tema ühe või mitme füüsilise omaduse või tõu reklaamimine huvi äratamiseks, suhtluse alustamiseks või müügi eesmärgil;***

9) „digiplatvorm“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2022/2065[15] artikli 3 punktis i määratletud digiplatvorm, mis vahendab koerte ***või*** kasside turuleviimist ;

10) „emane koer“ – emane koer alates tema esmakordsest paaritamisest või seemendamisest kuni viimase pesakonna võõrutamiseni;

11) „emane kass“ – emane kass alates tema esmakordsest paaritamisest või seemendamisest kuni viimase pesakonna võõrutamiseni;

15 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

12) ***„karjavalvekoer“ – koer, keda peetakse või kes on saanud väljaõppe eeskätt selleks, et kaitsta põllumajanduslikus või maakeskkonnas kariloomi kiskjate eest;***

13) ***„karjakoer“ – koer, keda peetakse või kes on saanud väljaõppe eeskätt selleks, et suunata, ajada või muul viisil kontrollida kariloomi põllumajanduslikus või maakeskkonnas, sealhulgas põllumajandusettevõttes, karjamaal või rändkarjatamise ajal;***

14) „ettevõte“ – ***aretusettevõte, müügiettevõte, varjupaik või hoiukodu***;

15) „***aretusettevõte***“ – ruumid või ehitis***, sealhulgas kodumajapidamine,*** kus koeri ***või*** kasse peetakse paljundamiseks nende järglaste turuleviimise eesmärgil;

16) ***„põllumajandustootja“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115[16] artikli 3 punktis 1 määratletud põllumajandustootja;***

---

16 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. detsembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 6.12.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj).

17) „***müügiettevõte***“ – ruumid või ehitis, kus koeri ***või*** kasse peetakse müügiks , ilma et nad oleksid seal sündinud***, sealhulgas lemmikloomapoed ja kodumajapidamised, samuti kogumisega tegeleva ettevõtja ruumid või ehitis, kuhu on koondatud koerad või kassid rohkem kui ühest ettevõttest***;

18) „varjupaik“ – ruumid või ehitis, ***sealhulgas kodumajapidamine,*** kus peetakse soovimatuid, hüljatud, kaotatud, konfiskeeritud või endiseid hulkuvaid koeri ***või*** kasse ***nende turuleviimise eesmärgil***;

19) ***„hoiukodu“ – kodumajapidamine, kus peetakse koeri või kasse ettevõtja nimel, kes vastutab soovimatute, hüljatud, kaotatud, konfiskeeritud või endiste hulkuvate koerte või kasside eest;***

20) „ettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik***, kes tegeleb koerte või kasside*** turuleviimisega ***ning vastutab aretusettevõtte, müügiettevõtte või varjupaiga ning seal peetavate koerte või kasside eest, või kes paigutab neid hoiukoju ning kes vastutab seal peetavate koerte või kasside eest***;

21) „pädevad asutused“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625[17] artikli 3 punktis 3 määratletud pädevad asutused;

22) „aretusstrateegia“ – süstemaatiliste selliste toimingute kogum, sealhulgas aretuseks sobivate koerte ***või*** kasside ning nende paljundusmaterjali registreerimine, välja valimine, aretamine ja vahetamine, mida kavandatakse ja rakendatakse selleks, et säilitada või parandada soovitud fenotüüpilisi ***või*** genotüüpilisi omadusi sihtrühmaks olevas aretuspopulatsioonis;

23*) *„eutanaasia“ – surmamine meetodi abil, mis põhjustab kiire ja pöördumatu teadvusekaotuse minimaalse valu ja stressiga, lõpetades koera või kassi elu;

24) „keha moonutamine“ – sekkumine, sealhulgas kirurgiline sekkumine, mis toimub muul kui ravi või diagnostika eesmärgil, ***välja arvatud steriliseerimine või transpondri paigaldamine,*** ning mille tagajärjeks on ***koera või kassi*** tundliku kehaosa kahjustus või kaotus või luustruktuuri muutus;

---

[17] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2017. aasta määrus (EL) 2017/625, mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ (ametliku kontrolli määrus) (ELT L 95, 7.4.2017, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/625/oj).

25) ***„steriliseerimine“ – protsess, mille käigus kirurgiliselt ja pöördumatult takistatakse koerte või kasside paljunemist;***

▌

26) „kannatus“ – ebameeldiv, soovimatu füüsiline või vaimne olek, mis tuleneb ***koera või kassi*** kokkupuutest kahjustavate ärritustega või ***pidevast*** oluliste positiivsete stiimulite puudumisest;

27) „pidamisala“ – ehitis või piiritletud õueruum ettevõttes, kus peetakse koeri ***või*** kasse ***kas ajutiselt või alaliselt***;

28) „koeraaedik“ – füüsiline tarind, mis sisaldab ühte või mitut ▌ piiratud ala, kus koeri hoitakse;

29) „kassiaedik“ – füüsiline tarind, mis sisaldab ühte või mitut ▌ piiratud ala, kus kasse hoitakse;

30) „loomahooldaja“ – isik, kes hoolitseb ettevõttes aretatavate või peetavate koerte ***või*** kasside eest***, sealhulgas vabatahtlikud, praktikandid ja osalise tööajaga töötajad, kelle eest vastutab ettevõtja***;

31) „elukeskkonna rikastamine“ – ***koera või kassi*** elukeskkonnas olevad materjalid või esemed, mis pakuvad tegevust või toitu ning mis suudavad tekitada ja rahuldada koera või kassi uudishimu ja isuga seotud käitumist või motiveerivad looma liikuma;

32) „kinnisidumine“ – ***koera või kassi*** sidumine kinnituspunkti ***või eseme*** külge, et hoida teda soovitud alal ***või piirata tema liikumist***;

33) „konteiner“ – kast, karp, ***puur,*** anum või muu ***liigutatav*** tarind, mida kasutatakse koerte ***või*** kasside kinnihoidmiseks;

▌

34) „vastutustundlik loomapidamine“ – praeguse või tulevase koera- või kassiomaniku kogu käitumine, mis järgib kohustust täita mitmesuguseid ülesandeid, mis keskenduvad koera või kassi ***tervisega seotud,*** käitumuslike, elukeskkonnaga seotud ja füüsiliste vajaduste rahuldamisele, ning ***selliste riskide vähendamisele***, mida koer või kass võib põhjustada kogukonnale, teistele loomadele või keskkonnale;

35) ***„lemmiklooma omanik“ – füüsiline või juriidiline isik, kes omab koera või kassi lemmikloomana;***

36) ***„lemmikloom“ – koer või kass, keda omatakse isiklikuks meeleheaks või inimestele seltsi pakkumise eesmärgil;***

37) ***„kiirhoiatussüsteem“ (iRASFF) – elektrooniline süsteem, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002[18] artiklis 50 kirjeldatud kiirhoiatussüsteemi ning määruse (EL) 2017/625 artiklites 102–108 kirjeldatud haldusabi ja liikmesriikidevahelise koostöö menetlusi;***

38) ***„haldusabi ja -koostöö võrk“ – komisjonist ja liikmesriikide poolt määruse (EL) 2017/625 artikli 103 lõike 1 kohaselt määratud kontaktasutustest koosnev võrk, mille eesmärk on hõlbustada pädevate asutuste vahelist suhtlust;***

39) ***„mittekaubanduslik liikumine“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429[19] artikli 4 punktis 14 määratletud mittekaubanduslik liikumine, mille puhul asjaomane lemmikloom on koer või kass.***

---

18 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 31, 1.2.2002, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2002/178/oj).

19 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/429 loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks (loomatervise määrus) (ELT L 84, 31.3.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/429/oj).

II PEATÜKK

ETTEVÕTTEID KÄITAVATE ETTEVÕTJATE KOHUSTUSED

Artikkel 5

Erandid käesolevas peatükis sätestatud kohustustest

1. ***Aretusettevõtte suhtes, kus turuleviimiseks saadakse kuni kaks pesakonda kalendriaastas, kohaldatakse üksnes artiklis 6, artikli 7 lõigetes 1, 3, 4 ja 5, artiklites 8, 9 ja 11, artikli 14 lõigetes 2, 3 ja 4, artikli 15 lõigetes 3, 4 ja 8, artikli 16 lõike 1 punktides b, c ja d, artikli 17 lõigetes 2, 3, 5 ja 7, artiklis 18, artikli 19 lõikes 1 ning I lisa punktides 3 ja 4.3 sätestatud kohustusi.***

2. ***Varjupaiga suhtes, kus peetakse igal ajal kokku kuni 15 koera või kassi, ja kõigi hoiukodude suhtes kohaldatakse üksnes artiklis 6, artikli 7 lõigetes 1, 2, 3, 4 ja 5, artiklites 9 ja 11, artikli 14 lõigetes 2, 3 ja 4, artikli 15 lõigetes 3, 4 ja 8, artikli 16 lõike 1 punktides a, b, c ja d, artikli 17 lõigetes 2, 3, 5 ja 7, artiklis 18 ning I lisa punktis 4.3 sätestatud kohustusi.***

Artikkel 6

Üldised heaolupõhimõtted

Ettevõtjad ▌kohaldavad oma ettevõttes aretatavate või peetavate koerte ***või*** kasside suhtes järgmisi ***üldisi heaolupõhimõtteid***:

a) koertele ja kassidele antakse vett ja sööta, mille kvaliteet ja kogus võimaldavad neil olla ***sobivalt*** söönud ja joonud;

b) koeri ja kasse peetakse ▌füüsilises keskkonnas, mis on ***sobiv ja mida puhastatakse korrapäraselt; mis on ohutu ja*** mugav, sest eelkõige on seal ruumi, ***kvaliteetne õhk,*** sobiv temperatuur ***ja valgus, kaitse ebasoodsate ilmastikutingimuste eest,*** ning ***mis on piisavalt ruumikas, et vältida loomade liiga suurt hulka, ja kus on*** lihtne liikuda;

c) koeri ja kasse peetakse turvaliselt, puhtana ja hea tervise juures ***ning*** ennetatakse haigusi, ▌vigastusi ja valu, mida võib põhjustada eelkõige pidamistava, kohtlemisviis ***ja aretustava***;

d) koeri ja kasse peetakse keskkonnas, mis võimaldab neil ***käituda liigiomaselt ja*** sotsiaalselt, teisi kahjustamata, ▌ ning luua positiivset suhet inimestega***;***

e) koeri ja kasse peetakse nii, et nende vaimne seisund oleks võimalikult hea, ennetades või vähendades ▌ negatiivsete ***stiimulite kestust*** ja nende intensiivsust ning suurendades ▌ võimalust saada ***kestvaid*** positiivseid ***stiimuleid*** ja nende intensiivsust***, hoides ära ebanormaalseid korduvaid ja muid käitumisviise, mis viitavad loomade negatiivsele heaolule, ning võttes arvesse konkreetse looma vajadusi punktides*** a–d osutatud erinevates valdkondades.

Artikkel 7

▌ Üldised ***heaolukohustused***

1. Ettevõtjad ▌ vastutavad ***oma ettevõtetes*** nende ***vastutusel ja*** kontrolli all peetavate koerte ja kasside heaolu eest ning nende loomade heaoluga seotud riskide minimeerimise eest.

2. ***Hoiukodude puhul lasub vastutus ettevõtjal, kelle nimel koeri või kasse peetakse. Sellised ettevõtjad ei tohi paigutada hoiukoju pidevalt kokku rohkem kui viit koera või kassi või rohkem kui ühte pesakonda, koos emaga või ilma, ning nad peavad andma hoiukodule piisavat teavet loomade heaoluga seotud kohustuste ning koerte või kasside individuaalsete vajaduste kohta ja tagama, et hoiukodudes täidetakse käesolevas määruses sätestatud asjakohaseid kohustusi.***

Hoiukodu asukohaliikmesriik võib lubada hoiukoju paigutada rohkem koeri, kasse või pesakondi, tingimusel et hoiukodus on piisavalt ruumi, sealhulgas väliruumi, ning et hoiukodus on piisavalt loomahooldajaid, et tagada koerte või kasside heaolu.

3. ***Ettevõtjad ei tohi kohelda ühtegi koera ega kassi julmalt, looma kuritarvitada ega väärkohelda, sealhulgas pannes neid osalema tegevuses, mis võib põhjustada ettevõtja aretatavate või peetavate koerte või kasside julma kohtlemist, kuritarvitamist või väärkohtlemist.***

4. ***Ettevõtjad ei tohi enda aretatavaid või peetavaid koeri ega kasse hüljata.***

5. ***Enne kui ettevõtjad lõpetavad ettevõttes tegevuse, tagavad nad, et seal peetavad koerad või kassid paigutatakse uude koju, kas saades ise koerast või kassist lemmiklooma omanikuks või andes vastutuse koerte ja kasside eest või nende omandiõiguse üle teistele ettevõtjatele või looma võtjatele.***

6. Ettevõtjad ▌tagavad, et koerte ja kassidega tegelemiseks on piisavalt loomahooldajaid, ***et täita oma ettevõtetes peetavate koerte või kasside heaoluvajadusi, ja et nendel hooldajatel*** on artiklis 12 nõutud ▌teadmised ja oskused.

7. Ettevõtjad tagavad nende koerte ja kasside heaolu, kelle eest nad vastutavad, jälgides loomast lähtuvaid käitumise ja füüsilise välimusega seotud näitajaid ning võttes sellise jälgimise tulemuste põhjal meetmeid.

8. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 28 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse täiendamiseks, määrates kindlaks loomast lähtuvad käitumise ja füüsilise välimusega seotud näitajad, mida ettevõtjad peavad käesoleva artikli lõike 7 kohaselt jälgimiseks kasutama, ning meetodid, mille abil ettevõtjad peavad neid mõõtma.

Artikkel 8

Aretusstrateegiaga seotud kohustused

1. Aretusettevõtteid käitavad ettevõtjad tagavad, et nende aretusstrateegiad minimeerivad riski sellise genotüübiga koerte või kasside aretamiseks, mida seostatakse kahjuliku mõjuga nende loomade tervisele ja heaolule.

2. Aretusettevõtteid käitavad ettevõtjad ei tohi kasutada paljundamiseks koeri ega kasse, kellel on liialdatud välimikuomadused, mille tõttu tekib suur oht kahjustada selliste koerte või kasside või nende järglaste heaolu. Enne sellise koera või kassi valimist aretuseks, kellel on liialdatud välimikuomadused, konsulteerib ettevõtja veterinaararstiga või veterinaararsti vastutusel tegutseva sõltumatu kvalifitseeritud isikuga. Veterinaararst või sõltumatu kvalifitseeritud isik hindab, kas koeral või kassil on liialdatud välimikuomadused.

3. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 28 vastu käesolevat määrust täiendavaid delegeeritud õigusakte, et

a) määrata kindlaks käesoleva artikli lõikes 1 osutatud genotüüpide omadused, mis jäetakse paljundamisest välja, nende hindamise meetodid ja arvestuse pidamise nõuded;

b) määrata kindlaks käesoleva artikli lõikes 2 osutatud liialdatud välimikuomadused, mis jäetakse paljundamisest välja, nende hindamise meetodid ja arvestuse pidamise nõuded.

Kõnealuste delegeeritud õigusaktide vastuvõtmisel võtab komisjon arvesse Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) teaduslikku arvamust ning nende delegeeritud õigusaktide sotsiaalset ja majanduslikku mõju.

Liialdatud välimikuomadusi käsitlevad delegeeritud õigusaktid võetakse vastu 30. juuniks 2030. Genotüüpe käsitlevad delegeeritud õigusaktid võetakse vastu 30. juuniks 2036.

4. Koerte ja kasside paljundamisel on keelatud

a) vanemate ja järglaste, õdede-vendade, poolõdede-vendade ning vanavanemate ja lapselaste ristamine, välja arvatud juhul, kui pädev asutus on selle heaks kiitnud konkreetse vajaduse tõttu säilitada piiratud genofondiga kohalikke tõuge;

b) aretamine ristandite saatmise eesmärgil.

Artikkel 9

Ettevõtetest teavitamine ja nende registreerimine

1. Ettevõtjad ▌ teavitavad pädevaid asutusi oma tegevusest, esitades iga oma ettevõtte kohta ***vähemalt*** järgmise teabe:

a) ettevõtja ***nimi,*** aadress ***ja kontaktandmed***;

b) ettevõtte asukoht;

c) ettevõtte liik: aretusettevõte, ***müügiettevõtte,*** varjupaik ***või hoiukodu***;

d) ettevõttes peetavate loomade liik ***ning aretusettevõtete puhul koerte või kasside*** tõug▌ ;

e) ***ettevõtte mahutavus, mida väljendab*** suurim arv ***koeri ja kasse***, keda ettevõttes saab pidada;

f) aretusettevõtete puhul aastas turule viidavate pesakondade hinnanguline arv.

2. Ettevõtjad teavitavad pädevat asutust

a) kõigist lõikes 1 osutatud teabega seotud muutustest;

b) kui see on kohaldatav, siis tegevuse lõpetamise kavandatud kuupäevast hiljemalt viis tööpäeva enne kõnealust kuupäeva.

3. Liikmesriigid kasutavad esitatud teavet vastavalt määruse (EL) 2016/429 artiklile 84. Ettevõtjaid ei kohustata edastama teavet, mis on juba nimetatud artikli kohaselt esitatud.

4. Pädev asutus peab ettevõtete kohta registrit. Pädev asutus võib sel eesmärgil kasutada määruse (EL) 2016/429 artikli 101 lõike 1 punkti a kohaselt loodud registrit.

Artikkel 10

Teatavate aretusettevõtete kohustus saada heakskiit

1. Aretusettevõtteid käitavad ettevõtjad, kes kas saavad või kavatsevad saada rohkem kui viis pesakonda kalendriaastas või kes peavad igal ajal rohkem kui viit emast koera või emast kassi, viivad koeri või kasse turule ainult pärast seda, kui pädev asutus on nende aretusettevõtte heaks kiitnud.

2. Pädev asutus teeb kohapealseid kontrolle, et teha kindlaks, kas aretusettevõte vastab käesoleva määruse nõuetele. Liikmesriigid võivad lubada selliseid kontrolle teha kaugmeetodil, tingimusel et kasutatavad kaugsidevahendid annavad pädevale asutusele usaldusväärsete kontrollide tegemiseks piisavat tõendusmaterjali. Pädev asutus annab heakskiidutunnistusi ainult nendele aretusettevõtetele, mis vastavad käesoleva määruse nõuetele.

3. Pädev asutus peab üldsusele kättesaadavat nimistut, mis sisaldab iga heakskiidetud aretusettevõtte kohta järgmist teavet:

a) ettevõtte nimi, kontaktandmed ja veebiaadress, kui see on olemas;

b) ettevõtte aadress;

c) ettevõtja nimi;

d) heakskiidetud ettevõtte tegevusega seotud liigid ja tõud, kui see on asjakohane;

e) pädeva asutuse poolt ettevõttele antud kordumatu heakskiidunumber ning heakskiidu andmise ja tegevuse lõpetamise kuupäev.

Artikkel 11

Kohustus anda teavet vastutustundliku loomapidamise kohta

1. ▌Ettevõtjad ▌annavad ***koera või kassi*** võtjale ***kirjalikku*** teavet, mis võimaldab võtjal tagada koera või kassi heaolu, sealhulgas teavet vastutustundliku loomapidamise kohta ***ning looma erivajaduste kohta seoses söötmise, hooldamise, tervise ja pidamisaladega, samuti teavet looma käitumisvajaduste ja terviseandmete kohta***.

2. ***Lõikes 1 osutatud kirjalik teave koera või kassi terviseandmete kohta sisaldab vähemalt järgmist:***

a) ***looma vaktsineerimisstaatus;***

b) ***ettevõtjale teadaolevad terviseprobleemid või eelsoodumus haiguste, sealhulgas allergiate suhtes ning ettevõtjale kättesaadavad koera või kassi diagnostiliste testide tulemused.***

Kui teave koera või kassi terviseandmete kohta on esitatud määruse (EL) 2016/429 kohaselt nõutavas dokumendis, edastab ettevõtja selle dokumendi looma võtjale.

Artikkel 12

Loomahooldajate teadmised ja oskused loomade heaolu alal

1. Loomahooldajatel***, välja arvatud vabatahtlikel varjupaikades ja praktikantidel, kes tegutsevad pädeva loomahooldaja vastutusel,*** peab seoses koerte ja kassidega, kellega nad tegelevad, olema järgmised teadmised ja oskused:

a) arusaam loomade bioloogilisest käitumisest ning füsioloogilistest ja etoloogilistest vajadustest;

b) oskus ära tunda, mida loomad väljendavad, sealhulgas kõiki märke kannatustest, ning võime ***teha kindlaks ja võtta*** sellisel juhul asjakohaseid leevendusmeetmeid ;

c) oskus rakendada häid loomapidamistavasid, sealhulgas ***operantne tingimine ja positiivne kinnitamine,*** kasutada ja hooldada nende hoole all ***olevate koerte või kasside*** jaoks kasutatavaid vahendeid ning vähendada kõiki ***koerte või kasside*** heaolu riske***, hoides ära nende kannatusi***;

d) teadmised loomahooldajate kohustustest, mida nad peavad käesoleva määruse kohaselt täitma.

2. Lõikes 1 osutatud teadmisi ja oskusi võib omandada hariduse, koolituse või töökogemuse kaudu. Kui tehakse kindlaks, kas loomahooldajal on asjaomased teadmised ja oskused, võetakse arvesse üksnes dokumentidega tõendatavat haridust, koolitust või töökogemust.

3. ***Ettevõtjad tagavad, et vähemalt üks ettevõtte loomahooldaja, kes ei ole vabatahtlik ega praktikant, on läbinud artiklis 22 osutatud koolituskursused. Ettevõtjad tagavad, et kõnealune loomahooldaja annab oma teadmised üle ettevõtte teistele loomahooldajatele.***

4. Komisjon ***võtab vastu*** rakendusaktid, millega kehtestatakse käesoleva artikli lõikes 2 osutatud ***formaalhariduse***, koolituse ja töökogemuse miinimumnõuded***, mida on vaja selleks, et teha kindlaks, kas loomahooldajal on lõikes 1 osutatud teadmised ja oskused, ja mis puudutavad lõikes 3 osutatud koolituskursusi***.

Lõikes 3 osutatud koolituskursusi käsitlev rakendusakt võetakse vastu hiljemalt ... [kolm aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].

Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artiklis 29 osutatud kontrollimenetlusega.

Artikkel 13

Heaolu hindamiseks tehtav ***nõustav*** kontrollkäik

1. Ettevõtjad

a) tagavad, et nende vastutusalasse kuuluvatesse ettevõtetesse tuleb kontrollkäigule veterinaararst, et ***teha kindlaks koerte või kasside heaolu ohustavad riskifaktorid ja neid hinnata ning*** nõustada ettevõtjat , milliseid meetmeid tuleb ***nende riskide*** suhtes võtta***, esimest korda ... [kolm aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] või üks aasta pärast uuest ettevõttest teavitamist ja seejärel asjakohasel juhul pädevate asutuste riskianalüüsi alusel või igal aastal, kui liikmesriigid on oma riigisiseses õiguses nii ette näinud***;

b) ***säilitavad*** punktis a osutatud veterinaararsti kontrollkäigu ***tulemusi*** ja selle järel võetud ***meetmeid käsitlevaid dokumente*** vähemalt ***neli*** aastat ***alates kontrollkäigu päevast*** ning esitavad need taotluse korral pädevatele asutustele ***ja järgnevaid kontrollkäike tegevatele veterinaararstidele***.

2. ***Hiljemalt ... [24 kuud pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] võtab*** komisjon kooskõlas artikliga 28 vastu delegeeritud õigusaktid käesoleva artikli täiendamiseks, et kehtestada miinimumnõuded, mida veterinaararst heaolu hindamiseks tehtaval ***nõustaval kontrollkäigul*** hindab.

Artikkel 14

Söötmine ja jootmine

1. Ettevõtjad ▌ tagavad, et koeri ja kasse söödetakse vastavalt I lisa punktis 1 esitatud nõuetele▌ .

2. Lisaks annavad ettevõtjad ▌ koertele ja kassidele piisavalt süüa ja juua, tagades

   a) piiramatu***, puhta ja mageda vee***;

   b) piisavas koguses ja piisava kvaliteediga toidu, mis vastab koerte ja kasside füsioloogilistele, toitumisalastele ja ainevahetusega seotud vajadustele ▌ ning on osa toiduvalikust, mis on kohandatud koerte ***või*** kasside vanuse, tõu, kategooria, aktiivsustaseme***, terviseseisundi ja paljunemisvõimega, üldeesmärgiga saavutada nende hea tervis ja seda säilitada***;

c) toidu, mis ei sisalda aineid, mis võivad põhjustada kannatusi;

d) söötmise, mille puhul välditakse järske muutusi ja tagatakse seedetrakti hea toimimine, eriti võõrutamise ajal.

3. Ettevõtjad ▌tagavad, et söötmis- ja jootmisrajatised on ***puhtad ning*** ehitatud ja paigaldatud nii, et:

a) kõikidel koertel ***või*** kassidel on võrdne juurdepääs ***piisavale toidule ja veele ning*** vähendatakse nendevahelist võistlemist***;***

b) vähendatakse toidu ja vee mahaajamist ja hoitakse ära nende saastumine kahjulike ***füüsiliste, keemiliste või bioloogiliste saasteainetega***;

c) välditakse koerte ***või*** kasside vigastusi, uppumist või muid kahjustusi;

d) need on kergesti puhastatavad ja desinfitseeritavad, et hoida ära ***haiguste levikut***.

4. Ettevõtjad võivad ***veterinaararsti kirjaliku nõuande alusel söötmis- ja jootmissagedust konkreetse koera või kassi puhul kohandada. Ettevõtjad säilitavad veterinaararsti nõuannet sisaldavaid dokumente kogu kõnealuste kohanduste kehtivuse jooksul.***

Artikkel 15

Pidamisala

1. ***Aretusettevõtteid ja müügiettevõtteid*** käitavad ettevõtjad tagavad, et koertel ja kassidel on I lisa punktile 2 vastav pidamisala. ***Varjupaiku käitavad ettevõtjad tagavad, et koertel ja kassidel on I lisa punktile 2.2 vastav pidamisala.***

2. Ettevõtjad ▌ tagavad, et:

   a) ettevõtted, kus ***koeri või kasse*** peetakse, ja seal kasutatavad vahendid sobivad nendes ettevõtetes peetavate koerte ***või*** kasside liikide ja arvu jaoks ning võimaldavad vajalikku juurdepääsu kõikidele koertele ja kassidele ning nende põhjalikku kontrolli;

b) kõik ettevõtte ehituskomponendid, sealhulgas põrandad, katus ja ruumijagajad ning koerte ***või*** kasside jaoks kasutatavad vahendid, on asjatundlikult ehitatud ja hooldatud ▌, et need ei kujutaks endast riski ***koerte või kasside*** heaolule;

c) kõiki ettevõtte ehituskomponente, sealhulgas põrandaid ja ruumijagajaid ning koerte või kasside jaoks kasutatavaid vahendeid hoitakse puhtana, et need ei kujutaks endast riski koerte või kasside heaolule;

d) kui ***koeri või kasse*** peetakse ***aretusettevõtetes ja müügiettevõtetes siseruumides***, hoitakse ▌ tolmu taset, temperatuuri, suhtelist õhuniiskust ja gaaside kontsentratsiooni tasemel, mis ei ole koertele ***või*** kassidele kahjulik, ning ventilatsioon on piisav ülekuumenemise vältimiseks ▌;

e) koertel või kassidel on piisavalt ruumi vabalt ringiliikumiseks ja liigiomaselt käitumiseks vastavalt nende vajadustele, ***koos võimalusega*** eralduda ***ja puhata***;

f) koertel või kassidel on puhtad, mugavad ja kuivad puhkekohad, mis on piisavalt suured ja arvukad tagamaks, et nad kõik saavad samal ajal lamada ja puhata loomulikus asendis;

g) ***õues peetavate koerte või kasside jaoks on kasutusele võetud asjakohased struktuurid ja meetmed***, ***et kaitsta neid*** halbade ilmastikutingimuste ***eest***, sealhulgas ***hoides ära*** termilise stressi, päikesepõletuse ja ***külmakahjustused***.

3. ***Ettevõtjad ei tohi*** koeri ega kasse ***pidada*** konteinerites ▌.

Konteinereid võib kasutada üksnes transpordiks**,** üksikute koerte ***või*** kasside ***lühiajaliseks*** isoleerimiseks ***ning üritustel, näitustel ja võistlustel osalemise ajal, vähenenud termoreguleerimisvõimega kutsikate või kassipoegade jaoks ning oma emaga koos peetavate kutsikate või kassipoegade jaoks***, tingimusel et ***minimeeritakse stressi ja*** välditakse ***kannatusi ning koertel ja kassidel on võimalik seista, ümber pöörata ja lamada loomulikus asendis***.

4. ***Ettevõtjad ei tohi pidada üle kaheksa nädala vanuseid koeri*** ainult siseruumides. ***Sellistel koertel*** peab olema igapäevane juurdepääs õuealale ***või nendega tuleb iga päev jalutada***, et ***võimaldada koertel*** liikuda, ***ümbrust uurida*** ja sotsialiseeruda. ***Igapäevane*** juurdepääs ***õuealale või jalutamine peab kestma kokku vähemalt ühe tunni***. ***Ettevõtja võib nendest nõuetest kõrvale kalduda üksnes veterinaararsti kirjaliku nõuande alusel.***

5. Kui kasse peetakse kassiaedikutes, peavad ettevõtjad kavandama ja ehitama eraldi hoidmiskohad, et kassid saaksid vabalt ringi liikuda ja käituda oma loomulikul viisil.

6. ***Aretusettevõtteid ja müügiettevõtteid käitavad*** ettevõtjad tagavad, et siseruumides, kus koeri ja kasse peetakse, ***hoitakse asjakohast termoneutraalset tsooni, mille puhul võetakse arvesse loomade karvkatte liiki, vanust, suurust, tõugu ja tervist***.

7. ***Aretusettevõtteid ja müügiettevõtteid käitavad ettevõtjad kasutavad vajaduse korral oma ettevõtte siseruumides asuvates hoidmiskohtades kütte- või jahutussüsteeme, et säilitada hea õhukvaliteet ja sobiv temperatuur ning kõrvaldada liigne niiskus.***

8. Ettevõtjad tagavad, et ***koertel või kassidel on kokkupuude valgusega ja nad saavad viibida pimedas piisava pikkusega ja katkematute ajavahemike jooksul, et säilitada tavapärane ööpäevarütm***.

Esimese lõigu kohaldamisel tähendab „valgus“ loomulikku valgust, mida liikmesriigi ilmastikutingimustest ja geograafilisest asukohast tingituna täiendatakse vajaduse korral tehisvalgusega.

9. ***Lõike 2 punkte a, b, c, f ja g ning lõikeid 6, 7 ja 8 ei kohaldata karjavalvekoerte ega karjakoerte suhtes ajal, mil selliseid koeri kasutatakse hooajalise rändkarjatamise raames valvamiseks või karjatamiseks. Lõike 2 punkti f ei kohaldata karjavalvekoerte suhtes ajal, mil selliseid koeri kasutatakse treenimiseks.***

Artikkel 16

Tervis

1. Ettevõtjad ▌ tagavad, et:

a) loomahooldajad kontrollivad nende vastutusel olevaid koeri ***või*** kasse vähemalt kord päevas ***ning kaitsetus olukorras koeri ja kasse, näiteks vastsündinud, haigeid või vigastatud koeri ja kasse, ning emaseid koeri ja emaseid kasse poegimise eel, ajal ja järel kontrollitakse sagedamini***;

b) koerad või kassid, ▌ kelle heaolu on ▌ kahjustatud, viiakse vajaduse korral põhjendamatu viivituseta üle eraldatud alale ja vajaduse korral ***saavad nad asjakohast ravi***;

c) ***kui kahjustatud heaoluga*** koera või kassi ***paranemist ei ole võimalik saavutada ning koer või kass kogeb tugevat valu või kannatusi, konsulteeritakse põhjendamatu viivituseta veterinaararstiga, et otsustada, kas koer või kass tuleb kannatuste lõpetamiseks eutaneerida, ning kui see on nii, teha eutanaasia anesteesiat ja analgeesiat kasutades***;

d) võetakse meetmeid, ***et*** ennetada ja kontrollida väliseid ja sisemisi parasiite, ***ja tehakse vaktsineerimisi,*** et hoida ära üldlevinud haigusi, millega koerad või kassid tõenäoliselt kokku puutuvad ▌ ;

e) ***kasutatav*** elukeskkonna rikastamine ei kujuta endast ***koerte ja kasside jaoks märkimisväärset*** vigastuste ega bioloogilise või keemilise saastumise riski ega muud terviseriski.

▌ ***Esimese lõigu punkti a ei kohaldata aretusettevõtetes peetavate karjavalvekoerte suhtes ajal, mil selliseid koeri kasutatakse valvamiseks või treenimiseks.***

Liikmesriigid võivad teha esimese lõigu punktist c erandeid erakorralistel juhtudel, kui veterinaararstiga ei ole võimalik põhjendamatu viivituseta ühendust võtta, tingimusel et on kehtestatud riigisisesed õigusnormid, millega tagatakse, et:

i) kohesed meetmed koera või kassi elu lõpetamiseks minimaalse valu ja kannatustega, kasutades kiiret surma põhjustavat meetodit, võtab koolitatud pädev isik;

ii) määruse (EL) 2017/625 kohase ametliku kontrolli eesmärgil peab ettevõtja arvestust erandi kasutamise kohta.

▌

2. ***Aretusettevõtteid käitavad*** ettevõtjad tagavad, et:

a) koerte või kasside tervise kaitseks võetakse meetmeid kooskõlas I lisa punktiga 3;

b) emaseid koeri ***või*** emaseid kasse kasutatakse järglaste saamiseks ainult siis, kui nad on saavutanud I lisa punktis 3 ▌ esitatud vanuse alampiiri, nende luustik on välja arenenud ning neil ei ole ***diagnoositud*** haigusi***, kliinilisi haigusnähte*** ega sellist füüsilist seisundit, mis võiks tiinusele ja heaolule halvasti mõjuda;

c) emaste koerte ***või*** emaste kasside tiinus, millest saadakse pesakondi, toimub maksimaalset sagedust ületamata ***kooskõlas I lisa punktiga 3***;

d) imetavaid emaseid kasse ei paaritata ega seemendata;

e) ▌ koeri ja kasse, keda ei kasutata enam paljundamiseks (sealhulgas käesoleva määruse sätete tõttu), ***peetakse edasi või nad müüakse, antakse ära või paigutatakse uude elukohta, kuid neid*** ei hukata ega hüljata. ▌

▌

Artikkel 17

Käitumuslikud vajadused

1. Ettevõtjad ▌ tagavad, et võetakse meetmeid koerte ***ja kasside*** käitumuslike vajaduste rahuldamiseks kooskõlas I lisa punktiga 4.

2. ***Ettevõtjad ei tohi pidada koeri või kasse*** nende loomulikku liikumist piiraval alal ▌, välja arvatud ***juhtudel, kui kohaldatakse artikli 15 lõike 3 teist lõiku või*** järgmiste protseduuride või ravi korral:

   a) füüsiline läbivaatus ▌;

   b) ***koerte või kasside individuaalne identifitseerimine ning identifitseerimisteabe lugemine***;

   c) proovide võtmine ja vaktsineerimine;

   d) ***karvahoolduse***, hügieeni, tervise või paljundamisega seotud protseduurid***, välja arvatud paaritamine***;

   e) meditsiinilised protseduurid***, sealhulgas kirurgiline ravi või määratud taastusravi***.

3. Kinnisidumine ▌kauemaks kui üks tund on keelatud, välja arvatud meditsiiniliste protseduuride ajal ***või koerte või kasside üritustel, näitustel ja võistlustel osalemiseks***.

4. Liikmesriigid võivad teha lõikest 3 erandeid sõjaväes, politseis ja tolliametis kasutatavate koerte puhul, keda peetakse aretusettevõttes või müügiettevõtetes.

5. Ettevõtjad ▌tagavad, et ***koerad või kassid*** elavad sellistes tingimustes, kus neil on võimalik sotsiaalselt käituda ilma teisi kahjustamata, käituda liigiomaselt ja võimalus kogeda positiivseid emotsioone.

6. ***Ettevõtjad tagavad, et koerad või kassid saavad suhelda kooskõlas I lisa punktiga 4. Aretusettevõtteid käitavatel*** ettevõtjatel on ***sellise sotsialiseerimise*** jaoks ***dokumenteeritud*** strateegia.

Erandina esimesest lõigust ei kohaldata sotsialiseerimisnõudeid aretusettevõtetes peetavate karjavalvekoerte suhtes ajal, mil selliseid koeri kasutatakse valvamiseks või treenimiseks, ega karjakoerte suhtes hooajalise rändkarjatamise ajal.

7. ***Ettevõtjad tagavad, et kõikidele koertele või kassidele on tagatud ja kättesaadav elukeskkonna rikastamine, mis loob ergutava keskkonna, võimaldab loomadel arendada liigiomast käitumist ja käituda liigiomaselt ning vähendab nende rahulolematust.***

Artikkel 18

Valu tekitavad tavad

1. ***Ettevõtjad tagavad, et*** keha ***moonutavaid sekkumisi***, sealhulgas kõrvade lõikamine, saba lõikamine, ***küünte eemaldamine või*** varvaste osaline või täielik amputeerimine ning häälekurdude resektsioon, ***ei tehta,*** välja arvatud juhul, kui ***see on põhjendatud*** meditsiinilise näidustuse tõttu. Meditsiiniline näidustus võib olla ***profülaktiline protseduur***, mille ainus eesmärk on koerte ***või*** kasside tervise ***säilitamine või*** paremaks muutmine ***või vigastuse ärahoidmine***. Sellisel juhul viib protseduuri läbi üksnes veterinaararst, kasutades üksnes anesteesiat ja pikaajalist analgeesiat.

2. ***Keha moonutava sekkumise meditsiinilise näidustuse ja läbiviidud protseduuri üksikasjad dokumenteerib veterinaararst. Ettevõtja säilitab seda dokumenti ja see peab olema koera või kassiga kaasas, kui loom antakse üle teisele ettevõttele või omanikule. Ettevõtja säilitab dokumendi koopiat esimese kolme aasta jooksul pärast kõnealust üleandmist.***

3. ***Erandina lõikest 1 võivad liikmesriigid lubada kõrvade lõikamist sälkamise teel või kõrvaotsa äralõikamist hulkuvate kasside märgistamiseks, mida tehakse nende steriliseerimisel nn püüa-steriliseeri-vabasta meetodi raames.***

4. ***Ettevõtjad tagavad, et steriliseerimist*** teeb ***üksnes*** veterinaararst, kasutades üksnes anesteesiat ja pikaajalist analgeesiat. ***Liikmesriigid võivad siiski lubada, et isaseid kasse steriliseerivad litsentseeritud veterinaarõed.***

5. ***Ettevõtjad tagavad, et ei kasutata valu või kannatusi põhjustavaid kohtlemisviise, sealhulgas***:

a) kehaosade ***sidumine, välja arvatud juhul, kui seda on vaja meditsiinilistel põhjustel ja piirdub minimaalselt vajaliku ajaga***;

b) ***koerte või kasside*** löömine, peksmine, tirimine, viskamine või pigistamine;

c) ***koertele või kassidele elektrilöögi andmine, välja arvatud juhul, kui seda tehakse meditsiinilistel põhjustel***;

d) suukorvide ▌ kasutamine, välja arvatud juhul, kui seda on vaja ***meditsiinilistel põhjustel või loomade või inimeste ohutusega seotud põhjustel***, ja sel juhul piirdub kestus lühima vajaliku ajaga, mille jooksul ***koer või kass on järelevalve all***;

e) ogadega kaelarihmade kasutamine;

f) ilma ohutusmehhanismita täispoovate kaelarihmade kasutamine;

g) koerte või kasside tõstmine jäsemetest, peast, ***kõrvadest,*** sabast või karvadest ***või täiskasvanud koerte või kasside tõstmine nahast***.

Liikmesriigid võivad teha esimesest lõigust erandeid sõjaväes, politseis või tolliametis kasutamiseks mõeldud koerte puhul.

Artikkel 19

Esteetilise suunitlusega üritused, näitused ja võistlused

1. Aretusettevõtteid ja müügiettevõtteid käitavad ettevõtjad ei kasuta koerte ja kasside esteetilise suunitlusega üritustel, näitustel ja võistlustel liialdatud välimikuomadustega koeri või kasse ning koeri või kasse, kellele on tehtud keha moonutav protseduur, mille tagajärjel on nende füüsilised omadused muutunud.

2. Koerte ja kasside esteetilise suunitlusega ürituste, näituste ja võistluste korraldajad jätavad kõrvale liialdatud välimikuomadustega koerad ja kassid ning koerad või kassid, kellele on tehtud keha moonutav protseduur, mille tagajärjel on nende füüsilised omadused muutunud.

III PEATÜKK

KOERTE JA KASSIDE IDENTIFITSEERIMINE JA REGISTREERIMINE NING INTERNETIREKLAAMI JA TURULEVIIMISEGA SEOTUD NÕUDED

Artikkel 20

Koerte ja kasside identifitseerimine ja registreerimine

1. ▌Kõik ***ettevõtetes peetavad*** koerad ja kassid, ***turule viidavad*** koerad ja kassid ning ***lemmiklooma omaniku või füüsilise või juriidilise isiku omandis*** olevad koerad ja kassid ***identifitseeritakse individuaalselt loetavat mikrokiipi sisaldava süstitava nahaaluse transpondriga, mis vastab II lisas sätestatud nõuetele***.▌

2. Ettevõtjad tagavad, et nende ettevõtetes sündinud koerad ja kassid identifitseeritakse individuaalselt kolme kuu jooksul pärast nende sündi ja igal juhul enne nende turuleviimise kuupäeva.

Ettevõtjad, kes käitavad müügiettevõtteid või varjupaiku ning ettevõtjad, kes paigutavad koeri ja kasse hoiukodudesse ja vastutavad nende eest, tagavad, et koerad ja kassid, kes saabuvad nende ettevõtetesse või satuvad nende vastutuse alla, identifitseeritakse individuaalselt 30 päeva jooksul pärast nende saabumist ettevõttesse ja igal juhul enne nende turuleviimise kuupäeva.

Lemmiklooma omanikud ja muud füüsilised või juriidilised isikud peale ettevõtjate, kes omavad koeri või kasse, tagavad, et iga koer või kass identifitseeritakse individuaalselt hiljemalt siis, kui ta saab kolme kuu vanuseks, või kui koer või kass viiakse turule, siis enne turuleviimise kuupäeva.

Transpondri paigaldab veterinaararst. Liikmesriigid võivad lubada, et transpondri paigaldab muu isik kui veterinaararst, kui nad võtavad vastu riigisisesed õigusnormid selliselt isikult nõutava miinimumkvalifikatsiooni kohta.

Kui koerad ja kassid on kooskõlas liidu või riigisisese õigusega individuaalselt identifitseeritud mikrokiipi sisaldava süstitava transpondriga enne... [kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumist], loetakse nad vastavaks lõike 1 ning käesoleva lõike esimese, teise, kolmanda ja neljanda lõigu nõuetele, tingimusel et mikrokiip on endiselt loetav.

3. ***Kahe tööpäeva jooksul pärast nende identifitseerimist*** registreerib veterinaararst ▌koerad ja kassid artiklis 23 osutatud riiklikus andmebaasis. ***Liikmesriigid võivad lubada registreerimist muude isikute kui veterinaararstide poolt, tingimusel et liikmesriigid on kasutusele võtnud meetmed, millega tagada nende isikute poolt andmebaasi sisestatava teabe õigsus. Ettevõtetes*** peetavad koerad ja kassid registreeritakse koerte või kasside eest ***vastutavat ettevõtet käitava ettevõtja*** nimele. ***Muude füüsiliste või juriidiliste isikute omandis olevate koerte ja kasside puhul*** registreeritakse loom selle isiku nimele. ▌

Liikmesriigid võivad teha käesoleva lõike esimesest lõigust erandeid sõjaväe-, politsei- ja tollikoerte puhul.

4. Kui füüsilised isikud viivad koeri või kasse turule või loovutavad neid juhuti ja ebakorrapäraste ajavahemike tagant ilma looma internetis reklaamimata, tagab koera või kassi omandiõigust või looma eest vastutust üleandev füüsiline või juriidiline isik, et koera või kassi omaniku või looma eest vastutava isiku vahetus registreeritakse artiklis 23 osutatud andmebaasis kahe nädala jooksul alates omandiõiguse või vastutuse üleandmise kuupäevast vastavalt selle andmebaasi eest vastutava liikmesriigi kehtestatud tingimustele.

5. Koera või kassi surma korral tagab koera või kassi omanikust ettevõtja, lemmiklooma omanik või füüsiline või juriidiline isik, et surm registreeritakse artiklis 23 osutatud andmebaasis vastavalt selle andmebaasi eest vastutava liikmesriigi kehtestatud tingimustele.

6. Kui transponder on loetamatu või muutub loetamatuks, tagab ettevõtja või koera või kassi eest vastutav füüsiline või juriidiline isik uue transpondri süstimise ja andmebaasis registreerimise ajakohastamise uue transpondri identifitseerimisnumbriga.

7. Käesolevas artiklis sätestatud identifitseerimis- ja registreerimisnõudeid kohaldatakse järgmiselt:

a) ettevõtjate ja füüsiliste või juriidiliste isikute puhul, kes viivad koeri ja kasse turule: alates ... [neli aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva];

b) lemmiklooma omanike ja muude füüsiliste või juriidiliste isikute puhul, kes ei ole ettevõtjad ja kes ei vii koeri turule: alates ... [kümme aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva];

c) lemmiklooma omanike ja muude füüsiliste või juriidiliste isikute puhul, kes ei ole ettevõtjad ja kes ei vii kasse turule: alates ... [15 aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].

Artikkel 21

Internetireklaami ja turuleviimisega seotud nõuded

1. Kui ettevõtjad reklaamivad koera või kassi internetis eesmärgiga viia loom liidu turule, tagavad nad, et reklaamile lisatakse selgelt nähtavalt ja paksus kirjas järgmine hoiatus:

„Loom ei ole mänguasi. Looma võtmine on elumuutev otsus. Teie kohus on tagada looma tervis ja heaolu ning teda mitte hüljata.“

2. Kui muud füüsilised või juriidilised isikud, kes ei ole ettevõtjad, reklaamivad koera või kassi internetis eesmärgiga viia loom liidu turule, tagavad nad, et reklaam sisaldab vastutustundlikku loomapidamist käsitlevat hoiatust, kasutades kas lõikes 1 sätestatud sõnastust või muud sama tähendusega sõnastust.

3. ***Koera või kassi liidu turule viimisel*** esitab ***füüsiline või juriidiline isik, kes koera või kassi turule viib,*** looma võtjale

a) tõendi ***koera või kassi*** identifitseerimise ja registreerimise kohta vastavalt ***artiklile 20***;

b) järgmise teabe koera või kassi kohta:

i) liik,

ii) sugu,

iii) sünniaeg ja -riik ning

iv) tõug, kui see on asjakohane.

Kui füüsiline või juriidiline isik reklaamib koera või kassi internetis eesmärgiga viia loom liidu turule, kasutab see isik lõikes 5 osutatud kontrollisüsteemi kordumatu tokeni loomiseks. Kõnealune isik lisab selle tokeni reklaamile koos veebilingiga lõikes 5 osutatud süsteemile.

Looma võtjal peab olema võimalik kontrollida ***internetis reklaamitavate koerte või kasside*** identifitseerimise***,*** registreerimise ***ja omandiõiguse autentsust*** lõikes ***5*** osutatud süsteemi kaudu.

4. Kooskõlas määruse (EL) 2022/2065 artikliga 31 tagavad digiplatvormide pakkujad ▌, et nende internetipõhine kasutajaliides on kavandatud ja korraldatud nii, et ***see hõlbustab ettevõtjatel või muudel füüsilistel või juriidilistel isikutel, kes koeri või kasse turule viivad,*** täita ***käesoleva artikli lõigetest 1, 2 ja 3*** tulenevaid kohustusi, ning teavitavad looma võtjaid nähtaval viisil võimalusest kontrollida ***koera või kassi*** identifitseerimist***,*** registreerimist ***ja omandiõigust*** käesoleva artikli lõikes 5 osutatud veebipõhise kontrollisüsteemi veebilingi kaudu.

Füüsiline või juriidiline isik, kes koeri või kasse turule viib, vastutab ainuisikuliselt digiplatvormi internetipõhise kasutajaliidese kaudu esitatud teabe õigsuse eest. Ühtegi käesoleva lõike sätet ei tõlgendata nii, nagu kehtestataks sellega digiplatvormi pakkujale üldine jälgimiskohustus määruse (EL) 2022/2065 artikli 8 tähenduses.

5. Komisjon tagab, et üldsusele on tasuta kättesaadav veebipõhine ***kontrollisüsteem***, mis kontrollib automaatselt ***internetis reklaamitavate*** kasside või koerte identifitseerimise**,** registreerimise ***ja omandiõiguse*** autentsust artiklis 23 osutatud andmebaasist ***ja genereerib käesoleva artikli lõike 3 teises lõigus osutatud kontrollisüsteemi kordumatu tokeni***. Komisjon võib anda selle süsteemi arendamise, hooldamise ja käitamise sõltumatule üksusele. ***Sõltumatu üksus selle ülesande täitmiseks valitakse avaliku valikumenetluse tulemusel vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2024/2509[20] VII jaotise asjakohastele sätetele.*** Süsteem tagab:

a) koera või kassi identifitseerimise**,** registreerimise ***ja omandiõiguse*** autentsuse usaldusväärse kontrolli käesoleva määruse ***artiklis 23*** osutatud riiklike andmebaaside abil;

b) andmekaitsenõuete järgimise kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustega (EL) 2018/1725[21] ning (EL) 2016/679[22].

---

20 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrus (EL, Euratom) 2024/2509, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid (ELT L, 2024/2509, 26.9.2024; ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj).

21 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1725, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel liidu institutsioonides, organites ja asutustes ning isikuandmete vaba liikumist, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 45/2001 ja otsus nr 1247/2002/EÜ (ELT L 295, 21.11.2018, lk 39, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1725/oj).

22 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj).

6. Komisjon võtab ▌ vastu rakendusaktid, milles ***sätestatakse järgmine***:

a) teave, mille koeri või kasse turule viivad füüsilised ja juriidilised isikud peavad esitama, et tõendada koerte ja kasside identifitseerimist ja registreerimist kooskõlas lõike 3 punktiga a;

b) teave, mille koeri või kasse reklaamivad füüsilised ja juriidilised isikud peavad esitama lõikes 5 osutatud kontrollisüsteemile, et tõendada reklaamitava koera või kassi identifitseerimise, registreerimise ja omandiõiguse autentsust.

▌

c) lõikes 5 osutatud süsteemi järgmised omadused:

(i) süsteemi põhifunktsioonid;

(ii) süsteemile esitatavad tehnilised, elektroonilised ja krüpteerimisnõuded***;***

(iii) menetluslikud sammud, mida koera või kassi turule viiv füüsiline või juriidiline isik peab tegema ja teave, mille ta peab esitama, ning menetluslikud sammud, mida looma võtja peab tegema ja teave, mille ta peab esitama, et veebipõhine kontrollisüsteem toimiks.

Punktis a osutatud rakendusaktid võetakse vastu hiljemalt... [kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] ning punktides b ja c osutatud rakendusakt võetakse vastu hiljemalt... [kolm aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].

Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artiklis 29 osutatud kontrollimenetlusega.

IV PEATÜKK

PÄDEVAD ASUTUSED

Artikkel 22

Koolitus

1. Artikli 12 kohaldamiseks ***vastutavad pädevad asutused järgmise eest***:

a) ***tagavad*** koolituskursuste pakkumise loomahooldajatele;

b) kiidavad heaks punktis a osutatud ***koolituskursuste*** sisu ***kooskõlas artikli 12 lõikes 4 osutatud rakendusaktides sätestatud miinimumnõuetega***;

c) sertifitseerivad loomahooldajaid, kes on edukalt läbinud punktis a osutatud koolituskursused.

Pädevad asutused võivad esimese lõigu punktis c osutatud ülesande delegeerida koolituskursuste pakkujatele.

2. Määruse (EL) 2017/625 artikli 95 kohaselt määratud Euroopa Liidu loomade heaolu referentkeskus võib töötada välja koolitusmaterjalide näidised ja soovitused pädevatele asutustele või muudele koolituskursuste pakkujatele.

Artikkel 23

Koerte ja kasside andmebaasid

1. ***Liikmesriigid vastutavad identifitseeritud*** koerte ja kasside registreerimiseks ***andmebaaside loomise eest vastavalt artikli 20 lõigetele 1 ja 2, artikli 26 lõikele 3 ja artikli 26 lõike 4 teisele lõigule, ja nende andmebaaside haldamise eest***.

2. ***Selleks võivad liikmesriigid kasutada teise liikmesriigi hallatavaid andmebaase vastavalt nende liikmesriikide vahelisele asjakohasele korrale.***

3. Liikmesriigid tagavad, et nende lõikes 1 osutatud andmebaasid ***vastavad lõike 4 teise lõigu punktis b osutatud rakendusaktis sätestatud nõuetele, et tagada andmebaaside koostalitlusvõime***.

4. ***Komisjon loob indeksiandmebaasi, mis sisaldab käesoleva lõike teise lõigu punktis b osutatud rakendusaktides sätestatud minimaalseid andmevälju, ja haldab seda. Komisjon võib vastavalt määruse (EL, Euratom) 2024/2509 VII jaotise asjakohastele sätetele anda pärast avalikku valikumenetlust selle indeksandmebaasi arendamise, hooldamise ja käitamise ülesande sõltumatule üksusele.***

Komisjon võtab vastu rakendusaktid, milles sätestatakse üksikasjalik kord seoses järgmisega:

a) ***lõikes 1 osutatud andmebaaside miinimumsisu***;

b) ***liikmesriikide andmebaaside ja indeksandmebaasi vaheline*** koostalitlusvõime***, sealhulgas indeksandmebaasi edastatavad minimaalsed andmeväljad ja edastamise sagedus***;

c) funktsioon esitada tõend koera või kassi identifitseerimise ja registreerimise kohta, nagu on osutatud ***artikli 21*** lõike 3 punktis a;

d) register, kus liikmesriigid deklareerivad oma andmebaasid, ning vajalikud parameetrid nende andmebaaside omavaheliseks ühendamiseks ***kooskõlas korraga, mis tuleneb punktist*** b;

e) asjakohasel juhul käesoleva artikli lõikes 1 osutatud liikmesriikide andmebaaside, artikli 26 lõikes 4 osutatud liidu reisivate lemmikloomade andmebaasi ja ametliku kontrolli teabehaldussüsteemi (IMSOC) omavaheline ühendamine.

Komisjon võtab teise lõigu punktides a ja c osutatud rakendusaktid vastu hiljemalt... [kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva]. Komisjon võtab teise lõigu punktides b, d ja e osutatud rakendusaktid vastu hiljemalt... [kolm aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].

Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artiklis 29 osutatud kontrollimenetlusega.

Artikkel 24

Andmete kogumine loomade heaolu kohta ja aruandlus

1. Pädevad asutused koguvad, analüüsivad ja avaldavad III lisas esitatud andmeid ***loomade heaolu kohta***.

2. Pädevad asutused koostavad 31. augustiks iga kolme aasta järel ***III lisas sätestatud loomade heaolu käsitlevate andmete kohta aruande ja edastavad selle elektroonilisel kujul komisjonile***. ***Esimene selline aruanne koostatakse ja edastatakse komisjonile hiljemalt... [kuus aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva]***. ***Aruandes*** esitatakse eelneval ***kolmel*** aastal kogutud andmete kokkuvõte.

3. Komisjon võib rakendusaktidega kehtestada ühtlustatud metoodika ***III lisas sätestatud loomade heaolu käsitlevate andmete*** kogumiseks ning kehtestada ***käesoleva artikli*** lõikes 2 osutatud aruande vormi. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artiklis 29 osutatud kontrollimenetlusega.

Artikkel 25

Andmekaitse

1. Käesoleva määruse artiklite 9 ja 10 ning artikli 23 lõike 1 kohaselt kogutud isikuandmete töötlemisel on liikmesriikide pädevad asutused vastutavad töötlejad määruse (EL) 2016/679 tähenduses, kui neid andmeid kasutatakse ametliku kontrolli eesmärgil.

Komisjon on käesoleva määruse artikli 21 lõike 5, artikli 23 lõigete 1 ja 4 ning artikli 26 lõike 4 kolmanda lõigu alusel kogutud isikuandmete töötlemisel vastutav töötleja määruse (EL) 2018/1725 tähenduses, kui neid andmeid kasutatakse määruse (EL) 2017/625 artikli 108 järgimiseks ja käesolevast määrusest tulenevate aruandluskohustuste täitmiseks.

Kõigil isikutel, kellel on juurdepääs esimeses ja teises lõigus osutatud isikuandmetele, on keelatud avaldada isikuandmeid, millest nad on teada saanud oma ülesannete täitmisel või muul ülesande täitmisega mitteseotud viisil. Liikmesriigid ja komisjon võtavad kõik asjakohased meetmed, et tagada sellest keelust kinnipidamine.

Esimese ja teise lõigu kohaselt kogutud isikuandmeid kasutatakse üksnes järgmistel eesmärkidel:

a) liikmesriikide pädevate asutuste tehtav ametlik kontroll käesolevas määruses sätestatud heaolu- ja jälgitavusnõuete täitmise ning määruse (EL) 2016/429 järgimise üle, sealhulgas pettuste avastamine, ning

b) määruse (EL) 2017/625 artiklist 108 tulenevate kohustuste ja käesolevast määrusest tulenevate aruandluskohustuste täitmine komisjoni poolt.

2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud isikuandmeid säilitatakse järgmiste ajavahemike jooksul:

a) artiklite 9 ja 10 puhul kümme aastat pärast ettevõtte tegevuse lõpetamise kuupäeva;

b) artikli 21 lõike 5 puhul 18 kuud pärast artikli 21 lõike 3 teises lõigus osutatud tokeni genereerimist;

c) artikli 23 lõigete 1 ja 4 puhul 25 aastat pärast koera või kassi esmakordset registreerimist nimetatud artiklis osutatud andmebaasis või viis aastat pärast koera või kassi surma registreerimist selles andmebaasis;

d) artikli 26 lõike 4 kolmanda lõigu puhul viis aastat pärast eelneva teavitamise kuupäeva.

V PEATÜKK

KOERTE JA KASSIDE TOOMINE LIITU

Artikkel 26

Koerte ja kasside toomine liitu

1. ▌Koeri ja kasse ***võib*** liidus turuleviimiseks liitu tuua üksnes juhul, kui ***on täidetud järgmised tingimused***:

a) ***nende aretamisel ja pidamisel on järgitud ühte alljärgnevat nõuet:***

i) käesoleva määruse ***II peatükis sisalduvad nõuded***;

ii) nõuded, mille liit on tunnistanud kooskõlas määruse (EL) 2017/625 artikliga 129 samaväärseks käesoleva määruse II peatükis sätestatud nõuetega, või

iii) nõuded, mis sisalduvad liidu ja eksportiva riigi vahelises erilepingus, kui see on kohaldatav.

▌

b) ▌ nad on pärit kolmandast riigist või territooriumilt ja ettevõttest, mis on määruse (EL) 2017/625 artiklite 126 ja 127 kohaselt loetellu kantud.

2. ▌ Kolmandast riigist ja territooriumilt liitu toodavate ***ja liidu turule viidavate*** koerte ja kasside ametlik sertifikaat***, millele on osutatud määruse (EL) 2017/625 artikli 126 lõike 2 punktis c, peab*** sisaldama kinnitust, mis tõendab vastavust ***käesoleva artikli*** lõikele 1▌ .

3. ***Liidu turule viimiseks liitu*** toodavad koerad ja kassid identifitseeritakse ***enne nende liitu sisenemist veterinaararsti poolt loetavat mikrokiipi sisaldava süstitava transpondriga, mis vastab II lisas sätestatud nõuetele***.

Koerte või kasside liitu importimise eest vastutav ettevõtja tagab, et veterinaararst registreerib loomad artikli 23 lõikes 1 osutatud riiklikus andmebaasis viie tööpäeva jooksul pärast nende liitu toomist. Liikmesriigid võivad lubada registreerimist muude isikute kui veterinaararstide poolt, tingimusel et liikmesriigid on kasutusele võtnud meetmed, millega tagada nende isikute poolt andmebaasi sisestatava teabe õigsus.

4. Omanik teavitab koera või kassi mittekaubanduslikust liikumisest kolmandast riigist või territooriumilt liitu liidu reisivate lemmikloomade andmebaasi vähemalt viis tööpäeva enne seda, kui koer või kass ületab liidu piiri, välja arvatud järgmistel juhtudel:

a) koer või kass tuuakse liitu otse kolmandast riigist või territooriumilt, mis vastab komisjoni delegeeritud määruse (EL) .../...[23] artikli 17 lõike 1 punktis a sätestatud tingimustele, ning

b) koer või kass on registreeritud käesoleva määruse artikli 23 lõikes 1 osutatud liikmesriigi andmebaasis.

Kui koer või kass viibib liidus kauem kui kuus kuud, tagab omanik, et veterinaararst registreerib looma artikli 23 lõikes 1 osutatud elukohaliikmesriigi andmebaasis viie tööpäeva jooksul pärast liitu sisenemisest möödunud kuuenda kuu lõppu. Liikmesriigid võivad lubada registreerimist muude isikute kui veterinaararstide poolt, tingimusel et liikmesriigid on kasutusele võtnud meetmed, millega tagada nende isikute poolt andmebaasi sisestatava teabe õigsus.

---

[23] ***Komisjoni... 2026. aasta delegeeritud määrus (EL).../..., millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/429 seoses lemmikloomade mittekaubandusliku liikumise suhtes kohaldatavate loomatervisenõuetega (ELT..., ELI:...) [Väljaannete talitus: palun lisada dokumendi C(2026)20 avaldamisviide].***

Komisjon loob käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud liidu reisivate lemmikloomade andmebaasi ja haldab seda. Komisjon võib vastavalt määruse (EL, Euratom) 2024/2509 VII jaotise asjakohastele sätetele anda pärast avalikku valikumenetlust selle andmebaasi arendamise, hooldamise ja käitamise ülesande sõltumatule üksusele. Juurdepääs sellele andmebaasile on üksnes liikmesriikide pädevatel asutustel ja komisjonil.

Komisjon tagab, et andmebaas käivitab iRASFFi teated eelnevalt teavitatud liikumiste kohta, mis kujutavad endast pettuseohtu. Teavituse saanud liikmesriik võtab asjakohased meetmed vastavalt määruse (EL) 2017/625 artikli 105 lõikele 2.

Komisjon võtab hiljemalt... [kaheksa aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] vastu rakendusaktid, millega kehtestatakse üksikasjalik kord järgmise kohta:

i) teave, mille omanikud peavad liidu reisivate lemmikloomade andmebaasi käesoleva artikli lõike 4 kohaselt eelnevalt esitama, võttes arvesse määrustes (EL) 2018/1725 ja (EL) 2016/679 sätestatud isikuandmete kaitse nõudeid;

ii) pettuseohu tuvastamise kord, mille puhul võetakse arvesse haldusabi ja -koostöö võrgustiku tegevust.

Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artiklis 29 osutatud kontrollimenetlusega.

VI PEATÜKK

MENETLUSSÄTTED

Artikkel 27

Lisade muutmine

Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 28 vastu delegeeritud õigusakte, millega muudetakse käesoleva määruse lisasid, et võtta arvesse teaduse ja tehnika arengut, sealhulgas asjakohasel juhul ***EFSA*** teaduslikke arvamusi ▌ seoses järgmisega:

a) ***sobiv arv loomahooldajaid aretusettevõtteid ja müügiettevõtetes;***

b) ***jootmis- ja söötmisnõuded*** ning võõrutamine;

c) temperatuurivahemikud;

d) ***nõuded valgustusele***;

e) ***ammoniaagi ja süsinikmonoksiidi tasemed;***

f) koera- ja kassiaedikute disain;

g) rühmaviisilised pidamisalad;

▌

h) ruumi mõõtmed koerte ja kasside eri kategooriate puhul;

i) tiinuste sagedus;

j) emaste koerte ja emaste kasside vanuse ***alam- ja ülempiir*** järglaste saamiseks;

k) sotsialiseerumine, elu***keskkonna*** rikastamine ja muud meetmed koerte ja kasside käitumuslike vajaduste rahuldamiseks;

l) nõuded koerte ja kasside ***individuaalseks identifitseerimiseks*** kasutatavate transpondrite suhtes;

m) andmed, mida kogutakse valdkondliku poliitika jälgimiseks ja hindamiseks.

Kõik lisades esitatud nõuete muudatused põhinevad ajakohastatud teaduslikel või tehnilistel tõenditel, eelkõige seoses eritingimustega, mida on vaja käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate koerte ja kasside heaolu tagamiseks. Kui see on asjakohane, ***võetakse kõnealustes delegeeritud õigusaktides arvesse sotsiaalset, majanduslikku ja keskkonnamõju ning*** nähakse ette piisavad üleminekuperioodid ettevõtjatele, keda muudatused mõjutavad, et nad saaksid kohaneda uute nõuetega.

Artikkel 28

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. ***Artikli 7 lõikes 8, artikli 8 lõikes 3, artikli 13*** lõikes 2 ***ja artiklis 27*** osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile määramata ajaks alates ... [käesoleva määruse jõustumise kuupäev].

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli ***7 lõikes 8, artikli 8 lõikes 3***, ***artikli 13*** lõikes 2 ja ***artiklis 27*** osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.

4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. Artikli ***7 lõike 8, artikli 8 lõike 3***, ***artikli 13*** lõike 2 või ***artikli 27*** alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 29

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 58 lõike 1 alusel loodud alaline taime-, looma-, toidu- ja söödakomitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.

   Kui komitee arvamust ei esita, ei võta komisjon rakendusakti eelnõu vastu ja kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artikli 5 lõike 4 kolmandat lõiku.

VII PEATÜKK

RANGEMAD ***RIIGISISESED ÕIGUSNORMID*** JA LÕPPSÄTTED

Artikkel 30

Rangemad ***riigisisesed õigusnormid***

1. Käesolev määrus ei takista liikmesriike jätmast kehtima ***või vastu võtmast*** rangemaid ***riigisiseseid õigusnorme***, mille eesmärk on ***ettevõtetes peetavate*** koerte ja kasside heaolu ulatuslikum kaitse ***ja parem jälgitavus***, tingimusel et need õigusnormid ei ole vastuolus käesoleva määrusega ega takista siseturu nõuetekohast toimimist. ▌

2. Liikmesriigid teavitavad komisjoni hiljemalt... [kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] kõigist rangematest riigisisestest õigusnormidest, mida nad kavatsevad käesoleva artikli lõike 1 kohaselt kehtima jätta. Seejärel teavitavad liikmesriigid komisjoni rangematest riigisisestest õigusnormidest enne nende vastuvõtmist, välja arvatud juhul, kui liikmesriigid on juba teatanud riigisiseste õigusnormide eelnõust Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/1535[24] artikli 5 kohaselt tehniliste eeskirjade eelnõuna. Komisjon juhib neile õigusnormidele teiste liikmesriikide tähelepanu.

[redacted]

[redacted]

3. Liikmesriigid***, kellel on lõikes 1 osutatud rangemad riigisisesed õigusnormid,*** ei keela ega takista oma territooriumil teises liikmesriigis peetavate koerte ja kasside turuleviimist põhjusel, et asjaomaseid koeri ja kasse ei ole peetud kooskõlas rangemate riigisiseste ***õigusnormidega***.

---

[24] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.9.2015, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2015/1535/oj).

Artikkel 31

Aruandlus ja hindamine

1. ***Artikli 24*** kohaselt saadud aruannete ja asjakohase lisateabe põhjal avaldab komisjon hiljemalt... [seitse aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] ja seejärel iga ***kolme*** aasta järel seirearuande liidus turule lastud koerte ja kasside heaolu kohta.

▌

▌

2. Komisjon hindab hiljemalt... [***14 aastat*** pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] käesolevat määrust ***ja*** esitab peamiste järelduste kohta aruande Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. ***Hindamisaruandes võtab komisjon arvesse eelkõige järgmist:***

a) mil määral on käesolev määrus aidanud tagada kõrgetasemelist koerte ja kasside heaolu, parandanud loomade jälgitavust ja vähendanud ebaseaduslikku kaubandust;

b) mõju, mida käesolev määrus on avaldanud aretusettevõtteid ja müügiettevõtteid ning varjupaiku käitavatele ettevõtjatele ning ettevõtjatele, kes paigutavad koeri ja kasse kasuperedesse, võttes muu hulgas arvesse halduskoormust ja nõuete täitmisega seotud kulusid.

3. ***Lõikes 2*** osutatud aruandluse eesmärgil esitavad liikmesriigid komisjonile ***selle aruande*** koostamiseks vajaliku teabe.

Artikkel 32

Karistused

Liikmesriigid kehtestavad käesoleva määruse rikkumise***, sealhulgas ettevõtjate poolt koerte ja kasside hülgamisest tulenevate rikkumiste*** korral kohaldatavad karistusnormid ja võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Liikmesriigid teatavad kõnealustest normidest ja meetmetest komisjonile ja teatavad komisjonile viivitamata kõigist nende hilisematest muudatustest.

Artikkel 33

Jõustumine ja kohaldamine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolevat määrust kohaldatakse alates ... [***kaks aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva***] ▌. Sellegipoolest kohaldatakse

a) artiklit 16 alates ... [kolm aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva];

b) artikli 21 lõiget 3 ja artikli 23 lõiget 1 alates ... [neli aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva];

c) artikli 8 lõiget 1 alates 1. juulist 2036 ja artikli 8 lõiget 2 alates 1. juulist 2030;

d) artiklit 15, artikli 21 lõike 3 teist lõiku ja lõikeid 4 ja 5, artikli 22 lõike 1 punkte a, b ja c, artikli 23 lõikeid 3 ja 4 ning artikli 26 lõikeid 1, 2 ja 3 alates … [viis aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva];

e) artikli 12 lõikeid 2 ja 3 alates … [seitse aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva];

f) artiklit 10 alates ... [kaheksa aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva] ning

g) artikli 26 lõiget 4 alates ... [kümme aastat pärast käesoleva määruse jõustumise kuupäeva].

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

…,

Euroopa Parlamendi nimel *president*	*Nõukogu nimel* *eesistuja*

I lisa

Ettevõtete suhtes artiklite 14–17 kohaselt kohaldatavad nõuded

1. Söötmine ***ja jootmine***

1.1. ***Koeri ja kasse söödetakse vähemalt kaks korda päevas. Kutsikaid ja kassipoegi söödetakse sagedamini.***

Neid nõudeid ei kohaldata aretusettevõtetes peetavate karjavalvekoerte suhtes ajal, mil selliseid koeri kasutatakse valvamiseks või treenimiseks.

1.2. ***Iga kutsikat või kassipoega söödetakse vähemalt*** kahel esimesel elupäeval ternespiimaga ***ja seejärel emapiimaga või imetava emase koera või emase kassi piimaga***. ***Kui see ei ole võimalik, sest ema on haige või ei ole muul põhjusel võimeline oma järglasi toitma või ei suuda anda piisavalt piima, söödetakse kutsikat või kassipoega kutsikatele ja kassipoegadele ettenähtud piimaasendajaga. Sellise söötmise sagedus peab vastama tootja või veterinaararsti juhistele.***

1.3. ***Kõiki võõrutamata kutsikaid ja kassipoegi söödetakse piisavalt piima, piimaasendaja või nende kombinatsiooniga,*** et nende kehakaal pidevalt suureneks.

1.4. Võõrutatakse järk-järgult tahke toiduga vähemalt seitsme päeva jooksul ning nii kutsikate kui ka kassipoegade puhul ei tohi seda lõpetada enne nende kuuenädalaseks saamist.

2. Pidamisala

2.1. Temperatuur

Aretusettevõtetes hoitakse temperatuuri järgmistes vahemikes:

a) 22–28 °C koerte poegimisaedikutes kutsikate esimese 10 elupäeva jooksul;

b) 18–27 °C kasside poegimisaedikutes kassipoegade esimese 21 elupäeva jooksul.

2.2. Valgustus

2.2.1. ***Koerad ja kassid*** peavad ***valgusega kokku puutuma*** vähemalt ***seitse tundi päevas***.

2.2.2. Tehisvalgustus peab olema laia või täisspektriga***, mille sagedus on vähemalt 80 hertsi***.

2.2.3. ***Koerad ja kassid*** peavad saama viibida ***ilma tehisvalgustuseta*** vähemalt kaheksa tundi ööpäevas.

2.3. Ruumi mõõtmed

2.3.1. Poegimisaedikud peavad olema kavandatud nii, et ***emal*** oleks võimalik oma ***järglastest*** eemalduda.

2.3.2. Aretusettevõtete ja müügiettevõtete puhul kohaldatakse koerte ja kasside puhul järgmisi minimaalseid ruuminõudeid, võttes aluseks koertele või kassidele alaliselt juurdepääsetava ala kogupindala:

Ruuminõuded pesakonnaga või pesakonnata koerte puhul						
	Miinimumpindala*					***Miinimumkõrgus (m)***
Turja kõrgus (cm)	***<30***	***30–39***	***40–59***	***60–70***	***> 70***	***2***
Pindala ühe koera kohta (m^2)	***4***	***4***	***5***	***8***	***10***	
Pindala iga lisakoera kohta (m^2)	***3***	***3,5***	***4***	***5***	***6***	
Ruuminõuded pesakonnaga või pesakonnata kasside puhul						
	Miinimumpindala					***Miinimumkõrgus (m)***
Pindala ühe kassi kohta (m^2)	***3***					***2***
Pindala iga lisakassi kohta (m^2)	***2***					
**** Tõupuhaste koerte puhul saab turjakõrguse arvutada tõu standardse turjakõrguse alusel. Kui ühes hoidmiskohas peetakse erineva turjakõrgusega koeri, kasutatakse ruuminõuete arvutamiseks kõigi koerte jaoks ainult suurima turjakõrgusega koerale ette nähtud minimaalse pindala veergu.***						
***** Kassidele mõeldud elukeskkonna rikastamise ala ei kuulu miinimumpindala hulka.***						

3. Tervis

3.1. Emast kassi võib järglaste saamiseks kasutada üksnes siis, kui ta on vähemalt ***kümme*** kuud vana.

3.2. Emast koera võib järglaste saamiseks kasutada üksnes ***pärast teist innaaega***.

3.3. ***Emane koer või emane kass ei tohi kahe aasta jooksul saada rohkem kui*** kolm pesakonda järglasi.

3.4. ***Kui emane koer või emane kass on saanud*** kahe aasta jooksul ***kolm pesakonda, sealhulgas surnult sündinud, peab taastumisperiood kestma*** vähemalt ühe aasta.

3.5. Tõuaretuseks ei tohi kasutada ühtegi emast koera ega emast kassi, kellele on juba tehtud kaks keisrilõiget.

3.6. Iga kaheksa-aastane või vanem emane koer ja iga kuueaastane või vanem emane kass peab enne järglaste saamist läbima veterinaararsti füüsilise läbivaatuse, kes kinnitab kirjalikult, et läbivaatusel ei tuvastatud järglaste saamisele vastunäidustusi.

3.7. Ettevõtja säilitab punktis 3.6 osutatud kirjalikku kinnitust vähemalt kolm aastat.

4. Käitumisvajadused

4.1. ***Sotsialiseerimine***

4.1.1. Kolmenädalaseks saamisest alates antakse koertele ja kassidele järk-järgult iga päev võimalusi sotsiaalseks kontaktiks teiste samast liigist loomade ja inimestega ning võimaluse korral muust liigist loomadega.

4.1.2. Koeri või kasse, kes kujutavad agressiivse käitumise tõttu üksteisele ohtu või põhjustavad üksteisele põhjendamatut stressi või ebamugavust, hoitakse eraldi.

4.2. Elukeskkonna rikastamine

4.2.1. Kassidel peab olema piisav arv kraapimispuid, peidukohti ja riiuleid, et iga kass saaks ronida, puhata, ümbrust jälgida ja eralduda.

4.3. Eraldamine

4.3.1. Ettevõtetes peetavaid kutsikaid ei eraldata emast jäädavalt enne kaheksanädalaseks saamist.

4.3.2. Varjupaikades ja hoiukodudes peetavaid kassipoegi ei eraldata emast jäädavalt enne kaheksanädalaseks saamist. Aretusettevõtetes peetavaid kassipoegi ei eraldata emast jäädavalt enne kaheteistnädalaseks saamist.

4.3.3. Varasem eraldamine emast on võimalik meditsiinilistel põhjustel veterinaararsti kirjaliku nõuande alusel. Ettevõtja säilitab seda nõuannet seni, kuni asjaomase pesakonna viimane kutsikas või kassipoeg on turule viidud.

II lisa

Koerte ja kasside identifitseerimine ja registreerimine

Artiklites 20 ja 26 nõutud koerte ja kasside individuaalseks ***identifitseerimiseks*** kasutatavad transpondrid peavad vastama järgmistele nõuetele:

a) mikrokiibil on individuaalne kordumatu identifitseerimisnumber, mida ei saa uuesti programmeerida;

b) ***identifitseerimisnumber algab ISO standardi 3166 kohaselt identifitseeritud koera või kassi identifitseerimisriigiga***;

c) raadiosagedustuvastuse koodide struktuur ja tehniline kontseptsioon peavad vastama ISO standarditele 11784 ja 11785;

d) vastavust ISO standarditele 11784 ja 11785 hinnatakse ISO standardi 24631***-1*** kohaselt.

III lisa

Andmed loomade heaolu kohta

1. ***Artiklis 20 ja artikli 26 lõikes 3*** osutatud ***registreeritud*** koerte ja kasside arv aastas.

2. Artikli 9 kohaselt registreeritud aretusettevõtet, müügiettevõtete, varjupaikade ja hoiukodude arv aastas.

3. ***Artiklis 10*** osutatud heakskiidetud ***aretusettevõtete*** arv aastas.

4. Selliste aretusettevõtete arv aastas, mille heakskiit on peatatud või tagasi võetud.

SEADUSANDLIKU RESOLUTSIOONI LISA

Avaldused Euroopa Parlamendi ja nõukogu XXX 2026. aasta määruse (EL) 2026/XX (milles käsitletakse koerte ja kasside heaolu ja nende jälgitavust)[1] kohta

Komisjoni avaldus lemmikloomapassi kohta

Komisjon peab positiivseks algatust võimaldada ELi loomatervise määruse alusel kehtestatud lemmikloomapassi digiteerimist. Kahe aasta jooksul tuleb koostöös liikmesriikidega teha sellise digiteerimiseesmärgi tehnilise ja praktilise mõju ning tingimuste üksikasjalik ja põhjalik hindamine, milles võetakse muu hulgas arvesse peamisi tehnilisi, praktilisi ja taristuga seotud tingimusi ning võimalust kasutada Euroopa digiidentiteedikukrut, mida on edasi arendatud vastavalt määrusele (EL) nr 910/2014. Komisjon kaalub delegeeritud õigusaktide vastuvõtmist loomatervise määruse alusel, et näha ette lemmikloomapassi digiteerimine, kui need etapid on lõpule viidud.

Komisjoni avaldus lemmikloomade positiivse loendi kohta

Nagu teatati looduslike liikidega kaubitsemise vastu võitlemise ELi tegevuskava läbivaatamisel 2022. aastal, on komisjon algatanud uuringu lemmikloomade positiivse loendi kehtestamise vajaduse, lisaväärtuse ja teostatavuse kohta kogu ELis. Selle uuringu lõpparuanne tehakse üldsusele kättesaadavaks 2026. aasta alguses. Komisjon kaalub, kas on vaja võtta järelmeetmeid.“

[1] ELT: palun sisestada joonealusesse märkusesse dokumendis PE-CONS 2/26 - 2023/0447(COD) sisalduva määruse ELT avaldamisviide.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0116

Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond: töötajad, keda mõjutab peatne koondamine

Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2021/691 seoses toetusega töötajatele, keda mõjutab peatne koondamine restruktureeritavates ettevõtetes (COM(2025)0140 – C10-0060/2025 – 2025/0073(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2025)0140),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artiklit 175, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C10-0060/2025),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,

– võttes arvesse eelarvekomisjoni hinnangut eelarvele,

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 19. juuni 2025. aasta arvamust[1],

– võttes arvesse Regioonide Komitee 3. juuli 2025. aasta arvamust[2],

– võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 75 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 11. märtsi 2026. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,

– võttes arvesse kodukorra artikleid 60 ja 58,

– võttes arvesse tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni raportit (A10-0251/2025),

1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha;

2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab

[1] ELT C, C/2025/4217, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4217/oj.
[2] ELT C, C/2025/4419, 29.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4419/oj.

oma ettepaneku, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

P10_TC1-COD(2025)0073

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 28. aprillil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…, millega muudetakse määrust (EL) 2021/691 seoses toetusega töötajatele, keda ähvardab peatne koondamine restruktureeritavates ettevõtjates

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 175 kolmandat lõiku,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust[1],

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust[2],

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[3]

[1] ELT C, C/2025/4217, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4217/oj.
[2] ELT C, C/2025/4419, 29.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4419/oj.
[3] Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1927/2006[4] loodi Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond (EGF) mitmeaastase finantsraamistiku kestuseks ajavahemikul 2007–2013. EGF loodi selleks, et võimaldada liidul näidata üles solidaarsust töötajatega, kes olid kaotanud oma töö maailmakaubanduses globaliseerumise tulemusel toimunud oluliste struktuurimuutuste tõttu.

(2) 2009. aastal laiendati osana komisjoni 26. novembri 2008. aasta teatises esitatud Euroopa majanduse elavdamise kavast EGFi kohaldamisala, et see hõlmaks üleilmse finants- ja majanduskriisi otsesel tagajärjel koondatud töötajate toetamist.

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1927/2006 Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomise kohta (ELT L 406, 30.12.2006, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1927/oj).

(3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1309/2013[5] loodi EGF mitmeaastase finantsraamistiku kestuseks ajavahemikul 2014–2020. Samuti laiendati EGFi kohaldamisala nii, et see hõlmaks kõigist uutest üleilmsetest finants- ja majanduskriisidest tingitud koondamisi. Kõnealust määrust muudeti Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/691[6], et võimaldada EGFil erandkorras hõlmata ühes piirkonnas asuvate, ent Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1893/2006[7] kehtestatud NACE Revision 2 osa tasemel määratletud eri majandussektorites tegutsevate väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) ühistaotlusi, kui taotluse esitanud liikmesriik tõendab, et VKEd on selles piirkonnas peamine või ainus ettevõtlusliik.

---

5 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1309/2013, mis käsitleb Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (2014–2020) ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1927/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 855, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1309/oj).

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/691, millega luuakse Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond (EGF) koondatud töötajate toetuseks ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1309/2013 (ELT L 153, 3.5.2021, lk 48, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/691/oj).

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1893/2006, millega kehtestatakse majanduse tegevusalade statistiline klassifikaator NACE Revision 2 ning muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 3037/90 ja teatavaid EÜ määrusi, mis käsitlevad konkreetseid statistikavaldkondi (ELT L 393, 30.12.2006, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1893/oj).

(4) Määrusega (EL) 2021/691 loodi EGF mitmeaastase finantsraamistiku kestuseks ajavahemikul 2021–2027. Selleks et EGF reageeriks paremini globaliseerunud majanduse kiiresti muutuvatele probleemidele, laiendati fondi kohaldamisala uuesti, et hõlmata suuremahulised restruktureerimised, olenemata nende põhjustest. Kehtestati määruses (EL) nr 1309/2013 sätestatust madalam toetuse künnis, et paremini kajastada olukorda hõredamalt asustatud piirkondades. Võttes arvesse digi- ja rohepööret, loeti toetusesaajatele pakutava individuaalsete teenuste kooskõlastatud paketi (edaspidi „kooskõlastatud pakett“) kohustuslikeks elementideks meetmed, millega valmistatakse toetusesaajaid ette nimetatud pöördeks. Lisaks viidi kaasrahastamismäärad vastavusse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1057[8] kehtestatud Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) kõrgeima kaasrahastamismääraga asjaomases liikmesriigis. Peale selle nähti ette kohustuslik toetusesaajate küsitlus.

[8] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.6.2021, lk 21, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1057/oj).

(5) Peamine liidu vahend majanduslikust kohandamisest ja restruktureerimisest mõjutatud töötajate abistamiseks on ESF+, mille eesmärk on pakkuda abi ennetavalt. EGF on loodud ettenägematute suurte restruktureerimiste korral abi pakkumiseks reageerivalt. Restruktureerimisest mõjutatud töötajatele antava abi ülesehitus ei kajasta siiski piisavalt asjaolu, et suuremahulised restruktureerimised toimuvad tavaliselt pika aja jooksul. Liikmesriigid võivad kasutada ESF+-i töötajate oskuste täiendamiseks ja ümberõppeks, kuid ESF+ ei toeta töötajate oskuste täiendamist ja ümberõpet hädaolukordades, näiteks olukorras, kus töötajaid ähvardab peatne koondamine. Ettevõtjad, kus asjaomased töötajad töötavad, on sageli majanduslikes raskustes ja seetõttu ei saa nad ise sellist abi pakkuda.

(6) Liit seisab silmitsi üha ebavõrdsema konkurentsiga kolmandatest riikidest, kus töötajate õigused või ohutus- ja keskkonnakaitse ei ole samal tasemel. On vaja toetada liidu ettevõtjaid ebaausa konkurentsi vastases võitluses ja kaitsta töötajaid selle kahjulike tagajärgede eest.

(7) EGF on jätkuvalt tähtis paindlik instrument, mis võimaldab toetada töötajaid, kes on kaotanud oma töö suuremahuliste restruktureerimiste käigus, ja aidata neil võimalikult kiiresti leida uus töökoht. On oluline, et liit jätkaks konkreetse ühekordse toetuse andmist, et hõlbustada koondatud töötajate naasmist inimväärsele ja kestlikule tööle piirkondades, sektorites, territooriumidel või tööturgudel, mis kannatavad tõsistest majandushäiretest tingitud šoki käes. On väga oluline, et ***liit*** tagaks kestliku jõukuse, ***strateegilise sõltumatuse*** ja konkurentsivõime, säilitades samas oma ainulaadse sotsiaalse turumajanduse, ***toetades töötajaid ja ettevõtjaid õiglase*** digi- ja rohepöörde ***tagamisel, hoides töökohti liidus*** ning kaitstes oma demokraatiat, majandusjulgeolekut ja geopoliitilist positsiooni. Selleks et kaitsta ***liidu*** tulevikku majandusjõuna ning selle digi- ja rohepöördes tehtud edusamme, on väga oluline toetada töötajaid, keda ähvardab peatne koondamine restruktureeritavates ettevõtjates, et nad saaksid omandada oskused, mis aitaksid neil asuda teisele ametikohale ***oma praeguses või muus ettevõtjas***.

(8) Suuremahuline ettevõtja restruktureerimine põhjustab sageli restruktureerimisi tema otsetarnijate, tootmisahela järgmise etapi tootjate või mõlema juures. Sellisel juhul peaks olema võimalik anda EGFist toetust ka selliste otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate töötajatele, keda ähvardab peatne koondamine, tingimusel et EGFi toetuse taotluse esitanud ettevõtja nõustub lisama need töötajad liikmesriigile esitatavasse taotlusse. Taotluse esitanud ettevõtja EGFi toetuse taotlusega hõlmatud otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate kavandatavad kollektiivsed koondamised peaksid toimuma samas liikmesriigis, kus taotluse esitanud ettevõtja koondamist kavandab, ning nende vahel tuleks kindlaks teha selge põhjuslik seos. Taotluse esitanud ettevõtja peaks sekkumiskriteeriumid täitma iseseisvalt, viitamata tema taotlusega hõlmatud otsetarnijatele või tootmisahela järgmise etapi tootjatele. Taotluse esitanud ettevõtja peaks vastutama ise täiel määral taotluse esitamise, liikmesriikidele kogu vajaliku teabe andmise, riikliku kaasrahastamise pakkumise ja kooskõlastatud paketi rakendamise eest.

(9) ***EGF peaks toetama töötajaid ülekantavate oskuste arendamisel, et vältida koondamisi ja võimaldada sujuvat asumist uuele töökohale.*** Seepärast on vaja muuta määrust (EL) 2021/691, et EGF saaks pakkuda abi ka töötajatele, keda ähvardab peatne koondamine restruktureeritavates ettevõtjates, sealhulgas ***asjakohasel juhul ka nende ettevõtjate otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate juures***. Kuna kõnealused töötajad töötavad endiselt aktiivselt, peaks nende tööandjal olema võimalik taotleda abi asjaomaste liikmesriikide ametiasutuste kaudu. Kuna EGFi eelarvet täidetakse jagatult, peaks liikmesriigi ametiasutustel olema võimalik taotleda EGFi kaasrahastamist pärast ettevõtjalt toetuse taotluse saamist, tingimusel et ettevõtja nõustub pakkuma riiklikku kaasrahastamist. Kui EGFist antakse rahalist toetust, peaks asjaomane liikmesriik tegema taotletud vahendid ettevõtjale kättesaadavaks kümne tööpäeva jooksul alates nende saamisest. Ettevõtja peaks hiljemalt kuus kuud pärast abi rakendamise lõppu tegema liikmesriigile kättesaadavaks kogu teabe, mis on vajalik asjaomase rahalise toetuse rakendamise lõpparuande koostamiseks. Komisjon peaks koostama toetusesaajate küsitluse ja ***taotluse esitanud*** ettevõtja peaks tagama ***kõigi*** EGFi kaasrahastatud meetmetes osalenud töötajate ***ja asjakohasel juhul nende esindajate*** juurdepääsu sellele küsitlusele.

(10) ***Selleks et liikmesriigid saaksid maandada*** kooskõlastatud ***paketi rakendamisega seotud finantsriske ja vastutust, võivad nad otsustada teha enne komisjonile taotluse esitamist finants- ja halduskontrolle, mis on mõjusad ja proportsionaalsed (edaspidi „eelkontrollid“).***

(11) Komisjon ja liikmesriigid peaksid täitma oma kohustusi viisil, milles võetakse arvesse halduskulusid, mida ettevõtjad on kandnud taotluse ettevalmistamisel ja riiklikud ametiasutused sellega tegelemisel, ning mis on proportsionaalne taotlusega seotud hinnanguliste finantsriskidega.

(12) Restruktureerimisprotsessid peaksid muu hulgas toetama ettevõtja majanduslikku kestlikkust ja pikaajalist tööhõive stabiilsust, tugevdades seeläbi liidu konkurentsivõimet. Seepärast tuleks restruktureerimiskavades muutusi ette näha ja nendega võimalikult varakult toime tulla, et hoida ära maksejõuetust ja töökohtade kadumist, kaasates varajases etapis töötajate esindajad ja asjakohasel juhul ametiühingud. Ettevõtja peaks tegema otsuse esitada EGFi toetuse taotlus ja individuaalsete meetmete kooskõlastatud pakett tuleks koostada konsulteerides sihtrühma kuuluvate toetusesaajate, nende esindajate ja asjakohasel juhul sotsiaalpartneritega, tagamaks, et kooskõlas liidu ja riigisiseste õigusaktidega järgitakse kõnealuste töötajate õigust olla informeeritud ja ära kuulatud, ning tagamaks meetmete kvaliteeti ja asjakohasust.

(13) Rahalise toetuse taotlusi, mis hõlmavad väikestel tööturgudel asuvaid restruktureeritavaid ettevõtjaid või üksnes VKEsid, peaks olema võimalik vastuvõetavana käsitada isegi juhul, kui abikõlblikkuse kriteeriumid ei ole täielikult täidetud. Sellistel juhtudel tuleks taotluses igakülgselt põhjendada, miks kõik kriteeriumid ei ole täidetud.

(14) Toetus, mida antakse töötajatele, keda ähvardab peatne koondamine restruktureeritavates ettevõtjates, peaks ***täiendama*** olemasolevaid riiklike meetmete ***või kollektiivlepingute*** raames kättesaadavaid toetusvorme. ***Töötajate oskuste täiendamine ja ümberõpe peaks muu hulgas aitama kaasa kvaliteetsete töökohtade loomisele, inimväärsetele töötingimustele ning digi- ja rohepöördele.*** Lühendatud tööaeg ei peaks olema EGFist toetuse saamiseks kõlblik, sest see ei ole seotud koondamisega, vaid töö ajutise vähendamisega. Kui riiklikud meetmed seda võimaldavad, peaks taotluse esitanud ettevõtjal olema võimalik sõlmida kooskõlastatud individuaalsete meetmete paketi või selle osade jaoks allhankeleping.

(15) Selliste meetmete kaasrahastamise määr, mis on suunatud töötajatele, keda ähvardab peatne koondamine restruktureeritavates ettevõtjates, peaks olema võrdne koondatud töötajatele antava EGFi abi kaasrahastamise määraga. EGFist toetust taotlevad ettevõtjad peaksid pakkuma riiklikku kaasrahastamist. ***Kui taotluse esitanud ettevõtja nõustub lisama EGFi toetuse taotlusesse oma otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate töötajad, peaks tal olema võimalik seada kõnealuse kokkuleppe tingimuseks kõnealustelt otsetarnijatelt või tootmisahela järgmise etapi tootjatelt rahalise toetuse saamine, mis on proportsionaalne nende töötajate saadud toetusega.***

(16) Selliste kulude kaasrahastamise määr, mida liikmesriik on kandnud seoses EGFi toetuse taotlustega ***ja nende taotluste menetlemisega***, sealhulgas ***eelkontrollide ning ettevalmistus-, haldus-***, teavitamis- ja reklaami- ***ning kontrolli- ja aruandlustegevusega*** seotud haldus- ja personalikulud, peaks olema 100 %.

(17) Kuna töötajad, keda ähvardab peatne koondamine, töötavad endiselt aktiivselt, peaksid rahastamiskõlblikud olema üksnes need aktiivsed tööturupoliitika meetmed, mis aitavad neil ***ümber õppida*** või täiendada oskusi ***või*** mis annavad suuniseid või juhendavad töötajaid, sealhulgas meetmed, mis on suunatud töötajatele, kes võiksid ühel päeval alustada ettevõtlusega. Seetõttu ei tohiks rahastamiskõlblikud olla ei hüvitised ega starditoetused.

(18) EGFi toetust saavad töötajad, keda ähvardab peatne koondamine, peaksid jääma abikõlblikuks ***osana töötajatest, keda ähvardab peatne koondamine***, ka siis, kui nende tööleping või töösuhe lõpeb. Nad peaksid jääma abikõlblikuks ka juhul, kui asjaomased liikmesriigid esitavad ***uusi*** taotlusi samast ettevõtjast koondatud töötajate toetamiseks.

(19) Võttes arvesse komisjoni kasvavaid ülesandeid määruse (EL) 2021/691 rakendamisel, peaks komisjonil olema võimalik taotleda tehnilist abi kuni 1,5 % ulatuses EGFi iga-aastasest maksimumsummast. Kõnealune kõrgem määr on põhjendatud ka sellega, et EGFi iga-aastast maksimumsummat vähendati mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 läbivaatamise käigus.

(20) Kuna EGFi toetust on liikmesriikides kasutatud ebaühtlaselt, peaks komisjon edendama selle kasutamist, suurendades teadlikkust olemasolevatest rahastamisvõimalustest. Peale selle peaks komisjon liikmesriike abistama tehniliste suuniste ja heade tavade levitamise kaudu.

(21) Võttes arvesse restruktureerimise ulatust ja sagedust viimastel aastatel, ollakse mures, et EGFi praegusest eelarvest ei pruugi piisata kõigi taotluste rahuldamiseks, mis on seotud koondatud töötajate ja töötajatega, keda ähvardab peatne koondamine. Seega tuleks EGFi tasakaalustatud kasutamise tagamiseks reserveerida vähemalt 40 % EGFi iga-aastasest maksimumsummast taotlustele, mis käsitlevad töötajate koondamist või füüsilisest isikust ettevõtjate tegevuse lõpetamist. Lisaks tuleks igasugusele rahalisele toetusele, mida antakse töötajatele, keda ähvardab peatne koondamine, seada ettevõtja, konkreetse liikmesriigi ja eelarveaasta kohta ülempiir.

(22) ***Võttes arvesse asjaolu, et määruse (EL) 2021/691 kohaldamine lõpeb 2027. aasta lõpus***, peaks ***selleks, et kiiresti toetada töötajaid, keda ähvardab peatne koondamine,*** käesolev määrus jõustuma kiireloomulisena ▌ järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Määrust (EL) 2021/691 muudetakse järgmiselt.

1) Artikli 1 lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Artikli 4 kohaselt antakse EGFist toetust koondatud töötajatele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele, kes on tegevuse lõpetanud suurte restruktureerimiste tagajärjel, ning töötajatele, keda restruktureeritavates ettevõtjates ähvardab peatne koondamine. ▌ “

2) Artikkel 2 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 2

Missioon ja eesmärgid

1. EGFist toetatakse globaliseerumisest ning tehnoloogilistest ja keskkonnamuutustest tulenevat sotsiaal-majanduslikku ümberkujundamist, aidates koondatud töötajatel ning tegevuse lõpetanud füüsilisest isikust ettevõtjatel struktuuriliste muutustega kohaneda. EGFist ***toetatakse ka töötajaid, keda ähvardab peatne koondamine. EGF*** on hädaabifond, ***mis tegutseb reageerivalt***. EGF aitab rakendada Euroopa sotsiaalõiguste samba raames kindlaks määratud põhimõtteid, ***edendada kestlikku tööhõivet*** ning tugevdada sotsiaalset ja majanduslikku ühtekuuluvust piirkondade ja liikmesriikide vahel.

2. EGFi eesmärgid on näidata üles solidaarsust ning edendada inimväärset ja kestlikku tööhõivet liidus, pakkudes abi suurte restruktureerimiste korral, eelkõige siis, kui nende põhjuseks on globaliseerumisega seotud probleemid, nagu maailmakaubanduses toimuvad struktuurimuutused, kaubandusvaidlused, olulised muutused liidu kaubandussuhetes või siseturu struktuuris, finants- või majanduskriis, samuti üleminek vähese CO_2 heitega majandusele ***rohepöörde ja õiglase ülemineku raames,*** või kui need on digiteerimise või automatiseerimise tulemus. EGF aitab toetusesaajatel naasta võimalikult kiiresti inimväärsele ja kestlikule tööle. Eriline rõhk on meetmetel, millega aidatakse kõige ebasoodsamas olukorras olevaid rühmi. Samuti toetatakse EGFist töötajaid, keda ähvardab peatne koondamine, selliste oskuste omandamisel, mis aitavad neil asuda teisele ametikohale ***oma praeguses või muus ettevõtjas***.“

3) Artiklit 3 muudetakse järgmiselt:

a) lisatakse järgmine punkt:

„1a) „töötaja, keda ähvardab peatne koondamine“ – restruktureeritava ettevõtja töötaja, kelle tööleping või töösuhe, olenemata selle liigist või kestusest, lõpeb eeldatavasti koondamise tõttu ***pärast*** tööandja ***poolt töötajate esindajatele saadetud kirjalikku teatist, milles neile konsulteerimise käigus teatatakse*** vastavalt direktiivi 98/59/EÜ artikli 2 lõike 3 punktile b ***muu hulgas koondatavate töötajate arv ja kategooriad***;“ ▌;

b) lisatakse järgmine punkt:

„6) „restruktureeritav ettevõtja“ – ettevõtja, kus toimub protsess, mis hõlmab direktiivi 98/59/EÜ artikli 1 lõike 1 punktis a määratletud kollektiivseid koondamisi ▌.“

4) Artiklit ***4*** muudetakse järgmiselt:

a) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Liikmesriigid võivad taotleda EGFist rahalist toetust koondatud töötajatele ▌ja füüsilisest isikust ettevõtjatele mõeldud meetmete jaoks vastavalt käesoleva artikli sätetele. ***Kui*** restruktureeritavad ***ettevõtjad esitavad taotlusi meetmete võtmiseks töötajate suhtes, keda ähvardab peatne koondamine, taotlevad liikmesriigid EGFist rahalist toetust.“***;

b) lõikesse 2 lisatakse järgmine punkt:

„d) ***kavandatavad kollektiivsed koondamised*** hõlmavad vähemalt 200 töötajat, keda ähvardab peatne koondamine ühes liikmesriigis ***ühes*** restruktureeritavas ettevõtjas.“;

c) lõige 3 asendatakse järgmisega:

„3. Väikestel tööturgudel käsitatakse igakülgselt põhjendatud juhtudel, eriti VKEdega seotud taotluste puhul, käesoleva artikli alusel toetuse saamiseks esitatud taotlust vastuvõetavana isegi juhul, kui lõikes 2 sätestatud kriteeriumid ei ole täielikult täidetud, tingimusel et koondamisel või kavandataval kollektiivsel koondamisel on oluline mõju tööhõivele ja kohalikule, piirkondlikule või riigi majandusele.

Artikli 8 kohaste taotluste puhul põhjendab liikmesriik taotlust igakülgselt ja märgib, milline käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud kriteeriumidest ei ole täielikult täidetud.

Artikli 8a kohaste taotluste puhul esitab liikmesriik taotluse pärast seda, kui ettevõtja on esitanud igakülgselt põhjendatud taotluse, milles on märgitud need käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud kriteeriumid, mis ei ole täielikult täidetud.“;

d) lõige 4 asendatakse järgmisega:

„4. Eriolukorras, eelkõige VKEdega seotud taotluste puhul, kohaldatakse lõiget 3 ka muude kui väikeste tööturgude suhtes. Sellistel juhtudel ei tohi rahaliste toetuste kogusumma ületada 15 % EGFi iga-aastasest ülemmäärast.“

5) Artikli 5 esimese lõigu sissejuhatav lause asendatakse järgmisega:

„Taotluse esitanud liikmesriik täpsustab meetodit, mida on kasutatud artikli 4 kohaldamisel koondatud töötajate ▌ja ***tegevuse lõpetanud*** füüsilisest isikust ettevõtjate arvu arvutamisel ühe või mitme järgmise kuupäeva seisuga:“.

6) ***Lisatakse järgmine artikkel:***

„Artikkel 5a

Teatis selliste töötajate arvu kohta, keda ähvardab peatne koondamine

Käesoleva määruse artikli 4 kohaldamisel teatab taotluse esitanud liikmesriik komisjonile selliste töötajate arvu, keda ähvardab peatne koondamine, kes on esitatud tööandja poolt töötajate esindajatele saadetud ühes või mitmes kirjalikus teatises vastavalt direktiivi 98/59/EÜ artikli 2 lõike 3 teisele lõigule.“

7) ***Artiklit 6 muudetakse järgmiselt:***

a) ▌esimesse lõiku lisatakse järgmine punkt:

„c) töötajad, keda ähvardab peatne koondamine restruktureeritavas ettevõtjas, ***sealhulgas asjakohasel juhul kõnealuse ettevõtja otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate juures.“;***

b) lisatakse järgmised lõigud:

„Esimese lõigu punktis c osutatud töötajad jäävad abikõlblikuks ***osana töötajatest, keda ähvardab peatne koondamine***, isegi kui nende tööleping või töösuhe on lõppenud. Abikõlblikud on üksnes need restruktureerimised, ***sealhulgas asjakohasel juhul*** restruktureerimised ***restruktureeritava ettevõtja otsetarnijate ja tootmisahela järgmise etapi tootjate juures***, mis on direktiivi 98/59/EÜ kohaselt käsitatavad kollektiivsete koondamistena.

Esimese lõigu punktis c osutatud töötajad on abikõlblikud olenemata asjaomase liikmesriigi võetavatest toetusmeetmetest, mida rahastatakse üksnes riigi vahenditest, tingimusel et need meetmed ei ole osa kooskõlastatud paketist.

Esimese lõigu punktis c osutatud töötajaid käsitatakse abikõlblike toetusesaajatena, kui nad on nimetatud artiklis 5a osutatud kirjalikes teatistes peatse koondamise kohta või järgnevates kirjalikes teatistes täiendavate kavandatavate kollektiivsete koondamiste kohta taotlevas ettevõtjas või, kui see on asjakohane, tema otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate juures, tingimusel et asjakohane teave edastatakse viimaseks päevaks enne kuupäeva, mil komisjon on hindamise lõpule viinud.

Esimese lõigu punktis c osutatud otsetarnijate ja tootmisahela järgmise etapi tootjate töötajaid käsitatakse abikõlblike toetusesaajatena, tingimusel et:

a) ***nad on osa kavandatavast kollektiivsest koondamisest, mis toimub taotluse esitanud ettevõtja kavandatava kollektiivse koondamisega samas liikmesriigis, ning***

b) ***taotluse esitanud ettevõtja kavandatud kollektiivse koondamise ning tema otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate kavandatud kollektiivsete koondamiste vahel on kindlaks tehtud selge põhjuslik seos.“***

8) Artiklit 7 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. EGFi rahalist toetust võib anda aktiivsete tööturupoliitika meetmete jaoks, mis moodustavad kooskõlastatud paketi osa, ja mis on kujundatud selliselt, et hõlbustada sihtrühmas olevate toetusesaajate, eelkõige neist kõige ebasoodsamas olukorras olevate toetusesaajate tööturule naasmist või füüsilisest isikust ettevõtjaks hakkamist, või selleks, et aidata artikli 6 esimese lõigu punktis c osutatud töötajatel ***ajakohastada*** või omandada oskuseid, mida nad vajavad, et asuda teisele ametikohale oma praeguses või muus ettevõtjas ▌.“;

b) lõiget 2 muudetakse järgmiselt:

i) teise lõiku lisatakse järgmine punkt:

„c) artikli 6 esimese lõigu punktis c osutatud toetusesaajate puhul võib kooskõlastatud pakett hõlmata järgmist: töötaja vajadustele kohandatud koolitus ja ümberõpe, ***mis täiendab olemasolevaid toetusvorme, mis on kättesaadavad riiklike meetmete või kollektiivlepingute kohaste nõuete alusel***, sealhulgas ***ressursitõhusaks ja kestlikuks majanduseks***, info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaalaste ning muude digiajastul ***vajalike oskuste*** vallas, omandatud teadmiste ja oskuste tõendamine, individuaalsed tööotsingute toetamise teenused ja rühmadele mõeldud tegevused, kutsenõustamine, nõustamisteenused, juhendamine, koondamisjärgne abi, ettevõtluse edendamine ning koostöömeetmed.“;

ii) kolmanda lõigu järele lisatakse järgmine lõik:

„Kooskõlastatud pakett ei hõlma lühendatud tööaega, hüvitisi ega ***starditoetusi***.▌“

9) Artiklit 8 muudetakse järgmiselt:

a) pealkiri asendatakse järgmisega:

„*Artikkel 8*

Taotlused saada EGFist abi koondatud töötajatele ja tegevuse lõpetanud füüsilisest isikust ettevõtjatele“;

b) lõike 7 punkt l asendatakse järgmisega:

„l) ▌ kinnitus, milles põhjendatakse, miks kooskõlastatud pakett ei asenda meetmeid, mida tööandjad peavad võtma riigisisese õiguse või kollektiivlepingute kohaselt ▌ ;“;

10) Lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 8a

Taotlused saada EGFist abi töötajatele, keda ähvardab peatne koondamine

1. Restruktureeritavad ettevõtjad võivad kooskõlas artikli 6 esimese lõigu punktiga c taotleda, et asjaomane liikmesriik esitaks taotluse EGFist rahalise toetuse saamiseks, kui artikli 4 lõike 2 punktis d sätestatud sekkumiskriteeriumid on täidetud ja kui ettevõtja soovib pakkuda ***kogu rakendusperioodi jooksul*** EGFist kaasrahastatavat abi töötajatele, keda ähvardab peatne koondamine. Ettevõtja ***võib*** sellise taotluse esitada ***14*** nädala jooksul alates kuupäevast, mil ta ***edastas direktiivi 98/59/EÜ artikli 2 lõike 3 teise lõigu kohaselt pädevale asutusele esimese kirjaliku teatise, mis oli saadetud töötajate esindajatele ja mis sisaldab muu hulgas koondatavate töötajate arvu ja kategooriaid***.

2. Taotlust esitav ettevõtja võib nõustuda lisama oma taotlusse ka töötajad, keda ähvardab peatne koondamine tema otsetarnijate ja tootmisahela järgmise etapi tootjate juures, kes on abikõlblikud vastavalt artikli 6 esimese lõigu punktile c, tingimusel et kõik taotlusega hõlmatud kollektiivsed koondamised kas taotluse esitanud ettevõtjas või tema otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate juures toimuvad samas liikmesriigis.

Taotlust esitav ettevõtja, kes nõustub kooskõlas esimese lõiguga lisama oma taotlusesse töötajad, keda ähvardab peatne koondamine tema otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate juures, jääb käesoleva määruse alusel taotluse eest täielikult vastutavaks. Eelkõige on tal jätkuvalt täielik vastutus järgmise eest:

a) taotluse esitamine,

b) liikmesriikidele kogu vajaliku teabe esitamine,

c) riiklik kaasrahastamine ja

d) kooskõlastatud paketi rakendamine.

Taotlust esitav ettevõtja võib korraldada rahalise toetuse saamise oma otsetarnijatelt ja tootmisahela järgmise etapi tootjatelt proportsionaalselt nende töötajate saadud toetusega.

3. ***Käesoleva artikli kohaldamisel esitab komisjon koostöös liikmesriikidega mittesiduvad suunised, kontrollnimekirjad ja taotluste vormid. Liikmesriigid võivad otsustada, et taotluste esitamiseks on kohustuslik kasutada selliseid vorme.***

Liikmesriigid ▌ avaldavad ***veebis*** juhised ja vormid, ***et aidata ettevõtjatel oma taotlusi ette valmistada***.

Teave, ***mille ettevõtja peab*** käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud vormidel ***esitama***, hõlmab kogu teavet, mida on vaja EGFist rahalise toetuse taotlemiseks vastavalt lõikele ***12***.

4. Liikmesriigid esitavad oma taotlused lõikes 1 osutatud taotluste alusel. Ilma et see piiraks lõikes 11 osutatud EGFist rahalise toetuse saamise taotluse sõltumatut hindamist komisjoni poolt, võib taotlust esitav liikmesriik teha eelkontrolle, et kontrollida:

a) taotluse esitanud ettevõtja finants- ja haldussuutlikkust rakendada EGFi rahalist toetust töötajate puhul, keda ähvardab peatne koondamine;

b) lõike 12 punktide d, f ja j kohaselt esitatud teavet;

c) seda, kas kooskõlastatud ***paketti viiakse eeldatavasti ellu kooskõlas riigisisese õigusega, ning***

d) kas taotlust esitaval liikmesriigil on finantsriske, sealhulgas võimalik pettus ja topeltrahastamise oht.

Kui liikmesriigid teevad selliseid eelkontrolle, edastavad nad nende tulemused koos oma hinnanguga ettevõtja esitatud taotluse kohta siis, kui nad esitavad komisjonile taotluse. Komisjon võtab seda teavet taotluse hindamisel arvesse. Kui komisjoni hinnang erineb eelkontrollide tulemustest, lisab komisjon selle kohta selgitused artikli 15 lõike 3 punktis a osutatud teabe kokkuvõttesse.

5. Liikmesriigid käsitlevad kõiki taotlusi võrdselt ***ja*** ▌ nende vastuvõtmise järjekorras, ilma et nad kasutaksid taotluste vastuvõetavuse või abikõlblikkuse suhtes kaalutlusõigust, ▌ning esitavad ettevõtjate taotlustega seotud taotlused rahalise toetuse saamiseks komisjonile. Liikmesriigid ei kehtesta täiendavaid nõudeid ega muuda käesolevas määruses sätestatud nõudeid.

6. Taotlust esitav liikmesriik esitab komisjonile taotluse EGFist rahalise toetuse saamiseks ***15 tööpäeva*** jooksul alates kuupäevast, mil ta sai kätte ettevõtja ***täieliku*** taotluse.

7. Ettevõtja palvel annab asjaomane liikmesriik juhiseid kogu lõikes 1 osutatud taotlusmenetluse jooksul, ***võttes arvesse ettevõtja suurust ja haldussuutlikkust***.

8. Taotluse esitanud liikmesriigi palvel annab komisjon juhiseid kogu taotlusmenetluse jooksul.

9. Kümne tööpäeva jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast või asjakohasel juhul kümne tööpäeva jooksul alates kuupäevast, mil komisjon on saanud kätte taotluse tõlke, olenevalt sellest, kumb kuupäev on hilisem, kinnitab komisjon taotluse kättesaamist ja küsib taotluse esitanud liikmesriigilt lisateavet, mida on vaja taotluse hindamiseks. ***Kui nõutud lisateave puudutab teavet, mida ettevõtja saab esitada, peab ettevõtja selle teabe liikmesriigile esitama.***

10. Kui komisjon küsib lõike 9 kohaselt lisateavet, vastab liikmesriik 15 tööpäeva jooksul alates teabenõude esitamise kuupäevast. Taotluse esitanud liikmesriigi palvel pikendab komisjon seda tähtaega kümne tööpäeva võrra. Iga pikendamistaotlus peab olema igakülgselt põhjendatud.

11. Komisjon hindab ***taotluses*** esitatud teabe alusel taotluse vastavust rahalise toetuse andmise tingimustele ja viib oma hindamise lõpule ***50*** tööpäeva jooksul alates täieliku taotluse või asjakohasel juhul taotluse tõlke saamisest. ***Komisjon hindab lõike 12 kohaselt esitatud teavet. Komisjon hindab oma hinnangus ka artikli 7 lõikes 4 osutatud konsulteerimisprotsessi ja kooskõlastatud paketi asjakohasust.***

    Kui komisjonil ei ole võimalik kõnealusest tähtajast kinni pidada, teavitab ta taotluse esitanud liikmesriiki enne kõnealust tähtaega, ***selgitades viivituse põhjuseid ja*** määrates uue kuupäeva oma hindamise lõpuleviimiseks. Uus kuupäev ei või olla hilisem kui 20 tööpäeva pärast esimeses lõigus sätestatud tähtaega.

12. Taotlus peab sisaldama järgmist teavet:

    a) ***taotluse esitanud ettevõtja, sealhulgas asjakohasel juhul tema mõjutatud otsetarnijate ja tootmisahela järgmise etapi tootjate*** identifitseerimisandmed;

    b) ▌kooskõlas ***artikliga 5a*** selliste ***töötajate*** arv, keda ähvardab ***peatne koondamine taotluse esitanud restruktureeritavas ettevõtjas***;

c) artikli 6 esimese lõigu punktis c osutatud ***abikõlblike toetusesaajate arv ja sihtrühmas olevate toetusesaajate arv nende hulgas, kellele taotluse esitanud ettevõtja kavatseb kooskõlastatud paketi raames meetmeid pakkuda;***

d) asjakohasel juhul ja niipea, kui need on kättesaadavad, kõik kirjalikud kokkulepped taotluse esitanud ettevõtja ning tema otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate vahel;

e) lühiülevaade sündmustest, mis tõid kaasa restruktureerimise;

f) taotluse esitanud ettevõtja esitatud põhjendatud analüüs, milles on kindlaks tehtud selge põhjuslik seos otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate kavandatavate kollektiivsete koondamiste arvu ning taotluse esitanud ettevõtja kavandatavate kollektiivsete koondamiste arvu vahel, kui taotlus hõlmab töötajaid, keda ähvardab peatne koondamine taotluse esitanud ettevõtja otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate juures;

g) ettevõtja ***esitatud teabel*** põhinev kinnitus selle kohta, et ettevõtja on täitnud ja täidab jätkuvalt oma juriidilisi kohustusi***, sealhulgas direktiivi 98/59/EÜ artiklis 2 sätestatud kohustusi ja*** kollektiivlepinguid, mis reguleerivad kavandatavaid kollektiivseid koondamisi, ja hoolitseb oma töötajate eest vastavalt ▌;

h) selliste menetluste kirjeldus, mida ettevõtja järgib sihtrühma kuuluvate toetusesaajatega või nende esindajatega kooskõlastatud paketi koostamise üle konsulteerimiseks, ning asjakohasel juhul selliste menetluste kirjeldus, mida järgitakse kohalike ja piirkondlike ametiasutustega või muude asjaomaste sidusrühmadega kooskõlastatud paketis sisalduvate meetmete üle konsulteerimiseks;

i) selgitus selle kohta, mil määral on muutusteks ja restruktureerimiseks valmisolekut käsitlevas ELi kvaliteediraamistikus esitatud soovitusi arvesse võetud ning juhul, kui see on kohaldatav, kuidas kooskõlastatud pakett täiendab muudest liidu või liikmesriikide fondidest rahastatavaid meetmeid;

j) sihtrühmas olevate toetusesaajate hinnanguline jaotus soo, vanusegrupi ja haridustaseme järgi, mis võetakse kooskõlastatud paketi koostamise aluseks;

k) kooskõlastatud paketi ja sellega seotud kulutuste üksikasjalik kirjeldus, mis sisaldab ebasoodsas olukorras olevate, noorte ja vanemaealiste toetusesaajate jaoks loodud tööhõivealgatuste toetamise meetmeid;

l) sihtrühmas olevatele toetusesaajatele mõeldud kooskõlastatud paketi iga osa hinnanguline maksumus;

m) kuupäevad, mil hakati või kavatsetakse hakata sihtrühmas olevatele toetusesaajatele kooskõlastatud paketti pakkuma ja EGFi rakendamiseks kavandatud tegevusi ellu viima, nagu on sätestatud artiklis 7;

n) taotluse esitanud liikmesriigi taotlusega seotud ettevalmistus***tegevuse (sealhulgas eelkontrollide) ning*** haldus-, teavitamis- ja reklaami- ning kontrolli- ja aruandlustegevuse hinnanguline maksumus;

o) ▌ kinnitus, milles põhjendatakse, miks kooskõlastatud pakett ei asenda meetmeid, mida tööandjad peavad võtma riigisisese õiguse või kollektiivlepingute kohaselt;

p) asjaomase ettevõtja kinnitus selle kohta, ***et ta*** kaasrahastab kooskõlastatud paketi meetmeid ja tema kaasrahastus on ainus riikliku kaasrahastamise allikas, välja arvatud kõnealuse ettevõtja otsetarnijate või tootmisahela järgmise etapi tootjate rahaline toetus▌ ;

q) taotluse esitanud ***liikmesriigi kinnitus selle kohta, et ta ei ole rahastanud*** kooskõlastatud ***paketti.***

Kui esimese lõigu punktides c ja l osutatud arvud muutuvad enne, kui komisjon on hindamise lõpule viinud, teatatakse nendest muudatustest komisjonile.

Taotluse esitanud ettevõtja esitab taotluse esitavale ***liikmesriigile esimese lõigu punktides a–f, j–m ja o–p sätestatud teabe.“***

11) Artiklit 11 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Komisjoni algatusel võib kuni 1,5 % EGFi iga-aastasest maksimaalsest summast kasutada EGFi rakendamiseks vajalike tehniliste ja halduskulude katmiseks, näiteks ettevalmistus-, seire-, kontrolli-, auditi- ja hindamistegevuseks, samuti andmekogumistegevuseks, sealhulgas ettevõtete infotehnoloogiasüsteemide, teavitamise ja EGFi fondina nähtavamaks muutmise või konkreetsete projektidega seotud meetmete ning muude tehnilise abi meetmete jaoks. Sellised meetmed võivad hõlmata tulevasi ja varasemaid programmitöö perioode.“;

b) lõige 4 asendatakse järgmisega:

„4. Komisjoni tehniline abi hõlmab liikmesriikidele EGFi kasutamise, seire ja hindamise kohta teabe ja suuniste andmist ning spetsiaalset teavitustegevust liikmesriikides, kes ei ole EGFi toetust kasutanud või on seda kasutanud vähe. Samuti annab komisjon liidu ja riigi tasandi sotsiaalpartneritele EGFi kasutamist käsitlevat teavet ja selgeid suuniseid. Suunavad meetmed võivad samuti hõlmata tõsiste majandushäirete korral liikmesriigis töökondade loomist.“

12) Artiklit 13 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Komisjon hindab ja määrab kindlaks artikli 8 või 8a kohaselt tehtud hindamise alusel ja võttes eelkõige arvesse sihtrühmas olevate toetusesaajate arvu, kavandatud meetmeid ja nende eeldatavat maksumust, kui suur on võimalik EGFi rahaline toetus, mis võidakse eraldada kättesaadavate vahendite piires.“;

b) lisatakse järgmine lõige:

„2a. Liikmesriigi poolt artikli 6 esimese lõigu punktis c osutatud toetusesaajate puhul kantud kulude kaasrahastamise määr, mis on seotud artikli ***7 lõikes 5*** sätestatud meetmetega, on 100 %.“;

c) lõige 3 asendatakse järgmisega:

„3. Kui komisjon on artikli 8 või 8a kohaselt tehtud hindamise alusel jõudnud järeldusele, et käesoleva määruse kohased rahalise toetuse saamise tingimused on täidetud, ***algatab*** komisjon viivitamata artiklis 15 sätestatud ***menetluse*** ▌.“;

d) lisatakse järgmine lõige:

„5. Vähemalt 40 % EGFi iga-aastasest maksimumsummast reserveeritakse taotlustele, mis käsitlevad koondatud töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjate tegevuse lõpetamist, nagu on osutatud artiklis 8. Kõnealuse summa seda osa, mis on iga aasta 30. juuniks kasutamata või reserveerimata, võib kasutada ka artiklis 8a osutatud taotluste jaoks, mis käsitlevad töötajaid, keda ähvardab peatne koondamine. Rahaline toetus artikli 4 lõike 2 punktis d osutatud töötajatele, keda ähvardab peatne koondamine, ei ületa ühelgi eelarveaastal 4 000 000 eurot ettevõtja ja liikmesriigi kohta.“

13) Artikli 14 lõiked 1 ja 2 asendatakse järgmisega:

„1. Kulud on EGFist toetuse saamiseks rahastamiskõlblikud alates artikli 8 lõike 7 punktis j või artikli 8a lõike 12 punktis m sätestatud kuupäevadest, mil asjaomane liikmesriik või ettevõtja alustab või peaks alustama sihtrühmas olevatele toetusesaajatele kooskõlastatud paketi pakkumist või mil liikmesriigil tekivad EGFi rakendamisega seoses halduskulud kooskõlas artikli 7 lõigetega 1 ja 5.

2. Liikmesriik või ettevõtja alustab artiklis 7 sätestatud rahastamiskõlblike meetmete rakendamist põhjendamatu viivituseta ja viib kõnealused meetmed ellu nii kiiresti kui võimalik ning igal juhul 24 kuu jooksul pärast rahalise toetuse andmise otsuse jõustumise kuupäeva.“

14) Artikli 15 ***lõige 3*** asendatakse järgmisega:

„3. Lõike 1 kohane komisjoni ettepanek, mis käsitleb EGFi kasutuselevõtmise otsust, peab sisaldama järgmist teavet:

a) artikli 8 lõike 6 või artikli 8a lõike 11 kohaselt tehtud hindamine ja kokkuvõte hindamise aluseks olevast teabest ning

b) asjaolud, millega põhjendatakse artikli 13 lõike 1 kohaselt kavandatud summasid.“

15) Artikkel 16 asendatakse järgmisega:

„*Artikkel 16*
Ebapiisavad rahalised vahendid

Erandina artiklites 8, 8a ja 15 sätestatud tähtaegadest võib komisjon ***tingimusel, et*** EGFi ülejäänud kulukohustuste assigneeringud ei ole piisavad, et katta ***komisjoni ettepaneku kohaselt*** vajalikuks peetavat abisummat, lükata ***erandjuhul EGFi kasutuselevõtmise ettepaneku ja sellele järgneva eelarvevahendite ümberpaigutamise taotluse*** edasi, kuni kulukohustuste assigneeringud on avalduse esitamisele järgneval aastal kättesaadavad. Igal juhul peetakse kinni EGFi iga-aastasest eelarve ülemmäärast.**“**

16) Artiklisse 17 lisatakse järgmine lõige:

„6. Artikli 8a kohaste taotluste puhul teeb asjaomane liikmesriik ***põhjendamatu viivituseta ja hiljemalt kümnendal tööpäeval pärast*** komisjoni eelmakse saamist asjaomasele ettevõtjale kättesaadavaks selle osa eelmaksest, mis on seotud ettevõtja rakendatud kooskõlastatud paketiga. ***Liikmesriigid võivad teha eelmaksed kättesaadavaks osamaksetena; sellisel juhul tehakse esimene osamakse kättesaadavaks põhjendamatu viivituseta ja hiljemalt kümne tööpäeva jooksul. Maksete tegemise üksikasjalik kord sätestatakse dokumendis, millega reguleeritakse liikmesriigi rahalist toetust ettevõtjale. Liikmesriigid võivad asjakohasel juhul suunata rahalised vahendid ettevõtjale asjaomase piirkondliku või muu ametiasutuse kaudu, tingimusel et see ei põhjusta viivitusi makse tegemisel.*** Liikmesriik jätab endale ***või suunab piirkondlikule või muule ametiasutusele*** eelmaksete selle osa, mis on seotud artikli 7 lõikes 5 osutatud meetmetega.**“**

17) Artiklisse 20 lisatakse järgmine lõige:

„3. Kui ettevõtja rakendab EGFi rahalist toetust töötajate puhul, keda ähvardab peatne koondamine, esitab ettevõtja asjaomasele liikmesriigile kuuenda kuu lõpuks pärast rakendusperioodi lõppu kogu lõikes 1 täpsustatud asjakohase teabe ▌.**“**

18) Artikli 22 ***lõiked 4 ja 5*** asendatakse järgmisega:

„4. ***Komisjon*** teeb igale rakendusperioodile järgneva kuue kuu jooksul toetusesaajate küsitluse. Toetusesaajate küsitlus on vastamiseks avatud vähemalt neli nädalat. Liikmesriigid edastavad toetusesaajate küsitluse toetusesaajatele, saadavad neile selle kohta vähemalt ühe meeldetuletuse ning teavitavad komisjoni küsimustiku ja meeldetuletuse saatmisest.

Kui tegemist on abiga, mida ettevõtja rakendab toetusesaajate suhtes artikli 6 esimese lõigu punkti c alusel, vastutab kõnealune ettevõtja meetmetes osalenud ***toetusesaajatele ja teavitamise eesmärgil töötajate esindajatele*** käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud küsitluse jaotamise eest***, vähemalt ühe meeldetuletuse saatmise eest ning selle eest, et liikmesriiki teavitatakse küsitluse jaotamisest ja meeldetuletuse saatmisest***. Komisjon kogub ja analüüsib toetusesaajate küsitluse vastuseid tulevaste hindamiste jaoks.

5. Toetusesaajate küsitlust kasutatakse selleks, et koguda andmeid toetusesaajate tööalase konkurentsivõime arvatava muutuse kohta või juba töö leidnud inimeste puhul leitud töökoha kvaliteedi kohta, näiteks muutus töötundide arvus, töölepingu liigis või töösuhtes (täistööaeg või osatööaeg, tähtajaline või tähtajatu leping), vastutuse ulatuses või palgatasemes võrreldes varasema töökohaga, ja sektori kohta, kus inimene tööd leidis. Artikli 6 esimese lõigu punkti c kohastel juhtudel hõlmab see asjakohasel juhul ka teavet võimaliku uue ametikoha kohta samas ettevõtjas. See teave esitatakse soo, vanuserühma, haridustaseme ja töökogemuse kaupa.“

19) II lisa punkti 2 lisatakse esimese lõigu järele järgmine lõik:

„Artikli 6 esimese lõigu punkti c kohastel juhtudel jaotatakse käesoleva punkti esimese lõigu alapunkti a kohane näitaja selle järgi, kas töötaja töötab:

a) muus ettevõtjas;

b) samas ettevõtjas:

i) samal ametikohal,

ii) muul ametikohal.“

Artikkel 2

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

…,

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0117

Biotsiidimääruse muutmine seoses teatavate andmekaitseperioodide pikendamisega

Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 528/2012 seoses teatavate andmekaitseperioodide pikendamisega (COM(2025)1020 – C10-0362/2025 – 2025/0408(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2025)1020),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artiklit 114, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C10-0362/2025),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 21. jaanuari 2026. aasta arvamust[1],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 60,

– võttes arvesse keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni raportit (A10-0094/2026),

1. võtab vastu allpool esitatud esimese lugemise seisukoha;

2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

[1] ELT C, C/2026/1969, 28.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/1969/oj.

P10_TC1-COD(2025)0408

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 28. aprillil 2026. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2026/…, millega muudetakse määrust (EL) nr 528/2012 seoses teatavate andmekaitseperioodide pikendamisega

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 114,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust[1],

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt[2]

[1] ELT C, C/2026/1969, 28.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/1969/oj.

[2] Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta seisukoht.

ning arvestades järgmist:

(1) Komisjon teatas oma 19. veebruari 2025. aasta teatises „Põllumajanduse ja toidu visioon“ valdkonnaülesest lihtsustamispaketist, mille eesmärk on vähendada tarbetut regulatiivset koormust ning säilitada samal ajal toidu- ja söödaohutuse, inimeste ja loomade tervise kaitse ning keskkonnakaitse kõrged standardid.

(2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 528/2012[3] on sätestatud biotsiidide toimeainete heakskiitmise ning biotsiididele loa andmise ja nende turulelaskmise kord. Enamik taotlust hindavatest liikmesriikide pädevatest asutustest ei ole kinni pidanud olemasolevate toimeainete heakskiitmise taotluste hindamisaruannete Euroopa Kemikaaliametile esitamise tähtaegadest. Seetõttu on edasi lükkunud kõnealuse määruse artiklis 89 sätestatud olemasolevate biotsiidide toimeainete läbivaatamise tööprogrammi (edaspidi „läbivaatamisprogramm“) lõpuleviimine. Nagu on selgitatud komisjoni 7. juuni 2021. aasta aruandes Euroopa Parlamendile ja nõukogule määruse (EL) nr 528/2012 rakendamise kohta, on tähtaegadest mittekinnipidamise peamised põhjused vahendite puudumine liikmesriikide pädevates asutustes, esialgsete taotluste madal kvaliteet ja taotlejate poolt täiendavate andmete esitamisega hilinemine, vajadus lahendada teatud toimikutega seotud keerukad tehnilised küsimused, tehniliste suuniste muutumine ning endokriinseid häireid põhjustavate omaduste kindlaksmääramise uusi teaduslikke kriteeriumeid täpsustava komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2017/2100[4] vastuvõtmine.

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta määrus (EL) nr 528/2012, milles käsitletakse biotsiidide turul kättesaadavaks tegemist ja kasutamist (ELT L 167, 27.6.2012, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2012/528/oj).

[4] Komisjoni 4. septembri 2017. aasta delegeeritud määrus (EL) 2017/2100, millega sätestatakse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 528/2012 endokriinseid häireid põhjustavate omaduste kindlaksmääramise teaduslikud kriteeriumid (ELT L 301, 17.11.2017, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2017/2100/oj).

(3) Erandina määruse (EL) nr 528/2012 artiklist 60 on kõnealuse määruse artikli 95 lõikes 5 sätestatud, et 31. detsembril 2025 lõpevad kõik andmekaitseperioodid selliste toimeaine ja tooteliigi kombinatsioonide puhul, mis on loetletud komisjoni määruse (EÜ) nr 1451/2007[5] II lisas, kuid mille puhul ei olnud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 98/8/EÜ[6] I lisasse kandmise kohta enne 1. septembrit 2013 otsust vastu võetud. Kõnealuse artikli eesmärgid on tagada õiglane hüvitis läbivaatamisprogrammis osalejatele, kes on andmete omanikud, ning vältida monopolide kujunemist ja ebaproportsionaalset kaitseperioodi, tagades teistele ettevõtjatele võimaluse kasutada andmeid vabalt alates 1. jaanuarist 2026, et pääseda lihtsamalt turule, ja vähendada kulusid nii biotsiidide tootjate jaoks, kes ostavad toimeaineid tarnijatelt, kui lõppkokkuvõttes ka biotsiidide kasutajate jaoks.

5 Komisjoni 4. detsembri 2007. aasta määrus (EÜ) nr 1451/2007 Euroopa Parlamendi ja nõukogu biotsiidide turuleviimist käsitleva direktiivi 98/8/EÜ artikli 16 lõikes 2 osutatud kümneaastase tööprogrammi teise etapi kohta (ELT L 325, 11.12.2007, lk 3, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2007/1451/oj).

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 1998. aasta direktiiv 98/8/EÜ, mis käsitleb biotsiidide turuleviimist (EÜT L 123, 24.4.1998, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1998/8/oj).

(4) Kuna läbivaatamisprogrammi lõpuleviimine viibib, tuleks määruse (EL) nr 528/2012 artikli 95 lõikes 5 sätestatud andmekaitse lõppkuupäeva (31. detsember 2025) kohandada, et saavutada tasakaal ühelt poolt läbivaatamisprogrammis osalejate huvide ning teiselt poolt toimeainete alternatiivsete tarnijate ja tootele loa taotlejate huvide vahel. Sellist erinevate huvide vahelist tasakaalu tuleb arvestada nii kaitse pikendamisega seotud toimeainete ja andmete kui ka pikendatud kaitse kestuse üle otsustamisel.

(5) Selliste toimeaine ja tooteliigi kombinatsioonide hindamine, mis olid 7. juunil 2018 veel läbivaatamisprogrammis, on veelgi edasi lükkunud, kuna on vaja luua uusi andmeid, mis võimaldaksid hinnata kõnealusel kuupäeval kehtima hakanud uusi teaduslikke kriteeriume endokriinseid häireid põhjustavate omaduste kindlakstegemiseks. Pealegi tuli alates sellest kuupäevast luua taotlust hindavate liikmesriikide pädevate asutuste nõudmisel ka muid uusi andmeid, kui seda peeti vajalikuks teatavates taotlustes esitatud esialgsete andmete ebapiisava kvaliteedi ning muutunud tehniliste suuniste ja andmenõuete tõttu. Selle tulemusena ning arvestades praegu määruse (EL) nr 528/2012 artikli 95 lõikes 5 sätestatud andmekaitseperioodide lõppkuupäeva selliste toimeaine ja tooteliigi kombinatsioonide puhul, mille heakskiitmise otsust ei olnud kõnealuse määruse artikli 89 lõike 1 kolmanda lõigu kohaselt 7. juuniks 2018 vastu võetud, oleks uute loodud andmete kaitseperiood oluliselt lühem kui varem loodud andmete puhul. Seepärast tuleks selliste uute loodud andmete kaitseperioodi pikendada. Et tagada sellise pikendamise halduslikult lihtne kohaldamine kõigi poolte jaoks, hõlmab kaitse pikendamine asjaomaste toimeaine ja tooteliigi kombinatsioonide kõiki andmeid.

(6) Olemasolevate biotsiidide toimeainete läbivaatamise programmi kestust on pikendatud komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2024/1398[7] kuni 31. detsembrini 2030. Seepärast tuleks asjaomaste andmete kaitseperioodi pikendada kuni 31. detsembrini 2030. See vastab alates 7. juunist 2018 loodud andmete puhul maksimaalselt 11 aasta ja kuue kuu pikkusele ajavahemikule, mida peetakse asjakohaseks perioodiks, mille jooksul läbivaatamisprogrammis osalejad võivad saada hüvitist taotlust hindavate liikmesriikide pädevate asutuste poolt nõutavate andmete loomise kulude eest. Kuigi alles viimastel aastatel loodud andmete kaitseperiood on lühem, hõlmab kavandatav kaitse pikendamine kõiki taotluses esitatud andmeid, sealhulgas andmeid, mis on esitatud pärast selliste taotluste esitamist, mille suhtes on juba kohaldatud pikemat kaitseperioodi. Lisaks viib komisjon 2026. ja 2027. aastal läbi määruse (EL) nr 528/2012, sealhulgas selle andmekaitset käsitlevate normide täieliku hindamise, mis on aluseks võimalike tulevaste muudatuste kaalumisele.

[7] Komisjoni 14. märtsi 2024. aasta delegeeritud määrus (EL) 2024/1398, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 528/2012 seoses kõigi olemasolevate biotsiidide toimeainete süstemaatilist läbivaatamist käsitleva tööprogrammi kestuse täiendava pikendamisega (ELT L, 2024/1398, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2024/1398/oj).

(7) Pärast kaitseperioodide lõppemist 31. detsembril 2025 olid asjaomased andmed kaitsmata alates 1. jaanuarist 2026 kuni... [käesoleva muutmismääruse jõustumiskuupäev]. Määruse (EL) nr 528/2012 artikli 60 lõike 1 teises lõigus on sätestatud reegel, mille kohaselt andmete suhtes, mille kaitseperiood on lõppenud, kaitset uuesti ei kohaldata. Kuna asjaomaste andmete kaitse pikendamine tooks kaasa kõnealuste andmete korduva kaitse, tuleks kõnealust sätet muuta, et kehtestada selliste andmete suhtes kõnealusest reeglist erand. Ajavahemikul, mil asjaomased andmed olid kaitsmata, lisati määruse (EL) nr 528/2012 artiklis 95 osutatud nimekirja alternatiivseid aine ja toote tarnijaid. Kuna kõnealused tarnijad oleksid võinud saada kasu kuludest, mida läbivaatamisprogrammis osalejad on teinud selliste andmete loomisel, tuleks artikli 95 lõiget 5 muuta nii, et see võimaldaks andmete omanikel nõuda, kui nad peavad seda asjakohaseks, kõnealustelt aine ja toote tarnijatelt hüvitist.

(8) Kuna käesoleva määruse eesmärki, nimelt tagada asjakohane andmekaitseperiood selliste toimeaine ja tooteliigi kombinatsioonide puhul, mille heakskiitmise otsust ei olnud 7. juuniks 2018 vastu võetud, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda meetme ulatuse või toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.

(9) Määrust (EL) nr 528/2012 tuleks seetõttu vastavalt muuta,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Määruse (EL) nr 528/2012 muutmine

Määrust (EL) nr 528/2012 muudetakse järgmiselt.

1) Artikli 60 lõike 1 teine lõik asendatakse järgmisega:

„Ilma et see piiraks artikli 95 lõike 5 teise lõigu kohaldamist, ei hakka käesolevas artiklis sätestatud kaitseperioodid pärast nende lõppemist uuesti kulgema.“

2) Artikli 95 lõikele 5 lisatakse järgmised lõigud:

„Erandina käesoleva lõike esimesest lõigust lõpevad 31. detsembril 2030 kõik andmekaitseperioodid selliste toimeaine ja tooteliigi kombinatsioonide puhul, mille heakskiitmise otsust ei olnud artikli 89 lõike 1 kolmanda lõigu kohaselt 7. juuniks 2018 vastu võetud.

Andmete omanikud võivad nõuda juurdepääsu eest oma andmetele ajavahemikul 1. jaanuarist 2026 kuni... [käesoleva muutmismääruse jõustumiskuupäev] hüvitist aine või toote tarnijalt, kes on saanud kasu kaitse puudumisest ja kes on sel ajavahemikul kantud käesoleva artikli lõikes 1 osutatud nimekirja.“

Artikkel 2

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

...,

Euroopa Parlamendi nimel	*Nõukogu nimel*
president	*eesistuja*

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0124

Euroopa Parlamendi valimisi käsitleva akti muutmine, võimaldamaks parlamendiliikmetel raseduse ajal ja pärast sünnitust hääletada täiskogul volitatud esindaja kaudu

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta seadusandlik resolutsioon, mis käsitleb nõukogu otsuse eelnõu, millega muudetakse otsestel ja üldistel valimistel esindajate Euroopa Parlamenti valimist käsitlevat akti, mis on lisatud nõukogu 20. septembri 1976. aasta otsusele 76/787/ESTÜ, EMÜ, Euratom (06708/2026 – C10-0078/2026 – 2025/0900(APP))

(Seadusandlik erimenetlus – nõusolek)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse nõukogu otsuse eelnõu (06708/2026),

– võttes arvesse nõusoleku taotlust, mille nõukogu esitas vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 223 lõikele 1, ja võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artikli 106a lõiget 1 (C10-0078/2026),

– võttes arvesse oma 13. novembri 2025. aasta seadusandlikku resolutsiooni Euroopa Parlamendi valimisi käsitleva akti muutmise kohta, võimaldamaks parlamendiliikmetel raseduse ajal ja pärast sünnitust hääletada täiskogul volitatud esindaja kaudu[1],

– võttes arvesse kodukorra artikli 107 lõikeid 1 ja 4,

– võttes arvesse põhiseaduskomisjoni soovitust (A10-0123/2026),

1. annab nõusoleku nõukogu otsuse eelnõule;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

[1] ELT C, C/2026/1667, 22.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/1667/oj.

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0123

Ühendatuse suurendamine, kultuuripärandi säilitamine ja kohaliku tipptaseme edendamine Euroopa turismis – sihtkohtade haldamine ja piirkondliku turismi kasv

Euroopa Parlamendi 28. aprilli 2026. aasta resolutsioon ühendatuse suurendamise, kultuuripärandi säilitamise ja kohaliku tipptaseme edendamise kohta Euroopa turismis – sihtkohtade haldamine ja piirkondliku turismi kasv (2025/2120(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut (ELi toimimise leping), eriti selle artikleid 174, 195 ja 349,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1028, milles käsitletakse lühiajalise majutuse üüriteenustega seotud andmete kogumist ja jagamist ning millega muudetakse määrust (EL) 2018/1724[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2024. aasta direktiivi (EL) 2024/2831 platvormitöö tingimuste parandamise kohta[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/904 teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta otsust (EL) 2023/936 Euroopa oskusteaasta kohta[4],

– võttes arvesse komisjoni 22. mai 2025. aasta soovitust (EL) 2025/1021 transpordivaesuse kohta: taskukohase, juurdepääsetava ja õiglase liikuvuse tagamine[5],

– võttes arvesse komisjoni 5. märtsi 2025. aasta teatist oskuste liidu kohta (COM(2025)0090),

– võttes arvesse komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatist „Puhta tööstuse kokkulepe – konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava“ (COM(2025)0085),

1 ELT L, 2024/1028, 29.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1028/oj.
2 ELT L, 2024/2831, 11.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/2831/oj.
3 ELT L 155, 12.6.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/904/oj.
4 ELT L 125, 11.5.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2023/936/oj.
5 ELT L, 2025/1021, 26.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2025/1021/oj.

– võttes arvesse komisjoni 29. jaanuari 2025. aasta teatist „ELi konkurentsivõime kompass“ (COM(2025)0030),

– võttes arvesse komisjoni 20. juuli 2023. aasta teatist „Teel Euroopa ühise turismiandmeruumi poole: andmejagamise ja innovatsiooni hoogustamine turismi ökosüsteemi kõikides osades“ (C(2023)4787),

– võttes arvesse komisjoni 17. mai 2021. aasta teatist uue lähenemisviisi kohta säästva sinise majanduse arendamiseks Euroopa Liidus – ELi meremajanduse ümberkujundamine kestliku tuleviku nimel (COM(2021)0240),

– võttes arvesse komisjoni 4. märtsi 2021. aasta teatist „Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava“ (COM(2021)0102),

– võttes arvesse komisjoni 1. juuli 2020. aasta teatist jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava Euroopa oskuste tegevuskava kohta (COM(2020)0274),

– võttes arvesse komisjoni 27. mai 2020. aasta teatist „Euroopa võimalus: parandame vead ja teeme ettevalmistusi järgmise põlvkonna jaoks“ (COM(2020)0456) ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti „Identifying Europe’s recovery needs“ (Euroopa taastumisvajaduste kindlakstegemine) (SWD(2020)0098),

– võttes arvesse komisjoni 20. mai 2020. aasta teatist „ELi elurikkuse strateegia aastani 2030. Toome looduse oma ellu tagasi“ (COM(2020)0380),

– võttes arvesse komisjoni 13. mai 2020. aasta teatist „Turism ja transport 2020. aastal ja pärast seda“ (COM(2020)0550) ning turismi- ja transpordipaketi vastuvõtmist,

– võttes arvesse komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatist „Euroopa roheline kokkulepe“ (COM(2019)0640),

– võttes arvesse komisjoni 22. mai 2018. aasta teatist „Euroopa kultuurivaldkonna uus tegevuskava“ (COM(2018)0267),

– võttes arvesse komisjoni 24. oktoobri 2017. aasta teatist „Tugevam uuendatud strateegiline partnerlus ELi äärepoolseimate piirkondadega“ (COM(2017)0623),

– võttes arvesse komisjoni 2. juuni 2016. aasta teatist „Euroopa jagamismajanduse tegevuskava“ (COM(2016)0356) ja seda käsitlevat Euroopa Parlamendi 15. juuni 2017. aasta resolutsiooni[6],

– võttes arvesse komisjoni 20. veebruari 2014. aasta teatist „Euroopa ranniku- ja mereturismi majanduskasvu ja töökohtade strateegia“ (COM(2014)0086) ja komisjoni talituste 30. märtsi 2017. aasta töödokumenti mereturismi kohta (SWD(2017)0126),

– võttes arvesse komisjoni 30. juuni 2010. aasta teatist „Euroopa kui maailma soosituim turismisihtkoht – uus Euroopa turismi tegevuskava“ (COM(2010)0352) ja seda

[6] ELT C 331, 18.9.2018, lk 125.

käsitlevat Euroopa Parlamendi 27. septembri 2011. aasta resolutsiooni[7],

– võttes arvesse komisjoni 30. juuni 2021. aasta teatist „Maapiirkondade arengu pikaajaline visioon – Tugevamad, ühendatud, vastupanuvõimelised ja jõukad ELi maapiirkonnad 2040. aastaks“ (COM(2021)0345),

– võttes arvesse komisjoni 4. veebruari 2022. aasta aruannet „Transition pathway for tourism“ (Turismi üleminekujuhised) ning selle 2023. ja 2024. aasta kokkuvõtvaid aruandeid,

– võttes arvesse komisjoni 21. septembri 2022. aasta aruannet „Unbalanced tourism growth at destination level – root causes, impacts, existing solutions and good practices: final report“ (Turismi tasakaalustamata kasv sihtkohtade tasandil: algpõhjused, mõju, olemasolevad lahendused ja head tavad: lõpparuanne),

– võttes arvesse komisjoni 11. juuni 2020. aasta aruannet „The EU Blue Economy Report 2020“ (ELi sinise majanduse 2020. aasta aruanne),

– võttes arvesse oma 7. juuni 2022. aasta resolutsiooni ELi saarte ja ühtekuuluvuspoliitika kohta: praegune olukord ja tulevased väljakutsed[8],

– võttes arvesse oma 14. detsembri 2022. aasta resolutsiooni Euroopa kultuurivaldkonna uue tegevuskava ja rahvusvaheliste kultuurisuhete ELi strateegia rakendamise kohta[9],

– võttes arvesse oma 25. märtsi 2021. aasta resolutsiooni ELi säästva turismi strateegia väljatöötamise kohta[10],

– võttes arvesse oma 19. juuni 2020. aasta resolutsiooni transpordi ja turismi kohta 2020. aastal ja pärast seda[11],

– võttes arvesse oma 24. oktoobri 2019. aasta resolutsiooni kontserni Thomas Cook pankroti negatiivsete tagajärgede kohta ELi turismisektorile[12],

– võttes arvesse oma 14. novembri 2018. aasta resolutsiooni, mis käsitleb mitmeaastast finantsraamistikku aastateks 2021–2027 – parlamendi seisukoht kokkuleppe saavutamiseks[13],

– võttes arvesse oma 29. oktoobri 2015. aasta resolutsiooni uute ülesannete ja strateegiate kohta turismi edendamiseks Euroopas[14],

– võttes arvesse oma 8. septembri 2015. aasta resolutsiooni Euroopa kultuuripärandi ühtse

---

7 ELT C 56 E, 26.2.2013, lk 41.
8 ELT C 493, 27.12.2022, lk 48.
9 ELT C 177, 17.5.2023, lk 78.
10 ELT C 494, 8.12.2021, lk 106.
11 ELT C 362, 8.9.2021, lk 55.
12 ELT C 202, 28.5.2021, lk 73.
13 ELT C 363, 28.10.2020, lk 179.
14 ELT C 355, 20.10.2017, lk 71.

lähenemisviisi väljatöötamise kohta[15],

– võttes arvesse oma 25. oktoobri 2011. aasta resolutsiooni puuetega isikute liikuvuse ja kaasamise ning Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020 kohta[16] ja 18. juuni 2020. aasta resolutsiooni Euroopa 2020. aasta järgse puuetega inimeste strateegia kohta[17],

– võttes arvesse nõukogu 1. detsembri 2022. aasta järeldusi Euroopa turismi tegevuskava 2030 kohta,

– võttes arvesse nõukogu 27. mai 2021. aasta järeldusi „Turism Euroopas järgmisel aastakümnel: kestlik, vastupidav, digitaalne, ülemaailmne ja sotsiaalne“,

– võttes arvesse Euroopa Regioonide Komitee 10. detsembri 2025. aasta arvamust „Säästva ja vastupanuvõimelise turismi suunas Euroopa Liidus: tasakaalustatud ja kohanemisvõimelise juhtimise strateegia“[18],

– võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 27. veebruari 2025. aasta omaalgatuslikku arvamust „Turism ELis: kestlikkus kui pikaajalise konkurentsivõime liikumapanev jõud“[19],

– võttes arvesse ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni,

– võttes arvesse ELi turismi tulemustabelit,

– võttes arvesse turismi kestlikkuse mõõtmise statistilist raamistikku,

– võttes arvesse Euroopa sotsiaalõiguste sammast[20],

– võttes arvesse 31. oktoobri 2023. aasta Palma deklaratsiooni „The path toward the social sustainability of tourism in the EU“ (Teel turismi sotsiaalse kestlikkuse poole ELis), millele kirjutasid alla ELi liikmesriikide turismiministrid,

– võttes arvesse 3. aprilli 2024. aasta Euroopa deklaratsiooni jalgrattasõidu kohta[21],

– võttes arvesse ÜRO Maailma Turismiorganisatsiooni 18. septembri 2018. aasta aruannet „„Overtourism“? Understanding and Managing Urban Tourism Growth beyond Perceptions“ (Turismi ülekoormus? Turismi tajumisest kaugemale ulatuv linnaturismi kasvu mõistmine ja haldamine),

– võttes arvesse UNESCO maailmapärandiga seotud juhendeid, sealhulgas 2022. aasta juhendit „Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers“ (Turismi haldamine maailmapärandi nimekirja kantud paikades: praktiline juhend maailmapärandi nimekirja kantud paikade haldajatele) ja

---

15 ELT C 316, 22.9.2017, lk 88.
16 ELT C 131 E, 8.5.2013, lk 9.
17 ELT C 362, 8.9.2021, lk 8.
18 ELT C, C/2026/761, 24.2.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/761/oj.
19 ELT C, C/2025/2014, 30.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2014/oj.
20 ELT C 428, 13.12.2017, lk 10.
21 ELT C, C/2024/2377, 3.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2377/oj.

sellega seotud suuniseid külastajate käitumise haldamiseks,

– võttes arvesse ülemaailmset turismi eetikakoodeksit[22],

– võttes arvesse Enrico Letta 17. aprilli 2024. aasta aruannet „Much more than a market“ (Palju enamat kui turg),

– võttes arvesse Mario Draghi 9. septembri 2024. aasta aruannet Euroopa konkurentsivõime tuleviku kohta,

– võttes arvesse transpordi- ja turismikomisjoni tellitud 15. oktoobri 2018. aasta uuringut „Overtourism: impact and possible policy responses“ (Turismi ülekoormus: mõju ja võimalikud poliitikameetmed),

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse transpordi- ja turismikomisjoni raportit (A10-0078/2026),

A. arvestades, et turismi osatähtsus ELi SKPs on otseselt ligikaudu 5 %, olles lisandväärtuse, tööhõive ja piirkondliku ühtekuuluvuse seisukohast oluline sotsiaal-majanduslik sektor, millel on tugev mitmekordistav mõju paljudele teistele sektoritele; arvestades, et koos kaudse ja ülekanduva mõjuga on turismi kogupanus ELi SKPsse ligi 10 %; arvestades, et teatavates riikides ja piirkondades on turismi osatähtsus tööhõives ja SKPs isegi suurem, mistõttu see toetab regionaalarengut ja vähendab ebavõrdsust; arvestades, et 90 % ELi turismisektori ettevõtjatest on väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd), sealhulgas pereettevõtted, mis on kriiside suhtes eriti vähe kaitstud; arvestades, et ELi turismisektoris tegutseb ligikaudu 2,3 miljonit VKEd ja selles on hõivatud ligikaudu 12,3 miljonit inimest; arvestades, et vaatamata valitsevatele majanduslikele ja geopoliitilistele takistustele on Euroopa turismivaldkonnas maailmas endiselt juhtpositsioonil ja on maailma soosituim turismisihtkoht[23] ning turismisektori osatähtsus ELi SKPs peaks 2025. aasta alguse heade tulemuste järel ulatuma 10,5 %ni[24];

B. arvestades, et turismi majanduslikku väärtust taandab üha enam sotsiaalne, kultuuriline ja keskkonnakulu, sealhulgas eluasemeturule avalduv surve, kohalike elanike suuremad elamiskulud, elukohtade killustatus, ressursside jätkusuutmatu kasutamine ja kasvav surve elutähtsale taristule; arvestades, et aastakümnete pikkune mahule orienteeritud kasv koos regulatiivsete ja juhtimislünkadega on soodustanud tasakaalustamata turismi; arvestades, et need arengusuunad kajastavad vajadust parema juhtimise ning nõudluse aruka, kestliku ja kohalikele oludele kohandatud haldamise järele; arvestades, et turism iseenesest ei ole probleem ja turismifoobia ennetamiseks on vaja vastu võtta terviklik

---

22 ÜRO Maailma Turismiorganisatsioon, „Global Code of Ethics for Responsible Tourism – Roadmap for Responsible and Sustainable Tourism Development“ (Ülemaailmne vastutustundliku turismi eetikakoodeks – vastutustundliku ja kestliku turismi arengu tegevuskava), 1. oktoober 1999.

23 Euroopa Reisikomisjon, „European travel maintains momentum in early 2025 despite rising global uncertainty“ (Kasvavast üleilmsest ebakindlusest hoolimata reisimine Euroopas 2025. aasta alguses jätkus), 7. mai 2025.

24 Maailma Reisi- ja Turisminõukogu, „Travel and Tourism to Create 4.5MN New Jobs across the EU by 2035“ (Reisimine ja turism loovad ELis 2035. aastaks 4,5 miljonit uut töökohta), 9. aprill 2025.

strateegia, mis ühitab majanduskasvu sotsiaalse heaolu, keskkonnakaitse, kultuuripärandi kaitse ja pikaajalise territoriaalse vastupanuvõimega;

C. arvestades, et turismi ökosüsteem hõlmab paljusid tegevusalasid, näiteks transport, reisibürood ja reisikorraldajad, toetavad teenused, majutus ja toitlustus, loometegevus ja meelelahutus, sport ja vaba aja tegevus, ning äärmiselt oluline on võimaldada nende sidusat arengut ja vastupanuvõimet;

D. arvestades, et kogu ELis kasvavad üürikulud suurendavad eluasemega seotud ebakindlust ja sotsiaalset tõrjutust; arvestades, et olukord on eriti terav populaarsetes turismisihtkohtades, kus taskukohaste eluasemete nappus raskendab turismisektori hooaja- ja alaliste töötajate ning hädavajalike avaliku sektori töötajate leidmist ja tööl hoidmist; arvestades, et lühiajaline üürimine mõjutab üha enam eluasemete taskukohasust, kohalike kogukondade toimimist, VKEde konkurentsivõimet turismi ökosüsteemis ja võrdseid tingimusi ühtsel turul; arvestades, et lühiajalise üürimise lahendusi tuleb kohandada iga konkreetse olukorraga ning meetmeid tuleb võtta peamiselt kohalikul tasandil;

E. arvestades, et kestliku turismi kontseptsioon on sektori konkurentsivõime edendamisel, Euroopa kultuuri- ja looduspärandi, sealhulgas geograafiliste tähiste kaitsmisel ning külastajate ja kohalike kogukondade vajaduste tasakaalustamisel keskse tähtsusega; arvestades, et kestlik turism toetub kolmele üksteisest sõltuvale alustalale, nimelt majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonnale, millest ühtki ei saa vaadelda eraldi;

F. arvestades, et turismi sotsiaalne kestlikkus hõlmab majandusliku kasu õiglast jaotamist, sealhulgas turismivoogude mitmekesistamise ja hooajalisuse vähendamise teel, elanike õiguste, vajaduste ja heaolu austamist, kultuuripärandi ja kogukonna ühtekuuluvuse säilitamist ning õiglaste töötingimustega kvaliteetsete töökohtade pakkumist; arvestades, et turismi hooajalisus suurendab jätkuvalt majanduslikku ebastabiilsust, tööjõupuudust ja survet kohalikele kogukondadele; arvestades, et sotsiaalselt kestliku turismi arendamine peaks kohalikke kogukondi tugevdama, mitte neile põhjendamatut survet avaldama;

G. arvestades, et EL on täielikult pühendunud ÜRO kestliku arengu tegevuskavale 2030 ja 17 kestliku arengu eesmärgile, mille ÜRO võttis vastu 2015. aasta septembris; arvestades, et Eurostat seirab ELi edusamme kestliku arengu eesmärkide saavutamisel 102 näitaja alusel; arvestades, et turism saab otseselt kaasa aidata mitme kestliku arengu eesmärgi saavutamisele;

H. arvestades, et kliimamuutused mõjutavad üha rohkem turismi, mistõttu on väga oluline turismitegevust, -kavasid, -tooteid ja -rajatisi vastavalt kohandada; arvestades, et turismisektori kestlikkus ja vastupanuvõime on liikmesriikide, piirkondlikul ja kohalikul tasandil endiselt ebaühtlane ning liikmesriigid, kohalikud osalejad ja erasektori sidusrühmad rakendavad kestlikke tavasid endiselt valdavalt vabatahtlikult;

I. arvestades, et turismil on olnud oma osa territoriaalse dünaamika kujundamisel paljudes ELi piirkondades; arvestades, et turismi korraldamisel ja arendamisel järgitavad piirkondlikud lähenemisviisid on loonud mitmesuguseid tavasid, mis mõjutavad piirkondade kasvu ja heaolu suundumusi; arvestades, et äärealadel, äärepoolseimatel, maa-, perifeersetel, hõredalt asustatud ja saarepiirkondadel ning teatavatel rannikualadel on ainulaadsed ja mitmekesised tunnusjooned, näiteks keskkonna vähene kaitstus,

geograafiline eraldatus, ühenduste puudumine ja sõltuvus välistest ressurssidest, mistõttu tuleb poliitilisi lähenemisviise kohandada nende konkreetsetele oludele;

J. arvestades, et transpordiühendused on reisimise ja turismi jaoks määrava tähtsusega, kuna need võimaldavad viia inimesed kokku eri paikade ja kultuuridega ning pakkuda uusi kogemusi; arvestades siiski, et praegused reisi- ja turismisuundumused tekitavad märkimisväärseid probleeme, pidades silmas asjaolu, et 80 % reisijatest külastab ainult 10 % maailma sihtkohtadest[25]; arvestades, et maa- ja sisemaaturismi edendamine kohandatud strateegiate abil võib mitmes liikmesriigis leevendada liigset survet ülerahvastatud rannikusihtkohtadele; arvestades, et paljud äärealad ning perifeersed, maa-, äärepoolseimad ja saarepiirkonnad on oma geograafilise eraldatuse, piiratud taristu, madalhooaja väheste transporditeenuste ning sinna jõudmiseks vajalike suurte kulutuste ja pika sõiduaja tõttu endiselt alateenindatud; arvestades, et püsivad asukoha ja ühendustega seotud piirangud ELi äärepoolseimates piirkondades on toonud kaasa struktuurse sõltuvuse õhu- ja meretranspordist ning avatuse turu kontsentratsioonile, mis kõik mõjutavad otseselt kestliku turismi arengut; arvestades, et tõhus kaubaveologistika on oluline tegur, mis võimaldab pakkuda perifeersetes sihtkohtades turismiteenuseid;

K. arvestades, et suurim osa turismisektori CO_2 jalajäljest tuleneb transpordist; arvestades, et kestlik turism ei ole ilma kestliku liikuvuseta, sealhulgas mitmekesiste transpordiliikideta võimalik, võttes arvesse Euroopa füüsilisi ja geograafilisi piiranguid, mis mõjutavad sobivate ja kestlike transpordivõimaluste kättesaadavust ja valikut; arvestades, et kuigi raudteetranspordi osa kõigi praegusel ajal sooritatavate reiside puhul on vaid ligikaudu 10 %, mis on palju väiksem kui maantee- ja lennutranspordi osakaal (vastavalt 64 % ja 17 %), näitavad hiljutised uuringud, et 82 % eurooplastest on avatud kaaluma keskkonnahoidlikumat reisimisviisi[26]; arvestades, et parvlaevaühendustega saab pakkuda esmatähtsaid avalikes huvides osutatavaid transporditeenuseid, mis tagavad taskukohase, korrapärase ja aastaringse ühendatuse, eelkõige saartel ja äärealadel;

L. arvestades, et nišiturismi (näiteks toidu-, veini-, õlle-, mere-, kultuuri-, usu-, pärandi-, meditsiini-, heaolu-, spordi-, jalgratta-, sukeldumis-, põllumajandus-, eakate, öko- ja taastava turismi) kasv loob perifeersete, maa- ja äärepoolseimate piirkondade jaoks uusi võimalusi tutvustada kohapõhiste ja temaatiliste arengustrateegiate abil oma ainulaadseid maastikke ja veekogusid ning kordumatut pärandit; arvestades, et nišiturismi kasvu toetamiseks tuleb teha investeeringuid vajalikku taristusse; arvestades, et need uued turismisuunad võivad aidata edendada kestlikku turismi, soodustades hooajavälist reisimist, hajutades külastajate vooge ning tõhustades loodus- ja kultuuripärandi kaitset, ning anda äärepoolsetes, hõredalt asustatud ja saarepiirkondades lisasissetulekut;

M. arvestades, et ligikaudu 25 % eurooplastest on puuetega või piiratud liikumisvõimega inimesed; arvestades, et Eurostati andmetel suureneb 60-aastaste ja vanemate elanike osakaal ELis praeguselt 21 %-lt 2030. aastaks eeldatavasti 30 %-le; arvestades, et

---

25 Greenwood, G., „How connectivity is shaping the future of global tourism“ (Kuidas ühendatus kujundab üleilmse turismi tulevikku), World Travel Market Global Hub, 14. jaanuar 2025, https://hub.wtm.com/blog/connectivity-shaping-future-global-tourism/.

26 Euroopa Komisjoni teabevahetuse peadirektoraat, „Eurobaromeetri kiiruuring nr 499: eurooplaste suhtumine turismi“, 6. detsember 2021.

ligipääsetavasse ja eakatega arvestavasse turismi investeerimise teel sihipäraste meetmete võtmine kujutab endast head võimalust konkurentsivõime suurendamiseks, kvaliteedi parandamiseks ja aastaringse nõudluse toetamiseks;

N. arvestades, et aruka turismi eesmärk on parandada sihtkohtade haldamist, suurendada külastajate rahulolu ja luua kohalikele kogukondadele püsivat väärtust[27]; arvestades, et arukas turism sõltub andmete kättesaadavusest, analüüsist ja tulemuslikust kasutamisest; arvestades, et ELi andmeökosüsteem on endiselt killustatud; arvestades, et Euroopa ühtse turismiandmeruumi algatuse eesmärk on sellest killustatusest ja sellest tingitud turu kontsentratsioonist üle saada, luues turvalise ja omavahel ühendatud andmejagamisplatvormi, et toetada kestlikku ja vastupanuvõimelist turismisektorit kooskõlas turismi üleminekujuhistega;

O. arvestades, et vaatamata ELi turismi tulemustabeli teadmusportaalile ja ELi turismiplatvormile puudub ELil siiani tulemuslik ja piisavalt ambitsioonikas ühtlustatud raamistik turismi mõju, sealhulgas CO_2 jalajälje ning üldise kestlikkuse ja vastupanuvõime hindamiseks liikmesriikides;

P. arvestades, et SKP-põhised ja koondatud tulemusnäitajad ei kajasta täielikult turismi tegelikku sotsiaalset, territoriaalset ja keskkonnamõju; arvestades, et lisaks mahu kasvule tuleks turismi hinnata ka kestlikkuse näitajate abil, nagu sotsiaalne ühtekuuluvus, pikaajaline territoriaalne kestlikkus ja keskkonnaalane terviklikkus, kusjuures territoriaalne turismi intensiivsus ja elurikkuse kaitse peavad suunama sihtkohtade piirangute ja külastajate arvu ülempiiride seadmist ning taristu planeerimist, et liikuda edulugudelt väärtuspõhiste arengumudelite suunas;

Q. arvestades, et piiratud andmete jagamine peamiste transpordisektorite vahel ja nende eraldiseisev toimimine pärsib mitmeliigilise transpordi läbilaskevõimet ja takistab sujuvat mitmeliigilist reisimist ELis[28] ning et selliste reiside broneerimine on endiselt väga keerukas;

R. arvestades, et turismisektor on tööjõumahukas ja selle osa kogu ELi tööhõives on ligikaudu 5 %, kuid sellele vaatamata esineb sektoris märkimisväärseid probleeme, sealhulgas ajutine tööhõive, mille osakaal on 21 %; arvestades, et turismisektor on oluline tööhõiveallikas, eriti noorte, naiste ja võõrtöötajate jaoks, kellel on raskusi tööturule sisenemisega; arvestades, et turism sõltub oskustega ja pühendunud tööjõust, kes tagab kvaliteetse teenuse ja ehedad külastuskogemused; arvestades, et töökohtade kvaliteedi parandamine õiglase tasu, stabiilse tööhõive ja paremate töötingimuste abil võib aidata kaasa töötajate leidmisele ja nende tööl hoidmisele, mis toetab sektori üleminekut kestlikule ja suure lisaväärtusega arengule ning aitab samal ajal lahendada tööjõupuuduse ja sotsiaalse kestlikkusega seotud probleeme;

S. arvestades, et turismist sõltuvate piirkondade majandus on nõudlussõkkidele ja tööjõu volatiilsusele rohkem avatud, mistõttu on majanduse mitmekesistamine ja taasindustrialiseerimine stabiilsuse ja pikaajalise arengu seisukohast hädavajalik; arvestades, et liigne sõltuvus hooajaturismist võib sulgeda piirkonnad arengumudelisse,

---

27 ELi juhend turismisihtkohtade andmete kohta. Aruka turismi sihtkohad, juuli 2022.

28 Euroopa Tarbijaliitude Amet, „Mind the gap – Making the multimodal journey the easy journey“ (*Mind the gap*: mitmeliigilise reisi muutmine lihtsaks reisimisviisiks), 22. märts 2023.

mis piirab tootlikkuse kasvu, innovatsiooni ja suurema lisaväärtusega sektorite tekkimist;

T. arvestades, et kogunisti 92 %-l turismisektori VKEdest on raskusi oskustega töötajate palkamisel[29]; arvestades, et oskuste nappuse tõttu turismisektoris (probleem, mis tekkis juba enne COVID-19 pandeemiat ja püsib hoolimata kõrgetest töötuse määradest ELis) on vaja kiiresti keskenduda ümber- ja täiendõppele, et arendada turismivaldkonnas tulevikku suunatud oskusi ning rohe-, digi-, juhtimis-, sotsiaalseid ja kultuurialaseid pädevusi, mis suurendavad turismisektori vastupanuvõimet[30] ning on sektori konkurentsivõime seisukohast määrava tähtsusega[31]; arvestades, et oskuste parandamiseks ja selle tagamiseks, et turismisektor jääks atraktiivseks ja konkurentsivõimeliseks tööandjaks, on vaja sihipäraseid meetmeid, sealhulgas püsivaid avaliku ja erasektori investeeringuid, ning VKEdele kättesaadavaid ELi rahastamisvahendeid;

U. arvestades, et naised moodustavad üle poole ELi turismisektori tööjõust, kuid on endiselt märkimisväärselt alaesindatud juhtivatel ja otsuseid tegevatel ametikohtadel ning üleesindatud madalamapalgalistel, mitteametlikel ja ebakindlatel töökohtadel, kus sageli puudub piisav töökohakindlus ja sotsiaalkaitse; arvestades, et selline ebavõrdsus kahjustab naiste majanduslikku võimestamist ja pärsib turismisektori konkurentsivõimet, tuues esile vajaduse lisada ELi tulevasse kestliku turismi strateegiasse tugev soolise võrdõiguslikkuse mõõde;

V. arvestades, et isegi digiajastul loeb turismis inimkontakt; arvestades, et pehmed oskused on kaasava turismi puhul üliolulised, kuid vaatamata sellele on need endiselt alahinnatud ja alatasustatud ning neid ei õpetata piisavalt ning see mõjutab otseselt külastuskogemuse kvaliteeti ja kohalike kogukondade heaolu;

W. arvestades, et kultuur, pärand ja identiteet on ELi kestliku ja vastutustundliku turismi tugisambad, kusjuures vabatahtlikel ja kohalikel kogukondadel on iga liikmesriigi elava pärandi, sealhulgas kestlike kultuuritraditsioonide ja kohalike keelte säilitamisel ja tutvustamisel oluline roll; arvestades, et kultuuripärandi kaitsmine, säilitamine ja tutvustamine võib edendada kultuuridevahelisi suhteid, leppimist ja eri kultuuride kooseksisteerimist; arvestades, et kultuuripärandi kaitsmiseks tuleb ennetavalt hallata külastajate vooge, kaitsta vähekaitstud paiku ja kaasata otsuste tegemisse kohalikud kogukonnad;

X. arvestades, et digitaalne innovatsioon, sealhulgas interaktiivsed kaardistamisvahendid, immersiivsed tehnoloogiad, liitreaalsus, kogukonnapõhised digiplatvormid ning füüsilist ja digitaalset mõõdet ühendavad elamused võivad parandada juurdepääsu kohalikule pärandile, toetada VKEsid ja võimaldada külastajatel sügavamalt kogeda ehedaid kultuuriökosüsteeme, näiteks pruulimistraditsioone ja kohalikku käsitööd;

---

29 Euroopa Komisjoni liikuvuse ja transpordi peadirektoraat, „Jobs and skills in tourism“ (Töökohad ja oskused turismisektoris).

30 HOTREC Hospitality Europe, „Labour shortages in the hospitality sector:forward-thinking and practices sharing“ (Tööjõupuudus külalismajandussektoris: tulevikule mõtlemine ja tavade jagamine), september 2022.

31 Silva, S. jt, „The Value of Skills for a Sustainable Tourism and Hospitality Industry“ (Oskuste väärtus kestlikus turismis ja külalismajandussektoris), Tourism Hospitality, nr 6(1), 23. jaanuar 2025.

Y. arvestades, et taluturism ning „Talust taldrikule“ ja „Põllult taldrikule“ algatused loovad pigem tõelisi väärtusahelaid kui lihtsakoelisi tarneahelaid, pakkudes külastajatele ainulaadseid ja ehedaid elamusi ning tugevdades samal ajal maapiirkondade majandust, toetades kohalikke tootjaid ja edendades keskkonnahoidu; arvestades, et selliseid algatusi tunnustatakse kogu ELis üha rohkem kvaliteetse ja kestliku turismi arengu tugisambana;

Z. arvestades, et maailmas juhtpositsioonil olev Euroopa messide ja äriürituste majandusharu on turismisektori oluline segment ja tähtis majanduse liikumapanev jõud, mis aitab luua töökohti ning toetab regionaalarengut, taristuinvesteeringuid ja majanduskasvu eri sektorites;

AA. arvestades, et ELi ökomärgist, mis on üks mitmest kestlikkusstandardist, kasutatakse praegu ainult turismimajutuses ja mitte kogu turismisihtkohtade väärtusahelas, ja kuigi märgise kasutusele võtnud majutusettevõtjate hulk järjest kasvab, on selle üldine turumõju endiselt piiratud; arvestades, et rohepesu vältimiseks peavad sertifitseerimisega kaasnema jõustatavad kohustused, tarneahelate läbipaistvus ja keskkonnamõju seire;

AB. arvestades, et hoolimata ühekordsete plasttoodete direktiivi[32] vastuvõtmisest jääb märkimisväärne osa turismi- ja külalismajandussektoris tekkivatest plastijäätmetest endiselt selle kohaldamisalast välja;

AC. arvestades, et ELi turismisektor peaks minema üle ringmajanduse mudelile, suurendades ressursitõhusust sellistes valdkondades nagu jäätmekäitlus ning vee-, toidu-, liikuvus- ja energiamajandus; arvestades, et selleks üleminekuks tuleb kasutusele võtta vastutustundlikud tootmis- ja tarbimistavad, näiteks kasutada külalismajandussektoris kohalikke tooteid, vähendada jäätmevooge, taaskasutada ressursse ja kaitsta kohalikke ökosüsteeme; arvestades, et andmepõhised planeerimis-, seire- ja haldusvahendid on väga olulised selleks, et toetada seda muutust ning suurendada turismisihtkohtade pikaajalist kestlikkust ja vastupanuvõimet;

AD. arvestades, et turismi tunnustamine ühena Euroopa 14 strateegilisest tööstusökosüsteemist[33] rõhutab vajadust minna kaugemale eeldusest, et turism on olemuslikult vastupanuvõimeline[34], ja võtta suund tervikliku Euroopa strateegia poole, mis põhineks tõhusal poliitika koordineerimisel sektori valdkondadeülest olemust silmas pidades ning sihipärasel ja tulemuslikul rahastamisel;

AE. arvestades, et komisjon on teatanud ELi esimese kestliku turismi strateegia peatsest avaldamisest, mis on märkimisväärne võimalus luua sektori jaoks sidus ja tulevikku suunatud kestlik raamistik; arvestades, et selle algatuse eesmärk peaks olema tagada, et tulevane kasv oleks kooskõlas ELi laiemate kliima- ja sotsiaalsete eesmärkidega, hoidudes samal ajal VKEdele ebaproportsionaalse haldus- või finantskoormuse

---

32 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/904 teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta (ELT L 155, 12.6.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/904/oj).

33 Komisjoni 5. mai 2021. aasta teatis „2020. aasta uue tööstusstrateegia ajakohastamine: ehitame üles tugevama ühtse turu, et Euroopa saaks taastuda“ (COM(2021)0350).

34 Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon, „Building strong and resilient tourism destinations“ (Tugevate ja vastupanuvõimeliste turismisihtkohtade kujundamine), OECD Tourism Papers, 2025/03, OECD Publishing, Pariis, 2025, lk 6–8.

tekitamisest; arvestades, et Euroopa turismi hea kuvand on strateegiline vara, mis võib suurendada Euroopa konkurentsieelist, edendades kestlikke, kvaliteetseid ja kogemusterohkeid pakkumisi ning soodustades samal ajal hajutatust ja hooajalisuse haldamist;

AF. arvestades, et väga oluline on veel kord kinnitada, et turism on tähtis ja strateegiline majandussektor, mis toetab Euroopa identiteeti, ning arvestades, et seda ei tohiks pidada majanduse kõrvaliseks osaks; arvestades, et turismisektori valdkondadeülese olemuse tõttu on vaja tugevat poliitilist ja haldusalast koordineerimist; arvestades, et spetsiaalne kestliku turismi peadirektoraat, millele on eraldatud asjakohased ressursid, saaks tagada lõimitud institutsioonilise lähenemisviisi ning parandada olemasolevate rahastamisprogrammide haldamist ja Euroopa praegust killustatud juhtimist selles sektoris;

AG. arvestades, et sihtotstarbeline ELi rahastus, sealhulgas katseprojektid ja ettevalmistavad meetmed, samuti toetus selliste programmide raames nagu ühtse turu programm, programm „Loov Euroopa“, Interreg, programm „Digitaalne Euroopa“ ja programm „Euroopa horisont“, on hädavajalik selleks, et võimaldada kohalikel omavalitsustel, VKEdel ja kultuurivaldkonnas tegutsejatel katsetada kultuuriturismi uuenduslikke mudeleid, töötada välja digivahendeid, tugevdada temaatilisi võrgustikke ja laiendada edukaid algatusi ka teistesse piirkondadesse; arvestades, et Euroopa Parlament on järjepidevalt nõudnud ELi üldeelarvesse turismi jaoks eraldi eelarverea lisamist; arvestades, et eelseisvad läbirääkimised 2028.–2034. aasta mitmeaastase finantsraamistiku üle annavad õigeaegse võimaluse tagada turismi sihipärane, pikaajaline ja stabiilne rahastamine; arvestades, et 2028.–2034. aasta mitmeaastast finantsraamistikku käsitlevatel uutel seadusandlikel ettepanekutel on keskne roll puhtale energiale ülemineku, digipöörde, oskuste arendamise, kestlikkuse ja turismi ökosüsteemi üldise konkurentsivõime toetamisel kõigis ELi piirkondades;

Eraldatusest võimalusteni: parem ühendatus kui kestliku piirkondliku turismi kasvu tõukejõud

1. kinnitab, et ühendatus on aluslepingutes sätestatud liikumisvabaduse eeltingimus; rõhutab, et hea ühendatus on hädavajalik turismi tasakaalustamiseks ja sellest saadava kasu toomiseks alateenindatud piirkondadesse, vähendades survet ülekoormatud populaarsetele sihtkohtadele ja aidates elavdada kohalikku majandust; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tunnistama kättesaadavat, taskukohast ja usaldusväärset ühendatust elutähtsa teenusena, mis aitab kaasa liikumisvabadusele, sest ilma liikumisvõimalusteta ei saa olla ka liikumisvabadust; pooldab selgete, mõõdetavate ja korrapäraselt ajakohastatavate võrdlusaluste kindlaksmääramist, et hinnata kestlike reisimisvõimaluste kättesaadavust, taskukohasust ja kvaliteeti, sealhulgas edusamme takistusteta ja kaasava liikuvuse tagamisel nii puuetega ja piiratud liikumisvõimega inimeste jaoks kui ka äärealadel, äärepoolseimates, maa-, perifeersetes, hõredalt asustatud ja saarepiirkondades ja eriti väikesaartel; toonitab, et sellised võrdlusalused on hädavajalikud selleks, et tagada aastaringne ühendatus, toetada kohalikke kogukondi ja VKEsid ning kaitsta turismist sõltuvate piirkondade pikaajalist vastupanuvõimet; rõhutab lisaks, et sellised võrdlusalused aitavad komisjonil ja liikmesriikidel prioriseerida turismi jaoks vajalikke taristuinvesteeringuid, mille eesmärk on tugevdada territoriaalset ühtekuuluvust, hajutada turismivooge ja vähendada survet ülerahvastatud sihtkohtadele;

2. juhib tähelepanu suurte transpordiettevõtjate ja digiplatvormide ebaproportsionaalsele mõjule turutrendide kujundamisel, tarbijate valiku suunamisel ning sihtkohtadele ja külalismajandusettevõtetele märkimisväärsete struktuursete riskide tekitamisel; kutsub komisjoni üles tegema uuringu, milles analüüsitaks turismisektori sõltuvust transpordi- ja turismisektoris (sealhulgas külalismajandussektoris) suurt turujõudu omavatest turgu valitsevatest ettevõtjatest ning hinnataks ohte, mis avalduvad ühendatusele, õiglasele hinnakujundusele, kõigi ärikasutajate jaoks õiglastele tingimustele, töötingimustele, teenuste katkematusele ja sihtkohtade pikaajalisele vastupanuvõimele, eritähelepanuga struktuursetele riskidele maapiirkondades, äärealadel ja saartel; kutsub lisaks komisjoni üles hindama uuringu raames meetmeid, mille eesmärk on tegeleda turu kontsentratsiooni ja põhjendamatu hindade personaliseerimise probleemiga, suurendada läbipaistvust, ausat konkurentsi ja tarbijakaitset ning parandada VKEde ja kohalike ettevõtjate konkurentsivõimet, sealhulgas asjakohaste õiguslike, regulatiivsete ja finantsmeetmete abil, kui see on asjakohane;

3. on seisukohal, et tõhusad transpordiühendused on kestliku ning konkurentsi- ja vastupanuvõimelise ELi turismisektori alustalad, mis võimaldavad leevendada survet populaarsetele sihtkohtadele, mis on oma võimete piiril või juba liigselt koormatud, ning avada samal ajal tee ja suunata külastajate vood ümber uutesse vähem tuntud paikadesse ja jaotada majanduslikku kasu õiglasemalt; nõuab ühendatuse ja juurdepääsetavuse parandamist, eelkõige äärepoolsetes ja alateenindatud ELi piirkondades, sealhulgas saartel, et edendada kestliku reisimise kaudu kaasavat majanduskasvu, vähendada hooajalisust ja toetada regionaalarengut;

4. märgib samal ajal, et paljud uued sihtkohad – nende seas äärepoolseimad territooriumid, kaugel sisemaal asuvad maapiirkonnad, mägikogukonnad ja saared – seisavad silmitsi eriliste ühendatuse probleemidega, ning rõhutab, et ELi kestliku turismi strateegias tuleb kindlaks määrata kohandatud toetusmehhanismid, milles võetakse arvesse nendele piirkondadele omaseid tunnusjooni ja nõrkuseid, eelkõige selleks, et tugevdada lennu-, mere- ja maismaaühendusi, mis toetavad nende ühendatust; rõhutab, et igasuguse ühendatuse laiendamisega peavad kaasnema kvaliteetne taristu ja usaldusväärsed teenused, mis võimaldavad sihtkohtadel hallata uusi või mitmekesiseid turismivooge (kahjustamata seejuures kohalike elanike jaoks juurdepääsetavust ja taskukohasust), eelkõige eespool nimetatud vähekaitstud piirkondades;

5. nõuab, et uuritaks avaliku teenindamise kohustuste ulatuslikuma rakendamise potentsiaali, sealhulgas mitmeliigilise transpordi ja piiriüleste öörongide puhul, et teenindada nii elanikke kui ka külastajaid, eelkõige äärealadel, äärepoolseimates piirkondades, rannikualadel ja saartel, rõhutades nende tähtsust territoriaalse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse suurendamisel;

6. toonitab, et üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) valminud põhi-, laiendatud põhi- ja üldvõrgul, mida täiendavad mitmesugused kestlikud transporditeenuste võimalused, on keskne roll ELis turismi tasakaalustatuma territoriaalse jaotuse saavutamisel, sealhulgas hooajavälise nõudluse edendamise teel; rõhutab, et Euroopa ühendamise rahastu raames piiriüleste projektide esmatähtsale kohale seadmine on olnud TEN-Tga seoses edusammude tegemisel määrav, ning nõuab järgmises mitmeaastases finantsraamistikus Euroopa ühendamise rahastule korralikku eelarvet, et toetada kestlikku, juurdepääsetavat ja ühendatud Euroopa transpordisüsteemi, mis on kõigis ELi piirkondades tähtis ka turismi jaoks;

7. väljendab heameelt selle üle, et 2028.–2034. aasta mitmeaastase finantsraamistikuga seotud seadusandlikud ettepanekud sisaldavad võimalusi tugevdada ELi toetust kestlikule ning konkurentsi- ja vastupanuvõimelisele turismile; tõstab eelkõige esile kavandatava riikliku ja piirkondliku partnerluse kavade määruse[35] sätted, milles kestliku turismi teenuseid tunnistatakse erieesmärgina ja millega avatakse võimalused investeerimiseks digiüleminekusse, ringmajanduse lähenemisviisidesse, kestlikku liikuvusse, oskuste täiendamisse ja tööjõu täiendõppesse, turismi mitmekesistamisse, kliimamuutustega kohanemisse ja sihtkohtade haldamisse; tunnistab, et kavandatav määrus, millega luuakse Euroopa Konkurentsivõime Fond[36], loob puhtale energiale üleminekut, tööstuse süsinikuheite vähendamist ja VKEde konkurentsivõimet edendavate meetmete abil väljavaated kestliku turismi toetamiseks; märgib siiski, et uue mitmeaastase finantsraamistiku ettepanek ei sisalda taas kestliku turismi jaoks ELi programmi ega eraldi eelarverida, ning lisab, et endiselt on selgusetu, kas teiseste ja tihedamate transpordivõrkude arendamiseks, mis on vajalik selleks, et toetada turismisektori kestlikku arengut, mitmekesistada turismivooge ning suurendada äärealade, perifeersete ja äärepoolseimate piirkondade ning saarte juurdepääsetavust, on saadaval ELi rahalisi vahendeid; rõhutab, et järgmises mitmeaastases finantsraamistikus ei tohiks kõrvale jätta märkimisväärsel arvul piirkondi ega vähendada üldvõrguga seotud projektide rahastamist, et vältida territoriaalseid erinevusi ning kaitsta ELi sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust; väljendab muret selle pärast, et äärepoolseimatele piirkondadele ette nähtud kaasrahastamist vähendatakse, vaatamata sellele, et nad asuvad mandrist äärmiselt kaugel ning vajavad seetõttu kindlaid ühendusi ja püsivaid investeeringuid; kordab lisaks, et ELi saared ja äärepoolseimad piirkonnad, millele avaldavad tugevamat konkurentsisurvet ELi-välised piirkonnad, on ELi piirkondliku turismimajanduse jaoks üliolulised ning nad peaksid saama Euroopa ühendamise rahastust ja muudest vahenditest piisavalt rahastamist, et arendada ühendusi, meelitada ligi külastajaid ja tagada, et nende majanduskasv muutub üha kestlikumaks ja et nad jääksid konkurentsivõimeliseks;

8. kinnitab taas, et sihtotstarbeline ELi rahastus kestliku turismi edendamiseks võib tuua märkimisväärset kasu, kuna see aitaks tugevdada sektori vastupanuvõimet, toetada selle rohe- ja digipööret kooskõlas ELi poliitikaprioriteetidega ning edendada kestlikku, tasakaalustatud ja kaasavat majanduskasvu ning pikaajalist konkurentsivõimet kõigis Euroopa sihtkohtades, sealhulgas suurendada territoriaalset ja sotsiaalset ühtekuuluvust perifeersetes ja äärepoolseimates piirkondades ning saartel; rõhutab, et sellise eelarverea loomine on hädavajalik selleks, et tagada ELi tulevase kestliku turismi strateegia tulemuslik rakendamine; nõuab samal ajal järgmist mitmeaastast finantsraamistikku silmas pidades ELi turismi rahastamise juhendi ajakohastamist ja läbivaatamist;

9. nõuab, et lisaks järgmisele mitmeaastasele finantsraamistikule seataks ka ELi kestliku turismi strateegias prioriteediks ja määrataks kindlaks selged rahastamismehhanismid, et toetada üleminekut kestliku turismi mudelitele piirkondades, mida mõjutavad hooajalisus, kliimamuutused, demograafiline surve, püsiv või tugev külastajate surve, vähenev atraktiivsus, suur valdkondlik spetsialiseerumine ja varade seisundi

---

35 Komisjoni 16. juuli 2025. aasta ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse, põllumajanduse ja maaelu, kalanduse ja merenduse, heaolu ja julgeoleku fond aastateks 2028–2034 ning muudetakse määrust (EL) 2023/955 ja määrust (EL, Euratom) 2024/2509 (COM(2025)0565).

36 COM(2025)0555.

halvenemine, ning väikestes ja keskmise suurusega ja uutes sihtkohtades, millel on suur vastuvõtupotentsiaal; rõhutab, et sellise rahastusega tuleks toetada katseprojekte, suutlikkuse suurendamist ja struktuurset ümberkujundamist, seades esikohale kestliku taristu, keskkonnasõbraliku ühendatuse, territoriaalse mitmekesistamise ja koolitusprogrammid, mis võimaldavad arendada kohalikke talente ning aitavad töötajatel omandada uusi oskusi ja kohaneda turu vajadustega;

10. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tegema kõik endast oleneva, et lõimida kestliku turismiga seotud liikuvus ELi transpordipoliitikasse koos investeeringutega viimase kilomeetri ühendustesse, sealhulgas ühistransporti ja aktiivsesse liikuvusse ning kestlikesse ja taskukohastesse linnalise liikuvuse lahendustesse, mis teenivad nii külastajate kui ka elanike huve; kutsub komisjoni üles pakkuma sihipärast toetust vähese heitega ja heiteta sõidukite kasutamiseks turismis, eelkõige saartel ning maa-, mägi- ja äärepoolseimates piirkondades, näiteks elektrisõidukite liisimise ja laadimistaristuga seotud stiimuleid, et edendada kestlikku liikuvust ja vähendada külastajate keskkonnajalajälge; kutsub komisjoni üles edendama tõhusamalt olemasolevat ELi turismiplatvormi, hõlbustades seeläbi sihtkohtadel jagada edukaid külastajate haldamise mudeleid ja parimaid tavasid;

11. tuletab meelde, et selle ülemineku tempo sõltub sihtkohtades olemas olevast piisavast laadimistaristust, sealhulgas kiirlaadimislahendustest, mis suudavad rahuldada äri-, operatiiv- ja reisijateveosõidukite vajadusi, rõhutades, et selgetel võrdlusalustel põhinev sihipärane ELi rahaline toetus on hädavajalik selleks, et suurendada heiteta energiaallikate kasutamist turismi ökosüsteemis ning tagada, et liikuvuse süsinikuheite vähendamine aitab saavutada kliimaeesmärke ja hallata kestlikult sihtkohti; rõhutab lisaks vajadust tagada piisav logistikataristu ja mitmeliigilised ühendused, et toetada turismi tarneahelaid ja kohalikke majandusökosüsteeme;

12. nõuab suuremat ELi rahalist toetust ühistransporditeenuste tugevdamiseks, et need ühendaksid endas rohkem transpordiliike ning oleksid kättesaadavamad, usaldusväärsemad, paindlikumad ja paremini kohandatud territoriaalsetele oludele, eelkõige saarepiirkondades ja äärealadel; rõhutab, et sellised teenused peaksid tagama elanikele piisava juurdepääsu ning tugevdama samal ajal kogukonna ühendatust, sotsiaalset kaasatust ja turismisihtkohtade juurdepääsetavust; teeb ettepaneku, et kui olemasolevatest meetmetest püsivate struktuursete ebasoodsate tingimuste kõrvaldamiseks ei piisa, peaks komisjon pakkuma välja muid võimalusi, mille abil korvata struktuurseid ebasoodsaid tingimusi, mis mõjutavad saarte ja saarepiirkondade ning perifeersete ja äärepoolseimate piirkondade elanikke ja ettevõtjaid, ning tagada võrdne juurdepääs ja kaitsta nende piirkondade pikaajalist elujõulisust ja sidusust;

13. tunnistab, et jalgrattaturism on strateegiline Euroopa sektor, nagu on kajastatud jalgrattasõitu käsitlevas Euroopa deklaratsioonis, ning EL on selles maailmas juhtival kohal; rõhutab selliste algatuste nagu EuroVelo (Euroopa pikamaa jalgrattateede võrgustik) tähtsust teekonnaturismi edendamisel; nõuab nende algatuste toetamiseks stiimuleid ja investeeringuid, et suurendada nende märkimisväärset majanduslikku kasu kõigis piirkondades, sealhulgas maa-, perifeersetes ja piiriülestes piirkondades; rõhutab, et selliste algatuste abil saab edendada kestlikke liikuvusvõimalusi, tugevdades seeläbi kohalikke kogukondi ja VKEsid, ning suurendada sotsiaalset ja geograafilist kaasatust; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles jätkuvalt toetama Euroopa pikamaa jalgrattaturismi marsruutide arendamist ja laiendamist, jalgrattataristu uuendamist ja jalgratturite liiklusohutuse parandamist, sealhulgas sihtotstarbeliste rahastamisvahendite

abil ning tihedas koostöös piirkondlike ja kohalike omavalitsustega;

14. rõhutab mereühenduste suurt rolli saare-, ranniku- ja perifeersetes piirkondades, kus need teenused on elutähtsad nii elanike kui ka turistide jaoks; rõhutab, kui olulised on avaliku teenindamise kohustused, tänapäevane laevastik ja arukas sõiduplaani koostamine, mis võimaldavad tasakaalustada kohalikke liikuvusvajadusi turismivooga ja aitavad vähendada hooajalist survet; nõuab, et EL toetaks jätkuvalt kestlikke transpordivõimalusi, nagu süsinikuneutraalseid kütuseid kasutavad ja akudel töötavad parvlaevad ning elektri- ja hübriidparvlaevad, mis kasutavad kaldaäärset elektritoidet, mida tuleks täiendada hübriidelektriõhusõidukite kasutamist edendavate meetmetega, seades esmatähtsale kohale saared ning äärepoolseimad ja perifeersed territooriumid, tingimusel et nende lahenduste tehnoloogiline teostatavus ja majanduslik elujõulisus on tõendatud ning et nendega kaasnevad proportsionaalsed toetusmeetmed ettevõtjatele ja territooriumidele, mis sõltuvad suurel määral lennu- ja mereühendustest;

15. kutsub komisjoni üles võtma järelmeetmeid seoses uuringuga, milles hinnati väikelaevajuhi tunnistuste võimaliku vastastikuse tunnustamise eeliseid ja puudusi, esitades reguleeriva meetme ettepaneku, mis hõlbustaks ligikaudu 48 miljoni Euroopa harrastuskapteni liikuvust ning toetaks mereturismi ja sinimajanduse kestlikku arengut;

16. rõhutab, et siseveeturism ning veeäärsed tegevused ja huvialad, nagu jalgrattasõit, jalutamine, gastronoomia ja kultuuriobjektid, võimaldavad külastajatel avastada kohalikku pärandit ja kohalikke maastikke keskkonnahoidlikul viisil; nõuab sellest tulenevalt suuremaid investeeringuid Euroopa jõgede ja kanalite heaks, et kaitsta elurikkust ja tugevdada veesüsteemi kerksust, märkides, et neil on kestliku turismi ja piirkondade vahel turismivoogude tasakaalustatuma jaotuse seisukohast oluline potentsiaal;

17. tunnistab, et raudtee on kestliku turismi nurgakivi ja elujõuline alternatiiv saastavamatele transpordiliikidele; nõuab suuremaid investeeringuid kogu ELi raudteetaristusse, eelkõige piiriülestesse ja rahvusvahelise ühendatuse seisukohast olulistesse lõikudesse, ning suuremat toetust teiseste ja tihedamate võrkude jaoks, et tagada äärealade ja perifeersete piirkondade juurdepääsetavus; tuletab meelde, et raudteetransporti saab arendada saartel kui kestlikku transpordiliiki ja mitmeliigilise ühendatuse tagamise võimalust, toetades nii piiriüleseid projekte kui ka raudteealgatusi saarepiirkondades;

18. kinnitab veel kord vajadust seada ühendveod strateegiliseks prioriteediks, edendades lennu- ja raudteejaamade ning sadamate vahel otseühendusi ning tunnistades ühtlasi, et raudteeühendused ja ühendveoterminalid on sama olulised turismisihtkohtade toetamiseks vajalike kaupade tarnimiseks ja teenuste osutamiseks; nõuab lisaks rongipiletite lihtsustatud müüki, et muuta reisimine paindlikumaks ja raudteetransport atraktiivsemaks, ning et kiiresti võetaks kasutusele sujuv integreeritud piletimüügisüsteem, mis hõlmaks raudtee-, lennu- ja meretransporti ning millega kaasneksid reisijate selgem teavitamine ja lihtsamad piiriülesed broneerimismeetodid;

19. väljendab heameelt kiirraudteevõrgu arendamise idee üle, et edendada Euroopa linnade vahel tõhusaid raudteeühendusi alternatiivina lühilendudele ning laiendada samal ajal turismi tavapärastest populaarsetest sihtkohtadest kaugemale jäävatesse perifeersetesse piirkondadesse; märgib siiski, et endiselt on vaja ületada mitmesugused tehnilised takistused, näiteks seoses teatavate riiklike/piirkondlike ja Euroopa standardse

rööpmelaiuse erinevustega; on lisaks seisukohal, et öörongid kujutavad endast olulist vahendit, mille abil saab mitmekesistada turismi, arendada alateenindatud turismisihtkohti ja edendada kestlikumaid turismiliike, nagu maa-, kultuuri- ja ökoturism;

20. tuletab meelde ajaloo ja pärandiga seotud raudteeturismi kasvavat tähtsust kui uuenduslikku viisi edendada kestlikku reisimist ja rikastada kultuurielamusi kohalikul ja piirkondlikul tasandil, kaitstes samal ajal kultuuri- ja looduspärandit; rõhutab, et kasutusest kõrvaldatud või alakasutatud traditsiooniliste raudteeliinide ja veeremi taastamine ning turismi otstarbel kasutusele võtmine võib aidata taaselustada turismisihtkohti, säilitada loodusmaastikke ja kohalikku keskkonda ning luua uusi turismivõimalusi, mis parandavad külastajate kogemusi ning toetavad kohalike ja piirkondlike territooriumide kaitset ja kestlikku arengut; nõuab ELi rahaliste vahendite eraldamist turismisihtkohti teenindava veeremi ja transporditaristu, sealhulgas raudteede, maanteede ja jalgrattateede taastamiseks, ümberkujundamiseks ja ajakohastamiseks, et toetada ajaloolisi, kultuurilisi ja kestlikke marsruute;

21. tunnistab, et nii transpordil kui ka turismil on suur mõju ELi turismisihtkohtade energiavajadustele; nõuab turismi ja kõigi transpordiliikide – raudtee-, maantee-, mere- ja lennutranspordi – lõimimist ELi tulevasse energiapoliitikasse ja kavandatavatesse energiameetmetesse, et toetada sihtkohti nende kestlikul üleminekul ja rahuldada nende konkreetsed taristuvajadused; kutsub komisjoni üles suurendama toetust turismisektori energiataristule ning kutsub liikmesriike üles lisama turismisektori energiavajadused oma riiklikesse energia- ja kliimakavadesse;

22. väljendab heameelt kestlikku transporti investeerimise kava üle, eeldades, et see suurendab investeeringuid kestlike kütuste kasutuselevõttu lennunduses ja laevanduses (sealhulgas praegustes lõbusõidulaevades), mis on sektorid, kus heidet on raske vähendada; nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid tagaksid, et tee kliimaneutraalsuseni, eelkõige üleminek kestlikele kütustele, ei tooks kaasa varjatud kulusid, ülemäärast bürokraatiat või lennuettevõtjate ebaõiglasi lisatasusid, mis tõstaksid piletihindu turistide, elanike ja VKEde jaoks, ega põhjustaks äärepoolseimatele piirkondadele, saartele ja äärealadele ebaproportsionaalseid käitamis- või taristukulusid; hoiatab uute maksumeetmete, näiteks kütusemaksu kehtestamise eest, mis võib turismisektori puhul ohustada ühendatust, taskukohasust ja konkurentsivõimet;

23. toonitab asjaolu, et turismi keskkonnamaksud (nn ökomaksud) võivad anda kohalike kogukondade heaks reaalseid tulemusi, kuna nendest saab rahastada elanikele ja keskkonnale kasu toovaid projekte; märgib, et paljud linnad ja piirkonnad on sellised ökomaksud juba kehtestanud ja need on andnud häid tulemusi ning neid juhtumeid tuleks analüüsida ja võib-olla parima tava näidetena kasutada; kutsub komisjoni üles lisama need näited oma tulevasse kestliku turismi strateegiasse, mis annab liikmesriikidele ja piirkondadele lisasuuniseid kestliku turismiga seotud investeeringute toetamiseks, aidates seeläbi kaasa tasakaalustatud territoriaalsele arengule ja ühisele heaolule;

24. tunnistab, et ristluslaevandus on oluline Euroopa sektor, mis toetab laevaehitus- ja -remonditööstust, milles EL on maailmas jätkuvalt juhtival kohal, kuid märgib samas, et teatavates sihtkohtades on kestlikkusega probleeme; nõuab stiimulikavasid ja investeeringuid, et suurendada kestliku kaldaäärse elektritoite kättesaadavust ja

soodustada üleöö või pikemaajalist sadamas viibimist, eelkõige suurtes ristlussadamates; ergutab sektoriga käimasolevat dialoogi, tagamaks, et sadamakülastused ja pikemaajalised sadamas viibimised aitaksid luua kohalikul tasandil väärtust, edendada kestlikku liikuvust ja vähendada liiklustihedust; rõhutab vajadust soodustada ristlustegevuse ja -liikluse kestlikku haldamist, et tagada tasakaal ühelt poolt majandusliku kasu ning teiselt poolt sihtkohtade keskkonnaalase terviklikkuse ja kohalike kogukondade suurema sotsiaalse heaolu vahel;

25. on sellega seoses seisukohal, et sihtkohtade paremal haldamisel tuleks arvesse võtta kõiki laevade sadamasse saabumisi; rõhutab lisaks vajadust planeeritud saabumiste tasakaalustatud ja proportsionaalse jaotuse järele kaikohtade jaotamise süsteemide abil, et vähendada tippkoormust sihtkohtadele ja suurendada kohalikku majanduslikku kasu, vähendades samal ajal võimalikult palju sihtkohtadele avalduvat keskkonnamõju; toonitab lisaks vajadust töötada välja metoodika nende sihtkohtade turismi intensiivsuse arvutamiseks, mida külastavad kruiisilaevade turistid; rõhutab sellega seoses, et sihtkohtade haldamise organisatsioonidel on koos kohalike omavalitsuste ja sidusrühmadega väga oluline roll külastajate voogude haldamisel ja selle tagamisel, et kruiisiturism aitab kaasa kestlikule kohalikule arengule; soovitab komisjonil koguda heade tavade näiteid, mis võiksid olla kogu ELis eeskujuks muudele sektoritele, tuginedes sellistele algatustele nagu komisjoni 2023. aasta aruanne „Good practices for sustainable cruise tourism“ (Kestliku kruiisiturismi head tavad), et edendada kestlikku ja konkurentsivõimelist turismi;

26. rõhutab vajadust tugevate ja jõustatavate reisijaõiguste järele kõigi transpordiliikide, sealhulgas keerukate mitmeliigiliste reiside puhul, et säilitada üleilmses turismis Euroopa konkurentsieelis, toetades samal ajal transpordisektori innovatsiooni, konkurentsivõimet ja investeeringuid; võtab teadmiseks reisijate kasvavad ootused usaldusväärsusele, läbipaistvusele ja kaitsele reisitõrgete ja viivituste korral, eriti juhul, kui reisi käigus kasutatakse eri transpordiliike või ettevõtjaid; toonitab sellega seoses vajadust töötada välja tõhusa turistide veo ELi strateegia, millega vähendatakse ooteaegu, menetluste dubleerimist ja haldustakistusi ning suurendatakse ühtlasi piletite ja reisidokumentide ühilduvust ning piirikontrolli tõhusust; rõhutab, kuivõrd tähtis on, et puuetega ja piiratud liikumisvõimega reisijatel oleksid tugevad reisijaõigused, eelkõige selleks, et suurendada kaasatust ja sotsiaalset võrdsust, aga ka selleks, et tugevdada Euroopa positsiooni ligipääsetavate ja kvaliteetsete turismi- ja transporditeenuste pakkujana, suurendades seeläbi veelgi Euroopa turismi konkurentsivõimet;

Euroopa sihtkohtade võimestamine kohaliku tipptaseme edendamiseks

27. hoiatab, et tasakaalustamata turism võib koormata sihtkohti, kahjustada kohalikke kogukondi ja elanikke ning vähendada Euroopa atraktiivsust loodus- ja kultuuriturismi sihtkohana; rõhutab, et hästi kavandatud turismil seevastu on tohutu väärtus ning potentsiaal tuua kaasa laiemaid hüvesid; see tugevdab sotsiaalset ühtekuuluvust, aitab kaitsta kultuuripärandit ja loob kvaliteetseid töökohti; kordab, et turism kui ELi tööstusstrateegia lahutamatu osa vajab tulemuslikku juhtimist, kaasa arvatud sihtkoha tasandil, ja kooskõlastatud poliitikameetmeid, et nõudlus juba välja kujunenud ja uute sihtkohtade vahel strateegiliselt jaotada; kutsub seetõttu komisjoni ja liikmesriike üles võtma meetmeid, näiteks edendama nõudlust madalhooajal; kutsub liikmesriike üles mitmekesistama sihtkohti ja pakutavat tegevust ning aktiivselt tutvustama neist vähem populaarseid ja rõhutab, et neid jõupingutusi tuleks toetada andmetel põhineva

planeerimise ja teadlikkuse suurendamise algatustega, et Euroopa püsiks maailma soosituima sihtkohana;

28. on veendunud, et selleks, et tagada sektori võime mitmesuguseid probleeme lahendada, on vaja selget strateegiat, täpselt kindlaks määratud eesmärke ning kaasavat ja tõenditel põhinevat poliitikakujundamist ja õigusakte; väljendab sellega seoses heameelt komisjoni algatuse üle valmistada ette ELi esimene kestliku turismi strateegia ning leiab, et see võiks anda liikmesriikidele, piirkondadele ja sidusrühmadele tervikliku raamistiku kestlikuma, uuenduslikuma, tasakaalustatuma ja kaasavama turismisektori edendamiseks; on veendunud, et strateegias tuleks uuesti määratleda turismi osatähtsus nii, et see ulatuks kaugemale vahetust majanduslikust mõjust, tunnustades selle panust ühisesse heaolusse, sotsiaalsesse ühtekuuluvusse ja tasakaalustatud piirkondlikku arengusse; nõuab, et lisaks sellele strateegiale koostataks ka rakenduskava, milles hinnatakse iga turismipiirkonna ja -sihtkoha vajadusi ja ühenduste taset, seades esikohale vähekaitstud sihtkohtade turismitaristu; rõhutab, et seda kava peaksid toetama asjakohane rahastamisprogramm, selge ajakava ja range hindamisprotsess, et Euroopa jaoks oleks tagatud sidus ja õiglane üleminek;

29. rõhutab, et üha tihedama konkurentsiga üleilmsel reisimaastikul edu saavutamiseks vajab Euroopa tugevamat koordineerimist ja investeeringuid ELi tasandil, et olla rahvusvaheliselt nähtavam; nõuab, et ELi kestliku turismi strateegia raames töötataks välja sidus raamistik „Sihtkoht Euroopa“, mis täiendab riiklikke ja piirkondlikke strateegiaid, suurendab Euroopa üleilmset atraktiivsust ning tagab Euroopast ühtse hea mulje, tõstes samas esile kohalikke silmapaistvaid aspekte, ning aitab seeläbi Euroopal 2030. aastaks kujuneda üleilmselt eeskujuks olevaks sihtkohaks;

30. nõuab, et komisjonis loodaks spetsiaalne kestliku turismi peadirektoraat;

31. rõhutab, et sektori valdkondadeülest olemust tuleb asjakohaselt arvesse võtta kõigis asjaomastes ELi poliitikameetmetes, ühtlustades õigusakte transpordi, keskkonna, piirkondliku ja maaelu arengu, digiülemineku, konkurentsivõime, tööhõive, hariduse ja taskukohasele eluasemele juurdepääsu valdkonnas ja tuginedes kõikide nende valdkondade kogemustele;

32. rõhutab, kui olulised on struktureeritud mitmetasandilised juhtimismudelid, millega kaasatakse süstemaatiliselt kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sihtkohtade haldamise organisatsioone ja erasektori sidusrühmi, et tagada sidusad ja kaasavad turismistrateegiad; toonitab, et sihtkohtade haldamise organisatsioonidel on strateegiline eelis, sest kohapeal on neil võimalik luua laialdasi partnerlussuhteid kõigi asjaomaste sidusrühmadega turismi ökosüsteemis, sealhulgas VKEdega; rõhutab asjaolu, et paljudel väikestel ja maapiirkondade sihtkohtadel puudub haldus- ja analüüsisuutlikkus kestliku turismi strateegiate kavandamiseks ja rakendamiseks, ning sihtotstarbeline ELi toetus aitaks neil tugevdada oma sihtkohtade haldamise suutlikkust; kutsub ühtlasi liikmesriike üles tugevdama sihtkohtade haldamise organisatsioonide osatähtsust, aidates neid rahalise toetuse, tehnilise suutlikkuse parandamise, tegevuse koordineerimise ja töötajate oskuste täiendamisega, et sihtkohtade haldamise juhtimine oleks tulemuslik;

33. juhib tähelepanu asjaolule, et struktureeritud mitmetasandilisi turismi juhtimise mudeleid tuleks tugevdada, töötades sihtkohtade haldamise organisatsioonide ning piirkondlike ja kohalike ametiasutuste, turismi sidusrühmade ja elanike koostöös välja

sihtkohtade haldamise kavad ja ajakohastades neid korrapäraselt; see tagab sidusad ja kaasavad lähenemisviisid ning võimaldab sihtkohtade haldamise organisatsioonidel koordineerida ja reklaamida mitmekesiseid kohalikke turismitooteid; rõhutab, et sihtkohtade haldamise kavad peaksid põhinema selgetel kestlikkuse näitajatel ja vajaduse korral taluvusvõime hindamisel, et tagada tõenditel põhinev planeerimine ja pikaajaline konkurentsivõime;

34. märgib, et turismi laiem piirkondlik käsitlus võib muuta transpordi ja turismi kavandamise sidusamaks, vähendada poliitika killustatust ning edendada suuremat võrdsust, lõimumist ja koostööd piirkondade vahel, kus turismi intensiivsus on erinev; tõstab esile kohalike ja piirkondlike omavalitsuste tähtsust kestliku turismi strateegiate kujundamisel, temaatiliste kultuuriradade arendamisel, kohaliku identiteedi tugevdamisel, kultuuri- ja vaimse pärandi kaitsmisel ning kogukonna juhitud turismialgatuste toetamisel; toonitab ühtlasi, kui oluline on lõimida turism piirkondliku taasindustrialiseerimise ja nutika spetsialiseerumise strateegiatega; see tagab, et turism toetab ja täiendab mitmekesist tootmisbaasi, mitte ei asenda seda;

35. toob esile populaarsete turismisihtkohtade erilise vähekaitstuse, kuna elanike võõrandumine, ülekoormatud taristu, kasvav keskkonnamõju ning ohud kohalikule kultuurile ja pärandile muutuvad üha teravamaks probleemiks; julgustab esile tõstma vähem külastatavaid piirkondi ja arendama piirkondlikke turismikeskusi, mis tutvustavad vaimset pärandit, toidukultuuri, loodust ja kohalikku kultuuritegevust, et edendada kohalikku tipptaset ja kestliku majanduskasvu mudelit, mis pakub enamat kui juba üleküllastunud päikese- ja rannapuhkuste sektor; nõuab lisaks tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid rahastaksid algatusi, mille eesmärk on taaselustada ajaloolisi külasid ja tõsta esile traditsioonilisi kohalikke tooteid, sealhulgas arendada roheteid ja muid loodusradasid ning luua märgis, millega tunnustatakse silmapaistvaid maa- ja loodusturismikeskkondi sarnaselt randade sinise lipu süsteemiga;

36. märgib, et lühimaa-, vähese heitega ja heiteta reisimine suurendab piirkondlikku ühtekuuluvust, kuna tulu jääb kohapeale ning suureneb VKEdel ja kogukonnal põhinev turism sisemaal ja põllumajanduspiirkondades; rõhutab, et lähiturism aitab vähendada survet ülerahvastatud sihtkohtadele ning säilitada aastaringse majandustegevuse, tööjõu stabiilsuse ja demograafilise vastupanuvõime hõredalt asustatud piirkondades; toonitab vajadust tõsta esile lühikesi turismimarsruute, mis viivad külastajad selliste mikrotootjate juurde nagu mikropruulikojad, käsitöölised ja kultuuriühendused; kutsub sellega seoses üles looma ja ELi tasandil tunnustama temaatilisi kohalikke võrgustikke, mille eesmärk on tõsta esile kohalikku ja piirkondlikku pärandit ning edendada kultuuri- ja taastavat turismi; juhib tähelepanu sellele, et ka interaktiivsed digitaalsed vahendid ja temaatilised digiplatvormid, temaatilised interaktiivsed kaardid ja ürituste kalendrid aitavad suurendada sihtkohtade tuntust ja tutvustada kohalikku tipptaset;

37. tõstab esile ühtekuuluvus- ja arengufondide positiivset mõju turismi, kultuuri ja põllumajandusliku toidutööstuse valdkonna investeeringutele; märgib, et neist fondidest toetust saavatel piirkondadel tuleks turismi valdkonnas aidata kasutusele võtta niisugused meetodid, mis hõlmavad nii planeerimist kui ka rakendamist; nõuab suuremat ELi toetust põllumajandusturismile ning „Talust taldrikule“ ja „Tootjalt tarbijale“ algatustele, mis loovad tõelisi väärtusahelaid ja ehedaid turismielamusi; rõhutab, et sellised mudelid tugevdavad maapiirkondade majandust, toetavad kohalikke tootjaid, mitmekesistavad turismivaldkonna pakkumisi ning aitavad kaasa kestlikule ja kvaliteetsele turismile kogu ELis;

38. tunnistab, et spordi-, aktiiv- ja vabaõhuturism võivad aidata kaasa regionaalarengule, edendada tervislikke eluviise ja leevendada turismi hooajalisust, ning nõuab, et sporditaristu integreeritaks süstemaatilisemalt turismivaldkonna tegevusraamistikesse; juhib samas tähelepanu võimalustele, mida pakub tervishoiu-, spaa- ja meditsiiniturism, eriti vananevas ühiskonnas, ning nõuab, et selles kasvavas segmendis töötataks välja kvaliteedistandardid ja tehtaks piiriülest koostööd; rõhutab sellega seoses vajadust suurendada teadlikkust kaasamise ja ligipääsetavuse tähtsusest turismis, parandada ligipääsetavate teenuste pakkumist ja tuntust ning arendada turismiteenuseid nii, et need tooksid kasu nii kohalikele elanikele kui ka külastajatele, eelkõige eakatele ja puuetega inimestele;

39. kordab, et külalismajandussektor on Euroopa turismi ökosüsteemi ja kultuurimaastiku tugisammas, mis on tihedalt seotud kohalike VKEde, kultuuriasutuste ja piirkondlike tööturgudega, ning rõhutab Euroopa restoranide, kohvikute ja baaride – mille puhul on peamiselt tegemist mikroettevõtjate ja pereettevõtetega – tähtsust töökohtade loomisel kõigil oskuste tasemetel ning kohaliku identiteedi ja kultuuripärandi säilitamisel; nõuab poliitikat, mis aitab külalismajanduse ettevõtjail pakkuda kvaliteetset külaliskogemust, tugevdada kultuuri elujõulisust, parandada sektori töökohtade kvaliteeti ning luua Euroopa sihtkohtadele kestlikku ja pikaajalist väärtust;

40. väljendab heameelt lühiajalise majutuse üüriteenuste määruse[37] üle, mis on kohaldatav kõikides liikmesriikides alates 20. maist 2026 – see on edusamm tulemuslikuma sihtkohtade haldamise suunas; on siiski mures lühiajalise üürimise reguleerimata kasvu ja selle pärast, kuidas see mõjutab eluasemeturgu, eelkõige eluasemete taskukohasust kohalike elanike ja elutähtsate kutsealade töötajate jaoks, sotsiaalset ühtekuuluvust, sealhulgas elanike ja kogukondade kõrvale tõrjumist nende senisest pikaajalisest osalemisest kohalikus elus ja valitsemises, ning linna- ja elutähtsaid teenuseid, mis on otseselt seotud kohalike elanike eluga; tuletab meelde, et Euroopa Liidu Kohtu otsuses liidetud kohtuasjades C-724/18 ja C-727/18[38] on sedastatud, et lühiajalise majutuse üüriteenuste reguleerimine riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil võib olla põhjendatud avaliku huviga, tingimusel et võetud meetmed on vajalikud, piisavad ja proportsionaalsed; kutsub seetõttu komisjoni üles esitama kiiresti õigusakti ettepaneku, et kehtestada sidus, andmepõhine ja kestlik lühiajalise majutuse üüriteenuste ELi raamistik, milles määratakse kindlaks teenuse osutamise standardid ja selged majutajakategooriad ja mis võimaldab liikmesriikidel, sealhulgas piirkondlikel ja kohalikel omavalitsustel, kohaldada proportsionaalseid ja tõenduspõhiseid meetmeid, nagu väljaüürimise ööde piirmäärad, loa andmise kord, kompenseerimine ja alapiirkondadeks jaotamine, arvestades, et eluasemepoliitika kuulub eelkõige liikmesriikide pädevusse;

41. kordab, et turismi tuleks näha strateegilise võimalusena, mille aluseks on külastajate ja elanike kestlik kooseksisteerimine; usub, et lühiajalise majutuse üüriteenuse pakkumine selle algsel kujul ehk eeldusel, et majutaja ja külalise vahel on isiklik kokkupuude, võib

---

37 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1028, milles käsitletakse lühiajalise majutuse üüriteenustega seotud andmete kogumist ja jagamist ning millega muudetakse määrust (EL) 2018/1724 (ELT L, 2024/1028, 29.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1028/oj).

38 Kohtuotsus, Euroopa Kohus (suurkoda), 22. september 2020, Cali Apartments SCI ja HX *vs.* Procureur général près la cour d'appel de Paris ja Ville de Paris, liidetud kohtuasjad C-724/18 ja C-727/18, ECLI:EU:C:2020:743.

ergutada kohalike osalemist turismis ja pakkuda seeläbi ehedamaid kogemusi; märgib, et kui lubada kasutada kodusid turismi eesmärgil, võib see anda peredele lisasissetulekut ja aidata rahastada energiatõhusat renoveerimist; toonitab siiski, et see, mis sai alguse koostöömajanduse mudelina, on üha enam arenenud kommertstööstuseks, kus nüüd domineerivad valdavalt ettevõtjatest majutajad, kes haldavad mitut majutuskohta ning tegutsevad tihtipeale kohustusteta, mida võiks oodata traditsiooniliste majutusteenuste osutajatelt; nõuab, et oleks võimalik teha selgelt vahet ettevõtjate ja eraisikute pakutaval lühiajalisel üüriteenusel; rõhutab, et kõik regulatiivsed meetmed peaksid jääma proportsionaalseks, olema kohandatud kohalikule kontekstile ning võtma arvesse kohalikku turismimajandust ja kohalikke kogukondi, võimaldades samal ajal liikmesriikidel, piirkondadel ja kohalikel omavalitsustel kavandada ja rakendada paindlikult meetmeid, mis vastavad konkreetsetele kohalikele oludele ja eluasemeturgudele;

42. rõhutab vajadust tugevate jõustamismehhanismide järele, tagamaks, et digiplatvormidel – millel on lühiajalise majutuse üüriteenuste turul keskne koht – oleks esitatud ainult nõuetele vastavad lühiajalise majutuse pakkumised, ning rõhutab, et ametiasutuste tuvastatud ebaseaduslikud lühiajalise majutuse pakkumised tuleks viivitamata kõrvaldada; toonitab lisaks, et platvormide puhul on hädavajalikud selged hoolsuskohustused, sealhulgas kohustus kontrollida registreerimisnumbreid, ning tugevdatud kontrollimehhanismid, et vältida petturlikke või nõuetele mittevastavaid registreerimisi, ja toimivad teavitamise, meetmete võtmise ja kuulutuste kõrvaldamise mehhanismid, millega tagatakse nõuetele mittevastavate lühiajalise väljaüürimise kuulutuste kiire kõrvaldamine; rõhutab, et uues õigusraamistikus tuleks ette näha ka tugevad mehhanismid, millega toetada selliste riiklike või kohalike eeskirjade jõustamist ja järgimist, mille eesmärk on hallata lühiajalise väljaüürimise pakkumist, sealhulgas tagada väljaüürimise ööde piirmäärade või muude meetmete, näiteks müra vähendamise nõuete, tulemuslik rakendamine;

43. juhib sellega seoses tähelepanu asjaolule, et teatavate struktuuriliste ja geograafiliste piirangutega turismisihtkohtades, nagu saared, äärepoolseimad piirkonnad ja teatavad rannikualad, süvendavad turismiga seotud turusurve ning taskukohaste ja sotsiaaleluruumide puudus eluasemekriisi; nõuab, et võetaks nende konkreetsete tingimustega kohandatud ühtekuuluvuspoliitika meetmeid kooskõlas ELi toimimise lepingu artiklitega 174 ja 349;

44. tunnistab ELi ökomärgise praegust piiratust; tunnistab, et Euroopa turismisektoris on vaja kestlikkusmärgistuse suhtes ühtset käsitlusviisi, et luua ühtne läbipaistev raamistik, mis edendaks kestlikku arengut, vastastikust õppimist ja suutlikkuse suurendamist, aitaks suurendada tarbijate usaldust ja kasvataks Euroopa turismiettevõtjate konkurentsivõimet, tulemuslikkust ja üleilmset nähtavust, tõstes Euroopa kestliku turismi eeskujuks kogu maailmas; rõhutab, et ühtlustamine ei tähenda üheainsa sertifikaadi kasutuselevõttu, vaid pigem ühise metoodika kasutamist, et läbi vaadata ja kehtestada selged standardid või kriteeriumid; rõhutab, et oluline on, et sertifitseerimisega tegeleksid akrediteeritud ja sõltumatud kolmandad isikud; nii on võimalik tagada kestlikkusväidete põhjendatus kooskõlas ELi õigusraamistikuga,

sealhulgas tarbijate võimestamist käsitleva direktiiviga[39]; nõuab tungivalt, et selle kohaldamisala laiendataks turismi väärtusahela muudele segmentidele, sealhulgas ristluslaevandusettevõtetele, reisikorraldajatele, koosolekute, motivatsiooniürituste, konverentside ja näituste korraldajatele, vaatamisväärsustele, toidu- ja joogiteenustele, sihtkohtadele ja kohalikke elanikke kaasavale kogukonnasõbralikule turismile, et toetada kestlikku üleminekut, mis põhineb põhjalikel mõju hindamistel ja sidusrühmadega konsulteerimistel; rõhutab siiski, et ELi kestlikkusmärgis peaks jääma vabatahtlikuks, proportsionaalseks, kulutõhusaks ja VKEde jaoks lihtsalt kohaldatavaks ning selle taotlemist peaksid toetama koolitused ja rahalised stiimulid, et vältida põhjendamatut halduskoormust väikeste turismiettevõtete jaoks;

45. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles toetama turismi üleminekut ringmajanduse mudelile, edendades meetmeid, mis parandavad vee-, energia- ja jäätmekäitluse tõhusust, piiravad ületarbimist, hoiavad ära elupaikade halvenemise, kaitsevad elurikkust ja minimeerivad turismi keskkonnajalajälge sihtkohtades, juhindudes andmepõhisest otsuste tegemisest; kutsub komisjoni üles suurendama samal ajal toetust innovatsioonile, et vähendada toidu raiskamist, ja kajastama seda asjaomastes programmides; nõuab lisaks tungivalt lühikeste tarneahelate edendamist külalismajandussektoris, lihtsustades turulepääsu mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate, näiteks väikeste põllumajandusettevõtete ja käsitööliste puhul;

46. tunnistab, et turismisektor teeb märkimisväärseid pingutusi oma keskkonnajalajälje vähendamiseks, sealhulgas kõrvaldab järk-järgult kasutuselt ühekordselt kasutatavad veepudelid, täiustab energiatõhusa valgustuse ja vee säästmise süsteeme, pikendab mööbli kasutusiga parandamise ja korduskasutamisega ning vähendab toidu raiskamist, tuginedes tugevale õigusraamistikule, mis on sätestatud ELi hiljutistes õigusaktides, nagu ühekordsete plasttoodete direktiiv ning pakendite ja pakendijäätmete määrus[40], mis on alles rakendamisjärgus; kutsub komisjoni üles korraldama uuringu, et teha kindlaks ja hinnata puudujääke ühekordsete plasttoodete direktiivi puhul turismi- ja külalismajandussektoris, pakkuma välja meetmed nende puudujääkide kõrvaldamiseks, sealhulgas pakkuma sektorile rakendamiseks mõeldud toetust ja stiimuleid, et nii palju kui võimalik kiirendada ühekordselt kasutatavate plasttoodete järkjärgulist kasutuselt kõrvaldamist ELi turismi- ja külalismajandussektoris; lähtuda tuleks realistlikust ülemineku ajakavast, tegevust peaksid toetama mõjuhinnang, teaduslikud andmed ja konsulteerimine sidusrühmadega ning tagada tuleb, et väikeettevõtjatele ei tekitata ebaproportsionaalselt suuri kulusid;

47. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles minema reageerivalt turismiarenduse juhtimiselt üle ennetavale turismiarenduse juhtimisele, toetudes andmete paremale jagamisele, ning koguma, analüüsima ja kasutama andmeid sihtkohtade haldamiseks ja

---

[39] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. veebruari 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/825, millega muudetakse direktiive 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega rohepöördel, tagades neile parema kaitse ebaausate tavade eest ja parema teabe esitamise (ELT L, 2024/825, 6.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/825/oj).

[40] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 2024. aasta määrus (EL) 2025/40, mis käsitleb pakendeid ja pakendijäätmeid ning millega muudetakse määrust (EL) 2019/1020 ja direktiivi (EL) 2019/904 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 94/62/EÜ (ELT L, 2025/40, 22.1.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2025/40/oj).

kestlikkusaruandluseks; rõhutab, et selline üleminek aitab tagada kestliku ja kvaliteetse turismi; rõhutab, et koordineeritud andmevahetus kõigil tasanditel võimaldab reaalajas seiret ja arukat prognoosimist, tänu millele saavad sihtkohad juhtida külastajate vooge kultuuriliste ja looduslike vaatamisväärsuste juures, hoida ära ülerahvastatust, majandada ressursse, toetada hooajalisuse vähendamise pingutusi ja kohaneda paindlikult muutustega; rõhutab asjaolu, et generatiivse tehisintellekti kiire areng võib olla eriti kasulik suurtele ja tehnoloogiliselt võimekatele turismiturul osalejatele, süvendada veelgi ebavõrdsust ja tõrjuda paljud sihtkohad ja VKEd tahaplaanile, kui toetust ja suutlikkust ei suurendata; kutsub sellega seoses komisjoni üles pakkuma VKEdele sihtotstarbelist rahastamist ja teavet rahastamisvahendite kohta, et edendada andmepõhisust, digiteerimist ja tehisintellekti kasutuselevõttu turismisektoris;

48. nõuab, et turismivaldkonnale lähenetaks süsteemselt ja killustatud turu- või tootepõhine loogika asendataks integreeritud juhtimismudelitega; toetab selliste terviklike näitajate väljatöötamist, mille alusel hinnata muu hulgas kvaliteetsete töökohtade loomist, töötingimusi, kohaliku kogukonna heaolu, ressursitõhusust, keskkonnaseisundi halvenemist ja CO_2 heidet, tuginedes üleilmselt aktsepteeritavatele arvutusmeetoditele, et edendada läbipaistvat poliitikakujundamist, suunata vastutustundlikke investeeringuid ja võimaldada eri sihtkohtade andmete võrreldavust; väljendab heameelt üleilmselt tunnustatavate ja ühtlustatud kestliku turismi näitajate väljatöötamise üle ning märgib, et seda metoodikat katsetatakse ELi arukate sihtkohtade andmehalduse pädevuskeskuse (D3HUB) projekti raames 40 Euroopa sihtkohtade haldamise organisatsiooni ja Euroopa turisminäitajate süsteemi (ETIS) panuse põhjal; rõhutab, et ELi tasandi lähenemisviis kestliku turismi näitajatele peaks olema täielikult kooskõlas olemasolevate raamistikega, nagu turismi kestlikkuse mõõtmise statistiline raamistik või turismialase satelliitarvestuse metoodiline raamistik; see võimaldab tulemuslikku standardimist ja võrdlusuuringuid ning tagab lihtsustatud aruandlusprotsessid, mis vähendavad turismiettevõtete halduskoormust;

49. rõhutab, et andmekeskne mitmetasandiline valitsemine on hädavajalik selleks, et saavutada kestlikkus ja tulla edukalt toime ettenägematute kriisidega, nagu pandeemiad ja muud tervisega seotud kriisid, geopoliitilised šokid, äärmuslikud kliimaga seotud ja looduskriisid, inimtegevusest tingitud või tehnoloogilised häired ja majanduslangus, samuti selliste järjest tõsisemaks muutuvate struktuursete kriisidega, nagu rahvaarvu vähenemine, rahvastikukadu ja eluasemepuudus; toonitab vajadust võtta kriisivalmidusvahendite puhul arvesse kaubavedusid ja logistikat, kuna need on esmatähtsad, et tagada turismiteenuste jätkumine ja tarneahelate toimimine; märgib murega, et sidusrühmade vastumeelsus andmete jagamise suhtes, mida põhjustavad tehnoloogia, andmesuveräänsuse, usalduse, õiguslike riskide ja kuludega seotud kahtlused, aeglustab Euroopa ühtse turismiandmeruumi toimima hakkamist; tõstab esile ELi turismi tulemustabelit ja D3HUBi kui häid näiteid sellest, kuidas ELi tasandil kokku kogutud teadmiste alusel on võimalik suunata kohalikku tegevust ja säilitada turismi tarneahelaid ebakindlatel aegadel; kordab, et need mehhanismid tagavad, et sihtkohtade haldamise organisatsioonidel ja VKEdel on lihtsustatud juurdepääs ristkasutatavatele andmetele, et toetada tõenduspõhist otsuste tegemist, tugevdades ja kaitstes seeläbi oma väärtusahelate vastupanuvõimet; rõhutab lisaks, et D3HUB on aidanud turismisihtkohtadel andmeid strateegiliselt kasutada; toonitab, et see algatus on oluline, et tugevdada andmepõhist juhtimist ja aidata sektoril valmistuda digiüleminekuks, ning kutsub komisjoni üles tagama selle järjepidevuse ka pärast 2026. aastat kooskõlas ELi strateegiliste eesmärkidega;

50. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles töötama välja kontrollitavatel andmetel põhineva tsentraliseeritud platvormi, mille abil saab kogu ELis teha kindlaks olulisemad sündmused, mis võivad põhjustada kohalikke häireid, eriti vähekaitstud piirkondades, ja looma turismivaldkonna jaoks spetsiaalse Euroopa kriisiohjemehhanismi, et suurendada valmisolekut, kriisiennetusvõimet ja vastupanuvõimet, mõeldes tulevastele kriisidele; kutsub lisaks komisjoni üles lõimima selle mehhanismi täiustatud kriisivalmidusvahendite ja kiirreageerimismeetmetega, nagu varajase hoiatamise süsteemid, erandolukorra plaanimine, strateegiline transporditaristu ja -koridorid ning sihipärane toetus paindlike menetluste kaudu, et suurendada turismisektori vastupanuvõimet ja ohutust;

51. täheldab, et tehnoloogia ja keskkonnateadlikkus suunavad üleminekut passiivselt vaatamisväärsustega tutvumiselt sihipäraste, isiklike ja vastutustundlike kogemuste saamisele; tõstab esile reisikava koostavate soovitussüsteemide potentsiaali arendada kogukonna juhitud, aeglast turismi, nagu jalgrattaga sõitmine ja matkamine; see toob kasu kohalikele VKEdele, kogukondadele, kohalikele tootjatele, kaasa arvatud geograafiliste tähistega tunnustatud tootjatele, samuti kohalikule kultuurile ja kohalikele toodetele; rõhutab siiski, et selle potentsiaali ärakasutamiseks peab sektor lõimima turismi väärtusahelasse suurettevõtete kõrval ka kohalikud rühmad ja kodanikud, pakkudes näiteks eksperdituge digivahendite kasutamiseks, luues mitut sidusrühma hõlmavaid nõukogusid, millel on konsultatiivne või nõuandev roll litsentside, turismi intensiivsuse, piirangute ja planeerimise valdkonnas ning mitmekesistades pakkumisi, et vähendada turu- ja hooajalist sõltuvust; kutsub liikmesriike üles edendama haridusalgatusi koolides ja laiemaid teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, et suurendada teadlikkust kestlikest turismitavadest;

Turismi tuleviku kujundamine oskuste täiendamise ja kultuurivaldkonna kaasamise abil

52. rõhutab, et kvalifitseeritud ja väärtustatud oskustööjõud on Euroopa turismimajanduse alustala; märgib, et struktuursed probleemid, nagu madal palk teatavates turismisektorites, mitteametlik töö, osalise tööajaga ja deklareerimata töö, hooajalisus, vähene koolitus ja mõnikord halvad töötingimused, põhjustavad tööjõu ja oskuste jätkuvat nappust turismisektoris; seda süvendab veelgi püsiv sooline ebavõrdsus, kuna naised moodustavad suurema osa turismisektori tööjõust ning domineerivad madalapalgalistel, töömahukatel ja ajutistel kutsealadel; nendib siiski, et mõnedes liikmesriikides on tehtud edusamme töötingimuste, tööaja ja tasustamise parandamisel, näiteks kollektiivlepingute ajakohastamise kaudu pärast COVID-19 pandeemiat; nõuab siiski, et liigutaks edasi turismisektori tööturu suunas, mis põhineb kvaliteetsetel töökohtadel, õiglasel palgal, usaldusväärsel sotsiaalkaitsel ja aastaringsel tööhõivel, sealhulgas hooajavälisel ajal; juhib samal ajal tähelepanu tööajal toimuva tasustatud koolituse väärtusele ja märgib, et oluline on pakkuda selliseid võimalusi hooajavälistel perioodidel hooajatöötajatele;

53. rõhutab, et selleks, et võtta kasutusele uuenduslikke lahendusi, mis aitavad leida tasakaalu majanduskasvu ja keskkonnajuhtimise vahel, on vaja üha rohkem on kohanemisvõimelist ja kriisiolukorras toime tulevat, digi- ja roheoskustega tööjõudu; rõhutab, et digi- ja rohepööre pakuvad võimalusi luua turismi väärtusahelates paremaid, ohutumaid ja säilenõtkemaid töökohti, ning nõuab tungivalt, et neid võimalusi kasutataks täielikult ära, sealhulgas koostöö kaudu piirkondlike ja kohalike omavalitsustega, et töötada välja turismitöötajatele mõeldud spetsiaalsed koolitusprogrammid;

54. nõuab kogu ELi hõlmavat kooskõlastatud tegevuskava turismisektori töötajate oskuste täiendamiseks ja ümberõppeks kooskõlas oskuste paktiga, et võidelda tööjõupuudusega, parandada töötingimusi, ületada liikuvustõkked, vastata muutuvate oskuste nõudlusele ning tugevdada sektori pikaajalist atraktiivsust ja konkurentsivõimet, tagades seeläbi Euroopa sihtkohtade püsiva väärtuse ja edendades euroopalikku eluviisi; teeb ettepaneku võtta kasutusele kõigis liikmesriikides ja sektorites tunnustatav turismioskuste kaart, mis töötataks välja tihedas koostöös sotsiaalpartneritega ja mis tõendaks akrediteeritud koolituste läbimist, kutseoskusi ja töökogemust; soovitab koolituste pakkumist ja kaasrahastamist ELi programmide kaudu, sealhulgas programmide Euroopa Sotsiaalfond+, Erasmus+, ühtse turu programmi ja programmi „Digitaalne Euroopa“ kaudu;

55. rõhutab, et oskuste täiendamine ja ümberõpe peavad käima käsikäes suhtumisega, et väärtustatakse iga rolli alates inimestevahelistest kontaktidest, mis on hädavajalikud kvaliteetsete ja kultuuriliselt kohandatud teenuste osutamiseks, kuni füüsiliste töödeni, mis toetavad paljusid turismiteenuseid; nii tagatakse, et ükski neist aspektidest ei kao, kui sektor liigub digitaalsemate mudelite suunas; märgib, et nii pehmed oskused kui ka füüsiline töö on majanduslikus ja poliitilises mõttes endiselt alahinnatud ning sageli neid ei tunnustata ametlikult, ei pakuta vajalikku koolitust ega ole need tasustatud viisil, mis oleks võrreldav tehniliste või juhtivate ametikohtadega; nõuab nende oskuste ja ülesannete nõuetekohast tunnustamist, väärtustamist ja tasustamist, kuna see on hädavajalik, et parandada töökohtade kvaliteeti, edendada soolist võrdõiguslikkust ning tagada turismi inimliku mõõtme täielik tunnustamine ja toetamine Euroopa turismimudelis;

56. julgustab turismiettevõtjaid, haridus- ja koolitusteenuste osutajaid ning avaliku sektori asutusi tegema rohkem koostööd, et edendada kvaliteetseid koolitusprogramme ja töökohapõhist õpet ning valmistuda tulevikus oluliste oskuste nõudluseks; toonitab vajadust selliste sihipäraste algatuste järele nagu sektori vajadustele vastavad õppekavad, selged karjäärivõimalused ja mentorlusprogrammid, mis muudavad töö külalismajandussektoris noortele atraktiivsemaks ning aitavad luua selles sektoris tugevama ja kvalifitseerituma tööjõu; rõhutab, et nendel algatustel peab olema positiivne mõju tööhõivele, mis tähendab muuhulgas pikaajalisi lepinguid, reaalseid võimalusi karjääriredelil edenemiseks ja palgatõuse;

57. rõhutab, et kultuur, mis on lahutamatult põimunud meie igapäevaellu, on Euroopa turismi atraktiivsuse ning meie rahvuslike identiteetide ja Euroopa identiteedi vundament; tuletab meelde, et selles kultuurilises mustris põimuvad lisaks paljudele muudele elementidele ka kestlikud traditsioonid, arheoloogiline pärand ja kohalikud keeled, mille säilitamine näitab austust piirkondlike ja rahvuslike identiteetide vastu ning kohalike kogukondade järjepidevust; väljendab heameelt jõupingutuste üle, mida teatavad liikmesriigid on teinud, et tagastada kultuuriliselt olulised teosed ja esemed päritolupaikadesse; juhib tähelepanu uue Euroopa kultuurikompassi strateegilisele raamistikule kui kaalukale vahendile kultuurimõõtme tugevdamiseks ELi poliitikas; võttes arvesse mitmekesist ja rikkalikku pakkumist ELi turismivaldkonnas, kutsub komisjoni üles tõstma ELi algatusi, nagu DiscoverEU, Euroopa kultuuripealinnad ja Euroopa kultuuripärandi märgis, senisest rohkem esile Euroopa kui sihtkoha propageerimisel uue kestliku turismi strateegia raames;

58. tunnustab kutseliste kultuuritöötajate, kohalike organisatsioonide ja vabatahtlike elutähtsat rolli Euroopa kultuuripärandi hoidjatena, kelle töö ulatub objektide

hooldamisest ja säilitamisest kuni üldsuse kaasamiseni kogukonna teavitamise ja giidiga ekskursioonide kaudu; rõhutab nende tähtsust Euroopa kui üleilmse turismisihtkoha eripära ja atraktiivsuse tugevdamisel; märgib, et töötingimuste ebakindlus ja ebapiisav tasustamine jätavad sageli varju nende panuse Euroopa kultuuripärandi kaitsmisse ja edasikandmisse ning seda olukorda võib veelgi halvendada platvormipõhiste teenuste kasvav konkurentsisurve, mis lööb jootrahapõhisuse ja liitumistasude kaudu alla kultuurikekskursioonide ja giiditeenuste hinnad;

59. tunnustab sellega seoses tähelepanuväärset pühendumust, mida näitavad üles vabatahtlikud, kes kulutavad oma isiklikku aega ja ka iga-aastast puhkuseaega, et anda panus Euroopa kultuuri säilimisse; kutsub komisjoni üles esitama koostöös liikmesriikidega suuniseid, et ärgitada üksikisikuid osalema kultuurialases vabatahtlikus tegevuses ja hõlbustada seda, sealhulgas toetusmeetmete kaudu, mis võimaldavad osalemist ja edendavad kultuurivaldkonna vabatahtlike tunnustamist kogu ELis; rõhutab, et kultuurivaldkonnas vabatahtliku tegevuse edendamine tugevdab Euroopa oskusteaasta eesmärke ja tõhustab praeguseid ELi programme, näiteks programmi „Erasmus+“, soodustades põlvkondadevahelist õpet, oskuste vahetamist ja tihedamat kultuurivaldkonna kaasamist; toonitab, et pikaajaline eesmärk on kutseliseks muutmine ning nõuab kire kutsealaks muutmise (*passion-to-profession*) kava, mis võimaldaks koolitust, sertifitseerimist ja õiglast tasustamist ning mida kaasrahastataks programmide „Erasmus+“, „Loov Euroopa“ ja Euroopa Sotsiaalfond+ kaudu, et aidata neil, kes meie identiteeti säilitavad, arendada enda valitud elujõulist karjääri; rõhutab, et kava peaks jääma vabatahtlikuks, nii et kultuuripuhkus ei oleks kunagi seotud ametialaste kohustustega; julgustab liikmesriike edendama vabatahtlikku tegevust viisil, mis rikastab kultuurielu ja täiendab kultuurivaldkonna töökohti, mitte ei asenda neid;

60. rõhutab, et oluline on tagada, et järgmises mitmeaastases finantsraamistikus eraldataks vaimse kultuuripärandi jaoks ELi rahalisi vahendeid, mille abil toetada otse algatusi, millega kaitstakse ja tutvustatakse kultuuritraditsioone, nagu merendustavad (näiteks purjetamine), kohalikud keeled ja käsitööoskused, sealhulgas geograafiliste tähistega tooted, ning tagatakse seega nende edasikandumine järgmistele põlvkondadele ja tugevdatakse kogukonna osalemist kestlikus ja vastutustundlikus turismis; rõhutab, kui oluline on tagada õiglane tunnustus neile, kes investeerivad pärandisse ja oskustesse, ning toonitab, et kaasata tuleb ka algupärased ja kogukonna juhitud turismialgatused, mille abil hoitakse alal esivanemate teadmisi, säilitatakse elurikkust ja soodustatakse autentsete, kultuuri austavate kogemuste loomist ning mis võimaldavad säilitada kohalikke elatusvahendeid; nõuab lisaks, et ELi rahalistest vahenditest toetataks tootjarühmi, kes soovivad registreerida määruse (EL) 2023/2411[41] alusel geograafilist tähist, ning kinnitab, et see on peamine vahend, millega edendada piirkondade käsitööndustlikku pärandit;

61. rõhutab, et rahastatavates projektides tuleks edendada teadmussiiret piirkondade ja sektorite vahel ning kasutada ära turismi strateegilist potentsiaali kaitsta vaimset pärandit ning suurendada selle sotsiaalset ja majanduslikku kasu kohalike kogukondade jaoks, nii et väärtus jaotuks turismi väärtusahelas ühtlasemalt eri piirkondade vahel ja õiglasemalt; juhib lisaks tähelepanu asjaolule, et rahastamisel tuleks seada esikohale

[41] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. oktoobri 2023. aasta määrus (EL) 2023/2411, milles käsitletakse käsitööndustlike ja tööstustoodete geograafiliste tähiste kaitset ning millega muudetakse määrusi (EL) 2017/1001 ja (EL) 2019/1753 (ELT L, 2023/2411, 27.10.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2411/oj).

projektid, millega edendatakse territoriaalset ühtekuuluvust, eelkõige piirkondades, kus vaimne pärand on kõige enam ohustatud ja kus kultuuriturism võib edendada kohalikku arengut ja toetada elanikkonna säilimist; toonitab avaliku ja erasektori partnerluste rolli selles, et suurendada turismisektori suutlikkust kaitsta, edendada ja väärtustada kultuuripärandit, ning nõuab tihedamat koostööd ametiasutuste, sektori ja kogukonna osalejate vahel, et saavutada parimaid kestlikke tulemusi;

62. nõuab, et Euroopa Parlamendile antaks igal aastal aru kestliku turismiga seoses tehtud edusammudest, tuginedes ELi turismi tulemustabelile ja mõõdetavatele näitajatele, mis hõlmavad keskkonda, ühendatust, taristu valmisolekut, töökohtade kvaliteeti ja kohaliku kogukonna heaolu, et saada teavet rahastamisotsuste tegemiseks ja edaspidiste reformide kavandamiseks;

o
o o

63. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0125

ELi 2024. aasta üldeelarve täitmisele heakskiidu andmine – Komisjon

1. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta otsus Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta, III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarvet[1],

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet (COM(2025)0359 – C10-0145/2025)[2],

– võttes arvesse komisjoni aruannet 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta (COM(2025)0373) ning üksikasjalikke vastuseid Euroopa Parlamendi konkreetsetele ettepanekutele,

– võttes arvesse komisjoni koostatud ELi 2024. aasta eelarve haldus- ja tulemusaruannet (COM(2025)0824),

– võttes arvesse komisjoni aastaaruannet eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile 2024. aastal tehtud siseauditite kohta (COM(2025)0314) ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti (SWD(2025)0159),

– võttes arvesse kontrollikoja aastaaruannet eelarveaasta 2024 eelarve täitmise kohta koos institutsioonide vastustega[3] ja kontrollikoja eriaruandeid,

– võttes arvesse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 287 tehtud kontrollikoja kinnitavat avaldust[4] 2024. aasta raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta,

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitust komisjoni tegevusele heakskiidu andmise kohta 2024. aasta eelarve täitmisel (05749/2026 – C10-0037/2026),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 317, 318 ja 319,

---

1 ELT L, 2024/207, 22.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/budget/2024/207/oj.
2 ELT C, C/2025/4944, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4944/oj.
3 ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.
4 ELT C, C/2025/5407, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5407/oj.

– võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklit 106a,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrust (EL, Euratom) 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012)[5], eriti selle artikleid 69, 260, 261 ja 262,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrust (EL, Euratom) 2024/2509 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid)[6], eriti selle artikleid 69, 266, 267 ja 268,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101 ja V lisa,

– võttes arvesse väliskomisjoni, arengukomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni, transpordi- ja turismikomisjoni, regionaalarengukomisjoni, kultuuri- ja hariduskomisjoni, kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni kirja,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

1. annab komisjonile heakskiidu Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve täitmisel;

2. esitab oma tähelepanekud resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond) täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus ja resolutsioon, mis on selle lahutamatu osa, nõukogule, komisjonile ja kontrollikojale ning liikmesriikide parlamentidele ja riiklikele ja piirkondlikele kontrolliasutustele ning korraldada nende avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias).

[5] ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj.
[6] ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.

2. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta otsus Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarvet[1],

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet (COM(2025)0359 – C10-0145/2025)[2],

– võttes arvesse Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusameti 2024. aasta lõplikku raamatupidamisaruannet[3],

– võttes arvesse komisjoni aruannet 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta (COM(2025)0373) ning üksikasjalikke vastuseid Euroopa Parlamendi konkreetsetele ettepanekutele,

– võttes arvesse komisjoni aastaaruannet eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile 2024. aastal tehtud siseauditite kohta (COM(2025)0314) ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti (SWD(2025)0159),

– võttes arvesse kontrollikoja aastaaruannet ELi asutuste eelarveaasta 2024 kohta koos asutuste vastustega[4],

– võttes arvesse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 287 tehtud kontrollikoja kinnitavat avaldust[5] 2024. aasta raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta,

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitust rakendusametite tegevusele heakskiidu andmise kohta 2024. aasta eelarve täitmisel (05752/2026 – C10-0050/2026),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 317, 318 ja 319,

– võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklit 106a,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrust (EL, Euratom) 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012)[6], eriti selle artikleid 69, 260, 261 ja 262,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrust (EL, Euratom) 2024/2509 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid

---

1 ELT L, 2024/207, 22.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/budget/2024/207/oj.
2 ELT C, C/2025/4944, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4944/oj.
3 ELT C, C/2025/6001, 18.11.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/6001/oj.
4 ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.
5 ELT C, C/2025/5407, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5407/oj.
6 ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj.

finantsreegleid)[7], eriti selle artikleid 69, 266, 267 ja 268,

– võttes arvesse nõukogu 19. detsembri 2002. aasta määrust (EÜ) nr 58/2003 (millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[8], eriti selle artikli 14 lõiget 3,

– võttes arvesse komisjoni 21. septembri 2004. aasta määrust (EÜ) nr 1653/2004 (täitevasutuste standardfinantsmääruse vastuvõtmise kohta vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 58/2003, millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[9], eriti selle artikli 66 esimest ja teist lõiku,

– võttes arvesse komisjoni 12. veebruari 2021. aasta rakendusotsust (EL) 2021/173, millega asutatakse Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet, Euroopa Tervisehoiu ja Digitaalvaldkonna Rakendusamet, Euroopa Teadusuuringute Rakendusamet, Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusamet, Euroopa Teadusnõukogu Rakendusamet ning Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusamet ning tunnistatakse kehtetuks rakendusotsused 2013/801/EL, 2013/771/EL, 2013/778/EL, 2013/779/EL, 2013/776/EL ja 2013/770/EL[10],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101 ja V lisa,

– võttes arvesse väliskomisjoni, arengukomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni, transpordi- ja turismikomisjoni, regionaalarengukomisjoni, kultuuri- ja hariduskomisjoni, kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni kirja,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

1. annab heakskiidu Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusameti direktori tegevusele rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisel;

2. esitab oma tähelepanekud resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond) täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus, Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon) täitmisele heakskiidu andmist käsitlev otsus ning resolutsioon, mis on nende otsuste lahutamatu osa, Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusameti direktorile, nõukogule, komisjonile ja kontrollikojale ning korraldada nende avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias).

---

7 ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.
8 EÜT L 11, 16.1.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/58/oj.
9 ELT L 297, 22.9.2004, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2004/1653/oj.
10 ELT L 50, 15.2.2021, lk 9, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2021/173/oj.

3. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta otsus Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarvet[1],

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet (COM(2025)0359 – C10-0145/2025)[2],

– võttes arvesse Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusameti 2024. aasta lõplikku raamatupidamisaruannet[3],

– võttes arvesse komisjoni aruannet 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta (COM(2025)0373) ning üksikasjalikke vastuseid Euroopa Parlamendi konkreetsetele ettepanekutele,

– võttes arvesse komisjoni aastaaruannet eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile 2024. aastal tehtud siseauditite kohta (COM(2025)0314) ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti (SWD(2025)0159),

– võttes arvesse kontrollikoja aastaaruannet ELi asutuste eelarveaasta 2024 kohta koos asutuste vastustega[4],

– võttes arvesse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 287 tehtud kontrollikoja kinnitavat avaldust[5] 2024. aasta raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta,

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitust rakendusametite tegevusele heakskiidu andmise kohta 2024. aasta eelarve täitmisel (05752/2026 – C10-0050/2026),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 317, 318 ja 319,

– võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklit 106a,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrust (EL, Euratom) 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012)[6], eriti selle artikleid 69, 260, 261 ja 262,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrust (EL, Euratom) 2024/2509 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid

---

1 ELT L, 2024/207, 22.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/budget/2024/207/oj.
2 ELT C, C/2025/4944, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4944/oj.
3 ELT C, C/2025/6003, 18.11.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/6003/oj.
4 ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.
5 ELT C, C/2025/5407, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5407/oj.
6 ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj.

finantsreegleid)[7], eriti selle artikleid 69, 266, 267 ja 268,

– võttes arvesse nõukogu 19. detsembri 2002. aasta määrust (EÜ) nr 58/2003 (millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[8], eriti selle artikli 14 lõiget 3,

– võttes arvesse komisjoni 21. septembri 2004. aasta määrust (EÜ) nr 1653/2004 (täitevasutuste standardfinantsmääruse vastuvõtmise kohta vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 58/2003, millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[9], eriti selle artikli 66 esimest ja teist lõiku,

– võttes arvesse komisjoni 12. veebruari 2021. aasta rakendusotsust (EL) 2021/173, millega asutatakse Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet, Euroopa Tervisehoiu ja Digitaalvaldkonna Rakendusamet, Euroopa Teadusuuringute Rakendusamet, Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusamet, Euroopa Teadusnõukogu Rakendusamet ning Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusamet ning tunnistatakse kehtetuks rakendusotsused 2013/801/EL, 2013/771/EL, 2013/778/EL, 2013/779/EL, 2013/776/EL ja 2013/770/EL[10],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101 ja V lisa,

– võttes arvesse väliskomisjoni, arengukomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni, transpordi- ja turismikomisjoni, regionaalarengukomisjoni, kultuuri- ja hariduskomisjoni, kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni kirja,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

1. annab heakskiidu Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusameti direktori tegevusele rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisel;

2. esitab oma tähelepanekud resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond) täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus, Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon) täitmisele heakskiidu andmist käsitlev otsus ning resolutsioon, mis on nende otsuste lahutamatu osa, Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusameti direktorile, nõukogule, komisjonile ja kontrollikojale ning korraldada nende avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias).

---

7 ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.
8 EÜT L 11, 16.1.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/58/oj.
9 ELT L 297, 22.9.2004, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2004/1653/oj.
10 ELT L 50, 15.2.2021, lk 9, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2021/173/oj.

4. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta otsus Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarvet[1],

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet (COM(2025)0359 – C10-0145/2025)[2],

– võttes arvesse Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusameti 2024. aasta lõplikku raamatupidamisaruannet[3],

– võttes arvesse komisjoni aruannet 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta (COM(2025)0373) ning üksikasjalikke vastuseid Euroopa Parlamendi konkreetsetele ettepanekutele,

– võttes arvesse komisjoni aastaaruannet eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile 2024. aastal tehtud siseauditite kohta (COM(2025)0314) ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti (SWD(2025)0159),

– võttes arvesse kontrollikoja aastaaruannet ELi asutuste eelarveaasta 2024 kohta koos asutuste vastustega[4],

– võttes arvesse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 287 tehtud kontrollikoja kinnitavat avaldust[5] 2024. aasta raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta,

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitust rakendusametite tegevusele heakskiidu andmise kohta 2024. aasta eelarve täitmisel (05752/2026 – C10-0050/2026),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 317, 318 ja 319,

– võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklit 106a,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrust (EL, Euratom) 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012)[6], eriti selle artikleid 69, 260, 261 ja 262,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrust (EL, Euratom) 2024/2509 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid

---

1 ELT L, 2024/207, 22.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/budget/2024/207/oj.
2 ELT C, C/2025/4944, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4944/oj.
3 ELT C, C/2025/6015, 18.11.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/6015/oj.
4 ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.
5 ELT C, C/2025/5407, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5407/oj.
6 ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj.

finantsreegleid)[7], eriti selle artikleid 69, 266, 267 ja 268,

– võttes arvesse nõukogu 19. detsembri 2002. aasta määrust (EÜ) nr 58/2003 (millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[8], eriti selle artikli 14 lõiget 3,

– võttes arvesse komisjoni 21. septembri 2004. aasta määrust (EÜ) nr 1653/2004 (täitevasutuste standardfinantsmääruse vastuvõtmise kohta vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 58/2003, millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[9], eriti selle artikli 66 esimest ja teist lõiku,

– võttes arvesse komisjoni 12. veebruari 2021. aasta rakendusotsust (EL) 2021/173, millega asutatakse Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet, Euroopa Tervisehoiu ja Digitaalvaldkonna Rakendusamet, Euroopa Teadusuuringute Rakendusamet, Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusamet, Euroopa Teadusnõukogu Rakendusamet ning Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusamet ning tunnistatakse kehtetuks rakendusotsused 2013/801/EL, 2013/771/EL, 2013/778/EL, 2013/779/EL, 2013/776/EL ja 2013/770/EL[10],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101 ja V lisa,

– võttes arvesse väliskomisjoni, arengukomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni, transpordi- ja turismikomisjoni, regionaalarengukomisjoni, kultuuri- ja hariduskomisjoni, kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni kirja,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

1. annab heakskiidu Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusameti direktori tegevusele rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisel;

2. esitab oma tähelepanekud resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond) täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus, Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon) täitmisele heakskiidu andmist käsitlev otsus ning resolutsioon, mis on nende otsuste lahutamatu osa, Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusameti direktorile, nõukogule, komisjonile ja kontrollikojale ning korraldada nende avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias).

---

7 ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.
8 EÜT L 11, 16.1.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/58/oj.
9 ELT L 297, 22.9.2004, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2004/1653/oj.
10 ELT L 50, 15.2.2021, lk 9, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2021/173/oj.

5. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta otsus Euroopa Teadusnõukogu Rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarvet[1],

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet (COM(2025)0359 – C10-0145/2025)[2],

– võttes arvesse Euroopa Teadusnõukogu Rakendusameti 2024. aasta lõplikku raamatupidamisaruannet[3],

– võttes arvesse komisjoni aruannet 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta (COM(2025)0373) ning üksikasjalikke vastuseid Euroopa Parlamendi konkreetsetele ettepanekutele,

– võttes arvesse komisjoni aastaaruannet eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile 2024. aastal tehtud siseauditite kohta (COM(2025)0314) ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti (SWD(2025)0159),

– võttes arvesse kontrollikoja aastaaruannet ELi asutuste eelarveaasta 2024 kohta koos asutuste vastustega[4],

– võttes arvesse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 287 tehtud kontrollikoja kinnitavat avaldust[5] 2024. aasta raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta,

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitust rakendusametite tegevusele heakskiidu andmise kohta 2024. aasta eelarve täitmisel (05752/2026 – C10-0050/2026),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 317, 318 ja 319,

– võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklit 106a,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrust (EL, Euratom) 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012)[6], eriti selle artikleid 69, 260, 261 ja 262,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrust (EL, Euratom) 2024/2509 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid

---

1 ELT L, 2024/207, 22.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/budget/2024/207/oj.
2 ELT C, C/2025/4944, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4944/oj.
3 ELT C, C/2025/6023, 18.11.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/6023/oj.
4 ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.
5 ELT C, C/2025/5407, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5407/oj.
6 ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj.

finantsreegleid)[7], eriti selle artikleid 69, 266, 267 ja 268,

– võttes arvesse nõukogu 19. detsembri 2002. aasta määrust (EÜ) nr 58/2003 (millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[8], eriti selle artikli 14 lõiget 3,

– võttes arvesse komisjoni 21. septembri 2004. aasta määrust (EÜ) nr 1653/2004 (täitevasutuste standardfinantsmääruse vastuvõtmise kohta vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 58/2003, millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[9], eriti selle artikli 66 esimest ja teist lõiku,

– võttes arvesse komisjoni 12. veebruari 2021. aasta rakendusotsust (EL) 2021/173, millega asutatakse Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet, Euroopa Tervisehoiu ja Digitaalvaldkonna Rakendusamet, Euroopa Teadusuuringute Rakendusamet, Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusamet, Euroopa Teadusnõukogu Rakendusamet ning Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusamet ning tunnistatakse kehtetuks rakendusotsused 2013/801/EL, 2013/771/EL, 2013/778/EL, 2013/779/EL, 2013/776/EL ja 2013/770/EL[10],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101 ja V lisa,

– võttes arvesse väliskomisjoni, arengukomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni, transpordi- ja turismikomisjoni, regionaalarengukomisjoni, kultuuri- ja hariduskomisjoni, kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni kirja,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

1. annab heakskiidu Euroopa Teadusnõukogu Rakendusameti direktori tegevusele rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisel;

2. esitab oma tähelepanekud resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond) täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus, Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon) täitmisele heakskiidu andmist käsitlev otsus ning resolutsioon, mis on nende otsuste lahutamatu osa, Euroopa Teadusnõukogu Rakendusameti direktorile, nõukogule, komisjonile ja kontrollikojale ning korraldada nende avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias).

---

7 ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.
8 EÜT L 11, 16.1.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/58/oj.
9 ELT L 297, 22.9.2004, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2004/1653/oj.
10 ELT L 50, 15.2.2021, lk 9, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2021/173/oj.

6. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta otsus Euroopa Tervishoiu ja Digitaalvaldkonna Rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarvet[1],

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet (COM(2025)0359 – C10-0145/2025)[2],

– võttes arvesse Euroopa Tervishoiu ja Digitaalvaldkonna Rakendusameti 2024. aasta lõplikku raamatupidamisaruannet[3],

– võttes arvesse komisjoni aruannet 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta (COM(2025)0373) ning üksikasjalikke vastuseid Euroopa Parlamendi konkreetsetele ettepanekutele,

– võttes arvesse komisjoni aastaaruannet eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile 2024. aastal tehtud siseauditite kohta (COM(2025)0314) ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti (SWD(2025)0159),

– võttes arvesse kontrollikoja aastaaruannet ELi asutuste eelarveaasta 2024 kohta koos asutuste vastustega[4],

– võttes arvesse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 287 tehtud kontrollikoja kinnitavat avaldust[5] 2024. aasta raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta,

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitust rakendusametite tegevusele heakskiidu andmise kohta 2024. aasta eelarve täitmisel (05752/2026 – C10-0050/2026),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 317, 318 ja 319,

– võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklit 106a,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrust (EL, Euratom) 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012)[6], eriti selle artikleid 69, 260, 261 ja 262,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrust (EL, Euratom) 2024/2509 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid

---

1 ELT L, 2024/207, 22.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/budget/2024/207/oj.
2 ELT C, C/2025/4944, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4944/oj.
3 ELT C, C/2025/6041, 18.11.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/6041/oj.
4 ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.
5 ELT C, C/2025/5407, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5407/oj.
6 ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj.

finantsreegleid)[7], eriti selle artikleid 69, 266, 267 ja 268,

– võttes arvesse nõukogu 19. detsembri 2002. aasta määrust (EÜ) nr 58/2003 (millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[8], eriti selle artikli 14 lõiget 3,

– võttes arvesse komisjoni 21. septembri 2004. aasta määrust (EÜ) nr 1653/2004 (täitevasutuste standardfinantsmääruse vastuvõtmise kohta vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 58/2003, millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[9], eriti selle artikli 66 esimest ja teist lõiku,

– võttes arvesse komisjoni 12. veebruari 2021. aasta rakendusotsust (EL) 2021/173, millega asutatakse Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet, Euroopa Tervisehoiu ja Digitaalvaldkonna Rakendusamet, Euroopa Teadusuuringute Rakendusamet, Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusamet, Euroopa Teadusnõukogu Rakendusamet ning Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusamet ning tunnistatakse kehtetuks rakendusotsused 2013/801/EL, 2013/771/EL, 2013/778/EL, 2013/779/EL, 2013/776/EL ja 2013/770/EL[10],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101 ja V lisa,

– võttes arvesse väliskomisjoni, arengukomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni, transpordi- ja turismikomisjoni, regionaalarengukomisjoni, kultuuri- ja hariduskomisjoni, kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni kirja,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

1. annab heakskiidu Euroopa Tervishoiu ja Digitaalvaldkonna Rakendusameti direktori tegevusele rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisel;

2. esitab oma tähelepanekud resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond) täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus, Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon) täitmisele heakskiidu andmist käsitlev otsus ning resolutsioon, mis on nende otsuste lahutamatu osa, Euroopa Tervishoiu ja Digitaalvaldkonna Rakendusameti direktorile, nõukogule, komisjonile ja kontrollikojale ning korraldada nende avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias).

---

7 ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.
8 EÜT L 11, 16.1.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/58/oj.
9 ELT L 297, 22.9.2004, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2004/1653/oj.
10 ELT L 50, 15.2.2021, lk 9, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2021/173/oj.

7. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta otsus Euroopa Teadusuuringute Rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarvet[1],

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet (COM(2025)0359 – C10-0145/2025)[2],

– võttes arvesse Euroopa Teadusuuringute Rakendusameti 2024. aasta lõplikku raamatupidamisaruannet[3],

– võttes arvesse komisjoni aruannet 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta (COM(2025)0373) ning üksikasjalikke vastuseid Euroopa Parlamendi konkreetsetele ettepanekutele,

– võttes arvesse komisjoni aastaaruannet eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile 2024. aastal tehtud siseauditite kohta (COM(2025)0314) ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti (SWD(2025)0159),

– võttes arvesse kontrollikoja aastaaruannet ELi asutuste eelarveaasta 2024 kohta koos asutuste vastustega[4],

– võttes arvesse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 287 tehtud kontrollikoja kinnitavat avaldust[5] 2024. aasta raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta,

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitust rakendusametite tegevusele heakskiidu andmise kohta 2024. aasta eelarve täitmisel (05752/2026 – C10-0050/2026),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 317, 318 ja 319,

– võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklit 106a,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrust (EL, Euratom) 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012)[6], eriti selle artikleid 69, 260, 261 ja 262,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrust (EL, Euratom) 2024/2509 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid

---

1 ELT L, 2024/207, 22.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/budget/2024/207/oj.
2 ELT C, C/2025/4944, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4944/oj.
3 ELT C, C/2025/6023, 18.11.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/6023/oj.
4 ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.
5 ELT C, C/2025/5407, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5407/oj.
6 ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj.

finantsreegleid)[7], eriti selle artikleid 69, 266, 267 ja 268,

– võttes arvesse nõukogu 19. detsembri 2002. aasta määrust (EÜ) nr 58/2003 (millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[8], eriti selle artikli 14 lõiget 3,

– võttes arvesse komisjoni 21. septembri 2004. aasta määrust (EÜ) nr 1653/2004 (täitevasutuste standardfinantsmääruse vastuvõtmise kohta vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 58/2003, millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[9], eriti selle artikli 66 esimest ja teist lõiku,

– võttes arvesse komisjoni 12. veebruari 2021. aasta rakendusotsust (EL) 2021/173, millega asutatakse Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet, Euroopa Tervisehoiu ja Digitaalvaldkonna Rakendusamet, Euroopa Teadusuuringute Rakendusamet, Euroopa Innovatsiooninõukogu ja VKEde Rakendusamet, Euroopa Teadusnõukogu Rakendusamet ning Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusamet ning tunnistatakse kehtetuks rakendusotsused 2013/801/EL, 2013/771/EL, 2013/778/EL, 2013/779/EL, 2013/776/EL ja 2013/770/EL[10],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101 ja V lisa,

– võttes arvesse väliskomisjoni, arengukomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni, transpordi- ja turismikomisjoni, regionaalarengukomisjoni, kultuuri- ja hariduskomisjoni, kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni kirja,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

1. annab heakskiidu Euroopa Teadusuuringute Rakendusameti direktori kohusetäitja tegevusele rakendusameti 2024. aasta eelarve täitmisel;

2. esitab oma tähelepanekud resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond) täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus, Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon) täitmisele heakskiidu andmist käsitlev otsus ning resolutsioon, mis on nende otsuste lahutamatu osa, Euroopa Teadusuuringute Rakendusameti direktori kohusetäitjale, nõukogule, komisjonile ja kontrollikojale ning korraldada nende avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias).

---

7 ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.
8 EÜT L 11, 16.1.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/58/oj.
9 ELT L 297, 22.9.2004, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2004/1653/oj.
10 ELT L 50, 15.2.2021, lk 9, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2021/173/oj.

8. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta otsus 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufondi 2024. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufondi 2024. aasta finantsaruandeid ning tulude ja kulude aruandeid (COM(2025)0354 – C10-0158/2025),

– võttes arvesse finantsteavet Euroopa Arengufondide kohta (COM(2025)0354),

– võttes arvesse kontrollikoja aastaaruannet 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufondist eelarveaastal 2024 rahastatud tegevuste kohta koos komisjoni vastustega[1],

– võttes arvesse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 287 tehtud kontrollikoja kinnitavat avaldust[2] 2024. aasta raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta,

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitusi komisjoni tegevusele heakskiidu andmise kohta seoses Euroopa Arengufondide meetmete rakendamisega 2024. aastal (05886/2026 – C10-0051/2026),

– võttes arvesse komisjoni aruannet 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta (COM(2025)0373) ning üksikasjalikke vastuseid Euroopa Parlamendi konkreetsetele ettepanekutele,

– võttes arvesse partnerluslepingut ühelt poolt Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide rühma ning teiselt poolt Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide vahel, millele on alla kirjutatud 23. juunil 2000 Cotonous (Benin)[3] ja mida on muudetud 22. juunil 2010 Ouagadougous (Burkina Faso)[4],

– võttes arvesse nõukogu 5. oktoobri 2021. aasta otsust (EL) 2021/1764 ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta, sealhulgas ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelised suhted (otsus ÜMTde, sealhulgas Gröönimaa assotsieerimise kohta)[5],

– võttes arvesse nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate 20. detsembri 1995. aasta sisekokkuleppe (neljanda AKV-EÜ konventsiooni teise finantsprotokolli kohase ühenduse abi finantseerimise ja haldamise kohta)[6] artiklit 33,

– võttes arvesse nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate 18. septembri 2000. aasta sisekokkuleppe (ühenduse abi rahastamise ja haldamise kohta vastavalt 23. juunil 2000. aastal Cotonous (Benin) allkirjastatud Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani riikide ning Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide vahelise partnerluslepingu finantsprotokollile ning finantsabi eraldamise kohta nendele ülemeremaadele ja

---

1 ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.
2 ELT C, C/2025/5405, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5405/oj.
3 EÜT L 317, 15.12.2000, lk 3.
4 ELT L 287, 4.11.2010, lk 3.
5 ELT L 355, 7.10.2021, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2021/1764/oj.
6 EÜT L 156, 29.5.1998, lk 108.

-territooriumidele, mille suhtes kohaldatakse EÜ asutamislepingu neljandat osa)[7] artiklit 32,

– võttes arvesse nõukogus kokku tulnud Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajate 24. ja 26. juuni 2013. aasta sisekokkuleppe (Euroopa Liidu abi rahastamise kohta mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) alusel vastavalt AKV-ELi partnerluslepingule ning finantsabi eraldamise kohta nendele ülemeremaadele ja -territooriumidele, mille suhtes kohaldatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu neljandat osa)[8] artiklit 11,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 319,

– võttes arvesse 16. juuni 1998. aasta finantsmääruse (mida kohaldatakse arengu rahastamisel tehtava koostöö suhtes neljanda AKV-EÜ konventsiooni alusel)[9] artiklit 74,

– võttes arvesse 27. märtsi 2003. aasta finantsmääruse (mida kohaldatakse 9. Euroopa Arengufondi suhtes)[10] artiklit 119,

– võttes arvesse nõukogu 18. veebruari 2008. aasta määruse (EÜ) nr 215/2008 (mis käsitleb 10. Euroopa Arengufondi suhtes kohaldatavat finantsmäärust)[11] artiklit 50,

– võttes arvesse nõukogu 26. novembri 2018. aasta määruse (EL) 2018/1877 (mis käsitleb 11. Euroopa Arengufondi suhtes kohaldatavat finantsmäärust ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2015/323)[12] artiklit 44,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101, artikli 102 kolmandat taanet ja V lisa,

– võttes arvesse arengukomisjoni arvamust,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

1. annab komisjonile heakskiidu 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufondi 2024. aasta eelarve täitmisel;

2. esitab oma tähelepanekud resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond) täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus ja resolutsioon, mis on selle lahutamatu osa, nõukogule, komisjonile, kontrollikojale ja Euroopa Investeerimispangale ning korraldada nende avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias).

---

7 EÜT L 317, 15.12.2000, lk 355.
8 ELT L 210, 6.8.2013, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_eums/2013/806/oj.
9 EÜT L 191, 7.7.1998, lk 53, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_financ/1998/430/oj.
10 ELT L 83, 1.4.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_financ/2003/401/oj.
11 ELT L 78, 19.3.2008, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2008/215/oj.
12 ELT L 307, 3.12.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1877/oj.

9. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta otsus Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve raamatupidamiskontode sulgemise kohta, III jagu – Komisjon (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarvet[1],

– võttes arvesse Euroopa Liidu 2024. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet (COM(2025)0359 – C10-0145/2025)[2],

– võttes arvesse komisjoni aruannet 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta (COM(2025)0373) ning üksikasjalikke vastuseid Euroopa Parlamendi konkreetsetele ettepanekutele,

– võttes arvesse komisjoni koostatud ELi 2024. aasta eelarve haldus- ja tulemusaruannet (COM(2025)0824),

– võttes arvesse komisjoni aastaaruannet eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile 2024. aastal tehtud siseauditite kohta (COM(2025)0314) ning sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti (SWD(2025)0159),

– võttes arvesse kontrollikoja aastaaruannet eelarveaasta 2024 eelarve täitmise kohta koos institutsioonide vastustega[3] ja kontrollikoja eriaruandeid,

– võttes arvesse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 287 tehtud kontrollikoja kinnitavat avaldust[4] 2024. aasta raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta,

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitust komisjoni tegevusele heakskiidu andmise kohta 2024. aasta eelarve täitmisel (05749/2026 – C10-0037/2026),

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitust rakendusametite tegevusele heakskiidu andmise kohta 2024. aasta eelarve täitmisel (05752/2026 – C10-0050/2026),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 317, 318 ja 319,

– võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklit 106a,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuli 2018. aasta määrust (EL, Euratom) 2018/1046 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/2012)[5], eriti selle artikleid 69, 260, 261 ja 262,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrust

---

1 ELT L, 2024/207, 22.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/budget/2024/207/oj.
2 ELT C, C/2025/4944, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/4944/oj.
3 ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.
4 ELT C, C/2025/5407, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5407/oj.
5 ELT L 193, 30.7.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj.

(EL, Euratom) 2024/2509 (mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid)[6], eriti selle artikleid 69, 266, 267 ja 268,

– võttes arvesse nõukogu 19. detsembri 2002. aasta määrust (EÜ) nr 58/2003 (millega kehtestatakse nende täitevasutuste põhikiri, kellele usaldatakse teatavad ühenduse programmide juhtimisega seotud ülesanded)[7], eriti selle artikli 14 lõikeid 2 ja 3,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101 ja V lisa,

– võttes arvesse väliskomisjoni, arengukomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni, transpordi- ja turismikomisjoni, regionaalarengukomisjoni, kultuuri- ja hariduskomisjoni, kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni kirja,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

1. annab heakskiidu Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve raamatupidamiskontode sulgemisele;

2. esitab oma tähelepanekud resolutsioonis, mis on Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve (III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond) täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa;

3. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus nõukogule, komisjonile ja kontrollikojale ning liikmesriikide parlamentidele ja riiklikele ja piirkondlikele kontrolliasutustele ning korraldada selle avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias).

---

6 ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.
7 EÜT L 11, 16.1.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/58/oj.

10. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta otsus 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufondi 2024. aasta raamatupidamiskontode sulgemise kohta (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufondi 2024. aasta finantsaruandeid ning tulude ja kulude aruandeid (COM(2025)0354 – C10-0158/2025),

– võttes arvesse finantsteavet Euroopa Arengufondide kohta (COM(2025)0354),

– võttes arvesse kontrollikoja aastaaruannet 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufondist eelarveaastal 2024 rahastatud tegevuste kohta koos komisjoni vastustega[1],

– võttes arvesse vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 287 tehtud kontrollikoja kinnitavat avaldust[2] 2024. aasta raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta,

– võttes arvesse nõukogu 17. veebruari 2026. aasta soovitusi komisjoni tegevusele heakskiidu andmise kohta seoses Euroopa Arengufondide meetmete rakendamisega 2024. aastal (05886/2026 – C10-0051/2026),

– võttes arvesse partnerluslepingut ühelt poolt Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide rühma ning teiselt poolt Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide vahel, millele on alla kirjutatud 23. juunil 2000 Cotonous (Benin)[3] ja mida on muudetud 22. juunil 2010 Ouagadougous (Burkina Faso)[4],

– võttes arvesse nõukogu 5. oktoobri 2021. aasta otsust (EL) 2021/1764 ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta, sealhulgas ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelised suhted (otsus ÜMTde, sealhulgas Gröönimaa assotsieerimise kohta)[5],

– võttes arvesse nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate 20. detsembri 1995. aasta sisekokkuleppe (neljanda AKV-EÜ konventsiooni teise finantsprotokolli kohase ühenduse abi finantseerimise ja haldamise kohta)[6] artiklit 33,

– võttes arvesse nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate 18. septembri 2000. aasta sisekokkuleppe (ühenduse abi rahastamise ja haldamise kohta vastavalt 23. juunil 2000. aastal Cotonous (Benin) allkirjastatud Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani riikide ning Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide vahelise partnerluslepingu finantsprotokollile ning finantsabi eraldamise kohta nendele ülemeremaadele ja
-territooriumidele, mille suhtes kohaldatakse EÜ asutamislepingu neljandat osa)[7] artiklit 32,

---

1 ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.
2 ELT C, C/2025/5407, 13.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5407/oj.
3 EÜT L 317, 15.12.2000, lk 3.
4 ELT L 287, 4.11.2010, lk 3.
5 ELT L 355, 7.10.2021, lk 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2021/1764/oj.
6 EÜT L 156, 29.5.1998, lk 108.
7 EÜT L 317, 15.12.2000, lk 355.

– võttes arvesse nõukogus kokku tulnud Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajate 24. ja 26. juuni 2013. aasta sisekokkuleppe (Euroopa Liidu abi rahastamise kohta mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) alusel vastavalt AKV-ELi partnerluslepingule ning finantsabi eraldamise kohta nendele ülemeremaadele ja -territooriumidele, mille suhtes kohaldatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu neljandat osa)[8] artiklit 11,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 319,

– võttes arvesse 16. juuni 1998. aasta finantsmääruse (mida kohaldatakse arengu rahastamisel tehtava koostöö suhtes neljanda AKV-EÜ konventsiooni alusel)[9] artiklit 74,

– võttes arvesse 27. märtsi 2003. aasta finantsmääruse (mida kohaldatakse 9. Euroopa Arengufondi suhtes)[10] artiklit 119,

– võttes arvesse nõukogu 18. veebruari 2008. aasta määruse (EÜ) nr 215/2008 (mis käsitleb 10. Euroopa Arengufondi suhtes kohaldatavat finantsmäärust)[11] artiklit 50,

– võttes arvesse nõukogu 26. novembri 2018. aasta määruse (EL) 2018/1877 (mis käsitleb 11. Euroopa Arengufondi suhtes kohaldatavat finantsmäärust ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2015/323)[12] artiklit 44,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101, artikli 102 kolmandat taanet ja V lisa,

– võttes arvesse arengukomisjoni arvamust,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

1. annab heakskiidu 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufondi 2024. aasta raamatupidamiskontode sulgemisele;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus nõukogule, komisjonile, kontrollikojale ja Euroopa Investeerimispangale ning korraldada selle avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* (L-seerias).

---

8 ELT L 210, 6.8.2013, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_eums/2013/806/oj.
9 EÜT L 191, 7.7.1998, lk 53, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_financ/1998/430/oj.
10 ELT L 83, 1.4.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_financ/2003/401/oj.
11 ELT L 78, 19.3.2008, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2008/215/oj.
12 ELT L 307, 3.12.2018, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1877/oj.

11. Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta resolutsioon tähelepanekutega, mis on Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve täitmisele heakskiidu andmist käsitlevate otsuste lahutamatu osa, III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond (2025/2145(DEC))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse oma otsust Euroopa Liidu 2024. aasta üldeelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta, III jagu – Komisjon,

– võttes arvesse oma otsuseid rakendusametite 2024. aasta eelarvete täitmisele heakskiidu andmise kohta,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 101 ja V lisa,

– võttes arvesse väliskomisjoni, arengukomisjoni, tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni, keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni, transpordi- ja turismikomisjoni, regionaalarengukomisjoni, kultuuri- ja hariduskomisjoni, kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi,

– võttes arvesse põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni kirja,

– võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A10-0085/2026),

A. arvestades, et 11. EAF on jõudnud lõppjärku, kuna selle aegumisklausel jõustus 31. detsembril 2020; arvestades, et olemasolevate rahastamislepingute erilepinguid sõlmiti siiski kuni 31. detsembrini 2023 ja EAFist rahastatavate käimasolevate projektide rakendamist jätkatakse kuni nende lõpliku elluviimiseni;

B. arvestades, et 9., 10. ja 11.[1] EAFi liidu üldeelarvesse ei integreeritud ning nende rakendamine ja neist aru andmine toimub ka edaspidi kuni nende sulgemiseni eraldi;

C. arvestades, et mitmeaastases finantsraamistikus 2021–2027 on arengukoostöö abi AKV riikidele integreeritud naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumenti „Globaalne Euroopa“, mis omakorda kuulub ELi üldeelarvesse, ning arengukoostöö abi ÜMTdele, sealhulgas Gröönimaale, on integreeritud otsusesse ÜMTde assotsieerimise kohta;

D. arvestades, et EAFi haldab peaaegu täielikult komisjoni rahvusvahelise partnerluse peadirektoraat (DG INTPA) ning väikest osa (7 %) 2023. aasta EAFi kuludest haldab naabruspoliitika ja laienemisläbirääkimiste peadirektoraat (DG NEAR);

Poliitilised prioriteedid

1. rõhutab, kui tähtis on järgida Euroopa Liidu lepingus (ELi leping) ja Euroopa Liidu toimimise lepingus (ELi toimimise leping) sätestatud liidu alusväärtusi ja -põhimõtteid; rõhutab seoses eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlusega eriti ELi toimimise lepingu artiklis 2 sätestatud õigusriiki, artiklis 317 sätestatud usaldusväärse

[1] 11. EAF hõlmab mitmeaastast finantsraamistikku 2021–2027.

finantsjuhtimise põhimõtet ning artiklis 325 sätestatud pettustevastase võitluse ja liidu finantshuvide kaitsmise põhimõtet;

2. tuletab meelde, et õigusriigi ja põhiõiguste austamine on liidu eelarve usaldusväärse finantsjuhtimise eeltingimus ning komisjoni käsutuses on suur hulk vahendeid nende põhimõtete järgimise tagamiseks; võtab tõsise murega teadmiseks jätkuva tagasimineku õigusriigi osas ning süsteemse korruptsiooni ja põhiõiguste vastased rünnakud mitmes liikmesriigis, millel on otsene mõju liidu rahaliste vahendite usaldusväärsele haldamisele; märgib, et liidu rahaliste vahendite puudumine avaldab murettekitavat mõju avalike teenuste osutamisele; rõhutab eelkõige halvenevat olukorda Ungaris, mida iseloomustavad laialt levinud korruptsioon ja juurdunud oligarhiavõrgustikud, millele tuleb pidevalt tähelepanu pöörata; taunib asjaolu, et kuigi probleemid püsivad või süvenevad, on komisjoni surve sisuliste reformide algatamiseks vähenenud ning külmutatud rahaliste vahendite summad vähenevad; rõhutab, et komisjon peab tegema rohkem kui üksnes järelevalvet ning kasutama täielikult ja järjepidevalt ära olemasolevaid vahendeid, et peatada liidu rahastamine või seda kaitsta, kui õigusriigi puudused mõjutavad usaldusväärset finantsjuhtimist kõigis asjaomastes liikmesriikides; rõhutab, et õigusriigi austamine peab kehtima kõigi liidu programmides osalejate, sealhulgas kolmandate riikide suhtes;

3. kordab, et äärmiselt oluline on kaitsta laste õigusi kõigis liidu meetmetes; väljendab sügavat muret Ukraina küsimustega tegeleva ÜRO sõltumatu rahvusvahelise uurimiskomisjoni järelduste pärast seoses Ukraina laste väljasaatmise ja sunniviisilise ümberasustamisega Venemaale, nagu on dokumenteeritud komisjoni aruannetes; rõhutab, et Euroopa Liit peab oma pädevuse piires tegutsema rahvusvahelises õigus- ja institutsioonilises raamistikus konstruktiivse ja usaldusväärse osalejana, aidates kaasa mitmepoolsetele jõupingutustele, mille eesmärk on teha kindlaks mõjutatud lapsed, selgitada välja nende asukoht, toetada pereliikmete otsimist ja perede taasühinemist ning hõlbustada laste turvalist tagasipöördumist kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja lapse parimate huvidega; rõhutab, et liidu poliitika ja rahastamisvahendid peaksid järjepidevalt toetama rahvusvahelist koostööd laste õiguste kaitsmisel, õiguskaitsevahendite kättesaadavust, rehabilitatsiooni ja taasintegreerimist ning vastutust rahvusvahelise humanitaarõiguse ja rahvusvahelise inimõigustealase õiguse raskete rikkumiste eest;

4. väljendab heameelt, et Euroopa Kontrollikoda (edaspidi „kontrollikoda“) esitas eelarveaasta 2024 kohta taas märkusteta arvamuse raamatupidamiskontode usaldatavuse ning tulude seaduslikkuse ja korrektsuse kohta; peab samal ajal taunitavaks, et kontrollikoda pidi kuuendat aastat järjest esitama negatiivse arvamuse liidu eelarve kulude seaduslikkuse ja korrektsuse kohta ning märkustega arvamuse taaste- ja vastupidavusrahastu raames tehtud kulude seaduslikkuse ja korrektsuse kohta;

5. märgib, et kontrollikoda juhib oma 2024. aasta aruandes tähelepanu mitmele probleemile, mis annavad põhjust tunda tõsist muret; väljendab heameelt, et üldine veamäär on alanenud 5,6 %-lt 2023. aastal 3,6 %-le 2024. aastal; rõhutab siiski, et veamäära vähenemist tuleks tõlgendada ettevaatusega, kuna see ei pruugi tingimata kajastada finantsjuhtimise ega kontrollisüsteemide mõjususe paranemist, vaid seda võivad mõjutada ka kontekstipõhised tegurid, nagu COVID-19ga seotud erakorraliste kulutuste lõppemine, eelarve täitmise suhteliselt madal tase 2024. aastal ja 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku rakendamise varajane etapp; on eriti mures selle pärast, et kuigi rubriigi „Ühtekuuluvus, vastupanuvõime ja väärtused“ veamäär on

vähenenud 9,3 %-lt 5,7 %-le, ületab see siiski märkimisväärselt olulisuse läve (2 %), kusjuures kontrollikoda tuvastab endiselt puudusi nii komisjoni kui ka liikmesriikide juhtimis- ja avastamissüsteemides; väljendab muret selle pärast, et nende leidude korduv laad võib normaliseerida ühtekuuluvuspoliitika praeguse veamäära; väljendab sellega seoses tõsist muret ettepanekute pärast võtta järgmises mitmeaastases finantsraamistikus kasutusele uus kulumudel, mis tugineks veelgi enam liikmesriikide kontrollisüsteemidele, samas kui püsivalt kõrgete veamäärade algpõhjustega ei ole veel piisavalt tegeletud; tuletab meelde, et ühtekuuluvuspoliitika on jätkuvalt liidu peamine vahend majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse lähenemise edendamiseks ning piirkondade tasakaalustatud arengu toetamiseks, ning rõhutab, et kulumudelite mis tahes tulevane reform peab säilitama ühtekuuluvuspoliitika eesmärgid, prognoositavuse ja sihtotstarbelise eelarveraamistiku;

6. väljendab sügavat muret taaste- ja vastupidavusrahastu kasutamisel esinevate püsivate puuduste pärast; märgib, et kontrollikoda esitas taaste- ja vastupidavusrahastu kulude seaduslikkuse ja korrektsuse kohta kolmandat aastat järjest märkustega arvamuse, kusjuures kontrollikoja hinnangul ületab tema leidude minimaalne finantsmõju olulisuse läve; juhib tähelepanu kontrollikoja tuvastatud tõsistele auditeerimis- ja kontrollipuudustele, mis õõnestavad jätkuvalt kindlust selle kohta, et taaste- ja vastupidavusrahastu vahendeid kasutatakse korrektselt; on eriti mures märkimisväärse vastutuse lõhe pärast, mis tuleneb usaldusväärse ja täieliku teabe puudumisest liidu rahaliste vahendite lõplike saajate kohta, eelkõige tulenevalt sellest, kuidas komisjon tõlgendab taaste- ja vastupidavusrahastu raames mõistet „vahendite lõplik saaja“, mis on vastuolus kehtivate õigusaktidega; tuletab meelde, et Euroopa Parlament on varasemates eelarve täitmisele heakskiidu andmise resolutsioonides väljendanud korduvalt tõsist muret taaste- ja vastupidavusrahastu pärast, sealhulgas seoses vahendite lõplike saajate läbipaistvusega; on seisukohal, et komisjon peaks algatama rikkumismenetlused; on samuti seisukohal, et komisjon peaks tegutsema põhjendamatu viivituseta ja kasutama täielikult oma volitusi aluslepingute täitmise järelevalvajana liikmesriikide suhtes, tagamaks, et kodanikel ja sidusrühmadel on sellele teabele täielik juurdepääs; kui ta seda ei tee, kaalub Euroopa Parlament oma õiguste piires kõiki asjakohaseid meetmeid, sealhulgas õiguslikke meetmeid, et tagada nõuete täitmine;

7. märgib murega, et ühtekuuluvusfondide eelarve praegune täitmismäär on märkimisväärselt madalam kui täitmismäär eelmise mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) ajal, mis langeb kokku tõsiasjaga, et 2024. aasta lõpuks oli välja makstud ainult ligikaudu 50 % taaste- ja vastupidavusrahastu vahenditest, mis tähendab seda, et ülejäänud 50 % vahenditest tuleb välja maksta enne taaste- ja vastupidavusrahastu rakendusperioodi lõppu 2026. aasta detsembris; märgib murega, et lunastamata liidu võlakirjade kogusumma suurenes 2024. aasta lõpuks 578,2 miljardi euroni, ning võtab murega teadmiseks kontrollikoja hinnangu, et see summa võib 2027. aasta lõpuks ulatuda 900 miljardi euroni, mis paneb sellega seotud intressimaksete ja põhisumma tagasimaksete tõttu märkimisväärse koormuse tulevastele mitmeaastastele finantsraamistikele; märgib, et liidu võla jätkusuutlikkust tuleb arvesse võtta kõigis tulevastes eelarveotsustes;

8. rõhutab, et läbipaistvus ei ole abstraktne juhtimispõhimõte, vaid tulemusliku kontrollikeskkonna põhielement; rõhutab, et puudulik dokumentatsioon, ebajärjekindlad registreerimistavad või tuginemine mitteametlikele teabevahetuskanalitele nõrgendavad otseselt kontrolljälgi ja pärsivad eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooni suutlikkust hinnata seaduslikkust, korrektsust ja usaldusväärset

finantsjuhtimist; peab sellega seoses kahetsusväärseks, et viimastel aastatel on olnud arvukalt näiteid selle kohta, et komisjon ei ole järginud mõistlikke läbipaistvusstandardeid, ning võtab teadmiseks Üldkohtu otsuse kohtuasjas T-36/23[2], Stevi ja The New York Times *vs*. komisjon; tuletab meelde, et määruse (EÜ) nr 1049/2001 kohaselt käsitatakse liidu ametnike saadetud või saadud tekstsõnumeid dokumentidena üksnes juhul, kui need puudutavad liidu poliitikat või otsuseid; rõhutab, et komisjon peaks tagama, et läbipaistvustavad vastavad kõrgetele juhtimisstandarditele, tagamaks, et eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutav institutsioon saab täielikult hinnata liidu eelarve seaduslikkust, korrektsust ja usaldusväärset finantsjuhtimist; märgib, kui oluline on dokumentidele juurdepääsu taotlustele õigeaegselt vastata; julgustab komisjoni tugevdama oma menetlusi tagamaks, et järelevalveasutused saavad täielikult hinnata seaduslikkust, korrektsust ja usaldusväärset finantsjuhtimist; on seisukohal, et suutmatus tagada kõrgema juhtkonna tasandil nõuetekohane dokumentatsioon ja läbipaistvus võib õõnestada üldsuse usaldust, institutsioonilist aruandekohustust ja komisjoni usaldusväärsust aluslepingute täitmise järelevalvajana; kutsub komisjoni juhtkonda üles tagama läbipaistvuskohustuste täieliku täitmise, kogu tööga seotud teabevahetuse nõuetekohase registreerimise, sealhulgas presidendi ja kolleegiumi liikmete tasandil, ning tugevdama sisemenetlusi ja aruandlusmehhanisme, et vältida sarnaseid puudusi tulevikus;

9. märgib, et endisel Tšehhi peaministril oli oma eelmisel ametiajal huvide konflikt, mis tõi kaasa liidu rahastamise peatamise ja finantskorrektsiooni; võtab teadmiseks peaministri avalikud avaldused, mis osutavad kavatsusele loobuda omandiõigusest ja kontrollist ärihuvide üle, mis võivad saada kasu liidu vahenditest, väidetavalt pöördumatu usalduskokkuleppe loomise kaudu; tuletab meelde, kui oluline on kehtestada kontrollitav õiguslik kord, et vältida mis tahes ohtu, et liidu rahalised vahendid võivad tuua kasu kõrgete ametnike eraärihuvidele; rõhutab, et liikmesriigid peaksid tagama mõjusate kaitsemeetmete kehtestamise, et säilitada läbipaistvus, sealhulgas seoses tegelikke tulusaajaid käsitleva teabe avalikustamise, ausameelsuse ja liidu vahendite usaldusväärse finantsjuhtimisega;

10. rõhutab, et komisjoni liikmed peavad vastama kõrgeimatele usaldusväärsuse, sõltumatuse ja vastutuse standarditele nii oma praeguste ülesannete täitmisel kui ka varasemates rollides; märgib murega, et naabruspoliitika ja laienemisläbirääkimiste peadirektoraadis (DG NEAR) jäid mitu kõrgema juhtkonna ametikohta täitmata ajal, mil praegune tervishoiu ja loomade heaolu volinik oli naabruspoliitika ja laienemise volinikuna selle peadirektoraadi eest vastutav, ning märgib, et teave, mille komisjon eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooniga toimunud arvamuste vahetuse käigus selle kohta esitas, oli ebatäpne; rõhutab, et komisjon peab tagama, et kõik kolleegiumi liikmed järgivad oma kohustuste täitmiseks nõutavaid ausameelsuse, sõltumatuse ja ametialase käitumise standardeid, eelkõige juhul, kui need kohustused hõlmavad poliitiliselt tundlike portfellide haldamist ja märkimisväärseid liidu vahendeid; on seisukohal, et kokkuvõttes näitavad DG NEARi tõsised ja pikaajalised juhtimisvead, Euroopa Parlamendile eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse raames ebatäpse teabe esitamine ning nendele lisanduvad eespool kirjeldatud probleemid seoses käitumise ja sõltumatusega mustrit, mis ei ole kooskõlas Euroopa Komisjoni liikmelt nõutavate vastutuse, usaldusväärsuse ja hea halduse standarditega;

---

[2] Kohtuotsus, Üldkohus, 14. mai 2025, Stevi ja The New York Times *vs*. Euroopa Komisjon, T-36/23, ECLI:EU:T:2025:483.

11. rõhutab, et komisjon peab tegutsema täiesti erapooletult ja läbipaistvalt, sealhulgas kõrvaldama huvide konfliktid, tagama selge vastutuse liidu vahendite haldamise eest ja järgima omaenda suuniseid õigusriigi kohta; kutsub komisjoni üles suurendama oma erinõunike ametisse nimetamise ja tegevusega seotud läbipaistvust ja aruandekohustust, avaldades süstemaatiliselt üksikasjalikku teavet nende valikukriteeriumide, volituste, ülesannete, lähetuse kestuse, tasustamise ja huvide deklaratsioonide kohta; rõhutab, et erinõunikel võib olla märkimisväärne mõju poliitika kujundamisele ning seetõttu tuleb nende suhtes kohaldada selgeid juhtimisstandardeid, korrapäraseid aruandluskohustusi ja ennetavat avalikustamist kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtetega ja ELi toimimise lepingu artikli 15 lõikega 3;

12. rõhutab, et komisjoni järelmeetmed ei tohi viia tema pädevuste laiendamiseni väljapoole aluslepingutes sätestatud kohaldamisala;

13. märgib, et kontrollikoda on viimastel aastatel mitmes eriaruandes tuvastanud puudusi komisjoni metoodikas liidu kulutuste kliimamõju hindamiseks, mis on viinud süsteemse ülehindamiseni, kasutades tegevuste eeldataval mõjul põhinevaid eelneva märgistamise süsteeme, milles ei võeta arvesse tegelikke tulemusi; rõhutab, et praeguse metoodika piirangud võivad mõjutada esitatud arvude usaldusväärsust ja mõjutavad eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooni hinnangut tulemuslikkusele; märgib lisaks, et praegune metoodika kliima- ja elurikkuse tagamise kulutuste jälgimiseks ei hõlma täielikult kogu liidu tegevuse mõju, sealhulgas teatavaid ühise põllumajanduspoliitika meetmeid; märgib, et olulise kahju ärahoidmise põhimõtte kohaldamine aitab vältida nõuetele mittevastavate meetmete rakendamist; rõhutab, et sellised metoodilised piirangud võivad tekitada eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooni jaoks aruandlusprobleeme; rõhutab, et Euroopa Parlamendi suutlikkus teha mõjusat eelarvekontrolli sõltub läbipaistvatest ja kontrollitavatest projektitasandi tõenditest keskkonnanõuete täitmise ja mõju kohta;

14. tuletab meelde, et valitsusväliste organisatsioonide toetuslepingute läbivaatamisel komisjonis 2024. aastal õigusnormide rikkumisi ei tuvastatud; rõhutab siiski, et iga liidu rahaliste vahendite saaja, sealhulgas valitsusväliste organisatsioonide suhtes tuleks kohaldada rangeid, proportsionaalseid ja riskipõhiseid kontrolli- ja läbipaistvusnõudeid kooskõlas õigusnormide ja usaldusväärse finantsjuhtimisega; rõhutab, et eelarvekontrolli, kaitsemeetmeid ja läbipaistvusnõudeid tuleb kohaldada neutraalsel, proportsionaalsel ja tõenduspõhisel viisil, tagades et läbipaistvust ja järelevalvet kohaldatakse mõjusalt kõigi toetusesaajate kategooriate suhtes ja et kontroll on riskipõhine; rõhutab, et läbipaistvuse puudumine õõnestab usaldust eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse vastu ning mõjus kontroll eeldab samaväärsete standardite kohaldamist kõigi toetusesaajate suhtes; võtab teadmiseks kontrollikoja eriaruandes 11/2025 „Valitsusvälistele organisatsioonidele antava ELi rahastamise läbipaistvus“ esitatud järeldused;

15. märgib, et aluslepingute kohaselt on kodanikuühiskonna organisatsioonid liidu rahaliste vahendite õiguspärased saajad ning sageli toetavad nad liidu eesmärkide saavutamist; rõhutab, et eelarvekontrolli, kaitsemeetmeid ja läbipaistvusnõudeid tuleb kohaldada neutraalsel, proportsionaalsel ja tõenduspõhisel viisil, võttes nõuetekohaselt arvesse õiguskindlust; rõhutab, et valikuline läbipaistvus võib õõnestada usaldust eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse vastu ning mõjus kontroll eeldab võrreldavate standardite sidusat kohaldamist kõigi toetusesaajate suhtes; võtab teadmiseks, et Euroopa Parlamendis moodustati sellega seoses kontrolli töörühm;

16. tuletab meelde kodanikuühiskonna organisatsioonide olulist rolli demokraatlike väärtuste kaitsmisel, et toetada elujõulist ja elavat demokraatlikku ühiskonda, mis tagab kindla aluse kõigi asjaomaste seisukohtade ulatuslikuks kajastamiseks eri aruteludes, ning rõhutab, et kodanikuühiskonna organisatsioonid võivad saada kooskõlas finantsmäärusega liidu vahenditest toetust nende ülesannete täitmiseks, nagu on sätestatud ELi lepingu artiklis 11;

17. väljendab heameelt, et tungiva vajaduse tõttu suurendada liidu kaitsevõimet, on liidu kaitsevaldkonna rahastamisvahendite arv ja maht alates Venemaa Ukraina-vastase ebaseadusliku agressioonisõja algusest suurenenud; on seisukohal, et praeguses geopoliitilises kontekstis tuleb Ukraina kaitset ja toetamist käsitleda eelarveprioriteedina ning selle eesmärgi saavutamiseks tuleks eraldada piisavad vahendid; rõhutab, et julgeoleku ja kaitse rahastamine vajab terviklikku liidu lähenemisviisi, reageerides nii tavapärastele sõjalistele ohtudele kui ka mittetavapärastele ohtudele, sealhulgas hübriidohtudele, nagu tehisintellekti, droonide ja küberrünnetega seotud ohud; on seisukohal, et tehnoloogiate rahastamisel tuleks esikohale seada tehnoloogiad, mis annavad suurima tegevuseelise; rõhutab, et demokraatlik aruandekohustus, auditeeritavus ja läbipaistvus peavad suurenema paralleelselt kuludega, tunnistades samas, et õiguspärased julgeolekunõuded võivad piirata teatava tundliku teabe avalikustamist, vähendamata eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooni üldist suutlikkust teha tulemuslikku järelevalvet; toonitab, et liidu kaitsevaldkonna rahastamise läbipaistvust tuleb veelgi parandada, sealhulgas tagades auditikorra, mis on proportsionaalne kaitsealase tegevuse tundlikkusega, kuid tagab täielikult tulemusliku järelevalve, ning tagades, et eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutav institutsioon saab vastuvõtmise, kavandamise ja rakendamise etapis teha demokraatlikku kontrolli kõigi liidu rahastatavate tegevuste üle;

18. rõhutab, et võrdõiguslikkus on liidu alusväärtus, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“); tuletab meelde liidu pühendumust soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamisele oma poliitikakujundamisel ja liidu vahendite rakendamisel, sealhulgas sooteadliku eelarvestamise puhul;

19. tuletab meelde kokkulepet, millega luuakse institutsioonidevaheline organ ELi lepingu artiklis 13 nimetatud institutsioonide ja nõuandvate organite liikmete eetikastandardite kehtestamiseks;

20. tuletab meelde, kui oluline on tagada, et liidu vahendeid eraldatakse ja rakendatakse täielikus kooskõlas finantsmääruse ja liidu põhiväärtustega; rõhutab vajadust asjakohase järelevalve, läbipaistvuse ja kaitsemeetmete järele, et vältida pettusi, huvide konflikte, korruptsiooni, topeltrahastamist, rahapesu ja rahaliste vahendite väärkasutamist, sealhulgas toetusesaajate poolt, kelle tegevus ei ole kooskõlas liidu väärtustega; rõhutab sellega seoses meelde kogu liidu pettustevastase võitluse struktuuri keskset rolli ja väljendab teatavat muret selle pärast, et mõned liikmesriigid keelduvad tegemast koostööd ühe selle elemendiga, nimelt Euroopa Prokuratuuriga (EPPO);

Peamised soovitused

21. palub komisjonil eelkõige:

i) hinnata kiiremas korras uuesti õigusriigi olukorra halvenemist ja riske liidu eelarvele Ungaris ja sellega tegeleda, ning võtta kõik vajalikud meetmed kooskõlas tingimuslikkuse määrusega ja muude kättesaadavate vahenditega, mis võib hõlmata ka liidu rahaliste vahendite täielikku peatamist;

ii) kohaldada järjepidevalt ja täpselt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määruse (EL) 2021/241 (millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu)[3] (edaspidi „taaste- ja vastupidavusrahastu määrus“) vahendite lõplike saajatega seotud sätteid, vaadates läbi oma suunised taaste- ja vastupidavuskavade kohta, suhelda liikmesriikidega vahendite lõplike saajate määratluse nõuetekohase kohaldamise teemal, tagada, et liikmesriigid koguvad ja esitavad teavet viimaste rahalisi vahendeid saavate üksuste kohta, välja arvatud vahendusüksused, nagu ministeeriumid või korraldusasutused, teha see teave eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile kättesaadavaks viimase taaste- ja vastupidavusrahastu väljamakse tegemise taotluse esitamise tähtajaks ning alustada vajaduse korral rikkumismenetlusi;

iii) avaldada kõigi vahendite lõplike saajate ja töövõtjate loetelu ühtlustatud masinloetavas vormingus;

iv) tagada dokumentidele, sealhulgas tekstisõnumitele juurdepääsu käsitlevate liidu eeskirjade järgimine, tunnistades samal ajal, et avalikku huvi pakkuv institutsiooniline teabevahetus tuleks teha kättesaadavaks proportsionaalsel viisil ning järgides õigus- ja julgeolekunõudeid, et tagada demokraatlik järelevalve ja aruandekohustus;

v) tagada kooskõlas kohaldatavate liidu õigusnormide ja kaitsemeetmetega, et liidu vahendeid ei maksta otseselt ega kaudselt toetusesaajatele, sealhulgas Euroopa Ülemkogu liikmetega seotud toetusesaajatele, kelle puhul on tuvastatud huvide konflikt, mida ei ole tõendatavalt ja kontrollitavalt lahendatud;

vi) tagada, et kõik volinikud ja kõrgemad ametnikud täidavad oma ülesandeid täielikus kooskõlas liidu eeskirjadega, mis käsitlevad ausameelsust, huvide konflikte ja head haldustava;

vii) kohaldada nõuetekohaselt kliima- ja elurikkuse eesmärkidega seotud liidu kulutuste kontrolliraamistikku, sealhulgas proportsionaalset kontrollimehhanismi, õigeaegset aruandlust projekti tasandi kliimaandmete kohta ja läbipaistvat teavitamist keskkonnamõjudest kooskõlas kontrollikoja soovitustega ning võttes nõuetekohaselt arvesse tegevuse teostatavust ja majanduslikku konkurentsivõimet; parandada tulemuste seiret ja aruandlust lisaks pelkadele kulueesmärkidele, et maksimeerida liidu kliima ja elurikkuse rahastamise mõju;

viii) uurida kooskõlas finantsmäärusega kõiki võimalikke petturlikke või eeskirjadevastaseid toetusesaajaid; tuletab meelde, kui oluline on asjakohane järelevalve liidu rahastamise üle, pöörates erilist tähelepanu liidu põhiväärtuste austamisele, ning komisjoni õiguslikku kohustust tagada, et toetusesaajad järgivad neid väärtusi ja hoiduvad ametialasest väärkäitumisest;

[3] ELT L 57, 18.2.2021, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

ix) tagada, et EPPO-l on piisavad vahendid liidu rahastamisega, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastu kuludega seotud pettusejuhtumite uurimiseks, võttes arvesse uurimiste arvu suurenemist ja suurt hinnangulist kahju;

x) jätkata jõupingutusi sooteadliku eelarvestamise valdkonnas ja liidu eelarve mõju jälgimisel, et edendada soolist võrdõiguslikkust;

I PEATÜKK – Mitmeaastane finantsraamistik

Euroopa Kontrollikoja kinnitav avaldus ning eelarve haldamine ja finantsjuhtimine

Raamatupidamisarvestuse usaldusväärsus

22. väljendab heameelt, et kontrollikoda tegi oma aastaaruandes eelarveaasta 2024 eelarve täitmise kohta[4] järelduse, et Euroopa Liidu selle aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne on usaldusväärne; märgib, et kontrollikoda on alates 2007. aastast igal aastal esitanud raamatupidamiskontode usaldatavuse kohta märkusteta arvamuse;

23. võtab teadmiseks, et kohustuste kogumaht oli 31. detsembri 2024. aasta seisuga 827,3 miljardit eurot ning varade kogumaht 518,5 miljardit eurot; märgib, et sellest tulenev 308,8 miljardi euro suurune vahe on liidu negatiivne netovara, mis sisaldab võlga ja 31. detsembri 2024. aasta seisuga juba kantud kulusid, mida tuleb rahastada tulevastest eelarvetest; märgib ühtlasi, et 2024. aasta negatiivne majandustulem oli kokku 97,2 miljardit eurot, kusjuures taasterahastule „NextGenerationEU“ (NGEU) kulutatud summad moodustasid märkimisväärse osa nii negatiivsest netovara positsioonist kui ka majandustulemist;

24. võtab teadmiseks, et 2024. aasta lõpu seisuga oli toetusesaajate kantud ja neile väljamaksmisele kuuluvate (maksetaotlusi ei ole veel esitatud) ning viitvõlana kirjendatud rahastamiskõlblike kulude hinnanguline maht 160,7 miljardit eurot (2023. aastal 155,2 miljardit eurot), millest 7,9 miljardit eurot on seotud taaste- ja vastupidavusrahastu prognoositavate tulevaste maksetega;

25. väljendab heameelt kontrollikoja järelduse üle, et varad, kohustused, tulud ja kulud, sealhulgas need, mis olid seotud NGEUga, Ühendkuningriigi väljaastumisprotsessiga seotud hinnang ja Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja mõju on konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandes kajastatud õiglaselt;

Liidu tulude seaduslikkus ja korrektsus

26. võtab teadmiseks kontrollikoja järelduse, et liidu tulud ei olnud olulisel määral vigadest mõjutatud ja et kontrollikoja kontrollitud haldussüsteemid olid üldjoontes tulemuslikud;

Liidu kulude seaduslikkus ja korrektsus

27. peab äärmiselt kahetsusväärseks, et kontrollikoda esitas liidu eelarve kulude seaduslikkuse ja korrektsuse kohta kuuendat aastat järjest negatiivse arvamuse; tuletab meelde, et eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutav institutsioon jätkab arengute tähelepanelikku jälgimist ja hindab eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse raames olukorda uuesti; rõhutab, kui oluline on teha jätkuvaid ja pidevaid jõupingutusi, et kõrvaldada tuvastatud puudused ning tugevdada nii komisjoni kui ka liikmesriikide finantsjuhtimist ja kontrollimehhanisme; märgib, et eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile põhjustab raskusi, kui kontrollikoda ja komisjon kohaldavad erinevaid õiguslikke ja metoodilisi määratlusi;

4. ELT C, C/2025/5409, 8.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5409/oj.

28. väljendab heameelt selle üle, et kontrollikoja hinnangul vähenes veamäär 2024. aasta kulude puhul 3,6 %-le, mis on kaks protsendipunkti väiksem kui 2023. aasta 5,6 %; märgib murega, et kontrollikoda leiab jätkuvalt suuri probleeme kulude hüvitamisel põhinevates kulutustes, mis on üldise veamäära suurim komponent ja mille hinnanguline veamäär on 5,7 %; märgib, et leitud vigade mõju on kontrollikoja hinnangul oluline ja läbiva iseloomuga;

29. märgib, et komisjoni 2024. aasta hinnang veariski kohta maksete tegemisel, mis hõlmab kõiki mitmeaastase finantsraamistiku rubriike peale rubriigi 3, on järjekindlalt väiksem kui kontrollikoja arvutatud usaldusvahemikud, eelkõige rubriikide 2 ja 6 puhul, ning on seisukohal, et see kajastab ka märkimisväärseid metoodilisi ja volitustega seotud erinevusi kahe institutsiooni vahel;

30. märgib, et erinevalt kontrollikojast, kes peab teatama kõigist vigadest, olenemata sellest, kas finantskorrektsioon on võimalik, teatab komisjon ainult sellistest õigusnormide rikkumistest, mille puhul ta peab vahendite tagasinõudmist õiguslikult põhjendatuks; tuletab meelde, et ühissätete määruse kohaselt loeb komisjon õigusnormide rikkumiseks mis tahes kohaldatava õiguse rikkumist, mis tuleneb ettevõtja tegevusest või tegevusetusest, mis on kahjustanud või oleks võinud kahjustada liidu eelarvet sellest põhjendamatu kulutuse debiteerimise tõttu, samas kui kontrollikoja veamääratlus hõlmab kõiki makseid, mis on tehtud nõutud tingimusi täitmata; kordab oma muret selle pärast, et komisjon ja kontrollikoda kohaldavad oma erinevate institutsiooniliste rollide tõttu erinevaid õiguslikke tõlgendusi ja metoodilisi määratlusi, mis võib tekitada segadust; on mures selle pärast, et komisjon võib olemasolevat veamäära süstemaatiliselt alahinnata; väljendab oma toetust ühise auditi lähenemisviisi ja metoodika väljatöötamisele;

31. rõhutab, kui oluline on tagada, et avaliku sektori asutused nõuaksid tulemuslikult tagasi pettuse, maksudest kõrvalehoidumise, õigusnormide rikkumise ja halduslikku killustatuse tõttu põhjendamatult kaotatud summad, mis on riigi rahanduse kaitsmise oluline element; kutsub komisjoni üles suurendama läbipaistvust, avaldades igal aastal selge teabe liidu kulutuste ja nõuete täitmise tagamise alase koostööga seotud sissenõudmiste, finantskorrektsioonide ja konfiskeerimiste kohta, mis esitatakse sidusal ja kättesaadaval viisil, mis toetab aruandekohustust, vältides samal ajal tarbetut halduskoormust;

32. kordab oma muret kontrollikoja tähelepaneku pärast, et komisjoni riskihinnangus on riski tegelikku suurust tõenäoliselt mitmes valdkonnas alahinnatud; märgib, et teatavates juhtimis- ja kontrollisüsteemides tuvastatud puudused võivad mõjutada auditijärelduste üldist usaldusväärsust; rõhutab vajadust tagada range järelevalve kõigi eelarve täitmise viiside puhul; väljendab heameelt selle üle, et alates 2025. aastast teeb kontrollikoda lõpu senisele tavale valida auditivalimid tehingute hulgast, mille komisjon või riiklikud auditeerimisasutused on juba läbi vaadanud; see muudatus osutus vajalikuks, sest kuigi väiksem vigade arv või nende puudumine sellise lähenemise kohaldamisel oli ootuspärane, on see korduvalt osutunud ebausaldusväärseks; rõhutab, et selline areng tekitab tõsiseid kahtlusi liidu kontrollisüsteemide mõjususes ja annab tugeva aluse Euroopa Parlamendi pikaajalisele nõudmisele usaldusväärsete kindlustandvate mehhanismide järele kõigi eelarve täitmise viiside puhul;

33. nõuab tungivalt, et komisjon kiirendaks koostalitlusvõimeliste pettusevastaste ja andmekaevevahendite kasutuselevõttu kõigi eelarve täitmise viiside puhul, mis võimaldab tegelike tulusaajate, hankeriski näitajate ja topeltrahastamise signaalide

ristkontrolli; nõuab tungivalt, et komisjon annaks eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile igal aastal aru nende vahendite ulatuse ja mõjususe kohta, sealhulgas nende kasutuselevõtu kohta korraldusasutuste poolt; kordab tungivat vajadust andmekaeve ja tehisintellekti vahendite kohustusliku kasutamise järele, et võidelda mõjusalt pettuste ja õigusnormide rikkumiste vastu;

34. rõhutab, et kontrollikoja kinnitavas avalduses esitatud hinnanguline veamäär liidu kulutuste puhul kajastab makseid, mille puhul kontrollikoja hinnangul ei järgitud täielikult kohaldatavaid norme ja tingimusi; on seisukohal, et kuigi see ei näita pettust või korruptsiooni ega tähenda automaatselt ressursside raiskamist, osutab see valdkondadele, kus parandusmeetmetega on võimalik eeskirjade nõuetekohase kohaldamist tugevdada ja liidu finantshuvisid mõjusalt kaitsta; peab kahetsusväärseks, et püsivad veamäärad, mis on sageli tehnilist laadi, võivad siiski õõnestada üldsuse usaldust liidu eelarve usaldusväärse finantsjuhtimise vastu;

35. tuletab meelde, et nagu aluslepingutes on sätestatud, vajab eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutav institutsioon kontrollikoja esitatavat kinnitavat avaldust raamatupidamiskontode usaldatavuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta aasta lõpus kõnealuse aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta otsuse tegemiseks; märgib, et liidu rahastamisprogrammid on mitmeaastased ning et nende juhtimis- ja kontrollisüsteemid hõlmavad mitut aastat, võimaldades korrektsioone ja tagasinõudmisi pärast aasta lõppu;

36. tuletab meelde, et komisjonil lasub esmane vastutus liidu finantshuve kahjustavate pettuste ennetamise ja avastamise eest; märgib, et kontrollikoda peab kooskõlas oma volitustega teatama kõigist audititöö käigus tuvastatud õigusnormide rikkumise juhtumitest; märgib ühtlasi, et kontrollikoda edastab kahtlused EPPO pädevusse kuuluvate kuritegude ning pettuse, korruptsiooni või muu ebaseadusliku tegevuse kohta Euroopa Pettustevastasele Ametile (OLAF); märgib, et 2024. aastal teatas kontrollikoda OLAFile 19 pettusekahtlusega juhtumist ja edastas samaaegselt neist seitse EPPO-le, mille tulemusena on OLAF seni algatatud kuus uurimist ja EPPO seitse uurimist; tunnustab kontrollikoda OLAFile ja EPPO-le süstemaatiliste aruannete esitamise eest, eriti arvestades seda, et audititegevusest tulenev teave on väga usaldusväärne; rõhutab, et kõigist kontrollikoja tuvastatud õigusnorme rikkudes tehtud kulutuste juhtumitest tuleks teatada OLAFile ja EPPO-le, jättes nende pädevate asutuste hinnata, kas esineb pettuslikke kavatsusi, mis õigustavad edasist uurimist; rõhutab, kui oluline on jätkuv koordineerimine komisjoni, OLAFi, EPPO ja kontrollikoja vahel, et tagada kõigi teatatud juhtumite õigeaegsed ja mõjusad järelmeetmed kooskõlas nende vastavate volitustega; kordab, et komisjon peab eraldama neile asutustele piisavad vahendid, et tagada täielikult tulemuslik piiriülese uurimise ja avastamise suutlikkus; tuletab meelde, kui oluline on EPPO ja OLAFi tegevuse täielik sõltumatus;

Eelarve haldamine ja finantsjuhtimine

37. märgib, et 2024. aasta veebruaris vastu võetud muudetud mitmeaastases finantsraamistikus tehti tehniline kohandus, millega suurendati 2024. aasta kulukohustuste assigneeringute ülemmäära 186,0 miljardilt eurolt 186,8 miljardile eurole ja suurendati maksete assigneeringute taset 7,1 miljardi euro võrra, mille tulemusel oli maksete assigneeringute lõplik eelarve 149,7 miljardit eurot, säilitades samal ajal maksete üldise ülemmäära 170,5 miljardit eurot; märgib ühtlasi, et finantsraamistiku muutmisel loodi ka Ukraina reserv ja Euroopa Liidu taasterahastu kui

uued erivahendid, mis jäävad väljapoole mitmeaastase finantsraamistiku ülemmäärasid;

38. märgib, et eelarvepädevad institutsioonid kiitsid liidu 2024. aasta eelarve algselt heaks 189,4 miljardi euro suuruste kulukohustuste assigneeringutega; märgib, et aasta jooksul vastu võetud viis paranduseelarvet tõid kaasa 5,9 miljardi euro suuruse netokasvu, mille tulemusel suurenes kulukohustuste kogusumma 195,3 miljardi euroni, ületades seega mitmeaastase finantsraamistiku 186,8 miljardi euro suurust ülemmäära; rõhutab, et see sai võimalikuks tänu mitmeaastase finantsraamistiku erivahenditele, mis pakuvad tekkivate või ettenägematute vajaduste rahuldamiseks ülemmäärasid ületavaid lisavahendeid;

39. märgib, et 2014.–2020. aasta Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide vahendite kasutamine on jõudnud lõppjärku, kusjuures maksete kogusumma on 475,2 miljardit eurot, mis moodustab 97,0 % programmide raames kasutada olevast 489,9 miljardist eurost; väljendab heameelt asjaolu üle, et programmitöö perioodil 2014–2020 on 21 liikmesriiki ületanud kasutusmäära 95,0 %, mis näitab suurt kasutamissuutlikkust, kuna periood läheneb lõpule;

40. rõhutab, et komisjoni esitatud kumulatiivsed kasutusmäärad, mis põhinevad liikmesriikidele tehtud eelmaksetel ja vahemaksetel, ei kajasta täielikult projektide rakendamisel tehtud edusamme kohapeal, kuna need ei kajasta riiklike ametiasutuste poolt vahendite lõplikele saajatele välja makstud kogusummasid;

41. märgib murega, et hoolimata 2024. aasta maksete märkimisväärsest suurenemisest on 2021.–2027. aasta ühissätete määruse kohane kasutusmäär endiselt madal: 2024. aastal maksti välja 14,7 miljardit eurot (2023. aastal 6,3 miljardit eurot), mis on kogueraldistega võrreldes endiselt tagasihoidlik; märgib ka, et taaste- ja vastupidavusrahastu toetusmaksed ulatusid 2024. aastal ainult 55,9 miljardi euroni, mis on ligikaudu pool komisjoni 2023. aasta juuni prognoosist ja mis kajastab jätkuvaid viivitusi maksetaotluste esitamisel ja menetlemisel;

42. märgib, et 2024. aastal prognoosis komisjon ajavahemikuks 2025–2027 kulukohustuste vabastamist 8,8 miljardi euro ulatuses, mis on rohkem kui 2023. aastal aastateks 2024–2027 prognoositud 8,1 miljardit eurot, kusjuures see kasv on tingitud peamiselt ühtekuuluvuspoliitika programmidest praeguse mitmeaastase finantsraamistiku raames ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD), kuna 2014.–2020. aasta programmid lähenevad 2026. aastal lõpetamisele; eelarve vähene täitmine 2024. aastal seab alates 2025. aastast ohtu märkimisväärsed summad;

43. märgib murega, et Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) ja ESF+ puhul on komisjon prognoosinud vabastatud kulukohustuste kogusummaks 2,7 miljardit eurot, mis on märkimisväärne kasv võrreldes 2023. aastaks prognoositud 2,2 miljardi euroga ja peaaegu seitse korda suurem summa kui 2022. aastaks prognoositud 0,4 miljardit eurot, hoolimata eeldusest, mille kohaselt peaks rakendamine 2026. ja 2027. aastal järsult kiirenema; rõhutab, et kui seda kiirendatud rakendamise määra ei saavutata, suurenevad kulukohustuste vabastamise ohus olevad summad veelgi;

44. hoiatab, et kontrollikoja tuvastatud erinevad riskid liidu eelarves, sealhulgas täitmata kulukohustused, võivad ohustada liidu eesmärkide saavutamist; kutsub komisjoni kooskõlas kontrollikoja soovitustega üles tegutsema ennetavalt, et tagada oma riskimaandamisvahendite (nagu ühine eraldisfond) piisav suutlikkus;

45. märgib, et 2024. aasta lõpuks saavutas liidu laenujäägi nominaalväärtus 601,3 miljardit eurot, mis kajastab kapitaliturgude kasutamist selliste liidu programmide rahastamiseks nagu eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu (TERA) ja NGEU; märgib, et 2027. aastaks võib laenujäägi kogusumma ületada 900 miljardit eurot, mis on peaaegu kümme korda suurem kui 2020. aastal enne NGEU kasutuselevõttu; märgib, et alates 2022. aasta detsembrist on komisjon kohaldanud kapitaliturgudelt vahendite kaasamise standardmeetodina mitmekesise rahastamise strateegiat; rõhutab läbipaistva aruandluse, eelarvepoliitilise vastutuse ja usaldusväärse finantsjuhtimise tähtsust suurenenud laenuvõtmise ja intressiriski kontekstis, et kaitsta riigi rahanduse jätkusuutlikkust ning tagada täielik aruandekohustus ja eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooni demokraatlik järelevalve;

46. märgib, et NGEU tagastamatu toetuse rahastamisega seotud intressikulud olid 2021.–2024. aastal 5,4 miljardit eurot, sealhulgas ainuüksi 2024. aastal 3,4 miljardit eurot, mis on peaaegu 50,0 % suurem kui esialgne prognoos, milleks oli 3,7 miljardit eurot; märgib, et intressikulud võivad praeguses mitmeaastases finantsraamistikus ulatuda kokku 29,0–30,4 miljardi euroni, mis on ligikaudu kaks korda suurem kui komisjoni esialgne hinnang, milleks oli 14,9 miljardit eurot; märgib lisaks, et eelarvekomisjoni tellitud 2024. aasta ülevaates „Management of debt liabilities in the EU budget under the post-2027 MFF“ (Võlakohustuste juhtimine ELi eelarves 2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku alusel)[5] esitatud hinnangu kohaselt võivad NGEU tagastamatu toetuse intressimaksed järgmises mitmeaastases finantsraamistikus ulatuda 70,9 miljardi euroni ja 73,8 miljardi euroni, mis näitab NGEU laenukasutuse pikaajalist mõju eelarvele;

47. märgib, et liidu eelarve riskipositsioon suurenes 2024. aastal jätkuvalt, kajastades laenuvõtmise tehingute ja nendega seotud tagatiste kasvavat mahtu; juhib tähelepanu sellele, et liidu eelarve koguriskipositsioon oli 2024. aasta lõpus 342,0 miljardit eurot, mis tähendab 14,8 % kasvu võrreldes 298,0 miljardi euroga 2023. aasta lõpus; toonitab, et kõnealune suundumus juhib tähelepanu sellele, kui olulised on usaldusväärne süsteem, vastutustundlik eelarvepoliitika ja läbipaistev aruandlus tagamaks, et liit suudab täita oma võlakohustusi igas olukorras; rõhutab, et tõusva võlataseme kontekstis on väga oluline töötada välja tõelised uued omavahendid, et võla teenindamise kulud ei tõrjuks välja tulevaste mitmeaastaste finantsraamistike prioriteete;

48. märgib murega, et nagu kontrollikoda rõhutas eriaruandes 18/2025 „ELi eelarve paindlikkus“, ei põhinenud komisjoni 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku ettepanek niisuguste vajaduste ja riskide põhjalikul kindlakstegemisel ja analüüsil, millega ELi eelarve raames peaks suudetama tegeleda; märgib, et kuigi kehtiv paindlikkuskord võimaldas liidul reageerida uutele prioriteetidele, juhtus mitme paindlikkusvahendi puhul korduvalt, et need ammendati mitmeaastase finantsraamistiku esimestel aastatel, mistõttu jäi ülejäänud perioodiks vähem manööverdamisruumi; toonitab, et paindlikkusraamistik on liiga keeruline ning puudub selgelt kindlaks määratud järjestus ülemmääradest allapoole jäävate varude ja neid ületavate erivahendite kasutuselevõtuks; märgib lisaks, et teatavad paindlikkusvahendid kattuvad omavahel ja samadele vajadustele suunatud valdkondlike programmidega, muutes finantsjuhtimise ja otsuste tegemise tarbetult keeruliseks;

---

[5] https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/766173/IPOL_BRI(2024)766173_EN.pdf.

Soovitused

49. toetab kindlalt kontrollikoja aastaaruandes eelarveaasta 2024 eelarve täitmise kohta ja sellega seotud eriaruannetes esitatud soovitusi; kutsub komisjoni üles neid viivitamata ellu viima ja teavitama eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavat institutsiooni rakendamise edenemisest;

50. palub komisjonil eelkõige:

   i) suurendada finantsaruandluse usaldusväärsust ja läbipaistvust, eelkõige parandades veelgi negatiivsete netovarade ja viitvõlgade esitamise selgust ning tagades, et eelarvepädevaid institutsioone teavitatakse selgelt ja süstemaatiliselt NGEU laenukasutuse pikaajalisest mõjust eelarvele;

   ii) võtta kõik vajalikud meetmed, et kõrvaldada kulude seaduslikkuses ja korrektsuses endiselt esinevad puudused, sealhulgas parandades korraldusasutustele antavaid suuniseid ja muutes neid selgemaks, jätkates jõupingutusi kulude hüvitamisel põhinevates kulutustes tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks ning tagades riskide püsimise korral õigusriigi tingimuslikkuse määruse järjepideva kohaldamise;

   iii) kohandada makse tegemise aegse riski hindamise metoodikat, et sellega tagataks täielik kooskõla tema riskihinnangute ja kontrollikeskkonna vahel, millele ta tugineb;

   iv) tugevdada järelevalvet 2021.–2027. aasta eelarve jagatud täitmise alla kuuluvate vahendite rakendamise üle, sealhulgas võtta aktiivsemaid järelmeetmeid madalate kasutusmäärade suhtes, suurendada liikmesriikidele pakutavat haldustuge ja sihipärast tehnilist abi ning teha süstemaatiliselt kindlaks rakendamist aeglustavad struktuursed kitsaskohad;

   v) kasutada täielikult ära kõik olemasolevad vahendid, et vältida kulukohustuste vabastamist ja tagada eraldatud vahendite täielik ja tulemuslik kasutamine;

   vi) esitada selget teavet liidu laenuvõtmise tehingute eeldatavate intressikulude mõju kohta, sealhulgas nende mõju kohta tulevaste mitmeaastaste finantsraamistike alusel vastu võetavatele eelarvetele ning kehtiva mitmekesise rahastamise strateegia kestlikkusele;

   vii) vaadata järgmist mitmeaastast finantsraamistikku silmas pidades läbi liidu eelarve paindlikkusraamistik ja seda lihtsustada, sealhulgas kehtestades varude ja erivahendite kasutuselevõtu selge järjestuse, tagades paindlikkusvahendite vastastikuse täiendavuse ning suurendades nende kasutamise läbipaistvust ja prognoositavust, tagades samal ajal eelarvepädevate institutsioonide poolse täieliku demokraatliku järelevalve;

   viii) soovitab komisjonil lisada tulevastesse mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekutesse vajaduste, riskide ja kriisidele reageerimise suutlikkuse põhjaliku analüüsi, tagades, et paindlikkusinstrumendid on piisavalt põhjendatud, asjakohaselt rahastatud ja suutelised reageerima ettenägematutele sündmustele ilma enneaegselt ammendumata;

ix) tagada, et liidu pettusevastasele raamistikule, eelkõige OLAFile ja EPPO-le, eraldatakse piisavad ja asjakohased vahendid ning hõlbustatakse tihedat koostööd nende vahel ja komisjoniga, sealhulgas pettusekahtluse juhtumite õigeaegse üleandmise ja pettuste ennetamise strateegiate tugevdamise kaudu, eelkõige suure riskiga kuluvaldkondades ja suuremahuliste rahastamisvahendite puhul;

x) avaldada selged ja kasutajasõbralikud tulemus- ja kulukokkuvõtted, sealhulgas üheleheküljelised ülevaated ja masinloetavate andmekogumitega interaktiivsed tulemustabelid;

Tulud

51. väljendab heameelt selle üle, et kogu auditi tõendusmaterjal näitab ka eelarveaasta 2024 kohta, et tulud ei olnud olulisel määral vigadest mõjutatud; juhib samal ajal jätkuvalt tähelepanu sellele, et probleemid tollimaksude valesti deklareerimise või deklareerimata jätmisega (edaspidi „tollimaksu alalaekumine“) põhjustavad kogutud imporditollimaksude alalaekumist, mis on olnud palju aastaid liidu ja selle liikmesriikide jaoks püsiv probleem;

52. rõhutab, kui oluline on liikmesriikide vastutus käibemaksu ja traditsiooniliste omavahendite kogumisel, et tagada ühtsel turul aus konkurents ja õiglane maksustamine ning liidu kulude rahastamise koormuse õiglane jagamine liikmesriikide vahel; märgib rahuloluga, et kontrollikoja kontrollitud tulusüsteemid olid üldjoontes mõjusad; nõuab samal ajal tungivalt, et komisjon suurendaks jõupingutusi olemasolevate omavahendite kogumise parandamiseks, sealhulgas tegeledes kontrollikoja tuvastatud seni kõrvaldamata puudustega, eelkõige nendega, mis puudutavad käibemaksureservatsioonidega seotud pikaajalisi probleeme ja traditsiooniliste omavahenditega seotud avatud punkte;

53. rõhutab, et liidu tollisüsteemi reform on jätkuvalt oluline nii omavahendite ajakohastamiseks kui ka mõjusaks võitluseks organiseeritud kuritegevuse vastu Euroopa ja riiklikul tasandil; võtab teadmiseks kontrollikoja tähelepaneku vajaduse kohta edasise rakendamise ja kasutuselevõtmise kavandamise järele; rõhutab, kui oluline on saavutada kokkulepitud reformielemendid õigeaegselt ja koordineeritult;

54. rõhutab, et tollireformi ettepaneku kõigi elementide kiire vastuvõtmine ja rakendamine peaks jääma üheks peamiseks prioriteediks; toonitab, et ELi Tolliameti ja ELi andmekeskuse loomine peaks aitama kaasa reaalajas riskide hindamisele, pettuste avastamisele ja tollieeskirjade ühtsele kohaldamisele, asendades killustatud riiklikud süsteemid tugevama ja digitaliseeritud tolliliiduga; rõhutab, kui oluline on tagada, et reform aitaks märkimisväärselt vähendada tollimaksude alalaekumist ja suurendaks liidu tollikontrolli tulemuslikkust; juhib tähelepanu sellele, kui olulised on reaalajas riskide hindamine ja digitaliseeritud tollikontroll;

55. peab kiiduväärseks EPPO ja OLAFi jõupingutusi liidu tollikontrollis esinevate puuduste organiseeritud ärakasutamise vastu võitlemiseks; julgustab veelgi tugevdama EPPO tegevussuutlikkust ja eksperditeadmisi liidu tulusid ja kulusid mõjutavate organiseeritud kuritegevuse mustrite vastu võitlemisel, sealhulgas ühiste spetsialiseeritud rakkerühmade moodustamise, luureteabe tõhustatud jagamise ja riskianalüüsi suutlikkuse kaudu;

56. rõhutab ennetus-ja ettevaatusabinõude tähtsust käibemaksupettuste vastu võitlemisel; julgustab uurima uuenduslikke lähenemisviise, nagu riskipõhine valimi moodustamine ja kontrollitulemuste statistiline ekstrapoleerimine laiemale tehingute kogumile, võttes täielikult arvesse õiguslikke tagatisi ja proportsionaalsust;

57. väljendab heameelt komisjoni esitatud ettepanekute üle uute omavahendite kohta, sealhulgas osana järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekute paketist, mis peaks vähemalt suutma katta taaste- ja vastupidavusrahastu laenude intresside ja tagasimaksmisega seotud kulud, tagamaks, et sellised kulud ei piira liidu tavapäraste rahastamisprogrammide jaoks kättesaadavaid liidu vahendeid; tunnistab, et kui olemasolevad ettepanekud ei realiseeru eelarvepoliitilist vastutust ohustamata, võib kaaluda ka muid tuluallikaid; on seisukohal, et võimalike lahendustena tuleks uurida digiteenuste maksu ja finantstehingute maksu tulupotentsiaali;

Soovitused

58. palub komisjonil eelkõige:

   i) võtta vajalikud meetmed, et toetada tollireformi õigeaegset ja tulemuslikku rakendamist, sealhulgas ELi Tolliameti loomist ja esialgset toimimist ning ELi tolliandmekeskuse arendamist, rakendamist ja hooldamist;

   ii) tihendada tollikoostööd teiste liitu mittekuuluvate riikidega, et lihtsustada kaubandust ning tõhustada võitlust piiriüleste maksu- ja tollipettuste vastu;

   iii) suurendada jõupingutusi liidu olemasolevate tuluallikate, sealhulgas e-kaubandusest pärinevate tuluallikate kogumise parandamiseks, tegeledes kontrollikoja tuvastatud seni kõrvaldamata puudustega, eelkõige nendega, mis puudutavad käibemaksureservatsioonidega seotud pikaajalisi probleeme ja traditsiooniliste omavahenditega seotud avatud punkte;

   iv) jätkata tööd täiendavate uute omavahendite kasutuselevõtmise suunas liikumisel;

   v) jätkata tegelemist tolliasutustele e-kaubanduse kiirest kasvust tulenevate tollimaksu alalaekumisega seotud suurte probleemidega; eraldada piisavad inim-, tehnilised ja rahalised ressursid

Ühtne turg, innovatsioon ja digitaalvaldkond

59. märgib, et mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 1 „Ühtne turg, innovatsioon ja digitaalvaldkond“ programmide eelarve oli 25,9 miljardit eurot (13,5 % liidu eelarvest), mis jagunes järgmiselt: 14,9 miljardit eurot (57,6 %) teadusuuringutele, 4,1 miljardit eurot (15,9 %) transpordile, energeetikale ja digitaalvaldkonnale, 3,1 miljardit eurot (11,9 %) programmile „InvestEU“, 2,3 miljardit eurot (8,8 %) kosmosetööstusele ja 1,5 miljardit eurot (5,8 %) muudele valdkondadele;

60. võtab teadmiseks, et kontrollikoda analüüsis 127 tehingut, mis hõlmasid mitmeaastase finantsraamistiku kõnealuse rubriigi kõiki kuluvaldkondi; märgib murega, et kontrollikoja kontrollitud 127 tehingust sisaldas vigu 32 (25 %); peab kahetsusväärseks, et tuginedes 28 kvantifitseeritavale veale, mille kontrollikoda leidis, ning täiendavatele vigadele, mis avastati mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 1 tehingutes, mida tegid liidu asutused, ühisettevõtted ning Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut, oli

kontrollikoja hinnangul rubriigi „Ühtne turg, innovatsioon ja digitaalvaldkond“ kulutuste veamäär 2024. aastal oluline, st 3,2 %; märgib lisaks, et komisjoni hinnangul on selle rubriigi vearisk maksete tegemisel 1,6 %, mis jääb kontrollikoja hinnangulise vahemiku alumisse ossa;

61. võtab teadmiseks kontrollikoja vealiigituse: rahastamiskõlbmatud otsesed personalikulud tekitasid vigadest 76 %, muud rahastamiskõlbmatud otsesed kulud (käibemaks, reisikulud, seadmetega seotud kulud) 18 %, rahastamiskõlbmatud allhanked 4 % ja rahastamiskõlbmatud kaudsed kulud 2 %;

62. võtab murega teadmiseks kontrollikoja tähelepaneku, et teadusuuringud on suure riskiga kuluvaldkond, eelkõige personalikulude osas; märgib, et kontrollikoda leidis tema poolt valimisse lisatud 99st teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonna tehingust kvantifitseeritavaid vigu 26 tehingus; tunnistab, et veariski mõjutavad vahendite väljamaksmise viis ja teadusuuringute valdkonnas üldjuhul kasutatava kulude hüvitamisel põhineva rahastamisega seotud keerukad eeskirjad; rõhutab sellega seoses vajadust lihtsustada liidu teadus- ja innovatsiooniprogramme reguleerivaid eeskirju, et vähendada vigade riski, hõlbustades samal ajal toetusesaajate, eelkõige VKEde juurdepääsu liidu rahalistele vahenditele;

63. täheldab, et kontrollikoda tuvastas ka Euroopa ühendamise rahastu projektides mitmesuguseid probleeme, sealhulgas seoses kaudsetest kuludest aruandmisega, deklareeritud ja tegelike maksete vaheliste lahknevustega ning nõuetele mittevastavate hankemenetlustega, ning nõuab kulude rahastamiskõlblikkuse reeglite ranget järgimist ja usaldusväärset finantsjuhtimist kõigilt partneritelt; toonitab ka vajadust võtta neid probleeme arvesse koostamisel oleva Euroopa ühendamise rahastu määruse (2028–2034) kontekstis, et parandada Euroopa ühendamise rahastu projektide rakendamise läbipaistvust ja suurendada nende ELi lisaväärtust;

64. väljendab heameelt selle üle, et kontrollikoda hindas oma 2024. aasta aruandes ka mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 1 tulemusteavet, mis esitati komisjoni koostatud 2023. aasta haldus- ja tulemusaruande programmide tulemusaruannetes; peab kiiduväärseks kontrollikoja üldist järeldust, et tulemusnäitajad on võrreldes programmitöö perioodiga 2014–2020 paremini üles ehitatud, hõlmates ka eri liiki näitajate (sisend, väljund, tulemus ja mõju) tasakaalu programmi „Euroopa horisont“, liidu kosmoseprogrammi ja programmi „InvestEU“ puhul; märgib murega, et 2021.–2027. aasta Euroopa ühendamise rahastu õigusaktid ei sisalda tulemus- ega mõjunäitajaid;

65. on mures selle pärast, et kontrollikoda tuvastas lünki teatatud tulemuste jälgitavuses, eelkõige programmi „Horisont 2020“ puhul; rõhutab, kui oluline on kontrollida tulemusnäitajate kehtestamiseks kasutatavate andmete jälgitavust ja usaldusväärsust ning need tagada; märgib, et lihtsustatud kuluarvestuse ja kuludega sidumata rahastamismudelite kasutuselevõtu ja üha suurema kasutamise tõttu tuleb liidu finantshuvide kaitsmiseks tegeleda tulemusandmete jälgitavuses ja usaldusväärsuses esinevate puudustega;

66. võtab murega teadmiseks kontrollikoja leiu, et komisjon ei saanud esitada programmi „InvestEU“ kohta projektitasandi teavet, kuna seda rakendatakse eelarve kaudse täitmise kaudu, mida täiendavad kontrollkäigud; peab kahetsusväärseks komisjoni vastust, mille kohaselt ei nõuta programmi „InvestEU“ rakenduspartneritelt

tagatislepingute ega InvestEU määruse kohaselt peamiste tulemusnäitajate esitamist projekti tasandil; rõhutab, et projektitasandi andmed peaksid olema aluseks eelarve kaudse täitmise raames rakendatavate rahastamisvahendite, näiteks programmi „InvestEU“ tõhustatud tulemusaruandlusele; rõhutab, et Euroopa Investeerimispanga kui InvestEU peamise rakenduspartneri suhtes tuleb kohaldada kõrgeimaid läbipaistvuse ja aruandekohustuse standardeid;

67. on mures selle pärast, et kontrollikoda leidis, et üldiselt olid peamiste tulemusnäitajate eesmärkide saavutamisel tehtud edusammud komisjoni hinnatust väiksemad; märgib, et mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 programmid on eesmärkide saavutamisel enamasti kavakohaselt edenenud, samas kui 2014.–2020. aasta programmide puhul saavutati eesmärgid vaid osaliselt; võtab murega teadmiseks kontrollikoja järelduse, et vähem kui pooled programmi „Horisont 2020“ ja Euroopa ühendamise rahastu (2014–2020) tulemusnäitajad näitavad, et tulemused on saavutatud või saavutamine edeneb kavakohaselt; märgib, et programmi „InvestEU“ puhul ei olnud 50 %-l programmi tulemusaruannetes esitatud näitajatest sihtväärtust; võtab teadmiseks komisjoni vastuse, mille kohaselt sõltub selliste rahastamisvahendite nagu programmi „InvestEU“ turu- ja nõudluspõhise olemuse tõttu niisuguste programmide tulemuslikkus sellest, kuidas turg need vastu võtab, mis piirab komisjoni suutlikkust seada eelnevalt kindlaks määratud eesmärke ja sihte;

68. tuletab meelde liidu teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamisprogrammide tähtsust liidu teadusliku, ühiskondliku, majandusliku ja tehnoloogilise arengu jaoks, asjakohaseks tegelemiseks esilekerkivate prioriteetide ja probleemidega, ebavõrdsuse vähendamiseks, rohe- ja digipöörde saavutamiseks ning selleks, et vähendada liidu energiasõltuvust Venemaast; toonitab, et liidu konkurentsivõime suurendamiseks, tehnoloogilise juhtpositsiooni parandamiseks ja strateegilise autonoomia suurendamiseks ning innovatsioonilõhe kaotamiseks ülemaailmsete konkurentidega on teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks vaja rohkem rahalisi vahendeid, ning olulised on kindlamad ja sihipärasemad investeeringud teadusuuringutesse ja innovatsiooni koos taotlejate halduskoormuse vähendamise ja erakapitali parema kaasamisega, ka selleks, et järgida Draghi aruandes esitatud asjakohaseid soovitusi; tuletab meelde, et Draghi aruandes rõhutatakse, et tipptasemel teadusuuringud ja innovatsioon on liidu konkurentsivõime jaoks väga olulised ning et liidu teadus- ja innovatsioonisüsteemis, sealhulgas programmis „Euroopa horisont“, peaks olema üks valikukriteerium, nimelt tipptase; kordab sellega seoses oma seisukohta, et teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamine tuleks jätkuvalt kindlaks määrata tipptaseme põhimõttel ja see peaks jääma tulemuspõhiseks;

69. märgib, et programmi „Horisont 2020“ järelhindamises prognoositi, et iga programmile kulutatud euro toob ühiskonnale 2040. aastaks viis eurot kasu; peab äärmiselt kahetsusväärseks, et 74 % taotlustest, mille sõltumatud eksperdid hindasid kvaliteetseks, ei olnud eelarvepiirangute tõttu võimalik rahastada; märgib, et kõigi kvaliteetsete taotluste rahastamiseks oleks olnud vaja lisaks 159 miljardit eurot; rõhutab, kui oluline on tagada liidu teadusuuringute ja innovatsiooni piisav rahastamine, et suurendada liidu kestlikku heaolu ja konkurentsivõimet; rõhutab, kui oluline on kasutada täielikult ära kvaliteedimärgist ning muid täiendavaid liidu ja riiklikke rahastamisvahendeid, sealhulgas ühtekuuluvuspoliitika vahendeid, et toetada kvaliteetseid, kuid rahastamata teadus- ja innovatsiooniprojekte ning tugevdada piirkondlikke innovatsiooni ökosüsteeme kogu liidus;

70. toonitab, kui oluline on lihtsustada liidu teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamist reguleerivaid norme ja menetlusi, et hõlbustada toetusesaajate juurdepääsu rahastamisele ja programmide rakendamist; rõhutab, et lihtsustamismeetmed tuleks kavandada nii, et need tooksid kasu taotlejatele ja toetusesaajatele, sealhulgas esmakordsetele taotlejatele, VKEdele ja ülikoolidele, edendades samal ajal väiksemaid ja paindlikumaid konsortsiume, moodulitest koosnevaid projektistruktuure ja etapiviisilist osalemist, et hõlbustada laiemat osalemist ja mõjusat kaasamist kogu liidus; on mures kontrollikoja leiu pärast, et programmi „Euroopa horisont“ raames toetusesaajatele kulude deklareerimisel tehtud lihtsustustest hoolimata ei täheldanud kontrollikoda programmide „Horisont 2020“ ja „Euroopa horisont“ kulude korrektsuses märkimisväärseid erinevusi;

71. võtab teadmiseks kontrollikoja leiu, et komisjon on rakendanud enamiku oma varasematel aastatel saadud soovitustest; on siiski mures selle pärast, et personalikulude viisard, mille kasutamist kontrollikoda tungivalt soovitab, eriti teatavate toetusesaajate kategooriate puhul, kellel on suurem vigade tegemise oht, nagu VKEd ja uued osalejad, ei olnud kontrollikoja auditi ajaks veel valmis; võtab teadmiseks kontrollikoja leiu, et programmi „Euroopa horisont“ 2024. aasta valimi 34 tehingust viie puhul arvutasid toetusesaajad personalikulusid endiselt programmi „Horisont 2020“ suhtes kohaldatava meetodi alusel või ei järginud täielikult programmi „Euroopa horisont“ suhtes kohaldatavaid uusi reegleid; on seisukohal, et selliste vahendite nagu personalikulude viisardi väljatöötamine ja kasutamine võib aidata toetusesaajatel kohaldada õigeid niisuguste personalikulude arvestamise reegleid, mis moodustavad mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 1 peamise vigade allika;

72. märgib, et 2024. aastal jätkas komisjon lihtsustatud kuluarvestuse, näiteks kindlasummaliste maksete ja ühikuhindade kasutuselevõttu programmis „Euroopa horisont“, kusjuures kindlasummaline rahastamine moodustas 2024. aasta tööprogrammides avaldatud projektikonkursside kogueelarvest 27 %; tuletab meelde kontrollikoja selgitust, et kindlasummaliste toetuste kasutamisel tehakse toetusesaajatele eelnevalt kindlaks määratud kindlasummaline makse iga lõpetatud tööpaketi eest, olenemata tegelikest kuludest; märgib lisaks, et komisjoni eesmärk on jõuda 2027. aastaks selleni, et vähemalt 50 % tööprogrammides avaldatavate projektikonkursside eelarvest moodustaksid kindlasummalised maksed; on mures selle pärast, et oma aastaaruande selgituses 5.4 esitatud põhjustel ei saanud kontrollikoda hinnata, kas konkreetse seadme lisamine eelarveettepanekusse oli auditeeritud kindlasummalise toetuse puhul vajalik ja põhjendatud; kutsub komisjoni üles tagama kooskõlas kontrollikoja tähelepanekutega, et tulevased rahastamisvahendid sisaldaksid kaitsemeetmeid, et vältida ülemäärast hüvitamist seadmete eest, mida tegelikult ei ostetud, kuigi need sisalduvad kindlasummalise makse eelarves;

73. võtab teadmiseks, et programmi „Euroopa horisont“ vahehindamisel leiti, et kindlasummalised maksed tagasid toetusesaajatele tõelise lihtsustamise, kuna nende halduskulude hinnanguline kokkuhoid jääb vahemikku 14–30 %; võtab teadmiseks leiud, mis on esitatud komisjoni hinnangus programmide „Horisont 2020“ ja „Euroopa horisont“ kindlasummaliste maksetega rahastamise kohta ajavahemikul 2018–2024, sealhulgas selle, et ka toetusesaajad andsid komisjonile teada, et nad sooviksid suuremat selgust selle kohta, kuidas kindlasummalisi toetusi auditeeritakse; peab kiiduväärseks, et 2024. aastal kehtestas komisjon programmi „Euroopa horisont“ toetuste järelkontrolli strateegia, sealhulgas kindlasummaliste toetuste tehnilise rakendamise järelhindamise metoodika; märgib, et komisjon algatas 2024. aasta neljandas kvartalis programmi

„Euroopa horisont“ esimesed 30 tehnilise rakendamise järelhindamist; võtab samal ajal teadmiseks kontrollikoja tähelepaneku, et kuigi kindlasummaliste maksete kasutamine sobib täpselt määratletud tööde puhul, tekiks selliste kavade rakendamisel raskusi olukordades, kus tööde tegemine viibib, tööd on tehtud ainult osaliselt või mõned tööpaketis sätestatud töödest on asendatud;

74. võtab teadmiseks kontrollikoja leiu, et teadusprogrammide raames kolmandatele isikutele antav liidu rahaline toetus on märkimisväärselt suurenenud, kuna programmi „Horisont 2020“ raames oli sellise rahastuse maht kogu programmitöö perioodil kokku 2,5 miljardi eurot, samas kui 2024. aasta lõpuks oli programmi „Euroopa horisont“ raames selle summa 5,5 miljardit eurot; on mures kontrollikoja leiu pärast, et kolmandatele isikutele antava toetustega seotud 11st valimisse kuulunud tehingust üheksa puhul ületati finantsmääruse artiklis 207 sätestatud 60 000 euro suurust rahastamise ülempiiri, ilma et tööprogrammis või konkursikutses oleks erandi tegemist nõuetekohaselt põhjendatud; võtab teadmiseks, et komisjoni arvates vajatakse teatavat liiki meetmete jaoks suuremaid toetussummasid; on mures kontrollikoja leiu pärast, et kolmandad isikud ei pea tõendama oma selliste kontrollide tulemuslikkust, mis peaksid tagama liidu kulutuste korrektsuse; nõustub kontrollikojaga, et see kujutab endast riski usaldusväärsele finantsjuhtimisele ja liidu finantshuvide kaitsele;

75. märgib, et liidu teadus- ja innovatsiooniprogrammid, sealhulgas programm „Euroopa horisont“, toetavad tipptehnoloogia arendamist tsiviilrakenduste jaoks, kuid tunnistab, et teatavate tehnoloogiatega võivad kaasneda olemuslikud kahesuguse kasutusega seotud riskid; on seisukohal, et liidu kaitse tugevdamine nõuab teadusuuringute ja innovatsiooni suuremat toetamist programmi „Euroopa horisont“ raames; rõhutab kujunemisjärgus tehnoloogiate märkimisväärset potentsiaali, eelkõige sellistes valdkondades nagu tehisintellekt, küberturvalisus ja kvantarvutus, et aidata suurendada liidu julgeolekut ja vastupanuvõimet; on seisukohal, et tsiviilvaldkonna teadus- ja innovatsiooniprogramme tuleks seetõttu asjakohaselt toetada ja strateegiliselt ühtlustada, sealhulgas võimaldades asjakohasel juhul kasutada nende tulemusi kahesuguse kasutuse eesmärgil, et kaitsta ELi kaitsevõimet; võtab seejuures murega teadmiseks komisjoni vastuse, et ta ei jälgi praegu pärast projekti lõppu konkreetselt seda, kas liidu rahastatud teadus- ja innovatsiooniprojektide tulemusi kasutatakse hiljem kahesuguse kasutusega, sõjalistes või kaitsealastes rakendustes; kutsub komisjoni üles tagama asjakohase järelevalve liidu rahastatavate selliste teadus- ja innovatsiooniprojektide järelmeetmete üle, millel võivad olla kahesuguse kasutusega, sõjalised või kaitsealased rakendused kooskõlas liidu nõuetega; toonitab, kui oluline on tagada, et liidu rahastamine oleks täielikult kooskõlas liidu väärtuste ja kohustustega, mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest; rõhutab samal ajal, et komisjon peab tugevdama liidu rahastatavate teadusuuringute tulemuste suhtes võetavaid järelmeetmeid, hõlmates ka nende ärilisel otstarbel kasutama hakkamist, et maksimeerida ühiskondlikku mõju ja tagada maksumaksjatele piisav investeeringutasuvus;

76. tuletab meelde, et InvestEU määruse kohaselt on EIP Grupile eraldatud liidu eelarvelisest tagatisest 75 % (19,6 miljardit eurot); tuletab samuti meelde eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooni varasemates aruannetes EIP finantstegevuse kontrolli kohta esitatud soovitusi; võtab teadmiseks EIP tegevusega seotud aruandekohustuse ja auditi alased lüngad, mis on välja toodud kontaktkomitee avalduses CC 1/2025; rõhutab vajadust viia auditiraamistik kooskõlla EIP laiendatud volitustega ja seda vastavalt kohandada; nõuab tungivalt, et komisjon toetaks aktiivselt

kontrollikojale täieliku auditijuurdepääsu andmist EIP tegevusele; rõhutab vajadust põhjaliku teabe järele EIP portfelli kvaliteedi ja riskijuhtimistavade kohta, et võimaldada sisulist demokraatlikku järelevalvet EIP tegevuse üle; kutsub komisjoni üles tegema EIPga koostööd, et anda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile aru tema portfelli kvaliteedi kohta, tagada, et suuremahuliste investeeringute riskihindamisprofiilid vaadatakse sõltumatult läbi ning et EIP avalikustab kogemused, mis on saadud juhtumitest, kus märkimisväärsete laenude tõttu on tekkinud makseviivitus; rõhutab, et üldsuse usaldus liidu tagatud laenude usaldusväärse haldamise vastu sõltub institutsioonilise usaldusväärsuse kõrgeimatest standarditest; nõuab seetõttu tungivalt, et komisjon nõuaks EIP-lt huvide konflikti ennetamise mehhanismide tugevdamist;

77. rõhutab kaitsevaldkonna teadusuuringute strateegilist tähtsust liidu julgeoleku ja pikaajalise vastupanuvõime tugevdamisel; rõhutab, et kaitse- ja julgeolekualased teadusuuringud nõuavad tihedat ja usaldusväärset koostööd liikmesriikide vahel, et tagada liidu maksumaksjate raha kulutõhusam ja tõhusam kasutamine, vältida tarbetut dubleerimist ja edendada koostoimet; rõhutab, et selle valdkonna teadusuuringud hõlmavad tingimata väga tundlikke andmeid, tehnoloogiaid ja teavet, mille suhtes tuleb kohaldada kõrgeimaid standardeid kaitseks välise sekkumise või pahatahtliku manipuleerimise eest; rõhutab sellega seoses tungivat vajadust töötada liidu tasandil välja ühine ja tugev kaitsestruktuur, et võidelda hübriidohtude vastu ning kaitsta elutähtsaid teadmiste, taristu ja innovatsiooni ökosüsteeme;

78. tuletab meelde, et 10. märtsil 2022 otsustas Euroopa Parlament moodustada PEGA-komisjoni, et uurida liidu õiguse kohaldamisel ilmnenud väidetavaid rikkumisi või haldusomavoli seoses Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamisega, ning tuletab meelde Euroopa Parlamendi 15. juuni 2023. aasta soovitust nõukogule ja komisjonile, mis võeti vastu pärast PEGA-komisjoni tööd[6]; väljendab rahulolematust sellega, et komisjon ei ole siiani esitanud Euroopa Parlamendi soovituse peale täitemeetmeid ega seadusandlikke järelmeetmeid Pegasuse ja muu samaväärse nuhkvara kasutamisega seoses; võtab teadmiseks meediateated[7], milles väidetakse, et liidu rahaliste vahenditega võib olla otseselt toetatud äriühinguid, kes on seotud nuhkvara arendamise, kasutuselevõtu ja ekspordiga üksuste poolt, kelle tehnoloogia on seotud ajakirjanike, inimõiguste kaitsjate ja poliitiliste osalejate ebaseadusliku jälgimisega liidus ja kolmandates riikides; võtab teadmiseks komisjoni vastuse, et liidu vahendite nõuetekohane kasutamine on tagatud mitmesuguste lepinguliste sätetega, milles nõutakse kohaldatava õiguse ja liidu põhiväärtuste austamist, ning et nende kohustuste täitmata jätmine võib tuua kaasa mitmesugused lepingulised meetmed, sealhulgas lepingu või maksete peatamise ja lepingu lõpetamise; võtab samuti teadmiseks komisjoni kirjaliku vastuse, mille kohaselt on ta seisukohal, et ta on kehtestanud mitu meedet, mille eesmärk on vähendada ohtu, et nuhkvara satub valedesse kätesse, ja suurendada nuhkvara võimalike ohvrite kaitset, sealhulgas Euroopa meediavabaduse määrus, e-privaatsuse direktiiv, küberkerksuse määrus ja kahesuguse kasutusega kaupade määrus, ning et tema iga-aastased õigusriigi olukorda käsitlevad aruanded hõlmavad ka nuhkvara väidetava ebaseadusliku kasutamisega seotud arengusuundumusi;

---

6 Vastuvõetud tekstid: P9_TA(2023)0244. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0244_ET.html.

7 https://www.ftm.eu/articles/spyware-industry-eu-subsidies-surveillance-concers

79. võtab teadmiseks komisjoni vastuse eelarvekontrollikomisjonile, et kõnealused äriühingud on alates 2021. aastast saanud liidu eelarvest kokku 12,77 miljonit eurot; peab kahetsusväärseks, et komisjon jagas eelarvekontrollikomisjoniga ainult osalist teavet nuhkvara või sekkuva jälgimise tarkvara äriühingutele eraldatud liidu rahaliste vahendite kogusumma kohta, kuna tema vastuses piirdutakse teabega, mis on juba avalikult kättesaadav finantsläbipaistvuse süsteemis, kus praegu avaldatakse teavet ainult eelarve otsese täitmise alla kuuluvate toetusesaajate ja töövõtjate ning eelarve kaudse täitmise alla kuuluvate rakenduspartnerite kohta; taunib asjaolu, et eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutav institutsioon ei saanud oma nõudmisele täielikku vastust;

80. toonitab, kui olulised on liidu investeeringud hästi toimivate, kestlike ja tõhusalt ühendatud üleeuroopaliste võrkude arendamisel transpordi, energeetika ja digiteenuste valdkonnas, ning märgib, et Euroopa ühendamise rahastu, mille kulutused olid 2024. aastal 4,1 miljardit eurot, on liidu peamine vahend nende eesmärkide saavutamiseks;

81. võtab teadmiseks komisjoni kirjaliku vastuse, et alates 2021. aastast on Euroopa ühendamise rahastu taastuvenergia rahastamise programmist kulutatud taastuvallikatest vesiniku tootmisele ja sellega seotud taristule 12,63 miljonit eurot ning Euroopa ühendamise rahastu transpordi rahastamise programmist on kulutatud 187,21 miljonit eurot tanklatele; märgib lisaks, et aastatel 2021–2024 eraldas komisjon innovatsioonifondist 791,13 miljoni euro ulatuses toetusi elektrokütuse projektidele; rõhutab, kui oluline on eraldada liidu rahalisi vahendeid selliste lahenduste toetamiseks, millel on pikaajalise CO_2 heite vähendamise ja skaleeritavuse potentsiaal, ning kasutada kujunemisjärgus lahenduste suhtes tõenduspõhist lähenemisviisi, et tagada avaliku sektori vahendite tõhus kasutamine ja maksimeerida kliimamõju; rõhutab, et hinnata tuleb kõigi tehnoloogiate mõjusust ja skaleeritavust; nõuab ettevaatlikkust liidu rahaliste vahendite eraldamisel tehnoloogiatele, millel on süsinikuheite vähendamise suunas liikumisel ebakindel või piiratud pikaajaline roll; rõhutab, et kliimaneutraalsuse saavutamine 2050. aastaks on äärmiselt oluline; rõhutab vajadust tagada usaldusväärne, taskukohane ja vastupidav liidu energiavarustus; märgib sellega seoses, et komisjon peaks edendama tehnoloogianeutraalset lähenemisviisi teadusuuringutele ja innovatsioonile; nõuab eelkõige piiriüleste projektide toetamist, et edendada tõeliselt euroopalikke lahendusi energiavarustuse valdkonnas, tagada liidu vahendite kulutõhus kasutamine, tugevdada siseturgu ja luua ELi lisaväärtust; kutsub komisjoni üles tagama, et rahastamiskriteeriumid põhineksid mõõdetavatel heitkoguste vähendamise tulemustel, mitte ettekirjutavatel tehnoloogiaeelistustel;

82. tuletab meelde, et digiturgude määruse eesmärk on tagada Euroopas õiglased ja innovatsioonisõbralikud digiturud, hoides ära olukorra, kus mis tahes üksik osaleja valitseb turgu tarbijate, konkurentide või demokraatliku järelevalve arvelt; rõhutab märkimisväärset negatiivset mõju, mida digitaalse turu domineerimine avaldab põhiõigustele ning infoga manipuleerimise ja desinformatsiooni levikule, ning vajadust liidu ühismeetmete järele nendes valdkondades; märgib, et 2024. aastal valitses konkurentsi peadirektoraadis (DG COMP) tõsine töötajate nappus, nagu on esitatud tema 2024. aasta tegevusaruandes; märgib, et DG COMP paigutas töötajaid ümber digiturgude määruse täitmise tagamise eest vastutavatesse üksustesse, mis tekitas personalipuuduse teistes osakondades;

Soovitused

83. palub komisjonil:

i) järgida täielikult kontrollikoja soovitusi seaduslikkuse ja korrektsuse ning tulemusaruandluse kohta;

ii) tagada teadusuuringute ja innovatsiooni märkimisväärselt suurem liidupoolne rahastamine, mis määratakse kindlaks tipptaseme põhimõttel ja tulemuspõhiselt;

iii) kehtestada rakenduspartneritele, sealhulgas EIP-le, siduvad nõuded esitada projektitasandi andmetel põhinevad tulemusaruanded ka eelarve kaudse täitmise raames rakendatavate rahastamisvahendite, näiteks programmi „InvestEU“ kohta; nõuab, et selline aruandlus põhineks väljund-, tulemus- ja mõjunäitajate tasakaalustatud kombinatsioonil;

iv) vaadata läbi programmi „Euroopa horisont“ jaoks kehtestatud lihtsustamismeetmed, et hinnata, kas need tagavad projekti toetusesaajatele ja taotlejatele tõelise lihtsustamise, sealhulgas nende mõju halduskoormusele, osalusmääradele, geograafilisele tasakaalule ja uute taotlejate hõlpsale juurdepääsule, eelkõige vähem tulemuslikest piirkondadest pärit taotlejate jaoks, ning edendada koostoimet muude liidu vahenditega, sealhulgas ühtekuuluvuspoliitika ja kvaliteedimärgisega;

v) töötada välja vahendid, mis aitavad toetusesaajatel kohaldada õigeid personalikulude arvestamise reegleid, näiteks personalikulude viisard, ning ergutada nende kasutamist;

vi) hinnata 2024. ja 2025. aastal käivitatud kindlasummaliste toetuste tehnilise rakendamise järelhindamistest saadud kogemusi ning anda sellest eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile aru;

vii) tagada, et tulevased rahastamisvahendid sisaldaksid kaitsemeetmeid, et vältida ülemäärast hüvitamist seadmete eest, mida tegelikult ei ostetud, kuigi need sisalduvad kindlasummalise makse eelarves;

viii) kontrollida esindusliku valimi põhjal kindlasummalisi toetusi ning analüüsida nende kasutamisest saadud kogemusi ja liidu rahalise toetuse kindlaksmääramise meetodeid enne kindlasummaliste toetuste kasutamise täiendavat laiendamist tulevastele rahastamisvahenditele;

ix) vaadata põhjalikult läbi nuhkvara või sekkuva jälgimise tarkvara arendamise, kasutuselevõtu ja ekspordi liidupoolne rahastamine kõigi eelarve täitmise viiside puhul alates 2021. aastast ja koostada tegevuskava nuhkvara kuritarvitamise ärahoidmiseks liidus ning jagada neid dokumente eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooniga;

x) järgida tehnoloogianeutraalset lähenemisviisi teadusuuringutele ja innovatsioonile, sealhulgas edendades piiriüleseid projekte, et toetada kliimaneutraalsuse saavutamist 2050. aastaks ning edendada stabiilset, vastupidavat ja taskukohast liidu energiavarustust, tagades samal ajal kulutõhususe, kiirendades edusamme liidu kliimaeesmärkide saavutamisel ja suurendades konkurentsivõimet;

xi) tugevdada liikmesriikide koostööd kaitse- ja julgeolekualastes teadusuuringutes liidu rahastatavate teadus- ja innovatsiooniprogrammide kaudu, edendades samal ajal koostoimet, tagades tundlike andmete tugeva kaitse ning tehnoloogiate kaitse välissekkumise ja hübriidohtude vastu ning võimaldades asjakohasel juhul teadustulemuste vastutustundlikku kasutamist kahesuguse kasutuse eesmärgil, et toetada liidu vastupanuvõimet, kaitsevõimet ja strateegilist sõltumatust;

xii) tagada, et liidu teadustöö rahastus, sealhulgas programmi „Euroopa horisont“ raames ja liiduväliste partneritega sõlmitud lepingute kaudu, eraldatakse viisil, mis on kooskõlas liidu väärtustega ega aita kaasa nuhkvara või sekkuva jälgimise tehnoloogia arendamise toetamisele kooskõlas Euroopa Parlamendi asjakohaste soovitustega[8], mis võeti vastu 15. juunil 2023;

Ühtekuuluvus, vastupanuvõime ja väärtused

84. rõhutab liidu ühtekuuluvuspoliitika rolli majanduslike, sotsiaalsete ja territoriaalsete erinevuste vähendamisel liidus, nagu on sätestatud aluslepingutes, ning Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise toetamisel; nõuab ühtekuuluvuse jätkuvat toetamist 2027. aasta järgses mitmeaastases finantsraamistikus, järgides partnerluse ja mitmetasandilise valitsemise põhimõtteid ning kaasates kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi ja asjaomaseid sidusrühmi; märgib, et mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 2 „Ühtekuuluvus, vastupanuvõime ja väärtused“ programmide eelarve oli 61,4 miljardit eurot (32,1 % liidu eelarvest), mis jagunes järgmiselt: 47,7 % ERFile ja muudele piirkondlikele meetmetele, 16,4 % Euroopa Sotsiaalfondile (ESF), 6,7 % Ühtekuuluvusfondile, 6,6 % programmile „Erasmus+“, 2,2 % Euroopa ühendamise rahastu transpordiprogrammile, 3,6 % ELi taastekavale ja 3,1 % muudele kavadele;

85. võtab teadmiseks, et kontrollikoda analüüsis 223 tehingust koosnenud valimit, mis hõlmas mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 2 kõiki kuluvaldkondi; märgib murega, et kontrollikoja hinnangul ületab selle rubriigi kulutuste üldine veamäär 2024. aastal taas märkimisväärselt olulisuse läve ja on 5,7 %; tuletab meelde, et kontrollikoja veamäär hõlmab vigu, mida liikmesriigid ja komisjon ei ole avastanud, ning näitab, et komisjoni veamäärad näitavad vigade määra tegelikust väiksemana;

86. võtab teadmiseks, et kontrollikoda liigitas ühtekuuluvuspoliitika kulutustes leitud vead järgmiselt: rahastamiskõlbmatud kulud tekitasid 49 % vigadest, riigihanke- ja riigiabi eeskirjade tõsine rikkumine 23 % ning toetuskõlbmatud projektid 18 % vigadest; märgib lisaks, et kõige suurema osa vigadest (54 %) moodustavad ERFi ja Ühtekuuluvusfondiga seotud kulutused;

87. märgib, et üldiselt jõudis regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraat (DG REGIO) oma iga-aastases tegevusaruandes järeldusele, et ERFi/Ühtekuuluvusfondi 2024. aasta raamatupidamise aastaaruandes on endiselt olulisuse lävega või põhjendamatuid kulutusi, hoolimata liikmesriikide tasandil juba kohaldatud kontrollide ja korrektsioonide tulemustest, ning et tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat (DG EMPL) jõudis samale järeldusele ESFi / noorte tööhõive algatuse ja FEADi puhul;

---

[8] Vastuvõetud tekstid: P9_TA(2023)0244, punkt 112. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0244_ET.html.

88. kordab oma muret kontrollikoja poolt tema ülevaates 03/2024 „Ülevaade kindlustandvast raamistikust ja peamistest teguritest, mis põhjustasid vigu perioodi 2014–2020 ühtekuuluvuspoliitika kulutustes“ esitatud järelduse pärast, et komisjon näitab tema poolt esitatavat veamäära tegelikust väiksemana;

89. on mures kontrollikoja poolt riiklike auditeerimisasutuste töös täheldatud püsivate puuduste pärast, mis nähtuvad tuvastatud vajakajäämistest kindlustandva teabe pakettides, kusjuures kindlustandva teabe pakettide puhul ületas allesjäänud veamäär olulisuse läve rohkem kui 60 % puhul 2024. aastal auditeeritud kindlustandva teabe pakettide väärtusest; rõhutab murega, et korraldusasutustel puudub pidev suutlikkus toetusesaajate deklareeritud kuludega seotud õigusnormide rikkumisi tulemuslikult ära hoida või tuvastada ning et see vähendab komisjoni võimalusi nende tööle tugineda;

90. on mures kontrollikoja tähelepaneku pärast, mille kohaselt oleksid auditeerimisasutused olnud võimelised ja pidanud avastama kontrollikoja poolt leitud vead oma kontrollide käigus; märgib, et seetõttu saab komisjon nende töö tulemustele vähem toetuda; rõhutab murega kontrollikoja tähelepanekut, mille kohaselt ei ole alates 2017. aastast selliste kindlustandva teabe pakettide osakaal, mille allesjäänud veamäär on üle 2 %, langenud alla 39 % kontrollikoja valimisse kuuluvatest kuludest, mis näitab, et auditeerimisasutuste töös esineb jätkuvalt puudusi, mida komisjoni ei ole oma kindlustandvas töös piisavalt käsitlenud; tunneb siiski heameelt selle üle, et komisjon käivitas tegevuskava, mille eesmärk on parandada ametiasutuste avastamissuutlikkust ajavahemikul 2021–2027;

91. märgib, et kontrollikoda tuletas oma ülevaates 04/2025 „ELi ühtekuuluvuspoliitika tulevik: senised õppetunnid“ meelde pikaajalist probleemi, mis on seotud õigusraamistiku keerukusega, ning et normide ja menetluste lihtsustamiseks tehtud jõupingutustest hoolimata tekitab liidu õigusaktide keerukus ning riiklike ja piirkondlike nõuete kooseksisteerimine jätkuvalt märkimisväärset halduskoormust ja soodustab kõrget veamäära; tuletab siiski meelde olulist rolli, mida ühtekuuluvuspoliitika on etendanud majanduslike, sotsiaalsete ja territoriaalsete erinevuste vähendamisel ning lähenemise ja stabiilsuse edendamisel kogu liidus, näidates sellega oma lisaväärtust liidu maksumaksjate jaoks, mida saaks aga veelgi tugevdada püsivate puuduste kõrvaldamisega; märgib, et kuigi aruandekohustuste vähendamiseks on kasutusele võetud lihtsustatud kuluarvestus, on selle kasutamine endiselt piiratud, eriti ERFi puhul; tuletab meelde püsivaid puudusi liikmesriikide juhtimis- ja kontrollisüsteemides; seab kahtluse alla komisjoni väljapakutud kava tugineda rohkem riiklikele süsteemidele ja rõhutab, et need puudused tuleb kõrvaldada enne mis tahes sellise tulevase kulumudeli kasutuselevõttu järgmises mitmeaastases finantsraamistikus; rõhutab, et nii komisjoni kui ka liikmesriikide järelevalve- ja kontrollikohustused tuleb selgelt ja siduvalt kindlaks määrata enne rakendamise algust; on seisukohal, et komisjon ei tohiks tugineda üksnes liikmesriikide kontrollisüsteemidele, vaid peaks määratlema miinimumnõuded ja kontrollimehhanismid, sarnaselt nendega, mis on ette nähtud koostöös liikmesriikidega toimuva eelarve täitmise raames, et vältida mis tahes mittevastavust riiklikele ja liidu eeskirjadele, nagu kontrollikoda on nõudnud.

92. võtab teadmiseks kontrollikoja eriaruandes 22/2025 „Finantskorrektsioonid ühtekuuluvuspoliitikas“ esitatud leiud, mille kohaselt ei kohalda komisjon finantskorrektsioone nii, nagu ta peaks seda tegema, et kaitsta liidu eelarvet põhjendamatute kulutuste eest ühtekuuluvuspoliitikas, ning et hoolimata sellest, et ühtekuuluvuspoliitika kulutusi mõjutab aasta-aastalt märkimisväärne arv vigu, kulus

komisjonil rohkem kui kümme aastat, et võtta 2025. aasta septembris vastu oma esimene finantskorrektsioon ajavahemikuks 2014–2020; juhib tähelepanu asjaolule, et korrigeerimismehhanismi reguleeriv õigusraamistik on keeruline, tõsiste puuduste hindamise suunised ja kriteeriumid ei ole piisavalt selged ning seda ei kohaldata järjepidevalt ning menetluse puhul puudub selgelt kindlaksmääratud ajakava;

93. märgib murega, et kontrollikoda tuvastas puudujääke ametiasutuste audititöö kavandamisel ja ettevalmistamisel, näiteks puudusi valimi moodustamise metoodikas ja mittetäielikke kontrollnimekirju;

94. tuletab meelde, et pärast eelarve täitmisele heakskiidu andmisega seotud dokumentidele juurdepääsu taotlust, mis puudutas 30 ettevõtjaga sõlmitud lepinguid, pidi komisjon oma sisemiste andmesüsteemide piiratuse tõttu korraldama ulatusliku ja ressursimahuka tuvastustöö, mille tulemusel tuvastati sadu sarnaste või seotud nimedega üksusi; peab kiiduväärseks pingutusi, mida komisjoni talitused on teinud selleks, et reageerida kiirelt ja läbipaistvalt; tuletab lisaks meelde, et alates järgmisest mitmeaastasest finantsraamistikust peab komisjon kasutama andmekaeve- ja riskihindamisvahendis Arachne säilitatavaid andmeid keskse läbipaistvusveebisaidi jaoks, kusjuures liikmesriigid on kohustatud tagama automaatse juurdepääsu asjakohastele andmetele – kohustus, mida hakatakse kohaldama alates 2027. aastast ja mille alast ettevalmistustööd on komisjon juba alustanud; nõuab tungivalt, et komisjon rakendaks koostalitlevat süsteemi, mis võimaldaks uue mitmeaastase finantsraamistiku alguses rahaliste vahendite jälgimist Euroopa tasandil;

95. märgib, et kontrollikoda leidis oma eriaruandes 24/2025 „Ühtekuuluvuspoliitika rahastamisvahendid. Rahaliste vahendite ringluse efekt saavutati osaliselt“, et kuigi üks ühtekuuluvuspoliitika rahastamisvahendite eeliseid toetuste ees on see, et tagasisaadavaid vahendeid saab kasutada selleks, et toetada täiendavaid vahendite lõplikke saajaid, mis toob kaasa avaliku sektori rahastuse tõhusama kasutamise, taaskasutatakse rahastamiskõlblikkuse perioodidel reaalselt vaid piiratud osa tagasisaadavatest vahenditest, osaliselt aktsepteeritavatel põhjustel, näiteks investeeringute pikaajalise olemuse tõttu; märgib, et pärast rahastamiskõlblikkuse perioodi taaskasutatakse tagasisaadavaid vahendeid üldiselt ühtekuuluvuse eesmärkidel, kuid piirangutega; taunib asjaolu, et taaskasutamise kohustust käsitlev õigusraamistik ei ole piisavalt selge ja on mitmetähenduslik ning et komisjonil puudub sellest ülevaade, mistõttu on ka liikmesriikide korraldusasutuste tavad üksteisest erinevad;

96. tunneb muret kontrollikoja tähelepaneku pärast, mille kohaselt on ühtekuuluvuspoliitika fondide (ERF, Ühtekuuluvusfond ja ESF+) puhul, mis moodustasid üle 90 % ühissätete määruse 2021.–2027. aasta eelarve jagatud täitmise alla kuuluvatest fondidest, kasutusmäär endiselt madal; märgib, et kui kontrollikoda võrdles nende kasutamist (eelmaksed ja vahemaksed) eelmise programmitöö perioodiga, oli selle kolme fondi üldine kasutusmäär 2024. aasta lõpuks vaid 5 %, samas kui eelmise mitmeaastase finantsraamistiku samas ajapunktis (2017. aasta lõpus) oli see 14 %; rõhutab, et praeguse programmitöö perioodi rakendamine on toimunud erakordselt keerulises olukorras, mida iseloomustavad järjestikused kriisid, inflatsioonisurve, tarneahela häired ning muutuvad geopoliitilised ja majanduslikud tingimused; tunnistab samas, et 2021.–2027. aasta programmid võeti vastu seitse kuud hiljem kui programmitöö perioodil 2014–2020 ning et 2014.–2020. aasta programmide eelmaksete määrad olid kõrgemad ja need tasaarvestati muul ajal kui praeguses mitmeaastases finantsraamistikus; märgib sellega seoses, et ERFi, Ühtekuuluvusfondi ja ESF+

kasutusmäär võrreldavas rakendusetapis (2017. aasta juuni lõpus) oli 3,49 %, mis on võrreldav 2024. aasta lõpu määraga; märgib murelikult, et kuna perioodi 2021–2027 mitmeaastase finantsraamistiku aluseks olevate kulude rahastamiskõlblikkuse perioodi lõpp[9] ja lõppmakse tegemise tähtaeg on üks aasta varem kui eelmisel programmitöö perioodil, suureneb surve liidu vahendite kasutamiseks veelgi;

97. väljendab muret selle pärast, et 2024. aastal suurenes komisjoni prognoositud kulukohustuste vabastamine ajavahemikul 2025–2027 8,8 miljardi euroni võrreldes 2023. aasta prognoosiga, milleks oli samal perioodil 8,1 miljardit eurot, ning et prognoositud kulukohustuste vabastamine suurenes peamiselt praeguse mitmeaastase finantsraamistiku ühtekuuluvusprogrammide ja EAFRD tõttu; märgib, et EAFRD kulukohustuste vabastamine toimub eeldatavasti siis, kui eelmise mitmeaastase finantsraamistiku programmid 2026. aastal lõppevad, samas kui 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku ühtekuuluvusprogrammidega kaasneb märkimisväärne kulukohustuste vabastamise oht alates 2027. aastast;

98. tuletab meelde, et 2024. aastal jõustus mitu ühtekuuluvuspoliitika ja õigusraamistiku muudatust, nimelt Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) ja piirkondlik erakorraline ülesehitustoetus (RESTORE); rõhutab nende vahendite tähtsust liidu konkurentsivõime suurendamisel ja loodusõnnetuste tagajärgedega tegelemisel; kordab siiski, et pidevad muudatused ühtekuuluvuspoliitika raamistikus põhjustavad õiguslikku ebakindlust ja ebastabiilsust ning võivad kahjustada pikaajalisi struktuurse ühtekuuluvuse eesmärke, milleks on erinevuste vähendamine kogu liidus; rõhutab, et ühtekuuluvuspoliitika vajab stabiilset õigusraamistikku, et tagada toetusesaajatele prognoositavus;

99. kordab oma sügavat muret ebaproportsionaalse mõju pärast, mida Venemaa Ukraina-vastane agressioonisõda avaldab jätkuvalt liidu idapoolsetele piirkondadele, mis piirnevad Venemaa ja Valgevenega; juhib tähelepanu kuludele, mida need piirkonnad kannavad oma ühise piiri tõttu vaenulike naaberriikidega, eelkõige vastavate liikmesriikide vajadusele suunata avaliku sektori vahendeid üha enam julgeolekusse, kaitsesse ja valmisolekusse, samas kui nende ressursid on järsult vähenenud majandustegevuse, piiriülese kaubanduse ja muu kaubavahetuse häirete tõttu; on lisaks mures liidu rahalise toetuse vähenemise pärast, mida mõned piirialad on praegusel programmitöö perioodil kogenud ühtekuuluvusfondide muutmise tõttu, eelkõige ERFi vahendite pärast, mis olid algselt ette nähtud piiriüleseks koostööks Venemaa ja Valgevenega, ning vahendite pärast, mis jaotati ümber 2025. aasta ühtekuuluvuspoliitika vahehindamise raames;

100. rõhutab, et territoriaalne ühtekuuluvus nõuab kohaliku majandusliku vastupanuvõime tugevdamist, näiteks säästva turismi, kultuuriväärtuste kaitse, noorte tööhõive ja kutseoskuste arendamise kaudu, muu hulgas keskkonnahoidliku ülesehitamise, energiatõhususe ja elanikkonnakaitse teenuste valdkonnas; rõhutab liidu ühtekuuluvuspoliitika tähtsust liidu piirkondade majandusliku ja territoriaalse lähenemise ja arengu jaoks ning Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise toetamiseks; rõhutab vajadust kaitsta juurdepääsu esmatähtsatele teenustele maapiirkondades ja äärealadel ning kutsub komisjoni üles hindama, kas liidu kulutused aitavad tulemuslikult vähendada rahvastikukao põhjustatavat survet;

---

9 Määruse (EL) 2021/1060 artikli 63 lõige 2.

101. rõhutab, et teatavad piirkonnad, sealhulgas Vahemere ranniku- ja sisemaaterritooriumid, puutuvad üha enam kokku kliimaga seotud riskidega, nagu tormid, üleujutused, rannikuerosioon ja põuastress; rõhutab, et ennetus- ja kohanemismeetmed on olemuselt kulutõhusamad kui katastroofijärgne ülesehitustöö; rõhutab vajadust koondada investeeringud riskide ennetamisse, hüdroloogilisse ohutusse, nõlvade stabiilsusesse, looduspõhistesse lahendustesse ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisse taristusse, sealhulgas kestlikesse sadamatesse, ühendvedudepõhisesse logistikasse, raudteeühendusse ja vastupidavatesse veesüsteemidesse, lekete vähendamisse, vastupanuvõimelisse niisutusse ja arukasse veemajandusse, et tagada kiired ja mõõdetavad tulemused vastupanuvõime valdkonnas, suurendada territoriaalset vastupanuvõimet ja kaitsta liidu kulutuste tulemuslikkust;

102. rõhutab komisjoni siseauditi talituse soovitust, mille ta esitas oma 2024. aastal eelarve jagatud täitmise raames rakendatavate vahendite kindluse andmise protsesside kohta tehtud auditis ning mille kohaselt tuleb regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi ning merendus- ja kalandusasjade peadirektoraadi ühtset auditistrateegiat ajakohastada, kuna teatavad elemendid ei ole piisavalt selged või ei olnud programmitöö perioodi selles etapis piisavalt välja arendatud; võtab ühtlasi teadmiseks siseauditi talituse soovituse, mille kohaselt peab regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraat, kes rakendab ELi Solidaarsusfondi samuti eelarve jagatud ja kaudse täitmise raames, veelgi parandama oma ülesehitust ja tulemuslikku haldamist;

103. märgib, et pärast niisuguse raamistiku[10] loomist, mis käsitleb vähendamist ja tagasinõudmist, kui esineb liidu finantshuve kahjustav kelmus, pettus, korruptsioon või huvide konflikt, mida liikmesriik ei ole kõrvaldanud, tegi komisjon esimese sellise vähendamise 8. mail 2025, kui ta võttis OLAFi soovituse alusel vastu oma esimese rakendusotsuse, millega vähendati Slovakkiale antavat toetust 1,225 miljoni euro võrra õigusnormide kõrvaldamata rikkumise tõttu; võtab siiski teadmiseks kontrollikoja eriaruandes 26/2025 esitatud järelduse, mille kohaselt puudub komisjonil mehhanism, mille abil jälgida, kas summad, mille tagasinõudmiseks on liikmesriikide kohtud andnud kriminaalmenetluse raames korralduse, makstakse ka tegelikult täielikult liidu eelarvesse tagasi;

104. väljendab sügavat muret õigusriigi olukorda käsitlevas 2025. aasta aruandes esitatud leidude pärast, mis puudutavad õigusriigi olukorda Ungaris, eelkõige püsivaid ja süsteemseid probleeme kohtusüsteemis ja meediasektoris; märgib murega, et madalama astme kohtutes ei ole parandatud kohtuasjade jaotamise läbipaistvust ning et kohtusüsteemis jätkub teatavatele kohtunikele põhjendamatu surve avaldamine, eelkõige seoses sisearuteludega kohtusüsteemi sõltumatusega seotud põhiküsimuste üle; märgib ühtlasi murega, et 2024.–2025. aasta riikliku korruptsioonivastase strateegia rakendamine ei ole toimunud ajakava kohaselt, kuna korruptsioonikuritegude eest süüdimõistmiste arv on vähenenud, puuduvad edusammud suurkorruptsiooni valdkonnas heade tulemuste saavutamisel ning Ungari ametialase aususe amet teatab pidevalt takistustest oma järelevalveülesannete tulemuslikul täitmisel;

105. kordab oma tõsist muret komisjoni 13. detsembri 2023. aasta otsuse pärast, milles järeldati, et Ungari valitsus on täitnud harta nõuded seoses kohtusüsteemi sõltumatusega, ja tühistati sellega seotud programmidele rahaliste vahendite

[10] C/2024/4618, IV lisa.

väljamaksmise peatamine, mille tulemusel on Ungaril õigus saada ligikaudu 10,2 miljardit eurot ühissätete määrusega reguleeritud eri fondidest; tuletab meelde, et 25. märtsil 2024 esitas Euroopa Parlament Euroopa Kohtule hagi, et kontrollida komisjoni otsuse õiguspärasust ja tagada õiguskindlus õigusriigi mehhanismi rakendamisel; märgib, et kuigi Euroopa Liidu Kohtu lõplik otsus on veel tegemata, tegi kohtujurist 12. veebruaril 2026 ettepaneku, et Euroopa Kohus tühistaks komisjoni otsuse, millega tühistati Ungarile rahaliste vahendite väljamaksmise peatamine;

106. märgib, et Ungari valitsusele ettenähtud 19,8 miljardi euro suurusest eraldisest, mis ühissätete määruse alusel algselt põhiõigustega seotud probleemide tõttu blokeeriti, oli 2026. aasta jaanuari seisuga blokeeritud veel vaid 7,6 miljardit eurot; märgib lisaks, et õigusriigi tingimuslikkuse määruse alusel algselt õigusriigi ja korruptsiooniga seotud probleemide tõttu blokeeritud 6,4 miljardist eurost vabastati 2024. aasta lõpus 1 miljard eurot ja 2025. aasta lõpus veel 1,1 miljardit eurot; väljendab sügavat muret selle pärast, et kuigi õigusriigi olukord halveneb jätkuvalt ja korruptsioon lokkab Ungari juurdunud oligarhiliste võrgustike kaudu, siis õigusriigi ja korruptsiooniprobleemide tõttu endiselt külmutatud liidu rahaliste vahendite summa väheneb ning sellest tulenevalt väheneb pidevalt ka komisjoni surve sellele, et Ungari viiks ellu reforme;

107. võtab teadmiseks Ungari valitsuse 28. ja 29. märtsi 2025. aasta taotlused paigutada 545 miljonit eurot kahest ühtekuuluvusprogrammist ümber Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi (STEP) uutele prioriteetidele, neist 395 miljonit eurot vahenditest, mis on külmutatud, kuna ei ole täidetud hartas sätestatud horisontaalne eeltingimus; peab äärmiselt kahetsusväärseks, et komisjon kiitis 25. septembril 2025 heaks muudatused, millega vaatamata sellele, et harta nõuete täitmata jätmise tõttu blokeeriti taas uute STEPi prioriteetide kulude hüvitamine, anti Ungari valitsusele siiski juurdepääs 317,3 miljoni euro suurusele eelmaksele; kinnitab, et külmutatud assigneeringute ümberjaotamine või ümberpaigutamine teiste programmide või eesmärkide alla annaks valitsustele, kes ei austa liidu väärtusi ega täida kohustust kaitsta liidu finantshuve, märku sellest, et kaotatud vahendeid on võimalik mujal korvata; tuletab meelde oma seisukohta, et tingimuslikkuse määruse alusel või horisontaalsete eeltingimuste täitmata jätmise tõttu peatatud vahenditega seotud programme ei tohiks olla võimalik muuta, samuti ei tohiks olla lubatud selliseid vahendeid ümber paigutada; kutsub seetõttu komisjoni üles kasutama oma algatusõigust ja tegema ettepanekuid meetmete kohta, et kõrvaldada liidu õigusraamistikus esinevad lüngad, mis võivad anda valitsustele võimaluse kanda üle rahalisi vahendeid, mis on peatatud õigusriigi või muude hartast tulenevate kohustuste rikkumise tõttu, ning tagama, et mis tahes tulevased rahastamisvahendid oleksid möödahiilimiskindlad;

108. märgib, et börsil noteeritud Ungari naftakeemiakonglomeraati MOL Plc kontrollitakse sisuliselt Ungari valitsusega seotud nn avalikes huvides tegutseva kolme usaldusfondi kaudu, millest igaühele kuulub 10 % osalus; tuletab meelde, et nõukogu 15. detsembri 2022. aasta rakendusotsusega (EL) 2022/2506 keelatakse komisjonil võtta otsese või kaudse eelarve täitmise raames Ungari avalikes huvides tegutseva usaldushalduse ja või selle hallatavate üksuste suhtes uusi juriidilisi kohustusi; märgib murega, et pärast kõnealuse otsuse vastuvõtmist näib komisjoni ja MOLi vahel olevat sõlmitud vähemalt üks rahastamisleping; võtab teadmiseks komisjoni vastuse, et ta uurib seda küsimust, ning ootab, et komisjon esitaks eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile viivitamata selge selgituse selle kohta, kuidas oli võimalik sellisele kohustusele alla kirjutada;

109. märgib, et Ungari valitsus peaks saama SAFE-rahastamisvahendist suuruselt kolmanda eraldise summas 16,2 miljardit eurot, et toetada suuri kaitsetööstusesse tehtavaid investeeringuid; tuletab meelde, et kui liidu finantshuvide kaitse suhtes on kahtlusi, on komisjonil õigus SAFE-rahastamisvahendi raames riiklike kaitseinvesteeringute kavade heakskiitmisest keelduda; märgib, et Ungari valitsus müüs hiljuti kontrolliva 75 %+ 1 häälega enamusosaluse oma riigi kaitsetööstuse valdusühingus ettevõttele 4iG, mida peetakse üldiselt valitsusele lähedaseks ettevõtteks; hoiatab tungivalt, et võttes arvesse õigusriigi olukorra jätkuvat halvenemist, püsivat korruptsiooniohtu ja süsteemseid puudusi järelevalves, nagu eespool kirjeldatud, ei saa liidu finantshuve pidada piisavalt kaitstuks, kui SAFE-rahastamisvahendi summad makstakse Ungari valitsusele välja ilma, et kehtestataks vähemalt ranged tingimused, mis peavad olema täidetud enne väljamaksmist;

110. rõhutab murega, et pärast õigusriigi olukorda käsitlevat 2024. aasta aruannet on Slovakkia võtnud vastu mitu karistusseadustiku muudatust, mis kiideti heaks 2024. aasta teisel poolel, sealhulgas korruptsioonivastaste eriüksuste, riikliku kriminaalameti ja eriprokuratuuri sulgemine, mis tõi kaasa viivitused teistele organitele üle antud uurimistes ja korruptsioonijuhtumite arvu märkimisväärse vähenemise; võtab murega teadmiseks Slovakkia valitsuse kava asendada praegune rikkumisest teatajate amet institutsiooniga, mille esimehe nimetaks ametisse otse Euroopa Parlamendi spiiker, sest sellega kaasneb oht, et amet politiseerub, selle töö viiakse kooskõlla valitsuse prioriteetidega ning vähendatakse rikkumisest teatajate kaitset ja kontrolli selle üle, kuidas valitsus liidu vahendeid haldab; rõhutab, et selline sündmuste käik tähendab suuremat ja märkimisväärset ohtu liidu eelarve usaldusväärsele finantsjuhtimisele; rõhutab, et õigusriigi tingimuslikkuse määrus ei piirdu viimase abinõuna võetavate meetmetega, vaid võimaldab ka varajast tegutsemist koos osalise peatamisega siis, kui tehakse kindlaks õigusriigi rikkumised, mis liidu eelarve usaldusväärset finantsjuhtimist tõsiselt ohustavad; toetab täielikult komisjoni otsust ning kutsub komisjoni üles alustama tingimuslikkuse mehhanismi rakendamist ja algatama selles küsimuses rikkumismenetluse;

111. märgib sellega seoses, et pärast eelarvekontrollikomisjoni lähetust 26.–28. mail 2025 Bratislavasse tegid Slovakkia peaminister ja Riiginõukogu liikmed põhjendamatuid avalikke avaldusi, mille tagajärjel missiooni juhti ähvardati ja ta vajas seetõttu politsei kaitset; on seisukohal, et sellised vahejuhtumid illustreerivad veelgi enam halvenevat õigusriigi keskkonda ja ohte, mida see liidu finantshuvidele põhjustab;

112. taunib asjaolu, et kodanikuühiskonna analüüsi kohaselt langeb enamik õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes esitatud soovitustest kokku juba varem esitatud soovitustega; on seisukohal, et see tekitab muret selle pärast, kas liikmesriigid võtavad soovitusi piisavalt tõsiselt ja kas komisjon avaldab piisavat survet, et tagada nende tulemuslik rakendamine; rõhutab, et paljudel õigusriigi olukorda käsitlevas aruandes loetletud puudustel on liidu eelarve usaldusväärsele finantsjuhtimisele otsene mõju, ning peab seetõttu oluliseks, et eelarvekontroll annaks käegakatsutavaid ja mõõdetavaid tulemusi; kutsub seetõttu komisjoni üles muutma oma iga-aastastes õigusriigi olukorda käsitlevates aruannetes esitatud riigipõhised soovitused konkreetseteks vahe-eesmärkideks, mida liikmesriigid peavad süstemaatiliselt järgima, ning käivitama tingimuslikkuse määruse, kui aruande sammaste raames tuvastatud süstemaatilised õigusriigi rikkumised on piisaval määral seotud liidu eelarve kaitsmisega;

113. võtab teadmiseks komisjoni vastuse, et peasekretariaat koordineerib tingimuslikkuse

määruse kolme eri vahendi, st õigusriigi olukorda käsitleva aruande, taaste- ja vastupidavusrahastu ning ühissätete määruse horisontaalsete eeltingimuste kasutamist, et tagada kõigi programmide, vahendite ja liikmesriikide vaheline järjepidevus, ning et iga vahendi rakendamise eest vastutab kindel talitus ja sellesse töösse kaasatakse ka muud asjassepuutuvad talitused; märgib lisaks, et õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat (DG JUST) ja peasekretariaat juhivad ühiselt õigusriigi olukorda käsitleva aruandega seotud tööd, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat (DG EMPL) juhib harta horisontaalse eeltingimusega seotud tööd, reformide ja investeeringute rakkerühm juhib koos majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraadiga (DG ECFIN) taaste- ja vastupidavusrahastuga seotud tööd ning eelarve peadirektoraat (DG BUDG) juhib tingimuslikkuse määrusega seotud tööd; kutsub komisjoni üles täiendavalt selgitama kõigi otsustajate rolli nendes menetlustes; rõhutab, et kuigi paberil on olemas kindel raamistik, võiks menetluste praktilist kohaldamist veelgi tõhustada; peab kahetsusväärseks, et komisjon on seni esitanud vaid minimaalsel määral teavet ilma põhiliste üksikasjadeta ega ole isegi pärast Euroopa Parlamendi taotlust edastanud täielikku dokumentatsiooni; rõhutab, et kiire, kõikehõlmav ja ennetav teabevahetus on väga oluline, et Euroopa Parlament saaks täita oma eelarvealaseid ja järelevalvekohustusi tulemuslikult ning et kodanikud säilitaksid usalduse liidu institutsioonide vastu ja säiliks ELi kui terviku usaldusväärsus;

114. peab kahetsusväärseks, et komisjonil kulus üle kahe aasta, et algatada Malta suhtes rikkumismenetlus selle eest, et ta ei kohaldanud interneti hasartmängude valdkonnas liidu õigust; märgib tõsise murega, et Malta õigusaktide tõttu, mis takistavad teistes liikmesriikides tehtud kehtivate kohtuotsuste täitmist, ei ole ligikaudu 100 000 liidu kodanikul, kellel on tagasimakse saamise õigus, olnud võimalik õiguskaitset saada; märgib lisaks, et mitu Maltal litsentsitud hasartmänguettevõtjat on hakanud kandma oma vara üle teistesse üksustesse, mis seab ohtu tuhandete kohtuotsuste tulemusliku täitmise ja seda isegi juhul, kui vaidlustatud õigusakt kehtetuks tunnistatakse; peab sellega seoses äärmiselt kahetsusväärseks, et komisjon rikkumismenetluse algatamisega viivitas;

115. tuletab meelde kontrollikoja eriaruande „Tervishoiuvaldkonna digiüleminek“ järeldusi, milles tõdeti, et liidu toetus liikmesriikidele tervishoiusüsteemide digiülemineku edendamisel on olnud üldiselt tulemuslik; võtab siiski teadmiseks, et liikmesriikidel on olnud raskusi selleks eraldatud liidu vahendite kasutamisel, ning peab kahetsusväärseks, et kuigi komisjon jälgib liikmesriikide edusamme tervishoiuvaldkonna digiüleminekul, ei ole tal veel põhjalikku ülevaadet sellest, kuidas liidu vahendeid selle tegevuse toetamiseks kasutatakse; kutsub komisjoni üles kontrollikoja soovitusi täielikult rakendama, eelkõige parandades liikmesriikidele antavaid suuniseid, tugevdades digitaalseks tervishoiuks kasutatavate liidu vahendite seiret ja tulemuspõhist järelevalvet ning tagades, et digitaalsesse tervishoidu tehtavate investeeringute puhul järgitakse kõrgeimaid andmekaitse, küberturvalisuse ja koostalitlusvõime standardeid;

116. tunnistab, et programm „EL tervise heaks“ on andnud panuse programmi „InvestEU“ liidu tagatisega segarahastamise kaudu, kaasates seeläbi täiendavaid investeeringuid; võtab eelkõige teadmiseks 110 miljoni euro suuruse panuse programmi „InvestEU“ lisatoetuse kaudu, millega toetatakse Euroopa Investeerimispanga (EIP) investeeringuid meditsiiniliste vastumeetmetega seotud uuenduslikesse bioteaduse projektidesse; rõhutab, kui oluline on tagada läbipaistvus, tõhus koordineerimine riiklike ja liidu rahastamisvahenditega ning laialdane juurdepääs liikmesriikide jaoks, et need investeeringud annaksid suurt Euroopa lisaväärtust ja tugevdaksid liidu

tervishoiusüsteemide vastupanuvõimet; tuletab meelde, kui oluline on investeerida meditsiinialasesse innovatsiooni ja tehnoloogiasse Euroopa tasandil ning tugevdada koostööd teadusasutuste, erasektori meditsiiniettevõtete ja avaliku sektori asutuste vahel, et avalikke huve paremini teenida;

117. peab kahetsusväärseks komisjoni otsust lõpetada tervishoiusektorit toetavad tegevustoetused, mis moodustasid 2024. aastal veidi üle 1 % programmi „EL tervise heaks“ eelarvest; märgib, et need muudatused on nõrgendanud järjepidevat panust Euroopa rahvatervise eesmärkide saavutamisse; rõhutab prognoositavate ja stabiilsete toetusmehhanismide tähtsust tervishoiu valdkonnas tegutsevate sidusrühmade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks; soovitab, et tulevane rahastamine põhineks jätkuvalt selgetel kriteeriumidel, milleks on Euroopa lisaväärtus, läbipaistvus, poliitiline neutraalsus ja mõõdetav mõju, et tagada vahendite suunamine sinna, kus need toovad patsientidele ja tervishoiusüsteemidele suurimat kasu; rõhutab sidusrühmade ja kodanikuühiskonna osalejate rolli liidu tervishoiupoliitika eesmärkide saavutamisele ja rakendamisele kaasaaitamisel;

118. märgib, et komisjon eraldas 2024. aastal 8 miljonit eurot ja 2025. aastal 20,9 miljonit eurot projektikonkurssidele liidu küsimusi käsitleva sisu tootmiseks uudistemeedia organisatsioonide konsortsiumide poolt, ning et kolm meediakonsortsiumi saavad praegu liidult rahalisi vahendeid; tuletab meelde, et vaba, sõltumatu ja pluralistlik ajakirjandus on demokraatliku vastutuse nurgakivi; on seisukohal, et liidu toetus meediale võib aidata tugevdada meedia mitmekesisust ja informeeritud avalikku arutelu kogu liidus, tingimusel et toimetuste täieliku sõltumatuse ja läbipaistvuse tagamiseks on kehtestatud ranged kaitsemeetmed; rõhutab, kui oluline on läbipaistvus kogu meediaorganisatsioonidele antava rahalise toetuse, sealhulgas toetuste, lepingute ja kaudse rahastamise puhul, ning et selline teave peaks olema kergesti kättesaadav ja selgelt esitatud;

119. peab kahetsusväärseks, et komisjon ei olnud teinud juhtprogrammide „Erasmus+“, Euroopa solidaarsuskorpuse ja programmi „Loov Euroopa“ vahehindamisi enne õiguslikult kindlaks määratud tähtaega; rõhutab, et hindamised peaksid olema aluseks nii praeguse kui ka tulevase programmitöö perioodi otsuste tegemisele;

Soovitused

120. kutsub komisjoni üles järgima kontrollikoja aastaaruandes esitatud soovitusi, tagamaks, et:

   i) auditeerimisasutused tugevdaksid oma kontrollimise ja vigade avastamise suutlikkust, kontrollides, et nad kavandaksid asjakohaselt oma valimi moodustamist, kinnitaksid, et vastavus rahastamiskõlblikkuse kriteeriumidele on tõendatud ning säilitaksid kontrolljälje tagamiseks nõuetekohase dokumentatsiooni;

   ii) kui programmides on tuvastatud süstemaatilisi puudusi ja on kehtestatud kindlamääraline korrektsioon, ei kasutaks liikmesriikide ametiasutused kindlamääralist korrektsioonimehhanismi ettekäändena selleks, et vältida oma kohustust kontrollida kulude rahastamiskõlblikkust enne nende komisjonile deklareerimist, ning vajaduse korral toetused tagasi nõuda;

121. palub komisjonil ühtlasi teha järgmist:

i) jätkuvalt käsitleda süsteemset probleemi, mis seisneb selles, et liikmesriikide tasandil ei avastata ühtekuuluvuspoliitika kulutustes tehtud vigu; selleks tuleb rakendada tulemuslikult tegevuskava, mille eesmärk on suurendada avastamissuutlikkust liikmesriikide ja komisjoni tasandil;

ii) tugevdada veelgi suuniseid, koordineerimist ja järelevalvet, et tagada suurem õiguskindlus ja tagasisaadavate vahendite tõhusam taaskasutamine kõigis liikmesriikides;

iii) teha tihedat koostööd liikmesriikidega, eelkõige nendega, kes seisavad silmitsi struktuuriliste või suutlikkusalaste piirangutega, et pakkuda tehnilist abi, halduskorra lihtsustamist ja piisavat paindlikkust rakendamisel, et tagada ühtekuuluvusfondide täielik ja tulemuslik kasutamine;

iv) töötada välja metoodika, et mõõta Euroopa Prokuratuuri ja OLAFi juurdluste üldist finantsmõju, sealhulgas summasid, mis on sisse nõutud pärast liikmesriikide kohtute otsuseid kriminaalmenetluses, ning saada liikmesriikidelt korrapäraselt teavet vara tagasivõitmise ja liidu eelarvesse tagastatud osa kohta, nagu kontrollikoda on soovitanud;

v) siduda õigusriigi olukorda käsitleva aruande soovitused asjaomase liikmesriigi konkreetsete meetmete rakendamisega, et avaldada suuremat mõju ja aidata kaitsta liidu finantshuve; Euroopa Parlament viitab sellega seoses soovitustele Euroopa Parlamendi 18. juuni 2025. aasta resolutsioonis, mis käsitleb komisjoni 2024. aasta aruannet õigusriigi kohta;

vi) tõhustada järelevalvet horisontaalsete ja temaatiliste eeltingimuste üle kõigis liikmesriikides, et teha kindlaks võimalikud ohud liidu eelarve kaitsmisele ning tagada suurem läbipaistvus ja sidusrühmade osalemine selle vahendi kohaldamises;

vii) viia õigusriigi olukorda käsitlev aruanne igati kooskõlla tingimuslikkuse määrusega ja anda õigusriigi rikkumiste kohta üksikasjalikumat teavet, mida saab kasutada tingimuslikkuse määruse kohaldamisel sisendina;

viii) kasutada oma algatusõigust ja teha ettepanekuid meetmete kohta, et kõrvaldada liidu õigusraamistikus esinevad lüngad, mis võivad anda valitsustele võimaluse kanda üle rahalisi vahendeid, mis on peatatud kooskõlas õigusriigi tingimuslikkuse määrusega või horisontaalsete eeltingimuste täitmata jätmise tõttu, ning tagada, et mis tahes tulevased rahastamisvahendid sisaldavad piisavaid kaitsemeetmeid neist möödahiilimise vastu;

ix) hinnata kiirkorras uuesti õigusriigi olukorra halvenemist ja riske liidu eelarvele Ungaris ning võtta kõik vajalikud meetmed kooskõlas tingimuslikkuse määrusega ja muude kättesaadavate vahenditega, nagu muu hulgas liidu rahaliste vahendite täielik peatamine;

x) viia läbi järelhindamine ühtekuuluvuspoliitika muudatuste finantsmõju kohta idapoolsetele piirialadele, eelkõige ERFi vahendite kohta, mis olid algselt ette nähtud piiriüleseks koostööks Venemaa ja Valgevenega, ning vahendite kohta,

mis jaotati ümber 2025. aasta ühtekuuluvuspoliitika vahehindamise raames, mis hõlmaks seda, millises ulatuses on algselt Venemaa ja/või Valgevenega ühist piiri jagavatele piirkondadele ette nähtud liidu vahendid lõpuks neisse piirkondadesse jäänud või vastupidi mujale suunatud, jagada oma hinnangut eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooniga ning teha kiiresti ettepanek anda nendele piirkondadele sihipärast rahalist toetust, et võidelda Venemaa agressioonisõja ebaproportsionaalse mõjuga, sealhulgas heastada praegusel programmitöö perioodil tehtud muudatuste tõttu tekkinud kahju;

xi) kaaluda veel kord ühtse auditi lähenemisviisi kasutamist, kuni liikmesriikide korraldus- ja auditeerimisasutustes tuvastatud puudused on kõrvaldatud;

xii) tagada tegevustoetuste andmine programmi „EL tervise heaks“ raames;

Loodusvarad ja keskkond

122. märgib, et mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 3 „Loodusvarad ja keskkond“ programmide eelarve oli 64,4 miljardit eurot (33,7 % liidu eelarvest), mis jagunes järgmiselt: 59,2 % neist kuludest läks Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondile (EAGF) – otsetoetused (38,1 miljardit eurot), millele järgnesid EAFRD (15,5 miljardit eurot, 24,0 %), Õiglase Ülemineku Fond (6,2 miljardit eurot, 9,5 %), Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (EAGF) – turuga seotud kulud (2,7 miljardit eurot, 4,1 %), merendus ja kalandus (1,3 miljardit eurot, 2,0 %), keskkond ja kliima (LIFE) (600 miljonit eurot, 0,9 %) ning muud kulud (200 miljonit eurot, 0,3 %);

123. rõhutab, et 2024. aastal moodustas ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP) suurima osa (87,3%) loodusvarade ja keskkonna valdkonna liidu kulutustest. tuletab meelde, et 2024. aasta oli 2023.–2027. aasta ÜPP uue rakendamismudeli (kus maksete arvutamiseks kasutatakse liikmesriikidega strateegiakavades kokku lepitud tulemuspõhiseid elemente) teine aasta;

124. märgib, et 2024. aasta lõpus ulatus EAFRD-st 2023.–2027. aastal makstav summa 6,3 miljardit euroni (2023. aastal 700 miljonit eurot), mille kasutusmäär oli 9,5% (2023. aastal 1%); rõhutab, et hilinenud maksed õõnestavad põllumajandustootjate sissetuleku stabiilsust; märgib õiglase ülemineku fondi 32 % kasutusmäära; võtab murega teadmiseks madala kasutusmäära Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondis (EMKVF), mis ulatus 2024. aasta lõpuks vaid 3 %ni;

125. võtab teadmiseks, et kontrollikoda analüüsis 228 tehingust koosnenud valimit, mis hõlmas kõiki mitmeaastase finantsraamistiku selle rubriigi kulutusi 19 liikmesriigis ja Ühendkuningriigis; märgib murega, et kontrollikoja hinnangul on selle rubriigi veamäär 2,6 % (2023. aastal 2,2 %); märgib lisaks, et kontrollikoda leidis kaheksa kvantifitseeritavat viga (st vead, millel on otsene finantsmõju liidu eelarvele) maaelu arengu valdkonnas ja kaheksa viga ökokavade tehingutes (ökokavad on 2023.–2027. aasta ÜPP raames kasutusele võetud uus sekkumisliik, mille eesmärk on toetada põllumajandustavasid, et aidata saavutada kliima- ja keskkonnaeesmärke ning parandada loomade heaolu), kolm viga otsetoetustes (v.a ökokavad), kaks viga turumeetmetes ja ühe vea EMKVFi raames eelarve jagatud täitmisega seotud tehingus; märgib, et kontrollikoda tuvastas ka 19 muud nõuetele vastavusega seotud probleemi, millel ei olnud liidu eelarvele finantsmõju;

126. võtab teadmiseks kontrollikoja vigade liigituse: haldusvead moodustasid 44 % vigadest, toetuskõlbmatuse probleemid 28 %, põllumajanduse keskkonna-, kliima- ja ökokavade kohustuste mittetäitmine 16 % ning pindala või loomade kohta ebatäpse teabe esitamine 12 %;

127. väljendab muret selle pärast, et kontrollikoda leidis 13 kvantifitseeritavat viga, mille puhul oli liikmesriikide ametiasutustel piisavalt teavet, et neid vigu ära hoida, avastada või parandada enne kulude heakskiitmist ning kui liikmesriikide ametiasutused oleksid kogu nende käsutuses olnud teavet asjakohaselt kasutanud, oleks selle rubriigi hinnanguline veamäär olnud 2,2 protsendipunkti võrra väiksem;

128. juhib tähelepanu vajadusele lihtsustada, edasi arendada ja edendada digivahendeid ning tugevdada kontrolle, et vähendada rahastamiskõlbmatute kulude taset; rõhutab, kui oluline on vähendada põllumajandustootjate halduskoormust, et tugevdada usaldusväärset finantsjuhtimist;

129. on rahul kontrollikoja järeldusega, et ÜPP otsetoetused, välja arvatud ökokavad, ei sisaldanud 2024. aastal olulisi vigu; võtab teadmiseks komisjoni hinnangu, et see kinnitab ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi (IACS) suurt osatähtsust vigade riski ennetamisel ja vähendamisel, kuna otsetoetusi haldab iga liikmesriik IACSi kaudu, mis ühendab omavahel põllumajandusettevõtete, toetusetaotluste, loomaregistrite ja põllumajandusmaa andmebaasid;

130. tuletab meelde, et 2023.–2027. aasta ÜPP tulemuspõhise mudeli kohaselt kehtestavad liikmesriigid kooskõlas liidu üldise raamistikuga normid, mida lõplikud toetusesaajad peavad järgima, ning komisjon keskendub tingimuste täitmise tagamiseks liikmesriikide kehtestatud juhtimissüsteemide tulemuslikkusele ja nõuetekohasele toimimisele, mitte aga enam üksikutele tehingutele; tuletab lisaks meelde, et 2023.–2027. aasta ÜPP puhul on liikmesriigid kohustatud esitama komisjonile aruande poliitika tulemuslikkusega seotud väljundite ja tulemusnäitajate, mitte kontrollistatistika kohta; võtab teadmiseks kontrollikoja eriaruandes 07/2024 „Õigusnormide vastaselt tehtud kulutuste tagasinõudmine Euroopa Komisjoni poolt“ esitatud tähelepaneku, et põllumajanduskulude tagasinõudmine on olnud suhteliselt edukas, mis on osaliselt tingitud nn 50–50 reeglist, mis motiveeris liikmesriike vahendeid tagasi nõudma; märgib, et seda reeglit on 2023.–2027. aasta ÜPP raames muudetud ja kontrollikoda hoiatas, et see võib kaasa tuua põllumajanduskulude tagasinõudmise määra vähenemise;

131. võtab teadmiseks komisjoni vastused kontrollikojale, et ta on seisukohal, et sertifitseerimisasutuste audititöö on jätkuvalt ÜPP strateegiakavade kohaste kulutuste kindluse tagamise põhielement; märgib lisaks, et 2023.–2027. aasta ÜPP puhul peavad liikmesriigid esitama komisjonile oma kinnituspaketid, sh uue aasta tulemusaruanded ning sertifitseerimisasutuse arvamuse ja aruanded, mida komisjon kasutab koos enda ja kontrollikoja auditileidude tulemustega selleks, et teha ÜPP kulutuste kindluse kohta järeldusi; rõhutab, et komisjon ei arvuta ÜPP strateegiakavade kulude veamäära ega maksete veariski; võtab teadmiseks komisjoni selgituse, et kuna 2024. aastal vastas 74,8 % mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 3 kulutustest ÜPP strateegiakavade tulemuspõhistele kuludele, ei olnud võimalik selle rubriigi ja sellest tulenevalt liidu eelarve kui terviku puhul maksete veariski kindlaks teha;

132. märgib, et 2024. aastal olid põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi (DG AGRI) hinnangul 82 % ÜPP 2023.–2027. aasta kulutustest väikese riskiga, 11 %

keskmise riskiga ja ülejäänud 7 % suure riskiga; võtab teadmiseks kontrollikoja selgituse, et väikese riskiga kulutused on sekkumised, mida ei mõjuta võimalikud tõsised puudused nende juhtimissüsteemides, ning et enamik väikese riskiga kulutustest on seotud otsetoetuste ja muude IACSiga hõlmatud toetustega; märgib lisaks, et DG AGRI koondas 2024. aastal tulemus- ja vastavuspõhiste maksete tulemused ning tema hinnangul oli kokku 77 % ÜPP kulutustest väikese riskiga (võrreldes 69 %ga ÜPP kulutustest 2023. aastal ja 72 %-ga 2022. aastal), 10 % keskmise riskiga ja 13 % suure riskiga kulutused;

133. võtab murega teadmiseks DG AGRI 2024. aasta tegevusaruandes esitatud reservatsioonid, nimelt kümme reservatsiooni üheksa liikmesriigi kohta seoses ÜPP strateegiakavade raames IACSiga hõlmatud kulutustega, kuna juhtimissüsteemide toimimises tuvastati võimalikke tõsiseid puudusi; kuus reservatsiooni viie liikmesriigi kohta seoses ÜPP strateegiakavade raames IACSiga hõlmamata kuludega, kuna juhtimissüsteemide toimimises tuvastati võimalikke tõsiseid puudusi; kuus reservatsiooni nelja liikmesriigi kohta seoses turumeetmetega, kuna alustehingute seaduslikkuses ja korrektsuses esines märkimisväärseid puudusi, kusjuures riskiga seotud summa on hinnanguliselt 14,92 miljonit eurot; üks reservatsioon ühe liikmesriigi kohta seoses kõrvalisele asukohale ja saarelisele asendile vastavate valikmeetmete programmi (POSEI) raames antud otsetoetustega, kuna alustehingute seaduslikkuses ja korrektsuses esineb märkimisväärseid puudusi, kusjuures riskiga seotud summa on hinnanguliselt 28,83 miljonit eurot; 12 reservatsiooni kümne liikmesriigi kohta seoses maaelu arenguga, kuna alustehingute seaduslikkuses ja korrektsuses esineb märkimisväärseid puudusi, kusjuures riskiga seotud summa on hinnanguliselt 209,80 miljonit eurot;

134. väljendab heameelt selle üle, et kontrollikoda kogus ja analüüsis oma 2024. aasta auditi käigus ka ÜPP 2023.–2027. aasta tulemusaruannete kasutuselevõttu käsitlevat teavet; on rahul kontrollikoja üldise järeldusega, et iga-aastane tulemusaruandlus on enamasti kavakohaselt kasutusele võetud ja et esitatud andmete põhjal ei ole ta probleeme tuvastanud; on rahul kontrollikoja leiuga, et üheksa kontrollitud makseasutuse puhul suudeti teha kindlaks, et tehtud maksed vastasid nende iga-aastaste tulemusaruannete koostamiseks mõeldud IT-süsteemides registreeritud väljunditele;

135. võtab teadmiseks kontrollikoja 19 liikmesriigi küsitluse põhjal tehtud järelduse, et makseasutuste tulemusaruandluse süsteemid olid 2024. aastal alles väljatöötamisel, 18 makseasutust olid tulemuslikkuse näitajate koostamise automatiseerinud ja kaks kasutasid oma 2024. aasta tulemusaruannete jaoks mõne peamise väljundnäitaja koostamiseks käsitsi või osaliselt automatiseeritud lähenemisviisi; märgib murega, et kontrollikoja audititöö ajal ei olnud iga-aastaste tulemusaruannete koostamiseks ettenähtud IT-süsteeme veel täielikult testitud, et kontrollida nende vastavust rahvusvahelistele infoturbestandarditele (ISO 27001);

136. tuletab meelde, et ÜPP 2023–2027 on üles ehitatud kümnele põhieesmärgile, sealhulgas põllumajandustootjatele elujõulise, õiglase ja stabiilse sissetuleku tagamine, toiduga kindlustatus ja põllumajandussektori vastupanuvõime tugevdamine; on seisukohal, et ÜPP raames antav otsene sissetulekutoetus peaks olema paremini suunatud põllumajandustootjatele, kes tegelevad aktiivselt põllumajandustootmisega, säilitades samal ajal õiguskindluse ja vältides liigseid halduspiiranguid, pöörates erilist tähelepanu nende toetamisele, kes seda kõige enam vajavad, nagu pereettevõtted, väikesed põllumajandusettevõtted, looduslikust või muust eripärast tingitud piirangute või

probleemidega piirkondades asuvad põllumajandusettevõtted, noored põllumajandustootjad ja naissoost põllumajandustootjad; kutsub komisjoni üles parandama liidu põllumajandusfondide vahendite tõhusust ja suunamist ning tagama, et otsest sissetulekutoetust saavad ainult aktiivsed põllumajandustootjad, tagades samal ajal proportsionaalsuse ja säilitades tugeva kontrolli;

137. võtab teadmiseks kontrollikoja 2025. aasta järeldused metsatulekahjudega seotud meetmete ELi-poolse rahastamise kohta: kuigi liikmesriigid kasutasid liidu vahendeid üha enam ennetustegevuseks, oli komisjonil kõigist metsatulekahjudega seotud kulutustest puudulik ülevaade ja tulemuste seire oli nõrk ning see avaldas selget mõju põllumajandusele ja maapiirkondadele; kutsub komisjoni üles parandama metsatulekahjudega seotud kulutuste koondamist ning tugevdama tulemuste seiret ja ennetusmeetmete pikaajalist kestlikkust;

138. rõhutab, et loodusõnnetustega seotud riskide suurenemise kontekstis peavad komisjon ja liikmesriigid tagama, et liidu rahastatavad ennetusmeetmed oleksid hästi suunatud, põhineksid ajakohastel riskihindamistel ja jätkuksid pärast ühekordseid projektitsükleid, et investeeringud tooksid põllumajandusele ja maakogukondadele püsivat kasu;

139. on mures väidete pärast liidu põllumajandusfonde mõjutavate ulatuslike pettuste kohta, millest teatati esimest korda meedias 2025. aasta veebruaris seoses ühenduse arendus- ja tagatisabi maksmise ning kontrollimisega tegeleva Kreeka ametiasutusega (OPEKEPE); tuletab meelde, et Euroopa Prokuratuur avaldas 2025. aasta mais pressiteate, milles kinnitas, et nad viivad ellu uurimist väidetava organiseeritud pettuseskeemi kohta, mis hõlmab põllumajandusfonde ja korruptsiooni, millesse on segatud OPEKEPE ametiisikud; tuletab meelde, et pressiteadete kohaselt on Euroopa Prokuratuur andnud teavet Kreeka parlamendile, et uurida kahte ministrit, kes seejärel tagasi astusid; võtab murega teadmiseks Euroopa Prokuratuuri 22. oktoobri 2025. aasta pressiteate, milles selgitatakse, et Euroopa Prokuratuuri esialgse uurimise käigus on kindlaks tehtud organiseeritud kuritegelik rühmitus, mis on väidetavalt seotud süsteemse ulatusliku subsiidiumipettuse ja rahapesuga; tunnustab Kreeka ametiasutuste viivitamata võetud meetmeid, sealhulgas otsust luua uurimise erirakkerühm, mis koosneb finantspolitseist ja avaliku sektori tulude sõltumatust asutusest; rõhutab sellega seoses, et arestitud on mitme väidetavas kuritegelikus tegevuses osalemises kahtlustatava isiku varad;

140. võtab teadmiseks asjaolu, et DG AGRI esitas oma 2024. aasta tegevusaruandes neli reservatsiooni, mis on seotud OPEKEPE hallatavate kuludega; märgib, et üks selline reservatsioon hõlmab kõiki ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga hõlmatud ja ÜPP strateegiakavade raames tehtavaid sekkumisi, kuna DG AGRI tehtud vastavuse kontrollis ja sertifitseerimisasutuse töös tuli esile mitu võimalikku tõsist puudust seoses põldude identifitseerimise süsteemi rakendamisega ning juhtimis- ja kontrollisüsteemi ülesehituse ja toimimisega; võtab teadmiseks veel ühe reservatsiooni, mis esitati seoses ÜPP strateegiakavade alusel veinisektoris ja mesinduses tehtavate, IACSiga hõlmamata kulutustega, kuna süsteemide ülesehituses võib esineda tõsiseid puudusi, sest neis ei rakendata säästlikkuse, tõhususe ja topeltrahastamise vältimise meetmeid; märgib, et kolmas reservatsioon OPEKEPE kohta puudutab 2014.–2022. aasta maaelu arengu programme, mille kohandatud veamäär on hinnanguliselt 7,45 %, mis on tingitud põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi 2023. ja 2024. aasta audititest; auditites tuvastati mitu põldude identifitseerimise süsteemiga seotud puudust, puudused OPEKEPE kohapealsetes kontrollides, tõsised puudused kohalike tegevusrühmade järelevalves ja kontrollides, menetlused kunstlike tingimuste võimaliku loomise

kontrollimiseks, topeltrahastamise ja riigihangete kontrollid ning puudused kulude põhjendatuse hindamisel ja VKE staatuse kontrollimisel; võtab teadmiseks neljanda reservatsiooni, mis avaldati väljaspool ÜPP strateegiakavasid võetavate turumeetmete kohta, mis hõlmavad puu- ja köögiviljasektori tootjaorganisatsioone ning erakorralisi meetmeid, mille kohandatud veamäär on DG AGRI 2024. aasta auditi järgi hinnanguliselt 10 %; auditis tuvastati haldus- ja kohapealsetes kontrollides puudusi, mis mõjutavad erakorralisi meetmeid, ning sertifitseerimisasutuse hinnangul kohandati puu- ja köögiviljasektori tootjaorganisatsioonide ning müügiedenduse veamäärasid; võtab teadmiseks, et Kreeka ametiasutused koostasid tegevuskava, mille DG AGRI kiitis heaks kui piisava aluse eespool nimetatud puuduste kõrvaldamiseks; tuletab meelde, et komisjon jälgib pidevalt kõiki parandusmeetmeid; nõuab, et komisjon annaks eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile aru tegevuskava rakendamise ja kontrollitegevuse mõõdetava paranemise kohta;

141. võtab teadmiseks komisjoni kirjalikud vastused, milles ta märkis, et 2023. aastal ja uuesti 2024. aasta juunis taotles DG AGRI, et Kreeka pädev asutus kehtestaks OPEKEPE akrediteeringu suhtes katseaja; võtab teadmiseks DG AGRI iga-aastases tegevusaruandes esitatud selgituse, et sertifitseerimisasutus ja DG AGRI tuvastasid mitu akrediteerimiskriteeriumi mõjutavat puudust ning selle tulemusena kehtestasid Kreeka ametiasutused 2024. aasta septembris OPEKEPE akrediteeringu suhtes katseaja ja koostasid akrediteerimise tegevuskava; märgib lisaks, et komisjon jälgib selle parandusmeetmete kava rakendamisel tehtud edusamme; nõuab, et komisjon jagaks eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooniga viimast muudetud tegevuskava ja oma hinnangut; võtab teadmiseks, et Kreeka ametiasutused on viivitamata võtnud parandusmeetmeid, et kõrvaldada tuvastatud struktuursed puudused, suurendada toetusesaajate läbipaistvust ning tugevdada kontrolle ja pettusevastaseid meetmeid; väljendab sellega seoses heameelt hiljuti seadusega kehtestatud reformi üle, mille eesmärk on anda OPEKEPE täielikult üle avaliku sektori tulude sõltumatule asutusele (AADE);

142. võtab teadmiseks komisjoni vastuse, et 2025. aasta juunis kohaldas komisjon Kreeka juhtimis- ja kontrollisüsteemis aastatel 2015–2022 tuvastatud puuduste tõttu 415 miljoni euro suurust finantskorrektsiooni[11]; märgib murega, et komisjon oli OPEKEPEga seotud tõsistest puudustest teadlik vähemalt alates 2021. aastast, kuna sel ajal käimasolevast akrediteerimisega seotud vastavuse kontrollist teatati juba DG AGRI 2021. aasta tegevusaruandes; peab kahetsusväärseks asjaolu, et komisjon ei ole varem võtnud meetmeid, et põhjalikult uurida OPEKEPE töös tuvastatud tõsiseid puudusi, maandada riske ja liidu eelarvet paremini kaitsta;

143. väljendab muret liidu rahastatavate külalistemajadega seotud õigusnormide rikkumiste ja väidetavate pettuste arvu pärast; võtab teadmiseks komisjoni kirjalikud vastused, et programmitöö perioodil 2014–2022 rahastati külalistemajasid koos muud liiki investeeringutega maaelu arengu allmeetme 6.4 (investeeringud mittepõllumajandusliku tegevuse loomisesse ja arendamisse) ja programmi LEADER raames; peab kahetsusväärseks, et kuna liikmesriigid ei esita komisjonile teavet nende meetmetega

[11] Komisjoni 11. juuni 2025. aasta rakendusotsus (EL) 2025/1147, mille kohaselt Euroopa Liit ei rahasta teatavaid kulusid, mida teatavad liikmesriigid on kandnud Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) raames (ELT L, 2025/1147, 13.6.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2025/1147/oj).

toetatud investeeringute arvu ja liigi kohta, ei saanud komisjon anda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile liidu rahastatavatest külalistemajaprojektidest ülevaadet; märgib, et maaelu arengu meetmete vallas tehtud komisjoni auditid on süsteemipõhised ja neis ei hinnata üksikute tehingute seaduslikkust ja korrektsust; võtab teadmiseks komisjoni kirjaliku vastuse, et Ungaris, Slovakkias (meede 6.4) ja Kreekas (LEADER) on tehtud tähelepanekuid selle kohta, kuidas liikmesriigid külalistemajade juhtimis- ja kontrollisüsteemi rakendavad; on seisukohal, et arvestades külalistemajadega seotud pettusekahtlusi, peaks komisjon jälgima ja kontrollima ka üksikuid liidu rahastatud külalistemajaprojekte, sealhulgas nende kasutamist pärast projekti rakendusperioodi, ja kaaluma selliste projektide kestvuse pikendamist, et vältida edasist väärkasutust, ning kehtestama range huvide konflikti kontrolli, mis on külalistemajade ehitamiseks liidu vahendite eraldamise eeltingimus;

144. tuletab meelde, et endisel Tšehhi peaministril oli oma eelmisel ametiajal huvide konflikt ja sellega seoses võeti vastu Euroopa Parlamendi 13. detsembri 2018. aasta resolutsioon[12]; võtab teadmiseks komisjoni kirjalikud vastused meetmete kohta, mis võeti vastuseks huvide konfliktile, mis tulenes sellest, et ta oli avaliku sektori ametikohal töötades eraõigusliku valdusettevõtja omanik, ning et komisjon peatas 2020. aasta märtsis ühe projekti makse summas 30 606,96 eurot; märgib, et 2022. aasta juunis kohaldas komisjon Tšehhi suhtes 3,3 miljoni euro suurust finantskorrektsiooni, millest osa (30 606,96 eurot) oli seotud peaministri huvide konfliktiga tema ametiajal, mis lõppes 2021. aastal[13]; rõhutab, et komisjon peaks jätkuvalt jälgima võimalikke huvide konflikte, mis võivad mõjutada liidu vahendeid, eelkõige seoses valitud ametiisikutega, ning võtma liidu eelarve kaitsmiseks meetmeid;

145. märgib, et pärast riiklikke valimisi astus 2025. aasta detsembris Tšehhis ametisse uus valitsus; võtab teadmiseks peaministri avalikud avaldused, mis osutavad kavatsusele loobuda omandiõigusest ja kontrollist ärihuvide üle, mis võivad saada kasu liidu vahenditest, väidetavalt pöördumatu usalduskokkuleppe loomise kaudu; märgib siiski, et 2026. aasta jaanuari keskpaiga seisuga ei ole esitatud ühtegi avalikult kättesaadavat õiguslikku dokumenti, mis tõendaks sellise kokkuleppe ja operatiivsete kaitsemeetmete tulemuslikku kehtestamist, ning et Tšehhi peaminister omab praegu jätkuvalt Agroferti ja ka muid ärihuve, mis võivad liidu vahenditest kasu saada; rõhutab, et pelgalt kavandatavast kokkuleppest teatamine ei ole huvide konflikti probleemide lahendamiseks piisav; rõhutab, et mis tahes tulevane asjade korraldus peab tagama majanduslike huvide ja mõju tulemusliku kõrvaldamise kooskõlas huvide konflikti käsitlevate liidu eeskirjadega; väljendab heameelt hiljutiste meediateadete üle, et komisjon on ametlikult nõudnud Tšehhi ametiasutustelt üksikasjalikku teavet meetmete kohta, mis on kehtestatud peaministri omandis või kontrolli all olevate äriühingutega seotud võimalike huvide konfliktide vältimiseks, ning on palunud kinnitust selle kohta, et Agrofertile ei suunata täiendavaid liidu vahendeid enne, kui olukord on täielikult lahendatud;

146. tuletab meelde, et kliima ja elurikkus on kaks liidu 2021.–2027. aasta eelarve

---

12 Vastuvõetud tekstid, P8_TA(2018)0530.

13 Komisjoni 8. juuni 2022. aasta rakendusotsus (EL) 2022/908, mille kohaselt Euroopa Liit ei rahasta teatavaid kulusid, mida liikmesriigid on kandnud Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) raames (ELT L 157, 10.6.2022, lk 15, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/908/oj).

horisontaalset poliitilist prioriteeti; märgib, et komisjon määratleb kliima ja elurikkuse süvalaiendamist kui kliima- ja elurikkuse eesmärkide süsteemset arvessevõtmist iga rahastamisprogrammi kavandamisel, ettevalmistamisel, rakendamisel ja hindamisel;

147. tuletab meelde, et 2020. aasta institutsioonidevahelise kokkuleppega kehtestati kliimakulutusteks siduv 30 % eesmärk, ent elurikkusega seotud kulutusteks seati 2025. aastal üksnes 7,5 % eesmärk ning 2026. ja 2027. aastal 10 % eesmärk; märgib, et komisjon jälgib liidu kulutusi kliima ja elurikkusega seotud meetmetele sihtotstarbeliste meetodite abil; rõhutab, et kliima ja elurikkuse jälgimise metoodikad on kulutuste eelmärgistamise süsteemid, mis põhinevad meetmete eeldataval mõjul ega võta arvesse tulemusi; tuletab meelde, et prioriteetide lõimimine liidu eelarvesse eeldab kõnealuse prioriteedi arvessevõtmist eelarvetsükli kõigis etappides; rõhutab seetõttu, et kliima- või elurikkuse eesmärkidega seotud kulutuste jälgimine on vaid üks samm terviklikus rohelise eelarvestamise tsüklis, kus kliima- ja elurikkuse eesmärke võetakse arvesse kogu eelarvetsükli jooksul;

148. märgib, et kliima ja elurikkusega seotud kulutuste jälgimise metoodikat kohaldades on komisjon välja arvutanud, et oma eesmärgi saavutamisel kulutada 2021.–2027. aastatel 30 % kliimale ja 2025. aastal 7,5 % elurikkusele püsib liit graafikus; peab kahetsusväärseks, et liit ei suuda täita oma eesmärki kulutada 2026. ja 2027. aastal elurikkusele 10 %; märgib lisaks, et iga-aastane rahastamispuudujääk liidu elurikkuse eesmärkide saavutamiseks on keskmiselt 21,4 miljardit eurot[14]; rõhutab, et suuremate eelarveeraldistega peab kaasnema suurem tulemuslikkus ja elurikkuse tulemuste parem seire, tagades samal ajal, et need muudatused ei tekita põllumajandustootjatele ja kohalikele omavalitsustele ebaproportsionaalset halduskoormust;

149. on mures selle pärast, et kontrollikoda leidis mitmes auditis, et kliimaeesmärkide saavutamiseks ettenähtud liidu vahendite osatähtsus oli ebaselge ja võib olla komisjoni jälgimismeetodite puuduste tõttu ülehinnatud; tuletab meelde, et kontrollikoda leidis oma eriaruandes 09/2022 liidu 2014.–2020. aasta eelarve kliimakulutuste kohta, et liidu eelarvest tehtud kliimakulutused oli 2014.–2020. aasta mitmeaastases finantsraamistikus 72 miljardi euro võrra ülehinnatud, kuna teatatud kulutused ei olnud alati kliimameetmete, sealhulgas ÜPP puhul asjakohased; on teadlik, et vastuseks kontrollikoja eelnimetatud eriaruandele tellis komisjon uuringu, et kehtestada teaduslikum lähenemisviis ÜPP kliimaalase panuse kvantifitseerimiseks, ning on seisukohal, et see uuring tuleks avalikustada; ootab kontrollikoja hinnangut järelmeetmete kohta, mida komisjon on võtnud seoses tema 2026. aasta eriaruandes 09/2022 esitatud soovitustega;

150. võtab teadmiseks komisjoni kirjaliku vastuse, et aastatel 2021–2023 vähenes põllumajanduse kasvuhoonegaaside heide liidus 3 %, samas kui energiavarustuse ja tööstuse heide vähenes 16 %; on seisukohal, et kõik poliitikavaldkonnad ja tegevused peavad andma õiglase panuse heitkoguste vähendamisse; võtab teadmiseks kontrollikoja eriaruande 20/2024 ühise põllumajanduspoliitika kavade kohta ja komisjoni vastuse sellele; võtab eelkõige teadmiseks kontrollikoja hinnangu, et ÜPP strateegiakavad aastateks 2023–2027 kujutavad endast eelmise programmitöö perioodiga võrreldes edasiminekut, sealhulgas kliima- ja keskkonnakaalutluste osas,

---

14 Euroopa Komisjon, 2022, „Biodiversity financing and tracking: final report“ (Bioloogilise mitmekesisuse rahastamine ja jälgimine: lõpparuanne), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg (https://data.europa.eu/doi/10.2779/950856)

kuigi seire- ja tulemusraamistikku saaks veelgi tugevdada; väljendab heameelt selle üle, et kontrollikoda soovitab komisjonil hinnata ka ÜPP panust rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamisse ja tugevdada ÜPP tulevast seireraamistikku, et suurendada selle panust liidu kliima- ja keskkonnaeesmärkide saavutamisse; on seisukohal, et seire- ja tulemusraamistiku parandamine ei tohiks põhjustada põllumajandustootjatele ega korraldusasutustele täiendavat halduskoormust;

151. võtab teadmiseks kontrollikoja eriaruande 14/2024 „Rohepööre. Taaste- ja vastupidavusrahastu panus on ebaselge“ ja komisjoni vastuse sellele; võtab teadmiseks kontrollikoja leiud, milles tuuakse esile puudused ja piirangud taaste- ja vastupidavusrahastu ülesehituses ja rakendamises, mis on seotud selle panuse mõõtmisega kliima- ja keskkonnaeesmärkide saavutamisse; võtab teadmiseks kontrollikoja leiu, et kliimakulutuste jälgimine koosneb suurel määral hinnangutest ja mõningate koefitsientide kasutamisel on võidud kulutusi üle hinnata; väljendab heameelt selle üle, et kontrollikoda soovitab komisjonil veelgi täiustada meetodeid kliimakulutuste hindamiseks tulevastes rahastamisvahendites ning võtta saadud kogemusi arvesse kliima- ja keskkonnaeesmärke ja -sihte toetavate tulevaste rahastamisvahendite kavandamisel;

152. võtab teadmiseks kontrollikoja eriaruande 15/2024 kliimamuutustega kohanemise kohta ELis ja komisjoni vastuse sellele; hindab kontrollikoja järeldust, et ELi üldine kohanemispoliitika raamistik oli usaldusväärne; on mures tähelepaneku pärast, et liikmesriigid kasutasid mõnikord oma riiklike kohanemisstrateegiate dokumentide jaoks aegunud teaduslikke andmeid ning et liikmesriikide kliimamuutustega kohanemise alane aruandlus oli ebapiisav ning andis edusammude jälgimisel vähe lisaväärtust; on pettunud kontrollikoja leidudes, et kolmandik valimisse kaasatud projektidest parandas kohanemisvõimet vähe või üldse mitte ning et on oht, et kaks projekti (36st) võivad põhjustada halvasti kohanemist; väljendab heameelt kontrollikoja soovituste üle komisjonile parandada kliimamuutustega kohanemise alast aruandlust ühiste näitajate abil, et mõõta edusamme ja võtta meetmeid tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks;

153. tuletab meelde, et kõik liidu kulutused peavad olema kooskõlas institutsioonidevahelise kokkuleppe punktis 16 sätestatud horisontaalse põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“, mille kohaselt ei tohi liidu kulutused kahjustada taksonoomiamääruse[15] artiklis 17 sätestatud kuut keskkonnaeesmärki, nimelt kliimamuutuste leevendamist ja nendega kohanemist, veevarude kestlikku kasutamist ja kaitset, ringmajandust, saastuse vältimist ja tõrjet ning elurikkuse kaitset; on seisukohal, et kontrollikoja korduvaid leide arvesse võttes tuleks jälgida ka liidu kulutuste kahjulikku keskkonnamõju ja sellest aru anda;

154. tuletab meelde, et ELi heitkogustega kauplemise süsteem (ELi HKS) on Euroopa rohelise kokkuleppe üks põhiosi ja üks liidu kliimaeesmärkide saavutamise peamisi vahendeid; väljendab heameelt selle üle, et kliimameetmete peadirektoraadi (DG CLIMA) 2024. aasta tegevusaruande kohaselt teenis ELi HKS eelmisel aastal kliimameetmete investeeringuteks 43,6 miljardit eurot tulu, millest 7,4 miljardit eurot eraldati HKSi innovatsioonifondile ja moderniseerimisfondile ning 2,8 miljardit eurot taaste- ja vastupidavusrahastule, mida liikmesriigid kasutavad puhtale energiale

---

15 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj).

ülemineku edendamiseks ja energiajulgeoleku suurendamiseks; võtab teadmiseks siseauditi talituse 2024. aasta auditi (ELi HKSi rakendamise ja järelevalve kohta) leiu, et hoolimata suurest töökoormusest, keerulisest õigusraamistikust ja nappidest ressurssidest, mis neile nende tööks antud on, näitasid DG CLIMA töötajad üles pühendumust oma ülesannete täitmisele ja valmisolekut parandada ELi HKSiga seotud protsesside tõhusust; tunnustab komisjoni kirjalikku kinnitust, et DG CLIMA kavatseb täita enamiku siseauditi soovitustest 2025. aastaks ja kõik soovitused 2028. aasta keskpaigaks;

155. tuletab meelde, et alates 2010. aastast on DG CLIMA esitanud kõigis oma iga-aastastes tegevusaruannetes mainega seotud, õiguslikel ja/või rahalistel põhjustel reservatsiooni ELi HKSi liidu registris tuvastatud turvanõrkuste kohta, ning seda reservatsiooni korrati 2024. aasta tegevusaruandes; taunib asjaolu, et selle aluseks olevaid puudusi ei ole alates 2010. aastast kõrvaldatud; on mures komisjoni kirjaliku selgituse pärast, et riskitase on tihedalt seotud ELi HKSis käideldavate varade väärtusega, mis on alates 2017. aastast kümme korda suurenenud, ja et seda süvendab veelgi halvenev geopoliitiline olukord; rõhutab, et kuigi 2024. aasta reservatsiooni finantsmõju ei ole võimalik kvantifitseerida, oli DG CLIMA 2024. aasta tegevusaruande koostamise ajal liidu registris jooksevhindades üle 200 miljardi euro ulatuses lubatud heitkoguse ühikuid;

156. võtab murega teadmiseks komisjoni kirjaliku vastuse, et riskipilt on pidevalt arenenud palju kiiremini võrreldes tempoga, millega komisjon on suutnud turvameetmeid parandada; mõistab, et komisjoni hinnangul saab liidu registris ELi HKSi jaoks kindlaks tehtud turvariski lahendada ainult suuremate kulutustega ja lõppkokkuvõttes liidu registri delegeerimisega; on šokeeritud, et ettepanek tegeleda liidu registri turvanõrkustega on takerdunud peamiselt seetõttu, et selleks ei ole piisavalt inimressursse ega rahalisi vahendeid; võtab murega teadmiseks komisjoni kirjaliku vastuse, et need vahendid peaksid tulema tasudest, mis kehtestatakse liikmesriikidele teenuste kaupa, et rahastada ELi HKSi toimimist, kuid kuna teenustasu kehtestamiseks sobiv õiguslik alus tuleb kõigepealt esitada HKSi direktiivis, leiab komisjon, et lahendust ei ole võimalik leida enne 2028. aastat; peab hädavajalikuks teha viivitamata kättesaadavaks asjakohased vahendid, et tegeleda liidule avalduvate suurte finants-, õiguslike ja maineriskidega, mida liidu registri turvanõrkused endaga kaasa toovad;

157. tuletab meelde, et demokraatia ja pluralism on liidu põhiväärtused, mis on sätestatud ELi lepingu artiklis 2; tuletab lisaks meelde, et kooskõlas ELi lepingu artikliga 11 annavad liidu institutsioonid kodanikele ja esindusühendustele võimaluse teha teatavaks ja vahetada avalikult oma seisukohti liidu tegevuse kõigis valdkondades, et pidada avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi;

158. tunnistab liidu ainsa eraldiseisva keskkonna- ja kliimameetmete programmi LIFE tähtsust looduskaitse, ringmajanduse algatuste, kliimameetmete ja puhtale energiale ülemineku toetamisel ning laiemalt kestliku arengu edendamisel kogu liidus; tuletab meelde, et programmi LIFE määruse sätetes, sealhulgas artikli 11 lõikes 6, on sätestatud, et tegevustoetused võivad toetada selliste mittetulundusüksuste toimimist, kes tegelevad liidu õigusaktide ja poliitika väljatöötamise, rakendamise ja täitmise tagamisega; rõhutab siiski, et selliseid tegevustoetusi tuleb rakendada ranges kooskõlas liidu õiguslike, finants- ja läbipaistvusnõuetega; rõhutab lisaks, kui olulised on selged kaitsemeetmed tagamaks, et liidu vahendeid kasutatakse üksnes programmis kindlaks määratud eesmärkide saavutamiseks; märgib, et programmi LIFE raames

vabaühendustele eraldatud tegevustoetused moodustavad programmi kogueelarvest ligikaudu 1 %; kutsub komisjoni üles tagama liidu vahendite kasutamisel, sealhulgas toetustegevuses, tugeva järelevalve, täieliku vastutuse ja läbipaistvuse;

159. võtab teadmiseks teatavate Euroopa Parlamendi liikmete väljendatud mure programmi LIFE tegevus- ja meetmetoetuste kasutamise pärast teatavate toetusesaajate, näiteks kodanikuühiskonna organisatsioonide ja ettevõtete poolt; rõhutab, kui oluline on täielik läbipaistvus nii toetusesaajate kui ka rahastatavate tegevuste osas, jätkuv järelevalve ja vajaduse korral kehtivate kaitsemeetmete täiendav selgitamine, et tagada liidu vahendite kasutamine üksnes programmis kindlaks määratud eesmärkide saavutamiseks;

160. märgib, et eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse raames sõlmitud rahastamislepingute läbivaatamine näitab, et avaliku poliitika või otsuste tegemise mõjutamistegevus võib toimuda väga erinevates toetusesaajate kategooriates, sealhulgas valitsusvälistes organisatsioonides; väljendab muret selle pärast, et mõnel juhul võivad sellisteks tegevusteks liidu rahalisi vahendeid saavate äriühingute juhatusse kuuluda ja tasu saada ka ELi otsustajad; rõhutab, et kaitsemeetmed peavad tagama, et välditakse võimalikke huvide konflikte ja et liidu vahendeid hallatakse läbipaistvalt, sõltumata toetusesaaja liigist; rõhutab vajadust tagada järjepidev järelevalve ja kontroll kõigi toetusesaajate üle, et tagada vastavus komisjoni 2024. aasta suunistele tegevuste puhul, millega toetatakse liidu õigusaktide ja poliitika väljatöötamist, rakendamist, järelevalvet ja täitmise tagamist; julgustab seetõttu tegevustoetuste taotluste jaoks standardse läbivaatamisprotsessi loomist, mis hõlmaks vähemalt kahte töötajat komisjonist või asutustest, kes loevad ja vaatavad läbi taotlustaotlusi, ning standardeeskirjade loomist väliseekspertide valimiseks tegevustoetuste hindamisnõukogusse;

Soovitused

161. palub komisjonil:

i) teha koostöös liikmesriikidega kättesaadavaks rahalised vahendid ja inimressursid, mis on vajalikud ELi HKSi liidu registris tuvastatud allesjäänud oluliste turvanõrkuste kiireks kõrvaldamiseks;

ii) pakkuda liikmesriikidele tuge ökokavade lihtsustamisel, nagu kontrollikoda soovitas, vähendamata nende keskkonnaalast ambitsioonikust;

iii) toetada liikmesriike iga-aastaste tulemusaruannete koostamiseks kasutatavate IT-süsteemide testimisel ja ajakohastamisel, et tagada nende vastavus kohaldatavatele rahvusvahelistele infoturbestandarditele;

iv) hoida eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavat institutsiooni kursis põllumajanduskulude sissenõudmismääradega 2023.–2027. aasta ÜPP raames ning kaaluda liikmesriikidele uute stiimulite kehtestamist vahendite tagasinõudmiseks;

v) kiirendada koostöös liikmesriikidega EAFRD väljamakseid ja võtta meetmeid vahendite kasutamise suurendamiseks, kui viivitused püsivad, tagades tasakaalustatud toetuse kõigis piirkondades;

vi) toetada liikmesriike rahaliste vahendite suunamisel suure väärtusega ennetusmeetmetesse (nt maastikukorraldus, põllumajanduslike

tuletõkestusvööndite hooldamine, degradeerunud muldade taastamine, veterinaarvaktsiinide ostmine ja tarnimine) ning edendada parimate tavade ja tulemuslike põllumajanduslike projektide levitamist kõigis liikmesriikides;

vii) parandada praeguse ja tulevase ÜPP usaldusväärset finantsjuhtimist, tagades, et otsest sissetulekutoetust antakse ainult aktiivsetele põllumajandustootjatele, pöörates erilist tähelepanu neile, kes seda kõige enam vajavad, nagu pereettevõtted ja väikesed põllumajandusettevõtted, looduslikust või muust eripärast tingitud probleemidega piirkondades asuvad põllumajandusettevõtted, noored ja naissoost põllumajandustootjad;

viii) võtta kõik võimalikud meetmed, mille eesmärk on vähendada ELi ja Mercosuri lepingu kahjulikku mõju Euroopa põllumajandusele ja Euroopa tootjate turupositsioonile, ning jälgida usaldusväärsel viisil selle mõju ulatust ja tegelikke tagajärgi;

ix) teha liidu rahastatavate külalismajade projektidele riskipõhiseid finants- ja vastavusauditeid;

x) jälgida tähelepanelikult liidu rahastatud külalistemajaprojektide kasutamist pärast projekti rakendusperioodi ja kaaluda selliste projektide kestvuse pikendamist, et vältida jätkuvat väärkasutust, ning kehtestada range huvide konflikti kontroll, mis on külalistemajade ehitamiseks liidu vahendite eraldamise eeltingimus;

xi) koguda liikmesriikide ametiasutustelt andmeid alates 2021. aastast liidu eelarvest rahastatud külalistemajaprojektide arvu kohta, märkides ära ka avastatud õigusnormide rikkumised, ning jagada seda teavet eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooniga;

xii) jälgida liidu vahendeid mõjutavaid võimalikke huvide konflikte ja tagada, et huvide konfliktid, sealhulgas Euroopa Ülemkogu liikmete huvide konfliktid, on tegelikult lahendatud, ning tagada eelkõige, et liidu vahendeid ei maksta otseselt ega kaudselt ühelegi toetusesaajale, kelle puhul on tuvastatud huvide konflikt, mida ei ole tõendatavalt ja kontrollitavalt lahendatud;

xiii) jagada Tšehhi ametiasutustele saadetud kirja, milles selgitatakse peaministri huvide konflikti olukorda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooniga, ning teavitada täielikult kõigist järelmeetmetest, sealhulgas võimalikust auditimenetluse algatamisest;

xiv) jagada eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooniga kõiki asjakohaseid dokumente, mis puudutavad komisjoni järelmeetmeid seoses OPEKEPE juhtumiga, sealhulgas ajakohastatud tegevuskava ja selle komisjonipoolset hinnangut, järgides vajaduse korral konkreetseid konfidentsiaalsusnõudeid;

xv) õppida OPEKEPE juhtumist saadud kogemustest, tugevdada liidu põllumajandusfondide kontrollisüsteemi, tugevdada vastavalt komisjoni kontrollitegevust ja anda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile võetud meetmetest aru;

xvi) parandada metoodikat, mida kasutatakse 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku kliima ja elurikkusega seotud tegevustele tehtavate liidu kulutuste jälgimiseks, sealhulgas käsitledes kontrollikoja eriaruannetes esitatud asjakohaseid soovitusi ning parandades järelevalvet ja aruandlust investeeringute tegelike tulemuste ning liidu kulutuste negatiivse mõju üle keskkonna- ja bioloogilise mitmekesisuse eesmärkidele;

xvii) tagada, et järgmises mitmeaastases finantsraamistikus võetakse arvesse kliima- ja keskkonnakaalutlusi;

xviii) esitada sihtotstarbeline ja üksikasjalik kava, et tagada 2026. ja 2027. aastaks seatud elurikkuse kulueesmärgi täitmine, edendada rahastamisvahendite kasutamist rahastamispuudujäägi kõrvaldamiseks ning täielikult rakendada keskkonnaalaseid õigusakte ja integreerida elurikkuse meetmed peamistesse sektoritesse, et saavutada poliitilised eesmärgid, sealhulgas selleks, et rahastada looduse taastamise määruse rakendamist;

xix) jätkuvalt kontrollida, kas rahastamislepingud igat liiki toetusesaajatega vastavad komisjoni 2024. aasta mai suunistele liidu õigusaktide ja poliitika väljatöötamise, rakendamise, järelevalve ja täitmise tagamisega seotud tegevuse rahastamise kohta;

xx) tagada finantsmääruse artikli 61 range järgimine, ennetades, tuvastades ja hallates tulemuslikult huvide konflikte toetuslepingute sõlmimisel, eelkõige toetusesaajatega, kes võtavad tööle või tasustavad ELi otsustajaid;

xxi) tagada, et kõigis toetuslepingutes, sealhulgas tegevustoetustes, järgitaks rahaliste vahendite läbipaistvuse, jälgitavuse ja nähtavusega seotud vajalikke nõudeid;

xxii) lisada oma kontrollidesse ja süsteemidesse vahendite saajate liidu väärtustele vastavuse riskipõhise kontrolli, et avastada võimalikke rikkumisi;

Rände ja piirihaldus

162. märgib, et mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 4 „Rände ja piirihaldus“ programmide eelarve oli 2024. aastal 3,4 miljardit eurot (1,8 % liidu eelarvekuludest), mis jagunes järgmiselt: 1,4 miljardit eurot (40,1 %) Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondile (AMIF), 1,3 miljardit eurot (37,7 %) kolmele detsentraliseeritud asutusele – Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametile (Frontex), Euroopa Liidu Varjupaigaametile (EUAA) ning Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Liidu Ametile (eu-LISA); ning 0,8 miljardit eurot (22,2 %) Integreeritud Piirihalduse Fondile (IBMF), mis koosneb piirihalduse ja viisapoliitika rahastust (BMVI) ning tollikontrolliseadmete rahastust (CCEI);

163. tuletab meelde, et Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) 2014.–2020. aasta raha tuli kulutada 2024. aasta juuniks ja lõplik raamatupidamisaruanne tuli esitada 31. detsembriks 2024; võtab teadmiseks kontrollikoja leiu, et oluline osa AMIFi 2014.–2020. aasta rahalistest vahenditest (12 % ehk 528 miljonit eurot) oli nende auditeerimise ajal veel tasaarvestamata, kuna komisjon ei olnud neid lõplikke raamatupidamisaruandeid veel heaks kiitnud; võtab teadmiseks komisjoni vastuse, et

liikmesriikide deklareeritud kogukulud perioodil 2014–2020 (koos lõplike raamatupidamisaruannete esitamisega) moodustasid 94 % AMIFist;

164. märgib, et kontrollikoda kontrollis 23 tehingust koosnevat valimit, mida ta ei pidanud piisavalt suureks, et olla mitmeaastase finantsraamistiku rubriikide 4 ja 5 kulutuste osas esinduslik, ning seetõttu ei saa kontrollikoda nende rubriikide veamäära kohta eraldi hinnangut anda; märgib ka, et kontrollikoja audititulemused näitavad, et mitmeaastase finantsraamistiku rubriikide 4 ja 5 kulutused on vigadest mõjutatud, kuna esineb probleeme rahastamiskõlblikkuse ja hangetega ning tõendavate dokumentide puudumisega ning et seetõttu peetakse seda suure riskiga valdkonnaks (23 auditeeritud tehingust 8 olid vigadest mõjutatud); peab murettekitavaks, et kontrollikoda tuvastas kolm kvantifitseeritavat viga, mis avaldasid finantsmõju liidu eelarvele, seitse õigus- ja finantssätete rikkumise juhtumit (mis liidu eelarvele otsest finantsmõju ei avaldanud) ning kaks tehingut, mis ei vastanud usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtetele ELi rahastatud seadmete ebapiisava kaitse ja avalik-õiguslikele asutustele hüvitatud käibemaksu tõttu, mille summa ületas kantud kulusid (kuigi see on vastuolus komisjoni suunistega); märgib, et komisjoni hinnangu kohaselt oli rände ja piirihalduse valdkonna kulude katmiseks tehtud maksetega seotud vearisk 2024. aastal 1,3 %;

165. väljendab heameelt kontrollikoja järelduse üle, et komisjon on täielikult arvesse võtnud kahte kontrollikoja 2021. aasta aruandes esitatud soovitust ja ühte 2022. aasta aruandes esitatud soovitust, mis on seotud liidu meetmete ja erakorralise abi saajatele täiendavate suuniste andmisega ning sihipärasemate eelkontrollide tegemisega; peab kiiduväärseks, et rände ja siseasjade peadirektoraadis (DG HOME) võeti 2024. aasta detsembris vastu läbivaadatud kontrollistrateegia eelarve otsese ja kaudse täitmise raames rakendatavate erakorralise abi projektide jaoks;

166. väljendab rahulolematust asjaoluga, et kontrollikojal on jätkuvalt raskusi oma ülesannete täitmiseks vajalike dokumentide hankimisega liidu rahastatavaid projekte rakendavatelt rahvusvahelistelt organisatsioonidelt; võtab murega teadmiseks, et mõned rahvusvahelised organisatsioonid piirasid kontrollikoja juurdepääsu dokumentidele, võimaldades üksnes nende ajutist elektroonilist vaatamist kirjutuskaitstud kujul, ning kontrollikoja järelduse, et see osutab sellele, et komisjoni lepingulised kokkulepped rahvusvaheliste organisatsioonidega ei ole täpsed; võtab teadmiseks komisjoni vastuse, et ta leiab, et rahvusvaheliste organisatsioonidega sõlmitud lepingulised kokkulepped juba loovad raamistiku dokumentidele juurdepääsu tagamiseks viisil, mis võimaldab nõutavat kontrolli; peab kahetsusväärseks asjaolu, et komisjon ei ole täielikult nõustunud kontrollikoja soovitusega seda korduvat probleemi käsitleda, eriti arvestades, et kontrollikoja raskused liidu rahastatavaid projekte rakendavate rahvusvaheliste organisatsioonide auditeerimisel on püsinud alates nende eelarveaasta 2018 auditist; rõhutab, et komisjoni ja partnerite vahelised lepingulised kokkulepped peavad tagama kontrollikoja täielikud auditeerimisõigused, sealhulgas võimaluse laadida alla ja säilitada auditiks, läbivaatamiseks, kvaliteedikontrolliks ja järelmeetmeteks vajalikke tõendeid;

167. märgib murega, et DG HOME'i 2024. aasta tegevusaruandes esitati kinnitava avalduse suhtes kaks reservatsiooni; märgib, et üks reservatsioon puudutab AMIFi ning Sisejulgeolekufondi (ISF) 2014.–2020. aasta programmide rakendamist mitmes liikmesriigis seoses DG HOME'i tuvastatud tõsiste puudustega nende programmide juhtimis- ja kontrollisüsteemides; märgib lisaks, et teine reservatsioon puudutab AMIFi, BMVI ja ISFi 2021.–2027. aasta programme mitmes liikmesriigis seoses tõsiste

puudustega nende programmide juhtimis- ja kontrollisüsteemides;

168. märgib, et liikmesriigid esitasid oma esimesed AMIFi ja BMVI 2021.–2027. aasta programmide raamatupidamise aastaaruanded 2024. aastal; märgib lisaks, et kontrollikoda vaatas läbi viie auditeerimisasutuse töö seoses nende iga-aastaste kontrolliaruannete ning AMIFi ja BMVI kulude auditeerimisega; väljendab heameelt kontrollikoja leidude üle, et auditeerimisasutused olid välja töötanud ja rakendanud piisava kvaliteediga üksikasjalikud menetlused, mille alusel kajastada oma tööd iga-aastastes kontrolliaruannetes;

169. võtab lisaks teadmiseks kontrollikoja järelduse, et auditeerimisasutustel, mille töö ta läbi vaatas, olid üksikasjalikud auditikavad ja nende järeldused tuginesid kontrollnimekirjadele; märgib murega, et kontrollikoda täheldas auditeerimisasutuste töös ka mõningaid puudusi; võtab teadmiseks komisjoni nõustumise kontrollikoja soovitusega võtta auditeerimisasutuste töös tuvastatud puuduste suhtes järelmeetmeid;

170. väljendab muret, et on raske saada üksikasjalikke ja põhjalikke andmeid liidu siseasjade valdkonna kulutuste kohta, eelkõige liikmesriikidega eelarve jagatud täitmise korral, mis ei lase eelarvepädevatel institutsioonidel ja eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutaval institutsioonil nõuetele vastavat järelevalvet teha; nõuab sellega seoses läbipaistvuse suurendamist;

171. väljendab heameelt rände- ja varjupaigaleppe vastuvõtmise pärast ja tuletab meelde, et selle rakendamine on ELi uue rände- ja varjupaigahalduse süsteemi nurgakivi ning seda hakatakse kohaldama kõigis liikmesriikides 2026. aasta keskel; väljendab lisaks heameelt mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 läbivaatamise raames täiendava 2 miljardi euro eraldamise üle mitmeaastase finantsraamistiku rubriigile 4 aastateks 2024–2027, muu hulgas selleks, et võimaldada leppe uute reeglite täielikku rakendamist ning tegeleda praegusest geopoliitilisest kontekstist tulenevate kasvavate rände- ja piirihalduse probleemidega; rõhutab, kui oluline on tagada piisav rahastamine selle tulemuslikuks rakendamiseks, sealhulgas uute piirimenetluste jaoks, ning tunnustab komisjoni kirjalikke vastuseid, mis kinnitavad, et ta on teinud aastateks 2025–2027 AMIFi ja BMVI raames kättesaadavaks veel 3 miljardit eurot, et muu hulgas toetada liikmesriike, kes võtavad vastu Ukraina sõja eest põgenevaid inimesi;

172. rõhutab, et liidu välispiiride haldamine on üks rände- ja varjupaigaleppe tugisammas ning vaba liikumist võimaldava Schengeni ala toimimise oluline eeltingimus; tunnistab, et ELi rahastatavad projektid, millega toetatakse välispiiri kaitset, aitavad leevendada survet sisepiiride kaitsele, nagu märkis eelarve, pettusevastase võitluse ja avaliku halduse volinik oma kuulamisel eelarvekontrollikomisjonis 8. detsembril 2025; tunnistab, et kuigi ebaseaduslikult liitu saabuvate rändajate koguarv vähenes 2024. aastal 38 %, muutusid rändemustrid kogu kontinendil, kusjuures teatavatel marsruutidel toimus märkimisväärne suurenemine, eelkõige idapiiri marsruudil, mille puhul teatati 2024. aastal piiriületuste kolmekordsest suurenemisest; märgib, et piirihalduse ja viisapoliitika rahastuga saab toetada kõige suurema surve all olevaid liikmesriike, et tagada neile vahendid liidu välispiiride turvalisuse tagamiseks vajaliku taristu, rajatiste ja seadmete jaoks, sealhulgas elektrooniline piirijulgeoleku parandamine ja muud piirivalvevahendid, nagu on ette nähtud piirihalduse ja viisapoliitika rahastu määruse III lisas;

173. on seisukohal, et liit peab paremini kaitsma vähekaitstud inimesi inimeste ebaseadusliku

üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse võrgustike eest ning tegelema hübriidrünnakute ja rände ärakasutamisega kolmandate riikide või vaenulike valitsusväliste osalejate poolt; märgib, et pärast komisjoni 11. detsembri 2024. aasta teatise[16] vastuvõtmist on komisjon eraldanud Venemaa ja Valgevenega piirnevatele liidu liikmesriikidele BMVI kaudu ligikaudu 520 miljonit eurot, et tugevdada piirihaldussuutlikkust ning tegeleda julgeoleku- ja rändeprobleemidega; rõhutab, et ELi välispiiride kindlustamiseks tuleb eelkõige toetada kõige suurema surve all olevaid liikmesriike;

174. mälestab austusega Poola piirivalveametnikku Mateusz Sitekit, kes tapeti 6. juunil 2024, kui ta kaitses liidu välispiiri Valgevene režiimi korraldatud hübriidrünnaku eest; rõhutab, et liidu välispiiride kaitse ei ole abstraktne poliitiline eesmärk, vaid eesliinil töötavate meeste ja naiste elu ja surma küsimus; kutsub komisjoni üles tagama, et kõige suurema surve all olevatele liikmesriikidele, kes seisavad silmitsi hübriidohtudega liidu välispiiridel, antakse piisavat rahalist ja operatiivtoetust;

175. tunnustab komisjoni jätkuvaid jõupingutusi sisuka koostöö tugevdamiseks kolmandate päritolu- ja transiidiriikidega, eelkõige liidu naaberriikidega, et tegeleda ebaseadusliku rändega selle tekkekohas; rõhutab piisava järelevalve ja hoolsuskohustuse vajadust rahaliste vahendite eraldamisel partneritele, kes osalevad rände haldamises väljaspool ELi, et tagada rände haldamine vastastikku kasulikul viisil ja kooskõlas Euroopa varjupaiga- ja rändestrateegiaga, sealhulgas põhiõiguste valdkonnas; nõuab tungivalt, et komisjon suurendaks liidu siseasjade fondide läbipaistvust ja aruandekohustust kolmandates riikides;

176. tuletab meelde, et solidaarsus ja vastutuse õiglane jagamine kooskõlas aluslepingutega on liidu rände- ja varjupaigapoliitika aluspõhimõtted; tunnustab komisjoni jätkuvaid jõupingutusi solidaarsuse ja vastutuse jagamise suurendamiseks liikmesriikide vahel, eelkõige nende suhtes, keda rände- ja varjupaigaprobleemid, sealhulgas rände ärakasutamine, kõige rohkem mõjutavad; rõhutab sellega seoses AMIFi rolli liikmesriikide toetamisel vastuvõtu, varjupaigamenetluste, integratsioonimeetmete ja ümberasustamise valdkonnas, sealhulgas konfliktide ja humanitaarkriiside eest põgenevate inimeste puhul; rõhutab, et rände- ja varjupaigaleppe tulemuslikuks rakendamiseks on vaja piisavat, hästi hallatud ja õigeaegset rahastamist, et toetada solidaarsusmeetmeid kogu liidus;

177. märgib, et 2024. aastal eraldati 37,7 % rände ja piirihalduse jaoks ette nähtud liidu rahalistest vahenditest rände ja siseasjade valdkonna detsentraliseeritud asutustele; tuletab meelde, et kuigi detsentraliseeritud asutused on komisjonist õiguslikult ja rahaliselt sõltumatud, vastutab komisjon nende tegevuse järelevalve eest; kordab, et rände haldamine peab toimuma täielikus kooskõlas liidu õigusega, sealhulgas põhiõigustega; väljendab heameelt komisjoni kirjalike vastuste üle, milles rõhutatakse vajadust veelgi tugevdada järelevalve- ja aruandlusmehhanisme, sealhulgas seoses Frontexi tegevusega;

Soovitused

178. palub kontrollikojal anda hinnangu mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 4 veamäära kohta;

---

16 COM(2024)0570.

179. palub komisjonil:

i) viia täielikult ellu kontrollikoja soovitused, sealhulgas tagada, et rahvusvaheliste organisatsioonidega sõlmitud kokkulepetes austatakse täielikult kontrollikoja õigusi;

ii) kõrvaldada koos liikmesriikide ametiasutustega süsteemi puudused, mis on seotud DG HOME'i 2024. aasta tegevusaruandes esitatud reservatsioonidega, ning vajaduse korral algatada ka vastavuskontrolli menetlused ja väljastada sissenõudekorraldused liikmesriikidele makstud summade kohta, mille komisjon on tunnistanud eeskirjadevastaseks;

iii) jätkata selliste meetmete jälgimist ja kontrollimist, mida liikmesriigid ja liidu ametid vajavad rände- ja varjupaigaleppe täielikuks ja õigeaegseks rakendamiseks 2026. aastaks, anda Euroopa Parlamendile aru selle rakendamisel tehtud edusammudest ning võimaldada Euroopa Parlamendile juurdepääs kõigile asjakohastele dokumentidele, et hõlbustada tulemuslikku demokraatlikku järelevalvet rakendamisprotsessi üle;

iv) toetada kõige suurema surve all olevaid liikmesriike ELi välispiiride kindlustamisel;

v) suurendada liidu siseasjade fondide programmitöö ja rakendamise läbipaistvust ja aruandekohustust, tagades üksikasjalikud ja põhjalikud andmed, sealhulgas kolmandates riikides kulutatud vahendite kohta, kaitstes samal ajal Euroopa Parlamendi rolli liidu kulutuste demokraatliku kontrolli tagamisel;

vi) jõustada läbipaistvad ja sõltumatud inimõiguste seiremehhanismid liidu siseasjade fondidele kolmandates riikides;

vii) jälgida tähelepanelikult liidu rahastatavaid piirihaldusmeetmeid, eelkõige selleks, et tagada põhiõigustega seotud kohustuste ning tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte täielik järgimine liidus;

Julgeolek ja kaitse

180. märgib, et mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 5 „Julgeolek ja kaitse" programmide eelarve oli 2024. aastal 2,1 miljardit eurot (1,1 % liidu eelarvekuludest), mis jagunes järgmiselt: 800 miljonit eurot (36,9 %) Euroopa Kaitsefondile, 300 miljonit eurot (15,9 %) sõjalisele liikuvusele, 300 miljonit eurot (13,3 %) kaitserahastutele ja liidu turvalisele ühenduvusele; 300 miljonit eurot (12,1 %) detsentraliseeritud asutustele, nimelt Euroopa Liidu Uimastiametile (EUDA), Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametile (Europol) ja Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Ametile (CEPOL), 300 miljonit eurot (11,9 %) tuumaohutuse, dekomissioneerimise ja muude valdkondade jaoks ning 200 miljonit eurot (9,9 %) Sisejulgeolekufondile;

181. tuletab meelde, et Sisejulgeolekufondi 2014.–2020. aasta raha tuli kulutada 2024. aasta juuniks ja lõplik raamatupidamisaruanne tuli esitada 31. detsembriks 2024; võtab teadmiseks kontrollikoja leiu, et oluline osa Sisejulgeolekufondi rahalistest vahenditest (16 % ehk 505 miljonit eurot) oli nende auditeerimise ajal veel tasaarvestamata, kuna komisjon ei olnud neid lõplikke raamatupidamisaruandeid veel heaks kiitnud; võtab teadmiseks komisjoni vastuse, et liikmesriikide deklareeritud kogukulud perioodil

2014–2020 (koos lõplike raamatupidamisaruannete esitamisega) moodustasid 94 % ISFist;

182. märgib murega, et rände ja piirihalduse jaotises selgitatud põhjustel ei saa kontrollikoda esitada eraldi hinnangut mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 5 „Julgeolek ja kaitse“ veamäära kohta ning kontrollikoda peab oma audititulemuste põhjal selle rubriigi kulusid suure riskiga kuludeks; märgib, et kaitse ja kosmose volinik selgitas 6. novembril 2025 eelarvekontrollikomisjonis toimunud kuulamisel, et kontrollikoja 2024. aasta aruanne ei sisalda kaitseprojektides leitud vigu; märgib lisaks, et komisjoni hinnangu kohaselt oli julgeoleku ja kaitse valdkonna maksete vearisk 2024. aastal 0,5 %;

183. tuletab meelde äärmiselt ebastabiilset geopoliitilist olukorda liidu naabruses, mis on alates Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja algusest põhjustanud suuremaid julgeoleku- ja kaitseprobleeme, sealhulgas hübriidohte, ning seega suurendanud julgeolekusse, kaitsesse ja valmisolekusse investeerimise vajadusi; juhib tähelepanu asjaolule, et mitmeaastase finantsraamistiku rubriik 5, mis on pühendatud julgeolekule ja kaitsele, on kõigist mitmeaastase finantsraamistiku rubriikidest väikseim, ning peab kahetsusväärseks, et liidu praegune eelarve oma kodanike julgeoleku ja kaitse tagamiseks ei ole kooskõlas probleemidega, mida tuleb lühikeses või pikas perspektiivis lahendada; kinnitab oma seisukohta, et Venemaa kujutab endast peamist ja kõige suuremat ohtu liidule ja selle liikmesriikidele; tuletab meelde, et Euroopa Parlament on kutsunud liitu ja selle liikmesriike üles kehtestama õigusraamistiku, mis võimaldab Venemaa liigitada terrorismi toetavaks riigiks;

184. tuletab meelde, et liidu kaitsevõimesse on aastakümneid investeeritud liiga vähe ja et komisjoni andmetel on kaitsekulutuste puudujääk järgmisel kümnendil praeguse seisuga 500 miljardit eurot; väljendab heameelt, et tungiva vajaduse tõttu suurendada kaitsevõimet on liidu kaitsevaldkonna rahastamisvahendite arv alates Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja algusest suurenenud; märgib, et liidu kaitsevaldkonna rahastamisvahendid hõlmavad eelarveväliseid vahendeid, nagu Euroopa rahutagamisrahastu ja Euroopa julgeolekumeetmete rahastamisvahend, mis on ajutine kaitselaenu rahastamisvahend; rõhutab peale selle, et lisaks kaitsevaldkonna rahastamisprogrammidele võivad kahesuguse kasutusega eesmärke täita ka muud liidu programmid, eelkõige Euroopa ühendamise rahastu sõjalise liikuvuse komponent ja liidu turvalise ühenduse programm, mis loodi 2023. aastal peamiselt selleks, et tagada liidu liikmesriikidele kindel juurdepääs üliturvalistele, suveräänsetele ja ülemaailmsetele ühenduvusteenustele; märgib samuti, et pärast 2025. aasta septembris toimunud vahehindamist saab ühtekuuluvuspoliitika vahendeid kasutada ka sõjalise liikuvuse parandamiseks ja kaitsetaristu arendamiseks, eelkõige idapoolsetel piirialadel;

185. tunnustab komisjoni kirjalikke vastuseid, milles tunnistatakse, et kaitsealaste rahastamisvahendite rohkus tõi kaasa killustatud rahastamismaastiku, kus esines teatavaid kattuvusi ja lünki; rõhutab vajadust tervikliku ja pikaajalise liidu lähenemisviisi järele julgeoleku ja kaitse rahastamisele, et reageerida nii tavapärastele sõjalistele ohtudele kui ka mittetavapärastele ohtudele; toonitab, et liidu kaitsevaldkonna rahastamise läbipaistvust tuleb veelgi parandada, sealhulgas tagades kontrollikojale õiguse auditeerida kõiki rahastamisvahendeid ning tagades, et eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutav institutsioon saab teha demokraatlikku kontrolli kõigi liidu rahastatavate tegevuste üle; rõhutab vajadust suurendada avaldatud liidu kaitsevaldkonna rahastamise kohta avaldatava teabe kasutajasõbralikkust, et sellest

saaksid kasu ka taotlejad ja toetusesaajad, eelkõige VKEd; rõhutab, et kõigis liikmesriikides tuleks soodustada ja edendada VKEde osalemist ning tagada nende õiglane ja võrdne juurdepääs liidu rahastatavatele projektidele; julgustab püsivaid investeeringuid ja tuge VKEdele;

186. rõhutab, et liidu kaitse- ja julgeolekukulutuste kiire kasv 2024. aastal nõuab proportsionaalset auditikorraldust, mis võimaldab kontrollikojale, OLAFile ja Euroopa Prokuratuurile juurdepääsu kõigile asjakohastele dokumentidele, sealhulgas kahesuguse kasutusega tehnoloogiaga projektidele; tuletab meelde, et komisjon ise tunnistas, et juurdepääsu saamine salastatud tulemusandmetele võib viibida, kui andmed on salastanud liikmesriigid, ning rõhutab, et kui auditile piiratud juurdepääs on igati põhjendatud, näiteks projektide salastatud laadi tõttu, tuleks võtta asjakohaseid meetmeid ja leida konstruktiivseid lahendusi, et tagada täielik vastavus finantsjärelevalve nõuetele ja liidu vahendite usaldusväärne haldamine;

187. väljendab suurt muret komisjoni otsuse pärast jätkata tegutsemist algatuse „Rearm EU“ vastuvõtmise nimel, ilma et Euroopa Parlamendiga oleks eelnevalt konsulteeritud; peab kahetsusväärseks, et sellise otsusega eiratakse institutsioonilise tasakaalu põhimõtet ja õõnestatakse Euroopa Parlamendi kui kaasseadusandja rolli strateegiliste ja eelarveprioriteetide kujundamisel; nõuab tungivalt, et komisjon hoiduks oluliste poliitikavahendite algatamisest, mis mõjutavad liidu finants- ja strateegilist süsteemi, tagamata Euroopa Parlamendi eelisõiguste täielikku austamist;

188. tuletab meelde, et Euroopa Kaitsefondi üldeesmärk on edendada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi (EKTTB) konkurentsivõimet, tõhusust ja innovatsioonisuutlikkust kogu liidus; märgib, et nagu on selgitatud komisjoni kirjalikes vastustes, eraldati Euroopa Kaitsefondist 227,9 miljonit eurot 20 tehisintellektiga seotud projektile ja veel 171,1 miljonit eurot 18 projektile, mis keskendusid õhudroonitehnoloogiale, ning kokku 1,49 miljardi euroga toetati Euroopa Kaitsefondist 50 projekti, mis keskendusid sellele, mida saab liigitada traditsiooniliseks kaitsevarustuseks, mis on seotud maapealse, õhu- ja merevõitlusega, veealuse, õhu- ja raketikaitsega ning keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumariskide maandamisega; märgib, et alates 2021. aastast on Euroopa Kaitsefondist kulutatud tehisintellektitehnika ja droonitehnoloogiaga seotud projektidele vähem kui 400 miljonit eurot, kuigi käimasolevatest ja hiljutistest konfliktidest saadud kogemused näitavad, et kübervõimekusel, tehisintellektil ja mehitamata süsteemidel, sealhulgas droonidel, võib olla tänapäevases sõjapidamises üha olulisem roll; on seisukohal, et tehnoloogiate rahastamisel tuleks esikohale seada tehnoloogiad, mis annavad suurima tegevuseelise;

189. võtab teadmiseks kontrollikoja eriaruande 04/2025 ELi sõjalise liikuvuse kohta ja komisjoni vastused; on mures kontrollikoja üldise järelduse pärast, et 2022. aasta novembris avaldatud ELi teine sõjalise liikuvuse tegevuskava ei põhinenud piisavalt kindlatel alustel ning et edusammud selle eesmärgi suunas, milleks on isikkoosseisu, varustuse ja vahendite kiire ja sujuv liikumine lühikese etteteatamisajaga ja suures mahus, on ülesehituse puuduste ja rakendamist takistavate tegurite tõttu olnud varieeruvad; võtab murega teadmiseks kontrollikoja tähelepaneku, et komisjon ei olnud põhjalikult hinnanud selle eesmärkide ja sihtide saavutamiseks vajalikku kogurahastust; võtab teadmiseks kontrollikoja poolt esile toodud asjaolu, et parlamentaarne järelevalve kõigi liidu sõjaväelise liikuvusega seotud tegevuste üle ei ole alati teostatav, sest kõiki projekte ei rahastata liidu eelarvest, nagu see on Euroopa Kaitseagentuuri (EDA) ja alalise struktureeritud koostöö (PESCO) puhul;

190. väljendab muret selle pärast, et pärast kolme 2021., 2022. ja 2023. aastal korraldatud projektikonkurssi on kogu Euroopa ühendamise rahastu praeguse programmitöö perioodi sõjalise liikuvuse rahastamispakett juba ammendatud, samal ajal kui hinnanguliselt on vaja vähemalt 100 miljardi euro ulatuses investeeringuid, et tegeleda liidus kindlaks tehtud 500 kriitilise punktiga, mis vajavad kiiret ajakohastamist[17]; võtab teadmiseks komisjoni kirjaliku vastuse, et TEN-T määruse muutmisel 2024. aastal lisati sellesse elemendid sõjalise liikuvuse integreerimiseks liidu transpordipoliitikasse; märgib lisaks, et Euroopa Komisjon ja liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja võtsid vastu 2025. aasta sõjalise liikuvuse paketi; kordab, kui oluline on veelgi tugevdada liidu sõjaväelise liikuvuse reageerimisvõimet ja tõhusust, vähendades regulatiivset ja menetluslikku keerukust, tõhustades ühtlustamist ja parandades koordineerimist, et vähendada viivitusi ja parandada tegevusvalmidust;

Soovitused

191. palub kontrollikojal anda hinnangu mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 5 veamäära kohta;

192. palub komisjonil:

i) jätkata jõupingutusi, et suurendada liidu kaitsekulutuste läbipaistvust kõigis asjaomastes vahendites, sealhulgas hõlbustades kontrollikoja audititööd kooskõlas kohaldatava õigusraamistikuga ja tagades, et eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavat institutsiooni teavitatakse nõuetekohaselt, et ta saaks teha liidu rahastatavate tegevuste üle demokraatlikku kontrolli vastuvõtmise, kavandamise ja rakendamise etapis;

ii) esitada eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile korrapäraselt konsolideeritud aruandeid kõigi liidu eelarvest, eelarvevälistest vahenditest ja kõigist muudest asjakohastest vahenditest, näiteks sõjaväelise liikuvuse ja julgeolekuga seotud programmidest tulenevate kaitsekulutuste eelarve täitmise ja tulemuslikkuse kohta, et võimaldada demokraatlikku kontrolli;

iii) esitada Euroopa Parlamendile süstemaatilisemad järelmeetmed ja aruandlus liidu kaitsealase ja sõjalise liikuvuse meetmete, nende rakendamise ja rahastamise kohta, sealhulgas meetmete puhul, mis on seotud ELi ja NATO koostöö, Euroopa rahutagamisrahastu, Euroopa Kaitseagentuuri ja alalise struktureeritud koostööga;

iv) suurendada Euroopa Kaitsefondi panust terviklikku Euroopa kaitsealasesse lähenemisviisi, suurendades toetust hübriidohtudega, sealhulgas tehisintellekti, küber- ja droonitehnoloogiaga tegelevatele projektidele;

v) tugevdada veelgi liidu julgeoleku- ja kaitsemeetmeid, suurendades märkimisväärselt kahesuguse kasutusega transporditaristu koridoride parandamiseks kättesaadavaid rahalisi vahendeid ning võttes meetmeid piiriüleselt sõjaväeliselt liikumiselt haldus-, menetluslike ja regulatiivsete tõkete kõrvaldamiseks, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2025.

[17] Euroopa Komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 16. oktoobri 2025. aasta ühisteatis „Tegevuskava „Hoidmaks rahu – kaitsevalmidus 2030““ (JOIN(2025)0027).

aasta määruses (EL) 2025/2643 (Euroopa kaitsetööstuse programmi määrus) osutatud kaitsevaldkonna ühishangete ning nendega seotud menetluste ühtlustamise kaudu liikmesriikides, et suurendada koostalitlusvõimet, tõhusust ja strateegilist sidusust, seades samal ajal esikohale liidu rahaeraldised projektidele, mis vastavad kõige paremini praegusele Euroopa ohupildile;

vi) võtta täiendavaid meetmeid, et tagada võrdsed tingimused kõigile kaitsetööstuses osalejatele kogu liidus ja lihtsustada juurdepääsu liidupoolsele rahastamisele, sealhulgas VKEde ja välisohtude vastu kõige vähem kaitstud liikmesriikide puhul;

Naabrus ja maailm

193. märgib, et mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 6 „Naabrus ja maailm“ programmide eelarve oli 15,4 miljardit eurot (8,0 % liidu eelarvekuludest, välja arvatud taaste- ja vastupidavusrahastu), mis jagunes järgmiselt: 62,4 % naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendile „Globaalne Euroopa“, 15,9 % humanitaarabile, 14,9 % ühinemiseelse abi instrumendile (IPA III), 2,7 % vahendile Ukraina makromajanduslik finantsabi+ ning 4,1 % muudele meetmetele ja programmidele;

194. väljendab heameelt, et kontrollikoda kontrollis 2024. aastal statistiliselt esinduslikku valimit 137 tehingust, mis hõlmasid kõiki mitmeaastase finantsraamistiku selle rubriigi kulutusi, mis võimaldas esimest korda veamäära välja arvutada; märgib murega, et hinnanguline veamäär oli 4,9 %, mis ületab märkimisväärselt 2,0 % suuruse olulisuse läve; märgib lisaks, et 137 tehingust 56 (40,9 %) sisaldas kvantifitseeritavaid vigu, mis avaldasid finantsmõju liidu eelarvele; täheldab, et need vead puudutasid rahastamiskõlbmatuid kulusid, riigihanke-eeskirjade tõsiseid rikkumisi, oluliste tõendavate dokumentide puudumist, toetuskõlbmatuid toetusesaajaid ning kandmata kulusid; on seisukohal, et need probleemid võivad viidata puudustele kontrollisüsteemide toimimises ja usaldusväärsuses;

195. on üllatunud asjaolust, et kümnel kvantifitseeritavaid vigu sisaldanud juhul oli komisjonil enne kulude heakskiitmist juba piisavalt teavet vea vältimiseks või avastamiseks ja parandamiseks; märgib, et kui komisjon oleks seda teavet tulemuslikult kasutanud, oleks hinnanguline veamäär olnud 1,4 protsendipunkti võrra madalam;

196. märgib, et nagu varasematelgi aastatel, puudutas märkimisväärne osa kontrollikoja poolt tuvastatud vigadest lepinguid, mida eelarve kaudse täitmise raames rakendasid sambapõhiselt hinnatud organisatsioonid, sealhulgas rahvusvahelised institutsioonid; märgib, et nende lepingute puhul kiitis komisjon kulud heaks finantsaruande ja juhtkonna kinnituse alusel, millest viimane on sambapõhiselt hinnatud organisatsiooni enda väljastatud kinnitus selle kohta, et esitatud finantsteave on täielik, täpne ja nõuetele vastav; märgib murega, et kontrollikoja tuvastatud 42 kvantifitseeritud veast 26 olid seotud selliste lepingutega, moodustades hinnangulisest veamäärast 3,1 protsendipunkti, tuues seega esile püsivad nõrgad kohad sambapõhiselt hinnatud üksustega eelarve kaudse täitmise kindlustandvas raamistikus;

197. väljendab muret selle pärast, et kontrollikoda koges taas viivitusi nõutud dokumentide hankimisel teatavatelt rahvusvahelistelt organisatsioonidelt ja rahvusvahelistelt finantsasutustelt, mis takistas tema audititöö õigeaegset läbiviimist, hoolimata tema varasemast, 2020. aastal esitatud soovitusest; märgib, et 19 auditeeritud tehingu puhul piirasid need üksused juurdepääsu dokumentidele, võimaldades üksnes nende ajutist

elektroonilist vaatamist kirjutuskaitstud kujul, võimaldamata kontrollikojal neist koopiaid saada, mis takistas auditi nõuetekohast kavandamist, läbiviimist ja kvaliteedikontrolli; peab kahetsusväärseks, et need takistused jäid püsima hoolimata komisjoni püüdlustest lahendada probleem pideva teabevahetuse kaudu asjaomaste organisatsioonidega, nagu on rõhutatud ka 2024. aasta aruandes Euroopa Arengufondide kohta;

198. väljendab tõsist muret selle pärast, et 2024. aastal ei toimunud tulemustele orienteeritud seire missioone, kuna kaks olemasolevat tulemustele orienteeritud seire teenuslepingut lõpetati 2025. aastal; rõhutab murega, et 2024. aastaks kavandatud piiratud hange uue põlvkonna tulemustele orienteeritud seire lepingute sõlmimiseks tuli tühistada, kuna naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ toetuskulude assigneeringud ei olnud kättesaadavad, mistõttu oli rahvusvahelise partnerluse peadirektoraat sunnitud kasutama tegevusassigneeringuid ja valmistama tulemustele orienteeritud seire rahastamiseks ette instrumendi „Globaalne Euroopa“ eraldiseisva toetusmeetme; märgib, et 2025. aasta oktoobris algatati peatamisklausli alusel uuesti uus piiratud hankemenetlus, kusjuures uus kolmeaastane tulemustele orienteeritud seire leping allkirjastatakse eeldatavasti alles 2026. aasta aprillis; rõhutab, et see rahastamise ja hangete katkemine on toonud kaasa tulemustele orienteeritud seire süsteemi täieliku peatamise alates 2025. aasta algusest, lükates edasi programmi rakendamise sõltumatut tulemuslikkuse seiret ja nõrgendades välistegevuse üldist tulemustele orienteeritust;

199. märgib, et ELi investeeringud kaubandusega seotud abisse maailma vähim arenenud riikidele on vähenenud, kusjuures 2022. aastal jõudis vähim arenenud riikidesse ainult 12,0 % kaubandusabist, võrreldes keskmiselt 18,0 %-ga aastatel 2010–2015; märgib murega, et see mahajäämus püsib hoolimata 2017. aastal muudetud ELi kaubandusabi strateegias vähim arenenud riikidele seatud 25,0 % kulueesmärgist; võtab teadmiseks Euroopa Kontrollikoja Eriaruandes 17/2025 „ELi kaubandusabi vähim arenenud riikidele“ esitatud järelduse, et ELi kaubandusabi ei ole graafikus, et saavutada 2030. aasta eesmärk; väljendab heameelt selle üle, et komisjon nõustus kontrollikoja soovitusega analüüsida selle vähenemise põhjuseid, ning märgib, et see hindamine on kavandatud 2026. aastaks, rõhutades vajadust õigeaegsete parandusmeetmete järele, et tagada liidu kaubandusabi jõudmine nendeni, kes seda kõige rohkem vajavad;

200. märgib, et rahvusvahelise partnerluse peadirektoraadi ning naabruspoliitika ja laienemisläbirääkimiste peadirektoraadi 2024. aastal teatatud eelarvetoetus väljaspool liitu asuvatele riikidele oli 1,56 miljardit eurot; peab kahetsusväärseks, et puuduvad avalikult kättesaadavad andmed toetust saavate riikide kindlakstegemiseks, kuna avaldatud statistika sisaldab andmeid ainult piirkondade või riikide rühmade kohta; peab ühtlasi kahetsusväärseks läbipaistvuse puudumist nende vahendite kasutamisel ja vahendite lõplike saajate kindlakstegemisel; rõhutab, et eelarvetoetus tuleks viia kooskõlla partnerriikide vajaduste ja liidu strateegiliste poliitikaeesmärkidega;

201. rõhutab, et liidu abiga ei tohi mingil juhul otseselt ega kaudselt rahastada terrorismi ega tegevusi, mis on vastuolus ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustega, ja seetõttu ei tohi sellest toetada ühtegi Hamasi ega muu terrori- või äärmusorganisatsiooniga seotud üksust; tuletab sellega seoses meelde, et on õiguspärane ja oluline tuvastada selgelt kõik liidu abi lõplikud saajad, seda ka kolmandates riikides; rõhutab vajadust abi jaotamise ja kasutamise range järelevalve järele, et vältida vahendite väärkasutust; kutsub peale selle üles tugevdama hoolsuskohustuse, järelevalve- ja kontrollimehhanisme, et vältida liidu

rahastatavatesse programmidesse ideoloogia sisseimbumist; rõhutab, et terrorismivastaseid kaitsemeetmeid ja läbipaistvusnõudeid tuleb rangelt kohaldada, kahjustamata humanitaarpõhimõtteid ja elupäästva abi kohaletoimetamist;

202. tuletab meelde, et haridus on rahuloome, kooseksisteerimise ja läbirääkimiste teel saavutatava kahe riigi kooseksisteerimisel põhineva lahenduse ettevalmistamise keskne tugisammas ning äärmusluse, sallimatuse ja radikaalsete ideoloogiate vastu võitlemise peamine vahend; tuletab meelde, et liidu finantsabi ja poliitilise tegevusega tuleks toetada haridust, mis edendab rahu, sallivust ja kooseksisteerimist; väljendab heameelt komisjoni jätkuva koostöö üle Palestiina omavalitsusega õppekavade reformimisel ning tunnustab 2025. aastal teatatud käegakatsutavaid edusamme, sealhulgas Palestiina haridus- ja kõrgharidusministeeriumi käimasolevat õpikute läbivaatamist ja muutmist, et tagada kooskõla UNESCO standarditega; märgib eelkõige, et 12. klassi õppematerjalidesse tehti mõned muudatused, 1.–4. klassi materjale muudeti põhjalikumalt ning uued õppematerjalid avaldati vastavalt 2024. aasta detsembris ja 2025. aasta oktoobris ning liit vaatab neid praegu läbi; tuletab meelde, et Palestiina omavalitsus peab eemaldama kõik õppematerjalid ja sisu, mis ei vasta UNESCO standarditele, eelkõige need, mis sisaldavad antisemitismi, vägivalla õhutamist, džihaadi ja märtrisurma ülistamist ning konfliktide rahumeelse lahendamise hukkamõistmist; tuletab komisjonile meelde, et läbivaatamine peab põhinema avalikel ja kontrollitavatel tõenditel ning läbivaatamise tulemused tuleb avaldada;

203. märgib, et nagu varasematelgi aastatel, ei kasutatud 2024. aastal liidu rahalisi vahendeid Palestiina õpikute tootmise toetamiseks ning et liidu otsene finantsabi, mida anti Palestiina omavalitsusele liidu mehhanismi PEGASE kaudu nii 2024. aasta erakorralise toetuse paketi kui ka Palestiina taaste ja vastupidavuse mitmeaastase laiaulatusliku programmi (2025–2027) raames, piirdub rangelt jälgitavate kuluartiklitega, nagu palgad, sotsiaaltoetused ja haiglate võlgnevused; märgib, et see rahaline toetus Palestiina omavalitsusele on osaliselt seotud Palestiina omavalitsusega 2024. aastal kokku lepitud ambitsioonikas reformimaatriksis kokku lepitud reformide elluviimisega, mis hõlmab õppematerjalide järkjärgulist ja süsteemset läbivaatamist; tuletab meelde, et Palestiina omavalitsus peab eemaldama kõik õppematerjalid ja sisu, mis ei vasta UNESCO standarditele, eelkõige need, mis soodustavad antisemitismi ja sisaldavad vägivalda, millega Palestiina lapsed ei tohiks kokku puutuda; rõhutab, et liit peaks andma Palestiina omavalitsusele hariduse valdkonnas rahalist toetust tingimusel, et õpikute sisu on kooskõlas UNESCO standarditega; kutsub komisjoni üles tagama, et liidu rahalisi vahendeid ei eraldataks otseselt ega kaudselt õppematerjalidele, mis sisaldavad antisemitismi või antisemiitlikke näiteid, mis õhutavad vihkamist ja vägivalda;

204. nõuab tungivalt, et komisjon teeks Palestiina elanikkonnale toetuse ja humanitaarabi andmisel koostööd usaldusväärsete partneritega kohapeal, et tagada humanitaarabi katkematu ja turvaline kohaletoimetamine ning tagada, et liidu rahalisi vahendeid ei eraldata üksikisikutele ega organisatsioonidele, kes on seotud liidu põhiväärtuste vastaste terroristlike või äärmuslike liikumistega; tuletab meelde, et on esitatud väiteid, et 13 000 UNRWA töötajast Gazas 19 osales Hamasi 7. oktoobri 2023. aasta põlastusväärsetes terrorirünnakutes Iisraeli vastu; võtab teadmiseks ÜRO vastuse nendele väidetele, sealhulgas ÜRO siseauditi talituse (OIOS) algatatud uurimised, mille järel lõpetati ameti huvides ametlikult üheksa töötaja töösuhe, ning Colonna aruandes esitatud soovitused; märgib, et komisjon on teinud koostööd UNRWAga, et tõhustada organisatsiooni neutraalsusprotsesse ja kontrollisüsteeme kooskõlas ÜRO OIOSe

uurimiste järeldustega ning jälgida UNRWA esitatud tegevuskava kohaldamist; võtab teadmiseks komisjoni hinnangu, et UNRWA on jätkuvalt pühendunud kokkulepitud soovituste rakendamisele ja kõigi liiduga kokku lepitud tingimuste täitmisele rahastamise jätkamiseks 2024. aastal; julgustab sellega seoses komisjoni jätkama osalemist ja hoolikat järelevalvet, et tagada rahastamisel kindlad tagatised neutraalsuse, läbipaistvuse ja vastutuse kohta;

205. märgib, et ajavahemikul 2019–2024 oli naabruspoliitika ja laienemisläbirääkimiste peadirektoraadi üheksast kõrgema juhtkonna ametikohast kuus pikka aega täitmata; märgib eelkõige, et peadirektori ametikoht jäi täitmata 28 kuuks, A direktori ametikoht 25 kuuks, NEAR B (lõunanaabrus) direktori ametikoht 48 kuuks, NEAR D (Lääne-Balkan) direktori ametikoht 35 kuuks, Ukraina toetusrühma direktori ametikoht 32 kuuks ja R direktori ametikoht 22 kuuks; rõhutab, et need pikalt vabaks jäänud ametikohad mõjutasid mõningaid liidu poliitiliselt kõige tundlikumaid ja operatiivselt kriitilisemaid portfelle, sealhulgas Venemaa sissetungi ajal Ukrainasse ja Hamasi terrorirünnaku ajal Iisraeli vastu; võtab lisaks teadmiseks DG NEARi 2022. aasta aprilli töötajate uuringu tulemused, mis näitavad usalduse märkimisväärset vähenemist kõrgema juhtkonna juhtimisstiili vastu;

206. märgib, et aastatel 2020–2023 tagas Ukraina toetusrühma juhtimise ajutiselt DG NEARi asepeadirektor lisaks oma paljudele muudele ülesannetele; märgib peale selle, et Ukraina toetusrühm saadeti 2023. aastal laiali ning selle vastutusalad jaotati ümber Ukraina rahastu ja muude üksuste vahel; märgib, et teave, mille komisjon eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooniga toimunud arvamuste vahetuse käigus selle kohta esitas, oli ebatäpne, ning kutsub komisjoni üles tagama, et kõik komisjoni liikmed annaksid Euroopa Parlamendile selgelt ja täpselt aru;

207. võtab teadmiseks mitme Euroopa meediakanali poolt 2025. aasta oktoobris avaldatud hiljutised uurivad aruanded, milles väidetakse, et Ungari luureteenistused osalesid Brüsselis spionaažitegevuses, sealhulgas katsetes värvata liidu institutsioonides töötavaid Ungari kodanikke; märgib, et need aruanded puudutavad ajavahemikku 2015–2019 ja et komisjon on kinnitanud, et ta uurib neid väiteid institutsioonisiseselt; soovib, et komisjon ja pädevad asutused viiksid läbi tõenditel põhineva põhjaliku analüüsi ja uurimise ning teavitaksid Euroopa Parlamenti niipea, kui uurimine on lõpule viidud;

208. märgib, et volinikel on märkimisväärne poliitiline ja reguleeriv pädevus ning seetõttu peab nende käitumine vastama kõrgeimatele sõltumatuse, läbipaistvuse, vastutuse ja eetilise käitumise standarditele; rõhutab, et Euroopa Komisjoni liikmete käitumisjuhendi range järgimine on oluline, et kaitsta liidu täitevvõimu terviklikkust, usaldusväärsust ja demokraatlikku legitiimsust; rõhutab, et käitumisjuhendi täielik järgimine on hädavajalik ka selleks, et vältida huvide konflikte, lubamatut mõjutamist ja tagada, et otsused tehakse üksnes Euroopa huvides; on seisukohal, et kokkuvõttes näitavad DG NEARi tõsised ja pikaajalised juhtimisvead, Euroopa Parlamendile eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse raames ebatäpse teabe esitamine ning nendele lisanduvad eespool kirjeldatud probleemid seoses käitumise ja sõltumatusega mustrit, mis ei ole kooskõlas Euroopa Komisjoni liikmelt nõutavate vastutuse, usaldusväärsuse ja hea halduse standarditega;

209. märgib murega, et Ukraina rahastamine Euroopa Liidu poolt on jagunenud paljude vahendite ja rahastute vahel, mis tekitab killustunud ja keeruka rahastamismaastiku; rõhutab, et konsolideeritud ja läbipaistva ülevaate puudumine selle kohta, kuidas neid

vahendeid, sealhulgas mitmeaastase finantsraamistiku manööverdamisruumiga tagatud laene, eraldatakse ja kasutatakse, takistab tulemuslikku demokraatlikku järelevalvet, aruandekohustuse täitmist ja suutlikkust hinnata liidu toetuse kogumõju;

210. märgib, et Ukraina korruptsioonivastasele võitlusele spetsialiseerunud asutused (NABU, SAPO ja HACC) jätkavad kõrgetasemeliste juhtumite uurimist, nende eest süüdistuste esitamist ja kohtuotsuste tegemist, mis näitab, et sõltumatud korruptsioonivastased institutsioonid on hakanud toimima, ning et süüdistatavate ministrite hiljutised tagasiastumised näitavad valitsuse teatavat reageerimisvõimet ja vastutuse võtmist; tunnustab reforme, mille Ukraina on täiemahulise sissetungi ajal ellu viinud; märgib, et katsed anda NABU ja SAPO peaprokuröri alluvusse võivad kahjustada korruptsioonivastase tegevuse raamistiku sõltumatust ja tulemuslikkust; väljendab heameelt nende muudatuste kiire tühistamise üle riigisisese ja rahvusvahelise surve tulemusena, kuid väljendab muret seoses korruptsioonivastase võitlusega tegelevate institutsioonide ja kodanikuühiskonna teadetega, milles rõhutatakse probleeme korruptsioonivastase raamistiku tulemuslikkuse ja sõltumatuse säilitamisel; kutsub ametivõime üles vältima tagasilangust, tegelema menetluslike viivituste ja takistustega kõrgetasemeliste juhtumite puhul ning vaatama läbi aegumistähtaegu käsitlevad reeglid kooskõlas Euroopa standarditega;

211. võtab teadmiseks hiljutised pettusesüüdistused Ukraina energiasektoris; rõhutab, et kui need väited leiavad kinnitust, osutavad need juhtimis-, järelevalve- ja sisekontrollisüsteemide struktuursele kaitsetusele; rõhutab, et tuleb suurendada üldsuse usaldust, et tugevdada Ukraina reformide usaldusväärsust nõuetekohaste riigihangete ja sisekontrollisüsteemide kaudu;

212. märgib, et Ukraina rahastu usaldusväärse finantsjuhtimise tagamiseks lõi komisjon 2024. aasta juunis rakendusotsusega (EL) 2024/1697 spetsiaalse audiitornõukogu, mis koosneb komisjoni määratud sõltumatutest ekspertidest; märgib, et audiitornõukogu ülesanne on avastada süsteemseid puudusi Ukraina rahastu vahendite haldamises ja kontrollis, sealhulgas puudusi pettuste ennetamises, korruptsioonivastastes kaitsemeetmetes ja huvide konflikti süsteemides, ning teatada sellistest probleemidest otse komisjonile;

213. rõhutab, et lisaks oma järelevalverollile võib audiitornõukogu anda Ukraina ametiasutustele soovitusi finantsrikkumiste või struktuursete puuduste kõrvaldamiseks liidu vahendite haldamisel; rõhutab, et Ukraina, keda esindab majandusministeerium, peab igale soovitusele kirjalikult vastama, kas kirjeldades rakendusmeetmeid või esitades nende rakendamata jätmise kohta põhjendatud selgituse; rõhutab, et audiitornõukogu järeldustel võivad olla märkimisväärsed finantstagajärjed; rõhutab, et liidu jätkuva rahalise toetusega peab kaasnema usaldusväärne finantsjuhtimine, läbipaistvus ja tulemuslikkuse järelevalve, et tagada liidu vahendite tulemuslik kasutamine ja säilitada laienemispoliitika usaldusväärsus;

214. tuletab meelde, et Ukraina rahastust tehtavate korrapäraste maksete eeltingimuseks on komisjoni veendumus, et Ukraina taaste- ja reformikava viiakse ellu ning et jätkuvalt peetakse kinni demokraatlikest mehhanismidest, õigusriigist ja inimõigustest; märgib, et komisjon on praeguseks viiel korral jõudnud järeldusele, et 1.–5. osamakse puhul ei ole konkreetseid reformimeetmeid võetud, mis tõi kaasa vastavate summade väljamaksmise peatamise, märkides, et ühel juhul on see puudus nüüdseks kõrvaldatud; väljendab sellega seoses heameelt komisjoni kohaldatud range tingimuslikkuse ning tema

tõendatud valmisoleku üle rakendamist rangelt jälgida ja peatada väljamaksed, kui tingimused ei ole täidetud;

215. väljendab heameelt selle üle, et OLAF annab ametiasutustele sihipärast pettusevastast abi ja toetab Ukraina ühinemist liidu pettustevastase võitluse programmiga; märgib, et Ukraina rahastu raamlepingus, mis jõustus 2024. aasta juunis, on ette nähtud õiguslikult siduv kord rahastu vahendite haldamiseks, kontrollimiseks, järelevalveks, seireks, hindamiseks, aruandluseks ja auditeerimiseks, samuti meetmed õigusnormide rikkumiste, pettuste, korruptsiooni ja huvide konfliktide ennetamiseks, uurimiseks ja kõrvaldamiseks ning sätted OLAFi ja Euroopa Prokuratuuri rolli kohta;

216. väljendab muret selle pärast, et EFSD+ uuest paindlikust investeeringute toetamise rahastamispaketist saavad vähim arenenud riikide ning ebakindlate ja konfliktidest mõjutatud riikide asemel rahaeraldisi riigid, kus Global Gateway investeeringuid on lihtsam teha;

217. märgib, et hoolimata liidu pikaajalisest rahastamisest Liibüa piiri- ja rändekontrolli tugevdamiseks on selgunud, et selline abi tekitab jätkuvalt tõsiseid operatiiv- ja humanitaarprobleeme ning põhiõiguste ja valitsemistavaga seotud probleeme, mis võivad seada liidu maine ohtu; rõhutab vajadust rangete järelevalve-, läbipaistvus- ja aruandlusmehhanismide järele, tagamaks, et rändega seotud abi ei aita kaudselt kaasa kahju suurenemisele;

218. märgib, et alates 1. veebruarist 2025 korraldas Euroopa Komisjon endise DG NEAR töö ümber, jagades selle ülesanded kahe vastloodud direktoraadi vahel: laienemise ja idanaabruse peadirektoraat (DG ENEST) vastutab kandidaatriikide ja idanaabruse eest ning Lähis-Ida, Põhja-Aafrika ja Pärsia lahe peadirektoraat (DG MENA) hõlmab nüüd Vahemere piirkonda;

Euroopa Arengufond (EAF)

219. märgib, et tehingute korrektsuse auditeerimiseks kontrollis kontrollikoda 85 tehingust koosnevat valimit, mis esindas kõiki EAFide kulutusi; märgib lisaks, et see hõlmas 16 Aafrika jaoks mõeldud hädaolukorra usaldusfondiga seotud tehingut, 54 liidu 14 delegatsiooni[18] heaks kiidetud tehingut, 14 komisjoni peakorteri poolt heaks kiidetud tehingut ning ühte Bêkou usaldusfondiga seotud tehingut;

220. märgib murega, et 85 kontrollitud tehingust sisaldas vigu 34 (40,0 %) võrreldes 62 vigase tehinguga (44,3 %) 2023. aastal sama arvu kontrollitud tehingute puhul; rõhutab lisaks, et kontrollikoda kvantifitseeris 27 viga (2023. aastal 52 viga), mille alusel ta hindas eelarveaasta 2024 veamääraks 6,5 % (2023. aastal 8,9 %);

221. rõhutab murega, et 2024. eelarveaastal avastatud kolm kõige sagedasemat vealiiki olid järgmised: rahastamiskõlbmatud kulud (40,0 %), oluliste tõendavate dokumentide puudumine (32,0 %) ja eelmaksete ülemäärane tasaarvestamine (14,0 %);

222. märgib hämmastusega, et 31. detsembri 2024. aasta seisuga ei olnud 9. Euroopa Arengufondi (2000–2007) raamatupidamisarvestust veel täielikult suletud – rohkem kui

[18] Burundi, Kongo Demokraatlik Vabariik, Guinea-Bissau, Keenia, Malawi, Mauritaania, Mauritius, Mosambiik, Namiibia, Nigeeria, Sierra Leone, Togo, Uganda, Sambia.

17 aastat pärast aegumisklausli kehtestamist 2007. aastal –, sest kaheksa lepingut on veel pooleli, mis näitab mõningate EAFi programmide erakordset keerukust ja pikka kestust;

223. märgib rahuloluga, et komisjon on parandanud periodiseeritavate summade hindamist, võttes järjepidevalt arvesse lepingute täitmise aja pikendamist, mis on tehtud pärast aruandlusperioodi lõppu, järgides kontrollikoja 2023. aasta aastaaruandes esitatud soovitust;

224. märgib murega, et nagu varasematelgi aastatel, on märkimisväärsed eelmaksete saldod väga pikka aega tasaarvestamata, sealhulgas 446,0 miljonit eurot, mis on tasaarvestamata üle kümne aasta ja mis on peamiselt seotud ELi Aafrika infrastruktuuri sihtfondiga, mille pikaajalised operatsioonid põhjustavad eelmaksete väga aeglast tasaarvestamist;

225. märgib, et DG INTPA kontrollistrateegia käimasoleva läbivaatamise oodatavad tulemused hõlmavad finantsaruandluse ja tõhustatud eelkontrollide suuniste tugevdamist, et vältida vigu, sealhulgas ülemäärase tasaarvestamise puhul;

226. märgib, et DG INTPA 2024. aasta tegevusaruandes sisalduv peadirektori kinnitav avaldus ei sisalda ühtegi reservatsiooni, jätkates tava, mille kohaselt peadirektoraat vähendas reservatsioonide ulatust (st nendega hõlmatud kulude osakaalu) 16,0 %-lt 2017. aastal 1,0 %-le 2018. aastal ja nullini alates 2019. aastast; märgib lisaks, et DG INTPA hinnangul on maksete veariski sisaldav summa 89,7 miljonit eurot (1,1 % 2024. aasta kulutustest) ja risk programmide lõpetamisel 78,6 miljonit eurot (0,97 %) ning et DG INTPA eeldab, et 11,1 miljonit eurot (12,4 % maksete veariski sisaldavast summast) korrigeeritakse järgnevatel aastatel tema enda kontrollidega; märgib siiski, et 2024. aastal tagasi nõutud 5,0 miljonist euro puhul näitas kontrollikoja testimine, et 0,2 miljonit eurot ei oleks tohtinud rakendatud korrektsioonivõimena kajastada, mis tekitab kahtlusi peadirektoraadi aruandluse usaldusväärsuse suhtes;

227. märgib, et DG INTPA tellis 2024. aastal oma kolmeteistkümnenda allesjäänud veamäära uuringu, mis on oluline element, millele toetub peadirektori kinnitava avaldus ning iga-aastases haldus- ja tulemusaruandes avaldatud teave tehingute korrektsuse kohta; märgib, et 2024. aasta uuringus, mis põhines 401 tehingust koosneval valimil, hinnati allesjäänud veamääraks 0,48 %, mis jääb üheksandat aastat järjest allapoole komisjoni kehtestatud olulisuse läve (2,0 %); tuletab siiski meelde, et kontrollikoda on korduvalt tuvastanud metodoloogilisi puudusi, mille tõttu võidakse allesjäänud veamäära tegelikust madalamaks hinnata, eelkõige seoses suure väärtusega kirjete käsitlemisega; märgib, et kuigi komisjon on allesjäänud veamäära metoodika 2025. aastal läbi vaadanud, et selgitada teatavaid aspekte ja piirata tuginemist juhtimiskontrollidele ja teiste audiitorite tööle, on ka ajakohastatud metoodika puhul võimalik allesjäänud veamäära arvutamisel nn isoleeritud vead ekstrapoleerimisest välja jätta; eeldab komisjonilt läbivaadatud metoodika ranget rakendamist ja ootab, et kontrollikoda kontrolliks selle kohaldamist järgmises audititsüklis;

228. tuletab meelde, et Aafrika jaoks loodud hädaolukorra ELi usaldusfondi kaudu, mille eesmärk on tegeleda sundrände ja ebaseadusliku rände algpõhjustega, on eraldatud üle 5 miljardi euro, millest 88 % on pärit EAFist ja liidu eelarvest; peab kahetsusväärseks läbipaistvuse puudumist nende vahendite haldamisel ja eraldamisel ning raskusi ametliku arenguabi põhimõtete järgimise kontrollimisel, nagu on rõhutatud

kontrollikoja eriaruandes 17/2024; nõuab, et ELi usaldusfondi kaudu toetataks kokkulepitud prioriteete piisaval määral; võtab murega teadmiseks ka kontrollikoja eriaruande 20/2025 („Komisjoni toetus nälja vastu võitlemiseks Sahara-taguses Aafrikas“) järeldused, milles tehti kindlaks puudused kulude hindamises ja projektide kavandamises, sealhulgas ebapiisav eelarvekontroll ning kasutamata või kasutuskõlbmatute seadmete juhtumid; rõhutab, et sellised puudused õõnestavad usaldusväärset finantsjuhtimist, ning kutsub komisjoni üles tugevdama kuluanalüüsi, hangete kavandamist ja vajadustepõhist rakendamist;

Soovitused

229. palub komisjonil:

i) tugevdada ennetavaid ja korrigeerivaid kontrolle rubriigi 6 osas, kõrvaldades korduvad puudused, nagu rahastamiskõlbmatud kulud, hangetega seotud rikkumised, puuduvad tõendavad dokumendid ja tegelikult kandmata kulud; nõuab tõhusamaid suuniseid delegatsioonidele ja rakenduspartneritele;

ii) vaadata põhjalikult läbi eelarve kaudse täitmise kindlustandev raamistik, eelkõige seoses sambapõhiselt hinnatud organisatsioonide ja rahvusvaheliste finantsasutustega;

iii) tagada, et uus tulemustele orienteeritud seire leping hakkaks 2026. aasta aprillis viivitamata toimima, kuna tulemustele orienteeritud seire katkestamine kahjustaks tulemuslikkuse järelevalvet ja naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi rakendamise tulemustele orienteeritust; hoida ära edasised häired tulemustele orienteeritud seires, tagades stabiilse rahastamise ja seirevahendite pideva kättesaadavuse kogu mitmeaastase finantsraamistiku perioodi jooksul;

iv) peatada vähim arenenud riikidele antava kaubandusabi rahastamise vähenemine ja viia see kasvule, viia viivitamata läbi kavandatud 2026. aasta analüüs ja pakkuda välja parandusmeetmed, millega tagatakse, et kaubandusabi vahendite puhul seatakse esikohale kõige enam abi vajavad riigid;

v) integreerida uut mitmeaastast finantsraamistikku käsitlevasse seadusandlikku ettepanekusse välistegevuse tagatisega seotud soovitused, mis täiendavad komisjoni hinnangut, sealhulgas segarahastamise laialdasem kasutamine vähim arenenud riikides, ebakindlates või konfliktidest mõjutatud riikides ning aktiivne koostöö sidusrühmadega, näiteks kodanikuühiskonnaga;

vi) tagada laienemisaruandluses erapooletud ja tõenditel põhinevad hindamised, nii et poliitilised kaalutlused ei kaaluks üles objektiivseid hindamiskriteeriume;

vii) tagada, et kolmandatele riikidele mõeldud liidu abist ei saaks kasu üksused, kes on seotud inimõiguste rikkumiste, repressioonide või demokraatias toimuva tagasilangusega, ning kohaldada rangelt tingimuslikkust, sealhulgas abi peatamist juhtudel, kui liidu põhiväärtusi õõnestatakse; esitada üksikasjalik ülevaade liidu välisabi terviklikkuse ja vastutuse säilitamiseks rakendatud kaitsemeetmetest, järelevalvemehhanismidest ja parandusmeetmetest;

viii) jätkata usaldusväärsete humanitaarpartnerite toetamist koos välisekspertide ja kontrollikoja sõltumatu järelevalvega, et tagada tulemuslik kontroll ja usaldus liidu vahendite kasutamise vastu;

ix) anda konsolideeritud ja läbipaistev ülevaade kogu liidu rahalisest toetusest Ukrainale, sealhulgas mitme eri rahastamisvahendi ja rahastu raames antavatest toetustest, laenudest ja tagatistest, et tugevdada demokraatlikku kontrolli ja tagada täielik vastutus;

x) jälgida tähelepanelikult tõsiseid pettusesüüdistusi Ukrainas ja jätkata tingimuslikkuse kohaldamist, kui tehakse kindlaks süsteemsed riskid või rahaliste vahendite väärkasutamine; teavitada Euroopa Parlamenti korrapäraselt audiitornõukogu tegevusest ja järeldustest, et tagada nõuetekohane parlamentaarne järelevalve;

xi) anda aru vähim arenenud riikides eraldatud ja lepingutega kaetud EFSD+ rahaliste vahendite mahu kohta ning läbipaistvalt selle kohta, kuidas riikide mitmeaastaste sihtprogrammide raames peetakse kinni eraldiste kvootidest;

xii) anda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile aru võetud parandusmeetmetest, kui DG INTPA on oma kontrollistrateegia käimasoleva läbivaatamise lõpule viinud;

xiii) kiirendada 9. EAFi raamatupidamisarvestuse sulgemist, märkides, et 17 aastat pärast aegumisklauslit on see endiselt avatud, ning vaadata läbi põhjused, mis aitasid kaasa pikale veninud rakendustsüklile;

xiv) teha EIPga koostööd tagamaks, et tema laenutehingud kolmandates riikides on kooskõlas liidu välispoliitika eesmärkidega ja nendega kaasnevad tulemuslikud partnerriikidega tehtava koostöö raamistikud;

xv) suurendada läbipaistvust, avaldades juurdepääsetavad tulemustabelid, millega jälgitakse suure väärtusega välistegevuslepinguid, tulemusnäitajaid ja kontrollikoja soovituste seisu;

xvi) tugevdada strateegia „Global Gateway“ raames rahalise hoolsuskohustuse ja hangete kaitsemeetmeid;

xvii) tagada, et rakenduspartnerid järgivad rangelt nähtavusreegleid, et esitada üldsusele läbipaistvat teavet, ning nõuab korduvate rikkumiste korral rangemaid järelmeetmeid;

Haldus

230. märgib, et mitmeaastase finantsraamistiku rubriik 7 „Euroopa avalik haldus“ moodustas 2024. aastal 13,3 miljardit eurot, mis moodustab 6,9 % liidu eelarvekulutustest; märgib, et Euroopa Komisjoni kulutused moodustavad 8 miljardit eurot, mis moodustab sellest summast 60,6 %; märgib rahuloluga, et ka 2024. aastal jõudis kontrollikoda järeldusele, et haldus on väikese riskiga kuluvaldkond; rõhutab, et komisjon peaks kõhklemata võtma järelmeetmeid probleemide suhtes, mille kontrollikoda tuvastas oma 2024. aasta aruandes IT-teenuste eest maksmise kohta;

231. väljendab endiselt oma kriitilist suhtumist protsessi, mille raames komisjon otsustas 2023. aastal müüa maha 23 büroohoonet Brüsselis ja rentida 17 neist tagasi kuni 2029. aastani; märgib, et otsus seda teha tehti ilmselt ilma kõigi tehingute selge mõjuhinnanguta; peab eriti murettekitavaks, et komisjonile laekus ainult üks pakkumus ühelt Belgia riigiettevõttelt, kes oli esitanud oma esialgse pakkumuse veel enne, kui komisjon oli konkursikutse välja kuulutanud, ning et see pakkumus ei vastanud pakkumiskutse nõuetele pangagarantii kehtivusaja kohta; väljendab tõsist muret seoses asjaoluga, et komisjoni hindamiskomisjon ei olnud sõltumatu, sest kõik selle liikmed tegutsesid asjaomase eelarvevahendite käsutaja alluvuses; võtab sellega seoses murega teadmiseks Euroopa Prokuratuuri hiljutise tõendite kogumise tegevuse seoses selle tehinguga, mis suurendab veelgi tõsiseid kahtlusi müügi korraldamise ja juhtimise suhtes;

232. märgib, et komisjoni teatel esitati aastatel 2021–2024 personalieeskirjade artikli 24 kohase abi saamiseks 54 taotlust ning et ainult 8 puhul on võetud järelmeetmeid haldusjuurdluse algatamisega; leiab, et see arv on murettekitavalt väike, kuna see tähendab, et 85 % taotlustest on tagasi lükatud ilma järelmeetmeid võtmata; väljendab heameelt seoses usaldusküsimuste peanõuniku büroo tugevdamisega, võttes arvesse, et ühe aasta jooksul on tema poole abi saamiseks ahistamisega seotud juhtumite puhul pöördunud ligi 300 komisjoni töötajat; märgib lisaks, et 14 kaebust esitati otse komisjoni juurdlus- ja distsiplinaarametile (IDOC), millest neli juhtumit lõpetati tõendite puudumise tõttu ja kaks juhtumit lõpetati järelmeetmeid võtmata pärast haldusjuurdlust; distsiplinaarmenetluse eelmenetlus tõi kaasa ühe hoiatuse, ühe kirjaliku hoiatuse ja kolm noomitust, üks juhtum on endiselt distsiplinaarmenetluse eeletapis ja kaks juhtumit on praegu distsiplinaarnõukogus, samas kui kahest juhtumist teatati otse OLAFile, kusjuures mõlemad lükati tagasi kahtluse ebapiisavuse tõttu; rõhutab, et need arvud tunduvad olevat väga väikesed rohkem kui 30 000 töötajaga organisatsiooni puhul, ning julgustab komisjoni parandama töötajate võimalusi teatada ahistamisjuhtumitest turvalises keskkonnas;

233. märgib, et aastatel 2021–2024 ei teatanud komisjoni töötajad OLAFile ühestki juhtumist, mille puhul allikas oleks kvalifitseerunud rikkumisest teatajaks; peab kahetsusväärseks, et komisjon ei esitanud teavet selle kohta, kas või kui paljudest juhtumitest teatati selle asemel asutusesiseste hierarhiliste kanalite kaudu või otse peasekretärile; on seisukohal, et kuna puuduvad põhjalikud andmed tõstatatud juhtumite arvu, kasutatud kanalite ja komisjoni poolt iga juhtumi puhul võetud järelmeetmete kohta, ei ole võimalik hinnata, kas rikkumisest teatamise süsteem on tulemuslik; märgib sellega seoses, et komisjon vaatab praegu läbi oma rikkumisest teatamise suuniseid, võttes arvesse kohtupraktikat ja praktilisi kogemusi direktiivi (EL) 2019/1937 (liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta) rakendamisel liikmesriikides, et viia need suunised direktiiviga võimalikult täpselt kooskõlla;

234. märgib huviga, et Euroopa Komisjoni eelarve, pettusevastase võitluse ja avaliku halduse volinikule tehti missioonikirjas ülesandeks vaadata põhjalikult läbi komisjoni ülesehitus ja tegevus; nõustub põhimõtteliselt, et kõigi organisatsioonide jaoks on tähtis korrapäraselt kontrollida, kas nende ülesehitus ja menetlused on ajakohased; rõhutab selle olulisust, et protsess jääks läbipaistvaks ning et komisjoni töötajaid ja muid asjaomaseid osalejaid esindavad asjaomased organisatsioonid oleksid protsessi täielikult kaasatud, ühtlasi ka selleks, et suurendada usaldust läbivaatamise tulemuste vastu ja nende aktsepteerimist kõigi sidusrühmade, sealhulgas eelkõige mõjutatud töötajate poolt;

235. rõhutab, et haldussüsteemi läbipaistev toimimine ning juurdepääs teabele ja dokumentidele on usaldusväärse, vastutustundliku ja demokraatliku valitsemistava põhielemendid; peab sellega seoses kahetsusväärseks, et viimastel aastatel on olnud arvukalt näiteid selle kohta, et komisjon ei ole asjakohaseid läbipaistvusstandardeid järginud; võtab teadmiseks Üldkohtu otsuse kohtuasjas T-36/23, Stevi ja The New York Times *vs*. Euroopa Komisjon; on seisukohal, et mitteametlik teabevahetus ei tohi asendada ametlikku teabevahetust ning et kogu otsuste tegemise või töövooga seotud teave tuleb edastada ametlike kanalite kaudu, järgides täielikult läbipaistvusnõudeid; rõhutab, et komisjoni usaldusväärsuse jaoks on oluline, et ta tagaks tekstisõnumite kasutamist töövoos käsitlevate suuniste range rakendamise; tuletab meelde, et määruse (EÜ) nr 1049/2001 kohaselt käsitatakse liidu ametnike saadetud või saadud tekstsõnumeid dokumentidena üksnes juhul, kui need puudutavad liidu poliitikat või otsuseid;

236. märgib murega, et 2024. aastal vaatas komisjon läbi oma sise-eeskirjad üldsuse juurdepääsu kohta dokumentidele; on seisukohal, et need muudatused ei ole kooskõlas dokumentidele juurdepääsu õigusega, mis on ette nähtud määruses (EÜ) nr 1049/2001; rõhutab, et sise-eeskirjades on näiteks sätestatud, et registreeritakse ainult „sisu, mis kujutab endast olulist teavet, mis võib osutuda vajalikuks pikema aja jooksul“, ning nõutakse tekstisõnumite automaatset kustutamist; märgib, et eeskirja õiguspärasus on Euroopa Kohtus vaidlustatud;

237. rõhutab, et juurdepääs dokumentidele on keskne põhimõte avaliku halduse läbipaistvuse tagamisel; juhib tähelepanu asjaolule, et komisjon ei ole kahjuks paljudel juhtudel vastanud taotlustele ettenähtud tähtaja jooksul, eelkõige seoses kordustaotlustega, mille puhul Euroopa Ombudsman on komisjoni administratsiooni puhul tuvastanud süsteemseid ja märkimisväärseid viivitusi; rõhutab, et komisjoni usaldusväärsuse tagamiseks on oluline, et ajakirjanikel ja üldsusel oleks juurdepääs dokumentidele õiguslikult kohaldatavate tähtaegade jooksul; rõhutab peale selle, et läbipaistvus ei nõua mitte ainult õigeaegset juurdepääsu, vaid ka seda, et dokumendid ise oleksid sõnastatud selgelt ja arusaadavalt, sest liiga tehnokraatlik keelekasutus võib takistada kodanikel teabest aru saamist, hoolimata sellest, et dokumendid on kättesaadavad;

238. tuletab meelde, et Euroopa Ombudsman on mitme komisjoni poolt 2025. aastal esitatud seadusandliku ettepaneku puhul tuvastanud haldusomavoli juhtumeid; märgib suure murega, et need juhtumid hõlmavad I koondpaketti; rõhutab, kui oluline on järgida parema õigusloome norme; rõhutab, kui olulised on hästi läbimõeldud, kestvad ja õiguslikult korrektsed õigusaktid, mis tagavad stabiilse ja prognoositava regulatiivse keskkonna, muu hulgas selleks, et tugevdada ühtset turgu ja suurendada liidu ülemaailmset konkurentsivõimet;

239. väljendab suurt muret selle pärast, et komisjoniga seoses on esitatud mitmeid korruptsioonisüüdistusi, sealhulgas komisjoni endiste liikmete ja kõrgemate ametnike kohta; märgib eelkõige, et pärast seda, kui Euroopa Prokuratuur algatas 2024. aasta lõpus kriminaaluurimise seoses komisjoni kõrgema ametnikuga seotud korruptsioonisüüdistustega, ja pärast OLAFi 2024. aasta soovitust algatas komisjon selle ametniku suhtes iseenda distsiplinaarmenetluse; märgib, et komisjon teatas hiljuti, et ta on menetluse lõpule viinud, leides, et asjaomane ametnik on rikkunud personalieeskirjade kohaldatavaid norme, sealhulgas sätteid, mis käsitlevad huvide konflikte, läbipaistvust, kingituste vastuvõtmist ja dokumentide avalikustamist; tuletab meelde, et distsiplinaarmenetlus järgnes OLAFi järeldustele ja uuriti väiteid, et

vastutasuks kingituste eest vahetati Katari riigiga sõlmitud suuremahulist lennunduslepingut käsitlevat konfidentsiaalset teavet; märgib, et kuna see kõrgem ametnik töötas komisjoni liikuvuse ja transpordi peadirektoraadi peadirektorina, mõjutas ta märkimisväärselt läbirääkimisprotsessi ning seetõttu ka läbirääkimiste tulemusel Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning Katari Riigi vahel sõlmitud lennutranspordilepingut, mis allkirjastati 18. oktoobril 2021; on seisukohal, et arvestades nende asjaolude laadi, mille tõttu komisjon distsiplinaarmenetluse algatas, ja nende meetmete laadi, mida volinike kolleegium otsustas selle kõrgema ametniku suhtes võtta, tuleks kõnealuse lepingu kohaldamist hinnata ja vajaduse korral selle täitmine peatada;

240. tuletab meelde, et Euroopa Komisjoni liikmete käitumisjuhendis on endistele komisjoni liikmetele ette nähtud kaheaastane kontrolliperiood, mida kohaldatakse pärast nende ametiaja lõppu ametialase tegevuse suhtes; peab väga oluliseks tagada, et kolleegiumi endised liikmed tegeleksid pärast ametiaja lõppu üksnes tegevusega, mis on kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 245; tuletab samuti meelde, et käitumisjuhendis on sätestatud, et volinikud peavad vältima mis tahes tegevust, mis võib ohustada nende sõltumatust või jätta mulje, et nad ei ole sõltumatud, eelkõige poliitiliselt tundlikel perioodidel, nagu valimiskampaaniad;

241. võtab suure murega teadmiseks, et hiljuti teatati komisjoni kaubanduse ja majandusjulgeoleku peadirektoraadi (DG TRADE) töötajate ja tubakatööstuse esindajate vahelisest teabevahetusest, mille põhjal võib kahtlustada, et DG TRADE'i töötajad võisid tegutseda selles sektoris tegutseva ettevõtja huvides, innustades kolmandaid riike lõdvendama teatavate tubakatoodete puhul regulatiivseid piiranguid ja maksupoliitikat; märgib, et Euroopa Ombudsman leidis oma 19. detsembri 2023. aasta otsuses, et komisjoni suutmatus tagada kõigis talitustes terviklik lähenemisviis, mis puudutab tubakatööstusega peetavate kohtumiste läbipaistvust, kujutab endast haldusomavoli; tuletab meelde, et Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsiooni osalisena peab liit kaitsma oma poliitikat tubakatööstuse ärihuvide ja teiste seaduspäraste huvide eest ning piirduma suhtluse puhul sellega, mis on rangelt vajalik regulatiivsetel eesmärkidel; rõhutab seetõttu, et suhtlus, mis puudutab kolmandate riikide tubakatoodete tarbimise piiramise poliitikat, peaks olema keelatud; peab kahetsusväärseks, et väidetavalt toimunud kohtumisi ei avalikustatud; nõuab raamkonventsiooni artikli 5 lõike 3 täielikku rakendamist, tagades, et suhtlus on rangelt piiratud ja täiesti läbipaistev;

242. taunib pidevaid ja kriitilisi tehnilisi, korralduslikke ja menetluslikke puudusi EPSO toimimisel viimaste aastate jooksul, mis on tugevalt kahjustanud liidu üldise töölevõtmisprotsessi mainet ning põhjustanud tõsiseid negatiivseid tagajärgi paljudele kandidaatidele, kes on investeerinud oma aega ja ressursse, püüdes osaleda valikumenetlustes, mida on tühistatud, mis on veninud või milles on esinenud suuri tehnilisi puudusi; tuletab meelde, et Euroopa Ombudsman on mitme eraldi uurimise käigus jõudnud järeldusele, et EPSO pani kandidaatide kaebuste käsitlemisel toime haldusomavoli, eelkõige seoses kaugtestimise menetluste, platvormi puuduste ja ebajärjekindla teabevahetusega tehnilistes küsimustes; rõhutab, et need puudused võivad kahjustada liidu institutsioonide atraktiivsust, usaldusväärsust ja pikaajalist haldussuutlikkust ning seetõttu tuleb kiiresti võtta parandusmeetmeid;

243. nõuab tungivalt, et komisjoni ja EPSO juhtkond hindaksid valikumenetluse kõiki aspekte, sealhulgas juhtimist, digitaristut, kandidaatidega suhtlemist ja kandidaatide

kaebuste käsitlemist, tagamaks, et komisjon ja teised ELi institutsioonid saaksid institutsioonide igat liiki töökohtade jaoks kõrgelt kvalifitseeritud ja motiveeritud kandidaatide valimisel täielikult ja viivitamata tugineda EPSO-le; julgustab samal ajal komisjoni lahendama geograafilise esindatuse tasakaalustamatuse püsiva probleemi kõigis talitustes;

Euroopa Koolid

244. märgib, et Euroopa Koolide 2024. aasta kogueelarve oli 439,5 miljonit eurot, mis tähendab 2023. aastaga võrreldes 5,3 % suurust kasvu; tuletab meelde, et Euroopa Koole rahastavad peamiselt Euroopa Komisjon, teised Euroopa institutsioonid, liikmesriigid ja lapsevanemate makstavad tasud;

245. märgib rahuloluga, et ei siseauditi talitus ega sisekontrolli suutlikkuse üksus ei leidnud 2024. aastal oma auditites ja kontrollides kriitilisi probleeme; märgib siiski, et personalijuhtimises ja riigihankemenetlustes tuvastatud puudustega tuleks tegeleda esmajärjekorras;

Tähelepanekud seoses eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlusega

246. rõhutab, et Euroopa Parlament eeldab, et komisjon esitaks oma üksikasjalikud vastused eelarve täitmisele heakskiidu andmise resolutsioonile enne järgmise aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise kuulamiste algatamist, mis tavaliselt algavad novembri alguses; peab kahetsusväärseks, et ta sai komisjonilt üksikasjalikud vastused Euroopa Parlamendi 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise raportis esitatud konkreetsetele taotlustele alles 2025. aasta detsembri alguses; rõhutab, et sellised viivitused vähendavad eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse tõhusust, suurendades mõlema institutsiooni töökoormust ja nõrgendades parlamentaarse kontrolli fookust;

247. rõhutab, et kui komisjoni vastutav volinik ei saa eelarve täitmisele heakskiidu andmise kuulamisel Euroopa Parlamendis suulistele küsimustele vahetult vastata, tuleks Euroopa Parlamendile esitada kokkulepitud aja jooksul kirjalikud järelvastused; tuletab meelde, et õigeaegsete ja sisuliste vastuste andmine on tulemusliku parlamentaarse kontrolli ja demokraatliku vastutuse põhielement;

248. märgib rahuloluga, et enamik volinikke järgib eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlust ja osaleb kuulamistel, nii nagu eelarvekontrollikomisjon nõuab; rõhutab, et komisjoni presidendil on komisjoni juhina otsustav roll kõigi peamiste komisjoni algatuste ja poliitiliste ettepanekute sõnastamisel ja rakendamisel; on seisukohal, et selle rolli tõttu peaks komisjoni president aktiivselt osalema eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluses, ning rõhutab sellega seoses, kui oluline on, et Euroopa Komisjoni president osaleks täiskogul toimuval eelarve täitmisele heakskiidu andmise arutelul;

Soovitused

249. palub komisjonil eelkõige:

   i) tagada, et kõik edasised otsused hoonete müügi ning müügi- ja tagasirenditoimingute kohta tehtaks põhjalike mõjuhinnangute alusel, et võetaks rohkem kui üks pakkumus ning et hindamiskomisjonid oleksid eelarvevahendite käsutajatest sõltumatud;

ii) kavandada läbipaistval viisil komisjoni ülesehituse ja tegevuse ulatusliku läbivaatamise järgmised etapid ning tagada, et komisjoni töötajaid ja muid asjaomaseid osalejaid esindavad asjaomased organisatsioonid oleksid protsessi täielikult kaasatud;

iii) esitada eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile täieliku läbipaistvuse huvides ja käimasolevat Euroopa Prokuratuuri uurimist igati arvesse võttes kogu asjakohase teabe ja dokumendid 23 hoone 2023. aasta müügi kohta, sealhulgas üksikasjaliku ülevaate kõigist menetlustoimingutest, nagu kasutatud hindamismetoodika ja konkureerivate pakkumuste hindamine;

iv) tellida sõltumatutelt ekspertidelt usaldusküsimuste peanõuniku egiidi all välisuuring, milles analüüsitaks ametliku ahistamismenetluse toimimist või mittetoimimist ning pakutaks välja vahendid selle tõhustamiseks;

v) anda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile ajavahemiku 2021–2025 kohta põhjalik ülevaade töötajate tõstatatud rikkumisest teatamise juhtumitest, sealhulgas juhtumite arv, kasutatud teatamiskanalid (sealhulgas hierarhilised kanalid, peasekretär ja OLAF), iga juhtumi puhul võetud järelmeetmed ja rikkumisest teatanud isikute tööalane staatus;

vi) võtta rikkumisest teatamise suuniste läbivaatamisel kõik vajalikud meetmed, et viia need vastavusse direktiivis sätestatud standarditega;

vii) rakendada suuniseid tekstisõnumite kasutamise kohta seoses töövooga, tagamaks, et kogu otsuste tegemise või töövooga seotud teave edastatakse ametlike kanalite kaudu, järgides täielikult läbipaistvusnõudeid;

viii) vaadata läbi komisjoni määruse (EÜ) nr 1049/2001 kohaldamise üksikasjalike reeglite 2024. aasta muudatused ja muuta komisjoni kodukorda, et tagada täielik vastavus määrusele (EÜ) nr 1049/2001;

ix) tagada dokumentidele juurdepääsu taotluste õigeaegne ja nõuetekohane käsitlemine kõigis menetluse etappides;

x) tagada parema õigusloome eeskirja prognoositav, järjepidev ja mittemeelevaldne kohaldamine, määratledes „kiireloomulised“ olukorrad, mis õigustavad normides sätestatud nõuetest erandi tegemist, ning kehtestades erandite tegemise korral menetluse, millega tagatakse, et ka seadusandlike ettepanekute kiireloomuline koostamine on kooskõlas läbipaistva, tõenditel põhineva ja kaasava õigusloomeprotsessi põhimõtetega;

xi) tagada, et järgitakse Euroopa Komisjoni liikmete käitumisjuhendis sätestatud sõltumatuse ja aususe põhimõtteid, järgides kõrgeimaid eetilise käitumise standardeid;

xii) kiirendada tööd EPSO nõuetekohase toimimise tagamiseks, et liidu institutsioonid saaksid kasutada piisaval hulgal kõrgelt kvalifitseeritud kandidaate;

xiii) tagada koostöös EPSO ja teiste liidu institutsioonidega EPSOt käsitlevate ombudsmani soovituste täielik ja õigeaegne rakendamine ning taastada usaldus EPSO valikumenetluste õigluse, juurdepääsetavuse ja usaldusväärsuse vastu ning

anda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile tehtud edusammudest aru;

xiv) jätkata kõiki võimaluste uurimist märkimisväärse geograafilise ja soolise tasakaalustamatuse korrigeerimiseks töötajate eri kategooriates;

xv) võtta kogu oma avaliku teabevahetuse jaoks vastu mõõdetavad selge keele standardid ja töötada välja tegevuskava, et parandada kodanike juurdepääsu komisjoni väljaannetele, sealhulgas pressiteadetele, programmidokumentidele, aastaaruannetele ja iga-aastastele tegevusaruannetele kõigis liidu ametlikes keeltes, ning anda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile aru selle rakendamisest;

xvi) teha koostööd ühise ravikindlustusskeemiga, tagamaks, et see pakub kindlustuskatet suuremale hulgale haigustele, sealhulgas muudele autoimmuunhaigustele, ning hüvitada suuremat hulka analüüse ja ravi;

xvii) hinnata Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning Katari Riigi vahelist 2021. aasta lennutranspordilepingut ja vajaduse korral see peatada;

xviii) võtta ombudsmani järelduste põhjal järelmeetmeid ja uurida kiiresti DG TRADE'i töötajate ja tubakatööstuse esindajate vahelist teabevahetust ning anda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile oma järeldustest aru;

II PEATÜKK. Taaste- ja vastupidavusrahastu

Kontrollikoja tähelepanekud

250. märgib, et kontrollikoda esitas kolmandat aastat järjest taaste- ja vastupidavusrahastu kulude seaduslikkuse ja korrektsuse kohta märkustega arvamuse, tuginedes 2022. ja 2023. aastal tehtud sarnastele järeldustele; võtab teadmiseks, et 2024. aastal kaasas kontrollikoda valimisse 395 eesmärki ja sihti 28 toetusmakse puhul, mis hõlmasid 2024. aastal välja makstud 59,9 miljardist eurost 53,5 miljardit eurot, ning kuigi kontrollikoda ei esitanud taaste- ja vastupidavusrahastu eriomase kulumudeli tõttu veamäära, ületas leidude minimaalne finantsmõju tema hinnangul olulisuse läve; märgib murega, et kvantitatiivsete leidude üldine finantsmõju on järjest suurenemas; väljendab muret selle pärast, et kontrollikoja järelduse kohaselt mõjutasid 2024. aastal tehtud 28st taaste- ja vastupidavusrahastu toetusmaksest kuut makset kvantitatiivsed leiud ja et viis neist maksetest olid olulisel määral vigadest mõjutatud; märgib, et kontrollikoja hinnangul on 2024. aasta raamatupidamise aastaaruandes heaks kiidetud taaste- ja vastupidavusrahastu kulud kõigis olulistes aspektides, välja arvatud kõnealused küsimused, seaduslikud ja korrektsed;

251. märgib murega, et kontrollikoda tegi kindlaks viie maksega seotud kuus eesmärki, mille puhul ei olnud nõuded rahuldavalt täidetud; märgib, et nendel juhtudel kujutasid puuduvad elemendid endast rohkem kui minimaalset aktsepteeritavat kõrvalekallet, kuid komisjon otsustas vastavad maksed siiski teha; märgib lisaks, et ühe juhtumi puhul kuuest tugines komisjon oma esialgse hindamise käigus liikmesriigi esitatud andmetele ja kontrollidele, ilma et ta oleks teinud täiendavat testimist, et kontrollida nende usaldusväärsust;

252. märgib ühtlasi, et kontrollikoda tuvastas komisjoni hinnangus veel 12 juhul puudusi, mis ei mõjutanud küll asjaomase eesmärgi või sihi rahuldavat täitmist, kuid näitasid, et komisjon ei olnud liikmesriikide esitatud andmete ja kontrollide usaldusväärsuse hindamiseks teinud piisavalt kontrolle;

253. märgib, et taaste- ja vastupidavusrahastu raames sõltuvad komisjoni maksed liikmesriikidele kokkulepitud eesmärkide ja sihtide rahuldavast täitmisest, mitte üksikute kulude liidu ja riigisisestele normidele vastavuse kontrollimisest, mis muudab kohaldatavate õiguslike nõuete täitmise hindamise keeruliseks; märgib ühtlasi, et taaste- ja vastupidavusrahastu määruses ei ole täpsustatud kriteeriume mõiste „rahuldav“ tõlgendamiseks seoses eesmärkide ja sihtide saavutamisega ning et kvalitatiivsete kriteeriumide puhul sõltub see hinnang mitmest otsusest, mis võib viia erinevate tõlgendusteni selle kohta, kas eesmärgid või sihid on rahuldavalt täidetud; märgib peale selle, et tuvastatud juhtudel, kus eesmärgid või sihid ei ole selgelt kindlaks määratud, jäävad nende täitmise hindamise kriteeriumid ebaselgeks;

254. märgib, et kontrollikoda tuvastas ka neli ebamääraselt määratletud eesmärkide või sihtide juhtumit, mille komisjon oli samuti oma esialgses hinnangus kindlaks teinud ja dokumenteerinud; märgib, et kui eesmärgid ja sihid on määratletud ebamääraselt, muutuvad nende täitmise hindamise kriteeriumid paratamatult samuti ebamääraseks, kahjustades hindamisprotsessi usaldusväärsust ja selgust; märgib, et komisjon tunnistab, et mõnel juhul oleks nõukogu rakendusotsustega kehtestatud eesmärkide ja sihtide

sõnastus võinud olla selgem;

255. tuletab meelde, et Poolale seatud taaste- ja vastupidavusrahastu üliioluliste eesmärkidega nähti ette konkreetsed reformid õigusvaldkonnas, sealhulgas esiteks ülemkohtu distsiplinaarkolleegiumi laialisaatmine ja selle asendamine ülemkohtu sõltumatu kolleegiumiga, ning teiseks, et kõigil kohtunikel, keda distsiplinaarkolleegiumi otsused mõjutavad, oleks õigus sellele, et uus kolleegium vaatab nende juhtumi selge ajavahemiku jooksul läbi; on mures selle pärast, et Poola president keeldub jätkuvalt jõustamast Poola valitsuse poolt 2025. aastal välja pakutud ja Poola parlamendi poolt vastu võetud õigusriigivaldkonna reforme, mille eesmärk on rakendada Euroopa Komisjoni soovitusi taaste- ja vastupidavuskava õiguslike eesmärkide täitmise kohta; rõhutab, et kohtusüsteemi sõltumatust puudutavate eesmärkide täitmine kooskõlas liidu õigusega, sealhulgas Euroopa Kohtu praktikaga, on oluline, et tagada õiguskindlus ja kaitsta liidu eelarvet;

256. võtab teadmiseks kontrollikoja leiu, et kahe makse puhul olid ühe eesmärgi ja kolme sihiga seotud projektid alanud enne rahastamiskõlblikkuse perioodi; märgib, et vastavalt taaste- ja vastupidavusrahastu määruses sätestatule võib taaste- ja vastupidavusrahastust rahastada ainult meetmeid, millega alustati alates 1. veebruarist 2020, kuid selles ei ole täpselt kindlaks määratud, mida peetakse meetmega alustamiseks; märgib, et 2021. aasta jaanuaris avaldas komisjon suunised, milles meetmega alustamist tõlgendatakse meetme kohapealse elluviimise algusena, kui tekivad kulud; võtab teadmiseks, et kontrollikoda peab meetmega alustamiseks esimese juriidilise kohustuse (nt leping, ostutellimus või rahastamisotsus) võtmise kuupäeva, mis kujutab endast meetmega seotud esimese tegevuse algust, kuid komisjon peab alustamiseks kohapealse tegevuse algust, kui hakkavad tekkima kulud; tunnistab, et selle kohta, mis on taaste- ja vastupidavusrahastu meetmega „alustamine“, on olemas erinevaid tõlgendusi;

257. märgib, et liidu laenujääk suurenes 2024. aastal rohkem kui 30 %, mis kajastab kapitaliturgude ulatuslikumat kasutamist komisjoni poolt selliste suuremahuliste programmide rahastamiseks nagu TERA ja taasterahastu „NextGenerationEU“; märgib, et 2027. aastaks võib laenujäägi kogusumma ületada 900 miljardit eurot, mida on peaaegu kümme korda rohkem kui 2020. aastal enne taasterahastu „NextGenerationEU“ kasutuselevõttu; märgib, et alates 2022. aasta detsembrist on komisjon kohaldanud kapitaliturgudelt vahendite hankimise standardmeetodina mitmekesise rahastamise strateegiat ning et 2024. aasta lõpus oli liidu laenujäägi nominaalväärtus 601,3 miljardit eurot, mida on rohkem kui 2023. aastal, mil see summa oli 458,5 miljardit eurot; on mures selle pärast, et üha suuremal võlal ja sellega seotud suurematel intressikuludel on pikaajalised tagajärjed liidu fiskaalstabiilsusele, kuna see võib suurendada finantssurvet ja vähendada liidu suutlikkust reageerida tulevastele probleemidele või investeerida peamistesse strateegilistesse prioriteetidesse;

258. märgib murega, et taasterahastust „NextGenerationEU“ rahastatavad taaste- ja vastupidavusrahastu iga-aastased toetusmaksed ulatusid 2024. aastal 55,9 miljardi euroni, mis on ainult ligikaudu pool summast (96,0 miljardit eurot), mida komisjon 2023. aasta juunis eeldas ning see kajastab püsivaid viivitusi maksetaotluste esitamisel ja menetlemisel; märgib siiski, et aasta lõpus hoog suurenes ning 15 liikmesriiki esitas 2024. aasta detsembris maksetaotlusi kogusummas 58,5 miljardit eurot;

259. märgib, et taaste- ja vastupidavusrahastu raames kulukohustustega seotud toetuste summast, mis on 358,9 miljardit eurot, oli 2024. aasta lõpuks välja makstud

197,5 miljardit eurot, mistõttu jääb 2026. aasta lõpuni välja maksta veel kuni 161,4 miljardit eurot; märgib, et tasumata maksete märkimisväärne maht, mis on koondunud rahastamisvahendi kahele viimasele aastale, suurendab rakendamise kitsaskohtade ja edasiste viivituste ohtu, eelkõige liikmesriikides, kus esineb struktuurseid vajakajäämisi suutlikkuses; rõhutab, et taaste- ja vastupidavusrahastu ülejäänud toetuste õigeaegne kasutamine sõltub reformide ja investeeringute kvaliteedist ja lõpptähtajast, riiklike juhtimissüsteemide stabiilsusest, haldussuutlikkusest ja tehnilise toe kättesaadavusest ning komisjoni suutlikkusest menetleda suurt hulka maksetaotlusi tõhusalt lühikese aja jooksul;

260. võtab teadmiseks kontrollikoja leiu, et taaste- ja vastupidavusrahastu sihttoetuste rakendamine oli 2024. aastal oodatust väiksem, taasterahastu „NextGenerationEU“ lisatoetuste kasutamine aga kiirenes; märgib, et taaste- ja vastupidavusrahastu toetuste iga-aastased maksed moodustasid 2024. aastal kokku 55,9 miljardit eurot, millest 7,9 miljardit eurot kulutati kava „REPowerEU“ ja 48,0 miljardit eurot taasterahastu „NextGenerationEU“ sihttoetusteks, ning et taasterahastust „NextGenerationEU“ rahastatavate taaste- ja vastupidavusrahastu sihttoetuste iga-aastased maksed moodustasid vaid poole sellest, mida komisjon oli 2023. aasta juunis eeldanud (96 miljardit eurot); rõhutab aga, et 2024. aasta detsembris esitas 15 liikmesriiki maksetaotlusi kogusummas 58,5 miljardit eurot; märgib, et 2024. aasta lõpuks oli võetud kulukohustustest (358,9 miljardit eurot) välja makstud 197,5 miljardit eurot ning taaste- ja vastupidavusrahastust saada olevate sihttoetuste kogusumma, mis tuleb välja maksta 2026. aasta lõpuks, on 161,4 miljardit eurot;

261. võtab murega teadmiseks, et komisjon tunnistas oma 8. oktoobri 2025. aasta aruandes taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise kohta, et rakendamise tempo on liikmesriigiti väga erinev, kuna ainult kuus liikmesriiki on saanud makseid, mis moodustavad rohkem kui 65 % nende taaste- ja vastupidavusrahastu kogu rahastamispaketist, ning veel neli liikmesriiki on saanud rohkem kui 50 % oma eraldisest; väljendab muret taaste- ja vastupidavusrahastu toetuste kasutamise seniste märkimisväärsete erinevuste pärast; rõhutab, et kuna 2026. aasta augusti tähtajani on jäänud vähem kui kuus kuud, on reformide ja investeeringute õigeaegne ja tulemuslik rakendamine liikmesriikides muutunud üha pakilisemaks;

262. rõhutab muret kontrollikoja järelduste pärast, mis on esitatud eriaruandes 22/2024 taaste- ja vastupidavusrahastu mudelist tuleneva topeltrahastamise kohta; rõhutab, et liikmesriikide riiklikud kavad võivad hõlmata nn nullkuludega meetmeid, st meetmeid, millel hinnanguliselt ei ole taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatavaid kulusid ja mille topeltrahastamist ei kontrollita, kuna komisjon leiab, et meetmed, millele taaste- ja vastupidavusrahastu vahendeid ei eraldata, ei kujuta endast sellist riski; märgib, et kontrollikoda teatas taaste- ja vastupidavusrahastu meetmetega seotud võimalikest topeltrahastamise juhtumitest; tuletab meelde, et Horvaatias teatatud leid puudutab sellist nullkuludega meedet, kuid et ei komisjon ega liikmesriik ei leia, et taaste- ja vastupidavusrahastu vahendeid oleks kasutatud topeltrahastamiseks; rõhutab, et kontrollikoja järeldus kajastab erinevat tõlgendust selle kohta, mida tähendab „rahastatud“, mitte tegelikku topeltrahastamist; rõhutab siiski, et nullkuludega meetmed ja süstemaatiliste ristkontrollide puudumine tekitavad struktuurse lünga, mis nõuab tugevdatud järelevalvet ja suuniseid; kutsub komisjoni üles jätkama topeltrahastamiseeskirja kohaldamise jälgimist ja liikmesriikidele suuniste andmist, järgides samal ajal taaste- ja vastupidavusrahastu määrusega kehtestatud õigus- ja metoodilist raamistikku;

263. tuletab meelde, et vastavalt taaste- ja vastupidavusrahastu määruses sätestatule ei tohi varem täidetud eesmärkide ja sihtidega seotud meetmeid muuta ning et liikmesriigid peavad muutmata jätmist oma maksetaotlustele lisatud liidu vahendite haldaja kinnituses kinnitama; taunib asjaolu, et taaste- ja vastupidavusrahastu õigusraamistik ei võimalda komisjonil pärast 31. detsembrit 2026 muutmisjuhtumitega tulemuslikult tegeleda;

264. rõhutab, et kooskõlas rahastamislepingu artikli 12 lõikega 1 ja laenulepingu artikli 21 lõikega 1 võib komisjon teha riikliku taaste- ja vastupidavuskava rakendamiseks kontrolle, hindamisi ja auditeid, mis käsitlevad maksetaotluses esitatud teavet ja põhjendusi seoses eesmärkide ja sihtide rahuldava täitmisega, ning et selliseid kontrolle, hindamisi ja auditeid võib teha ka pärast taaste- ja vastupidavusrahastu kasutusaja lõppu ning need võivad aidata teha kindlaks juhtumeid, kus liikmesriigi esitatud maksetaotluse aluseks olev teave ei olnud õige;

265. märgib, et Euroopa poolaasta raames jälgitakse igal aastal keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades sätestatud meetmete rakendamist ning liikmesriigid esitavad komisjonile eduaruandeid; märgib, et kooskõlas suunistega[19] liikmesriikidele keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade ning iga-aastaste eduaruannete teabeesitusnõuete kohta peavad need aruanded taaste- ja vastupidavusrahastu kasutusajal sisaldama teavet keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades esitatud riikliku taaste- ja vastupidavuskava reformide ja investeeringute rakendamisel tehtud edusammude kohta; rõhutab, et need aruanded on olulised, et tagada läbipaistvus, vastutus ja liidu vahendite tulemuslik kasutamine, ning kutsub komisjoni üles kontrollima, et liikmesriigid esitaksid täielikku, õigeaegset ja täpset teavet kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu eesmärkidega;

266. märgib, et alates 2021. aastast on komisjon avaldanud 20 eesmärke ja sihte käsitlevat lõplikku auditiaruannet, mis sisaldavad 591 soovitust 15 liikmesriigile; väljendab erilist muret selle pärast, et kriitiliste ja väga oluliste leidudega seotud 136 soovitusest enamiku (64 %) puhul oli auditiaruandes seatud rakendamistähtaeg juba möödunud; märgib, et komisjon tunnistab, et mõnel liikmesriigil on rakendamisel selliste viivituste osakaal 22 % kõigist kriitiliste ja väga oluliste leidudega seotud soovitustest; võtab ühtlasi teadmiseks, et komisjon nõustub kontrollikoja soovitusega analüüsida liikmesriikides rakendamisel tekkinud viivituste põhjuseid ja vaatab praegu läbi kõigi täitmata soovituste seisu; loodab, et komisjon võtab järelauditites esitatud komisjoni soovituste elluviimisel tekkinud viivituste suhtes kiiresti midagi ette;

267. tuletab meelde, et pärast seda, kui liikmesriigid avastasid oma kontrollisüsteemides puudusi, lisas komisjon jätkuvalt kontrollialaseid eesmärke; võtab teadmiseks kontrollikoja tähelepaneku, et kuigi komisjon on tõhustanud riigihangete ja riigiabi kontrolle, ei ole liikmesriikide kontrollisüsteemid nõuetele vastavuse tagamiseks endiselt piisavalt tulemuslikud; võtab teadmiseks kontrollikoja tuvastatud puudused, mis ohustavad liidu finantshuvide kaitset 22 avaliku hanke menetluses, sealhulgas huvide konfliktide ennetamise või avastamise kontrollide puudumine, puudused kiireloomuliste menetluste kasutamise põhjendamisel ning puudused hanke maksumuse ja projekti kestuse hindamisel, mis põhjustavad märkimisväärseid erinevusi hankedokumentide ja tegelikult allkirjastatud lepingute vahel; märgib, et komisjon vaatab praegu läbi suuniseid, mille ta on liikmesriikidele andnud, et parandada sellega

[19] Suunised C/2024/3975, 21. juuni 2024.

seotud kontrolle riigi tasandil; rõhutab, et kuigi avaliku hanke ja riigiabieeskirjade järgimine ei mõjuta üldiselt komisjoni poolt liikmesriikidele tehtavate taaste- ja vastupidavusrahastu maksete korrektsust, on need eeskirjad täielikult toimiva siseturu tagamiseks üliolulised; on seetõttu seisukohal, et rahastamisel tuleb tingimuseks seada kohaldatavate siseturunormide järgimine; tunnistab, et eelarve, pettusevastase võitluse ja avaliku halduse volinik tunnistas eelarvekontrollikomisjonis 8. detsembril 2025 toimunud kuulamisel, et üks puudus, mis ei tohi korduda, on see, et avalike hangete ja riigiabieeskirju ei ole lisatud maksetingimuste hulka, ning et komisjon on võtnud kohustuse seda järgmise mitmeaastase finantsraamistiku tarbeks parandada;

268. võtab teadmiseks kontrollikoja tuvastatud puudused viie liikmesriigi liidu vahendite haldaja kinnituses, mille eesmärk on tagada, et koos maksetaotlustega esitatud teave on täielik, täpne ja usaldusväärne; võtab teadmiseks kontrollikoja leiu, et viis liikmesriiki, sealhulgas Tšehhi, Hispaania, Prantsusmaa, Horvaatia ja Slovakkia, olid maksetaotluse esitamisel teadlikud ebapiisavatest tõenditest mõne eesmärgi ja sihi rahuldava täitmise kohta, kuid ükski neist ei lisanud oma liidu vahendite haldaja kinnitusse ühtegi reservatsiooni, millega tuua esile asjaolu, et eesmärk/siht oli maksetaotluse esitamise ajal vaid osaliselt täidetud;

269. väljendab muret kontrollikoja järelduste pärast, mis on esitatud eriaruandes 21/2025 „Taaste- ja vastupidavusrahastu toetus ettevõtluskeskkonna parandamiseks“; rõhutab, et riiklikes kavades ette nähtud reformid on ulatuse, laadi ja ambitsioonikuse poolest erinevad ning ei pruugi ettevõtluskeskkonnas alati kaasa tuua struktuurimuutusi; väljendab ühtlasi pettumust selle üle, et eesmärgid ja sihid piirduvad üldiselt õiguslike n-ö väljundite, peamiselt seaduste vastuvõtmise, mitte nende tulemuste mõõtmisega, mistõttu olid maksetingimused täidetud pärast seda, kui seadused vastu võeti, mitte siis, kui seaduste mõju hakkas ilmnema; võtab teadmiseks, et paljud reformid kavandati juba enne taaste- ja vastupidavusrahastut, kuid taaste- ja vastupidavusrahastu rahaline toetus aitas tagada reformide elluviimise sellel ajal;

Audit ja kontroll

270. võtab teadmiseks kontrollikoja tähelepaneku, et seoses tõsiste õigusnormide rikkumistega, mida liikmesriik ei ole kõrvaldanud, lisas majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraadi peadirektor oma kinnitusele reservatsiooni seoses ühes liikmesriigis, nimelt Tšehhis tuvastatud suure riskiga, mis tulenes kahest eraldiseisvast huvide konflikti juhtumist, mille puhul puudub teave Tšehhi poolt praeguses etapis võetud täiendavate parandusmeetmete kohta ja mille suhtes komisjon ei ole veel parandusmeetmeid algatanud; märgib, et see reservatsioon puudutab kaht taaste- ja vastupidavusrahastu makset ning et ühtlasi hindas komisjon 22 makse puhul õigusnormide tõsiste rikkumiste riski keskmiseks ja kuue makse puhul väikseks; võtab murega teadmiseks kontrollikoja seisukoha, et kuna riskihindamiskriteeriumid on üldjoontes kooskõlas kriteeriumidega, mida kohaldatakse kontrollide suhtes sellistes valdkondades nagu avalikud hanked ja riigiabi, ei pruugi üldine hindamine asjaomase riski taset täielikult kajastada;

271. tunneb muret kontrollikoja väite pärast, et komisjonile kättesaadav teave avastatud pettuste kohta on piiratud, ning rõhutab vajadust parandada teabevooge, et tagada liidu finantshuvide kaitse, eelkõige tõhustatud ettevaatusabinõude abil; juhib tähelepanu sellele, et 2024. aasta lõpus oli Euroopa Prokuratuuril pooleli 311 taasterahastuga „NextGenerationEU“ seotud juhtumi menetlemine, millest kõik peale nelja olid seotud

taaste- ja vastupidavusrahastuga, ning see moodustab ligikaudu 17 % kõigist käimasolevatest kuludega seotud pettuste uurimistest; märgib, et hinnanguline kahju liidu finantshuvidele on 2,8 miljardit eurot ehk 30 % (2023. aastal 25 %) kõigist liidu kuludega seotud pettustest tulenevast hinnangulisest kogukahjust. rõhutab siiski, et Euroopa Prokuratuur oli komisjonile ametlikult teatanud ainult 75 taaste- ja vastupidavusrahastuga seotud juhtumist ning et 80 % neist teatatud juhtumitest olid seotud üheainsa meetmega ühesainsas liikmesriigis – Itaalias; võtab samuti teadmiseks Euroopa Prokuratuuri järelduse, et peamised teatajad on endiselt riigi õiguskaitseasutused, kelle teabe põhjal algatati 90 % uutest uurimistest; võtab kontrollikoja eriaruande 06/2026 „Pettusevastane võitlus taaste- ja vastupidavusrahastus“ põhjal samuti teadmiseks, et alates taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise algusest 2021. aastal kuni 2024. aasta lõpuni teatasid liikmesriigid majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraadile 51 pettusekahtluse juhtumist; on mures selle pärast, et liidu institutsioonide, organite ja asutuste, sealhulgas komisjoni teadaanded moodustavad vähem kui 1 % 2025. aastal algatatud uutest Euroopa Prokuratuuri uurimistest, mis suurendab muret komisjoni suutlikkuse pärast teha taaste- ja vastupidavusrahastu üle järelevalvet; on mures ka selle pärast, et kuna taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamine on jõudnud poole peale, eeldab Euroopa Prokuratuur, et juhtumite arv kasvab jätkuvalt; rõhutab, et Euroopa Prokuratuuri esitatud arvud kinnitavad, et taaste- ja vastupidavusrahastus esineb pettuseoht; rõhutab, et see olukord näitab vajadust veelgi tugevdada riikide avastamis- ja teatamissuutlikkust, koostööd Euroopa Prokuratuuri ja komisjoniga ning pettustevastaste süsteemide üldist tulemuslikkust ja järjepidevust kogu liidus; rõhutab, et liidu rahaliste vahendite ja maksumaksjate raha kaitsmiseks on nii liidu kui ka liikmesriikide tasandil vaja tugevat, koordineeritud ja vahenditega hästi varustatud pettustevastast raamistikku;

272. väljendab heameelt Bulgaarias ellu viidud reformide ja tehtud edusammude üle 2025. aastal, mil riik sai kahe osamaksena summas 1,91 miljardit eurot ligikaudu 31 % kogusummast, mis talle taaste- ja vastupidavusrahastust kokku on ette nähtud eraldada; tunnustab olulisi reforme avalike hangete ja kohtusüsteemi läbipaistvuse valdkonnas; märgib, et 3. novembril 2025 võttis komisjon vastu rakendusotsuse Bulgaariale antava tagastamatu toetuse teise osamakse väljamaksmise osalise peatamise kohta, sest üht korruptsioonivastase reformiga seotud eesmärki ei peetud rahuldavalt täidetuks; tunnustab jõupingutusi, mida Bulgaaria valitsus on teinud selliste reformide läbiviimiseks, mille eesmärk on tagada korruptsioonivastase komisjoni liikmete poliitiliselt sõltumatu ametissenimetamine; märgib, et komisjoni rakendusotsuses tunnistatakse ka seda, et Bulgaari Rahvuskogul on endiselt ülekaalukas roll nii korruptsioonivastase komisjoni juhtkonna liikmete kandidaatide ülesseadmisel kui ka liikmete ametisse nimetamisel; märgib, et Bulgaarial on kuus kuud aega õigusraamistiku läbivaatamiseks, et saavutada nõutav künnis; rõhutab, et peatamine tuleks lõpetada üksnes siis, kui Bulgaaria on võtnud vajalikud meetmed eesmärgi rahuldava täitmise tagamiseks;

273. võtab teadmiseks kontrollikoja korduvad leiud teatavate riiklike auditeerimisasutuste puuduste kohta seoses ulatuse, kvaliteedi, dokumenteerimise ja aruandlusega; rõhutab vajadust selge kohustuste raamistiku järele, et tagada kvaliteet ja järjepidevus; nõuab tungivalt, et liikmesriikide auditeerimisasutused järgiksid rahvusvaheliselt tunnustatud auditistandardeid; hoiatab, et kui seda ei tehta, õõnestab see nende töö usaldusväärsust ja ohustab ühtse auditi põhimõtet;

274. peab kahetsusväärseks kontrollikoja poolt taaste- ja vastupidavusrahastu puhul

täheldatud puudulikke kontrolljälgi, mis nõrgendavad jälgitavust ning piiravad Euroopa Parlamendi ja kontrollikoja kontrollivõimet; rõhutab, et kontrollikojale peavad olema kättesaadavad kõik komisjoni andmebaasid ja infosüsteemid, mida kasutatakse komisjoni ja liikmesriikide vaheliseks andmete kogumiseks, vahetamiseks ja seireks; rõhutab, et kontrollikojal peaks olema otsene ja kiire juurdepääs süsteemis salvestatud algandmetele, ilma et riiklikud ametiasutused või komisjoni talitused neid eelnevalt muudaksid, koondaksid või redigeeriksid; rõhutab, et selline juurdepääs on oluline, et tagada auditite sõltumatus, usaldusväärsus ja tulemuslikkus ning säilitada liidu eelarve täitmisel läbipaistvus ja vastutus;

275. väljendab muret selle pärast, et taaste- ja vastupidavusrahastu ning muude tulemuspõhiste vahendite auditites keskendutakse pigem süsteemiauditite kui tegelike kulude kontrollimisele; hoiatab, et sellised süsteemiauditid ei pruugi paljastada alusprobleeme, mis võivad üle kanduda ja kahjustada tõsiselt liidu eelarve usaldusväärset finantsjuhtimist ja liidu finantshuvide kaitset; kutsub komisjoni üles võtma otsustavaid parandusmeetmeid, tugevdama auditi- ja akrediteerimismenetlusi ning tagama, et sarnased süsteemsed puudused ei saaks korduda, järgides samal ajal proportsionaalsuse põhimõtet seoses aruandlus- ja dokumenteerimiskohustustega;

276. on seisukohal, et taaste- ja vastupidavusrahastu kujutab endast demokraatliku vastutuse põhiseaduslikku testi, võttes arvesse selle suurust, kiirust ja erandlikku rakendamismudelit; tuletab meelde, et taaste- ja vastupidavusrahastut rahastatakse märkimisväärsest summast Euroopa ühistest laenudest ning seetõttu nõuab liidu maksumaksjate huvides kõrgeimate finantsvastutuse, läbipaistvuse ja kulutõhususe standardite järgimist; rõhutab, et Euroopa Parlamendi roll eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsioonina on mõttekas ainult siis, kui läbipaistvus ja jälgitavus ning reeglite ja kontrollistandardite objektiivne kohaldamine on rangelt ja järjepidevalt tagatud kõigis liikmesriikides ning kui eesmärke ja sihte hinnatakse täiesti objektiivselt ja mittepoliitiliselt, tagades liikmesriikide võrdse kohtlemise; on seisukohal, et üleminekuga tulemuspõhistele vahenditele peab kaasnema parlamentaarne kontroll, et tagada demokraatlik vastutus; on vastu mis tahes ettepanekule, mis häiriks institutsioonilist tasakaalu ja kahjustaks Euroopa Parlamendi rolli eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsioonina;

Läbipaistvus

277. märgib, et 2024. aastal hindas kontrollikoda viie liikmesriigi riiklikke süsteeme, et hinnata, kas nendega on võimalik jälgida taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite liikumist riigieelarvest kuni lõplike saajateni ja kaugemale ning esitada andmeid lõplike saajate kantud kulude kohta; võtab teadmiseks kontrollikoja tähelepaneku, et taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite jälgitavus ei ole liikmesriikides süsteemne ning et kahes liikmesriigis kehtestatud süsteemid ei taganud andmete süstemaatilist kogumist taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite lõplike saajate kantud kulude kohta; peab kahetsusväärseks kontrollikoja leidu, et hoolimata komisjoni suunistest metoodika kohta, mida liikmesriigid peavad järgima kõige rohkem rahalisi vahendeid saanud 100 lõpliku saaja[20] avaldamiseks, esineb avaldatud teabe liigis märkimisväärseid erinevusi; väljendab suurt muret selle pärast, et sellised puudused läbipaistvuses ja jälgitavuses võivad õõnestada üldsuse usaldust ning tulemuslikku demokraatlikku kontrolli taaste- ja

[20] COM(2024)0474 V lisa, komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamise kohta, lisa, 10.10.2024.

vastupidavusrahastu kulutuste üle; märgib ühtlasi, et kaks liikmesriiki teatasid eraldatud (st eelarvesse kantud) või väljamakstud summadest, kuid mõnel juhul ainult vahendusasutuste tasandil ja mõnel juhul kombineerituna riikliku rahastamisega, ning et üks liikmesriik esitas andmed ainult meetmete kohta, mille eesmärkide ja sihtide põhjal esitati komisjonile maksetaotlused, mis ei kajastanud aga täielikult käimasolevate meetmete rakendamist;

278. tuletab meelde, et taaste- ja vastupidavusrahastu määruse (EL) 2021/241 artikli 22 lõike 2 punkti d alapunktiga ii kohustatakse liikmesriike auditeerimiseks ja kontrollimiseks koguma võrreldavat teavet taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite kasutamise kohta, sealhulgas vahendite lõplike saajate, töövõtjate ja alltöövõtjate ning tegelikult kasu saavate omanike nimede kohta; tuletab ühtlasi meelde, et kuigi määrus ei kohusta liikmesriike koguma ja avaldama teavet kulude kohta, mida vahendite lõplikud saajad on kandnud eesmärkide või sihtide saavutamisel, ega esitama sellist teavet oma taaste- ja vastupidavusrahastu maksetaotlustes, peavad nad siiski avaldama selle teabe 100 vahendite lõplike saajate kohta, kes saavad taaste- ja vastupidavusrahastust suurimaid summasid; võtab teadmiseks komisjoni seisukoha, mis on esitatud komisjoni suunistes taaste- ja vastupidavuskavade kohta ning milles kirjeldatakse vahendite lõplikku saajat kui „viimast üksust, kes saab [...] rahalisi vahendeid ning kes ei ole töövõtja ega alltöövõtja“; väljendab mõiste „vahendite lõplik saaja“ sellise tõlgenduse pärast suurt muret ja kordab oma seisukohta, et see on kehtivate õigusaktidega vastuolus; rõhutab, et ootab, et komisjon tagaks kehtivate õigusaktide järgimise ja kasutaks kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid tagamaks, et liikmesriigid esitavad vahendite lõplike saajate kohta täieliku ja sisuka teabega nimekirja, jättes välja üksnes vahendusüksused, nagu ministeeriumid ja korraldusasutused; rõhutab, et läbipaistvuse tagamiseks kaalub Euroopa Parlament kõiki olemasolevaid meetmeid, et tagada nõuete täitmine ja vältida sarnase tõlgenduse kohaldamist muude finantsnormidee läbipaistvussätete suhtes; on seisukohal, et pidev suutmatus tagada vahendite lõplike saajate kohta sisuka teabe avaldamine seab tõsiselt kahtluse alla Euroopa Parlamendi suutlikkuse anda eelarve täitmisele teabel põhinev heakskiit; tuletab meelde, et Euroopa Parlament on varasemates eelarve täitmisele heakskiidu andmise resolutsioonides väljendanud taaste- ja vastupidavusrahastu pärast korduvalt suurt muret, sealhulgas vahendite lõplike saajaid käsitleva teabe läbipaistvuse pärast; on seisukohal, et komisjon peaks algatama rikkumismenetlused ja tegutsema põhjendamatu viivituseta, et kasutada täielikult oma volitusi aluslepingute täitmise järelevalvajana liikmesriikide suhtes, tagamaks, et kodanikel ja sidusrühmadel on sellele teabele täielik juurdepääs; kui ta seda ei tee, kaalub Euroopa Parlament oma õiguste piires kõiki asjakohaseid meetmeid, sealhulgas õiguslikke meetmeid, et tagada nõuete täitmine; rõhutab, et täielik ja usaldusväärne teave vahendite lõplike saajate kohta on oluline, et vältida rahaliste vahendite väärkasutamist, avastada pettusi ja tagada kõigis liikmesriikides võrdsed aruandlusstandardid;

279. tuletab komisjonile meelde, et taaste- ja vastupidavusrahastu määruse sätteid ja mõtet tuleb rangelt järgida ning et suuniste või muude sisedokumentide vastuvõtmine peab olema täielikult kooskõlas kaasseadusandjate läbirääkimiste tulemustega; on veendunud, et sätete puhul, mille komisjon võttis taaste- ja vastupidavuskavu käsitlevates suunistes mõiste „vahendite lõplik saaja“ tõlgendamise kohta vastu, seda ei tehtud;

280. rõhutab lisaks, et 4. veebruaril 2025 nõudsid eelarvekontrollikomisjoni liikmed ELi toimimise lepingu artikli 319 kohaselt eelarve täitmisele heakskiidu andmise eesmärgil,

et komisjon esitaks iga liikmesriigi kohta nimekirja 100 suurimast füüsilisest isikust või üksusest, kes saavad taaste- ja vastupidavusrahastust rahalisi vahendeid, sealhulgas töövõtjad ja alltöövõtjad; peab lubamatuks, et ainult kuus liikmesriiki jagasid taotletud andmeid komisjoni talitustega ja üks liikmesriik väljendas kavatsust jagada nimekirja tulevikus, samas kui kolm liikmesriiki teatasid, et nad ei esita andmeid, väites, et taotlus ei ole kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu määruse kohaste aruandlusnõuetega, ning ülejäänud 17 liikmesriiki ei reageerinud komisjoni taotlusele üldse;

281. rõhutab taaste- ja vastupidavusrahastu olulist panust COVID-19 pandeemia järgse tõsise majanduslanguse ja sotsiaalkriisi ennetamisse ning selle suutlikkust pakkuda tugevat kriisidele reageerimise vahendit;

Soovitused

282. kutsub komisjoni üles järgima kontrollikoja 2024. aasta aruandes esitatud soovitusi, tagamaks, et komisjon:

i) teeb liikmesriikide andmetele ja kontrollidele tuginemise asemel piisavat substantiivset testimist, et tagada sellise teabe usaldusväärsus, mis tõendab nõukogu rakendusotsuste nõuete järgimist liikmesriikides, kui eesmärke ja sihte hinnatakse peamiselt seire- või eelarve täitmise aruannetele tuginedes;

ii) analüüsib liikmesriikides kriitiliste või väga oluliste leidudega seotud soovituste täitmisel tekkinud viivituste põhjuseid ning kaalub kindlamääraliste vähendamiste kohaldamist;

283. palub komisjonil ühtlasi teha järgmist:

i) jälgida tähelepanelikult eesmärkide ja sihtide pidevat täitmist, eelkõige seoses auditi, järelevalve ja kontrolliga, ning tagada piisav järelevalve eri eesmärkide ja sihtide täitmise seisu üle pärast taaste- ja vastupidavusrahastu kasutusaja lõppu, kasutades rahastamis- ja laenulepingute ning Euroopa poolaasta raames kasutada olevaid võimalusi;

ii) teha liikmesriikidega tihedat koostööd, et tagada eelkõige struktuurilist laadi või riigipõhiste soovitustega seotud eesmärkide ja sihtide täielik ja hoolikas täitmine;

iii) rakendada rangemaid kontrollimehhanisme, et vältida selliste olemasolevate projektide kaasamist, millel puudub taaste- ja vastupidavusrahastu raamistiku kohane lisaväärtus;

iv) tagada täielik vastavus taaste- ja vastupidavusrahastu eesmärkidele ning maksta rahalised vahendid välja üksnes juhul, kui eesmärgid on täidetud;

v) sõlmida viivitamata siduv institutsioonidevaheline kokkulepe, millega tagatakse kontrollikoja täielik, süstemaatiline ja reaalajas juurdepääs kõigile asjakohastele andmebaasidele, sealhulgas Arachnele ja Fenixile;

vi) kohaldada järjepidevalt ja täpselt taaste- ja vastupidavusrahastu määruse vahendite lõplike saajatega seotud sätteid, vaadates läbi oma suunised taaste- ja vastupidavuskavade kohta, suhelda liikmesriikidega vahendite lõplike saajate määratluse nõuetekohase kohaldamise teemal, tagada, et liikmesriigid koguvad ja

esitavad teavet viimaste rahalisi vahendeid saavate üksuste kohta, välja arvatud vahendusüksused, nagu ministeeriumid või korraldusasutused, tehes selle teabe eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile kättesaadavaks viimaseks taaste- ja vastupidavusrahastu maksete tähtajaks, ning alustada vajaduse korral rikkumismenetlusi;

vii) tagada taaste- ja vastupidavusrahastu suurem läbipaistvus, avaldades õigeaegselt komisjoni hinnangud, riikide aruanded, auditid ja taastemeetmed juurdepääsetavas ja kontrollitavas vormis, mis võimaldab Euroopa Parlamendil, kontrollikojal ja kodanikel teha nõuetekohast kontrolli; toetab mitmetasandilist lähenemisviisi – kontrollikoja täielik reaalajas juurdepääs, Euroopa Parlamendi piiramatu teabeõigus ja üldsuse läbipaistev juurdepääs kooskõlas Euroopa Liidu Kohtu otsustega –, tagades samal ajal isikuandmete kaitse üldmääruse ja liidu andmekaitsenormide järgimise; rõhutab, et avaldatud andmed peavad kajastama projekti tegelikku rakendamist ja tulemusi;

viii) tagada 2027. aasta järgses mitmeaastases finantsraamistikus järjepidev tulemusalane teave, luues ühtse selgelt määratletud poliitikavaldkondade kogumi ja järjepideva metoodika probleemide, eesmärkide, meetmete, rahastamise ja tulemusnäitajate seostamiseks ühe või mitme poliitikavaldkonnaga, sealhulgas kasutades ühtlustatud aruandlusraamistikke ning mõõdetavaid ja võrreldavaid näitajaid kõigis liikmesriikides, mis võimaldab selgelt hinnata liidu rahastamise tulemusi, tõhusust ja väärtust;

ix) kohaldada rangelt taaste- ja vastupidavusrahastu määruse sätteid, sealhulgas neid, milles käsitletakse maksete peatamist või summade tagasinõudmist, eelkõige juhul, kui liidu finantshuvide kaitse ei ole tagatud;

x) nõuda taaste- ja vastupidavusrahastu, ühtekuuluvus- ja eelarve otsese täitmise vahendite puhul koostalitlusvõimeliste ja automatiseeritud ristkontrollide tegemist ning anda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavale institutsioonile tuvastatud topeltrahastamise juhtumitest igal aastal aru;

xi) teha tihedat koostööd liikmesriikidega, eelkõige nendega, kellel on suutlikkusega struktuurseid probleeme, pakkudes sihipärast tehnilist abi, suuniseid ja haldustuge, et tagada kõigis liikmesriikides taaste- ja vastupidavusrahastu investeeringute ja reformide täielik ja tulemuslik rakendamine;

xii) tugevdada järelevalvemehhanisme ning tagada, et taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatavad reformid ja investeeringud jäävad toimivaks ja avaldavad püsivat mõju ka pärast väljamakseperioodi, et kaitsta liidu finantshuve ja maksumaksjate raha;

xiii) teha ettepanek kehtestada 2026. aasta järgsete vahendite ja määruste läbivaatamisel liikmesriikidele kohustus teatada pettusekahtlustest ja õigusnormide rikkumistest, kasutades ühtlustatud taksonoomiat, mis on kooskõlas OLAFi / Euroopa Prokuratuuri standarditega;

xiv) teha makromajanduslik hindamine, et hinnata taaste- ja vastupidavusrahastu kaudu liikmesriikidele antava liidu toetuse tulemuslikkust ja tõhusust, sealhulgas seda, mil määral on toetus olnud õigeaegne ja proportsionaalne rahastu

kavandatud eesmärkidega, eelkõige COVID-19 kriisist taastumisega, ning jagada seda eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutava institutsiooniga;

xv) nõuda, et võetaks kasutusele tehisintellektil põhinevad prognoosiva analüütika vahendid ning masinõppevõimsus, mis võimaldaksid audiitoritel teha reaalajas riskihindamisi ja tuvastada kõrvalekaldeid tulemuslikumalt.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0141

Rahvusvaheline kakaoleping

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta seadusandlik resolutsioon, mis käsitleb nõukogu otsuse eelnõu rahvusvahelise kakaolepingu muudatuste heakskiitmise kohta (15258/2025 – C10-0036/2026 – 2025/0283(NLE))

(Nõusolek)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse nõukogu otsuse eelnõu (15258/2025),

– võttes arvesse rahvusvahelise kakaolepingu muudatusettepanekute projekte (15259/2025),

– võttes arvesse nõusoleku taotlust, mille nõukogu esitas vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 207 lõikele 3 ja lõike 4 esimesele lõigule ja artikli 218 lõike 6 teise lõigu punkti a alapunktile v (C10-0036/2026),

– võttes arvesse kodukorra artikli 107 lõikeid 1 ja 4 ning artikli 117 lõiget 7,

– võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse komisjoni soovitust (A10-0074/2026),

1. annab nõusoleku lepingu heakskiitmiseks;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule, komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0142

ELi ja Islandi vaheline leping, mis käsitleb broneeringuinfo edastamist terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta seadusandlik resolutsioon, mis käsitleb nõukogu otsuse eelnõu Euroopa Liidu ja Islandi vahelise lepingu, mis käsitleb broneeringuinfo edastamist terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks, liidu nimel sõlmimise kohta (11283/2025 – C10-0278/2025 – 2025/0156(NLE))

(Nõusolek)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse nõukogu otsuse eelnõu (11283/2025),

– võttes arvesse Euroopa Liidu ja Islandi vahelist lepingut, mis käsitleb broneeringuinfo edastamist terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks (11284/2025),

– võttes arvesse nõusoleku taotlust, mille nõukogu esitas vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 lõikele 2, artikli 87 lõike 2 punktile a ning artikli 218 lõike 6 teise lõigu punktile a (C10-0278/2025),

– võttes arvesse kodukorra artikli 107 lõikeid 1 ja 4 ning artikli 117 lõiget 7,

– võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni soovitust (A10-0072/2026),

1. annab nõusoleku lepingu sõlmimiseks;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Islandi valitsusele ja parlamendile.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0143

ELi ja Norra vaheline leping, mis käsitleb broneeringuinfo edastamist terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta seadusandlik resolutsioon, mis käsitleb nõukogu otsuse eelnõu Euroopa Liidu ja Norra Kuningriigi vahelise lepingu, mis käsitleb broneeringuinfo edastamist terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks, liidu nimel sõlmimise kohta (11280/2025 – C10-0279/2025 – 2025/0145(NLE))

(Nõusolek)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse nõukogu otsuse eelnõu (11280/2025),

– võttes arvesse Euroopa Liidu ja Norra Kuningriigi vahelist lepingut, mis käsitleb broneeringuinfo edastamist terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks (11281/2025),

– võttes arvesse nõusoleku taotlust, mille nõukogu esitas vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 lõikele 2, artikli 87 lõike 2 punktile a ning artikli 218 lõike 6 teise lõigu punktile a (C10-0279/2025),

– võttes arvesse kodukorra artikli 107 lõikeid 1 ja 4 ning artikli 117 lõiget 7,

– võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni soovitust (A10-0071/2026),

1. annab nõusoleku lepingu sõlmimiseks;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Norra Kuningriigi valitsusele ja parlamendile.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0144

ELi, USA, Islandi ja Norra vaheline lennutranspordileping ja kõrvalleping seoses selle kohaldamisega

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta seadusandlik resolutsioon, mis käsitleb nõukogu otsuse eelnõu, milles käsitletakse ühelt poolt Ameerika Ühendriikide, teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide, kolmandalt poolt Islandi ning neljandalt poolt Norra Kuningriigi vahelise lennutranspordilepingu liidu nimel sõlmimist ning ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide, teiselt poolt Islandi ning kolmandalt poolt Norra Kuningriigi vahelise kõrvallepingu liidu nimel sõlmimist seoses ühelt poolt Ameerika Ühendriikide, teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide, kolmandalt poolt Islandi ning neljandalt poolt Norra Kuningriigi vahelise lennutranspordilepingu kohaldamisega (12913/2025 – C10-0277/2025 – 2011/0102(NLE))

(Nõusolek)

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse nõukogu otsuse eelnõu (12913/2025),

– võttes arvesse ühelt poolt Ameerika Ühendriikide, teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide, kolmandalt poolt Islandi ning neljandalt poolt Norra Kuningriigi vahelise lennutranspordilepingu eelnõu ning ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide, teiselt poolt Islandi ning kolmandalt poolt Norra Kuningriigi vahelise kõrvallepingu eelnõu, mis käsitleb ühelt poolt Ameerika Ühendriikide, teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide, kolmandalt poolt Islandi ning neljandalt poolt Norra Kuningriigi vahelise lennutranspordilepingu kohaldamist (10261/2011),

– võttes arvesse nõusoleku taotlust, mille nõukogu esitas vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 100 lõikele 2 ja artikli 218 lõike 6 teise lõigu punktile a (C10-0277/2025),

– võttes arvesse kodukorra artikli 107 lõikeid 1 ja 4 ning artikli 117 lõiget 7,

– võttes arvesse transpordi- ja turismikomisjoni soovitust (A10-0068/2026),

1. annab nõusoleku lepingute sõlmimiseks;

2. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule, komisjonile, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning Ameerika Ühendriikide, Islandi ja Norra Kuningriigi valitsustele ja parlamentidele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0146

Põhiõiguste olukord Euroopa Liidus 2024. ja 2025. aastal

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta resolutsioon põhiõiguste olukorra kohta Euroopa Liidus 2024. ja 2025. aastal (2025/2135(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut (ELi leping),

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut (ELi toimimise leping),

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat (edaspidi „harta“),

– võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu praktikat,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiivi (EL) 2024/1385, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiivi 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK[2] (kuriteoohvrite õiguste direktiiv), komisjoni 12. juuli 2023. aasta ettepanekut kuriteoohvrite õiguste direktiivi muutmiseks (COM(2023)0424) ja institutsioonidevahelistest läbirääkimistest tulenevat esialgset kokkulepet,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, milles käsitletakse korruptsioonivastast võitlust ning millega asendatakse nõukogu raamotsus 2003/568/JSK ja Euroopa ühenduste ametnike või Euroopa Liidu liikmesriikide ametnikega seotud korruptsiooni vastast võitlust käsitlev konventsioon ning muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1371,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1083, millega luuakse siseturul meediateenuste ühine raamistik ja muudetakse direktiivi 2010/13/EL (Euroopa meediavabaduse määrus)[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta direktiivi

[1] ELT L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj.
[2] ELT L 315, 14.11.2012, lk 57, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj.
[3] ELT L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj.

(EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid) eest[4] (vaigistuskaebuste vastane direktiiv),

– võttes arvesse komisjoni 27. aprilli 2022. aasta soovitust (EL) 2022/758, milles käsitletakse avalikus elus osalevate ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute või kuritarvituslike hagide eest (üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid)[5],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2020. aasta määrust (EL, Euratom) 2020/2092, mis käsitleb üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks[6] (õigusriigi tingimuslikkuse määrus),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrust (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)[7],

– võttes arvesse nõukogu 28. novembri 2008. aasta raamotsust 2008/913/JSK teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse vahenditega[8],

– võttes arvesse komisjoni 2. juuli 2008. aasta ettepanekut võtta vastu nõukogu direktiiv, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest (COM(2008)0426) (horisontaalne diskrimineerimisvastane direktiiv), mida komisjon kinnitas uuesti 2025. aasta juulis pärast seda, kui oli eelnevalt teada andnud kavatsusest ettepanek tagasi võtta, ja arvestades, et see on praegu nõukogus menetlemisel,

– võttes arvesse nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust[9] (rassilise võrdõiguslikkuse direktiiv),

– võttes arvesse ELi LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegiat 2020–2025 (COM(2020)0698), soolise võrdõiguslikkuse strateegiat 2020–2025 (COM(2020)0152), puuetega inimeste õiguste strateegiat aastateks 2021–2030 (COM(2021)0101), ELi rassismivastast tegevuskava 2020–2025 (COM(2020)0565), romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlevat ELi strateegilist raamistikku aastateks 2020–2030 (COM(2020)0620) ning komisjoni teadaannet kavatsuse kohta neid ajakohastada ja tugevdada,

– võttes arvesse uut LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegiat 2026–2030,

– võttes arvesse ELi strateegiat harta kohaldamise tugevdamiseks (COM(2020)0711) ja komisjoni aastaaruandeid, eelkõige 2024. aasta aruannet harta kohaldamise kohta –

---

4 ELT L, 2024/1069, 16.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj.
5 ELT L 138, 17.5.2022, lk 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2022/758/oj.
6 ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2092/oj.
7 ELT L 119, 4.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj.
8 ELT L 328, 6.12.2008, lk 55, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2008/913/oj.
9 EÜT L 180, 19.7.2000, lk 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/43/oj.

põhiõiguste edendamise, kaitse ja jõustamise rahastamine (COM(2024)0456),

– võttes arvesse ELi strateegiat antisemitismi vastu võitlemiseks ja juudi eluviisi edendamiseks (2021–2030) (COM(2021)0615),

– võttes arvesse uut ELi rassismivastast strateegiat 2026–2030,

– võttes arvesse komisjoni 24. juuli 2024. aasta teatist „2024. aasta aruanne õigusriigi kohta. Õigusriigi olukord Euroopa Liidus“ (COM(2024)0800) ja 8. juuli 2025. aasta teatist „2025. aasta aruanne õigusriigi kohta. Õigusriigi olukord Euroopa Liidus“ (COM(2025)0900) ning sellele lisatud 27 peatükki riikide kohta,

– võttes arvesse komisjoni 7. märtsi 2025. aasta teatist „Naiste õiguste tegevuskava“ (COM(2025)0097), milles esitatakse pikaajaline visioon soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks,

– võttes arvesse ÜRO inimõigustealaseid lepinguid ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitset käsitlevaid alusdokumente, sealhulgas inimõiguste ülddeklaratsiooni, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti, rassilise diskrimineerimise kõigi vormide kõrvaldamise rahvusvahelist konventsiooni, naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni, ÜRO inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise protsessi soovitusi ja aruandeid ning ÜRO konventsioonide järelevalveorganite kohtupraktikat ja Inimõiguste Nõukogu erimenetlusi, sealhulgas ÜRO usu- ja veendumusvabaduse eriraportööri volitusi (A/HRC/RES/49/5),

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu ministrite komitee 11. jaanuari 2006. aasta soovitust Rec(2006)2 Euroopa Nõukogu liikmesriikidele Euroopa vanglaeeskirjade kohta,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee 2025. aasta aprillis avaldatud 34. üldaruannet,

– võttes arvesse ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, mille EL ratifitseeris 23. detsembril 2010. aastal ja mille osalised on kõik liikmesriigid, ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli, mille on ratifitseerinud 22 liikmesriiki, ning ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni komitee tähelepanekuid ja üldmärkusi selle konventsiooni kohta,

– võttes arvesse ÜRO kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 ja kestliku arengu eesmärke,

– võttes arvesse demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo, rahvusvähemuste ülemvoliniku, meediavabaduse esindaja ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) muude organite soovitusi ja aruandeid,

– võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid ja kohtupraktikat, sealhulgas eelvangistust käsitlevat kohtupraktikat, näiteks Letellier *vs.* Prantsusmaa (1991), Ilijkov *vs.* Bulgaaria (2001) ja Buzadji *vs.* Moldova (2016), ning Euroopa Nõukogu ministrite komitee aastaaruandeid nende otsuste täitmise järelevalve kohta,

– võttes arvesse ÜRO korruptsioonivastast konventsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu, eelkõige Veneetsia komisjoni, rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni (ECRI), Euroopa Nõukogu naistevastase vägivallaga ja perevägivallaga võitlemise eksperdirühma (GREVIO), riikide korruptsioonivastase ühenduse (GRECO), diskrimineerimisvastase võitluse, mitmekesisuse ja kaasamise juhtkomitee, Parlamentaarse Assamblee, Euroopa sotsiaalõiguste komitee ja muude Euroopa Nõukogu organite soovitusi, arvamusi, aruandeid ja resolutsioone,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku avaldusi, soovitusi, aruandeid ja riikide külastusi, sealhulgas tema 4. septembri 2025. aasta aruannet „Externalised asylum and migration policies and human rights law“ (Delegeeritud varjupaiga- ja rändepoliitika ning inimõigustealane õigus),

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu ajakirjanike turvalisuse platvormi,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni (Istanbuli konventsioon), mille Euroopa Liit ratifitseeris 28. juunil 2023,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu Euroopa sotsiaalhartat,

– võttes arvesse Euroopa sotsiaalõiguste sammast ja selle tegevuskava,

– võttes arvesse oma 10. märtsi 2022. aasta otsust (EL) 2022/480 Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitleva uurimiskomisjoni moodustamise ning selle uurimisobjekti, vastutusalade, liikmete arvu ja ametiaja kohta[10], Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitleva uurimiskomisjoni töö põhjal vastu võetud resolutsioone ja soovitusi ning eelkõige oma 15. juuni 2023. aasta soovitust nõukogule ja komisjonile pärast liidu õiguse kohaldamisel ilmnenud väidetavate rikkumiste ja haldusomavoli uurimist seoses Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamisega[11],

– võttes arvesse Euroopa Andmekaitseinspektori aruandeid, arvamusi ja soovitusi,

– võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti aruandeid, uuringuid ja arvamusi, eelkõige 2024. ja 2025. aasta põhiõiguste aruannet,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone põhiõiguste olukorra kohta ELis,

– võttes arvesse oma resolutsioone õigusriigi olukorda käsitlevate komisjoni aruannete kohta,

– võttes arvesse oma resolutsioone konkreetsete liikmesriikide kohta,

– võttes arvesse oma 8. veebruari 2024. aasta resolutsiooni ELi LGBTIQ-inimeste

[10] ELT L 98, 25.3.2022, lk 72, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2022/480/oj.
[11] ELT C, C/2024/494, 23.1.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/494/oj.

võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025 rakendamise kohta[12],

– võttes arvesse oma 13. detsembri 2022. aasta resolutsiooni puuetega inimestele võrdsete õiguste tagamise kohta[13],

– võttes arvesse oma 10. novembri 2022. aasta resolutsiooni rassilise võrdsuse, mittediskrimineerimise ja rassismivastasuse kohta ELis[14],

– võttes arvesse oma 8. märtsi 2022. aasta resolutsiooni kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise kohta Euroopas[15],

– võttes arvesse oma 14. detsembri 2021. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile soolise vägivalla vastu võitlemise kohta: kübervägivald[16],

– võttes arvesse oma 16. septembri 2021. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile seoses soolise vägivalla määratlemisega ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 nimetatava uue kuriteoliigina[17] ja 18. jaanuari 2024. aasta resolutsiooni vaenukõne ja vaenukuritegude lisamise kohta ELi kuritegude loetellu[18],

– võttes arvesse oma 7. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta[19],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni raportit (A10-0042/2026),

A. arvestades, et mitmes liikmesriigis võib täheldada demokraatia tagasilangust ning ka teistes liikmesriikides esineb demokraatlike standarditega seotud probleeme; arvestades, et õigusriigi olukorra halvenemine, kohtusüsteemi sõltumatuse, korruptsioonivastaste jõupingutuste ja põhiõiguste kaitse puudumine, demokraatliku kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi nõrgenemine ning põhiseaduslike normide vahendina kasutamine on mõned murettekitavad tunnused, mis iseloomustavad seda suundumust;

B. arvestades, et ELi lepingu artikli 2 kohaselt rajaneb liit sellistel ühistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine; arvestades, et need on väärtused, mis on sätestatud hartas ja rahvusvahelistes inimõigustealastes lepingutes; arvestades, et harta on ELi esmase õiguse osa; arvestades, et nende väärtuste austamine on ELiga ühinemise järel kõigi liikmesriikide jätkuv kohustus ning eeltingimus kõigi ELi liikmesusest tulenevate aluslepingu kohaste õiguste ja hüvede saamiseks;

C. arvestades, et demokraatia, õigusriik ja põhiõigused on üksteist vastastikku tugevdavad

---

12 ELT C, C/2024/6340, 7.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6340/oj.
13 ELT C 177, 17.5.2023, lk 13.
14 ELT C 161, 5.5.2023, lk 10.
15 ELT C 347, 9.9.2022, lk 2.
16 ELT C 251, 30.6.2022, lk 2.
17 ELT C 117, 11.3.2022, lk 88.
18 ELT C, C/2024/5733, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5733/oj.
19 ELT C 395, 29.9.2021, lk 2.

väärtused, mille õõnestamine kujutab ELis elavate inimeste õigustele ja vabadustele süsteemset ohtu; arvestades, et liidu olemasolevad õigusriigi tagamise vahendid on olulised ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtuste kaitsmiseks; arvestades, et nende täielik ja järjepidev rakendamine koos korrapärase seire ja järelmeetmetega on vajalik selleks, et lahendada tulemuslikult õigusriigiga seotud süsteemsed probleemid kogu ELis ja et neid ennetada;

D. arvestades, et Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste tulemuslik täitmine on liidus põhiõiguste kaitsmise ja õigusriigi järgimise oluline osa; arvestades, et korduvad viivitused nende otsuste täitmisel või nende täitmata jätmine võivad õõnestada usaldust Euroopa inimõiguste süsteemi vastu; arvestades, et pooleliolevas kohtuasjas C-769/22 komisjon *vs.* Ungari võidakse ELi lepingu artikkel 2 määratleda iseseisva õigusliku alusena, mis tugevdaks rikkumismenetlusi selles valdkonnas;

E. arvestades, et ELi lepingu artikli 7 lõike 1 alusel Ungari suhtes algatatud menetluses tehtud vähesed edusammud näitavad vajadust kiirendada ja tugevdada kehtivaid protsesse; arvestades, et käegakatsutavate ja õigeaegsete tulemuste saavutamine on hädavajalik selleks, et tagada põhiõiguste kaitse ja et liidu pühendumus ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustele oleks tõsiseltvõetav;

F. arvestades, et korruptsioon on endiselt tõsine probleem, kuna see nõrgendab demokraatlikku vastutust, kujutab endast suurt ohtu heale valitsemistavale ja õõnestab kodanike usaldust institutsioonide vastu, kahjustades seeläbi ELi lepingu artiklis 2 sätestatud ELi väärtusi, nagu on järjepidevalt rõhutatud komisjoni iga-aastastes õigusriigi olukorda käsitlevates aruannetes;

G. arvestades, et korruptsioon seostub sageli demokraatlike institutsioonide õõnestamisega ning organiseeritud kuritegevuses osalejad kasutavad seda ära, et imbuda poliitikasse ja majandusse, moonutada demokraatlikke protsesse ja pesta ebaseaduslikul teel hangitud raha; arvestades, et usalduse taastamiseks kõigil ühiskonna tasanditel, sealhulgas kohtusüsteemis ja õiguskaitses, on vaja teha pidevaid korruptsioonivastaseid jõupingutusi, eetilist poliitilist juhtimist, usaldusväärset sõltumatut järelevalvet ning kindlat pühendumust läbipaistvusele, vastutusele ja demokraatlike põhiväärtuste kaitsele;

H. arvestades, et organiseeritud kuritegevus kujutab endast tõsist ohtu põhiõigustele ja õigusriigi toimimisele mitmes liikmesriigis; arvestades, et mõne liikmesriigi kogemused on näidanud, kui tõhusad on spetsiifilised ennetusmehhanismid, mille eesmärk on takistada organiseeritud kuritegevuse imbumist riigihangetesse ja Euroopa rahaliste vahendite haldamisse, kehtestades avaliku sektori toetustele ja kontsessioonidele juurdepääsu saamiseks maffiavastase eelkontrolli kohustuse; arvestades, et selliste ennetusmehhanismide kasutuselevõtt Euroopa tasandil aitaks kaitsta liidu rahaliste vahendite terviklikkust, kaitsta organiseeritud kuritegevusest mõjutatud kogukondade põhiõigusi ja suurendada kodanike usaldust avaliku sektori asutuste vastu;

I. arvestades, et riikide korruptsioonivastane ühendus tõi oma aastaaruandes esile mitmes liikmesriigis esinevad probleemid, mis on seotud eelkõige järgmisega: puuduv läbipaistvus õigusloomeprotsessis, huvide konfliktide ennetamiseks tugeva raamistiku olemasolu, valitsusliikmete ja ametiisikute käitumisjuhend, õigusreforme käsitleva teabe kättesaadavus ning korruptsioonivastaste ja usaldusväärsuse raamistike tugevdamine õiguskaitseasutustes; arvestades, et riikide korruptsioonivastane ühendus

rõhutas oma uuringus tippjuhtkonna ülesandeid täitvate isikute ja õiguskaitseasutuste kohta, et valitsuste tippjuhtide usaldusväärsuse kontrolli puudumine ning õiguskaitsetöötajate värbamise ja karjääriga seotud küsimused, eelkõige kõrgema juhtkonna puhul, on endiselt problemaatilised;

J. arvestades, et rikkumisest teatajad ei ole ELis piisavalt kaitstud; arvestades, et osa liikmesriike ei ole rikkumisest teatajate direktiivi veel täielikult või õigesti üle võtnud[20, 21]; arvestades, et 2024. ja 2025. aastal määras Euroopa Liidu Kohus rikkumisest teatajate direktiivi ülevõtmata jätmise eest karistuse kuuele liikmesriigile[22]; arvestades, et rikkumisest teatajatel on oluline roll väärtegude avastamisel ja nendest teatamisel ning demokraatliku vastutuse ja läbipaistvuse tugevdamisel ning seetõttu tuleks tagada nende kaitse ja seda tuleks edendada;

K. arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas rõhutatakse, et eelvangistus peab jääma erakorraliseks meetmeks, mida tuleks kohaldada üksnes juhul, kui see on rangelt vajalik ning asjakohastel ja piisavatel põhjustel põhjendatud; arvestades, et eelvangistuse väär rakendamine kahjustab õigust vabadusele, süütuse presumptsiooni ja üldist kohtusüsteemide õiglust;

L. arvestades, et meediavabadus ELis on mitmes liikmesriigis endiselt ohus, nagu nähtub komisjoni uusimast õigusriigi olukorda käsitlevast aruandest, milles antakse mitmele liikmesriigile soovitusi meedia sõltumatuse, poliitilise surve ja püsivate ajakirjandusvabaduse vastu suunatud rünnakute, sealhulgas vaigistushagidega seotud probleemide lahendamiseks;

M. arvestades, et meedia mitmekesisuse seire osutab ajakirjanike halvenevatele töötingimustele, sealhulgas vägivallale, ahistamisele ja hirmutamisele, meediaomandi suurenevale koondumisele ning digiplatvormide ja eelarvepiirangute mõjule; arvestades, et veel on vaja täiendavaid kaitsemeetmeid, nagu sõltumatud reguleerivad asutused, meediaomandi läbipaistvus, kaitse poliitilise sekkumise eest ning ajakirjanike parem juurdepääs teabele ja nende turvalisus;

N. arvestades, et Euroopa Nõukogu 2025. aasta hinnangust Euroopa ajakirjandusvabadusele ilmneb, et meedia kaaperdamine, avalik-õigusliku meedia sõltumatuse puudumine ja tehisintellekti loodud desinformatsiooni kampaaniad on kogu ELis kasvavad ohud, mis kujutavad endast otsest riski demokraatiale[23]; arvestades, et ajakirjandusvabaduse säilitamine ja selle tagamine, et üldsusel on juurdepääs sõltumatule ja kvaliteetsele ajakirjandusele, on üks demokraatliku ühiskonna alustalasid; arvestades, et vaigistushagid ohustavad endiselt meediavabadust; arvestades, et vaigistushagide vastase direktiiviga ette nähtud kaitsemeetmeid tuleks

---

20 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1937 liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta (ELT L 305, 26.11.2019, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1937/oj).

21 https://commission.europa.eu/document/download/7cc63350-88c9-4c0b-a46e-04fc11e673e7_en?filename=COM_2024_269_1_EN_ACT_part1_v6.pdf

22 Tšehhi, Saksamaa, Eesti, Luksemburg, Ungari ja Poola. Euroopa Liidu Kohtu otsused kohtuasjades C-147/23, komisjon *vs.* Poola; C-149/23, komisjon *vs.* Saksamaa; C-150/23, komisjon *vs.* Luksemburg; C-152/23, komisjon *vs.* Tšehhi Vabariik; C-154/23, komisjon *vs.* Eesti, ja C-155/23, komisjon *vs.* Ungari.

23 https://edoc.coe.int/en/media/12123-europe-press-freedom-report-2024-confronting-political-pressure-disinformation-and-the-erosion-of-media-independence.html#

kohaldada ka riigisiseste ja kriminaalasjade suhtes; arvestades, et Euroopa meediavabaduse määrus jõustus täies ulatuses 8. augustil 2025; arvestades, et mitmes liikmesriigis on ajakirjanikke ja meediatöötajaid tabanud poliitilised laimukampaaniad, avalik halvustamine ja organiseeritud katsed nende tööd diskrediteerida, millega sageli kaasnevad kuritahtlikud kohtumenetlused ja kohtuga ähvardamised, surve, ahistamine ja vägivald, mis loovad hirmu- ja enesetsensuuri õhkkonna, kahjustades üldsuse õigust teabele;

O. arvestades, et paljudes riikides tegutseb osa ajakirjanikke ja meediatöötajaid ebakindlates tingimustes, ebapiisavate vahenditega ja ohtlikus keskkonnas, muu hulgas satuvad nad üha enam ahistamise ohvriks ja nende vastu esitatakse järjest rohkem õiguslikke kaebusi, ning nad seisavad silmitsi ka selliste probleemidega nagu hirmutamine, õiguslikud ähvardused, poliitiline sekkumine, usaldusväärsete rahaliste allikate piiratud kättesaadavus ja meedia mitmekesisuse vähenemine; arvestades, et paljusid tabavad uurimiste käigus ähvardused, rünnakud ja hirmutamine ning mõned peavad pidevate tapmisähvarduste tõttu elama politsei kaitse all; arvestades, et meedia mitmekesisuse seire 2024. aasta aruande kohaselt on ajakirjanike töö ebakindlus mõjutanud otseselt ajakirjanduse sõltumatust ja kvaliteeti kogu Euroopas; arvestades, et ajakirjanikud ja meediatöötajad peavad saama kasutada õigusi ning täitma ülesandeid, mis tulenevad nende ametist;

P. arvestades, et desinformatsioon on sageli üks paljudest hübriidohtudest, mis on kavandatud demokraatlikult loodud valitsuste, riikide või liitude õõnestamiseks või kahjustamiseks; arvestades, et väär- ja desinformatsiooni levik, mis hõlmab muu hulgas riigi toetatavaid ja koordineeritud veebikampaaniaid, suurendab polariseerumist, vähendab usaldust demokraatlike institutsioonide vastu, ohustab valimisprotsesside ja avaliku arutelu usaldusväärsust ning selliseid peamisi valimisprotsessi põhimõtteid nagu valijate vabadus kujundada oma arvamust, läbipaistvus, võrdsed võimalused ja õiglus, ning sellele aitab kaasa sotsiaalmeedia ja veebiplatvormide üha suurem kasutamine, mis võimaldab levitada kiiremini valet ja manipuleerivat infosisu;

Q. arvestades, et algoritmipõhine manipuleerimine kujundab üha enam avalikku arvamust, võimendades vale- või äärmuslikke narratiive; arvestades, et muutused sisu modereerimise põhimõtetes ja nende järgimise tagamises teatavatel suurtel platvormidel on seda suundumust süvendanud ning tekitanud muret kahjuliku sisu leviku ja internetis manipuleerimise suurenemise pärast; arvestades, et komisjon on algatanud digiteenuste määruse[24] alusel mitme platvormi suhtes uurimise, kuna nad ei ole ohjeldanud desinformatsiooni ega kaitsnud kasutajaid;

R. arvestades, et vähekaitstud elanikkonnarühmad on internetis eriti ohustatud, kuna nad puutuvad kokku personaliseeritud manipuleerimise ja kahjulike narratiividega ning nende meediapädevus on piiratud; arvestades, et piisava digikirjaoskuse puudumise tõttu on noored algoritmilise kallutatuse ja propaganda suhtes eriti haavatavad; arvestades, et veebiplatvormidel võib olla teadmistele juurdepääsu, kodanikuosaluse, kogukonna loomise, innovatsiooni ja põhiõiguste edendamises ka positiivne roll; arvestades, et algoritmiline kallutatus ja sotsiaalmeediaplatvormide ärimudel, mis

[24] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

põhineb mikrotasandi personaliseeritud reklaamil, aitavad levitada ja võimendada vaenukõnet ning õhutada diskrimineerimist, sealhulgas rassismi, misogüüniat ja vägivalda;

S. arvestades, et tulevased desinformatsiooni vastu võitlemiseks loodavad ELi algatused, sealhulgas Euroopa demokraatia kaitsekilbi algatus, peavad olema täielikult kooskõlas rahvusvaheliste inimõiguste standarditega;

T. arvestades, et uued tehnoloogialahendused, sealhulgas tehisintellektisüsteemid, pakuvad märkimisväärseid võimalusi innovatsiooniks, majanduskasvuks ja avalike teenuste täiustamiseks, kuid võivad ka süvendada diskrimineerimist, võimendada olemasolevat ebavõrdsust ja luua uusi kallutatuse vorme; arvestades, et need võivad tekitada küsimusi seoses eraelu puutumatuse ja põhiõigustega ning nende suhtes tuleks kohaldada rangeid kaitsemeetmeid ja selgeid õigusraamistikke;

U. arvestades, et kogu ELis mõjutab lapsi kasvav vaimse tervise kriis, mida tõukavad tagant selliste algoritmiliste meetodite kontrollimata mõju nagu sõltuvust tekitav ja manipuleeriv disain ning petuelemendid, mis pikendavad märkamatult laste ekraaniaega, ja kahjuliku sisu levik; arvestades, et sellel on negatiivne mõju laste tervislikule arengule, vaimsele heaolule ja ohutusele; arvestades, et praegustes veebikeskkonda reguleerivates ELi õigusraamistikes ei ole internetis laste vaimse tervise kaitsmist piisavalt käsitletud;

V. arvestades, et nuhkvara ning näotuvastus- ja jälgimistehnoloogia kasutamise tõttu on vaja rangeid kaitsemeetmeid, läbipaistvust ja demokraatlikku järelevalvet, et hoida ära kuritarvitusi, kaitsta põhiõigusi ja tagada eraelu puutumatuse täielik austamine; arvestades, et uusi tehnoloogialahendusi kasutatakse prognooside, profiilide ja riskihindamiste koostamiseks, mis mõjutavad inimeste elu ja võivad taasluua sotsiaalseid eelarvamusi; arvestades, et näotuvastustehnoloogia kasutamisel võib olla heidutav mõju rahumeelse kogunemise õiguse kasutamisele ning diskrimineeriv mõju; arvestades, et massiline biomeetriline jälgimine võib kahjustada põhiõigusi; arvestades, et sellise tegevusega rikutakse tõsiselt õigust eraelu puutumatusele ja väljendusvabadusele; arvestades, et uusi tehnoloogialahendusi tuleks põhiõiguste kaitsmiseks paremini reguleerida;

W. arvestades, et ajakirjanike puhul ohustab jälgimine nende turvalisust ja rikub samas ka allikate konfidentsiaalsust, takistades seeläbi ajakirjanikel oma tööd teha; arvestades, et kui ettevõtjad esitavad jälgimistoimingute kohta üha enam tõendeid ja annavad neist märku, peaksid riigi ametiasutused andma teavet kõnealuste toimingute ulatuse ja lubade ning nendega seotud vastutuse kohta ega jätma mõjutatud isikuid ilma selgusest või tulemuslikust õiguskaitsest;

X. arvestades, et nuhkvaratehnoloogiat on paljudes liikmesriikides[25] laialdaselt kasutatud ning seda on teinud ka valitsused; arvestades, et nuhkvara kasutamine on kuritahtlik ja ebademokraatlik tava, mis õõnestab õigusriiki ja põhiõigusi meie ühiskonnas ning mille vastu ei ole toimivat õiguskaitsevahendit; arvestades, et tehnoloogia arengu tõttu on nuhkvaraga nakatumist keerulisem avastada ja seda esineb palju laiaulatuslikumalt;

Y. arvestades, et Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist

[25] Näiteks Kreekas, Küprosel, Itaalias, Ungaris, Poolas ja Hispaanias.

käsitlev Euroopa Parlamendi uurimiskomisjon leidis, et nuhkvara (näiteks Pegasus, Predator ja Graphite) on kasutatud mitmes liikmesriigis ebaseaduslikult ajakirjanike, kodanikuühiskonna osaliste, advokaatide, opositsioonitegelaste ja ametnike vastu; arvestades, et uurimiskomisjon tuvastas tõsiseid eraelu puutumatuse, andmekaitse ja väljendusvabadusega seotud rikkumisi ning hoiatas, et sellised tavad kujutavad endast süsteemset ohtu demokraatiale, õigusriigile ja põhiõigustele liidus; arvestades, et uurimiskomisjoni soovituste täielik järgimine on hädavajalik edasiste kuritarvituste ärahoidmiseks;

Z. arvestades, et hiljutistest ajakirjanduslikest uurimistest on ilmnenud, et teatavaid ELi rahalisi vahendeid võidi eraldada ettevõtetele, kes arendavad või turustavad sekkuvat jälgimistehnoloogiat, sealhulgas nuhkvara[26]; arvestades, et on oluline tagada, et ELi rahaliste vahenditega ei aidata kaasa sellise nuhkvara või muude selliste jälgimisvahendite arendamisele, eksportimisele või kasutuselevõtule, mida saab kasutada põhiõiguste ja õigusriigi rikkumiseks;

AA. arvestades, et Veneetsia komisjoni hinnangul võib nuhkvara tehnoloogia muuta jälgimisrelvaks, mida võidakse kasutada põhiõiguste piiramiseks, kriitika ja lahknevate arvamuste tsenseerimiseks ja kriminaliseerimiseks ning ajakirjanike, inimõiguste aktivistide, poliitiliste vastaste ja kodanikuühiskonna organisatsioonide ahistamiseks või isegi mahasurumiseks, mida tõendavad arvukad väited ja avalikuks tulnud juhtumid;

AB. arvestades, et kogu ELis on jätkuvalt teateid paljudest olukordadest, kus meeleavaldajate vastu kasutati ebaproportsionaalselt jõudu, sealhulgas vägivalda ja vähem ohtlikke relvi rahvahulkade talitsemiseks või laialiajamiseks[27];

AC. arvestades, et on tõendeid selle kohta, et mõningaid ELi rahalisi vahendeid, sealhulgas teatavaid ELi siseasjade fonde, on kasutatud viisil, mis põhjustab põhiõiguste rikkumist, sealhulgas diskrimineerimist; arvestades, et ELi rahalisi vahendeid tuleks kasutada viisil, mis edendab põhiõigusi ja on nendega kooskõlas ega too kaasa selliseid rikkumisi; arvestades, et ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtuste, sealhulgas õigusriigi, demokraatia ja põhiõiguste austamine on ELi rahaliste vahendite saamise ja rakendamise põhiline eeltingimus, nagu on kajastatud õigusriigi tingimuslikkuse määruses; arvestades, et liikmesriigid ja komisjon peavad tagama ELi rahalistele vahenditele juurdepääsu andmisel ja nende rakendamisel põhiõiguste järgimise ja kooskõla hartaga; arvestades, et suurem läbipaistvus ja vastutus ning tulemuslik järelevalve ELi rahaliste vahendite eraldamisel ja kasutamisel ning asjakohaste programmide hindamine on horisontaalsete eeltingimuste järgimise tagamiseks määrava tähtsusega;

AD. arvestades, et on arvukaid teateid põhiõiguste rikkumistest piiridel, sealhulgas väärkohtlemisest, inimeste tagasitõrjumisest ning verbaalsest ja füüsilisest vägivallast; arvestades, et sellised tavad on viimastel aastatel esile kerkinud mitmes liikmesriigis; arvestades, et need hõlmavad juhtumeid, kus piirivalvurid või muud ametnikud on väärkohelnud rändajaid; arvestades, et sellise tegevusega rikutakse põhiõigusi, ELi õigust ning rahvusvahelist inimõigustealast ja pagulasõigust, sealhulgas tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ning kollektiivse väljasaatmise keeldu; arvestades,

---

26 https://media.business-humanrights.org/media/documents/MEP_letter.pdf

27 https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/07/europe-sweeping-pattern-of-systematic-attacks-and-restrictions-undermine-peaceful-protest/?utm

et liikmesriigid ja EL peavad piiridel toime pandud põhi- ja inimõiguste rikkumisi põhjalikult ja tulemuslikult uurima; arvestades, et põhiõiguste rikkumistest sageli ei teatata;

AE. arvestades, et vastavalt Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku aruandele „Externalised asylum and migration policies and human rights law“ (Delegeeritud varjupaiga- ja rändepoliitika ning inimõigustealane õigus) võib delegeerimispoliitika hõlmata liikmesriikide vastutust, eelkõige sellistes küsimustes nagu tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõte, õigus elule, piinamisest ja ebainimlikust või alandavast kohtlemisest hoidumine, kollektiivse väljasaatmise ja meelevaldse kinnipidamise keeld ning õigus toimivatele õiguskaitsevahenditele, mis on tagatud ELi aluslepingute, ÜRO lepingute, harta ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga; arvestades, et aruandes nimetatakse peamiste valdkondadena, kus riskid on eriti suured, varjupaigataotluste delegeeritud menetlemist, delegeeritud tagasisaatmismenetlusi ja piirikontrolli mujale nihutamist ning mõnes neist on dokumenteeritud andmeid rändajate vastu toime pandud raskete rikkumiste kohta;

AF. arvestades, et Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik soovitab hinnata põhjalikult inimõigustealaseid riske, enne kui väliskoostööd alustatakse, analüüsida käimasolevate tegevuste mõju inimõigustele, määrata kindlaks selged ja vaieldamatud põhimõtted, mis välistavad igasuguse koostöö, mis tooks tõenäoliselt kaasa inimeste põhiõiguste rikkumise riski, tagada piisavad inimõigustealased eeltingimused ja kaitsemeetmed ning suurendada läbipaistvust, seiret ja vastutust; arvestades, et vastutuse jaotus liikmesriikide ja ELi organite või asutuste vahel ei tohiks kunagi põhjustada vastutuslünki[28];

AG. arvestades, et ÜRO Lapse Õiguste Komitee hinnangul on igasugune lapse kinnipidamine üksnes tema või tema vanemate rändestaatuse tõttu lapse õiguste rikkumine ja vastuolus lapse huvide kaitse põhimõttega; arvestades, et Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee tehisintellekti ja rännet käsitlevas resolutsioonis rõhutatakse, et varjupaigataotlejatel peaks olema õigus vaidlustada tehisintellekti loodud tõendeid, nagu puudulikud või vigased vestluste kokkuvõtted või erapoolikud analüüsid, et õigusabi tuleks selliste kaebuste toetamiseks laiendada, et kehtestatud peavad olema hüvitised juhuks, kui kahju tuleneb algoritmilistest vigadest, ning et tehnoloogiline innovatsioon ei tohi toimuda põhiõiguste arvelt[29];

AH. arvestades, et teatavate liikmesriikide meetmed ebaseadusliku rändega tegelemisel võivad kahjustada põhiõigusi ja põlistada rassistatud narratiive; arvestades, et EL ja liikmesriigid peaksid tagama pagulaste ja rändajate elude kaitse ning võtma usaldusväärseid meetmeid rikkumiste eest vastutusele võtmiseks;

AI. arvestades, et katsed peatada varjupaigataotluste registreerimine on tõsine probleem; arvestades, et asjaosaliste inimõigusi tuleb austada, nende kaitsevajadust tuleb hinnata ning neile, kes vastavad rahvusvahelise kaitse saamise kriteeriumidele, tuleb võimaldada sisulisi kaitsemeetmeid; arvestades, et ELi uue rände- ja varjupaigaleppe kohase õigusraamistikuga kehtestatakse läbivaadatud õigusnormid varjupaigamenetluste, piirihalduse ja solidaarsuse kohta; arvestades, et selle tulemuslik

---

28 https://rm.coe.int/report-on-externalisation-of-migration-by-michael-o-flaherty-council-o/488028300a

29 https://pace.coe.int/en/files/35698/html?utm

kohaldamine eeldab põhiõiguste täielikku austamist ning ELi ja rahvusvaheliste kohustuste täitmist; arvestades, et mitmed liikmesriigid seisavad jätkuvalt silmitsi märkimisväärse survega oma välispiiridel; arvestades, et need probleemid nõuavad Euroopa koordineeritud reageerimist, sealhulgas ühtlustatud ja tulemuslikke menetlusi, mis on täielikult kooskõlas kohaldatava ELi ja rahvusvahelise õigusraamistikuga; arvestades, et rände tulemuslikuks haldamiseks on oluline vältida Euroopa varjupaigasüsteemi kuritarvitamist inimsmugeldajate poolt ning võidelda rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse kõigi vormide vastu;

AJ. arvestades, et naised ja tütarlapsed puutuvad kokku kasvava ja ulatusliku internetivägivalla, vaenukõne ja vaenukuritegudega, millel on spetsiifilised ja äärmuslikud tagajärjed nende igapäevaelule, avalikus elus osalemisele ja selle tulemusel ka nende võrdsele esindatusele; arvestades, et ELi naiste õiguste tegevuskava ja sooliselt võrdõigusliku ühiskonna põhimõtete deklaratsioon on kiiduväärt algatused, kuigi need ei ole siduvad; arvestades, et soolise võrdõiguslikkuse ja seega ka võrdõiguslikkuse liidu kaitsmiseks ja edendamiseks on vaja kiiresti tegutseda;

AK. arvestades, et nende kasvav üleilmne mõju on loonud olukorra, kus veebikogukonnad ja meessoost suunamõjutajad propageerivad valenarratiivi, mille kohaselt feminism ja sooline võrdõiguslikkus kahjustavad mehi, ning levitavad misogüünset sisu, normaliseerivad naiste- ja tütarlastevastast vägivalda ning ristuvad üha enam äärmuslike ja radikaalsete liikumistega;

AL. arvestades, et vastuseis soolisele võrdõiguslikkusele on viimastel aastatel suurenenud; arvestades, et sooline vägivald, eelkõige naiste ja tütarlaste ning LGBTIQ+ inimeste vastu, sealhulgas seksuaalvägivald ja vägistamine, on kogu liidus endiselt laialt levinud, eriti nende puhul, kes kogevad mitmekordset ja läbipõimunud diskrimineerimist; arvestades, et sooline kübervägivald kujutab endast veebivälise soolise vägivalla jätkumist veebikeskkonnas; arvestades, et sooline kübervägivald viib sageli enesetsensuurini ning sellel võivad olla tõsised tagajärjed ohvrite era- ja tööelule; arvestades, et kriminaalõigussüsteemi meetmed on selle nähtusega tegelemiseks endiselt ebapiisavad; arvestades, et politseiametnike koolitamine pehmete oskuste valdkonnas, mida on vaja kõigi soolise vägivalla ohvrite ärakuulamiseks, mõistmiseks ja austamiseks, on keskse tähtsusega, et võidelda teatamata jätmise ja korduva ohvristamise vastu; arvestades, et kõigi soolise vägivalla ohvrite jaoks turvalisema keskkonna loomiseks on hädavajalik tagada juurdepääsetavad teatamismehhanismid ja tulemuslikud õiguskaitsevahendid;

AM. arvestades, et ohutu ja seadusliku abordi võimalusest ilmajätmine seab naised suurde ohtu ning on seetõttu soolise vägivalla vorm, kuna sellega piiratakse ka naiste autonoomiat ja reproduktiivse valiku vabadust; arvestades, et seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenused on olulised tervishoiuteenused; arvestades, et enam kui 20 miljonil naisel ELis puudub endiselt ohutu ja seadusliku abordi tegemise ning muude seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenuste ning seonduvate õiguste kasutamise võimalus ning et see seab naised ja tütarlapsed füüsilise kahju ning põhjendamatu majandusliku ja vaimse stressi ohtu; arvestades, et mõnes liikmesriigis on sellistest olulistest tervishoiuteenustest nagu seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenused ning seonduvatest õigustest ilma jäetud ka seksuaalvägivalla ohvriks langenud naised ja tütarlapsed ning see takistab nende kuriteost taastumise protsessi; arvestades, et Euroopa kodanikualgatuses „My Voice, My Choice“ kutsutakse ELi üles tagama kõigile ohutu ja seadusliku abordi tegemise võimalus, austades samal ajal aluslepingute kohast

pädevuste jaotust; arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohus on otsustanud, et piiravad aborti käsitlevad õigusaktid ja nende järjekindlusetu rakendamine rikuvad naise õigust kehalisele autonoomiale ja puutumatusele;

AN. arvestades, et harta artikli 21 kohaselt on keelatud diskrimineerimine bioloogilise ja sotsiaalse soo ning muudel alustel;

AO. arvestades, et liikmesriigid peavad naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni osalistena täitma sellega võetud kohustusi, sealhulgas järgima artiklit 12, mis käsitleb naiste diskrimineerimise likvideerimist tervishoiuvaldkonnas, eesmärgiga tagada meestele ja naistele võrdne juurdepääs meditsiinilisele teenindamisele, eriti selles osas, mis puudutab perekonna planeerimist;

AP. arvestades, et ohutu ja seadusliku abordi võimalusest ilmajätmine õigusaktides ja praktikas diskrimineerib naisi soo alusel, keelates teatavat liiki tervishoiuteenused, mida vajavad ainult naised; arvestades, et sarnaseid piiranguid ei ole kehtestatud tervishoiuteenustele, mida vajavad ainult mehed[30];

AQ. arvestades, et Euroopas suurenes aastane soolise võrdõiguslikkuse vastane kogurahastamine 220 miljonilt USA dollarilt 2019. aastal 271 miljoni USA dollarini 2023. aastal, mis tähendab 23 % kasvu; arvestades, et märkimisväärne osa ELis soolise võrdõiguslikkuse vastaste liikumiste kasvu soodustavast rahastamisest tuleb välisosalejatelt;

AR. arvestades, et meediakajastused näitavad, et ELi rahalisi vahendeid on varem antud organisatsioonidele, kes eksitavad naisi nende seksuaal- ja reproduktiivtervisega seotud küsimustes; arvestades, et kogu ELi-poolne rahastamine peab olema kooskõlas liidu ühiste väärtustega, mis on sätestatud ELi lepingu artiklis 2 ja hartas, tagamaks, et rahaline toetus tugevdab ELi demokraatlikke väärtusi;

AS. arvestades, et me oleme kogu ELis tunnistajaks enneolematule ja varasemast intensiivsemale rünnakule kodanikuühiskonna tegutsemisruumi vastu, mis leiab muu hulgas aset õiguslike ja rahaliste piirangute, rahastamise peatamise, laimukampaaniate, hirmutamise ja kriminaliseerimise kaudu, ning rahumeelse kogunemise õiguse vastu; arvestades, et rahumeelse kogunemise õigus on demokraatlikus ühiskonnas ülitähtis;

AT. arvestades, et ÜRO Inimõiguste Nõukogu rõhutas, et ülemaailmne demokraatia ja õigusriigi tagasilanguse suundumus ning teemade käsitlemine julgeoleku seisukohast on karmistanud ja suurendanud rahumeelse kogunemise õiguse piiramist[31]; arvestades, et rünnakud selliste kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate vastu, kes tegelevad inim- ja keskkonnaõiguste, sealhulgas soolise võrdõiguslikkuse, rände, demokraatia ja huvide kaitsmise ja edendamisega, on sagenenud ja tekitavad jätkuvalt tõsist muret; arvestades, et põhiõiguste kaitsmise ja edendamisega tegelevatel kodanikuühiskonna organisatsioonidel ja inimõiguste kaitsjatel on liidu väärtuste kaitsmisel tähtis roll; arvestades, et nende vaba ja sõltumatu tegutsemise võime tuleks tagada ja seda tuleks toetada kõigis liikmesriikides;

---

30 ÜRO naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee poolt konventsiooni fakultatiivprotokolli artikli 8 alusel läbi viidud uurimine Poola kohta: komitee aruanne.

31 https://digitallibrary.un.org/record/4086729?ln=en&v=pdf

AU. arvestades, et vähekaitstud olukorras olevad isikud, nagu lapsed, naised, rassistatud ja etnilised kogukonnad, LGBTIQ+ inimesed, rändajad ja varjupaigataotlejad, puuetega inimesed ja eakad, on pidevalt vaenukõne ja halvustavate narratiivide sihtmärgid; arvestades, et mitmes liikmesriigis levitavad poliitikud ja meediaväljaanded LGBTIQ+ inimeste vastaseid narratiive ning on esitatud LGBTIQ+ inimeste vastaseid õigusakte ja mõnel juhul neid isegi vastu võetud; arvestades, et sellised olukorrad on vastuolus rahvusvaheliste inimõiguste standarditega ja need kahjustavad nende rühmade õigust olla koheldud võrdsete kodanikena;

AV. arvestades, et rahastamise kättesaadavus on kodanikuühiskonna jõudsaks arenguks ja tema järelevalverolli täitmiseks hädavajalik; arvestades, et elujõuline kodanikuühiskond ja aktiivne kodanikuühiskonna tegutsemisruum on demokraatia olulised tugisambad; arvestades, et kodanikuühiskonna organisatsioonidel on väga tähtis roll ka tõrjutud kogukondade toetamisel, sealhulgas neile sotsiaalteenuste osutamisel; arvestades, et komisjon võttis oma poliitilistes suunistes kohustuse tõhustada koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kellel on eriteadmised ja oluline roll spetsiifiliste ühiskondlike küsimuste ja põhiõiguste kaitsmisel;

AW. arvestades, et kodanikuühiskonna organisatsioonid on põhiõiguste kaitsmisel ja edendamisel liikmesriikide lähedased partnerid; arvestades, et humanitaarabi on endiselt meelevaldselt kriminaliseeritud; arvestades, et otsingu- ja päästetegevust mõjutavad (liikmesriikidepoolsed) piirangud ja takistused põhjustavad jätkuvalt inimohvreid; arvestades, et Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik on kutsunud ELi liikmesriike üles lõpetama pagulasi, varjupaigataotlejaid ja rändajaid abistavate inimõiguste kaitsjate represseerimise ning hoiduma nende ja nende rolli suhtes halvustava, vaenu õhutava või häbimärgistava retoorika kasutamisest[32];

AX. arvestades, et tulevase ELi kodanikuühiskonna strateegia eesmärk peaks olema tagada, et ELi poliitikat kujundatakse ja rakendatakse kooskõlas ELi lepingu artiklis 2 ja hartas sätestatud väärtustega; arvestades, et see strateegia peaks sisaldama kaugeleulatuvaid algatusi ja võrdlusaluseid edusammude mõõtmiseks; arvestades, et komisjon on teatanud oma kavatsusest luua kodanikuühiskonna platvorm, mis võib tsentraliseerida ja ühtlustada kodanikuühiskonna osaliste praegust osalemist ELi poliitikakujundamises; arvestades, et platvormi tuleks kavandada ja rakendada koos organiseeritud kodanikuühiskonnaga;

AY. arvestades, et järgmises mitmeaastases finantsraamistikus tuleks jätkuvalt tagada asjakohane, prognoositav ja jätkusuutlik pikaajaline ELi rahastus kodanikuühiskonnale, võttes igati arvesse finantsläbipaistvust, usaldusväärset juhtimist ja selgeid lepingulisi kohustusi, nagu tuleb teha kõigi rahaliste vahendite ja programmide puhul; arvestades, et inimõigusorganisatsioonide rahastamine on endiselt piiratud, killustatud ja järjekindlusetu; arvestades, et selle rahastamise kärbetel, sealhulgas USA Rahvusvahelise Arengu Ameti (USAID) rahaliste vahendite külmutamisel, on märkimisväärne mõju kodanikuühiskonnale kogu ELis, kuna need nõrgendavad arvestatavalt kodanikuühiskonna suutlikkust kaitsta diskrimineerimise ohvreid, edendada võrdõiguslikkust, tagada vastutus ning kaitsta õigusriiki ja põhiõigusi;

AZ. arvestades, et teatavatel juhtudel on ELi rahalistest vahenditest toetatud algatusi, mis

[32] https://rm.coe.int/recommendation-protecting-the-defenders-ending-repression-of-human-rig/1680ae9b1c

aitavad kaasa segregatsioonile või diskrimineerivatele tavadele, kahjustades seeläbi võrdõiguslikkuse eesmärke; arvestades, et ÜRO Inimõiguste Nõukogu nõudis, et tagataks, et kodanikuühiskonna osaliste rahastamine on kooskõlas liikmesriikide rahvusvaheliste inimõigustealaste kohustuste ja lubadustega ning et seda ei kuritarvitata kodanikuühiskonna osaliste töö takistamiseks ega nende turvalisuse ohustamiseks[33];

BA. arvestades, et ELis sagenenud katsed piirata naiste ja LGBTIQ+ inimeste põhiõigusi või need tühistada tekitavad suurt muret; arvestades, et need katsed keskenduvad peamiselt reproduktiivtervishoiule ja seonduvatele õigustele, soolisele identiteedile ja soo õiguslikule tunnustamisele ning tervikliku seksuaalhariduse kättesaadavusele; arvestades, et nende valdkondade ründamine ei kahjusta mitte ainult ühiskonna kõige kaitsetumaid liikmeid, vaid on vastuolus ka ELi väärtuste ja rahvusvahelise inimõiguste raamistikuga ning on seega käsitatav ELi õiguse rikkumisena;

BB. arvestades, et praegu esineb ELi diskrimineerimisvastastes õigusaktides lünki, kusjuures mõnesid diskrimineerimise aluseid käsitletakse ainult tööhõive ja elukutse valdkonnas; arvestades, et sellega on kaasnenud erinevused kaitses ja kunstliku aluste hierarhia loomine; arvestades, et aluslepingute ja hartaga on antud ELile volitused ja vastutus võidelda diskrimineerimise vastu kõigi kaitstavate tunnuste alusel;

BC. arvestades, et kõik liikmesriigid on kohustatud tegutsema lapse huvides, sealhulgas kaitsma iga lapse põhiõigust perekonnaelule ja keelama diskrimineerida last tema vanemate perekonnaseisu või seksuaalse sättumuse või lapse eostamise viisi alusel; arvestades, et ligikaudu kaks miljonit last võivad olla endiselt olukorras, kus nende vanemaid ei tunnustata sellistena mõnes teises liikmesriigis; arvestades, et 2022. aastal esitas komisjon ettepaneku võtta vastu nõukogu määrus, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust, põlvnemisega seotud asjades tehtud lahendite tunnustamist ja ametlike dokumentide vastuvõtmist ning Euroopa vanematõendi loomist (COM/2022/069) (põlvnemist käsitlev määrus), ning et see ootab endiselt lõpliku otsuse tegemist nõukogus;

BD. arvestades, et on väljendatud muret asjaolu pärast, et diskrimineerimine ja rassism on ELis endiselt laialt levinud, sealhulgas seadustes ja poliitikas, samuti avaliku sektori asutustes, näiteks õiguskaitse- ja kohtusüsteemis; arvestades, et diskrimineerivad õiguskaitsetavad on jätkuvalt suur probleem; arvestades, et rassistatud rühmi rünnatakse ebaproportsionaalselt peatamis- ja läbiotsimismenetluste, ülemäärase jõu kasutamise ja ahistamisega; arvestades, et järelevalve- ja aruandlusmehhanismid on endiselt nõrgad ning neid pärsib sõltumatute uurimiste puudumine; arvestades, et samal ajal tuleb tulemuslikult võidelda ametnike vastu suunatud vägivalla vastu;

BE. arvestades, et kuigi struktuurse rassismi olemasolu on ELi tasandil ametlikult tunnistatud, avaldub see jätkuvalt liikmesriikides peamistes eluvaldkondades; arvestades, et segregatsioon, sealhulgas hariduses, ning korduvad vaenukõne ja vaenukuritegude juhtumid mõjutavad ebaproportsionaalselt rassistatud kogukondi ja muid tõrjutud rühmi, näiteks LGBTIQ+ inimesi; arvestades, et need on struktuursed tõkked ja põhiõiguste rikkumised, mis takistavad võrdset juurdepääsu õigustele, võimalustele ja õigusemõistmisele kogu liidus; arvestades, et see avaldab negatiivset mõju üldsuse usaldusele institutsioonide vastu ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele;

---

33 https://digitallibrary.un.org/record/4086729?ln=en&v=pdf

BF. arvestades, et holokaust ja ajalooline ebaõiglus, sealhulgas kolonialism ja orjus, kujundavad tänapäeval Euroopas jätkuvalt struktuurset rassismi; arvestades, et nende tunnistamine, meenutamine ja neil teemadel harimine on rassismi vastu võitlemisel ning võrdõiguslikkuse ja põhiõiguste edendamisel väga oluline;

BG. arvestades, et läbipõimunud diskrimineerimisega ei ole poliitikas ja praktikas enamasti tegeletud; arvestades, et rassismi ning soo, puude, seksuaalse sättumuse, sooidentiteedi, soolise eneseväljenduse ja sootunnuste, sotsiaal-majandusliku staatuse, rändetausta ja muude aluste koosmõju jäetakse endiselt tähelepanuta, jättes paljud ohvrid ilma piisavast kaitsest, toest ja toimivate õiguskaitsevahendite kasutamise võimalusest;

BH. arvestades, et Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti hiljutised uuringud mustanahaliste, juutide, moslemite ja LGBTIQ+ kogukonna seas ELis näitavad, et vaenulik suhtumine nendesse rühmadesse ja nende diskrimineerimine on ELis endiselt laialt levinud, mis annab tunnistust süsteemsest rassilisest diskrimineerimisest; arvestades, et hirmud, väärarusaamad ja „teistsugusus“ õhutavad diskrimineerimist ja sallimatust[34]; arvestades, et rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjon on väljendanud muret ksenofoobsete, homofoobsete ja transfoobsete sõnavõttude pärast, sealhulgas poliitikutelt ja ametiisikutelt; arvestades, et ELis on igal inimesel võrdne õigus saada täieõiguslikuks ja aktiivseks ühiskonnaliikmeks ning olla võrdselt koheldud;

BI. arvestades, et hiljutised seadusandlikud ja institutsioonilised reformid mõnes liikmesriigis tekitavad tõsiseid küsimusi seoses sellega, kas järgitakse harta artikliga 47 tagatud põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele ning sõltumatusele ja erapooletusele kohtus; arvestades, et kohtute sõltumatus on õigusriigi lahutamatu osa ja kõigi muude põhiõiguste tulemusliku kaitse eeltingimus; arvestades, et Rahvusvaheline Juristide Komisjon on rõhutanud, et kohtunõukogud peavad jääma parlamentaarsest ja täidesaatvast mõjust sõltumatuks;

BJ. arvestades, et Ungari kohaliku identiteedi kaitse seadus, mis jõustus 1. juulil 2025, annab kohalikele omavalitsustele õiguse piirata seal elamise õigust meelevaldsete kriteeriumide alusel, nagu haridustase, keeleoskus ja tõend töötamise kohta; arvestades, et sellised meetmed võivad institutsionaliseerida apartheidi elamumajanduses ja mõjutada ebaproportsionaalselt roma kogukonda, tekitades suurt muret ELi õiguse ja põhiõiguste järgimise pärast;

BK. arvestades, et roma kogukond seisab jätkuvalt silmitsi süsteemse diskrimineerimise, segregatsiooni, sotsiaalse tõrjutuse ja politseivägivallaga[35]; arvestades, et Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti aruande kohaselt esineb romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva ELi strateegilise raamistiku rakendamisel märkimisväärseid puudusi ning selle 2030. aasta eesmärkide saavutamise tõenäosus on väike[36]; arvestades, et romade sunniviisilise väljatõstmise tõttu on hiljuti pidanud mujale elama asuma sadu inimesi, nende seas lapsed, eakad ja puuetega inimesed; arvestades, et Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik on nõudnud romade õigustega seotud Euroopa

---

34 Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 2025. aasta põhiõiguste aruanne

35 https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/the-unheard-12-million

36 Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, „Rights of Roma and Travellers in 13 European countries – Perspectives from the Roma Survey 2024“ (Romade ja *traveller*'ite õigused 13 Euroopa riigis – väljavaated romade 2024. aasta uuringu põhjal).

Inimõiguste Kohtu otsuste täitmist[37];

BL. arvestades, et ELis elavad puuetega inimesed kogevad jätkuvalt ahistamist ning mitmekordset ja läbipõimunud diskrimineerimist kõigis eluvaldkondades, sealhulgas ei ole neile tagatud mõistlikke abinõusid, nad peavad toime tulema sotsiaal-majanduslikult ebasoodsa olukorra, sotsiaalse eraldatuse, soolise vägivalla, nagu sundsteriliseerimise, kogukonnateenustele juurdepääsu puudumise, madala kvaliteediga eluaseme, hoolekandeasutustesse paigutamise ja ebapiisava tervishoiuga ning nad on jäetud ilma võimalusest panustada ühiskonda ja selles aktiivselt osaleda;

BM. arvestades, et EL ja liikmesriigid, kes ei ole ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli veel ratifitseerinud, peaksid seda viivitamata tegema;

BN. arvestades, et rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjon on kutsunud valitsusi üles aktiivselt edendama rändajate kaasamist ja võitlema nende igasuguse diskrimineerimise vastu[38]; arvestades, et rassismi ja rassilist diskrimineerimist esineb endiselt, sealhulgas rände ja varjupaiga valdkonnas; arvestades, et rassistatud rändajad puutuvad ebaproportsionaalselt palju kokku õiguste rikkumistega liidu piiridel ning varjupaiga- ja vastuvõtusüsteemides; arvestades, et puuduvad sõnaselged rassismivastased kaitsemeetmed;

BO. arvestades, et intersooliste inimeste olukord ELis on ELi üldsusele endiselt suures osas teadmata; arvestades, et 2024. aasta aprillis toetas mitu Euroopa Nõukogu liikmesriiki ÜRO Inimõiguste Nõukogu esimest resolutsiooni intersooliste inimeste diskrimineerimise ning nende vastu suunatud vägivalla ja kahjulike tavade vastu võitlemise kohta;

BP. arvestades, et enamik liikmesriike ei ole rassilise võrdõiguslikkuse direktiivi piisavalt rakendanud; arvestades, et osa liikmesriike ei ole rassismi ja ksenofoobiat käsitlevat nõukogu raamotsust 2008/913/JSK täielikult või õigesti üle võtnud; arvestades, et vaja on rohkem pingutada, et võidelda struktuurse rassismi, sealhulgas mõju vastu, mida vägivaldsed paremäärmuslikud narratiivid avaldavad sotsiaalsele arutelule[39], ning tagada, et liikmesriigid järgiksid ELi diskrimineerimisvastaseid õigusakte;

BQ. arvestades, et rassistlike vaenukuritegude ning muude vaenukuritegude ja diskrimineerimise vormide ohvrite juurdepääs õiguskaitsele on mitmes liikmesriigis endiselt väga piiratud ebapiisavate tugiteenuste, rassistlike ja vaenust ajendatud motiivide tuvastamise takistuste ning diskrimineerimisvastaste õigusaktide puuduliku täitmise tagamise tõttu; arvestades, et seetõttu rikutakse jätkuvalt rassistatud kogukondade ja muude tõrjutud rühmade õigusi, ilma et nad saaksid kasutada toimivaid õiguskaitsevahendeid;

BR. arvestades, et mitu liikmesriiki on järjepidevalt eiranud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid;

---

37 https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/greece-should-ensure-that-roma-have-access-to-adequate-housing-and-are-not-subject-to-discriminatory-treatment-or-violence-by-law-enforcement-authorities

38 https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/-/ecri-s-recommendations-on-integration-and-inclusion-of-migrants-new-factsheet

39 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0419

BS. arvestades, et ELi toimimise lepingu artiklis 151 viidatakse sotsiaalsetele põhiõigustele, nagu need on sätestatud Euroopa sotsiaalhartas; arvestades, et sotsiaal-majanduslik ebavõrdsus, sealhulgas vaesus ja sotsiaalne tõrjutus, suureneb kogu ELis ning see on väga murettekitav; arvestades, et sotsiaal-majanduslik ebavõrdsus on endiselt sügavalt rassistatud ning püsivad ja struktuursed erinevused juurdepääsul haridusele, tervishoiule, eluasemele, tööhõivele ja jõukuse akumuleerumise võimalusele jätavad rassistatud rühmad jätkuvalt kõrvale võrdsest osalemisest ühiskonnas ning põlistavad vaesuse ja tõrjutuse ühest põlvkonnast teise kandumise tsükleid; arvestades, et nii eluasemega seotud ebavõrdsus kui ka kodutute arv on mitmes liikmesriigis murettekitava kiirusega suurenenud[40];

BT. arvestades, et komisjon peaks uurima, mida oleks vaja teha ELi ühinemiseks Euroopa sotsiaalhartaga;

BU. arvestades, et on tehtud ettepanekuid, et Euroopa Nõukogu ja selle liikmesriigid võtaksid vastu Euroopa inimõiguste konventsiooni protokolli, mis hõlmab õigust puhtale, tervislikule ja kestlikule keskkonnale;

BV. arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohus tunnistas kohtuasjas KlimaSeniorinnen *vs.* Šveits, et kui riigid ei võta kliimamuutuste vastu piisavaid meetmeid, võib see olla käsitatav Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 8 sätestatud era- ja perekonnaelu austamise õiguse rikkumisena; arvestades, et selles kohtuotsuses rõhutatakse tungivat vajadust tagada Euroopa inimõiguste konventsiooni raames kohtulikult kaitstav õigus puhtale, tervislikule ja kestlikule keskkonnale, tagades seeläbi järjepidevuse, prognoositavuse ja üldsuse kaitse;

BW. arvestades, et osa liikmesriike avaldas kirja põhiõiguste tõlgendamise kohta Euroopa inimõiguste konventsiooni raames;

BX. arvestades, et Euroopa inimõiguste standardid on õigused, põhimõtted ja kohustused, mis on sätestatud ELi aluslepingutes, konventsioonides ja ELi õiguses, mis kajastavad ühist arusaama kaitse miinimumtasemest; arvestades, et rahvusvahelised inimõiguste standardid on inimõiguste kaitse miinimumnormid, mille rahvusvaheline üldsus on üldiste lepingute, rahvusvahelise tavaõiguse ja üldtunnustatud põhimõtete kaudu ametlikult heaks kiitnud; arvestades, et need standardid on riikidele üksikisikute kohtlemisel kohustuslikud või suunavad;

Kaalul on põhiõigused

1. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid austaksid ja edendaksid ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtusi; nõuab lisaks tungivalt, et komisjon täidaks oma kohustusi, sealhulgas et ta teeks seadusandlike ettepanekute koostamisel ja esitamisel süstemaatiliselt põhjalikke põhiõigustele avalduva mõju hindamisi, alustaks vajaduse korral rikkumismenetlusi ja kohaldaks kiirmenetlusi üksnes juhul, kui see on rangelt vajalik;

2. nõuab tungivalt, et komisjon tugevdaks harta kohaldamist käsitlevaid aastaaruandeid, andes selle kohaldamisest liidus kogu ELi hõlmava ülevaate, mis sisaldab hinnangut harta sätete järgimise kohta, soovitusi liikmesriikidele ja selgemaid järelmeetmeid

[40] https://pace.coe.int/en/files/3%204542/html

põhiõigustega seoses kindlaks tehtud probleemide lahendamiseks;

3. väljendab muret selle pärast, et liikmesriikide erinevad tõlgendused toovad kaasa harta teatavate sätete ebapiisava kohaldamise, nagu on toonitatud Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 2025. aasta põhiõiguste aruandes; kutsub komisjoni üles võtma tulemuslikke meetmeid, et tagada harta täielik ja ühetaoline kohaldamine kogu ELis, ning kutsub neid liikmesriike üles, kes ei ole veel määranud riigi kontaktasutust, et tagada riigi õigusaktide, poliitika ja ELi rahastatavate projektide täielik vastavus hartale, seda tegema; on veendunud, et ELi institutsioonid peaksid häälekamalt mõistma hukka põhiõiguste rikkumised ja kutsuma liikmesriike aktiivsemalt üles võtma rikkumiste kõrvaldamiseks vajalikke meetmeid; nõuab, et ELi ja liikmesriikide tasandil täiustataks teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, sealhulgas koostöös Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametiga, et üksikisikud mõistaksid täielikult oma õigusi ja saaksid neid täiel määral kasutada;

4. tunnustab Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti rolli põhiõigustega seotud olukorra seiramisel ELis, poliitikakujundajate toetamisel neile andmete, analüüside ja nõu pakkumisega ning selle tagamisel, et kehtivates ja tulevastes ELi õigusaktides ja poliitikameetmetes austatakse ja edendatakse põhiõigusi; rõhutab, et Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametile on vaja eraldada rohkem inimressursse ja rahalisi vahendeid, et ta saaks talle antud ülesandeid täielikult ja tulemuslikult täita;

5. kutsub komisjoni üles suurendama jätkuvalt olemasolevate vahendite, sealhulgas seire- ja hindamismehhanismide tulemuslikkust ja sidusust; tunnistab ühissätete määruses[41] sätestatud horisontaalsete eeltingimuste tähtsust selle tagamisel, et hartat kohaldataks süstemaatiliselt ning et liidu programmid oleksid kooskõlas nii harta kui ka ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtustega; rõhutab, et tagada tuleb suurem läbipaistvus ja sidusrühmade osalemine;

Surve alla sattunud demokraatia

6. kordab, et demokraatia tagasilangus, rünnakud kohtusüsteemi sõltumatuse vastu ja ohud kodanikuühiskonna tegutsemisruumile ei ole eraldiseisvad nähtused, vaid osa õigusriigi süsteemsest õõnestamisest mitmes liikmesriigis, nagu on kinnitatud Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 2025. aasta põhiõiguste aruandes ja komisjoni iga-aastases õigusriigi olukorda käsitlevas 2025. aasta aruandes; rõhutab, et need suundumused õõnestavad liikmesriikidevahelist vastastikust usaldust ja siseturu nõuetekohast toimimist;

7. nendib murega kasvavat poliitilist sekkumist kohtusüsteemi, kohtunike ja prokuröride ahistamist ning distsiplinaarmenetluste kasutamist sõltumatute kohtunike vaigistamiseks, nagu on täheldanud Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet ja Euroopa Nõukogu; tuletab meelde, et osalised või sümboolsed reformid mitmes liikmesriigis, näiteks Ungaris, ei saa asendada kohtusüsteemi sõltumatuse tegelikku järgimist,

---

41 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

tulemuslikke korruptsioonivastaseid tagatisi ja kodanikuühiskonna austamist; rõhutab, et need elemendid on lahutamatult seotud põhiõiguste kaitsega, sealhulgas õigusega toimivale õiguskaitsevahendile, võrdsusega seaduse ees ja õiguskaitse kättesaadavusega, mis on sätestatud harta artiklites 20 ja 47;

8. kordab oma üleskutset komisjonile ja nõukogule alustada Euroopa Parlamendiga viivitamata läbirääkimisi, et luua institutsioonidevahelise kokkuleppe vormis ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanism, mis hõlmaks kõiki ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtusi ning mille alla kuuluks ka ELi institutsioonide alaline poliitikatsükkel, millega lõimitaks kõik olemasolevad vahendid, sealhulgas ELi lepingu artikli 7 kohane menetlus, ELi õigusriigi raamistik ja õigusriigi olukorda käsitlev aruanne, õigusriigi tingimuslikkuse määrus, ühissätete määrus ja rikkumismenetlused, ühte jõustatavasse raamistikku;

9. kutsub komisjoni üles kasutama süstemaatiliselt ära õigusriigi tingimuslikkuse määrust ja tagama rangelt selle täitmise, tagamaks et ELi rahaliste vahenditega ei aidata kaasa ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste rikkumisele;

10. kutsub ELi institutsioone üles alustama dialoogi Euroopa Nõukogu ja riikide valitsustega, tagamaks et põhiliste inimõiguste kaitse oleks ka edaspidi tulemuslik; tuletab meelde, et hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust;

11. nõuab tungivalt, et liikmesriigid, eelkõige need, kus on paljud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsused täitmata, kiirendaksid nende täitma hakkamist ja looksid läbipaistvad riigisisesed seiremehhanismid, et tagada nende täitmine; kutsub komisjoni ja nõukogu üles tugevdama koostööd Euroopa Nõukoguga, et edendada nende kohtuotsuste tulemuslikku täitmist;

12. väljendab suurt muret ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtuste jätkuvate süsteemsete rikkumiste pärast Ungaris, mille suhtes on alates 2018. aastast kohaldatud ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohast menetlust, kuid ilma käegakatsutavate edusammudeta; rõhutab, et selline demokraatlike standardite ja põhiõiguste jätkuv õõnestamine ohustab liidu kui väärtuste ühenduse usaldusväärsust; taunib kohtusüsteemi sõltumatuse, meedia mitmekesisuse ja akadeemilise vabaduse tahtlikku nõrgendamist, erakorraliste volituste väärkasutamist ning kodanikuühiskonna ja LGBTIQ+ inimeste sihikule võtmist; märgib, et komisjoni 2025. aasta aruanne õigusriigi olukorra kohta ja Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti 2025. aasta põhiõiguste aruanne kinnitavad kontrolli- ja tasakaalustussüsteemi jätkuvat nõrgenemist, samuti laialt levinud korruptsiooni ning Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste täitmata jätmist; nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid algataksid ELi lepingu artikli 7 lõike 2 kohase menetluse; kutsub nõukogu üles võtma vastu riigipõhised soovitused koos selgete tähtaegade ja mõõdetavate võrdlusalustega;

13. tuletab meelde, et kaalutlusõiguse kasutamist tuleks kontrollida kohtulike või muude sõltumatute läbivaatamiste abil; kutsub liikmesriike üles looma mehhanisme kaalutlusõiguse kuritarvitamise ennetamiseks, korrigeerimiseks ja selle eest karistamiseks ning esitama kaalukad põhjused oma otsustele, eriti kui need mõjutavad üksikisikute õigusi;

14. tuletab meelde, et ÜRO õiguskaitsestandardite kohaselt peavad õiguskaitseasutused

kõigepealt püüdma kasutada vägivallatuid vahendeid[42]; kutsub sellega seoses liikmesriike üles järgima ÜRO õiguskaitsestandardeid; tuletab meelde, et õiguskaitseasutused vastutavad täielikult oma ülesannete täitmise eest; rõhutab, kui oluline on tagada, et õiguskaitseasutuste väidetavate ülemäärase jõu kasutamise ja diskrimineeriva kohtlemise juhtumite uurimine oleks läbipaistev, sõltumatu ja tulemuslik; kutsub komisjoni üles kehtestama kogu ELi hõlmavad suunised õiguskaitsetöötajate poolt kasutatavate relvade valimiseks, testimiseks ja katsetamiseks ning lähtuma seejuures ÜRO standarditest, soovitustest ja juhtpõhimõtetest; kutsub liikmesriike üles koguma andmeid kõigi jõu kasutamise viiside ning nende põhjuste ja tagajärgede kohta;

15. on väga mures teatavates liikmesriikides täheldatud korruptsiooni suurenemise ning kõrgete ametnike ja poliitikutega seotud korruptsioonijuhtumite esilekerkimise pärast; nõuab tungivalt, et liikmesriigid võitleksid korruptsiooni vastu ja järgiksid täielikult GRECO soovitusi, sealhulgas neid, mis esitati ühenduse viiendas hindamisvoorus tippjuhtide ja õiguskaitseasutuste kohta, ning muude asjaomaste rahvusvaheliste ja ELi organite, sealhulgas Euroopa Prokuratuuri soovitusi, samuti ÜRO ja Euroopa Nõukogu korruptsioonivastastest konventsioonidest tulenevaid soovitusi;

16. väljendab heameelt korruptsioonivastase võitluse direktiivi üle ning nõuab, et tagataks selle tulemuslik, õigeaegne ja ambitsioonikas rakendamine, et tugevdada korruptsioonivastast võitlust;

17. kutsub liikmesriike üles tagama avaliku sektori kulutuste ja poliitilise rahastamise läbipaistvuse ning kaitsma rikkumisest teatajaid, kes paljastavad korruptsiooni avaliku sektori asutustes ja erasektoris;

18. kutsub komisjoni üles viima läbi rikkumisest teatajate direktiivi rakendamise põhjaliku hindamise ning võtma vajalikke meetmeid, et tagada selle täielik ja nõuetekohane ülevõtmine;

19. väljendab tõsist muret meediavabaduse ning ajakirjanike ja meediaosaliste turvalisuse halvenemise pärast mitmes liikmesriigis, eelkõige 2025. aasta maailma ajakirjandusvabaduse indeksis madalaimal kohal olevates liikmesriikides, ning toimetuste sõltumatusele ja ajakirjanduslikule usaldusväärsusele avalduva kasvava surve ja rünnakute ning poliitilise sekkumise pärast;

20. tuletab meelde, et meediavabadus ja mitmekesisus, sealhulgas nii traditsiooniline kui ka digitaalne kvaliteetne, jätkusuutlikult ja läbipaistvalt rahastatud ning sõltumatu uudismeedia, sõltumatud ja uurivad ajakirjanikud, faktikontrollijad ja teadlased ning tugev sõltumatu avalik-õiguslik meedia on demokraatliku ühiskonna nurgakivi, kaitseabinõu võimu kuritarvitamise vastu ja parim vastumürk desinformatsioonile;

21. mõistab hukka mõne liikmesriigi valitsuste kasutatavad survestrateegiad, nagu vaigistushagide ja laimukampaaniate kasutamine, valitsust toetavate oligarhide kasvav mõju, meediaomandi üha suurem koondumine, millel võib olla märkimisväärne mõju meedia mitmekesisusele ja toimetuste sõltumatusele kogu ELis, ning riigi kontroll avalik-õigusliku meedia, kodanikuühiskonna ja akadeemiliste asutuste üle, mis kõik aitab kaasa meediavabaduse ja akadeemilise vabaduse jätkuvale halvenemisele;

---

42 https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/training5Add1en.pdf

22. taunib kõrgete ametnike kasvavat tava mõnes liikmesriigis piirata suhtlust peamiste meediaväljaannetega; rõhutab, et sellised meetmed piiravad meediavabadust ja läbipaistvust ning võivad aidata kaasa desinformatsiooni levikule avalikus ruumis; rõhutab, et ametiisikutel on üldsusega suhtlemisel eriline vastutus; rõhutab, et desinformatsiooni levitamine või avalikud rünnakud ajakirjanike vastu ametiisikute poolt on kasvav probleem, mis soodustab propagandat, polariseerumist, vaenu õhutamist ja isegi vaenukuritegusid soodustavat keskkonda; nõuab tungivalt, et kõik avaliku elu tegelased oleksid oma vastutusest avalikus teabevahetuses teadlikud ja võtaksid seda arvesse, tagades, et nad jäävad oma väljaütlemisteks lugupidavaks, faktipõhiseks ja professionaalseks;

23. taunib süsteemseid puudujääke ajakirjanike vastu suunatud kuritegude uurimisel ja nende eest vastutusele võtmisel mitmes liikmesriigis; rõhutab tungivat vajadust tugevamate kaitsemeetmete ja tugevate õigusraamistike järele ajakirjanike kaitsmiseks; rõhutab, et suutmatus uurida ajakirjanike paljastatud kuritegusid ja esitada nende eest süüdistusi seab nad suuremasse ähvarduste ja vägivalla ohtu; nõuab tungivalt, et riiklikud ametiasutused lõpetaksid põhjalike ja läbipaistvate uurimiste ja süüdistuste esitamise kaudu karistamatuse; avaldab austust Ján Kuciakile, Daphne Caruana Galiziale ja Giorgos Karaivazile ning tunnustab nende olulist tööd uurivate ajakirjanikena; kutsub pädevaid asutusi üles tagama, et õigusemõistmine lõpuks ellu viiakse;

24. mõistab teravalt hukka igasuguse ajakirjanike vastu suunatud vägivalla, ähvardused, hirmutamise ja jälgimise ning ajakirjanike ahistamise ja kriminaliseerimise nende töö tõttu; nõuab laimamise dekriminaliseerimist; rõhutab asjaolu, et eriti on sihikule võetud naisajakirjanikud ja see on murettekitav; rõhutab, et selline ajakirjanike töö suhtes vaenulik keskkond võib viia enesetsensuurini või heidutada inimesi ajakirjanduskarjääri valimast;

25. kutsub komisjoni, liikmesriike ning kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaatriike üles tagama ajakirjanike ja meediatöötajate, sealhulgas kõrgeimate valitsustasandite korruptsiooni vastu võitlevate ajakirjanike ja meediatöötajate viivitamatu ja toimiva turvalisuse ja kaitse;

26. palub komisjonil ja liikmesriikidel edendada vaba, sõltumatut ja pluralistlikku meediat; rõhutab vajadust tagada avalik-õiguslikule meediale tugev õiguskaitse, tagades toimetuste sõltumatuse ja stabiilse rahastamise ning kaitstes neid poliitilise mõju ja sekkumise eest, et võimaldada meediakanalitel teenida avalikke huve tulemuslikult ja erapooletult; kutsub komisjoni üles tähelepanelikult seirama selliseid suundumusi kogu ELis ja tegelema jätkuvate probleemidega;

27. tuletab meelde mitmeid juhtumeid, kus ELi kodakondsusega ajakirjanikke on peetud kinni valesüüdistuste alusel, kui nad täitsid parajasti oma ametiülesandeid kolmandates riikides, sealhulgas kandidaatriikides; nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid suurendaksid kooskõlas komisjoni soovitusega (EL) 2022/758 jõupingutusi, et aidata neid meelevaldselt kinni peetud ajakirjanikke vabastada ja neil turvaliselt tagasi pöörduda; kutsub komisjoni üles pöörama erilist tähelepanu ajakirjanike põhjendamatu kinnipidamise juhtumitele kandidaatriikides, sealhulgas Türgis, ning Rootsi ajakirjaniku Joakim Medini vastu algatatud kohtumenetlustele;

28. nõuab tungivalt, et komisjon tagaks Euroopa meediavabaduse määruse täieliku ja

nõuetekohase rakendamise; nõuab lisaks tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid tagaksid vaigistushagide vastase direktiivi kiire ja nõuetekohase rakendamise ning võtaksid toimivaid meetmeid, et lõpetada kõik vaigistushagide juhtumid kogu ELis;

29. kutsub liikmesriike üles järgima Euroopa Nõukogu ajakirjanike turvalisuse platvormi soovitust, et tugevdada eksiilis viibivate ajakirjanike kaitset, sealhulgas kaitsemeetmeid Interpoli tagaotsimisteadete väärkasutamise vastu;

30. tuletab meelde, et 16 ELi liikmesriiki on hiljuti võtnud kohustuse tugevdada toetust teabe terviklusele ja sõltumatu meedia usaldusväärsusele; tõdeb, et mitu liikmesriiki on võtnud vastu spetsiaalsed tegevuskavad ja astunud samme ajakirjanike turvalisust edendavate spetsiaalsete tugistruktuuride loomiseks;

Põhiõiguste, demokraatia ja tehnoloogia kokkupuutepunkt

31. rõhutab valimistega manipuleerimise kasvavat suundumust ELis, mida panevad toime nii riigisisesed kui ka välisosalejad; kutsub komisjoni üles korrapäraselt tegema spetsiaalset analüüsi liikmesriikide käsutuses olevate ja rakendatavate vahendite kohta, mida kasutatakse valimisprotsessidega seotud desinformatsiooni ja välissekkumise vastu võitlemiseks, tõdedes, et sellised ohud kahjustavad põhiõigusi, sealhulgas õigust saada ja levitada teavet, demokraatlikku osalemist ning vabu ja õiglasi valimisi;

32. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama, et kõik meetmed, mida võetakse ELi kaitsmiseks välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumise eest, hõlmaksid tugevaid ja kindlaid kaitsemeetmeid seoses põhiõigustega, sealhulgas väljendusvabadusega; võtab teadmiseks komisjoni hiljuti välja pakutud Euroopa demokraatia kaitsekilbi algatuse ja väljendab oma kavatsust osaleda konstruktiivselt selle edasises arendamises;

33. kutsub komisjoni üles hindama, kas mitmele akadeemikule, teadlasele ja analüütikule kehtestatud ELi piiravad meetmed vastavad ELi õiguses sätestatud proportsionaalsuse ja vajalikkuse nõuetele ning harta artiklile 11 ning kas need on kavandatud nii, et nende mõju majanduslikele, sotsiaalsetele ja kultuurilistele õigustele oleks võimalikult väike; tuletab meelde, et tuleb tagada õigus olla ära kuulatud[43];

34. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tugevdama digiteenuste määruse, tehisintellektimääruse[44] ning poliitreklaami läbipaistvust ja suunamist käsitleva määruse[45] rakendamist ja täitmise tagamist, sealhulgas tagama piisavad inim- ja tehnilised ressursid, et kaitsta tulevaste valimiste usaldusväärsust ELis;

---

43 https://www.ohchr.org/en/press-releases/2026/01/european-union-restrictive-measures-against-academics-negatively-impact

44 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellekti käsitlev määrus) (ELT L 2024/1689, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj).

45 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. märtsi 2024. aasta määrus (EL) 2024/900 poliitreklaami läbipaistvuse ja suunamise kohta (ELT L, 2024/900, 20.3.2024), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/900/oj).

35. tõdeb digitehnoloogia olulist rolli teabele juurdepääsu ja demokraatliku osalemise edendamisel; rõhutab, et sotsiaalmeedia platvormide mikrosihtimisepõhine ärimudel võib soodustada sõltuvuskäitumist ja toob kaasa lõhestava sisu võimendamise, millel on tõsised tagajärjed põhiõigustele, nagu lapse õigused, õigus isikuandmete kaitsele, võrdsusele ja mittediskrimineerimisele; rõhutab, et sotsiaalmeediaplatvorme kasutatakse sageli välissekkumise ja hübriidrünnakute korraldamise vahendina, kuna neil on võimendav mõju sotsiaalsele ühtekuuluvusele ja demokraatlikele protsessidele; rõhutab vajadust tegeleda nende probleemidega ELi laiema vastupanuvõime ökosüsteemi raames;

36. kutsub komisjoni üles tugevdama väga suurte digiplatvormide ja väga suurte internetipõhiste otsingumootorite riskihindamis- ja riskimaandamiskohustusi ning tagama toimivad järelmeetmed; nõuab tungivalt, et komisjon ei laseks end digiteenuste määruse õõnestamise katsetest heidutada ja jätkaks käimasolevat uurimist seoses suurte veebiplatvormidega;

37. juhib tähelepanu generatiivse tehisintellekti juturobotitest tingitud probleemidele, sealhulgas nende süsteemide potentsiaalile tekitada nendega suhtlemise kaudu kognitiivset kahju; on seisukohal, et uute tehnoloogiate, sealhulgas tehisintellektisüsteemide puhul tuleb juhinduda läbipaistvuse, seletatavuse, õigluse ja vastutuse põhimõtetest ning asjakohastest kaitsemeetmetest algoritmilistes süsteemides, nagu sõltumatute mõju hindamiste läbiviimine, et need süsteemid ei süvendaks diskrimineerimist ja olemasolevat ebavõrdsust; jagab ÜRO peasekretäri arvamust, et üksnes algoritmid ei tohiks kindlaks määrata teavet, millele inimestel on juurdepääs, ning et tehnoloogiaettevõtted peaksid tagama, et nende algoritmid ja sisusoovitussüsteemid kavandatakse ja neid kasutatakse viisil, mis ei kahjusta põhiõigusi ja demokraatlikke väärtusi;

38. tuletab meelde, et digiteenuste määruse artikli 27 kohaselt peavad digiplatvormide pakkujad esitama oma tingimustes peamised parameetrid, mida nende soovitussüsteemides kasutatakse, kasutajatele kättesaadavad võimalused neid parameetreid muuta või mõjutada ning selgituse selle kohta, miks teatavat sisu kasutajale soovitatakse; nõuab tungivalt, et digivahendajad lõpetaksid tavad, millega kasumi teenimise nimel kasutatakse tahtlikult ära polariseerumist;

39. rõhutab veebiplatvormide võimalikku negatiivset mõju põhiõigustele ja laste vaimsele tervisele; rõhutab vajadust kaitsta lapsi internetis ja kutsub komisjoni üles tähelepanelikult seirama, kas olemasolevate õigusraamistike raames saab neid probleeme tulemuslikult lahendada, pöörates sellisel hindamisel erilist tähelepanu laste õiguste ja põhiõiguste arvessevõtmisele; rõhutab, et tulevase digitaalse õigluse aktiga tuleb lapsi internetis tulemuslikult kaitsta ja tagada nende õiguste kaitse; kutsub lisaks komisjoni üles tagama laste privaatsuse, ohutuse ja turvalisuse kõrge taseme ning kaitsma neid paremini kahjuliku ja ebaseadusliku sisu ning profiilianalüüsil põhinevate reklaamide eest;

40. väljendab heameelt teadaande üle esimese kogu ELi hõlmava uuringu kohta, mis käsitleb sotsiaalmeedia mõju heaolule, ning kutsub komisjoni üles protsessi kiirendama;

41. nõuab suuremaid investeeringuid meedia- ja digikirjaoskusse, mis on kõige toimivam kaitsemeede manipuleerimise vastu; nõuab tungivalt, et liikmesriigid lisaksid koolide ja ülikoolide õppekavadesse meedia- ja digikirjaoskuse, kodanikuhariduse, Euroopa

ajaloo, põhiõiguste austamise, kriitilise mõtlemise ja üldsuse osalemise edendamise, tõdedes, et need on olulised elemendid sisuliseks osalemiseks demokraatlikus elus ja põhiõiguste, sealhulgas väljendusvabaduse ja teabe saamise õiguse toimivaks kasutamiseks; rõhutab vajadust teha paralleelselt tööd selle nimel, et suurendada teadlikkust sellest, kuidas võidelda desinformatsiooni vastu ja edendada digikirjaoskust; nõuab kooskõlastatud ELi meedia- ja digikirjaoskuse strateegiat, kasutades projekte, mis annavad käegakatsutavaid tulemusi ja on märkimisväärse ulatusega, hõlmates kogu liitu;

42. taunib valitsuste üha sagenevat tava jälgida luureteenistuste kaudu sõltumatuid meediaväljaandeid ja ajakirjanikke; mõistab teravalt hukka teatavate valitsuste katsed kujutada sõltumatut meediat ja ajakirjanikke radikaliseerumise liikumapaneva jõuna või piirata nende tööd, nimetades neid ohuks ühiskonnale või riigi julgeolekule;

43. kordab, et jälgimine peab toimuma kooskõlas seadusega, teenima õiguspärast eesmärki ning olema vajalik ja proportsionaalne, arvestades ohtu, mida jälgimine kujutab põhiõigustele ja demokraatiale; peab kahetsusväärseks, et mõnede liikmesriikide õigusraamistikel puuduvad piisavalt täpsed, mõjusad ja terviklikud kaitsemeetmed seoses jälgimismeetmete võtmiseks korralduse andmise ja nende täideviimise ning võimalike õiguskaitsemehhanismidega selliste meetmete vastu; rõhutab, et kõigi jälgimismeetmete suhtes tuleb kohaldada asjakohast kohtulikku kontrolli ja toimivat järelevalvet; väljendab muret „riikliku julgeoleku“ põhjendamatu kasutamise juhtumite pärast, et õigustada nuhkvara rakendamist ja kasutamist ning tagada salastatus ja aruandekohustuse puudumine; väljendab heameelt Euroopa Liidu Kohtu praktikaga kooskõlas oleva komisjoni avalduse üle, et pelgalt viidet riiklikule julgeolekule ei saa tõlgendada piiramatu kõrvalekaldena ELi õiguse rakendamisest ja see peaks nõudma selget põhjendust; kutsub komisjoni üles võtma selle avaldusega seoses järelmeetmeid juhtudel, kui on märke kuritarvitamisest; on seisukohal, et õigusriiki järgivas demokraatlikus ja läbipaistvas ühiskonnas peaks jälgimine riikliku julgeoleku nimel olema pigem erand kui reegel;

44. kordab oma üleskutset liikmesriikidele[46] järgida Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitleva uurimiskomisjoni ja Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjoni vastu võetud soovitusi, milles antakse olulisi suuniseid põhiõiguste, õigusriigi ja demokraatliku järelevalve järgimise tagamiseks; rõhutab vajadust täieliku vastutuse ja läbipaistvuse järele kõigi sekkuva jälgimise juhtumite puhul; nõuab tungivalt, et komisjon reageeriks nuhkvaratehnoloogiast tulenevatele kasvavatele ohtudele; nõuab toimivat kohtulikku järelevalvet tagamaks, et jälgimist ei kasutataks kunagi ajakirjanike, aktivistide või poliitiliste oponentide vastu;

45. kutsub üles viima lõpule ELi ühinemise Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga; tuletab meelde, et Euroopa Liidu Kohus tegi oma arvamuses 2/13 kindlaks mitu ühinemisega seotud õiguslikku takistust, ning rõhutab, kui oluline on nende takistustega tegeleda, et võimaldada ELil õigeaegselt ja edukalt konventsiooniga ühineda; rõhutab, et see samm on oluline, et viia ELi õigusraamistik kooskõlla inimõiguste kaitse rangeimate standarditega;

Põhiõigused piiridel ja rändepoliitika

[46] Eelkõige Kreekale, Küprosele, Itaaliale, Ungarile, Poolale ja Hispaaniale.

46. tuletab meelde, et ELi rände- ja varjupaigaleppe uue õigusraamistikuga kehtestatakse varjupaigamenetluste, piirihalduse ja solidaarsuse jaoks läbi vaadatud õigusnormid; rõhutab, et selle raamistiku tulemuslikul rakendamisel tuleb täielikult järgida põhiõigusi; rõhutab, et põhiõiguste järgimise üle tuleb jätkuvalt tähelepanelikult seiret teha;

47. kutsub ELi ja liikmesriike, eelkõige nende pädevaid asutusi üles täitma oma rändepoliitikas rahvusvahelisi inimõigustealaseid kohustusi ja lubadusi, edendama kiireid uurimisi, seirama tähelepanelikult selle poliitika mõju põhiõigustele nii olemasolevates õigusraamistikes kui ka tulevaste õigusaktide väljatöötamisel ning hoiduma sellise rändepoliitika vastuvõtmisest, mis süvendab ebavõrdsust ja tõrjutust; ergutab ELi ja liikmesriike võtma arvesse vähekaitstud rühmade olukorda ja erivajadusi; nõuab, et loodaks mehhanism nende kohustuste täitmise seireks;

48. kutsub liikmesriike üles rände- ja varjupaigalepet täielikult ja õigeaegselt rakendama; rõhutab vajadust tagada õigusaktide õigeaegne rakendamine; märgib murega, et mõned liikmesriigid ei ole valmis rände- ja varjupaigaleppe rakendamistähtajast kinni pidama, sealhulgas põhiõigusi käsitlevate sätete osas, ning ergutab jätkama toetust ja koostööd, et tagada leppe täielik rakendamine; rõhutab, et rahvusvaheline õigus kinnitab, et varjupaiga taotlemine on õiguspärane tegu ja seetõttu ei saa varjupaiga taotlejat meelevaldselt kinni pidada üksnes varjupaigataotlejaks olemise tõttu; tuletab meelde, et varjupaigataotlejate kinnipidamine peab olema viimane abinõu, kui leebemaid alternatiivseid sunnimeetmeid ei ole võimalik tulemuslikult kohaldada; rõhutab, et varjupaigataotlejate kinnipidamine peab olema erandlik, vajalik ja proportsionaalne ning seda võib määrata üksnes individuaalse hindamise alusel ELi õiguses sätestatud konkreetsetel põhjustel;

49. mõistab teravalt hukka põhiõiguste rikkumised piiridel, väärkohtlemist ja vägivalla kasutamist riiklike ametiasutuste, näiteks õiguskaitse- ja piirivalveametnike poolt; märgib, et sellistest tavadest sageli ei teatata ja neid ei uurita; märgib lisaks, et mitu liikmesriiki seisab oma välispiiridel jätkuvalt silmitsi märkimisväärse operatiivsurvega; rõhutab, et need probleemid nõuavad Euroopa koordineeritud reageerimist, sealhulgas ühtlustatud ja tulemuslikke menetlusi, mis on täielikult kooskõlas kohaldatava ELi ja rahvusvahelise raamistikuga;

50. kordab rahvusvahelisest mereõigusest tulenevat kohustust aidata hättasattunud inimesi ning kutsub komisjoni ja liikmesriike tungivalt üles looma alalised ja koordineeritud otsingu- ja päästeoperatsioonid koos kiire maabumisega; kutsub lisaks liikmesriike üles võtma kõik võimalikud meetmed, et päästa merel ohus olevate inimeste elud; nõuab lisaks selle tagamist, et otsingu- ja päästeoperatsioonid saaksid toimuda kooskõlas ELi ja rahvusvahelise õigusega ning et neid operatsioone koordineeritaks võimaluse korral asjaomaste osalejate, sealhulgas liikmesriikide ametiasutuste, asjaomaste ELi ametite ja asjaomaste valitsusväliste osalejate vahel;

51. tuletab meelde, et põhiõiguste võimaliku rikkumise korral saab käivitada Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti määruse[47] artikli 46; kutsub ametit üles kasutama ennetavalt

---

47 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2019. aasta määrus (EL) 2019/1896, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1052/2013 ning (EL) 2016/1624 (ELT L 295, 14.11.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1896/oj).

täielikult ära kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid, eelkõige võimalust aktiveerida põhiõiguste rikkumise korral artikkel 46;

52. nõuab tungivalt, et liikmesriigid võtaksid nõuetekohaselt arvesse Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku aruandes „Protecting the Defenders: Ending repression of human rights defenders assist refugees, asylum seekers and migrants in Europe“ (Kaitsjate kaitsmine. Pagulasi, varjupaigataotlejaid ja rändajaid abistavate inimõiguste kaitsjate represseerimise lõpetamine Euroopas)[48] esitatud soovitusi; rõhutab, kui oluline on säilitada avalik arutelu, mis lähtub inimväärikuse austamisest, rõhutades samal ajal faktipõhise ja vastutustundliku rände- ja varjupaigateemalise avaliku arutelu tähtsust; mõistab teravalt hukka ikka ja jälle esile kerkiva pagulas- ja sisserändevastase retoorika;

Sooline vägivald, naiste õigused ja LGBTIQ+ inimeste õigused

53. mõistab teravalt hukka naiste ja LGBTIQ+ inimeste õiguste kiire taandarengu mitmes liikmesriigis; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kaitsma soolist võrdõiguslikkust ja põhiõigusi, sealhulgas võideldes desinformatsiooni ja organiseeritud kampaaniate vastu, mille eesmärk on neid õigusi piirata, ning võtma vajalikke meetmeid soolise tasakaalu edendamiseks;

54. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid võtaksid vajalikke meetmeid, et võidelda soolise võrdõiguslikkuse ja õiguste vastaste liikumiste, sealhulgas LGBTIQ+ vastaste liikumiste vastu, ning viiksid läbi nende liikumiste mõju põhjaliku uuringu, seire ja analüüsi, et saada selgem ülevaade nende liikumiste tegevusest, koordineerimisest ja rahastamisstrateegiatest; rõhutab, et selline ülevaade on äärmiselt oluline, et kaitsta kaasavat ja sallivat Euroopat, mis põhineb ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustel;

55. kutsub komisjoni üles tagama, et järgmises mitmeaastases finantsraamistikus ei eraldataks ELi rahastust soolise võrdõiguslikkuse ja õiguste vastastele rühmadele, kelle eesmärk on tühistada olulised edusammud naiste õiguste ja LGBTIQ+ inimeste õiguste vallas, ega ühelegi rühmale või projektile, mis ei järgi ELi väärtusi ja põhiõigusi, mis on sätestatud hartas; nõuab tungivalt, et komisjon seiraks tähelepanelikult, kuidas liikmesriikides rakendatakse eelarve jagatud täitmise alla kuuluvaid vahendeid, mille eesmärk on edendada soolist võrdõiguslikkust ja toetada kodanikuühiskonda, sealhulgas naiste valitsusväliseid organisatsioone, et oleks tagatud, et selliste vahendite saamiseks korraldatavate konkursside kutseid ei peataks ega lükataks tahtlikult edasi;

56. väljendab tõsist muret LGBTIQ+ kogukonna ja nende põhiõiguste vastu suunatud rünnakute sagenemise pärast mõnes liikmesriigis; rõhutab, et need rünnakud rikuvad õigust mittediskrimineerimisele, õigust võrdsusele seaduse ees ja õigust seaduse ees võrdsele kaitsele ilma diskrimineerimiseta; nõuab, et EL ja liikmesriigid võitleksid LGBTIQ+ inimeste vastu suunatud vägivalla ja diskrimineerimise kõigi vormide vastu ning tegeleksid kaitse erinevustega, mis tulenevad kaitsemeetmete ebajärjekindlast rakendamisest liikmesriikides; väljendab heameelt uue LGBTIQ+ inimeste võrdõiguslikkuse strateegia üle aastateks 2026–2030 ning kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama selle kiire rakendamise; kutsub liikmesriike üles uuendama olemasolevaid või võtma vastu uued riiklikud LGBTIQ+ tegevuskavad või strateegiad, et täiendada ELi algatusi toimivate riiklike meetmetega;

---

48 https://rm.coe.int/recommendation-protecting-the-defenders-ending-repression-of-human-rig/1680ae9b1c

57. rõhutab, et soo õigusliku tunnustamise menetluste puudumine rikub põhiõigusi; mõistab põhiõiguste rikkumisena hukka ümberpööramistoimingud ehk tavad, mille eesmärk on muuta või alla või maha suruda isiku seksuaalset sättumust, sooidentiteeti ja/või soolist eneseväljendust ning nõuab tungivalt, et komisjon võitleks selliste tavade vastu konkreetsete meetmetega; nõuab sellega seoses tungivalt, et komisjon esitaks ümberpööramistoimingute keelustamist Euroopa Liidus puudutava Euroopa kodanikualgatuse järelmeetmena õigusakti ettepaneku ümberpööramistoimingute keelustamise kohta ELi kõigis liikmesriikides;

58. väljendab sügavat muret diskrimineerivate meetmete pärast, mis on mõnes liikmesriigis kehtestatud nn LGBTIQ+ propaganda ja soolise ideoloogia vastu võitlemise ettekäändel ja mis hoogustavad murettekitavalt LGBTIQ+ inimeste vastu suunatud vaenukuritegusid ja vaenukõnet; rõhutab selliste meetmete negatiivset mõju väljendus- ja kogunemisvabadusele; rõhutab, et need meetmed soodustavad diskrimineerimist ning on vastuolus ELi õigusega; rõhutab LGBTIQ+ inimeste enesemääramisõiguse ja sellega seotud asjakohase kohtupraktika tähtsust;

59. kutsub kõiki liikmesriike üles kaitsma LGBTIQ+ inimeste õigusi kooskõlas ELi õiguse, harta ning Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga; nõuab lisaks tungivalt, et komisjon käsitleks LGBTIQ+ inimeste põhiõigustega seotud Euroopa Liidu Kohtu otsuste pidevat rakendamata jätmise probleemi, kasutades selleks kõiki tema käsutuses olevaid mehhanisme;

60. tuletab meelde, et mitmes liikmesriigis püsivad õiguslikud tõkked samasooliste kooselu, vanemluse ja abielu piiriülesele tunnustamisele; hoiatab, et sellised tavad mitte ainult ei takista LGBTIQ+ perekondade vaba liikumist ELis, vaid on ka vastuolus õigusriigiga, mille kohaselt on kõik seaduse ees võrdsed ja mis näitab, et LGBTIQ+ inimesed ei ole liikmesriikides ühetaoliselt kaitstud; kutsub liikmesriike, kes ei ole seda veel teinud, üles tunnustama õiguslikult samasooliste kooselu; kutsub komisjoni üles direktiivi 2004/38/EÜ[49] uuesti sõnastama, et lisada sellesse era- ja perekonnaeluga seotud õiguste selge piiriülene tunnustamine; rõhutab, et kõik lapsed on seaduse ees võrdsed ja et liikmesriigid peavad tegutsema lapse parimates huvides;

61. tuletab meelde Euroopa Parlamendi volitusi seoses põlvnemist käsitleva määrusega, mis toetab põlvnemise tunnustamist kogu ELis, olenemata perekonna liigist; kutsub liikmesriike üles võtma kiiresti vastu põlvnemist käsitleva määruse, et tagada õiguskindlus vanematele ja lastele kogu ELis ning tagada, et ühe ELi liikmesriigi poolt tuvastatud põlvnemist tunnustatakse automaatselt kogu ELis; nõuab tungivalt, et komisjon tagaks isikute vaba liikumise õiguse, lapse õiguste, elamisõiguse ja perekonna taasühinemise õiguse täieliku austamise ELis, võimaldades kõigil kodanikel kasutada võrdseid õigusi ja neid täielikult kasutada;

62. väljendab heameelt ELi naiste õiguste tegevuskava ja sellele lisatud sooliselt võrdõigusliku ühiskonna põhimõtete deklaratsiooni üle; peab siiski kahetsusväärseks

---

[49] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, 30.4.2004, lk 77, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2004/38/oj).

kindlate rahaliste kohustuste puudumist; on mures ebapiisava ambitsioonikuse pärast võrdõiguslikkuse liidu kaitsmisel ja edendamisel;

63. rõhutab, et sooline vägivald nii internetis kui ka väljaspool seda on raske ja laialt levinud kuritegu, samuti põhiõiguste jäme rikkumine ning vastuolus seaduse ees võrdse kohtlemise põhimõttega; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võtma meetmeid soolise vägivalla kõigi vormide vastu nii internetis kui ka väljaspool seda;

64. väljendab muret selle pärast, et soolise kübervägivalla vormid ja mustrid arenevad jätkuvalt; rõhutab, et intiimse materjali nõusolekuta jagamine ja vaenukõne on kübervägivalla ühed kõige levinumad vormid; rõhutab vajadust töötada välja meetmed, et tegeleda misogüünsete väärtuste tõusuga seoses soolise võrdõiguslikkuse ja naiste õigustega ning võidelda selliste väärtuste leviku vastu; rõhutab vajadust mõista paremini nn sundtsölibaadi (incel) nähtust ja ideoloogiat ning rõhutab ennetamise tähtsust aktiivsema poliitika abil, et võidelda nende nähtuste ja nende narratiivide vastu;

65. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid tegeleksid üha suurema võimaliku kahju ja heidutava mõjuga, mida uued tehnoloogiad, sealhulgas tehisintellekt, võivad ohvritele avaldada, ning kehtestaksid ennetus- ja toetusmeetmed; nõuab lisaks tungivalt, et komisjon tegeleks naiste vastu suunatud laialt levinud kübervägivallaga, mis on muutunud üha suuremaks takistuseks naiste osalemisele avalikus elus ja võrdsele esindatusele; nõuab sellega seoses tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid rakendaksid täielikult ja nõuetekohaselt asjakohaseid õigusakte, eelkõige naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist käsitlevat direktiivi[50] ning digiteenuste määrust;

66. mõistab teravalt hukka vaenukuritegude ja vaenukõne leviku, sealhulgas sotsiaalmeedias; rõhutab, et need kujutavad tõsist ohtu demokraatiale, õigusriigile ja põhiõigustele; toob esile ja mõistab teravalt hukka ohu demokraatlikule arutelule ja põhiõigustele, kui väljendus- ja teabevabaduse õigust kasutatakse paremäärmuslike liikumiste ja poliitikute poolt ära selleks, et seadustada vaenu õhutamist, desinformatsiooni ning ajakirjanike ja vähemuste hirmutamist; rõhutab, et väljendusvabadust tuleb kasutada õigusnormide piires ja kooskõlas harta artikliga 11 ning seda ei saa kasutada ettekäändena demokraatia ja põhiõiguste õõnestamiseks;

67. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid võtaksid vajalikke meetmeid, et võidelda vaenukõne ja vaenukuritegude vastu nii internetis kui ka väljaspool seda, eelkõige juhtudel, kui selline käitumine võib eskaleeruda vägivallaks, sealhulgas sooliseks vägivallaks; rõhutab lisaks, kui oluline on kehtestada ELi õigusaktid, et võidelda vaenukuritegude ja vaenukõne vastu, mis lähtuvad muu hulgas sellistest alustest nagu sooline identiteet ja seksuaalne sättumus; ergutab komisjoni võtma LGBTIQ+ inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2026–2030 suhtes järelmeetmeid; väljendab heameelt komisjoni algatuse üle lisada ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 esitatud ELi kuritegude loetellu vaenukõne ja vaenukuriteod, rõhutades vajadust tagada ELi kriminaalõiguse jõuline vastus vaenukõnele ja vaenukuritegudele;

68. nõuab tungivalt, et nõukogu laiendaks praegust ELi toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 kohast ELi kuritegude loetelu nii, et see hõlmaks vaenukõnet ja vaenukuritegusid;

---

[50] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1385, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist (ELT L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj).

kutsub nõukogu üles aktiveerima sellega seoses üleminekuklausli; kutsub komisjoni üles olema valmis algatama menetluse teise etapi ja esitama direktiivi ettepaneku, mille eesmärk on võidelda vaenukõne ja vaenukuritegude vastu nii internetis kui ka väljaspool seda ning võtma arvesse Euroopa Parlamendi seisukohta seoses vaenukõne ja vaenukuritegudega[51];

69. rõhutab, et seksuaal- ja reproduktiivtervisele ning seonduvatele õigustele, sealhulgas ohutule ja seaduslikule abordile juurdepääsu puudumine või keelamine on soolise vägivalla ning inim- ja põhiõiguste rikkumise vorm; nõuab tungivalt, et komisjon töötaks aktiivselt seksuaal- ja reproduktiivtervisele ning seonduvatele õigustele laialdase juurdepääsu tagamise nimel; kordab oma nõudmist lisada hartasse õigus ohutule ja seaduslikule abordile;

70. nõuab tungivalt, et komisjon tagaks nõuetekohased järelmeetmed Euroopa kodanikualgatusele „My Voice My Choice: ohutu ja kättesaadava abordi poolt“ ja esildaks ettepaneku finantsmehhanismi kohta nende liikmesriikide toetamiseks, kes soovivad osutada ohutuid seksuaal- ja reproduktiivtervishoiu teenuseid, sealhulgas ohutu ja seaduslik abort, neile ELi elanikele, kellel puudub endiselt juurdepääs sellistele teenustele;

71. rõhutab, et endiselt puudub ELi määratlus nõusoleku puudumisel põhineva vägistamise kohta; kutsub liikmesriike üles tagama, et õigusaktides ega praktikas ei eeldata nõusoleku andmist, kui puudub füüsiline vastupanu seksuaalsele ahistamisele, olenemata sellest, kas toimepanija ähvardas kasutada või kasutas füüsilist vägivalda või kuna ohver on kuriteo toimepanijaga intiimsuhtes või temaga abielus; nõuab tungivalt, et liikmesriigid, kes ei ole seda veel teinud, lisaksid oma riigisisestesse õigusaktidesse vägistamise määratluse, mis põhineb vabatahtliku nõusoleku puudumisel, kooskõlas Istanbuli konventsiooni ja arenevate rahvusvaheliste standarditega; palub komisjonil esitada ettepaneku sellise määratluse kohta ELi tasandil; kordab, et seksuaalvägivald, sealhulgas vägistamine, on inimõiguste ja inimväärikuse raske rikkumine;

72. tuletab meelde süüdimõistetud seksuaalkurjategija Jeffrey Epsteiniga seoses avaldatud dokumente, mis näitavad, et toime on pandud lugematu arv kuritegusid ja sellest tulenevalt on olemas suur hulk varjatud toimepanijaid; märgib, et on hästi dokumenteeritud, et Epsteinil oli võrgustik, mis ulatus sügavale võimukoridoridesse kogu Euroopas ja kust võis leida kuningakodade liikmeid, tippdiplomaate ja poliitikuid; mõistab hukka asjaolu, et ei ole veel kindlaks tehtud, kui paljud ja millised selle võrgustiku liikmed olid teadlikud inimkaubandusest, laste seksuaalsest ärakasutamisest, pettusest ja finantskuritegudest või olid nendega seotud; rõhutab, et lisaks tõsisele murele selle pärast, et need isikud on endiselt vabaduses, õõnestab täieliku vastutuse puudumine ka õigusriiki ja üldsuse usaldust demokraatlike institutsioonide vastu; rõhutab, et piiriüleste elementidega seotud juhtumeid ELis tuleks käsitleda ELi tasandil; seab kahtluse alla ELi suutlikkuse uurida ja ennetada ühiskonna eliidi toime pandud keerulisi piiriüleseid kuritegusid ning nende vastu võidelda; nõuab tungivalt, et komisjon teeks ELi kuritegevuse ennetamise eksperdikeskusele (Europol) koos Euroopa Pettustevastase Ameti ja riiklike ametiasutustega kiiresti ülesandeks uurida ja analüüsida selle kuritegeliku tegevuse olemust ning teha kindlaks isikud, keda saab vastutusele võtta;

---

51 https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0044_ET.html

73. nõuab tungivalt, et liikmesriigid tunnustaksid riigisisestes õigusaktides naisetappu ametlikult kui eraldiseisvat ja soopõhist kuritegu, võtaksid vastu ja jõustaksid terviklikud strateegiad naisetapu ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks, tagaksid kõigi juhtumite tulemusliku uurimise ja nende eest vastutusele võtmise ning pakuksid ohvrite sugulastele spetsiaalseid varjupaiku, nõustamist ja hüvitusmehhanisme;

74. mõistab kõige karmimalt hukka vägistamise ja muude seksuaalvägivalla vormide kasutamine sõjarelvana ning tuletab meelde, et selline käitumine võib rahvusvahelise õiguse kohaselt kujutada endast sõjakuritegusid või inimsusvastaseid kuritegusid; nõuab tungivalt suuremaid rahvusvahelisi jõupingutusi selliste kuritegude dokumenteerimisel ja rõhutab, kui oluline on tagada seksuaalvägivalla ohvritele, sealhulgas sõja kontekstis vägistamise ohvritele juurdepääs ohutule ja seaduslikule abordile;

75. kutsub kõiki ELi liikmesriike üles ratifitseerima Istanbuli konventsiooni; väljendab sügavat muret liikmesriikide pärast, kes ei ole seda konventsiooni veel ratifitseerinud või on Istanbuli konventsioonist taganenud; rõhutab, et sellised arengud on tulemus ELi demokraatiavastaste jõudude pikale desinformatsioonikampaaniale konventsiooni kohaldamisala ja eesmärkide kohta;

Vangid ja kinnipidamistingimused

76. tuletab meelde, et harta artiklis 4 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 3 sätestatud piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise keeld on absoluutne ja eranditeta ning seda kohaldatakse täielikult kõigi isikute suhtes, sealhulgas nende suhtes, kellelt on võetud vabadus; nõuab tungivalt, et liikmesriigid tagaksid, et piinamise tõkestamise Euroopa komitee ja riiklikud ennetusmehhanismid saaksid piiramatult külastada kõiki kinnipidamiskohti ning et nende soovitusi rakendataks täielikult;

77. märgib murega, et mõnes liikmesriigis kasutatakse eelvangistust liiga palju või ilma piisava põhjenduseta; nõuab tungivalt, et liikmesriigid tagaksid, et vabaduse võtmist enne kohtuprotsessi kohaldatakse üksnes viimase abinõuna, järgides täielikult Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni standardeid ja süütuse presumptsiooni, ning tugevdaksid kohtulikku järelevalvet ja kinnipidamisotsuste korrapärast läbivaatamist;

78. mõistab teravalt hukka süstemaatilise ülerahvastatuse, arstiabi puudumise ja ebaseadusliku pikendamise eelvangistuse korral; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama kinnipeetavate kohtlemise standardsete miinimumnõuete, ÜRO piinamisvastase konventsiooni ja selle fakultatiivprotokolli ning Euroopa vanglaeeskirjade täieliku järgimise, parandades kinnipidamistingimusi kõigis vanglates ning võttes ennetavaid ja rehabiliteerivaid meetmeid, sealhulgas alaealiste kinnipidamisasutustes, võideldes ülerahvastatuse vastu, tagades juurdepääsu tervishoiule ja psühholoogilisele toele ning tugevdades enesetappude ennetamise meetmeid; rõhutab, et inimväärikuse kaitse on ühiskonna demokraatliku tugevuse näitaja;

79. kutsub komisjoni üles tegelema tõsiste rikkumistega vanglates kooskõlas liidu kohustusega järgida ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi;

Kodanikuühiskond löögi all

80. tuletab meelde, et ELi lepingu artikli 11 lõike 2 kohaselt peavad liidu institutsioonid pidama kodanikuühiskonna organisatsioonide ja esindusühendustega avatud, läbipaistvat ja struktureeritud dialoogi; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama tulemuslikud konsultatsiooniprotsessid kooskõlas hea valitsemistava standarditega, edendama kodanike ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamist ja sisulist osalemist poliitikakujundamises, sealhulgas põhiõiguste kaitse ja edendamisega seotud küsimustes, ning toetama nende suutlikkust osaleda ELi poliitikas, tagades samal ajal läbipaistvuse ja kohaldatavate reeglite täieliku järgimise;

81. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama kodanikuühiskonna organisatsioonidele kestliku, paindliku ja kättesaadava rahastamise ning õiguskaitse kättesaadavuse;

82. väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle võimaldada järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames külmutatud rahaliste vahendite ümberjaotamist kodanikuühiskonna organisatsioonidele ning rõhutab vajadust tagada, et osa selliste vahenditega toetatakse organisatsioone, kes töötavad põhiõiguste ja muude ELi väärtuste edendamise nimel liikmesriikides, kus rahalised vahendid on endiselt külmutatud; tuletab meelde, kui tähtis on olnud kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm aluslepingutes, hartas ja kohaldatavates rahvusvahelistes inimõiguste konventsioonides sätestatud õiguste ja väärtuste kaitsmisel ja edendamisel, eelkõige toetades kodanikuühiskonna organisatsioone ning soodustades kodanikuaktiivsust ja demokraatlikku osalemist, et toetada ja edasi arendada avatud, õigustel põhinevaid, demokraatlikke, võrdõiguslikke ja kaasavaid ühiskondi; on seisukohal, et uus programm AgoraEU peab kajastama vähemalt samaväärset ambitsiooni kui kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm;

83. väljendab heameelt komisjoni ELi kodanikuühiskonna strateegia üle; väljendab lisaks heameelt asjaolu üle, et strateegias keskendutakse kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja inimõiguste kaitsjatele ning see hõlmab selliseid meetmeid nagu kodanikuühiskonnaga tulemusliku ja sisulise koostöö tugevdamine, avatud, turvalise ja soodsa kodanikuühiskonna tegutsemisruumi tagamine, pakkudes tuge ja kaitset, sealhulgas vähendades kodanikuühiskonna organisatsioonide halduskoormust kohapeal, ning kodanikuühiskonna organisatsioonide toetamine piisava, kestliku ja läbipaistva rahastamisega; nõuab tungivalt, et komisjon tagaks strateegia täieliku rakendamise ja seiraks oma õigusriigi olukorda käsitlevates aruannetes süstemaatiliselt kodanikuühiskonna tegutsemisruumi olukorda;

84. väljendab sügavat muret selle üle, et kodanikuühiskonna tegutsemisruum aheneb jätkuvalt ning mitmes ELi liikmesriigis kiusatakse kodanikuühiskonna organisatsioone ja inimõiguste kaitsjaid üha rohkem taga, eelkõige neid, kes tegutsevad rassismivastase võitluse, kliimaõigluse, LGBTIQ+ inimeste õiguste, naiste õiguste ja rände valdkonnas; märgib, et neid rühmi ähvardavad mitmesugused ohud, sealhulgas õiguslikud ja rahalised piirangud, rahastamise peatamine, laimukampaaniad, hirmutamine ja kriminaliseerimine; peab kahetsusväärseks, et kogunemis-, väljendus- ja ühinemisvabaduse piirangud mõjutavad sageli ebaproportsionaalselt palju konkreetseid rühmi või tegevusvaldkondi;

85. rõhutab, et rahumeelse kogunemise, ühinemis- ja väljendusvabaduse õiguse ning kunsti ja teaduse vabaduse näol on tegemist rahvusvahelise ja ELi õigusega kaitstud põhiõigustega ning need on demokraatia seisukohalt hädavajalikud; rõhutab, et harta artikliga 12 ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 11

tagatud ühinemisvabadus on demokraatliku ühiskonna nurgakivi;

86. mõistab hukka humanitaartöötajate ja -aktivistide kriminaliseerimise; ergutab liikmesriike tagama, et vähekaitstud isikutele antavat humanitaarabi ei kriminaliseeritaks; tuletab meelde, et ELi õigusaktid peavad olema kooskõlas ELi ja rahvusvaheliste inimõiguste standarditega, ning kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tegelema olukordadega, kus neid ei järgita;

87. märgib murega, et mitu liikmesriiki ning kandidaatriiki ja potentsiaalset kandidaatriiki on kehtestanud humanitaartöötajate ja -aktivistide suhtes ebaproportsionaalsed meetmed; mõistab teravalt hukka nn välisagentide seaduste kasutamise, kuna nende abil lämmatatakse teisitimõtlemist, rünnatakse kodanikuühiskonna organisatsioone ja piiratakse nende tegevust ning avaldatakse heidutavat mõju kodanikuühiskonnale ja inimõiguste kaitsjatele; mõistab hukka mõnes liikmesriigis rahumeelsete meeleavalduste vastu võetud ebaproportsionaalsed meetmed, sealhulgas ennetavad keelud, ülemäärase jõu kasutamise ja meeleavaldajate kinnipidamise, millel on heidutav mõju; kutsub liikmesriike üles hoiduma ebaproportsionaalsete õiguslike meetmete võtmisest nende vastu, kes võtavad osa rahumeelsetest meeleavaldustest;

88. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid tagaksid, et inimesed saavad kasutada oma rahumeelse kogunemise põhiõigust, ning hoiduksid selliste meetmete esildamisest või rakendamisest, millel võib olla piirav mõju kodanikuühiskonna tegutsemisruumile, märkides murega, et mõnes liikmesriigis on täheldatud selliseid püüdlusi, samuti tuleks üldist huvi pakkuva teema korral soodustada konstruktiivset arutelu; mõistab hukka kõik tavad, millel on rahumeelsetele meeleavaldustele heidutav mõju, nagu ülemäärase jõu kasutamine, jälgimine ja kohtulik ahistamine;

89. kutsub komisjoni üles looma ELis kiirreageerimismehhanismi, et toetada ohustatud kodanikuühiskonna organisatsioone ja inimõiguste kaitsjaid, kes kaitsevad ja edendavad ELi väärtusi; kutsub komisjoni üles looma Euroopa kodanikuühiskonna tegutsemisruumi indeksit, et teha kodanikuühiskonna jaoks soodsa keskkonna üle seiret ja anda selle kohta igal aastal aru; nõuab lisaks kõigi ELi läbipaistvusregistris osalejate rahastamise läbipaistvust;

90. nõuab tungivalt, et liikmesriigid rakendaksid komisjoni soovitust (EL) 2022/758, milles käsitletakse avalikus elus osalevate ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate kaitsmist[52];

Süsteemne rassism ja diskrimineerimine

91. tuletab meelde, et ELi aluslepingutes ja hartas on sätestatud, et ELil on õigus ja kohustus diskrimineerimise vastu võidelda ja edendada kõigi võrdset kohtlemist; kutsub komisjoni üles tegelema ELi diskrimineerimisvastase raamistiku lünkadega ning nõuab tungivalt, et liikmesriigid rakendaksid täielikult ja nõuetekohaselt kehtivaid ELi diskrimineerimisvastaseid õigusakte;

92. väljendab heameelt komisjoni otsuse üle tühistada kavandatava horisontaalse diskrimineerimisvastase direktiivi tagasivõtmine; kordab oma üleskutset lõpetada

[52] Komisjoni 27. aprilli 2022. aasta soovitus (EL) 2022/758, milles käsitletakse avalikus elus osalevate ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute või kuritarvituslike hagide eest (üldsuse osalemise vastased strateegilised hagid) (ELT L 138, 17.5.2022, lk 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2022/758/oj).

viivitamata nõukogus direktiivi üle peetavate arutelude blokeerimine ja nõuab tungivalt, et liikmesriigid saavutaksid kokkuleppe;

93. tunnistab ELis esinevat süsteemset rassismi, mida toidavad stereotüübid avalikus diskursuses ja millega diskrimineeritakse vähemusi nende kõigis eluvaldkondades, ning mõistab selle hukka; on mures rassismi ja ksenofoobia individuaalsete, struktuursete ja institutsiooniliste vormide pärast ELis ning araablaste[53], mustanahaliste eurooplaste[54], Aasia päritolu inimeste[55], juutide[56], moslemite[57] ja romade[58] kasvava diskrimineerimise pärast; nõuab tungivalt, et liikmesriigid võitleksid diskrimineerimise vastu kõigil tasanditel;

94. rõhutab vajadust võidelda selle eest, et seadustega ei diskrimineerita mitte ühelgi alusel; väljendab muret, et mõnes liikmesriigis ei ole võrdõiguslikkust ja diskrimineerimisvastaseid õigusakte ja nende rakendamist käsitlevates küsimustes tehtud edusamme; peab kahetsusväärseks, et vaatamata kehtivatele ELi õigusaktidele, nagu direktiiv 2000/78/EÜ võrdse kohtlemise kohta[59], on õigusraamistikus, rakendamisel ja jõustamisel endiselt lünki, mistõttu ohvritel puudub piisav õiguskaitse; tuletab meelde, et liikmesriikide õigusraamistikes tuleb sätestada võrdse kohtlemise põhimõte nende õigussüsteemides ja tagada kõigile üksikisikutele töötav juurdepääs õiguskaitsele; kutsub komisjoni üles võtma meetmeid juhul, kui neid põhimõtteid ei järgita;

95. rõhutab, et juurdepääs ELi rahalistele vahenditele peaks sõltuma põhiõiguste, sealhulgas mittediskrimineerimise põhimõtte täielikust järgimisest, ning nõuab vahendite läbipaistvat eraldamist, et tagada pikaajaline toetus inimõigustele ja võrdõiguslikkusele keskenduvatele kodanikuühiskonna organisatsioonidele;

96. nõuab tungivalt, et liikmesriigid, eelkõige Ungari, vaataksid läbi LGBTIQ+ inimesi ja vikerkaareperesid diskrimineerivad seadused ja poliitika; kutsub Ungarit üles tagama, et riiklikke põhiseaduslikke ja õigusraamistikke ei saaks kuritarvitada ELi õiguse ülimuslikkuse õõnestamiseks ega vähemuste häbimärgistamiseks „rahvusliku identiteedi“ ettekäändel; mõistab teravalt hukka nn lastekaitseseaduse jätkuva kohaldamise Ungaris, mis kujutab endast otsest diskrimineerimist, mis on vastuolus harta[60] artiklitega 7, 11, 21 ja 24; kutsub komisjoni üles kiiresti hindama Ungari kohaliku identiteedi kaitse seaduse vastavust ELi õigusele, eelkõige rassilise võrdõiguslikkuse direktiivile ja hartale;

97. kutsub komisjoni üles võtma rikkumiste tuvastamise korral kõik vajalikud meetmed,

---

53 https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-eu-midis-ii-main-results_en.pdf

54 https://fra.europa.eu/en/publication/2026/antisemitism-overview

55 https://fra.europa.eu/en/publication/2024/being-muslim-eu

56 https://fra.europa.eu/en/publication/2025/roma-survey-2024

57 https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document?source=document&text=&docid=300973&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first∂=1&cid=900537

58 https://fra.europa.eu/en/publication/2025/roma-survey-2024

59 Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/78/oj).

60 https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document?source=document&text=&docid=300973&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=900537

sealhulgas algatama rikkumismenetlusi; kutsub liikmesriike üles tagama, et kohalik eluaseme- ja elukohapoliitika oleks täielikult kooskõlas võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõtetega ega põhjustaks etnilist või sotsiaalmajanduslikku segregatsiooni;

98. rõhutab, et ELi õiguse ülimuslikkus on liidu toimimise ja õigusriigi austamise nurgakivi kõigis liikmesriikides, mida kõik liikmesriigid ühinemisel kohustuvad järgima; nõuab tungivalt, et kõik liikmesriigid järgiksid Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kehtivat kohtupraktikat; kutsub komisjoni üles hoolikalt seirama, kuidas liikmesriigid rakendavad Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid, pöörates erilist tähelepanu otsustele, mis käsitlevad mittediskrimineerimist, soolist võrdõiguslikkust ja vähemuste õigusi;

99. kutsub komisjoni üles esitama eelseisvatel aastatel kõrgete sihtidega uusi strateegiaid võrdõiguslikkuse ja rassismivastasuse edendamiseks, võttes seejuures arvesse ka Euroopa Parlamendi soovitusi, et käsitleda diskrimineerimist terviklikult kõikidel alustel ja igas eluvaldkonnas; rõhutab vajadust tagada terviklik ja koordineeritud lähenemisviis kõigis olemasolevates ja tulevastes strateegiates, raamistikes ja tegevuskavades, et maksimeerida koostoimet ja tagada nende rakendamise sidusus;

100. kutsub kõiki liikmesriike üles võtma vastu ja täielikult rakendama riiklikke rassismivastaseid tegevuskavasid või ambitsioonikaid strateegiaid, millel on selged eesmärgid, ajakavad ja eelarved; kutsub komisjoni üles tagama koostöös kodanikuühiskonnaga korrapärased seiremehhanismid;

101. rõhutab, et kolmandate riikide kodanikke tuleb ELis kohelda mittediskrimineerival viisil; juhib tähelepanu sellele, et kolmandate riikide kodanikel on õigus taotleda rahvusvahelist kaitset rahvusvahelise ja ELi õiguse alusel, sealhulgas kooskõlas tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttega; palub liikmesriikidel kaitsta hartas sätestatud õigusriiki ja põhiõigusi ning rakendada kaasseadusandjate vastu võetud õigusakte; rõhutab, et Euroopa Liidu Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu otsused on siduvad;

102. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles keelustama rassilise profileerimise ja muud diskrimineerivad tavad, sealhulgas piiridel, eraldama märkimisväärseid vahendeid kaasamisel ja õigustel põhinevatele algatustele ning looma sõltumatuid seire-, aruandlus- ja kaebuste esitamise mehhanisme; kutsub komisjoni üles koostama siduvaid inimõiguste ja võrdõiguslikkuse mõjuhinnanguid, et vältida algoritmilist diskrimineerimist; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tegelema rassistatud kogukondade ebaproportsionaalselt suure kokkupuutega saaste, keskkonnaseisundi halvenemise ja kliimariskidega;

103. kutsub liikmesriike üles looma riiklikud inimõiguste institutsioonid kooskõlas ÜRO Pariisi põhimõtetega, et tagada nende sõltumatus ja suutlikkus oma ülesandeid tulemuslikult täita, ning nägema ette kaitsemeetmed poliitilise sekkumise vastu;

104. kutsub liikmesriike üles täielikult rakendama direktiivi 2024/1500[61] ja direktiivi 2024/1499[62], millega kehtestatakse võrdõigusasutustele miinimumnõuded; nõuab konkreetseid meetmeid, et tagada võrdõigusasutuste sõltumatus ja nende tulemuslikkus võrdõiguslikkuse edendamisel; ergutab toetama kodanikuühiskonna organisatsioone haridusalgatuste väljatöötamisel ja levitamisel, et edendada võrdõiguslikkust ja tagada lai haare ja juurdepääsetavus;

105. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võtma mõjusaid meetmeid, et tõrjuda antisemitismi, ksenofoobiat, rassismi, misogüüniat, homofoobiat, transfoobiat ja muid eelarvamusi, sallimatust, diskrimineerimist või vaenukuritegusid terviklikul viisil; nõuab pidevaid jõupingutusi nii ELi kui ka riiklikul tasandil, et seirata ja ennetada vaenukuritegusid ja esitada nende eest süüdistusi ning kaitsta vähemusi;

106. võtab murega teadmiseks Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) järeldused, mis näitavad antisemitismi märkimisväärset kasvu kogu liidus, sealhulgas internetis, avalikes kohtades ja kohalikes kogukondades; rõhutab, et paljud juudid teatavad takistustest oma identiteedi avalikul väljendamisel ja seisavad jätkuvalt silmitsi ohutusprobleemidega; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tugevdama ennetus-, aruandlus- ja ohvriabimehhanisme, et kiirendada antisemitismi vastu võitlemise ELi strateegia rakendamist ja tagada ELi ja riigisisese õiguse täielik jõustamine ning tõhustada vajaduse korral hariduslikke, teadlikkuse suurendamise ja turvameetmeid; mõistab teravalt hukka antisemitismi esinemissageduse suuremise kogu ELis;

107. on mures selle pärast, et mõned mõnes liikmesriigis vastu võetud poliitikameetmed on toonud kaasa teatavate rühmade diskrimineerimise, sealhulgas rassi, nahavärvi, etnilise päritolu, keele, usutunnistuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel; mõistab hukka asjaolu, et sellise poliitika mõju hõlmab diskrimineerivaid õigus- ja õiguskaitsetavasid ning poliitilise, usulise ja muu diskursuse õigusvastaseks muutmist ja mõnel juhul kriminaliseerimist või kriminaliseerimise katset; kutsub liikmesriike üles hoiduma sellistest tavadest või võtmast vastu poliitikameetmeid ja õigusakte, mis võivad nendele rühmadele eelnimetatud tagajärgi kaasa tuua;

108. mõistab karmilt hukka igasuguse diskrimineerimise ja vaenulikkuse usukogukondade vastu, sealhulgas islamofoobia ning kõik muud diskrimineerimise ja rassismi vormid kogu ELis, sealhulgas vägivallaaktid, hirmutamine, vaenukõne ja vaenusümbolite kuvamine avalikus ruumis; kutsub liikmesriike ja kandidaatriike üles tagama, et kõik vähemustesse kuulujad on seaduse ees võrdsed;

---

61 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1500 võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta naiste ja meeste võrdse kohtlemise ja võrdsete võimaluste valdkonnas tööhõive ja elukutse küsimustes ning millega muudetakse direktiive 2006/54/EÜ ja 2010/41/EL (ELT L, 2024/1500, 29.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1500/oj).

62 Nõukogu 7. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1499 võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta isikute võrdse kohtlemise valdkonnas sõltumata isiku rassilisest või etnilisest päritolust, isikute võrdse kohtlemise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes sõltumata isiku usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest, naiste ja meeste võrdse kohtlemise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas ning seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega ning millega muudetakse direktiive 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ (ELT L, 2024/1499, 29.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1499/oj).

109. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tegelema vähekaitstud rühmade, sealhulgas romade diskrimineerimise ja sotsiaalse tõrjutusega ning tagama romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva ELi strateegilise raamistiku toimiva rakendamise; nõuab tungivalt, et liikmesriigid rakendaksid Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid romade õiguste kohta ja et komisjon teostaks selle üle seiret;

110. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles võitlema puuetega inimeste diskrimineerimise vastu ning edendama nende täielikku kaasamist ja osalemist ühiskonnas; kutsub ELi ja liikmesriike üles järgima puuetega inimeste õiguste konventsiooni soovitusi, et lõpetada kõigi puuetega inimeste diskrimineerimine ning tagada neile põhiõiguste võrdne kasutamine ja täielik osalemine ühiskonna kõigis valdkondades[63];

111. mõistab hukka igasuguse puuetega inimeste vastu suunatud vägivalla ja nende survestamise, eelkõige sundsteriliseerimise, mis kujutab endast inimväärikuse ja kehalise puutumatuse rasket rikkumist; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kriminaliseerima puudel või õigus- ja teovõimel põhineva sundsteriliseerimise ilma eranditeta ning pakkuma ohvritele hüvitist; nõuab ELi võrdõiguslikkuse ja intersektsionaalsuse tegevuskava; nõuab tungivalt riikide viipekeelte tunnustamist ja kaasamist osana ELi keelelisest mitmekesisusest;

112. nõuab ELi puuetega inimeste platvormi kui puuetega inimeste organisatsioonidega peetava poliitilise dialoogi alalise osalusmehhanismi tugevdamist; nõuab, et komisjon säilitaks ELi puuetega inimeste õiguste strateegia (2021–2030) läbipaistva seireraamistiku koos iga-aastase avaliku aruandluse ja kodanikuühiskonna sisulise kaasamisega; rõhutab, et ELi institutsioonid peavad näitama eeskuju, tagades ligipääsetavuse, kaasava värbamise ja puuetega töötajate arvu märkimisväärse suurendamise ELi haldusasutustes; toetab puuetega inimeste tegevuskava vastuvõtmist ELi välistegevuses, millega tagataks, et puuetega inimeste õigused integreeritakse täielikult ELi arengu- ja humanitaarprogrammidesse kooskõlas puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikliga 32;

Sotsiaalsete ja majanduslike õiguste kaitsmine ning keskkonnamõjudega tegelemine

113. kutsub komisjoni üles tagama, et ELi vahendeid, mis on ette nähtud sotsiaalse kaasatuse edendamiseks ja elatustaseme parandamiseks, sealhulgas juurdepääsuks eluasemele, kvaliteetsele haridusele, sotsiaalkindlustusele ja tervishoiule, kasutatakse tulemuslikult ja läbipaistvalt; väljendab muret hiljutiste rahaliste vahendite väärkasutamise juhtumite pärast;

114. nõuab tungivalt, et komisjon tugevdaks seiret, auditeerimist ja kogukonna otsest kaasamist, tagamaks et iga euro jõuab ettenähtud toetusesaajateni ja aitab kaasa ebasoodsas olukorras ja marginaliseeritud rühmade, sealhulgas etniliste vähemuste ja rohe- ja digipöördest mõjutatud inimeste elutingimuste tegelikule parandamisele; kutsub liikmesriike üles tagama Euroopa sotsiaalharta ja Euroopa sotsiaalõiguste samba järgimise; kutsub komisjoni üles nende rakendamist tähelepanelikult seirama ja ebapiisava rakendamise korral meetmeid võtma;

115. väljendab muret selle pärast, et eluaset käsitletakse kaubana; nõuab, et suurendataks

63 https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2FC%2FEUR%2FCO%2F2-3&Lang=en

juurdepääsu sotsiaaleluruumidele ja taskukohastele eluasemetele ning võetaks vastu pikaajalised õigustel põhinevad eluasemestrateegiad, mis keskenduvad ka kodutuse ennetamisele; nõuab tungivalt, et komisjon tagaks, et tulevases ELi taskukohaste eluasemete tegevuskavas seataks esikohale juurdepääsetavus, taskukohasus ja energiatõhusus, ning kaaluks sihtotstarbelise fondi loomist;

116. rõhutab, kui oluline on tagada õiguskaitse kättesaadavus, läbipaistvus ja osalemine keskkonnaküsimustes; nõuab, et harta artiklis 37 sätestatud kõrgetasemelise keskkonnakaitse ja keskkonna kvaliteedi parandamise meetmed integreeritaks liidu poliitikasse; kordab oma nõudmist, et hartas tunnustataks õigust tervislikule keskkonnale; nõuab tungivalt, et EL ja liikmesriigid võtaksid viivitamata meetmeid kliimamuutuste vastu võitlemiseks; kutsub komisjoni üles laiendama Euroopa Prokuratuuri volitusi, et need hõlmaksid keskkonnakuritegusid;

117. tuletab meelde, et vaesus kujutab endast inimväärikuse rikkumist ja hartas ning ELi toimimise lepingu artiklis 9 sätestatud põhiõiguste kasutamise õõnestamist; rõhutab, et võitlus vaesuse vastu peab seetõttu olema Euroopa Liidu ja kõigi liikmesriikide keskne ja siduv prioriteet; nõuab vaesuse kaotamise eesmärkide integreerimist kõikidesse asjaomastesse ELi majandus-, sotsiaal- ja keskkonnapoliitika valdkondadesse süvalaiendamise lähenemisviisi kaudu, mis on kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba ja ÜRO kestliku arengu eesmärkidega (kestliku arengu eesmärk nr 1); nõuab tungivalt, et komisjon sätestaks vaesuse kaotamise horisontaalse eesmärgina järgmises ELi strateegilises tsüklis ning kehtestaks selged juhtimis- ja seiremehhanismid;

118. kordab, et juurdepääs piisavale sissetulekule on inimväärse elu eeltingimus; märgib, et järelmeetmena komisjoni ettepanekule võtta vastu nõukogu soovitus piisava miinimumsissetuleku ja aktiivse kaasamise kohta, võiks miinimumsissetulekut käsitleva ELi direktiivi ettepanek aidata kaasa eesmärgile vähendada 2030. aastaks vaesust kõigis liikmesriikides vähemalt poole võrra;

119. kutsub komisjoni üles töötama välja Euroopa vaesusevastase strateegia, mille eesmärk on kaotada vaesus 2035. aastaks, sealhulgas selle mõõdetavad vahe-eesmärgid; nõuab tungivalt, et komisjon looks ELi vaesusevastase rakkerühma, mille eesmärk on jälgida tulevase ELi vaesusevastase strateegia rakendamist ja koordineerimist ning seirata mitmemõõtmelist vaesust ja ebavõrdsust liikmesriikides; nõuab vaesuses elavate inimeste ja neid esindavate organisatsioonide struktureeritud osalemist;

120. rõhutab, et vaesus on läbi põimunud soo, vanuse, puude, etnilise päritolu, rändestaatuse ning maapiirkondade või piirkondade ebasoodsa olukorraga; nõuab sihipäraseid vaesusevastaseid meetmeid; rõhutab, et läbipõimunud vaesuse vastu võitlemine nõuab kombineeritud meetmeid, sealhulgas diskrimineerimisvastane poliitika, kvaliteetne tööhõive, taskukohased teenused ja tööalase konkurentsivõime suurendamine;

121. tõdeb, et vaesuses elavate inimeste sisuline osalemine on demokraatliku legitiimsuse ja vaesusevastase poliitika tulemuslikkuse jaoks hädavajalik; nõuab, et ELi ja riiklikul tasandil loodaks alalised dialoogistruktuurid kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartneritega, et edendada sotsiaalset kaasatust;

Pärast 2025. aastat

122. tuletab meelde, et ELi projekti aluseks oli inimeste heaolu kui sammas, ning on

seisukohal, et olenemata geopoliitilistest, julgeoleku- ja sotsiaalmajanduslikest probleemidest ei saa EL eirata sotsiaalset ja põhiõiguste mõõdet, millele see on rajatud; nõuab, et komisjon võtaks kõigis olemasolevates ja tulevastes ELi poliitikavaldkondades nõuetekohaselt arvesse üksikisikute, sealhulgas kõige vähem kaitstud inimeste heaolu ning lisaks toiduga kindlustatuse ja terviseturbe oma poliitilise julgeoleku tegevuskavasse;

o
o o

123. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0149

ELi äriühingute, töökohtade ja toodete kaitsmine kolmandate riikide ebaausa konkurentsi eest

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta resolutsioon ELi äriühingute, töökohtade ja toodete kaitsmise kohta kolmandate riikide ebaausa konkurentsi eest (2025/2955(RSP))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse petitsioone nr 0072/2025 ja nr 0956/2025,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrust (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik[1], ja komisjoni 13. märtsi 2025. aasta rakendusmäärust (EL) 2025/512, millega sätestatakse tehniline kord, mille kohaselt töötatakse välja, hooldatakse ja kasutatakse elektroonilisi süsteeme teabe vahetamiseks ja säilitamiseks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 952/2013[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrust (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus)[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta määrust (EL) 2023/988, milles käsitletakse üldist tooteohutust ja millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1025/2012 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2020/1828 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/95/EÜ ja nõukogu direktiiv 87/357/EMÜ[4],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrust (EL) 2019/1020 turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta ning millega muudetakse direktiivi 2004/42/EÜ ja määruseid (EÜ) nr 765/2008 ja (EL) nr 305/2011[5],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuli 2008. aasta määrust (EÜ) nr 765/2008, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses

1 ELT L 269, 10.10.2013, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/952/oj.
2 ELT L, 2025/512, 20.3.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2025/512/oj.
3 ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj.
4 ELT L 135, 23.5.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/988/oj.
5 ELT L 169, 25.6.2019, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1020/oj.

toodete turustamisega ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93[6],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2024. aasta määrust (EL) 2024/3015, millega keelatakse sunniviisilise töö tulemusena valminud tooted liidu turul ja muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937[7],

– võttes arvesse komisjoni 5. veebruari 2025. aasta teatist „Terviklik ELi meetmepakett turvalise ja kestliku e-kaubanduse toetuseks“ (COM(2025)0037),

– võttes arvesse oma 9. juuli 2025. aasta resolutsiooni tooteohutuse ja õigusnormidele vastavuse kohta e-kaubanduses ja väljastpoolt ELi importimisel[8],

– võttes arvesse kodukorra artikli 233 lõiget 2,

A. arvestades, et ELi turule lastud importkaubast tulenev ebaaus konkurents võib tekkida siis, kui tooteid müüakse kunstlikult madalate hindadega dumpingu, kaubandust moonutavate toetuste, struktuurse liigse tootmisvõimsuse, regulatiivse asümmeetria, sealhulgas madalamate keskkonna-, kestlikkus- ja tööstandardite, eksitavate kaubandustavade või kohaldatavate tervishoiu- ja ohutusstandardite eiramise tõttu; arvestades, et sellised tavad on vastuolus ELi võetud kohustusega luua õiglane ja kestlik ülemaailmne kaubandussüsteem, et need kahjustavad ELi tootjaid, kes tegutsevad rangete regulatiivsete ja kestlikkusnõuete alusel, ning võivad põhjustada suurt majanduslikku kahju siseturu strateegilistele tööstusökosüsteemidele, kahjustades samal ajal ka tarbijaid;

B. arvestades, et hiljutised häired ülemaailmses kaubandussüsteemis võivad suunata ülemäärase toodangu ümber ELi turule ja moonutada konkurentsitingimusi;

C. arvestades, et Hiina riiklikud toetused ja liigne tööstuslik tootmisvõimsus sellistes sektorites nagu teras, elektroonika ja päikesepaneelid võivad ELi ettevõtjate hindu alla lüüa, mis muudab ELi tootjate jaoks hinnakonkurentsi üha raskemaks; arvestades, et nagu on kirjeldatud Mario Draghi aruandes[9], domineerib Hiina juba puhta tehnoloogia ülemaailmses ekspordis ning eeldatavasti säilitab ta tulevikus fotogalvaanilise päikeseenergia, akuelementide ja elektrisõidukite valdkonnas olulise liigse tootmisvõimsuse, mis on osaliselt tingitud riiklikest toetustest, mis on neli korda suuremad kui teistes suurtes riikides, ja madalatest tootmiskuludest;

D. arvestades, et komisjoni käsutuses on juba mitu kaubanduse kaitsevahendit, sealhulgas kaitsemeetmed, mis võimaldavad tal kaitsta ELi töökohti ja ettevõtteid ebaausa konkurentsi, turu moonutamise või dumpingu korral; arvestades, et EL on kohaldanud neid meetmeid eelkõige Hiina elektrisõidukite suhtes pärast seda, kui tuvastati ebaaus riiklik subsideerimine;

E. arvestades, et mõni kolmandate riikide digiplatvorm laieneb ELi turul kiiresti ja saab mõnel juhul riiklikku toetust, mis võimaldab neil seeläbi pakkuda väga odavaid kaupu, mis lööb ELi ettevõtjate, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd)

---

6 ELT L 218, 13.8.2008, lk 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2008/765/oj.
7 ELT L, 2024/3015, 12.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/3015/oj.
8 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0154.
9 Draghi, M., „The future of European competitiveness“ (Euroopa konkurentsivõime tulevik), 9. september 2024.

hindu alla, ning lasta samal ajal turule märkimisväärses koguses tooteid, mis ei vasta ELi ohutus-, keskkonna- ja kemikaalistandarditele, ohustades tarbijaid ja põhjustades majanduslikku kahju;

F. arvestades, et selline ebaaus konkurents on sageli seotud madalamate tööstandardite, nõrga keskkonnakaitse ja töötajate õiguste rikkumisega, mis on vastuolus ELi võetud kohustusega tagada õiglane ja kestlik kaubandus ning kahjustab ELi õigusnorme järgivate uuenduslike ELi mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsi- ja vastupanuvõimet**;**

G. arvestades, et väikese väärtusega e-kaubanduse importtoodete järsk kasv, mida hõlbustavad eelkõige tollimaksuvabastused saadetistele, mille väärtus on alla 150 euro ja mis pärinevad peamiselt Hiinast, avaldab tolli- ja turujärelevalveasutustele märkimisväärset survet, kuna see piirab nende suutlikkust tagada tulemuslikult seda, et internetimüüki käsitlevaid ELi õigusnorme täidetakse;

H. arvestades, et üha suurem arv e-kaubanduse kanalite kaudu ELi imporditud kaupu ei vasta ELi ohutus-, keskkonna- ja tööstandarditele, mistõttu tarbijad, eelkõige vähekaitstud kasutajad ja alaealised, puutuvad kokku ohtlike või võltsitud toodetega, mis põhjustab majanduslikku kahju, moonutab ausat konkurentsi ja õõnestab usaldust ühtse turu vastu ning see omakorda avaldab nimelt kahjulikku mõju nõudeid järgivatele ELi ettevõtjatele, eelkõige VKEdele, kes investeerivad oma toodete kvaliteeti, ohutusse ja kestlikkusse;

I. arvestades, et teatavad kolmandate riikide müüjad eiravad ELi tarbijatele müümisel regulatiivseid ja haldusnõudeid ning loovad nii ebavõrdsed tingimused, mis kahjustavad ELi ettevõtjaid, eelkõige VKEsid ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjaid, mõjutades nende konkurentsivõimet ja kasvusuutlikkust, eriti kui importkauba suhtes ei tagata tulemuslikult samade kohustuste täitmist;

J. arvestades, et Mario Draghi aruandes tõsteti esile, et võrreldes oma Hiina ja Ameerika Ühendriikide konkurentidega seisavad ELi ettevõtjad silmitsi tarbetu regulatiivse keerukusega, ning kirjeldatakse ELi bürokraatiat rohmaka ja kasvavana; arvestades, et rohkem kui 60 % ELi ettevõtjatest peab aruandluskohustusi investeerimistakistuseks ning 55 % VKEdest peab regulatiivseid takistusi ja halduskoormust oma suurimaks probleemiks; arvestades, et ELil puudub kvantitatiivne raamistik, et analüüsida uute õigusaktide pluss- ja miinuspooli;

K. arvestades, et siseturule lastavate toodete päritolu läbipaistmatus kahjustab tarbijate teadlike valikute tegemise võimalust ja ausat konkurentsi, ning arvestades, et praegu ei ole ELi imporditavate toiduks mittekasutatavate toodete päritolu märgistamine kohustuslik;

L. arvestades, et tarbijaid, eelkõige vähekaitstud või esmakordseid internetiostu tegijaid, kellele ei anta selget ja usaldusväärset teavet toote päritolu, nõuetele vastavuse ja vastutava ettevõtja kohta, ähvardab oht, et kolmandate riikide müüjad püüavad neid eksitada;

M. arvestades, et ELi põllumajandustootjad puutuvad sageli kokku konkurentsiga, mida põhjustab põllumajandustoodete import kolmandatest riikidest, kus puuduvad samaväärsed keskkonna-, fütosanitaar- ja tööstandardid või piisav jälgitavus;

arvestades, et see võib ohustada rahva-, taime- ja loomatervist, sealhulgas kahjurite ja haiguste leviku tõttu; arvestades, et sellised tavad õõnestavad ausat konkurentsi ning ohustavad otseselt põllumajanduslikku tööhõivet, toiduga kindlustatust ja maapiirkondade majanduse elujõulisust ELis;

N. arvestades, et EL on hakanud võtma meetmeid, et ebaausat konkurentsi ja e-kaubanduse õiguslikke lünki kõrvaldada, tuginedes digiplatvorme, tooteohutust, turujärelevalvet ja tollireformi käsitlevatele õigusaktidele; arvestades, et nende meetmete tulemuslik rakendamine on hädavajalik, et kaitsta ELi konkurentsivõimet ja töökohti;

O. arvestades, et direktiiviga (EL) 2024/825, milles käsitletakse tarbijate võimestamist rohepöördel[10], tõhustatakse kaitset ebaausate kaubandustavade eest ja antakse paremat teavet selliste kestlikkuse aspektide kohta nagu keskkonnamõju, energiakasutus ning toodete, sealhulgas internetipõhiste kauplemiskohtade kaudu müüdavate toodete parandatavus ja vastupidavus, ning et direktiivi kiire ja järjepidev rakendamine on äärmiselt oluline, et tagada tarbijatele teadlike valikute tegemise võimalus ja aus konkurents;

1. taunib asjaolu, et kolmandate riikide ettevõtjate, sealhulgas teatavatel juhtudel suurtest riiklikest toetustest kasu saavate ettevõtjate ebaaus konkurents toob kaasa töökohtade kadumise ELis ning põhjustab märkimisväärset ohtu Euroopa ettevõtetele, mis on sageli VKEd ja pereettevõtted, mis edendavad oskuste, teadmiste ja kapitali põlvkondadevahelist üleminekut; tuletab meelde, et komisjon saab sageli taotlusi, et saada toetust koondatud töötajate toetuseks loodud Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondist, mis viitab sellele, et töötajaid koondatakse ja ELi ettevõtteid suletakse seetõttu, et nad ei suuda konkureerida kolmandate riikide impordiga, mille puhul ei järgita ELi ohutus-, keskkonna- ja tööstandardeid;

2. väljendab tõsist muret ebaausa konkurentsi pärast, mida tekitavad kolmandate riikide e-kaubanduse platvormid, mis kasutavad ära õiguslikke lünki, ohustavad tarbijaohutust ja moonutavad ühtset turgu; nõuab selgemaid toodete päritolu, jälgitavuse ja vastutavate ettevõtjate kindlakstegemise õigusnorme, sealhulgas CE-märgise kasutuse rangemat tagamist ning mõistete „tootja“ ja „importija“ määratlemist, et toetada ELi ettevõtjate, eelkõige VKEde ausat konkurentsi;

3. juhib tähelepanu asjaolule, et kolmandate riikide platvormide kaudu tehtud ostude järsu kasvuga on kaasnenud märkimisväärsed nõuete täitmisega seotud probleemid, mis puudutavad tooteohutust ja siseturu nõuete järgimist; rõhutab, et selliste tavadega antakse kolmandate riikide platvormidele ebaõiglane eelis, avaldades ELi ettevõtjatele, eelkõige VKEdele ja mikroettevõtjatele survet; juhib tähelepanu sellele, et ELi tootjad peavad täitma rangemaid turujärelevalve nõudeid kui kolmandate riikide e-kaubanduse müüjad; rõhutab, et odavad nõuetele mittevastavad importtooted vähendavad ELi turuosa ja viivad töökohtade kadumiseni;

4. tuletab meelde tarbijate õigust usaldusväärsele teabele toodete päritolu kohta ning on

---

[10] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. veebruari 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/825, millega muudetakse direktiive 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL seoses tarbijate võimestamisega rohepöördel, tagades neile parema kaitse ebaausate tavade eest ja parema teabe esitamise (ELT L, 2024/825, 6.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/825/oj).

arvamusel, et enamik siseturu tarbijaid peaks päritoluriigi kohustuslikku märkimist kasulikuks, et teha oma ostude kohta kiireid teadlikke otsuseid;

5. on veendunud, et nii veebiväliste kui ka veebipõhiste ettevõtjate suhtes kohaldatava ELi õigustiku järjepidev ja õigeaegne rakendamine on äärmiselt tähtis selleks, et käsitleda kolmandate riikide ettevõtjate poolt tarbijatele pakutavate nõuetele mittevastavate, ohtlike ja võltsitud toodete tõsist ja kahjulikku mõju; rõhutab, kui vajalikud on õigusnormide täitmise tagamise vahendid, sealhulgas piisavad karistused ja ajutiste meetmete kiirem kohaldamine, eriti ELi õiguse korduva, tõsise ja süsteemse rikkumise korral;

6. rõhutab, et tolli- ja turujärelevalve reformis peab käsitlema ebaausaid kaubandustavasid, kõrvaldades õiguslikud lüngad kehtivas õigusraamistikus ja toetades sõnaselgelt VKEsid, vähendades tarbetut halduskoormust, kiirendades nõudeid järgivate ELi ettevõtjate tollivormistusmenetlusi ning suunates vahendid korduvaid rikkumisi toime pannud platvormidelt või müüjatelt pärit suure riskiga saadetistele; toonitab, et VKEd ei tohiks olla suurte platvormide või kolmandate riikide eksportijatega võrreldes ebasoodsamas olukorras;

7. tunnustab komisjoni hiljutisi jõupingutusi, et vähendada ELi ettevõtete senist halduskoormust; kutsub komisjoni üles suurendama oma püüdlusi, et parandada õigusraamistikku ja vältida nii kahjulikku mõju ELi majanduslikule konkurentsivõimele, ning nõuab jätkuvaid pingutusi, et toetada ELi tööstust, tehnoloogilist suveräänsust ja tööhõive toetamist;

8. soovitab täiendada ja paremini kooskõlastada tolli- ja turujärelevalveasutuste vahendeid, sealhulgas suure riskiga tootekategooriate sihipärane kontroll, investeeringud uutesse vahenditesse (nt tehisintellekt, plokiahel), tõhusam testimine ja töötajate vajalik koolitamine, ning suurendada nende hulka;

9. väljendab heameelt nõukogus hiljuti kokku lepitud käibemaksu- ja tollimaksuvabastuse kaotamise üle väikese väärtusega saadetiste puhul, mis puudutab pakke, mille väärtus on alla 150 euro ja mis saadetakse kolmandast riigist ELi tarbijale; rõhutab, kui tähtis on, et Euroopa Prokuratuur uuriks tolliasutuste toetusel tollialaste õigusaktide piiriüleseid rikkumisi, sealhulgas pettused, mis esinevad e-kaubanduse deklaratsioonides ja väärtuse tegelikust väiksemana näitamisel, ning kontrollide vältimine ja meelepärase kohtualluvuse valimine;

10. toonitab, et digitaalse tootepassi kiire rakendamine – eriti paljude internetis müüdavate kriitiliste toodete puhul – on hädavajalik selleks, et tõhustada kehtivate õigusaktide täitmise tagamist; nõuab tungivalt, et komisjon võtaks viivitamata digitaalse tootepassi kohta vastu vajalikud teisesed õigusaktid, eelkõige seoses tekstiili, jalatsite, sealhulgas ökonahast toodete, lastele mõeldud toodete, kosmeetikatoodete, elektroonika ja muude toodetega, mis väga sageli ei vasta nõuetele ja millega kaasnevad riskid;

11. kutsub komisjoni üles ELi ettevõtteid kolmandate riikide tootjate ebaausa konkurentsi eest kaitsma, et säilitada ELis töökohad ja suurendada strateegilist sõltumatust, et suuta reageerida mis tahes kriisidele, nagu COVID-19 pandeemia; taunib töökohtade kadumist, mis tuleneb ebaausast konkurentsist kolmandate riikide ettevõtjatega, kes rikuvad ELi ohutus-, keskkonna- ja tööstandardeid, mida sageli hõlbustavad veebiplatvormid, mis võimaldavad nõuetele mittevastavatel toodetel lihtsamini ELi

turule siseneda; rõhutab, et tooteohutus, eelkõige lastetoodete puhul, peab jääma esmatähtsaks;

12. on mures asjaolu pärast, et nõudeid mittetäitvatel müüjatel õnnestub sageli sisulisi karistusi vältida; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tõhustama kehtivate ELi õigusaktide kooskõlastatud täitmise tagamist, sealhulgas trahvid ja keelud kõigis müügikanalites, et kindlustada ohtliku või nõuetele mittevastava kauba kiire kõrvaldamine ja õigusrikkujate karistamine; rõhutab, et õigusaktide täitmise tõhusam tagamine on hädavajalik selleks, et vältida olukorda, kus kolmandate riikide müüjad löövad süsteemselt alla selliste nõudeid järgivate ettevõtjate, eelkõige VKEde hindu, kelle investeerimistegevus on kooskõlas ELi kohustuslike ohutus-, kestlikkus- ja kvaliteedinõuetega, millest kolmandate riikide müüjad saavad mööda hiilida;

13. mõistab hukka mõne ELi-välise suure veebiplatvormi ärimudeli, mis tugineb ELi ohutus- ja keskkonnastandarditele mittevastavate kaupade kiirele ja suuremahulisele tootmisele ja turustamisele; rõhutab, et sellised tavad on võrdväärsed sotsiaalse ja keskkonnaalase dumpinguga; kutsub komisjoni üles tagama ELi sotsiaal- ja keskkonnaalaste õigusaktide range järgimise ning suurendama teadlikkust ebaausate äritavade mõjust keskkonnale, tervisele ja ühiskonnale;

14. rõhutab, et internetipõhistes kauplemiskohtades peavad olema tagatud läbipaistvus ja vastutus kogu e-kaubanduse impordi tarneahelas, sealhulgas ELi tarbijatele suunatud kolmandast isikust müüjate puhul, ning ELi ohutus- ja toote-eeskirjade järgimine; avaldab toetust mõistele „eeldatav importija“, mille kasutamine tagaks, et ELi sisenevad tooted vastavad liidu õigusnormidele, isegi kui algne eksportija asub väljaspool ELi;

15. rõhutab, kui oluline on kontrollida müüja isikusamasust ja teha kättesaadavaks nõutav vastavusteave, sealhulgas CE-märgis ja ELis asutatud vastutava ettevõtja teave, ning kõrvaldada viivitamata nõuetele mittevastavad või valesti märgistatud tooted; nõuab, et platvormid tagaksid pädevate asutustega täieliku koostöö, mis hõlmaks kolmandate riikide müüjate kohta asjakohase teabe esitamist ning kontrollide, toodete tagasinõudmiste ja tarbijate õiguskaitse hõlbustamist; märgib, et ELis asuvate keskuste kaudu tegutsemine võib aidata teha kontrolle tulemuslikumalt;

16. kutsub komisjoni üles võtma ennetavaid meetmeid ja kasutama kiiresti sihipäraseid kaubanduse kaitsevahendeid, sealhulgas algatama dumpingu- ja subsiidiumivastaseid uurimisi, et võidelda ebaausa konkurentsi kahjuliku mõju vastu ELi jaemüüjatele, VKEdele ja tööstusele, kuna nad ei saa konkureerida kunstlikult madalate hindadega, mis tulenevad kolmandate riikide riiklikult toetatud dumpingutavast; kutsub komisjoni üles toetama kaebuse esitajaid täiel määral, kui esitatakse tõendeid dumpingu ja subsideerimise kohta, ning tagama väiketootjatele lihtsustatud menetlused;

17. nõuab tungivalt, et komisjon kiirendaks tollireformi ning kaotaks sealjuures väikese väärtusega kaupade impordikäibemaksuvabastuse ja kehtestaks Maailma Kaubandusorganisatsiooni normide kohased käitlemis- ja tollivormistustasud; rõhutab, et sellised tasud peaksid aitama katta tolliasutuste suurenenud järelevalvekulusid; toonitab, kui väga on vaja ELi tasandi lähenemisviisi, et vältida killustatust ja piiriüleseid oste ning tagada aus konkurents; rõhutab, et ebaausa impordi vastu võitlemiseks on tingimata vaja tõhustatud tollireformi, sealhulgas paremaid seirevahendeid ja sihipäraseid kontrolle, ning säilitada samal ajal tarbijate õigused ja kaupade taskukohasus; kutsub komisjoni üles parandama sihipäraseid, ebaõiglasest

impordist tugevalt mõjutatud sektoritele mõeldud ELi toetusmeetmeid, nagu võimalus saada ELi rahalisi vahendeid, innovatsioonitoetus, oskuste arendamine ja ekspordi mitmekesistamise programmid;

18. nõuab tõhusamaid tarbijate õiguskaitse mehhanisme, mis võimaldaksid ELi tarbijatel saada kolmandate riikide müüjatelt ostetud ohtlike või nõuetele mittevastavate kaupade eest raha tagasi, asenduskaupa või õiguskaitsevahendeid; toetab seda, et luuakse kergesti kasutatav ELi veebipõhine tarbijakaebuste liides, mis on kättesaadav kõigis ELi keeltes ja millega tagatakse, et kodanikud saavad oma õiguste rikkumise korral kiiresti tegutseda; julgustab töötama välja ELi-ülese teadlikkuse suurendamise kampaania, millega edendatakse vastutustundlikku tarbimist ja ELis valmistatud tooteid, tõstes esile nende ühiskondlikke ja keskkonna- ja ohutusalaseid eeliseid, ning ergutab samal ajal komisjoni suurendama oma toetust saarepiirkondadele, et võimaldada neile juurdepääs ELi toodetele;

19. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjonile, nõukogule ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0150

Geneetiliselt muundatud sojauba MON 94637

Euroopa Parlamendi 29. aprilli 2026. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega lubatakse viia turule geneetiliselt muundatud sojauba MON 94637 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest toodetud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (D113501/03 – 2026/2651(RSP))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse komisjoni rakendusotsuse eelnõu, millega lubatakse viia turule geneetiliselt muundatud sojauba MON 94637 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest toodetud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (D113501/03),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. septembri 2003. aasta määrust (EÜ) nr 1829/2003 geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta[1], eriti selle artikli 7 lõiget 3 ja artikli 19 lõiget 3,

– võttes arvesse määruse (EÜ) nr 1829/2003 artiklis 35 osutatud alalises taime-, looma-, toidu- ja söödakomitees 27. veebruaril 2026 toimunud hääletust, mille tulemusel arvamust ei esitatud, ning apellatsioonikomitees 31. märtsil 2026 toimunud hääletust, mille tulemusel samuti arvamust ei esitatud,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määruse (EL) nr 182/2011 (millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes)[2] artiklit 11,

– võttes arvesse Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) 1. juulil 2025 vastu võetud ja 23. oktoobril 2025 avaldatud arvamust[3],

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone, milles esitatakse vastuväiteid geneetiliselt

---

1 ELT L 268, 18.10.2003, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2003/1829/oj.
2 ELT L 55, 28.2.2011, lk 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj.
3 EFSA geneetiliselt muundatud organismide komisjoni teaduslik arvamus „Assessment of genetically modified soybean MON 94637 (application GMFF-2023-21116)“ (Geneetiliselt muundatud sojaoa MON 94637 hindamine (taotlus GMFF-2023-21116)), EFSA Journal, 2025, 23(10):e9581, https://doi.org/10.2903/j.efsa.2025.9581.

muundatud organismide (GMOd) kasutamiseks lubade andmisele[4],

[4] Euroopa Parlament võttis kaheksandal ametiajal vastu 36 resolutsiooni ja üheksandal ametiajal 38 resolutsiooni, milles vaidlustati GMOde kasutamiseks lubade andmine. Lisaks on Euroopa Parlament kümnendal ametiajal vastu võtnud järgmised resolutsioonid:
– Euroopa Parlamendi 26. novembri 2024. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse (EL) 2024/2628 kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud maisi MON 89034 × 1507 × NK603 sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (ELT C, C/2025/1797, 4.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1797/oj).
– Euroopa Parlamendi 26. novembri 2024. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse (EL) 2024/2627 kohta, millega lubatakse viia turule geneetiliselt muundatud puuvilla COT102 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest toodetud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (ELT C, C/2025/1798, 4.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1798/oj).
– Euroopa Parlamendi 26. novembri 2024. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse (EL) 2024/2629 kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud maisi MON 89034 × 1507 × MON 88017 × 59122 ja selle kaheksat alakombinatsiooni sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (ELT C, C/2025/1799, 4.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1799/oj).
– Euroopa Parlamendi 26. novembri 2024. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse (EL) 2024/1828 kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud maisi MON 810 sisaldava, sellest koosneva ja sellest valmistatud toidu ja sööda turuleviimise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni rakendusotsus (EL) 2017/1207 (ELT C, C/2025/1800, 4.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1800/oj).
– Euroopa Parlamendi 26. novembri 2024. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse (EL) 2024/1822 kohta, millega lubatakse viia turule geneetiliselt muundatud maisi DP915635 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest toodetud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (ELT C, C/2025/1801, 4.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1801/oj).
– Euroopa Parlamendi 26. novembri 2024. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse (EL) 2024/1826 kohta, millega lubatakse geneetiliselt muundatud maisi DP23211 sisaldavate, sellest koosnevate või sellest toodetud kaupade turule laskmist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (ELT C, C/2025/1802, 4.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1802/oj).
– Euroopa Parlamendi 26. novembri 2024. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse (EL) 2024/2618 kohta, millega lubatakse viia turule geneetiliselt muundatud maisi DP202216 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest toodetud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (ELT C, C/2025/1803, 4.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1803/oj).
– Euroopa Parlamendi 26. novembri 2024. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega lubatakse viia turule geneetiliselt muundatud maisi MON 94804 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest toodetud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (ELT C, C/2025/1804, 4.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1804/oj).

– Euroopa Parlamendi 12. veebruari 2025. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega lubatakse viia turule geneetiliselt muundatud maisi DP910521 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest toodetud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (ELT C, C/2025/2246, 29.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2246/oj).
– Euroopa Parlamendi 12. veebruari 2025. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega lubatakse viia turule geneetiliselt muundatud maisi MON 95275 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest toodetud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (ELT C, C/2025/2247, 29.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2247/oj).
– Euroopa Parlamendi 8. mai 2025. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega lubatakse geneetiliselt muundatud sojauba MON 87705 × MON 87708 × MON 89788 sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (ELT C, C/2026/586, 24.2.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/586/oj).
– Euroopa Parlamendi 8. oktoobri 2025. aasta resolutsioon komisjoni 22. septembri 2025. aasta rakendusotsuse (EL) 2025/1898 kohta, millega lubatakse turule lasta geneetiliselt muundatud maisi DP51291 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest valmistatud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0222).
– Euroopa Parlamendi 25. novembri 2025. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega lubatakse turule lasta geneetiliselt muundatud maisi DAS1131 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest valmistatud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0288).
– Euroopa Parlamendi 25. novembri 2025. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud puuvilla MON 88913 (MON-88913–8) sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0289).
– Euroopa Parlamendi 25. novembri 2025. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud rapsi MON 88302 sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0290).
– Euroopa Parlamendi 25. novembri 2025. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud sojauba MON 87708 sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0291).
– Euroopa Parlamendi 25. novembri 2025. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud maisi MON 87427 sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0292).
– Euroopa Parlamendi 16. detsembri 2025. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud maisi NK603 sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0327).

– võttes arvesse kodukorra artikli 115 lõikeid 2 ja 3,

– võttes arvesse keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjoni resolutsiooni ettepanekut,

A. arvestades, et geneetiliselt muundatud sojauba MON 94637 (edaspidi „geneetiliselt muundatud sojauba“) töötati välja selleks, et kaitsta seda teatavate liblikalistest kahjurite eest kahe hiljuti konstrueeritud kimäärse Bt-valgu Cry1A.2 ja Cry1B.2 ekspressiooni kaudu;

B. arvestades, et 1. juulil 2025 võttis EFSA vastu heakskiitva arvamuse, milles jõuti järeldusele, et geneetiliselt muundatud sojauba on inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale avalduda võiva mõju poolest sama ohutu kui vastav tavapärane toode ja katsetatud geneetiliselt muundamata sojaoa sordid; arvestades, et EFSA jõudis järeldusele, et geneetiliselt muundatud sojauba sisaldava toidu ja sööda tarbimine ei põhjusta toitumisalaseid probleeme ning et juhuslik kokkupuude keskkonnaga ei tekitaks ohutusprobleeme;

C. arvestades, et EFSA jõudis ka järeldusele, et molekulaarses iseloomustuses ja bioinformaatilistes analüüsides ei tuvastatud probleeme, mis nõuaksid täiendavat toidu või sööda ohutushindamist, ning et toidu või sööda turustamisjärgset seiret ei peetud vajalikuks;

D. arvestades, et EFSA heakskiitvast hinnangust hoolimata nähtub teaduskirjandusest, et hiljuti konstrueeritud kimäärsetel Bt-toksiinidel Cry1A.2 ja Cry1B.2 on võrreldes toksiinidega, millest need pärinevad, oluliselt suurem insektitsiidne toime, mis tekitab

---

– Euroopa Parlamendi 16. detsembri 2025. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega lubatakse lasta turule geneetiliselt muundatud suhkrupeedist KWS20-1 valmistatud toitu, toidu koostisosi ja sööta vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2025)0328).
– Euroopa Parlamendi 11. veebruari 2026. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega lubatakse turule lasta geneetiliselt muundatud sojauba DBN-09004-6 sisaldavaid, sellest koosnevaid või sellest toodetud tooteid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0041).
– Euroopa Parlamendi 11. veebruari 2026. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud maisi T25 (ACS-ZMØØ3-2) sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0042).
– Euroopa Parlamendi 11. veebruari 2026. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud puuvilla GHB614 × LLCotton25 sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0043).
– Euroopa Parlamendi 11. veebruari 2026. aasta resolutsioon komisjoni rakendusotsuse eelnõu kohta, millega pikendatakse geneetiliselt muundatud puuvilla T304-40 sisaldavate, sellest koosnevate või sellest valmistatud toodete turule laskmise loa kehtivust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1829/2003 (Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0044).

spetsiifilisi ohutusküsimusi, mida ei ole piisavalt käsitletud[5];

E. arvestades, et taotleja esitatud süstemaatilist kirjanduse ülevaadet on kritiseeritud metodoloogiliste puuduste pärast ja selle pärast, et see ei hõlma piisavalt kogu kättesaadavat teaduskirjandust;

F. arvestades, et geneetiliselt muundatud sojaoa molekulaarne iseloomustus on jäänud puudulikuks, kuna tahtmatuid genoomimuutusi ja uusi avatud lugemisraame ei uuritud põhjalikult, kasutades kõige arenenumaid järjendamis- ja oomikameetodeid;

G. arvestades, et geeniekspressiooni hinnati ainult piiratud välitingimustes, nimelt ühe aasta ja ühe riigi piires, võtmata piisavalt arvesse keskkonnastressi tegureid või erinevaid geneetilisi taustu, hoolimata transgeeni ekspressiooni teadaolevast varieeruvusest;

H. arvestades, et taotluse aluseks olevad väliuuringud olid geograafiliselt ja keskkonnaalaselt piiratud ega kajasta mitmekesiseid keskkonnatingimusi, milles sojauba võib kasvatada või töödelda;

I. arvestades, et enamikus toksikoloogilistes uuringutes tugineti pigem mikroobselt toodetud Bt-valkudele kui taimsetele valkudele, hoolimata tõenditest, et taime koostisosad, nagu proteaasi inhibiitorid, võivad suurendada Bt-toksilisust;

J. arvestades, et 28- ja 90-päevastes toksikoloogilistes uuringutes täheldati mitmeid statistiliselt olulisi leide, mille järel ei alustatud täiendavaid järeluuringuid;

K. arvestades, et kahe Bt-toksiini võimalikku sünergilist või kombinatoorset mõju taimeühendite või muude stressoritega ei uuritud piisavalt;

L. arvestades, et keskkonnariski hindamisel ei käsitleta piisavalt võimalikku kokkupuudet lekke, sõnniku või reovee kaudu ega võimalikku mõju muudele kui sihtorganismidele;

M. arvestades, et Euroopa Parlament on korduvalt rõhutanud, et komisjon ei tohiks anda GMOdele luba juhtudel, kui liikmesriigid ei saavuta alalises taime-, looma-, toidu- ja söödakomitees või apellatsioonikomitees kvalifitseeritud häälteenamust, et leevendada demokraatia püsivat defitsiiti;

N. arvestades, et kuigi komisjon tunnistab puudujääke demokraatlikus protsessis,

---

[5] Chen, D., Moar, W.J., Jerga, A., Gowda, A., Milligan, J.S., Bretsynder, E.C., Rydel, T.J., Baum, J.A., Semeao, A., Fu, S., Guzov, V., Gabbert, K., Head, P.H., Haas, J.A. (2021), „*Bacillus thuringiensis* chimeric proteins Cry1A. 2 and Cry1B. 2 to control soybean lepidopteran pests: New domain combinations enhance insecticidal spectrum of activity and novel receptor contributions“ (*Bacillus thuringiensis*'e kimäärsed valgud Cry1A. 2 ja Cry1B. 2 sojaoa liblikalistest kahjurite tõrjeks: uued domeenikombinatsioonid laiendavad insektitsiidset toimespektrit ja uute retseptorite kaasatust) *PLoS One*, juuni 2017, 16(6), e0249150, https://doi.org/10.1371/journal.pone.0249150.

liikmesriikide toetuse puudumist ja Euroopa Parlamendi vastuväiteid, jätkab ta siiski GMOdele lubade andmist;

O. arvestades, et terviseühtsuse põhimõtte kohaselt tuleb GMOde pikaajalise kestlikkuse ja ohutuse hindamisel arvesse võtta inimeste, loomade, taimede ja keskkonna tervise vastastikust sõltuvust;

1. on seisukohal, et komisjoni rakendusotsuse eelnõu ületab määruses (EÜ) nr 1829/2003 ette nähtud rakendamisvolitusi;

2. on seisukohal, et komisjoni rakendusotsuse eelnõu on vastuolus liidu õigusega, sest see ei ole kooskõlas määruse (EÜ) nr 1829/2003 eesmärgiga, milleks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 178/2002[6] sätestatud üldpõhimõtete kohaselt on luua alus inimeste elu ja tervise, loomade tervise ja heaolu ning keskkonna ja tarbijate huvide kaitse kõrge taseme tagamiseks seoses geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kasutamisega ning tagada samal ajal ka siseturu tõhus toimimine;

3. on seisukohal, et riskihindamine on jäänud puudulikuks, eelkõige seoses molekulaarse iseloomustuse, toksikoloogilise hindamise ja keskkonnariski hindamisega;

4. palub komisjonil oma rakendusotsuse eelnõu tagasi võtta;

5. kutsub komisjoni üles geneetiliselt muundatud sojaoale luba mitte andma, kuna puuduvad piisavad tõendid pikaajalise mõju kohta elurikkusele, toiduohutusele, põllumajandustootjate elatusvahenditele ja loomatervisele kooskõlas terviseühtsuse põhimõttega;

6. kutsub komisjoni üles esitama viivitamata seadusandliku ettepaneku GMOsid käsitleva otsustusprotsessi reformimiseks, et reageerida Euroopa Parlamendi järjepidevatele vastuväidetele ja liikmesriikide kvalifitseeritud häälteenamuse puudumisele;

7. rõhutab sellega seoses, et liidus keelatud herbitsiidide, näiteks glufosinaadi suhtes tolerantseks muudetud geneetiliselt muundatud taimede importimise lubamine toidu või söödana kasutamiseks tähendab eemaldumist liidu rahvusvahelistest kohustustest, mis tulenevad muu hulgas ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsioonist ja ÜRO kestliku arengu eesmärkidest, sealhulgas Kunmingi-Montreali raamistikust, ning et see loob liidu põllumajandustootjatele ebavõrdsed tingimused;

8. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

---

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 31, 1.2.2002, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2002/178/oj).

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0161

Vastutuse ja õigluse tagamine seoses Venemaa jätkuvate rünnakutega Ukraina tsiviilelanikkonna vastu

Euroopa Parlamendi 30. aprilli 2026. aasta resolutsioon vastutuse ja õigluse tagamise kohta seoses Venemaa jätkuvate rünnakutega Ukraina tsiviilelanikkonna vastu (2026/2700(RSP))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Ukraina ja Venemaa kohta,

– võttes arvesse ÜRO põhikirja,

– võttes arvesse 1949. aasta Genfi konventsioone ja nende lisaprotokolle,

– võttes arvesse Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuuti,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu ja Ukraina vahelist 25. juuni 2025. aasta kokkulepet Ukraina-vastaste agressioonikuritegude erikohtu loomise kohta,

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 26. juuni 2025. aasta, 18. detsembri 2025. aasta ja 19. märtsi 2026. aasta järeldusi,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 2. märtsi 2022. aasta resolutsiooni, milles mõistetakse hukka ÜRO põhikirjaga vastuolus olev Venemaa Ukraina-vastane agressioon, ning 14. novembri 2022. aasta resolutsiooni Ukraina vastu suunatud agressiooni heastamise ja hüvitamise edendamise kohta,

– võttes arvesse Euroopa Nõukogu konventsiooni, millega luuakse Ukraina kahjunõuete rahvusvaheline komisjon,

– võttes arvesse rahvusvahelise keskuse loomist Ukraina-vastaste agressioonikuritegude eest vastutusele võtmiseks,

– võttes arvesse kodukorra artikli 136 lõikeid 2 ja 4,

A. arvestades, et Venemaa alustas enam kui neli aastat tagasi oma ebaseaduslikku, provotseerimata ja põhjendamatut täiemahulist agressioonisõda Ukraina vastu, jätkuna rünnakule, mis algas 2014. aastal Krimmi annekteerimise ja Donbassi piirkonna osade okupeerimisega, rikkudes jõhkralt Ukraina suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust

ning põhjustades raskeid humanitaar-, majanduslikke, keskkonnaalaseid ja piirkondlikke tagajärgi; arvestades, et Venemaa agressioonisõda on ajendatud natsionalistlik-imperialistlikust ideoloogiast ja on osa laiematest eesmärkidest, mis on suunatud läänemaailma ning selle huvide ja väärtuste vastu;

B. arvestades, et Venemaa on korduvalt rünnanud tahtlikult tsiviilisikuid ja tsiviilobjekte, sealhulgas energiataristut ja tervishoiuasutusi, ning see kujutab endast rahvusvahelise humanitaarõiguse, sealhulgas Genfi konventsioonide ja Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi ränka rikkumist; arvestades, et viimase talve jooksul Ukraina tsiviilenergiataristut korduvalt rünnates sundis Venemaa miljoneid inimesi Ukrainas taluma külmakraade tingimustes, kus elektri, kütte ja kraanivee võimalused olid piiratud; arvestades, et energiataristu pidev ja süstemaatiline ründamine põhjustab ulatuslikke elektrikatkestusi, mis mõjutavad muu hulgas haiglaid ja elutähtsaid teenuseid, seades seega ohtu tsiviilisikute elu;

C. arvestades, et hiljuti intensiivistasid Venemaa väed õhu- ja raketirünnakuid Ukraina suuremate linnade, sealhulgas Kiievi, Harkivi, Dnipro, Odessa ja Zaporižžja vastu, ning see tõi kaasa märkimisväärse arvu tsiviilohvreid ja elamupiirkondade ulatusliku hävimise; arvestades, et 2026. aasta aprilli jooksul on Venemaa Ukraina vastu toime pannud enneolematult palju rünnakuid, milles on hukkunud vähemalt 75 tsiviilisikut ja vigastada saanud rohkem kui 400 inimest; arvestades, et ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo andmetel on alates 24. veebruarist 2022 hukkunud enam kui 15 500 tsiviilisikut ja vigastada saanud üle 43 000 tsiviilisiku, kusjuures tegelikud arvud on tõenäoliselt palju suuremad;

D. arvestades, et UNICEFi andmetel on Ukrainas hukkunud või vigastada saanud rohkem kui 3 200 last, enam kui kolmandik Ukraina lastest on endiselt ümberasustatud ning tuhanded koolid ja haridusasutused on saanud kahjustada või hävinud, mistõttu ei saa iga kolmas laps täisajaga kohapeal kooliõppes osaleda; arvestades, et 2026. aasta märtsis jõudis Ukraina küsimustega tegelev ÜRO sõltumatu rahvusvaheline uurimiskomisjon järeldusele, et Venemaa ametivõimud on Ukraina laste küüditamise, sunniviisilise ümberasustamise ja kadunuks jääma sundimisega toime pannud inimsusvastaseid kuritegusid ja sõjakuritegusid; arvestades, et EL on korduvalt kutsunud Venemaad ja Valgevenet üles tagama kõigi küüditatud või ümberasustatud Ukraina laste ja muude tsiviilisikute turvaline ja tingimusteta tagasipöördumine Ukrainasse; arvestades, et tagasi toodud lapsed on rääkinud, et Venemaa ametivõimud püüdsid neid n-ö ümber kasvatada, et kaotada nende Ukraina identiteet;

E. arvestades, et alates 24. veebruarist 2022 on Maailma Terviseorganisatsioon dokumenteerinud vähemalt 2881 rünnakut tervishoiutöötajate, tervishoiuasutuste, kiirabiautode ja meditsiiniladude vastu kogu Ukrainas;

F. arvestades, et ÜRO Peaassamblee on tunnistanud, et Venemaa tuleb võtta vastutusele kõigi Ukrainas või Ukraina vastu toime pandud rahvusvahelise õiguse rikkumiste eest ning ta peab kandma oma rahvusvaheliselt õigusvastaste tegude õiguslikke tagajärgi, sealhulgas hüvitama selliste tegudega tekitatud kahju; arvestades, et ÜRO Peaassamblee on ühtlasi tunnistanud vajadust luua rahvusvaheline mehhanism Venemaa Föderatsiooni rahvusvaheliselt õigusvastaste tegudega tekitatud kahju, kaotuste või vigastuste hüvitamiseks;

G. arvestades, et 2023. aasta märtsis andis Rahvusvaheline Kriminaalkohus välja Vladimir

Putini ja Maria Lvova-Belova vahistamismäärused sõjakuriteo eest, mis seisneb Ukraina laste küüditamises ja ebaseaduslikus ümberasustamises; arvestades, et kohus andis seejärel välja määrused Venemaa nelja kõrgema sõjaväelase – Viktor Sokolovi, Sergei Kobõlaši, Sergei Šoigu ja Valeri Gerassimovi – suhtes, keda süüdistatakse tsiviilobjektide vastu suunatud rünnakute juhtimises ja inimsusvastastes kuritegudes;

H. arvestades, et Venemaa on süstemaatiliselt rünnanud ja kahjustanud rohkem kui 1 700 Ukraina kultuuripärandi objekti ja üle 2500 kultuuritaristu objekti, sealhulgas muuseume ja arhiive, rikkudes relvakonflikti korral kultuuriväärtuste kaitse 1954. aasta Haagi konventsiooni; arvestades, et UNESCO on registreerinud kahju, mis on tekitatud enam kui 500 Ukraina kultuuripärandi objektile, eelkõige Venemaa korduvate raketi- ja droonirünnakute tõttu; arvestades, et nende hulka kuuluvad silmapaistva universaalse väärtusega objektid, eelkõige Kiievi Püha Sofia katedraal ja Odessa vanalinn, mis kanti ohustatud maailmapärandi nimekirja Venemaa agressioonisõja otsese tagajärjena; arvestades, et kultuurilise identiteedi tahtlik hävitamine kujutab endast Ukraina rahvale tekitatud kahju täiendavat mõõdet;

I. arvestades, et Venemaa jätkuv rakettide ja droonide kasutamine Ukraina tuumarajatiste, sealhulgas Tšernobõli keelutsooni läheduses, millega tekitati tõsist kahju Tšernobõli tuumaelektrijaama uuele ohutuskattele, kujutab endast suurt ja püsivat ohtu tuumaohutusele ja -julgeolekule;

J. arvestades, et EL on kinnitanud oma pühendumust sõjakuritegude ja muude raskeimate kuritegude eest täielikule vastutusele võtmisele, nõudnud pidevaid jõupingutusi Ukraina-vastaste agressioonikuritegude erikohtu töölerakendamiseks ning on andnud ka 10 miljonit eurot, et rahastada eelrühma, kes valmistab ette kohtu institutsioonilised, logistilised ja korralduslikud alused;

K. arvestades, et EL allkirjastas 16. detsembril 2025 Euroopa Nõukogu konventsiooni, millega luuakse Ukraina kahjunõuete rahvusvaheline komisjon, et võimaldada tsiviilohvritel hüvitist saada; arvestades, et Ukraina jaoks mõeldud rahvusvaheline kahjunõuete komisjon astub ametisse Chișinău toimuva Euroopa Nõukogu ministrite komitee 135. istungjärgu raames 14. mail 2026; arvestades, et 2023. aastal loodud kahjuregister on register, mis sisaldab vastuvõetavaid nõudeid Venemaa tekitatud kahjude hüvitamiseks ning see on olnud oluline vahend, et võimaldada Ukrainal ja selle kodanikel taotleda hüvitist rahvusvahelise õiguse alusel;

L. arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohtu 9. juuli 2025. aasta otsuse kohaselt, mis tehti kohtuasjas Ukraina ja Madalmaad *vs*. Venemaa, vastutab Venemaa Ukraina idaosas 2014. aastal puhkenud konflikti raames toime pandud inimõiguste ulatuslike ja jõhkrate rikkumiste eest, millega rikuti Euroopa inimõiguste konventsiooni, sealhulgas 2014. aasta juulis aset leidnud lennu MH17 allatulistamise eest;

M. arvestades, et mis tahes tulevasel relvarahul või rahuprotsessil ei tohi võimaldada takistada, edasi lükata või kahjustada käimasolevaid ja tulevasi vastutusele võtmise protsesse; arvestades, et vastutus ja rahu on rahvusvahelise õiguse kohaselt üksteist tugevdavad tingimused;

1. kordab, et mõistab kõige karmimalt hukka Venemaa Ukraina-vastase jõhkra agressioonisõja, sealhulgas tahtlikud rünnakud elamupiirkondade ning tsiviil- ja elutähtsa taristu vastu, ning mõistab teravalt hukka hiljutised kuritahtlikud rünnakud

tsiviilisikute vastu, mille Venemaa pani toime 2026. aasta aprillis;

2. kordab oma nõudmist, et Venemaa lõpetaks viivitamata, täielikult ja tingimusteta oma rünnakud tsiviilisikute ja tsiviiltaristu vastu, viiks kõik relvajõud Ukraina rahvusvaheliselt tunnustatud territooriumilt välja, lõpetaks küüditamised ja ebaseaduslikud lapsendamised, piinamise ja ebainimliku kohtlemise kasutamise ning vabastaks ja tooks tagasi kõik kinnipeetud, röövitud ja ebaseaduslikult lapsendatud tsiviilisikud;

3. kinnitab taas oma vankumatut solidaarsust vapra Ukraina rahvaga ja toetust Ukraina sõltumatusele, suveräänsusele ja territoriaalsele terviklikkusele tema rahvusvaheliselt tunnustatud piirides ning toonitab, et kooskõlas ÜRO põhikirja artikliga 51 on Ukrainal võõrandamatu õigus enesekaitsele;

4. rõhutab, et Venemaa agressioonisõda kujutab endast rahvusvahelise õiguse ja ÜRO põhikirja jõhkrat rikkumist ning enneolematut rünnakut Euroopa julgeoleku vastu; rõhutab, et Venemaa juhid ja liitlased tuleb vastutusele võtta nende rolli eest agressioonikuritegudes, sõjakuritegudes, inimsusvastastes kuritegudes ja muudes rahvusvahelistes kuritegudes;

5. märgib suure murega, et Venemaad ja selle eelkäijat, Nõukogude Liitu, ei ole kunagi nende kuritegude, sealhulgas Katõni veresauna – mille ajaloolist tõde üritab Moskva taas moonutada, minnes otsesesse vastuollu kindlakstehtud tõenditega ja oma varasemate ülestunnistustega – ning tervete rahvuste Siberisse massiküüditamise eest kunagi vastutusele võetud, põlistades seeläbi karistamatuse kultuuri, mis jätkus esimese ja teise Tšetšeenia sõja ajal toime pandud sõjakuritegudega, Venemaa Gruusia-vastase agressiooniga 2008. aastal, sõjalise sekkumisega Süürias ja alates 2014. aastast Ukrainas ning mis jätkuvalt võimaldab jõhkrate massikuritegude toimepanemist; on seisukohal, et selliste tegelaste nagu Nõukogude julgeolekuaparaadi kurikuulsa looja ja riigiterrorismi arhitekti Feliks Dzeržinski jätkuv ülistamine, sealhulgas hiljutine föderaalse julgeolekuteenistuse akadeemia tema järgi nimetamine ning Nõukogude Liidu poolt okupeeritud rahvaste ja praegusel Vene Föderatsiooni territooriumil elavate inimeste vastu toime pandud kuritegude süsteemne eitamine, moonutamine ja isegi õigustamine on selle karistamatuse kultuuri sõnaselge põlistamine ning selge viide Venemaa võimupositsioonidel olevate isikute väärtustele; leiab seetõttu, et jõhkrused, mida Venemaa paneb oma poliitilise juhtkonna ja kõrgeimate sõjaliste struktuuride juhtimisel Ukrainas toime ning mida toetab suur osa ühiskonnast, on oma olemuselt süsteemsed ja kajastavad sügavalt juurdunud imperialistlikku poliitikat, mille lahutamatu osa on vägivald, repressioonid ja verevalamine; hoiatab, et kui praegu ei tagata otsustavat ja täideviidavat vastutusele võtmist, oleks igasugused ootused tulevasteks muutusteks mitte ainult alusetud, vaid ohtlikult naiivsed;

6. taunib asjaolu, et rahvusvahelised jõupingutused ei ole olnud Venemaa agressiooni lõpetamiseks piisavad; nõuab tungivalt, et EL, selle liikmesriigid ja partnerid tugevdaksid survet Venemaale ja suurendaksid oluliselt oma sõjalist toetust Ukrainale, eelkõige õhukaitse ja pikamaa-ründevõime valdkonnas, et kaitsta Ukraina tsiviilelanikkonda ja elutähtsat taristut;

7. tunnustab Ukraina küsimustega tegeleva ÜRO sõltumatu rahvusvahelise uurimiskomisjoni tööd väidetavate inimõiguste rikkumiste, rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumiste ja seotud kuritegude uurimisel ning väljendab heameelt

selle volituste pikendamise üle; lükkab kindlalt tagasi Venemaa väited, et ta ründab üksnes sõjalisi eesmärke; tuletab meelde uurimiskomisjoni järeldusi, et Venemaa väed on süstemaatiliselt rünnanud tsiviilisikuid ja tsiviilobjekte;

8. toetab Ukraina-vastaste agressioonikuritegude erikohtu loomist ja kiiret töölerakendamist ning ärgitab kõiki ELi liikmesriike sellega ühinema; väljendab heameelt Madalmaade lubaduse üle korraldada erikohtu esimene etapp ning julgustab tegema suuremaid jõupingutusi, et viia lõpule teise etapi korraldamise pakkumine; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid toetaksid jätkuvalt Ukraina-vastaste agressioonikuritegude erikohtu loomist, tagaksid selle võimalikult kiire töölerakendamise ja propageeriksid selle laiemat rahvusvahelist toetamist;

9. tunnustab Eurojusti ja selle ühise uurimisrühma olulist rolli Ukrainas toime pandud kuritegude eest vastutusele võtmise toetamisel; palub, et komisjon näeks ette Ukraina-vastaste agressioonikuritegude eest vastutusele võtmise rahvusvahelise keskuse pideva rahastamise ka pärast 2026. aasta detsembrit, tagades, et kõik kogutud tõendid oleks täielikult üleantavad tulevasele erikohtule;

10. tunnustab Ukraina ja rahvusvahelisi kodanikuühiskonna organisatsioone, kes dokumenteerivad Venemaa sõjakuritegusid Ukrainas ning toetavad ohvreid ja tunnistajaid; väljendab heameelt, et Ukraina tsiviiljulgeoleku sektori reforme käsitlev ELi nõuandemissioon pakub püsivalt toetust nii eraldi kui ka jõhkraid massikuritegusid käsitleva nõuanderühma raames, millel on oluline roll vastutusmehhanismide tugevdamisel;

11. rõhutab, et vastutus peab laienema kõigile, kelle positsioon lubab agressioonikuritegusid juhtida või võimaldada, sealhulgas kõrgematele poliitikutele, sõjaväelastele ja kohtuametnikele; rõhutab sellega seoses, et selline vastutus peaks laienema ka Venemaa Föderatsiooni konstitutsioonikohtu kohtunikele ja Riigiduuma liikmetele, kelle otsustega anti luba Ukraina territooriumide annekteerimiseks, aidates seeläbi otseselt kaasa agressioonikuritegude võimaldamisele, ja esikohale tuleb seada need, kes kannavad suurimat vastutust;

12. rõhutab, et toetab täielikult Rahvusvahelise Kriminaalkohtu uurimist seoses Ukrainas väidetavalt toime pandud sõjakuritegude, inimsusvastaste kuritegude ja genotsiidiga; tuletab meelde, et Rooma statuudist tulenevalt on liikmesriikidel kohustus vahistada ja üle anda kõik isikud, kelle suhtes on välja antud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu vahistamismäärused ja kes sisenevad nende territooriumile; väljendab suurt muret Rahvusvahelise Kriminaalkohtu, selle prokuröride, kohtunike ja töötajate suhtes kehtestatud USA sanktsioonide pärast, mis kahjustavad selle kohtu kogu käimasolevat uurimistegevust ja süüdistuste ettevalmistamisega seotud tööd ning kujutavad endast tõsist rünnakut rahvusvahelise kohtusüsteemi vastu; kutsub komisjoni üles rakendama viivitamata blokeerimisseadust ja palub liikmesriikidel suurendada viivitamata oma diplomaatilisi jõupingutusi, et kaitsta Rahvusvahelist Kriminaalkohut kui rahvusvahelise kohtusüsteemi asendamatut nurgakivi;

13. mõistab hukka asjaolu, et Venemaa ekspordib Ukraina okupeeritud aladelt varastatud teravilja, ja rõhutab, et selle konfiskeerimine võib kujutada endast sõjakuritegu; nõuab viivitamatuid meetmeid ebaseaduslikult konfiskeeritud teravilja ekspordi ja kaubanduse peatamiseks;

14. väljendab toetust sellele, et EList saab Ukraina kahjunõuete rahvusvahelise komisjoni täisliige; kutsub liikmesriike üles viima kiiresti lõpule kõik ametlikud menetlused sellega ühinemiseks ja võimaldama seega rahvusvahelisel kahjunõuete komisjonil kiiresti tööd alustada;

15. rõhutab, et kõiki vastutusmehhanisme on vaja toimivalt koordineerida, et vältida jõupingutuste dubleerimist, tagada tõhusus ning minimeerida negatiivne mõju ohvritele ja tunnistajatele;

16. palub, et komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning komisjon moodustaksid Haagis asuvate rahvusvaheliste organisatsioonide juures tegutseva ELi delegatsiooni (praegu asuvad seal Rahvusvaheline Kriminaalkohus, Rahvusvaheline Kohus ja Keemiarelvade Keelustamise Organisatsioon), et tagada ELi toimiv osalemine seal loodavates uutes olulistes rahvusvahelistes organites;

17. väljendab heameelt nõukogu kauaoodatud heakskiidu üle Ukrainale antavale 90 miljardi euro suurusele ELi laenule; eeldab kooskõlas komisjoni 2026. aasta veebruari täiskogu istungil esitatud selgitustega, et Ukraina toetuslaenu määruse[1] artikli 13 lõikes 5 sätestatud erandkorra alusel paketis sisalduvat paindlikkust rakendatakse nõuetekohaselt; kordab oma üleskutset leida seaduslikke viise, kuidas kasutada ELi sanktsioonide alusel tõkestatud Venemaa riigivaradega seotud raha, et toetada Ukraina kaitset ja ülesehitamist, sealhulgas maksta hüvitisi Ukraina kahjunõuete rahvusvahelise komisjoni kaudu, ning muu hulgas rahastada Tšernobõli tuumaelektrijaama uue ohutuskatte taastamist pärast seda, kui see sai Venemaa droonirünnakute tõttu kahjustada;

18. väljendab heameelt 20. Venemaa-vastase sanktsioonipaketi vastuvõtmise üle; võtab teadmiseks meetmetest kõrvalehoidmise vastase vahendi kasutamise, et tõkestada tundlike tehnoloogiate ekspordi kõrvalesuunamist kolmandate riikide kaudu; rõhutab, et ühtegi sanktsiooni ei tohiks tühistada enne rahulepingu üle läbirääkimiste lõpuleviimist ja selle püsivat täitmist; nõuab, et EL ja liikmesriigid tegeleksid sanktsioonidest kõrvalehoidmise probleemiga süstemaatiliselt;

19. kutsub nõukogu ja komisjoni üles tagama, et ELi Venemaa-vastaseid sanktsioone hoitakse rangelt alal ja neid laiendatakse veelgi, et need hõlmaksid kõiki isikuid ja üksusi, kelle otsused on võimaldanud toime panna sõjakuritegusid Ukraina tsiviilelanikkonna vastu ja muid raskeid kuritegusid või neile kaasa aidanud;

20. nõuab, et ELi institutsioonid ja organid, eelkõige Euroopa välisteenistus, teeksid koostööd Ukraina ametivõimudega ning juhiksid aktiivset teavituskampaaniat Euroopas ja kogu maailmas, et suurendada teadlikkust Venemaa ja selle liitlaste toime pandud sõjakuritegudest ning tugevdada toetust vastutusele võtmisele ja õigusemõistmisele;

21. kordab, et Ukraina laste küüditamine ja sunniviisiline ümberasustamine kujutab endast rahvusvahelise humanitaarõiguse ränka rikkumist ja inimõiguste rasket rikkumist; väljendab heameelt komisjoni algatuse üle korraldada koos Ukraina ja Kanadaga 2026.

---

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. veebruari 2026. aasta määrus (EL) 2026/467, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Ukraina toetuslaenu andmiseks aastatel 2026 ja 2027 (ELT L, 2026/467, 26.2.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2026/467/oj).

aasta mais Brüsselis Ukraina laste tagasitoomise rahvusvahelise koalitsiooni kõrgetasemeline kohtumine; palub nendel liikmesriikidel, kes ei ole rahvusvahelise koalitsiooniga veel ühinenud, seda viivitamata teha;

22. mõistab hukka Venemaa süstemaatilised katsed kaotada Ukraina ajalugu, kultuur, keel ja identiteet; tuletab meelde, et Venemaa agressiooni põhjustatud hävingu ulatus on endiselt ränk ning et 2026. aasta aprilli seisuga on otsene kahju Ukraina kultuuritaristule ja -pärandile hinnanguliselt üle 4 miljardi euro;

23. toonitab, et Venemaa agressioonisõda ning Ukraina tööstus- ja energiataristu sihikule võtmine on põhjustanud Ukraina keskkonnale suurt ja pikaajalist kahju ning on muu hulgas viinud ökosüsteemide hävimise ning vee ja pinnase saastumiseni; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid toetaksid kõiki algatusi Venemaa sõja põhjustatud keskkonnahävingu dokumenteerimiseks ning toetaksid jõupingutusi vastutusele võtmise ja hüvitamise tagamiseks;

24. kinnitab veel kord ELi kindlat pühendumust Ukraina ülesehitamisele ning kordab, et on valmis aitama Ukraina majandust ning tsiviil- ja elutähtsat taristut taastada; rõhutab Ukraina rahastu strateegilist tähtsust, kuna see aitab tugevdada Ukraina vastupanuvõimet ning toetab liikumist kestliku arengu ja ELi liikmesuse suunas;

25. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Ukraina presidendile, valitsusele ja Ülemraadale, ÜRO peasekretärile, Euroopa Nõukogule, Ameerika Ühendriikide Kongressile, Rahvusvahelisele Kriminaalkohtule ja Venemaa ametivõimudele.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0162

Demokraatia vastupanuvõime toetamine Armeenias

Euroopa Parlamendi 30. aprilli 2026. aasta resolutsioon demokraatia vastupanuvõime toetamise kohta Armeenias (2026/2701(RSP))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Armeenia kohta,

– võttes arvesse ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning nende liikmesriikide ja teiselt poolt Armeenia Vabariigi vahelist ulatuslikku ja laiendatud partnerluslepingut[1],

– võttes arvesse Armeenia Rahvuskogu poolt 26. märtsil 2025 vastu võetud uut seadust, millega käivitati riigi Euroopa Liiduga ühinemise protsess,

– võttes arvesse peaminister Nikol Pašinjani 11. märtsi 2026. aasta sõnavõttu Euroopa Parlamendi ees Strasbourgis,

– võttes arvesse 3. detsembri 2025. aasta ühist pressiavaldust, mis tehti pärast ELi ja Armeenia partnerlusnõukogu kuuendat kohtumist,

– võttes arvesse Armeenia ja ELi partnerluse strateegilise tegevuskava vastuvõtmist,

– võttes arvesse ELi ja Armeenia vastupanuvõime ja majanduskasvu kava ning ELi strateegia „Global Gateway“ investeerimiskohustusi,

– võttes arvesse ELi ja Armeenia poliitilise ja julgeolekualase dialoogi 3. veebruari 2026. aasta järeldusi,

– võttes arvesse nõukogu 30. jaanuari 2025. aasta otsust (ÜVJP) 2015/211[2], millega pikendatakse Euroopa Liidu missiooni Armeenias (EUMA) volitusi kahe aasta võrra,

– võttes arvesse nõukogu 21. aprilli 2026. aasta otsust (ÜVJP) 2026/894[3], millega luuakse ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) raames ELi partnerlusmissioon Armeenias (EUPM Armenia),

---

1 ELT L 23, 26.1.2018, lk 4, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2018/104/oj.
2 ELT L, 2025/211, 31.1.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2025/211/oj.
3 ELT L, 2026/894, 22.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2026/894/oj.

– võttes arvesse nõukogu 22. juuli 2024. aasta otsust (ÜVJP) 2024/2010[4], mis käsitleb Euroopa rahutagamisrahastu abimeedet Armeenia Vabariigi relvajõudude toetamiseks,

– võttes arvesse ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raamistikus osalemist käsitleva Euroopa Liidu ja Armeenia vahelise lepingu[5] ratifitseerimist, mille üle väljendati heameelt 3. detsembri 2025. aasta ühises pressiavalduses pärast ELi ja Armeenia partnerlusnõukogu kuuendat kohtumist,

– võttes arvesse 8. augustil 2025 Washingtonis toimunud rahutippkohtumist,

– võttes arvesse Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (ODIHR) avaldatud vajaduste hindamise missiooni aruannet seoses Armeenias 7. juunil 2026 toimuvate parlamendivalimistega ning Euroopa Nõukogu tööd valimisstandardite, meediavabaduse ja teabe tervikluse valdkonnas,

– võttes arvesse oma 15. aprilli 2015. aasta resolutsiooni Armeenia genotsiidi 100. aastapäeva kohta[6],

– võttes arvesse kodukorra artikli 136 lõikeid 2 ja 4,

A. arvestades, et ELi ja Armeenia suhted on jõudnud uude etappi, mida iseloomustavad suurem poliitiline kaasatus ja laiendatud julgeolekusuhted; arvestades, et need suhted põhinevad ühistel väärtustel, sealhulgas demokraatial, õigusriigil ning inimõiguste ja põhivabaduste austamisel; arvestades, et ELi ja Armeenia partnerlusnõukogu on võtnud vastu uue strateegilise tegevuskava, mis on oluline samm kahepoolsete sidemete tugevdamisel ning hõlmab demokraatiat, kohtureformi, inimõigusi ja paljusid muid valdkondi, tuginedes ulatuslikule ja laiendatud partnerluslepingule; arvestades, et EL on kinnitanud taas oma vankumatut toetust Armeenia reformikavale ja riigi jõupingutustele hübriidohtude vastu võitlemisel, edusammudele, mida on tehtud viisanõude kaotamist käsitlevas dialoogis, ning ELi poolt Armeenia jaoks ette nähtud 270 miljoni euro suuruse eelarvega vastupanuvõime ja majanduskasvu kavale; arvestades, et Armeenia on teinud viimastel aastatel märkimisväärseid reforme; arvestades, et endiselt on oluline võtta täiendavaid parandusmeetmeid;

B. arvestades, et 26. märtsil 2025 võttis Armeenia parlament vastu seaduse Armeenia ELiga ühinemise protsessi alustamise kohta, väljendades seeläbi riigi püüdlust saada ELi liikmeks;

C. arvestades, et 2025. aasta detsembris vastu võetud uus strateegiline tegevuskava, mis tugineb ulatusliku ja laiendatud partnerluslepingu täielikult rakendamisele, hõlmab paljusid valdkondi, sealhulgas demokraatiat ja õigusriiki, kohtureformi ja inimõigusi; arvestades, et need valdkondlikud valikud näitavad Armeenia suveräänset pühendumust demokraatlikele standarditele ja õigusriigile, mis on kooskõlas ELi normide ja väärtustega;

---

4 ELT L, 2024/2010, 23.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2024/2010/oj.

5 Euroopa Liidu ja Armeenia Vabariigi vaheline leping, millega määratakse kindlaks Armeenia Vabariigi Euroopa Liidu kriisiohjeoperatsioonides osalemise raamistik (ELT L, 2025/1553, 31.7.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2025/1553/oj).

6 ELT C 328, 6.9.2016, lk 2.

D. arvestades, et Euroopa poliitilise ühenduse kaheksas tippkohtumine ning esimene ELi ja Armeenia tippkohtumine toimuvad järjestikku 4.–5. mail 2026 Jerevanis ning see on ajalooline märk Euroopa solidaarsusest Armeeniaga; arvestades, et ELi ja Armeenia tippkohtumine, millel osalevad Euroopa Ülemkogu eesistuja, komisjoni president ja komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, peaks andma kahepoolsetes suhetes konkreetseid tulemusi, pöörates erilist tähelepanu ühenduvusele energia-, transpordi- ja digitaristu valdkonnas ning rahule, julgeolekule ja heaolule Lõuna-Kaukaasias;

E. arvestades, et nõukogu lõi 21. aprillil 2026 ÜJKP raames ELi partnerlusmissiooni Armeenias (EUPM Armenia), mis annab täiendava panuse Armeenia demokraatia vastupanuvõime ja kriisiohje suutlikkuse suurendamisse; arvestades, et selle missiooniga toetatakse Armeeniat, kes seisab silmitsi mitmekihiliste ohtudega, nagu välisriigist lähtuvad infomanipulatsioonid ja sekkumised, küberründed ja ebaseaduslikud rahavood; arvestades, et missiooni loomine kinnitab, et demokraatlik julgeolek on nüüd ELi ja Armeenia partnerluse tugisammas; arvestades, et EUPM Armenia annab Armeenia ametiasutustele strateegilist nõu ja suurendab nende suutlikkust, et aidata neil sellistele ohtudele reageerida;

F. arvestades, et 7. juunil 2026 toimuvad Armeenias parlamendivalimised, mis on strateegiliselt olulised mitte ainult riigisisese demokraatia tugevdamiseks, vaid ka rahu, reformide ja ELiga tehtava tihedama koostöö kestlikkuse jaoks; arvestades, et valimiste usaldusväärsus sõltub sellest, kas on olemas tingimused vabadeks, õiglasteks ja konkurentsipõhisteks valimisteks, samuti tugevatest institutsioonidest, sõltumatust meediast ning jõulistest kaitsemeetmetest desinformatsiooni, ebaseadusliku rahastamise, häälte ostmise ja muude pahatahtliku sekkumise vormide vastu; arvestades, et ODIHR on väljendanud muret ringkondade valimiskomisjonide valmisoleku, küberturvalisuse, varajaste kampaaniate, haldusressursside väärkasutamise, kampaania rahastamise läbipaistvuse ja meedia polariseerumise pärast; arvestades, et välissekkumine – eelkõige Venemaa poolt tema käsilaste abiga sooritatud süstemaatilised hübriidoperatsioonid, sealhulgas desinformatsioonikampaaniad, küberoperatsioonid, majanduslik surve ja kohalike käsilaste kaasamine – on üha enam toimunud riigisiseste mõjutajate, näiteks teatavate usutegelaste ja oligarhiavõrgustike kaudu, peegeldades Moldova ja Gruusia hiljutistel valimistel täheldatud mustreid;

G. arvestades, et 1. aprillil 2026 toimunud kohtumisel avaldas Vladimir Putin Armeenia peaministrile Nikol Pašinjanile survet, et ta lubaks kinnipeetud vene-armeenia miljardäril Samvel Karapetjanil Armeenia eelseisvatel valimistel osaleda;

H. arvestades, et EUMA täidab jätkuvalt olulist rolli, aidates kaasa stabiilsusele, usalduse suurendamisele ja inimeste julgeolekule konfliktidest mõjutatud piirkondades; arvestades, et 30. jaanuaril 2025 pikendas nõukogu EUMA volitusi kahe aasta võrra; arvestades, et EUMA täidab Armeenia-Aserbaidžaani piiril tähtsat stabiliseerivat rolli; arvestades, et missioon aitab ka jälgida kohapealset olukorda ja selle kohta aru anda ning toetada usalduse suurendamist Armeenia ja Aserbaidžaani vahel;

I. arvestades, et Armeenia-Aserbaidžaani rahuprotsess on märkimisväärselt hoogustunud, kuna läbi Armeenia territooriumi kavatsetakse rajada mitmeliigiline transiidiühendus, mis ühendaks Aserbaidžaani põhiosa Nahhitševani Autonoomse Vabariigiga, austades samal ajal täielikult Armeenia suveräänsust, territoriaalset terviklikkust ja jurisdiktsiooni, ning mis oleks oluline vahend, mille abil vähendada Armeenia

majanduslikku sõltuvust Venemaast; arvestades, et EL toetab seda protsessi täielikult ELi ja Armeenia ühenduvuspartnerluse ja algatuse „Rahu ristteed“ kaudu;

1. kinnitab oma kindlat usku Armeenia ametivõimude võetud kohustusse toetada vabu, õiglasi ja läbipaistvaid valimisi ning väljendab toetust Armeenia püüdlustele kaitsta demokraatlikke institutsioone välissekkumise eest;

2. väljendab täielikku toetust vabade, õiglaste, konkurentsipõhiste ja rahumeelsete parlamendivalimiste toimumisele Armeenias 2026. aasta juunis, kusjuures nende tulemuse peab määrama ainult Armeenia rahvas ise; rõhutab, kui olulised on valimiskomisjonide sõltumatus, kõigile kandidaatidele võrdselt kehtivad kampaania tegemise tingimused, meedia mitmekesisus ja põhivabaduste täielik austamine kogu valimistsükli jooksul; nõuab tugevaid kaitsemeetmeid desinformatsiooni, ebaseadusliku rahastamise, häälte ostmise ja survestamise vastu, valimistaristu tõhustatud kaitset, kampaaniate rahastamise läbipaistvust ning faktikontrolli algatuste ja kodanikuühiskonna toetamist, muu hulgas teabe jagamise ja varajase hoiatamise mehhanismide kaudu; nõuab usaldusväärsete rahvusvaheliste ja riigisiseste valimisvaatlusmissioonide lähetamist valimistele, muu hulgas ODIHRi poolt, ning nende missioonidega täieliku koostöö tegemist;

3. mõistab teravalt hukka välisriigist lähtuvad infomanipulatsioonid ja sekkumised, desinformatsioonikampaaniad ja muud Armeenia vastu suunatud hübriidohud – eelkõige need, mille taga on Venemaa ja tema käsilased –, sealhulgas küberründed, ebaseadusliku poliitilise rahastamise ja riigisiseste osalejate, näiteks oligarhiavõrgustike kasutamise nende ohtude võimendamiseks; rõhutab, et need ohud on oma olemuselt struktuursed ja pikaajalised ning selleks, et tugevdada demokraatia vastupanuvõimet ulatuslikumalt kui ainult valimistsükliga seoses, tuleb teha pidevaid jõupingutusi; väljendab sellega seoses heameelt EUPM Armenia loomise üle ning nõuab ELi suuremat tuge strateegilise kommunikatsiooni, meediapädevuse, küberturvalisusega seotud suutlikkuse suurendamise ja digiplatvormidega struktureeritud koostöö valdkonnas; kutsub Armeenia ametivõime üles tagama opositsiooni õiguste, kohtusüsteemi sõltumatuse ja väljendusvabaduse täieliku austamise;

4. võtab teadmiseks spetsiifilised probleemid seoses sellega, et Armeenias on arvukas vene kogukond, sealhulgas topeltkodakondsusega isikud, ning rõhutab vajadust olla valvas mis tahes katsete suhtes kasutada seda olukorda valimistesse sekkumiseks;

5. väljendab heameelt ELi ja Armeenia suhete hoogsa edenemise ning selle üle, et Armeenia on jätkuvalt pühendunud demokraatiale, õigusriigile, inimõigustele ning ulatuslike poliitiliste ja majandusreformide elluviimisele;

6. väljendab heameelt ELi ja Armeenia partnerluse uue strateegilise tegevuskava vastuvõtmise, ulatusliku ja laiendatud partnerluslepingu rakendamisel tehtud edusammude, viisanõude kaotamise alase dialoogi edenemise ning vastupanuvõime ja majanduskasvu kava jätkuva elluviimise üle; väljendab sellega seoses heameelt Armeenia seadusandlike ja poliitiliste jõupingutuste üle, mille eesmärk on tihendada suhteid ELiga;

7. väljendab heameelt Euroopa poliitilise ühenduse kaheksanda tippkohtumise ning esimese ELi ja Armeenia tippkohtumise üle, mis toimuvad Jerevanis 4. ja 5. mail 2026 ning mis on erakordsed ajaloolise tähtsusega sündmused; on seisukohal, et nende

tippkohtumiste järjestikku Jerevanis korraldamisega antakse ühemõtteline poliitiline sõnum selle kohta, et kogu Euroopa on Armeeniaga solidaarne ning et EL on pühendunud Armeenia rahu, reformide ja vastupanuvõime tegevuskava toetamisele; kutsub ELi ja Armeenia juhte üles kasutama seda võimalust ambitsioonikate ja konkreetsete eesmärkide seadmiseks;

8. väljendab heameelt vastu võetud õigusakti üle, mis kajastab riigi püüdlust saada ELi liikmeks, ning nõuab, et ELi institutsioonid ja Armeenia ametivõimud toetaksid seda poliitilist valikut praktiliste demokraatial, õigusriigil ja põhiõigustel põhinevate sammudega;

9. kutsub komisjoni, Euroopa välisteenistust ja liikmesriike üles tihendama Armeeniaga koostööd demokraatliku valitsemistava, õigusriigi, kohtureformi, korruptsioonivastase võitluse, küberturvalisuse ja hübriidohtudele vastupanu võime valdkonnas ning suurendama kättesaadavat toetust sõltumatule meediale, kodanikuühiskonnale, kohalikele ametiasutustele ja reformidele orienteeritud avalikule haldusele; nõuab tihedat koordineerimist rahvusvaheliste partneritega, et toetada neid jõupingutusi;

10. toetab kindlalt Armeenia jätkuvaid püüdlusi Aserbaidžaaniga rahu saavutamiseks, leppimiseks ja täielikult toimivate suhete taastamiseks; väljendab heameelt rahuprotsessi edenemise üle ning kutsub mõlemat poolt üles tegema jõupingutusi tervikliku ja õiguslikult siduva rahuleppe sõlmimise nimel; rõhutab, et mis tahes kestev rahu peab põhinema suveräänsuse, territoriaalse terviklikkuse ja piiride rikkumatuse austamisel;

11. ergutab ELi toetusel Moldova Vabariigiga teabevahetuse ja koostöö tõhustamist, võttes arvesse kahe riigi võrreldavaid kogemusi seoses valimistesse sekkumisega;

12. kinnitab taas, et toetab Mägi-Karabahhi armeenlaste õigusi, sealhulgas nende identiteedi, omandi ja kultuuripärandi kaitsmist, ning nende õigust turvalisele, takistamatule ja väärikale tagasipöördumisele asjakohaste rahvusvaheliste tagatiste alusel; nõuab Armeenia kultuuri- ja usupärandi hävitamise eest vastutavate isikute vastutusele võtmist ning rahvusvahelise hindamismissiooni lähetamist;

13. mõistab hukka armeenia sõjavangide, kinnipeetavate ja pantvangide ebaõiglase kinnipidamise Aserbaidžaani poolt; nõuab nende viivitamatut ja tingimusteta vabastamist; võtab teadmiseks seni astutud sammud ja nõuab täiendavate usaldust suurendavate meetmete võtmist; nõuab rahvusvahelise humanitaarõiguse ja inimõigustealase õiguse täielikku austamist;

14. nõuab, et EL annaks Armeeniale rohkem rahalist ja tehnilist abi, muu hulgas vastupanuvõime ja majanduskasvu kava kaudu, keskendudes institutsioonilise vastupanuvõime suurendamisele, energiajulgeolekule, e-valitsusele ja majanduse mitmekesistamisele ning struktuurse sõltuvuse vähendamisele sellistes elutähtsates sektorites nagu energia, transport ja taristu; ergutab Armeenia valitsust võtma reformidega seoses järelmeetmeid;

15. väljendab heameelt EUMA kodanikuühiskonna strateegia vastuvõtmise üle; peab seda oluliseks sammuks, millega laiendatakse missiooni koostööd Armeenia kodanikuühiskonnaga, minnes kaugemale missiooni põhilistest julgeolekuseire volitustest, ning innustab EUMAt suhtlema tihedamalt kohalike demokraatias osalejate,

kogukonnaorganisatsioonide ja sõltumatu meediaga, andes seeläbi oma panuse demokraatia vastupanuvõimesse; tunnustab Armeenia kodanikuühiskonna tööd välissekkumiskampaaniate, küberrünnete ja internetis levitatava desinformatsiooni uurimisel;

16. väljendab heameelt jätkuvate jõupingutuste üle, mida tehakse Armeenia ja Türgi vaheliste suhete normaliseerimiseks, kuna see aitab oluliselt kaasa piirkondlikule stabiilsusele, leppimisele ja ühenduvusele; kutsub mõlemat poolt üles jätkama heas usus koostööd edasiste usaldust suurendavate meetmete võtmisel, sealhulgas piiride taasavamisel, mis kujutab endast olulist panust piirkondliku stabiilsuse, leppimise ja ühenduvuse edendamisse;

17. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Armeenia Vabariigi presidendile, valitsusele ja parlamendile, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonile, Euroopa Nõukogule ja Ühinenud Rahvaste Organisatsioonile.

Euroopa Parlament
2024-2029

VASTUVÕETUD TEKSTID

P10_TA(2026)0163

Vajadus sihipäraste kriminaalnormide järele ja platvormide kohustus võtta mõjusaid meetmeid küberkiusamise ja veebiahistamise vastu

Euroopa Parlamendi 30. aprilli 2026. aasta resolutsioon vajaduse kohta sihipäraste kriminaalnormide järele ja platvormide kohustuse kohta võtta mõjusaid meetmeid küberkiusamise ja veebiahistamise vastu (2026/2693(RSP))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, eriti selle artikleid, milles käsitletakse inimväärikust, õigust elule, sõnavabadust, lapse õigusi, ohvrite õigusi, side privaatsust ja isikuandmete kaitset,

– võttes arvesse Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni lapse õiguste konventsiooni,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 83 lõikeid 1 ja 2,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/93/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiivi 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK[2] (kuriteoohvrite õiguste direktiiv),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. novembri 2018. aasta direktiivi (EL) 2018/1808, millega muudetakse direktiivi 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv), et võtta arvesse muutuvat turuolukorda[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiivi (EL) 2024/1385, mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist[4],

---

1 ELT L 335, 17.12.2011, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/93/oj.
2 ELT L 315, 14.11.2012, lk 57, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj.
3 ELT L 303, 28.11.2018, lk 69, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj.
4 ELT L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj.

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrust (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus)[5],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrust (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellekti käsitlev määrus)[6],

– võttes arvesse komisjoni 10. oktoobri 2025. aasta suuniseid meetmete kohta, millega tagada alaealiste eraelu puutumatuse, ohutuse ja turvalisuse kõrge tase internetis vastavalt määruse (EL) 2022/2065 artikli 28 lõikele 4[7],

– võttes arvesse komisjoni 10. veebruari 2026. aasta teatist „Küberkiusamise vastane tegevuskava „Turvalisem küberruum – tugevam liit““ (COM(2026)0071),

– võttes arvesse komisjoni 25. novembri 2025. aasta aruannet „Cyberbullying – Insights from science, policy and legislation“ (Küberkiusamine – teaduslik, poliitiline ja õigusaktidest tulenev teave),

– võttes arvesse komisjoni 11. mai 2022. aasta teatist „Laste ja noorte digikümnend: uus lastele parema interneti loomise Euroopa strateegia“ (COM(2022)0212),

– võttes arvesse komisjoni 9. detsembri 2021. aasta teatist „Kaasavam ja kaitsvam Euroopa: vaenukõne ja vaenukuritegude lisamine ELi kuritegude loetellu“ (COM(2021)0777) ning sellele lisatud ettepanekut võtta vastu nõukogu otsus,

– võttes arvesse oma 18. jaanuari 2024. aasta resolutsiooni vaenukõne ja vaenukuritegude lisamise kohta ELi kuritegude loetellu[8],

– võttes arvesse liikmesriikide küberkiusamise vastaseid õigusakte, sealhulgas Iirimaa nn Coco seadust,

– võttes arvesse Coco Foxi ema Jackie Foxi kõnet, mille ta pidas Euroopa Parlamendis rahvusvahelise naistepäeva puhul 10. märtsil 2026,

– võttes arvesse komisjoni 8. oktoobri 2025. aasta LGBTIQ+ inimeste võrdõiguslikkuse strateegiat 2026–2030 (COM(2025)0725),

– võttes arvesse oma 26. novembri 2025. aasta resolutsiooni alaealiste kaitsmise kohta internetis[9],

– võttes arvesse kodukorra artikli 136 lõikeid 2 ja 4,

A. arvestades, et küberkiusamine on digitehnoloogia vahendusel toimuv käitumisviis, mille

---

5 ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj.
6 ELT L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj.
7 ELT C, C/2025/5519, 10.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5519/oj.
8 ELT C, C/2024/5733, 17.10.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5733/oj.
9 ELT C, C/2026/1708, 24.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/1708/oj.

esmane eesmärk või mõju on inimeste, eeskätt laste või noorte korduv või pidev alandamine, sotsiaalne tõrjumine, väärkohtlemine, ahistamine või kahjustamine;

B. arvestades, et küberkiusamine on kasvav probleem, nagu on tunnistatud komisjoni küberkiusamise vastases tegevuskavas; arvestades, et 18,3 % kogu maailma lastest on kogenud küberkiusamist elektroonilistes sõnumites või sotsiaalmeediapostitustes; arvestades, et Euroopas ütleb ligikaudu iga kuues 11–15aastane laps, et on olnud küberkiusamise ohver; arvestades, et aastatel 2018–2022 suurenes küberkiusamise all kannatavate noorukite arv poiste seas neljandiku võrra ja tüdrukute seas peaaegu neljandiku võrra; arvestades, et viimase viie aasta jooksul on küberkiusamine olnud järjepidevalt peamine põhjus, mille tõttu helistatakse turvalisema interneti keskuste abitelefonidele;

C. arvestades, et 2025. aasta Eurobaromeetri uuringu „Digikümnend“ kohaselt leiab 92 % ELi kodanikest, et avaliku sektori asutused peavad kiiresti tegutsema, et kaitsta lapsi internetis küberkiusamise ja ahistamise eest, mis näitab tungivat vajadust koordineeritud meetmete järele, et ennetada, käsitleda ja leevendada küberkiusamise kahjulikku mõju kõigis liikmesriikides;

D. arvestades, et küberkiusamine puudutab ebaproportsionaalselt neid, kes on vähekaitstud mitmel põhjusel, sealhulgas naised ja tütarlapsed, LGBTIQ+ inimesed, noored, puuetega lapsed, vähemuse hulka kuuluvad inimesed, rändajad ja rassistatud noored, ning arvestades, et need kattuvad diskrimineerimise põhjused suurendavad kogetud kahju;

E. arvestades, et küberkiusamisel ja veebiahistamisel, sealhulgas pildipõhisel kuritarvitamisel, on ohvritele, eelkõige alaealistele rasked ja püsivad tagajärjed, sealhulgas psühholoogiline kahju, sotsiaalne võõrandumine ja äärmuslikel juhtudel surm;

F. arvestades, et küberkiusamist tuleb paljudel juhtudel mõista soolise vägivalla vormina, sealhulgas intiimpiltide nõusolekuta levitamine, koordineeritud vaenukampaaniad ja rünnakud avalikus elus osalevate naiste vastu; arvestades, et tehisintellekt annab küberkiusamisele uue ja ohtliku mõõtme ning selle peamine sihtmärk on naised ja lapsed;

G. arvestades, et küberkiusamisel on piiriülene ulatus, kuna see toimub sageli sotsiaalmeedia platvormide, sõnumirakenduste, mängukeskkondade ja muude veebiruumide kaudu; arvestades, et see on muutunud ELis üheks suuremaks ohuks alaealiste ja noorte turvalisusele ja heaolule internetis;

H. arvestades, et ELi ja rahvusvahelisel tasandil puudub küberkiusamise kokkulepitud ühine õiguslik määratlus; arvestades, et küberkiusamise määratlus ja selle eest määratavad karistused on liikmesriigiti õiguslikus mõttes väga erinevad, mistõttu on ohvrite kaitse tase ebavõrdne ja õiguskaitseasutused seisavad silmitsi õiguskindlusetuse probleemiga;

I. arvestades, et mitu liikmesriiki on kehtestanud küberkiusamise vastu võitlemiseks sihipärased kriminaalnormid; arvestades, et liikmesriikide õigusaktid, näiteks nn Coco seadus Iirimaal, võeti vastu selleks, et reageerida kahjulikule veebikäitumisele (sealhulgas intiimpiltide nõusolekuta levitamine ja tõsine veebiahistamine); arvestades,

et 9. detsembril 2021 tegi komisjon ettepaneku lisada vaenukuriteod Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 83 lõikes 1 sätestatud ELi kuritegude loetellu; arvestades, et see ettepanek ei saanud liikmesriikidelt vajalikku ühehäälset toetust;

J. arvestades, et oma 2025. aasta kõnes olukorrast Euroopa Liidus teatas komisjoni president, et ta kutsub kokku spetsialistide rühma, kelle ülesanne on anda nõu küsimustes, mis on seotud laste turvalisusega internetis ja sotsiaalmeedia kasutamise võimalike vanusepiirangutega; arvestades, et kaasesimehed peaksid esitama oma järeldused ja soovitused komisjoni presidendile 2026. aasta suveks;

K. arvestades, et teatavate digiplatvormide ärimudel stimuleerib vaenuliku sisu levikut ja soodustab seega ebaturvalise veebikeskkonna tekkimist alaealiste, naiste ja LGBTIQ+ inimeste ning muude vähemuste jaoks; arvestades, et komisjon on seoses küberkiusamise ja ahistamisega algatanud digiteenuste määruse alusel väga suurte internetipõhiste teenuste osutajate suhtes mitmeid uurimisi;

Komisjoni küberkiusamise vastane tegevuskava

1. väljendab heameelt komisjoni küberkiusamise vastase tegevuskava kui küberkiusamise vastu võitlemise raamistiku üle, sealhulgas selles kavandatud määratluse üle, mis võimaldab ühtset statistilist hindamist ja parimate tavade vahetamist ning kehtivate õigusaktide rangemat rakendamist ja jõustamist;

2. väljendab heameelt selle üle, et küberkiusamise vastases tegevuskavas keskendutakse ennetamisele ja digikirjaoskusele kui toimivatele pikaajalistele vahenditele; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles investeerima eakohasesse digiõppesse ja meediapädevusse tagamaks, et need vahendid jõuavad mis tahes sotsiaal-majanduslikus olukorras olevate lasteni;

3. kordab üleskutset liikmesriikidele koostada põhjalikud riiklikud küberkiusamise vastased kavad ja näha küberkiusamisega seotud kuritegude eest ette mõjusad, proportsionaalsed ja hoiatavad karistused, võttes arvesse sellise käitumise tõsidust ja ohvri vähest kaitstust;

4. on seisukohal, et ohvritel peaks olema võimalik küberkiusamisest hõlpsasti teada anda; märgib, et küberkiusamise vastase tegevuskavaga nähakse ette küberkiusamise vastane netiturvalisusäpp, mis on kasutajasõbralik ja ELi-ülene koostalitlusvõimeline teatamismehhanism, et tsentraliseerida teatamine, koordineeritud toetus ja tõendite kogumine;

Kriminaalõigus

5. väljendab muret selle pärast, et hoolimata ELi ja liikmesriikide tasandil võetud õiguslikest ja poliitilistest meetmetest suureneb küberkiusamine ning pildi- või videopõhine kuritarvitamine kogu ELis jätkuvalt, mis näitab, et olemasolevad vahendid, sealhulgas digiteenuste määrusest tulenevad kohustused ning ühtlustamine naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist käsitleva direktiivi alusel, ei pruugi olla probleemi kogu ulatuse ja tõsidusega tegelemiseks piisavad;

6. märgib, et küberkiusamise vastases tegevuskavas ei nähta ette ELi tasandi kriminaalõiguslikke meetmeid;

7. kutsub komisjoni üles hindama vajadust ühtlustatuma ELi tasandi lähenemisviisi järele, et küberkiusamine määratleda; kutsub komisjoni üles uurima, kas küberkiusamist, sealhulgas intiimse materjali nõusolekuta levitamist, tuleks ELi tasandil pidada eriti raskeks piiriülese mõõtmega kuriteoks; kinnitab oma toetust vaenukuritegude lisamisele ELi toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 kohasesse ELi kuritegude loetellu, mis võib hõlmata ka küberkiusamise kõige raskemaid vorme;

8. rõhutab, et küberkiusamise vastu tulemusliku võitlemise lahutamatu osa on hästi varustatud õiguskaitseasutused, kellel on muu hulgas piisavalt töötajaid, tehniline oskusteave ja IT-taristu; kutsub komisjoni ja Europoli üles suurendama liikmesriikide uurimissuutlikkust, sealhulgas piiriülese küberkiusamise tõkestamiseks;

9. palub liikmesriikidel jagada parimaid tavasid oma õiguslike lähenemisviiside järgimisel; rõhutab, et jõupingutustes tuleks seada esikohale lastele, vanematele ja haridustöötajatele suunatud ennetus-, haridus- ja teadlikkuse suurendamise meetmed ning digikirjaoskus ja heastamisel põhinev lähenemisviis, eriti kui tegemist on alaealistega;

10. nõuab läbivaadatud kuriteoohvrite õiguste direktiivi kiiret rakendamist ja ülevõtmist;

Digiplatvormid ja digiteenuste määrus

11. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama, et platvormid vastutavad küberkiusamise ennetamise ja selle vastu võitlemise eest;

12. juhib tähelepanu sellele, et teatavate digiplatvormide ärimudel stimuleerib vaenuliku sisu levikut ja soodustab seetõttu üha ohtlikumat veebikeskkonda, eelkõige alaealiste, naiste ja LGBTIQ+ kogukonna liikmete või muude vähemuste jaoks; rõhutab ülipersonaliseeritud soovitussüsteemide rolli, mis suruvad vaenukõne esiplaanile ja vähendavad vähem lõhestava sisu nähtavust;

13. rõhutab, et digiteenuste määruses käsitletakse ahistamise ja küberkiusamise mõnesid aspekte, eriti selle artiklis 28, mis juba kohustab teenuseosutajaid tagama alaealiste eraelu puutumatuse, ohutuse ja turvalisuse kõrge taseme; tõstab sellega seoses esile digiteenuste määruse alusel esitatud komisjoni suuniseid, milles kirjeldatakse, kuidas platvormid saavad tagada alaealiste turvalisuse nende teenuste kasutamisel; märgib, et väga suured digiplatvormid ei ole neid meetmeid olulisel määral rakendanud; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tõhustama digiteenuste määruse artikli 28 ning digiteenuste määruse teavitamise ja meetmete võtmise sätte jõustamist, mis mõjutab küberkiusamise ohvrite kaitset;

14. kutsub komisjoni üles lõpetama pooleliolevad täitmise tagamise juhtumid, alustama digiteenuste määruse artikli 28 rikkumiste, sealhulgas soovitussüsteemidest tulenevate süsteemsete riskide uurimist ning tagama platvormide teavitamis- ja eemaldamiskohustuse range täitmise; lükkab kindlalt tagasi kõik katsed digiteenuste määrus uuesti avada; juhib tähelepanu sellele, et teadlaste juurdepääs digiteenuste määruse alusel on tõenditel põhineva õigusloome tagamiseks ülioluline;

15. kutsub komisjoni üles oma varem teatavaks tehtud suuniseid silmas pidades edasi liikuma ja esitama küberkiusamist käsitlevad suunised usaldusväärsetele teavitajatele, et selgitada nende rolli ebaseadusliku sisu vastu võitlemisel;

16. peab kahetsusväärseks, et praegu puudub õigusraamistik, mis võimaldaks tuvastada internetis laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavat materjali, ning kutsub komisjoni üles võtma kiiresti meetmeid, et tagada laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavast materjalist vabatahtliku teatamise mehhanismide kasutuselevõtmine; rõhutab platvormide kohustusi tagada lastele turvaline digiruum, kus austatakse nende põhiõigusi, ja iga kasutaja andmete kaitse;

Muud meetmed

17. väljendab muret selle pärast, et tehisintellekti kasutatakse üha enam kuritahtlikult, sealhulgas süvavõltsingute loomiseks, hääle kloonimiseks ja intiimse sisu nõusolekuta jagamiseks; kordab vajadust keelustada tehisintellekti koondpaketi läbirääkimiste raames ja kooskõlas tehisintellektimäärusega lahtiriietamisrakendused; kutsub pakkujaid üles viivitamata järgima tehisintellekti käsitleva määruse artikli 50 kohaseid läbipaistvuse ja vesimärgistamise kohustusi, et tagada tehisintellekti loodud sisu selge märgistamine ja sellega leevendada süvavõltsingute kahjulikku mõju, eelkõige alaealistele;

18. kutsub komisjoni üles hindama seda, kas ELi õiguse kohased olemasolevad riskihindamis- ja riskimaandamiskohustused kehtivad piisavas ulatuses internetimängude korraldajate suhtes, eelkõige nende suhtes, kes pakuvad reaalajas suhtluse funktsioone, mis võivad seada alaealised küberkiusamise ohtu;

19. tuletab meelde läbivaadatud audiovisuaalmeedia teenuste direktiivist tulenevaid kohustusi kaitsta alaealisi ebaseadusliku ja kahjuliku sisu eest ning kõiki kasutajaid vägivalda või vihkamist õhutava sisu eest; kutsub komisjoni üles seirama kõnealuse direktiivi rakendamist liikmesriikides;

20. tuletab meelde vajadust tugevdada küberkiusamise ohvrite kaitset ja toetamist; tunneb muret selle pärast, et ohvrite organisatsioonid on puuduliku rahastamise tõttu üha suuremas ohus; nõuab rohkem ja kestlikke ELi rahalisi vahendeid kodanikuühiskonna organisatsioonidele, abitelefonidele ja ohvriabiteenustele ning küberkiusamise ennetamise ja sellele reageerimise meetmete integreerimist riiklikesse vaimse tervise strateegiatesse, pöörates erilist tähelepanu alaealistele ja muudele vähekaitstud rühmadele;

o
o o

21. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.

Европейски парламент Parlamento Europeo Evropský parlament Europa-Parlamentet Europäisches Parlament
Euroopa Parlament Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο European Parliament Parlement européen Parlaimint na hEorpa
Europski parlament Parlamento europeo Eiropas Parlaments Europos Parlamentas Európai Parlament
Parlament Ewropew Europees Parlement Parlament Europejski Parlamento Europeu Parlamentul European
Európsky parlament Evropski parlament Euroopan parlamentti Europaparlamentet